„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV. évf. 1. szám
1993. február
50,— Ft

Mit tehetnénk „sírás” helyett?

A fejlesztési segélyek sorsa

Élő nemzeti kincs

Egy más világ tolókocsis követe

Moha-mese

Inkább lengyel, mint keresztény?

Nyílt levél az Országgyűléshez

Marxizmus, kereszténység, ökológia

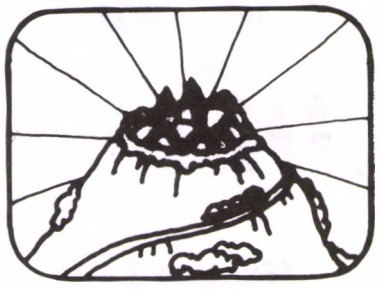

Márczi Imre

Szociáletikai kérdések a posztkommunista társadalmakban

Gondolatmenet: A világ jelen rendje embertelen, igazságtalan. Mindenki számára emberi életet kell biztosítani. Ennek ma nincsenek technikai korlátai, csak az örökölt hatalmi viszonyok és az egyéni emberi önzés teszik lehetetlenné. A struktúrális erőszakkal szemben létre kellene hozni a szolidaritás struktúráit, amelyek erőszakmentes reformok útján létrehozhatnak olyan megoldásokat, amelyek képesek új, emberi arcot adni a világnak.

Bevezető

Amikor az ember körül olyan dolgok történnek, mint amilyenek most Európában, szükségszerűen felmerül a kérdés: Van még jövő? Lehet-e, kell-e tervezni a jövőt — vagy minden tervezés és jószándék ellenére rendre olyan dolgok történnek velünk, amilyeneket nem akarunk?... Van-e a jövőt teremtésnek biztos és hatékony módszere? Bízhatunk-e még az intézményekben, a hatalomban? Milyen módszerek maradnak, ha az erőszakot elvetjük? Van esélye az építő közös munkának? Vagy csak egyénenként tudunk hatni? Egyáltalán: Mi mozgatja a történelmet? És milyen célok felé? Hogyan lehetne jó célok érdekében mozgósítani a társadalmakat? A vallások, ideológiák és az erőszak szerepének csökkenése után bízhatunk-e egy egyetemes világ-éthosz térnyerésében? Vagy a világ millió apró darabra hullik szét, és számtalan mozgalom, NGO szervezi majd az életet? Lehet, hogy ezek egyszer egy egyetemes éthoszban találkoznak? Vagy lehet, hogy az erők átcsoportosulnak, új arcot öltenek és minden kezdődik elölről?...

Etika és társadalom

Ahol a hagyományoknak nagy ereje van, ahol a reformok lassan nyernek teret, néha viharos történelmi változások zajlanak. Európa keleti felében is felgyorsult a történelem. Eltűnőben van egy társadalomszervezési modell, amely képtelen mennyiségű szenvedést okozott a világban. A hitleri fasizmus mellett a bolsevizmus volt az az eszme, amely életek tízmillióit követelte mintegy hetvenéves története során. Ugyanakkor világosan kell látnunk, hogy nem a szocializmus, a társadalmat közösséggé szervezés eszméje bukott meg, hanem csak annak ateista és materialista, diktatórikus formája. Felmerül a kérdés: Milyen erők álltak/állnak e változások mögött? Lehet, hogy az egész csak a bolsevik hatalom zseniális átmentése a politikai hatalomból a gazdaságiba? Vagy meglódult a történelem és a nép elsöpörte a rátelepedett idegen hatalmat? Győzött a jó a rossz felett? Egyáltalán lehet-e etikai mérleggel mérni azt, ami történt? Lehet etikai követelményekkel fellépni egy közösséggel, a társadalommal szemben? Hiszen az etika alapelve a személyes felelősség: etikus az, amit az egyén lelkiismeretével harmóniában tesz vagy tenni akar; az ellenkezője etikátlan. Természetesen az egyéni cselekvések összessége valamilyen arculatot mutat kifelé is, amit etikailag is lehet minősíteni. Sőt, el lehet várni, hogy egy közösség valamilyen téren „etikusan" viselkedjék, de tudatában kell lennünk annak, hogy minden etikus vagy etikátlan cselekvés az egyének morális karakterében gyökerezik. Ha nem így gondolkodunk, akkor csak egy lépésnyire vagyunk a bűnös nép, kollektív bűn és kollektív büntetés nyilvánvalóan abszurd — ennek ellenére újra meg újra alkalmazott — fogalmától.

Talán az ethosz és éthosz megkülönböztetése segíthet. A már Platonnál fellelhető gondolat szerint az éthosz az általános etikai irányultságot, az etika mindenekfelettiségét, fő elveit jelenti. Az ethosz ezzel szemben az erkölcs konkrét, alkalmazott elveinek, az erkölcsi cselekedeteknek, szokásoknak a megnevezésére szolgál. Az éthosszal lehet jellemezni — elsősorban utólag, visszatekintve — egy adott kort vagy társadalmat; éthoszt, morált számonkérni csak egyéneken lehet. A „szociáletika" fogalmával tehát csínján kell bánni. Csak annyit jelent, hogy utólag kívánunk morálisan értékelni nem egyénre lebontott cselekvéseket, történéseket is. Mindazonáltal e fogalom használatával távol kívánunk maradni attól, hogy morálisan igazoljunk vagy elítéljünk társadalmi, netán politikai folyamatokat, jelenségeket. Nos, ami Kelet-Európában lezajlott és ma is zajlik, az rendkívül sokrétű folyamat, és hiba lenne egyetlen vagy néhány tényezőt kiemelni — még sokkal inkább hiba lenne etikailag minősíteni. Mindezzel persze nem kívánjuk zárójelbe tenni az egyén mindenkori erkölcsi felelősségét mindazért, ami hatókörében történik. Ha a kommunista diktatúrák lebontásában nem is lehetett vezető szerepe, mindabban, ami most a szabadság keretei között történik, nagymértékű felelősség terheli.

Jellemző változások a posztkommunista országokban

A nyolcvanas évek végén országainkban lezajlott változásokat nagyjából a következőkkel jellemezhetjük.

1. Kényszerek, tiltások megszűnése; szabadság, szabadosság, formák bontogatása. — Lehetőségek korlátok nélkül.
2. Bizonytalan értékrend; etikai tartás (belső, szellemi formák) hiánya.
3. Új formák, minták, megoldások, intézmények, (szak)tekintélyek, hiteles személyiségek hiánya (általában: erőforrások hiánya).
4. Információhiány, tudás és műveltség, kultúra hiánya; szűk látókör, kommunikációs nehézségek, rossz alkalmazkodás és együttműködés.
5. Atomizálódott, individualizálódott társadalom (közösségek hiánya).
6. Hagyományos eszmék és értékek tekintélyvesztése, háttérbe szorulása.

7. Anyagiasság, szerzési vágy, törtetés felerősödése.
8. Demokratikus megoldások kis hatékonysága: A nép akarata nem tud megfelelően artikulálódni (demokratikus intézmények, megoldások hiánya, rossz kommunikáció, stb.) — ha valamilyen megoldás születik, az nem a lehetséges optimum, de mégcsak nem is az össz-népesség illetve helyi közösség, hanem a hangadók érdekei szerint alalkul („balkáni demokrácia"). Az örökölt bürokratikus, korrupciós hagyományok tovább hatnak.
9. Eredeti tőkefelhalmozás, kapitalizálódás — a pénz felülírja az eddig emberi viszonyokat.
10. A gazdaság leépülése, zavarai, új formák megjelenése.
11. Szociális intézményrendszer szétesése (pauperizálódás, szegény–gazdag rétegek kialalkulása).
12. Az oktatás válsága: Az iskola nem készíti fel a fiatalokat azokra a körülményekre, amelyek között pár év múlva élniük kell (tudás és műveltség hiánya).
13. Információs eszközök fejletlensége, információs csatornák hiánya.
14. A tömegkommunikáció paternalista-demagóg hagyományainak továbbélése, zavarai, új szerepének keresése (közszolgálati és kereskedelmi funkciók szétválasztása, finanszírozás, társadalmi kontroll kérdései).
15. Vallási, transzcendens, ezoterikus eszmék piaca és befolyása nő.
16. Közösségformáló, társadalomalakító civil kezdeményezések, civil kurázsi elégtelensége.
17. Régi modellek túlélése (hatalom paternalista felfogása, közös ügyek, közvagyon iránti közöny).
18. Identitászavar, szereptévesztések.
19. Új kötöttségi formák (fogyasztási kényszer, gazdasági függőség, szegénység).
20. Devianciák, bűnözés, maffia, feketekereskedelem: harc a piacért, haszonért.
21. Migráció.
22. Társadalmi mobilitás (belső migráció).
23. Kis igények (nagy tűrőképesség).

Jelen számunk grafikái SEYFRIED HEDVIG munkái. Másolataik a szerkesztőség címén megrendelhetők. Az értük befolyó összeg beteg testvérünk gyógykezelését segítené. Kérjük olvasóink támogatását.

Fodulóponton

Minden azon múlik, hogy a szükségszerű — de néha viharosan gyors — változások során van-e olyan erő, amely a változásokat pozitív irányba tudja terelni. Lehet ez valamilyen veszély, egy hatékony ideológia, egy alkotó kisebbség, sőt akár egy karizmatikus személy is. A gyorsaság veszélye abban van, hogy a társadalom nem tudja követni a változásokat, nem azonosul velük, és ráerőszakol:nak tekinti még az egyébként jó megoldásokat is. Ilyenkor lépnek fel hamis ideológiák, kalandor politikusok, gazdasági ámokfutók. A társadalomnak megvan az esélye egy szebb jövőbe való átmenetre, de ugyanakkor az a veszély is fenyegeti, hogy a széthúzó erők lehetetlenné tesznek bármilyen kibontakozást, sőt önpusztító polgárháborúba taszítják az országot.

E ponton lehetne szerepe az ethosznak, az egyéni morálnak. Ha ugyanis nincs meg a jóra való irányultság a társadalom egyedeiben, semmilyen politika, hatalom vagy karizmatikus személy nem képes igazi eredményeket produkálni. Gondoljunk csak a kommunizmus látványos, ám utóbb talminak bizonyult teljesítményeire... Etikus magatartás nélkül nincs reális jövő. A kérdés, hogy miféle etika az, amellyel minden ember azonosulni tud. Régebben felekezeti (vallás-)etikák is hatékonyan szervezni tudták egy-egy közösség, társadalom életét. Ma, amikor minden jelentős cselekedetünknek globális vonatkozása van, csak egyetemes, mindenki által elfogadott etika szolgáltathat elégséges alapot. Ezt az egyetemes szélességű alapot ma az intézményi struktúrákba merevedett vallások nem tudják biztosítani. Mi lehet akkor ez az alap? Csak az autonóm, minden ember által elfogadható értékek és erkölcsi elvek: Az, hogy az élet érték, és az emberi élet ezen belül számunkra kiemelten fontos; hogy az erőszak pusztítja az életet; hogy a túléléshez összefogásra van szükség, aminek alapelve: tedd másnak, amit magadnak kívánsz. Ez a megfogalmazás nem teszi zárójelbe a transzcendens hitet. Sokszoros tapasztalat, hogy igazán hatékony és önzetlen együttműködés csak transzcendens hit alapján lehetséges. Arra is bőséges példát látunk azonban, hogy a valamilyen transzcendens elvre hivatkozva az ember felmenti magát bizonyos etikai követelmények

alól, és nem egy esetben még az előbb említett minimum-feltételekkel is összeütközésbe kerül. Ezért itt most a transzcendens hit helyett a globális etikát — éthoszt — kell hangsúlyozni.

Ennek alapján tehát a pozitív erők összefogása, reális kompromisszumok, hatékony modellek, de mindenekelőtt a társadalom elé világosan kitűzött cél segíthet a kibontakozás felé. Régebben ez a cél sokféle lehetett, de általában nem tekintett túl az ország, az uralkodó kisebbség érdekein. Ma már a régiókban gondolkodás is szűk, és minden közösségnek globális, az egész emberiség érdekeit figyelembe vevő horizonton kell céljait megfogalmaznia, ha hosszútávon sikeres akar maradni és el akar kerülni minden konfliktust. Tudomásul kell venni, hogy az élet globálissá vált: A karomon levő órát amerikai licenc alapján gyártották Taiwanban, és én egy afrikai utcai árustól vettem. Ez a példa rávilágít arra is, hogy létrejöttek a profit koncentrálódásának globális, egész világot átfogó csatornái. Igen valószínű, hogy az órán az afrikai keresett a legkevesebbet; a haszon nagyrésze ahhoz az amerikai céghez vándorolt, aki a licencet eladta. Ha ehhez hozzávesszük azt, hogy az afrikai hasznának egy része adó formájában minket is gazdagít, teljes a kép. A szomáliai éhínségnek lehetnek ugyan helyi kiváltó okai, de alapjában mi is részesei vagyunk annak a ma is hatékonyan működő struktúrának, amely a szegényeket szegényíti és a gazdagokat gazdagítja.

Ezideig — főként itt keletebbre — lehetett a mindeható pártállami diktatúrára mutogatni, mondván, hogy mindezt ő teszi. Az átalakulás után erre nincs mód. Tudomásul kell venni, hogy a szabadsággal a felelősséget is megkaptuk mindazért, amit ránk hivatkozással vagy éppenséggel a mi közreműködésünkkel tesznek itt és bárhol, például Szomáliában. Aki ez elől az erkölcsi felhívás elől cinikusan kitér, az ma már nemcsak egyik vagy másik felekezeti erkölcs, hanem az egyetemes emberi normák alapján is ítéletet von magára.

A posztkommunista társadalmak tehát súlyos döntés előtt állnak: Vagy csatlakoznak a világ szegényeit kiszipolyozó struktúrákhoz, és ezzel — most már önként — belépnek a struktúrális erőszakot alkalmazók táborába, vagy...

A mondatot könnyű volna így befejezni: ...nem. Keresztényként mindenképp ezt tenném, de most a posztkommunista társadalmakról van szó. Azokról a társadalmakról ahol a legnagyobb pusztítást a kommunizmus nem azzal végezte, hogy gazdaságilag tönkretette őket: A legnagyobb kárt a szolidaritás, a közösségi gondolkodás lejáratásával tette. Ezek a társadalmak pszichológiai kényszerpályán vannak. Nem tudnak más utat elképzelni maguk előtt, mint a fejlett világhoz való csatlakozást. Ehhez elég szegények és identitásukban eléggé meg vannak tépázva ahhoz, hogy más lehetőséget ne vegyenek észre. Csak egy pillantást kell vetni az egyházakra: Jóllehet ezek pontosan tudják, mi (lenne) az ember hivatása a földön, mit kívánna az egyetemes szolidaritás, mégsem emelik fel szavukat a fogyasztói létben való mielőbbi üdvözülés ellen.

A Kairosz lehetőségei

Mit tehet ilyen társadalmi közegben bárki, aki egyetemes emberi normákra, a gazdagság erkölcstelenségére próbál hivatkozni, netán cselekedni akar?

Aki a moralitás — éthosz — talaján áll, az nem térhet ki a gyakorlati életből jövő erkölcsi felhívások elől. A felhívás most így szól: Nem tűrhetjük, hogy emberek tömegei emberalatti létben sínylődjenek, haljanak éhen, míg mások bővelkednek. Mit tehetünk?

a) A legelső, hogy magunkban eldöntsük: a gazdagokkal, hatalmasokkal akarunk-e tartani, vagy a szegények, kisemmizettek oldalára állunk? A jólét megteremtése, fenntartása-e a célunk, vagy az, hogy az emberi lét minimális feltételeihez segítsük mindazokat, akiktől ezt megtagadják? Ha a magunk jólétének a növelése fontos számunkra, nem fogunk hatékonyan tenni másokért, legfeljebb tudathasadásos állapotba kergetjük magunkat.

b) Keresni kell a hozzánk hasonlóan gondolkodókat, és kapcsolatokat kell kiépíteni velük. Hatékony helyi közösségek nagy anyagi erők nélkül látszólag keveset tehetnek, de nevelik magukat, a körülöttük élőket valamint az utánuk jövőket. Kidolgozhatnak olyan életmodelleket, amelyek alternatívát jelenthetnek a fogyasztói léttel szemben. Ha ezt példájukkal is meg tudják mutatni, elindíthatnak egy olyan átalalkulási folyamatot, ami kitérítheti a társadalom szekerét a fogyasztási életmód kényszerpályájából.

c) A társadalmakban vannak olyan intézmények, melyek a szolidaritás bizonyos formái elől nem zárkózhatnak el. A demokrácia mindig is — de legalább az ENSZ megalakítása óta — hangoztatta az egyetemes emberiesség követelményeit, sőt a legtöbb demokratikus országban ezeket törvénybe is iktatták. Vannak nemzetközileg elismert szervezetek, amelyeket kifejezetten humanitárius célokra alapítottak. Ilyen a Vöröskereszt, a Vörös Félhold, az Amnesty International, a Pax Christi, az El Taller, a HCA... és a Kairos. Ezek helyi szervezeteit meg kellene keresni (ha nincs, esetleg meg kellene alapítani), és együtt kellene dolgozni velük — pontosan rögzített feltételek mellett. Az egyházak karitatív szervezeteire ugyanez vontakozik. A személyesség, személyes kapcsolat legyen a kommunikáció alapkritériuma!

d) Meg kell találni azokat a forrásokat, amelyek a tényleges segítség forrásai lehetnek. Ezek többfélék:

— Anyagiak
— Szolgáltatás
— Információ, szoftver
— Valamilyen kedvezmény
— Új kapcsolat létrehozása

A források igen jelentős része származhat az adott társadalomban valamilyen ok miatt nem hasznosítható dolgokból. A fogyasztói szokások gyors változásai miatt jelentős elfekvő készletek, szabványon kívüli termék, nem eladható szolgáltatás, nem használható szoftver stb. keletkezik. Itt kell megemlíteni a munkanélküliséget is. Ez a felesleg egy olyan potenciális segítségforrás, amelyet viszonylag kevés pénzzel mobilizálni lehet, és általában mindkét fél jól jár vele, hiszen sokszor a tárolás és fenntartás is jelentős összegeket emészt fel (pl. munkaerőátképzés).

A forrás lehet pénz (adomány vagy kölcsön), esetleg beruházás stb. A fejlett és gazdag nyugati gazdaságokban óriási pénzösszegek koncentrálódnak, és ezek mozgása során lehetségesek olyan konstrukciók, amelyekben nagyobb összegeket lehetne mozgósítani a szegények megsegítésére.

Végül lehet új termék, áru, szolgáltatás stb. Egy igen bonyolult, magas fordulaton működő társa-

dalomban, gazdaságban számtalan olyan lehetőséget található, ahol valamilyen módon „meg lehet csapolni" és a tényleg szegények érdekében mozgósítani lehet a megtermelt javakat és erőforrásokat. Mindezt úgy, hogy a társadalom nem hogy kárát nem látja, de egyenesen haszna van belőle.

Meg kell említeni, hogy a segélyek, adományok, kölcsönök felhasználása külön gond és csak akkor ér valamit, ha a helyi körülmények ismerete alapján történő szétosztás, beruházás, mobilizálás is biztosítva van.

Egy tanulmány egy bonyolult számítógépes modellezés eredményeként azt bizonyította, hogy be lehetne a szegény országokat a világgazdaságba kapcsolni — vagyis az éhezés és nyomor problémáját meg lehetne szüntetni —, ha a gazdag országok nemzeti jövedelmüknek kb. 1 %-át néhány éven keresztül odaadnák a szegényeknek. Ezzel be lehetne indítani ezen országok pangó gazdaságait, ami a fejlett országok számára is kedvező volna, mert új piacok nyílnának meg.

e) A szegény országok néha számottevő saját forrással bírnak, amit azonban nem tudnak hatékonyan működtetni. Ennek okait most csak megemlítjük (helyi hatalmi viszonyok tisztázatlansága, korrupció, szakértelem hiánya, hagyományok kiveszése, kultúrális és etnikai modellek eltérő sajátosságai stb.). Ezeknek a saját forrásoknak a mobilizálása a legtöbb esetben óriási segítséget jelent. Ennek a helyi viszonyok és kultúrák alapos ismeretére kell épülnie és a helyi hatalmi érdekeknek felette kell állnia; rendelkeznie kell azokkal a minimális eszközökkel, amelyek a hatékony megvalósítást segítik, és figyelmbe kell venni a hosszú távú szempontokat. Talán e téren lehet a legnagyobb szerepe a Kairosnak és a hozzá hasonló mozgalmaknak.

f) Meg kellene találni a hasonló szerveződéseket, és együtt kellene velük működni. Számosan vannak, akik nemcsak felismerték a fogyasztói lét céltalanságát, hanem keresik is az új modelleket. Egyesek úgy vélekednek, hogy az emberiség megújulásának egyik fő forrása lehet Afrika, ezért az ott élő ősi kultúrák és közösségek megmentése elemi érdekünk. Vannak emberjogi szervezetek, egészségügyi, mezőgazdasági, ökológiai, oktatási stb. intézmények, amelyek elsősorban a harmadik-negyedik világban fejtik ki tevékenységüket. Talán nem túlzás azt mondani, hogy mindenki tudja, mit kellene csinálni, de a maga területén egyedül nem tud hatékony lenni: együttes, koordinált fellépésre lenne szükség. A szervezés, információáramoltatás adott esetben kulcsfontosságú forrásokat tud összekötni és működésbe hozni.

Az együttműködés kritériumai

A Kairosz bárkivel együttműködik, aki

— nem alkalmaz erőszakot
— tud a mindenkori hatalomtól független lenni
— szolidáris a szegényekkel
— tevékenységéért nem vár ellenszolgáltatást
— hajlandó kapcsolatokat építeni a harmadik/negyedik világban
— együtt tud működni másokkal.

Mivel ennek a legtöbb NGO is megfelel, azért igen sok potenciális partner van, akikkel egyben vagy másban együtt lehet működni. A felekezeti karitatív szervezeteknek néha fenntartásaik vannak, mert számos esetben előtérbe helyezik a missziós célt.

A „Kairos KK-Európa" feladatai

A posztkommunista társadalmak hátránya a szegénység, előnye a mobilitás. A legtöbb ember kifosztott és keres. Sokan akarnak meggazdagodni, de számosan látják úgy, hogy létük hiányait nem elsősorban anyagiakkal kell pótolni. Vannak, akik egyesületeket, alapítványokat, karitatív vagy oktatási szervezeteket hoznak létre lengyel, cseh, szlovák területen és nálunk.

A talaj tehát megfelelő, ha a várható termés egyenlőre kevés is.

a) Alapítsuk meg minden országban a Kairos szervezetet/központot.
b) Teremtsünk/szerezzünk valamilyen kommunikációs lehetőséget, ahol a Kairos céljairól lehet a társadalmat informálni.
c) Szervezzünk rendezvényeket (fórumokat, eszmecseréket, konferenciákat, találkozókat, fesztiválokat, demonstrációkat stb.) a Kairos szellemében, nevében.
d) Lépjünk fel az országainkban élő bevándorlók és idegenek védelmében. Keressünk velük kapcsolatokat, és kezdjünk velük párbeszédet, vonjuk be őket is a Kairos munkájába.
e) Próbáljuk megnyerni a nagy egyházakat a Kairos céljainak. Meg kellene értetni velük, hogy a Kairos is éppen azt akarja megvalósítani, amit ők évszázadok óta hirdetnek.
f) Adatokat kellene gyűjteni a saját országunk szegényeiről, bevándorlóiról, menekültjeiről. Ehhez meg kellene nyerni a menekültügyi szerveket és a helyi elöljárókat.
g) Tényleges segélyakciókat lehetne szervezni a bevándorlók, menekültek részére, ahogy az már történt is több alkalommal.
h) Segítséget kellene nyújtani ahhoz, hogy a bevándorlók is létrehozhassák saját érdekképviseleteiket, és ezekkel együtt kellene működni.
i) Szorgalmazni kellene méltányos és kölcsönösen előnyös kultúrális és gazdasági kapcsolatok létrehozását harmadik világbeli országokkal, közösségekkel. A Kairosnak döntő szerepe lehet abban, hogy ilyen kapcsolatok létrejöjjenek.

Az aratnivaló sok, a munkás kevés, és a búza tele van konkollyal...
Barátaim, fogjunk hozzá!

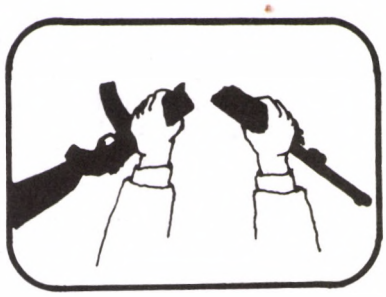

Gonzalo Arias

Az erőnemalkalmazás konfliktus jellege

Mindenekelőtt megkísérlem, hogy meghatározzam keresztény szempontból az erőnemalkalmazást a következőképpen:

Az erőnemalkalmazás nem antitézise az erőalkalmazásnak, hanem két múltbeli keresztény állásfoglalás között létrehozott szintézis. Az első ezek közül az igazságos erőalkalmazás *tézise,* azaz ama erkölcstani vélemény, amely az erőalkalmazást az igazságosság szolgálatába állítja. A másik pedig a spiritualisztikus világtól menekülés *antitézise,* amely a keresztény tökéletességet a világtól való menekülésben látja, és az igazságosság reményét illetően az Odatúllal kecsegtet. Akkor jutunk el az említett *szintézishez,* ha az első álláspontról átvesszük azt a szándékot, hogy bevetjük magunkat itt a földön az igazságosságért vívott harcba, a második magatartásból pedig átvesszük azt, hogy lemondunk mindenféle halált hozó és gyűlöletet ébresztő erőszaktevékenységről; és hogyha mindezekhez hozzáveszünk még egy újabb és magasabbrendű tényezőt: hitet abban, hogy a szeretet befolyást gyakorol a földi viszonylatokra.

Talán kissé bonyolultnak hat ez a meghatározás, s bár nincs szándékomban alkotóelemeit kifejteni, mégis lehetővé fogja tenni számunkra, hogy szemügyre vehessük az erőnemalkalmazó kereszténység konfliktus-vonását. Az a megállapítás, hogy az erőnemalkalmazás jóval mélyebben ragadja meg az örömhír lényegi vonásait, mint ahogyan idáig ez a megragadás sikerült, feltétlenül sokkoló hatást és elkeseredést idéz elő azokban a keresztényekben, akik évszázadok óta elkötelezték magukat a kereszténység különféle, sőt egymásnak ellentmondó értelmezéseinek.

Nem akarok hosszasan időzni *az erőnemalkalmazás és a világtól menekülő kereszténység között* fönnálló konfliktusnál. Ha egyszer most az a feladatom, hogy itt valóságos feszültségekről számoljak be, akkor az a benyomásom, hogy manapság kevés erőnemalkalmazó keresztény tisztázza a maga számára, hogy tagadhatatlan ellentétben áll azokkal a testvéreivel, akiket vallási alapállásuk egy olyan Isten felé indít, aki bár nagyon közeli, mégis a világon kívülálló Isten. Útjaik különbözőek, de ezek az utak mégis ritkán kerülnek konfliktusba egymással. Csak azt akarom hangsúlyozni, hogy századunk erőnemalkalmazó kereszténye semmiképpen sem érzi magát azonosnak az olyasféle vallási közösségekkel, aminők például a Jehova Tanúi, bár bizonyos kérdésekben nézetazonosságban van velük, mint amilyen például a katonai szolgálat megtagadása. Hasonló jellegű okokból közülünk többen állást foglalnak az ellen, hogy az erőnemalkalmazást minden megszorítás nélkül párhuzamba állítsák a konstantinelőtti katakomba-kereszténységgel.

Annál inkább konfliktusba kerülünk azzal a keresztény állásfoglalással, amelyet „tézis"-ként említettem. Az erőnemalkalmazásban hívő keresztény elkerülhetetlenül összeütközik azokkal a keresztényekkel, akik jól megtanulták a leckét arról a heves Péterről, aki a kardra helyezi a kezét, de nem tanulták meg annak a Péternek a leckéjét, aki levelében ezt írja: „Ne fizessetek a rosszért rosszal, se a szidalomért szidalommal!" (1 Pét 3,9). Az erőnemalkalmazó keresztény konfliktusba kerül azokkal a keresztényekkel, akik inkább az „Uram, ha akarod, lehívjuk az égből az istennyilát, hadd pusztítsa el őket!" (Lk 9,54) kérdést feltévő tanítványokkal tartanak, mintsem azokkal, akik Pünkösd után „örültek, mert méltók lettek rá, hogy Jézus nevéért gyalázatot szenvedjenek" (Csel 5,41). Felettébb figyelemreméltó, hogy *a „tézis" álláspontját* olyan keresztények teszik magukévá, akik élesen különböző magatartást tanúsítanak századunk szociális-politikai problémáiban: erős egyszerűsítéssel — a konzervatív, illetőleg a forradalmár keresztényekre gondolok. Így aztán az erőnemalkalmazó mindkét tábor felé konfliktus-helyzetben találja magát.

A konzervatív irányzathoz tartozó keresztény nem képes megérteni, hogy az erőnemalkalmazó olyan társadalmat akar felépíteni, amely nem a kényszerre épülne. Egy ily jellegű vállalkozás az ő számára ellentmondásban van a természet rendjével. Európa keresztény nemzeteiben a katonai szolgálat elleni lelkiismereti óvás problémája adja nem egyszer azt a mozzanatot, amelyben a keresztények e két típusa sajnálatosan szembekerül egymással. Az általános hadkötelezettség — olyan rendelkezés, amely korunk totalitárius jellegű nacionalizmusából született — a konzervatív egyházi struktúrákat egyre inkább odajuttatta, hogy támogassák az államhatalom állítólagos jogát, mely szerint reakényszeríthet az egyes emberekre egy evangéliumtalan magatartást. Ennek következtében az erőnemalkalmazó igen gyakran súlyos lelkiismereti konfliktusba kerül az Egyházhoz, mint intézményhez fűződő kapcsolataiban. Az így adódó csaknem kétfelé szakítottság drámai szemléletessé tétele céljából idézem a katonai szolgálatot megtagadó spanyol José Luis Beunza szavait. Miután visszaemlékezett a börtönlelkésszel folytatott beszélgetéseire, eltávolítására a börtönkápolnából — egy pap kezdeményezésére végrehajtott valóságos kiközösítés! —, a püspökök hallgatására stb., így folytatta szavait: „A börtön sok hályogot vesz le az ember szeméről, s én azt gondolom, hogy az Egyház igen sok tagja inkább azzal az egyházzal tart, amelyet a börtönben megismertem, mint azzal a néhány katolikussal, akik az első sorokban harcolnak. Börtöneinket végigjárva megismertem a legkülönfélébb ideológiák képviselőit, de csak egyetlen egy katolikussal talál-

koztam, egy tiszteletreméltó hitű és felettébb elkeseredett emberrel: egy őrnaggyal, aki sok szenvedésen ment keresztül, s akit egyébként szintén kikergettek a börtönkápolnából. Éppen ezért nem abban jelentkezik számomra a probléma, hogy mit hiszünk, hanem egy sokkal egyszerűbb és jóval drámaibb mozzanatban, azaz ebben a kérdésben: hol van az Egyház, hol vannak a katolikusok? Ha körülnézek, úgy tetszik nekem, mintha még a középkorban élnénk, amikor az Egyház nagy, de az evangélium nem éppen megfelelő szerepet töltött be..." (levél egyik barátjához 1973 júniusából). Ez az eset természetesen nem egyedülálló.

Vegyük most szemügyre *a forradalmár keresztények* esetét. Vérmérsékleti alapon az erőnemalkalmazó közelebb érzi magát hozzájuk, mint a konzervatívokhoz, mert közösek a céljaik, és egy darabon a felfogásuk is közös.

A progresszista, forradalmár keresztény egyelőre nem tanúsít elutasító dogmatikai magatartást az erőnemalkalmazóval szemben. Elfogadja és magáévá teszi a mai keresztények között fönnálló erkölcsi pluralizmust: véleménye szerint helye van az Egyházban az abszolút erőnemalkalmazásnak is, és annak a hagyományos erkölcsnek is, amely igazol bizonyos jellegű erőalkalmazásokat. Sőt kifejezett rokonszenvet mutat az erőnemalkalmazás iránt, és őszintén eltölti a vágy, hogy alaposan tanulmányozzák a keresztények az erőnemalkalmazás dinamikájának a lehetőségeit. Gondolok itt Bernhard Häring, José M. Diez-Alegria, José M. González Ruiz, Giulio Girardi, René Coste és sok más teológus állásfoglalására. Mindezek a szerzők látják az erőnemalkalmazásban rejlő forradalmi lehetőségeket és sokat remélnek tőle. De egyikük sem meri azt tanácsolni a kereszténynek, hogy akár a legkirívóbb esetekben is lemondjanak valamiféle „igazságos erőalkalmazásról", még az esetben sem, hogyha halálthozó és ennek következtében a keresztény szeretettel összeegyeztethetetlen erőalkalmazásról volna szó. Honnan ez az ellentmondás? Azt gondolom, onnan, hogy ezek a teológusok alapjában véve olyan ingamozgást végeznek, amely lehetetlenné teszi számukra, hogy szilárd egyensúlyi pontra jussanak el. Nagyon hosszú időn keresztül igazolta az Egyház az elnyomók erőalkalmazását, és hirdette a szelídséget az elnyomottaknak. Most, hogy a kereszténységben felébredt a társadalmi lelkiismeret, a teológusok el akarják határolni magukat ettől a konzervatív egyháztól, és ennek folytán nem merészelik elvitatni az elnyomottaktól a jogot, hogy alkalmazhassák az „igazságos hatalomgyakorlást", amelyet az egyház korábban oly nagylelkűen engedélyezett az elnyomók számára.

Milyen helyet jelölnek ki tehát ezek az új teológusok az erőnemalkalmazók számára az egyházban? Megtisztelő és magasztos helyet. De éppen ezzel teremtenek konfliktust az erőnemalkalmazók számára.

A forradalmi teológia képviselői azt gondolják, megoldhatják az erőnemalkalmazók számára adódó problémát azzal, hogy elismerik ennek karizmatikus, prófétikus funkcióját. Gyakran hasonlítják össze a celibátussal: az erőnemalkalmazás, csakúgy mint a celibátus, kivételes hivatás az egyházban. Hallgassuk csak meg René Coste-ot, akinek egyik könyvében (Evangélium és politika) jól kifejezésre jutnak az erőnemalkalmazással kapcsolatban átélt vegyes érzelmei: egyfelől bizalmatlanság, másfelől nagyrabecsülés.

„Vannak hivatások, amelyeknek a követelményei egészen a heroizmusig magasodnak, és ezt újra és újra ismételnünk kell azok számára, akik nem egyszer meglehetősen naívan hivatottnak érzik magukat ezekre, hiszen meg kell őket őriznünk bizonyos csalódásoktól, amelyek a tapasztalat bizonysága szerint leselkednek reájuk. Tényleg létezik ilyen hivatás az abszolút erőnemalkalmazásra? Ezzel a kérdéssel előttünk áll egy megvizsgálandó probléma. Ha megállapíthatjuk valakiről, aki erre magát hivatottnak érzi, a szolgálat, a szelídség és alázat szellemét, az ítéletalkotásban az igazolt biztonságot és az intenzív imaéletet, akkor talán meghagyhatjuk ebben a hitében".

Minden további nélkül érthető, hogy teológus barátaink eme magatartása jóval finomabb, de nem kevésbé súlyos konfliktusba hoz bennünket, mint azoknak a szerzőknek az állásfoglalása, akik legszívesebben a kiközösítés hurok-kötelét szeretnék nyakunkba dobni.

Nagyon is jól tudjuk, hogy nem egyesíti mindegyikünk azokat az erényeket magában, amelyeket szigorú barátunk az idézett szövegben kíván tőlünk. Teljesen tudatában vagyunk annak, hogy az erőnemalkalmazás örömhírét hirdetni akaró vállalkozás már az első században is meghaladta annak a maréknyi galileai férfiúnak nyomorúságos erőit, és hogy ez a feladat a 20. században nem kevésbé *erőnkön felüli követelményeket támaszt.* Mi, akik zászlónkra írjuk az erőnemalkalmazást, gyakran megkérdezzük magunktól, hogy csődöt-mondásaink vajon nem inkább hitelvesztésbe hozzák e zászlót, semmint magasba emelnék. A szeretet erejének hatásáról beszélünk, és gyakran nem találunk magunkban elég erőt a szeretetre. Hirdetjük, hogy a békés harci formák megtalálásához fantáziára és humorra van szükség, és gyakran ötletnélküliek és kedvetlenek vagyunk. Mondjuk, hogy az ellenfelet nem szabad megalázni, és nem tudunk lemondani arról, hogy ki ne használjuk egy sértő viszontválasz lehetőségét. Hangsúlyozzuk, hogy késznek kell lennünk áldozatokat és kényelmetlenségeket magunkra venni, s mégis igyekszünk ezektől magunkat és barátainkat megmenteni... Bennünket is elfoghat az elbátortalanodás.

Nos, *felemeljük szavunkat* ama követelmény ellen, amely szerint az életszentség elengedhetetlen követelmény ahhoz, hogy az erőnemalkalmazás útjára lépjünk. Kinek van joga olyan feltételeket támasztani a tanítványokkal szemben, amilyeneket a Tanító sem állított? Vajon nem mondta-e Péter Jeruzsálem megtért farizeusainak: „Miért kísértitek tehát most az Istent, és akasztotok a tanítványok nyakába oly igát, amelyet sem atyáink, sem mi el nem tudtunk viselni?". Ha egyszer az erőnemalkalmazás nem több és nem kevesebb, mint az örömhír megvalósítása, akkor *semmiképpen sem fogadhatjuk el* azt a gondolatot, *hogy az erőnemalkalmazás fenn volna tartva* a Kiválasztottak valaminő klubja számára. Mindenki meg van híva erre. Nem kell aggodalmasan kérdeznünk, hogy vajon nem fogunk-e bukdácsolni az úton; csak a szándék a fontos, hogy menni akarjunk ezen az úton előre.

Ha egyszer keresztény szeretettel magunkra akarjuk venni a forrada-

lom teológiájával érintkezésbe kerülő erőnemalkalmazó kereszténység konfliktusát, akkor világosan kell látnunk, hogy *mi is a gyökere ennek a konfliktusnak.* A forradalom teológusa is, az erőnemalkalmazó is egy olyan új társadalom felépítésére törekszik, amelynek összetartó ereje egyre inkább a szeretet és egyre kevésbé a kényszer. Csakhogy míg a forradalmár kényszerhez folyamodik, hogy felépítse a kényszernélküli társadalmat, az erőnemalkalmazó, aki alapjában véve még inkább forradalmár, azt gondolja, hogy itt az ideje elkezdeni a társadalomnak alulról történő felépítését, miközben magunkra vesszük azt a kockázatot, hogy egyoldalúan és minden ellenszolgáltatás nélkül lemondunk a kényszer (az erőszak) élesebb formáiról, megkísérelve *kizárólag a szeretet erőit* felhasználni ebben a munkában.

A keresztény testvérek értetlensége gyakran feszültségeket teremt az erőnemalkalmazás hívei számára. Nem kellemes besorolódni prófétának és karizmatikusnak, és még kevésbé kellemes, ha nekünk tulajdonítják azt a szándékot, hogy besoroljuk magunkat a kiválasztottak kategóriájába. Az is kedvünket szegi, ha „angyali lényeknek" tekintenek bennünket, azaz olyanoknak, akik teljesen elvágták már magukat a földi valóságoktól.

De gyakran talál az erőnemalkalmazás hívője vigasztalásra is: Arra a vigasztalásra, hogy a tant illetően velük szembenálló forradalmár-keresztények a gyakorlatban nem egyszer igazi erőnemalkalmazókként járnak el, és az igazságosságért folyó harcban jóval több fantáziát és merészséget tanúsítanak, miközben olyan harcmodort alkalmaznak, amelyet sem Gandhi, sem Jézus nem helytelenített volna.

(Gonzalo Arias 1926-ban született, 6 gyerek apja. 1968-ig egy nemzetközi szervezet funkcionáriusa volt, akkor feladta állását, hogy Spanyolországban megkísérelje az erőnemalkalmazó tevékenységet, előrevinni akarván a nyilvános ellentmondás jogát és a közélet demokratizálását. Ennek következtében több alkalommal rövid időre börtönbe is került.)

Fordította: B.Gy.

Forrás: CONCILIUM, 1975. november

Januári közhelyünk

„Ennünk kell ahhoz, hogy élhessünk"

Mindjárt az első, ami meghúzódni látszik eme állítás mögött, hogy a testi-biológiai életet nagyon nagy értéknek tartja, sőt valószínűleg a létező legnagyobb értéknek, tehát csúcsértéknek.

Ebből következik, hogy a csúcsérték után következő érték az evés, hiszen ez tartja fönn a biológiai életet.

Ahhoz, hogy ehessünk, meg kell keresnünk a rávalót, tehát dolgoznunk kell — ez a következő szükségképpeni következtetés (kikapcsolva most a gazember-etikát).

Mivel természetes, hogy az életben maradáshoz ennünk, az ehetéshez dolgoznunk kell, e közhely aligha ezeknek az axiómáknak az ideológiai alátámasztása akar lenni, hanem annak, hogy a biológiai életet csúcsértéknek lehessen tartani, az evésen zabálást lehessen érteni, a munkán pedig a szükségesnél jóval többet jelentő robotot látástól-vakulásig, vasárnaptól-vasárnapig. E közhely tehát nem a létminimum feltételének megállapítása akar lenni, hanem — végső soron — az „egyre többet" ideológiája. Illetve: különösen a létminimum körül élők részéről (de a jobbmódúak részéről is) annak igazolása, miért foglalkoznak *csak* testiekkel, és miért *nem* foglalkoznak lelkiekkel-szellemiekkel. Mikor is érnének ők rá ilyesmire...?

Az „ellenközhely" az evangéliumból: „Mindezt a pogányok keresik... Ti keressétek először az Isten Országát és a Neki tetsző életet, s a többit mind megkapjátok ráadásul" (Mt 6,25–33). Az Élet a csúcsérték, az élet adva van, ill. a csúcsérték „kereséséhez" hozzá adatik (az éhezés, a nyomor esetétől eltekintve; ez azonban más problematika, amit az is mutat, hogy a szóbanforgó közhelyet nem az éhezők szokták használni, hanem akiknek van, esetleg nagyon is van mit enniök). Szóval, Élni kell, élni nem feltétlenül; az Isten Országát „keresni" kell, enni nem feltétlenül. Borsos Miklós élete szolgáltat „mai" példát: Nyugati tanulmányi körútján sokat éhezett (még váltás ruhája sem volt!), pedig kávéházi portrérajzolással akár jólétben is élhetett volna. De úgy gondolta: művészi meggyőződéséhez hűségesnek lennie kell, ennie nem feltétlenül. — Navigare necesse est, vivere non est necesse!

—n—s

Markku Malkamäki

Megszüntethető-e a szegénység a fejlesztési segélyekkel?

Mi, segélynyujtók végzetes hibát követünk el azzal, hogy nem vagyunk képesek különböztetni szegény országok és szegény emberek között. Amikor segélyt küldünk a fejlődő országoknak, úgy gondoljuk, hogy ezt nyomorban élő embereknek juttatjuk. Éppenséggel nem így történik.

A fejlett ipari országokból évente mintegy 50 milliárd dollárnyi segély áramlik a fejlődő országokba. Ez olyan sok pénz, hogy ha a fejlődő országok népességét jövedelem szerint kettéosztanók, minden egyes, a szegényebbik csoportba tartozó személynek tisztán 120 finn márka ütné a markát évente.

A fejlődő országokban működő kisvállalkozások legtöbbjének nem több az induló tőkéje 120 finn márkánál, s egy-egy kisvállalkozás sokszemélyes családok megélhetését biztosítja. *Ha az ipari országok a fejlesztési segélyeket közvetlenül a népesség szegényebbik feléhez irányítanák, néhány éven belül megoldódnék a világon a szegénység problémája.*

A teljes szegénységben élők száma mégis folytonosan nő. Ez részben annak a következménye, hogy az Északról beáramló segély a fejlődő országok jómódú rétegeit gazdagítja: a kormányokat, a hivatalnoki kart és a helyi elitet. *A fejlesztési segély tovább erősíti a hatalomgyakorlók helyzetét.* Minél szilárdabb ez a pozició, annál keservesebben képesek javítani a szegény néprétegek saját helyzetükön.

A hivatali gépezet — a segélynyújtók és -fogadók oldalán egyformán — nem érdekelt abban, hogy a szegényebb néprétegek belépjenek a gazdaság vérkeringésébe. A segélynyújtó hivatali gépezetet eredetileg nem a szegények támogatására építették ki. Hosszú évekkel ezelőtt hozták létre, amikor még *úgy hitték, hogy a széleskörű beruházási programokkal gazdasági élénkülést hozva megszüntetik a szegénységet és az éhséget.* A fejlődést hirdető szólamok azóta módosultak, de a végrehajtó gépezet nem.

A fejlődő országoknak nyújtott összes segély és minden együttműködés kiindulópontjául *a népesség legszegényebb részének támogatását* kell tekinteni.

Akik az utóbbi időben joggal aggódnak a fejlődő országok népességrobbanása miatt, azoknak jó okuk van arra, hogy támogassák anyagi erőforrások eljuttatását a legszegényebbek számára. A népességnövekedés akkor fog mérséklődni, ha a születésszám csökkenni kezd. Sehol a világon *nem sikerült csökkenteni a születésszámot, ha előzőleg nem csökkent a gyermekhalandóság.*

A gyermekhalandóság leginkább úgy csökkenthető, hogy *könnyítenek a legszegényebb népréteg nőinek, anyáinak a helyzetén:* részesüljenek egészségügyi ellátásban, és legyen biztosított a megélhetésük. Amíg a fejlődő országok asszonyai nem határozhatnak saját sorsukról és nincs lehetőségük jövedelemszerzésre, addig folytatódik a népességnövekedés.

A fejlődő országokban zajló környezetpusztítás miatt aggódóknak szintén jó okuk van arra, hogy szorgalmazzák a segélyeknek a legszegényebbekhez áramoltatását. Ha nincs az embereknek elegendő élelmiszerük, a környezetükkel szemben bármire képesek. Amíg éhes emberek vannak a világon, nem lehet a környezeti károkat megakadályozni.

Ha azt szeretnők, hogy támogatásunk a fejlődők legszegényebb néprétegének jusson, új módszereket kell kidolgoznunk a segélyek eljuttatására.

A segélynyújtás feltételei

A nyújtandó javak felhasználásához mindenképpen *feltételeket kell szabnunk. A parlamentnek olyan döntést kell hoznia, hogy minden segély közvetlenül a népesség szegényebbik feléhez vagy a legszegényebbek 40–30 százalékához irányuljon.* A szegénység meghatározható a jövedelemszint, a földbirtok nagysága vagy a kérdéses országra jellemző más mutató alapján.

Ezután egyezménykötés következik a célországokkal arról, hogy a nyújtandó segélyeket ezek az országok a népesség szegényebbik felének támogatására fordítják. Ha valamelyik állam nem mutat készséget a legszegényebbek támogatására, a finn

illetékesek kénytelenek lesznek bejelenteni, hogy Finnország ezentúl egy másik országot fog támogatni, amelynek kormánya az összes segélyt hajlandó a legszegényebbek támogatására fordítani.

Igazából milyen jellegű beruházásokkal támogathatók a legszegényebb néprétegek? Segítség például számukra az erdőtelepítés, az állattenyésztés, az útépítés stb.? Az erdősítés könnyíthet a szegények életkörülményein, növelheti jövedelmüket, de a régi szinten tarthatja vagy akár csökkentheti is bevételeiket, szűkítheti lehetőségeiket, hogy hozzájussanak a közelükben található természeti javakhoz. Következésképpen a fejlődő országok minisztériumai, civil szervezetei és vállalkozói bizonyítsák be megnyugtatóan, hogy az adott esetben az erdőtelepítés javít a szegények helyzetén.

Ha tényleg segíteni kívánunk a szegényeken, akkor ne beszéljünk többé úgy általában az infrastruktúráról, erdészeti ágazatról, állattenyésztési beruházásról, hanem beszéljünk a szegényeket támogató infrastruktúráról, a szegények jövedelemképzéséről, a szegények egészségügyi ellátásáról, a szegények képzéséről, a szegények önszerveződéséről, a szegények technológiájáról, a szegények vízellátásáról, a szegények által megvalósítandó erdőtelepítésről stb.

Amennyiben éppen egy falu a tulajdonosa a kiszemelt területnek, a faluval kötünk szerződést arról, hogy a terület mindenekelőtt a szegények javára hasznosuljon. Egyúttal szerződést kell aláírni a fejlődő ország kormányával, hogy segélynyújtásunk az ország területén csak a szegényekre irányul.

Ha lehetséges, *menjen a támogatás olyan beruházásokra, amelyek lehetővé teszik az embereknek, hogy megteremtsék saját megélhetésük feltételeit.* Ez által kisebbedik az a veszély, hogy bénító függőség alakul ki segélynyújtó és -fogadó közt.

Ámbár fejlesztési segélyről van szó, a segítség ne legyen ingyenes a kedvezményezett számára.

Mostanában finn beruházók több országban azon töprengenek, ki fizessen és ki vállaljon felelősséget a vízszolgáltató rendszer fönntartásáért, amikor a finnek helyi kézbe fogják adni a létesítményeket. A lakosság eleinte nem fizetett a vízért, s most sem akaródzik elkezdeni a térítést. A fejlődő ország államapparátusának nincs anyagi ereje az ivóvízhálózat fönntartására.

Számos esetben képtelenek a fogyasztók a szolgáltatást teljes értékben kifizetni. Lényeges azonban, hogy valamit fizessenek érte.

Nem fontos, hogy a fogyasztói ár piaci ár legyen. Elképzelhető az ártámogatás (ha — mondjuk — oktatásügyről, egészségügyről, ivóvízről van szó), de fizethetnek az ügyfelek áruval is. *Az ingyenes segítséget az emberek nem értékelik.* Az ingyenesség passzívvá, külső támogatástól függővé teszi őket.

A tervezés és kivitelezés a helybeliek felelőssége legyen

A segéklynyújtás feltételeinek megállapítása mellett a másik lényeges módosítás a következő: *Föl kell hagynunk azzal a gyakorlattal, hogy az iparosodott országok tanácsadói tervezik meg, építik föl csaknem az összes segélyberuházást.* A külföldiek hatásköre sorvasztóan hat a helybeliek kezdeményezőkészségére, felelősségvállalására. A tervezés és kivitelezés felelősségét át kell vállalnia a fogadó félnek vagyis az államnak, a civil szervezeteknek és a magánszektornak. Persze a helyi beruházóknak joguk lesz eldönteni, milyen mértékben vesznek igénybe külföldi szakértőket.

Visszaélnének-e a segélyekkel a fejlődő országok, ha maguk rendelkeznének velük? Noha a tervezés és kivitelezés a fejlődő országok kormányaira, civil szervezeteire tartoznék, *a segélynyújtók fő feladata marad a beruházások figyelemmel kisérése, felügyelete!*

A segélynyújtó feladata olyan adminisztrációról gondoskodni, amellyel ellenőrizhető a beruházás. Elkerülhetetlen feladat fölmondani annak a személynek, aki pénzügyi visszaélést követ el.

Pénzalapot a célországak!

A hatékony ellenőrzés céljából szükséges, hogy a pénz átutalását tényleg le lehessen állítani, ha valamelyik beruházás megakad vagy visszélés tapasztalható. A jelenlegi rendszerben ezt nem lehet megtenni. A segítségnyújtónak minden évben meghatározott összegű pénzt kell adományoznia, függetlenül attól, van-e egyáltalán elegendő hasznos beruházás a fejlődő országban. Ezért lehetséges elhibázott beruházások támogatása, s azoknak a programoknak a folytatása is, ahol visszaélések tapasztalhatók. Ezzel a korrupciót támogatják. A fejlődő országokban a kiterjedt korrupció jórészt a segélynyújtók hanyag pézkezelésének eredménye.

Hogy valóban a szegényekhez jusson el a segély, a harmadik lényeges változtatás, hogy *minden célország számára pénzalapot kell teremteni;* például Tanzánia számára a Tanzánia Pénzalapot. A támogató ország állami költségvetéséből minden évben ide utalnák át a meghatározott összeget.

Az alap kezelőjének nem föltétlenül abban az évben kellene fölhasználnia a segélyezésre szánt pénzeszközöket. Egyik évben kevesebb, a következő évben több pénz fogyna, attól függően, mennyi sikeres, a fejlődő ország szegényeit támogató beruházást sikerül beindítania, működtetnie a támogatandó ország szervezeteinek. A támogatandó célország pénzalapját folyamatosan, a fölhasználáshoz igazodva ki kell egészíteni.

(A cikkben előadott javaslatok közül számos megoldás a fejlődő országok legszegényebb rétegeivel foglalkozó szervezetek képviselőivel folytatott megbeszéléseken került elő.)

(Markku Malkamäki a FINNIDA és az UNDP szakértőjeként működött. Jelenleg a világbank szakértője a fejlődő országok kisiparának és második gazdaságának fejlesztését érintő kérdésekben.)

Fordította: Mészáros András

Forrás: KEHHITYS – UTVECKLING (fejlődés) 1991/4.száma, 19–21. old.

Elmondjuk
bevalljuk bűneinket
arcunk tenyerünkben

de elmondhatjuk-e
valakinek
fejünk mélyebbre hajtva

hogy van bennünk
valami jó is

György Ottilia

Élő nemzeti kincs 1992

A Család Alapítvány kuratóriuma és munkatársai kiemelt jelentőségűnek gondolják az alapítvány céljainak megvalósítása szempontjából a nemzet tagjainak életében megmutatkozó értékek reflektorfénybe állítását és felmutatását. Különösen fontosnak érezzük olyan családok és személyek felkutatását, akik a közélet egyéb területein soha nem jutnak szóhoz, bár életáldozatuk mintaértékű lehetne és igaz példaképül szolgálhatna a keresők számára.

E gondolatok jegyében hirdettük meg a sajtó útján az Alapítvány 3,5 éves fennállása óta immár negyedik alkalommal hagyományos ÉLŐ NEMZETI KINCS pályázatunkat. felhívásunk címzettje mindig a Másik Ember! A felfedezők bemutató levélben adtak hírt a környezetükben élő *mintaértékű* családokról és személyekről.

A beérkezett javaslatok alapján a Kuratórium 12 családot, illetve személyt választott ki díjazásra, akiket bensőséges *díjátadó ünnepség* keretében az erkölcsi elismerés mellett 20 000 Ft pénzjutalomban részesített.

A díjátadó ünnepséget 1992. dec. 12-én 16.00 órakor tartottuk a Magyar Nemzeti Múzeum dísztermében, ahol a rendezvény szimbolikus értelmet nyert: a Nemzet megholt kincseinek otthonában ezen a napon Élő Kincsek találkoztak a múlttal, és gyermekeikben a jövővel. Az ünnepi hangulatot nagyban emelte az 55 tagú Laudáte gyermekkórus színvonalas éneklése Rónaszékyné Őrfalvy Katalin vezényletével. Külön köszönet illeti Való Károly urat magánadományáért: a kb. 200 résztvevőt szendvicsekkel és üdítővel látta vendégül az ünnepség végén a Díszterem előterében, a gyermekek nagy örömére. A rendezvény kedves poénja volt, hogy a támogatók között egy olyan hatgyermekes apa is szerepelt, akit családjával együtt méltán javasoltak díjazásra: a Demény Autósiskola vezetője jótékonysága folytán így anyagilag duplán „veszített", hisz a megkapható díjnál is nagyobb összeggel segítette a rendezvényt.

+++++++++

Bár Alapítványunk nem kötődik egyházakhoz és azoknak konkrét eszmerendszeréhez, az emberi humánum alapján megfogalmazott célkitűzései:

- ☐ az ÉLET TISZTELETE szellemében több gyermek felnevelését vállaló családos életforma vonzóvá tétele a mai magyar társadalomban,
- ☐ a család értékeire építő nevelés és oktatás,
- ☐ a nagycsaládosok életét könnyítő szolgáltatások szervezése (egészségügyi, mentálhygiénés, szociális stb.)

az evangélium tanítására vezethetők vissza.

A Jézustól ránkhagyott Miatyánkból két gondolatot idéznék:

„Szenteltessék meg a Te Neved, jöjjön el a Te Országod" — Nem névnapi jókívánság ez az Isten felé, hanem igéret: életem munkájával akarom megszentelni a Nevedet, hogy eljöjjön a Földre a Te Országod, a Te Békességed, s az az Öröm és Boldogság — nemcsak karácsony táján — az emberiségnek, amit neki szántál.

Az Isten Országa eljövetelének ára van: evilági érvényesülésünk és meggazdagodásunk az ára. Nagy a kísértés, és nehéz a választás: két urat nem lehet szolgálni! Jelen pályázatunkkal azokra „vadászunk", akik a jobbik részt választották, s nem önmagukért, hanem másokért élnek és munkálkodnak. Nem kiszolgálják a másikat, hanem egyszerűen teszik neki a jót, azt a jót, ami nélkül a másik elpusztulna, s ami nélkül nem lenne Élet a földön.

Ezen a napon nem a gyermekeket ünnepeljük — őket szeretjük — de a dicséret azokat illeti, akik az Életet adták, sőt, nem túlzás, *életüket adták másokért.* Akiknek volt bátorsága kisebbedni azért, hogy a Szeretet növekedhessék.

Méltánytalanul kevés a jó szó, az elismerés, a köszönet és biztatás azok számára, akik az *élet terHeit hordozzák,* a társadalom felől is, a szűkebb környezet felől is. Hiányt szeretnénk pótolni a magunk szerény eszközeivel, s *pozitív visszajelzést* adni erőfeszítéseikre.

Rohanó világunkban kísért az elidegenedés szelleme, ennek ellenszere az *egymásra-figyelés* lehetne. Az ÉLET szeretete s az abban munkálkodók megbecsülése csak szélesebb társadalmi összefogással lehetséges.

Immár hagyománnyá vált évenkénti pályázatunkkal, a 12 kiválasztott kincs díjazásával szimbólikusan szeretnők *megköszönni* valamennyi, másokért gondban lévő embertestvérünk munkáját, s egyidejűleg *követendő példákat* állítani a kereső és fiatal nemzedék elé. Mert nem gondoljuk, hogy csak 12 igaz ember van ebben a kicsiny országban, vagy 42 igaz ember létezik, akiket korábban fedeztünk fel. Azt azonban gondoljuk, hogy meg kell ismernünk egymást, ki kell dolgoznunk az *értékek átadásának és elfogadásának kultúráját,* hogy jó példával, pozítív minták állításával erőt önthessünk egymásba.

Minden kornak megvoltak a maga élő kincsei, nekik köszönhető, hogy az Élet megmaradt a Földön és elviselhető a társadalmakban. Ők a tanúi annak, hogy a szeretet megvalósítható a Földön, sőt ez az „... *egyetlen lehetséges válasz* a lét kihívásaira" (Toynbee). Ezzel a pályázattal a hangsúly-árnyékba került családeszmény és a rászorulókról, élet elesettjeiről való gondoskodás, mint *élethivatás* ujra-felfedezését szeretnők szolgálni, hisz családjaiban és közösségeiben él a nemzet. Úgy gondoljuk, hogy a gyermek, a család és a kisközösség legértékesebb *élő nemzeti kincseink.*

A Család Alapítvány erkölcsi tőkéjét az Emberfiától, a Nemzet élő és megholt kincseitől kapta. Az ebből származó alaptőke szétosztás által növekszik, így gyarapítva a nemzetet.

+++++++++

Alapítványunk az elmúlt három évben 30 családot, ill. személyt tüntetett ki, s ehhez 1992-ben további 12 családot találtunk. Díjazottjaink között mindig vannak nagycsaládok, elhagyott gyermekeket örökbefogadó házaspárok, valamint olyan egyedülállók, akik testi-lelki rászorulókat gondoznak (alkoholisták, kábítósok, kallódó fiatalok mentése, öregek, betegek szolgálata).

Díjazott Családok 1992-ben

1. ***Fekete Gyula*** írót a Magyar Szellemi Védegylet, a KALOT Katolikus Népfőiskolai Szövetség és több magánszemély ajánlotta, s noha közismert író, életművének kiemelten jelentős részét képezi a családért és népért végzett tevékenysége, ezért méltán került a díjazottak élére. Fekete Gyula több, mint 30 év óta élethivatásának tekinti, hogy a katasztrofális magyar demográfiai kérdésekkel, azok okainak vizsgálatával és megoldási javaslatainak kidolgozásával tanulmányok, előadások százai és számos nagyhatású könyv megírásával országos nevet szerezzen. a GYES bevezetése 1967-ben is az ő nevéhez fűződik. Ajánlói megemlítik legutóbbi nemzetért aggódó és felelősséget ébresztő művét, melynek címe: „Véreim, magyar kannibálok!".

2. ***Daróczi János*** ajánlója Debre Istvánné tanárnő a csepeli „Kék Iskolából". A 41 éves cigány származású fiatalember felsőfokú végzettségű szociális munkás, aki az IBC (Idős Beteg Cigányokért) Alapítvány keretében segíti a rászoruló öregeket és neveli a fiatalabb cigány nemzedéket. alapítványuk célja: a legszegényebbek gondozása, élelemmel és ruhával ellátása. Munkanélküli cigányoknak betegápolói munkát adnak.

Daróczi János elhivatottságáról látogatásunk alkalmával magunk is meggyőződhettünk. A csepeli tízemeletes ház egyik

lakásában 5 bájos gyermek fogadott bennünket, akik testvéri–unokatestvéri minőségben voltak együtt, és közölték: akit keresünk, vidéken tartózkodik és segélyügyeket intéz, bár szombat délelőtt volt éppen. Az ünnepség időpontjában pedig gyermektábort fog vezetni Szilvásváradon, amit már nem lehet áttenni más időpontra, mert a gyerekek számítanak rá. Szerencsére a díjátadás napjára sikerült helyettest találni.

3. ***Dévény Anna*** gyógytornász, sőt annál is több, elhivatott ember, aki magatehetetlen, súlyos rendellenességekkel született gyermekeket állít lábra Október 6. utcai tornatermében. Emberfeletti küzdelemmel, méltatlan körülmények között, megnemértéstől, irígységtől, közömbösségtől kísérve dolgozik a menthetetlennek tűnő gyermekekért. Ajánlói Komarniczki Edit és Győri László ujságíró, aki a bemutatást is vállalta. Győriék 11 hónapos kislányát, aki hypotóniával született, s akin orvosok nem tudtak segíteni, fél év alatt teljesen meggyógyította. „Most, amikor már nem kényszerítene bennünket semmi, visszavisz a szívünk, a barátság és a hála, amit Dévény Anna iránt érzünk, akiről mi már régóta tudjuk, ami itt hivatalosan is kimondatik: élő nemzeti kincs."

4. ***Horváth János*** és felesége, Rózsika 4 saját gyermekük mellé 11 állami gondozottat fogadtak, hivatásos nevelőszülőként. A gödöllői családban az anya főállásban szülő, apa villanyszerelő. Szeretettel nevelik gyeremekeiket, s környezetüket is segítik. Ajánlójuk, Balázs Ferencné részletesen ismerteti a család életét: mindenkinek megvan a maga feladata, s a nehézségek ellenére is marad idő lelki életre, kultúrára, zenére, sportra, vándortáborokra.

5. ***Kerezsi Zoltánné*** Nagykállón él, akiről egyik unokájának barátja, Kiss Krisztina ír részletes bemutató levelet, nagy szeretettel, Debrecenből. A Mama 69 éves „23 betétkönyves", kiterjedt családja az ő betétkönyvei. 5 gyermekkel, számos unokával, sok megpróbáltatás után is derűsen, családjának élve, és tágabb környezete is Mamának szólítja. „Én mindig arra neveltem gyermekeimet, hogy az egymás segítése, szeretete a legnagyobb kincs" — idézi a Mamától az időközben menyasszonnyá lett felfedző, s hozzáteszi: „Boldogan dicsekszem azzal, hogy ebbe a családba kerülhettem."

6. ***özv. Kozma Sándorné*** nem tudott személyesen megjelenni az ünnepségen. Ajánlója, Iványi Gábor lelkész meleg szavakkal mutatja be távollétében is az idős tanárnőt: „A 90 éves szolnoki pedagógus, Juliska néni, mint fiatal tanítónő és református papné 70 éve kezdte hivatását gyakorolni. A nemzetiségi türelmetlenség zivataros időszakában izraelita felekezeti iskolában vállalt állást. Nagy igényességgel, tiszta hittel és mélységes humanizmussal nevelte mindvégig a rábízottakat. Ágyánál, melyből talán már csak szárnyakon távozhat, (bár »edzett«, hogy ma itt lehessen,) mindennapos vendégek hajdani tanítványai. Saját gyermeke nem született, de két elárvult gyermeket felnevelt és diplomáig segített, ma egyiküknél lakik. Személyében valóságos nemzeti kinccsel büszkélkedhetünk."

7. ***Misák Lajos*** és családja dr. Czeglédy Ilona jóvoltából lett közismertté, aki a laudációt örömmel és szeretettel vállata. A vér szerint 3 ágból való 7 gyermekes rákoshegyi nagycsalád tagjai lélek szerint valamennyien igazi testvérek, a fiatal vőt is beleértve. Irigylésre méltó egymás iránti tolarenciával és harmonikus légkörben élnek otthonukban és nyaranta a körömi házban, ahonnan Miskolc környéki falvakban szervezik és segítik sérült és egészséges fiatalok, családok, diákok nyaralását, táborozását. A két saját kamaszgyermeknek 14 éves korában testvérigénye támadt, s „elintézték", hogy a család kibővüljön. Ági (14) nyári szünetben csecsemőotthonban dolgozott, s a 14 hónapos asztmás Ibolyát 1984-ben „hazavitte" kistestvérnek, vele együtt annak 2,5 éves nővérkéjét. 1986-ban még 3 gyermek jött a családba, akik egymásnak testvérei. A mama GYES-re ment, a nagytestvérek is kiveszik részüket a munkából, a papa közéleti szerepet is vállal (az EDUCOM alelnöke), meleg családi otthonuk baráti és befogadó a világ felé. A kis Ági kézművességre oktatja fogadott testvéreit, miközben már saját családi fészküket is építik.

8. ***Nemes Ferencnét,*** Anikót és népes családját megrendült szavakkal mutatja be felfedezőjük, Gazdag Pál. A nagytétényi úti többszintes házban Anikó reggeltől késő estig dolgozik, ebben látva életének értelmét. 1969 óta állami gondozott gyerekeket nevel. Már 8 felnőtt, önálló családdal rendelkezik. Jelenleg 17 gyermek van nála, ebből 2 vérszerinti. Életkoruk 6–23 év, egy fogyatékos van köztük — s 4 erdélyi, akik után támogatást sem kap. Az egyik erdélyi csak most tanul magyarul. Az anya tanár, rengeteget dolgozik, s szeretetre és az élet igazi örömeire tanítja a gyerekeket.

9. ***Úcsai László*** – Ágoston Erzsébet és gyermekeik Nyírbogdányban élnek. Felfedezőjük, Nagy István úr, a helyi ált. iskola nyugdíjas igazgatója kedves tanítványait ajánlja, egy 3 gyermekes házaspárt, akik 8 állami gondozott gyermeket vettek magukhoz, köztük cigányt is. A 11 gyermekes család rendezett körülmények között, harmóniában él, a szülők nagy türelemmel és hozzáértéssel nevelik őket, iskolai tanulásban segítenek és foglalkoznak velük. A férj kőműves, a nagyobb fiúkkal otthon gazdálkodnak, tejet értékesítenek, a házaspár a gondozott gyermekek nevére művelhető szőlőskerti földet vásárolt. A kis kollektíva saját földjét műveli. A cigány gyermekek megbecsülése miatt megnemértéssel is találkoznak.

10. ***Rácz Jenőt*** és családját Donát Jordánka református lelkész ajánlotta, s az egész kispesti közösség izgult értük. Az apa az Iparművészeti Múzeum restaurátora, az anya hosszú szenvedés után a nyáron meghalt. 7 gyermekük van. A családra leginkább jellemző szó: a *befogadás:* fiatalok és idősek, keresők és hitvallók, szeretetet éhezők és adók ülik körül asztalukat, „együtt vacsorálnak" mindenkivel, aki igényli, és ez a gyerekekre külön is jellemző. Az élet lehetőségét adják a világnak. Jenő idős, beteg, magányos néniket szállít Barkaszával az istentiszteletre, kórházakban betegeket látogat, mások építkezését segíti, fuvaroz Erdélybe.

11. ***Dr. Rónaszéky Aladár*** és családja Kiskőrösről érkezett, míg az előzetes bemutató levél Babics Ferencné tollából Nagymarosról, aki még a tanítóképzőben járt együtt Ágota mamával, s már diákkorból őriz kedves emlékeket osztálytársnője segítőkészségéről és önzetlenségéről. Az apa belgyógyász szakorvos Kiskőrösön, s az egész környék elismert szakembere. Nehéz körülmények között indult el a ma 8 gyermekes házaspár élete, akik a sok munka mellett nagy gondot fordítottak gyermekeik lelki–szellemi nevelésére, iskoláztatására. Felnőtt gyermekeik nemcsak sikeres szakemberek, de örökölték szüleiktől a nagycsaládban élés csodálatos érzését, s eddig 27 unokával örvendeztették meg szüleiket. A gyermekek kirepülése után Ágota mama ismét tanít, s a hivatástudatot és a segítőkészséget összekapcsolva cigány gyermekek felzárkóztatását, nevelését választotta. A véletlen játéka folytán a kórusvezető férje az ünnepelt szülők egyik gyermeke, Tamás, aki maga is közreműködött az énekek előadásában, hol szólistaként, hol kísérőként.

12. ***Dr. Szegő Imre*** főorvos úr Hevesről érkezett Halász Endre szadai plébános ajánlására, aki tavalyi pályázatunk díjazottja volt alkoholistamentő munkájáért és eredményes papi életművéért. Ő mutatta be a betűrendben utolsó díjazottunkat, Szegő doktort, aki 20 éves körzeti orvosi szolgálat után „nyugalomba vonul" és a hevesi szociális otthon vezetője lesz, ám szomorúan látja, hogy az otthon feleslegessé vált öregek elveszítve családjukat, testileg, lelkileg összetörnek. Feleségével preventív módszert dolgoznak ki, melynek segítségével sok esetben elkerülhető, hogy az idősebb emberek kiszakadjanak családjukból. Orvosi és szociális vizsgálati tesztet végeznek nőknél 54, férfiaknál 59 éves korban. A modellről külföldön is elismert kandidátusi dolgozatot írt, melynek lényege: megelőzhető, hogy idősebb emberek elveszítsék önfenntartó képességüket, s a hozzátartozók beláthatják: fenntartható a „nagycsalád", melynek hasznos tagja a megörededett családtag is. Szegő főorvos úr minden ellenszolgáltatás nélkül vállalja a vizsgálatokat, és magánlevelet ír minden körzeti orvosnak, amelyben kéri a felismert betegségek időben való gyógykezelését.

Az elmúlt 10 évben a szakrendelésen résztvevők 42 %-a volt veszélyhelyzetben. Pszichés és szomatikus veszélyek párosultak szociális problémákkal. Ezek elhárítása 51 %-ban (801 esetben) sikerült. E modell megvalósítása nem igényelt nagy létszámú munkaerőt, elég volt egy elkötelezett házaspár és egy négyórában foglalkoztatott nyugdíjas adminisztrátor.

Bandi bácsi végül a sínai hegyi törvényt idézi: Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú életű légy azon a földön, amelyet az Úr ad majd neked! Ez nem is annyira parancs, mint léttörvény. Nem lesz hosszú életű az a nép, amely nem becsüli meg az idős embereket. A „hevesi modell" erre figyelmeztet bennünket! A gerontológiai gondozó láttán mindenki visszanyerheti a hitét az emberben, s amíg ilyen emberek élnek, addig nem veszhet el a világ!

Vincze Endre
a Család Alapítvány titkára

(Helyhiány miatt a díjazottakról készült fényképeket következő számainkban közöljük.)

A tékozló fiú esete a Lk 15,11–32-ben olvasható. Ehhez a szituációhoz szeretném hasonlítani, ill. ezzel érthetővé tenni azt, ami velem az elmúlt nyáron történt. Ha beszámolómnak címet adnék, ezt modhatnám:

Történet az igaz szeretetről

A történet még gyerekkorom előtt kezdődött. Volt egy házaspár, melynek tagjai nagyon szerették egymást, szinte úgy, mint a mesében. Úgy szerették egymást, hogy mindig békesség, szeretet volt az otthonukban, mások felé pedig segítőkészség. Szeretetük gyümölcseként két gyermek született. A gyerekek is úgy szerették egymást, mint a mesében. Persze ez természetes volt, mert szeretetből fogantak, szeretetben éltek, csak ezt látták maguk körül, és erre nevelték őket. A fiú 7 évvel volt idősebb a lánynál, így aztán ölni tudott volna, ha a kishúgát bántotta volna valaki.

Jött egy „vihar" (1956), ami 18 évesen kiszakította a fiút a meleg családi fészekből, és a lány ottmaradt 11 évesen testvér nélkül, csak az emlékei maradtak meg...

36 év telt el...

A fiú 36 év alatt látszólag semmi hasznosat nem tett. Mi látszott csak? Nem alapozott meg egzisztenciát. Ritkán írt levelet. Sokszor nem válaszolt a neki írt levelekre. Többször eltűnt. Ilyenkor a Vöröskereszttel kerestették kétségbeesett szülei. Később alkoholistává lett, ami sajnos elzülléshez, sőt börtönhöz is vezetett egy időben. Házasságon kívül született gyermekét sem ő nevelte fel. Évek óta munkanélküli stb. stb. Mivel a fiú ilyen volt, az édesapja kétségbeesésében őrültséget csinált: elvállalt egy kémkedést annak reményében, hogy szolgálataiért támogatják labilis fiát. Az apa végül életével fizetett, de „áldozattá" vált bizolyos mértékig a család többi tagja is. Az anya 6 év börtönbüntetést kapott, melyből 4 évet letöltött, a nagybáty 11 évet ült. A két egyedül maradt családra is igen nehéz évek következtek...

De mi lett a lánnyal ez alatt az idő alatt? A lány ún. „jókislány" volt, hiszen el sem zülött, alkoholistává sem lett. Ha diplomája nem lett is, de tisztességes szakmája, iskolai végzettsége igen. Férjhez ment, négy gyermeke van, és boldog, szeretetteljes családban él, amilyenben a szülei éltek.

36 év után hazajön a fiú, akit persze nem a tékozló fiú apja vár, sem az anyja — mert már mindketten „ODAÁT" vannak —, hanem a lány. A lány sokat beszélget a fiúval. Végre mindent megkérdezhet tőle. A fiú válaszol is a kérdésekre. A válaszokból sok minden kiderül. Pl. a fiú sokszor azért nem írt, mert problémái voltak, melyeket úgyis neki kellett megoldania, és nem akarta vele a családot terhelni. A lány azt is megtudta, hogy miért került lejtőre. A vendéglátóiparban kezdődött, ahol ingyen volt az ital. Alkoholistává akkor vált, amikor minden igyekezete ellenére sem sikerült boldog családi otthont kialakítania gyermekével és gyermeke anyjával. A lány nem értette, hogy a fiúnak miért nem volt elegendő szüleik csodálatos példája egy jó házasághoz — hiszen a lány úgy érzi, hogy az ő boldog családi fészkét szülei jó példájának köszönheti —; a fiú erre is magyarázatot ad: kb. a harmadik veszekedésig szokott eljutni egy-egy kapcsolatban, amikor kiadja az útját a másiknak, mondván, hogy „szüleim egy életen keresztül ennyit nem veszekedtek, én így nem tudok élni senkivel". A lány rájön, hogy a fiúnak éppúgy elegendő volt a jópélda, csak neki nem sikerült megtalálnia az „igazit". A fiú azt is beismeri, hogy valóban labilis személyiség volt, tehát volt abban valami, hogy az édesapja kötelességének érezte a támogatást, de ő semmit sem tudott arról, hogy ami a szülőkkel történt, az őmiatta történt. Amikor a lány szóbahozta a kárpótlást, hogy az végülis kettőjüké, akkor a fiú ezt mondta: „hogyha ezáltal neked kevesebb jutna, akkor én nem kérek belőle". Persze, hogy ez a kijelentés valójában mit jelent, ahhoz tudni kell, hogy a fiúnak semmije sincs, és sokkal szegényebb, mint a lány.

A lány másnap sírva gondolta végig a fiú életét, aki 18 évesen valószínűleg infantilisen és labilis alkattal került ki a nagyvilágba. Családi fészek nélkül képtelen volt felvenni a harcot a nagyvilággal. Bukásai ellenére is megőrizte azt a szeretetet, amiben élt, sőt továbbélt benne 36 éven át, mások számára láthatatlan jelekben. Csak őbenne élt és közben szenvedett magában. Nyilván így lehetett, ha szenvedéseit nem akarta szeretteivel megosztani. Megjárta a poklok poklát, mélységek mélységét. A lány úgy érezte, nincs hivatva eldönteni, hogy ebben mennyire hibás a fiú. A fiú nyilván megszenvedte a család elvesztését, a hontalanságot, a társtalanságot, a lezüllést, az alkoholizmust, amiből végül is 8 éve kilábalt. Hogy ez sikerült neki, hiszi a lány, valamit ő is segített ebben, mert mást távolról nem tudott tenni, csak imádkozni érte. Szóval nincsenek a fiú életében látványos eredmények: diploma, egzisztencia, család, anyagi javak, de a lány valahogy úgy érzi: lehet, hogy nagyobb dolgokat tett a fiú, mint esetleg az, akinek az életében látványos dolgok vannak. A lány mindenesetre óriásinak tartja az alkoholizmusból való kikerülést, de a legmegrendítőbb az az érzés, hogy újra átélhették azt a szeretetet, amelyben fogantak és amelyben éltek. Újra felmelegedett a szívük, és szinte „feltámadtak" a szülők. A szülők szeretete áramlott gyerekeikbe, és ez nem aludt ki 36 év alatt sem, hanem újraéledt. A lány visszakapta testvérét!

Ima a XX. századból

...a hitetlenségben
a hitben
az emberek erdejében
a világ ránk dőlő
közönyében
bármiben vagy bárhol
istenem
csak legalább próbálj meg
lenni

György Ottilia

Hát ennyi az egyszerű történet, ami nem is annyira egyszerű, mint nagyszerű. Több tanulságot is hordoz magában:

Az egyik az, hogy ne ítélkezzünk! Nemcsak azért, hogy ne legyünk megítélve, hanem legfőképpen azért, mert nem tudhatjuk, mi van a látszat mögött.

A másik a SZERETET. A SZERETET az élet egyedüli értelme. Úgy is mondhatnám, hogy nincs értelme semmi másért élni, csak a SZERETETÉRT. Csodálatos dolog volt megtapasztalni valóban, hogy a „SZERETET SOHA MEG NEM SZŰNIK" (1 Kor 13,8).

Debreczeni Zsuzsa

Egy más világ tolókocsis követe

— Beszélgetés Rácz Attila mozgássérülttel —

Több, mint 15 éve ismerem Rácz Attilát. Havonta találkozunk. Tízegynéhány éve kértem meg, hogy a budapesti domonkos templomban az ifjúsági misén ő prédikáljon. Isten stigmával jelölt küldötteiről beszélt. Hangja derűt és nyugalmat árasztott. Még az ateista és kereső fiatalok is szívesen mentek hozzá „karitász" szolgálatra és közben megtértek. Pedig Attila — talán nem haragszik meg a hasonlatért — olyan, mint egy nagy testű rongybaba. Igaz, fekete hajjal, bajusszal, szakállal. De ahogy a rongybaba keze, lába, teste, feje tehetetlenül lóg, ugyanúgy Attila is teljesen béna. Ennek ellenére szájába vett „pipájával" gépel. Tanul. Egyetemre jár. Élvezi az életet... Fiatal barátaimnak az Érted Vagyok „szószékéről" szeretném bemutatni őt, nem is titkolt hátsó gondolatokkal...

Attila, te nem öregszel. Tizenöt éve is épp ilyen voltál. Nem is tudom, hány éves vagy. Mióta fekszel így ágyhoz kötve?

— Negyvenkét éves vagyok. Hat éves korom óta, tehát 36 éve vagyok ágyban. Huszonöt éves koromtól állapotom súlyosan romlik. Jelenleg minden tagom béna. Ágyban, illetve tolókocsiban kitámasztva tudok ülni. Minden életfunkcióhoz segítség kell. Kivéve a vitához.

Nagyon szelíd vitatkozónak ismerlek... A kritikai szellem persze jó az egyetemen is. Hogyan telnek a napjaid, mivel foglalkozol?

— A Közgazdaságtudományi Egyetem V. éves hallgatója vagyok. Feladataimat jórészt ez határozza meg. Ezenkívül szeretek olvasni, zenét hallgatni.

De hát hogyan tudsz tanulni?

— Saját tervezésű pálcikával a számban, lapozok. Így írógéppel is tudok írni. Csak megjegyzem, hogy egyszer ezzel a pálcikával szintetizátoron is megpróbáltam játszani, de közfelháborodás követte. Kérték, hogy hagyjam abba. Ezért abbahagytam.

Hogyan tudod megoldani az egyetemre járást?

— Isten segítségével... Amikor elkezdődött az egyetem, akkor 2–3 olyan fiút ismertem, akiknek a segítségére számíthattam. De a rendszeres bejárás így nem volt megoldható, mert erejükön felül nem kérhettem tőlük segítséget. Megint egy kitérő: Hiszek abban, hogy a legmélyebb barátságban is a két fél között fennálló szabadságban tud csak a tisztelet és a szeretet érvényesülni... Ekkor többek közt a te közvetítéseddel kaptam segítséget a Bokor közösségtől, és később a HÁLÓ-tól is. Csupa nagycsaládos jelentkezett. Így tudtam megoldani azt, hogy rendszeresen, hetente egyszer látogatni tudom az órákat. Egy fiúnak csak kétszer kell vinnie egy félévben.

Érdekelne, hogy mi a célod ennek az egyetemnek az elvégzésével.

— Amikor elkezdtem, elsősorban próbatételnek szántam a magam számára. Közben kiderült, hogy ha minimális eséllyel is, de munkát kapok. Ez a munka szaktanácsadásból és könyvviteli munkából áll majd.

Az egyetem hogyan fogadott?

— A fogadtatás pozitív volt. Csupán érthetően kellett elmondani azokat a problémákat, amelyek az állapotomból fakadtak.

A rendszerváltás során mi változott az egyetemen?

— Egyrészt sokkal több hallgatót vettek fel, de ebből sokan le is morzsolódtak. Másrészt létrejött a reform-gazdaságtan. Ami nemcsak abban jelentkezett, hogy bizonyos tárgyak megszűntek, hanem hogy főleg a jól bevált nyugati közgazdaságtant próbálják oktatni.

Szerinted van esélyük a magyar közgazdászoknak, hogy a jelenlegi helyzeten változtassanak?

— Jelenleg úgy tűnik, hogy nincs. Nem azért, mert nem tudja a közgazdász, hogy mit kell tenni, hanem mert nincsenek meg erre az állami garanciák (rossz adórendszer, hibás privatizáció, államtulajdon elherdálása stb.).

Mielőtt átcsúsznánk az aktuálpolitikába, mondj valamit részletesebben a családodról! Érdekelne a családi hátterед is.

— Hat éves koromig a családommal éltem. Családi élményeim erre az időre esnek, illetve később a barátaim nagy családjaival töltött órák emlékeiből táplálkoznak... Édesanyám naív festőként dolgozott, és úgy tűnt, hogy a család anyagilag igen jól szituált, „gazdag" család lesz. Anyámnak ugyanis megvolt az a képessége, hogy mindenből pénzt tudott csinálni. 1960-ban azonban a családi tragédiák sorozata miatt idegösszeomlással intézetbe került, ahol 1989-ben bekövetkezett haláláig élt.

Mik voltak ezek a családi tragédiák?

— 1945-ben kezdődött első nővérem halálával, aki születése után tüdőgyulladásban meghalt, mert a háború miatt nem tudtak neki gyógyszert szerezni. Következő nővérem az ötvenes években gyermekbénulást kapott, és gyógyíthatatlan. Egyedül a bátyám egészséges. Ötvenben születtem én, akiről kiderült, hogy szintén béna leszek. Ötvenhatban súlyos baleset is érte anyámat: gerinctörés, medencecsonttörés. Hát ennyi.

Édesapád hogyan viseli mindezt?

— Apámat a széteső család szintén megviselte. Eredeti munkáját abba kellett hagynia. Hivatásos tűzoltó volt, parancsnok. Ezután műszerészként, ellenőrként dolgozott. Korán jelentkező szívproblémák miatt csak könnyű munkát tudott végezni, egészen nyugdíjaztatásáig. Ő '72-ben megnősült. Az új feleségnek köszönhetem azt, hogy ismét tisztelni kezdtem a családot. Ő próbálta és tudta pótolni azt a szeretetet és ragaszkodást, amit eddig csak az anyámtól jött levelekben tudtam megtapasztalni. Apám ez év júniusában infarktusban meghalt, de már eddig is önállóan kellett dolgaimat irányítanom, talán azért is, mert nehezen viseltem, ha beleszóltak a dolgaimba. Apám halála mégis nagy űrt hagyott maga után, mert fontos volt számomra, hogy apaként tisztelhetek valakit.

Bátyád még él?

— Igen. Vele baráti a kapcsolatom. De nagyon meglátszik, hogy gyermekkorunkban nem együtt nőttünk fel.

Ugyanis Te intézetbe kerültél. Hogyan viseled a különféle Intézeteket, Kórházakat, Otthonokat? Úgy láttam, hogy mindenhol könnyen tudtál kapcsolatokat teremteni, és igen jó, bizalmas viszonyban vagy a körülötted lévőkkel.

— Voltak helyek, melyeket nehezen viseltem. Attól függ, hogy mennyire voltam szabad, illetve mennyire tudtam környezetemet számomra szimpatikussá tenni. A kórházi környezetet nehezen viselem. Jelenleg egy olyan Otthonban vagyok, ahol mindenre lehetőségem van. Éppen ezért jól érzem magam. Természetesen ez az otthonérzet kissé erőltetett, de ezen nem tudok változtatni.

Hogy van az, hogy Te mindig nyugodt, derűs, sőt tréfás kedvű tudsz lenni, és akik Hozzád jönnek, jól érzik magukat Veled?

— Ez nem mindig van így. Nekem is van rossz kedvem. Sokszor tele vagyok indulattal, és haragudni is tudok. De soha nem a barátaimra. Az a jó, hogy meg tudom beszélni ezeket a gondokat másokkal, és ha nem is oldódnak meg, de ezek a beszélgetések mindig segítenek másképp látni a dolgokat. Emberi kapcsolataimat főleg az határozza meg, hogy közösen hiszünk valamiben... Miért érzik itt jól magukat? Talán azért is, mert itt megkapják azt az időt, amiben csak rájuk akarnak figyelni, amit sajnos egyre kevesebb helyen kaphatnak meg.

Azok a fiatalok, akik annak idején a domonkos templomból jártak Hozzád, azt mondták, hogy nem ők adtak Neked, hanem Te adtál nekik. A „karitász” révén találtak el Istenhez. Te ezt hogyan látod?

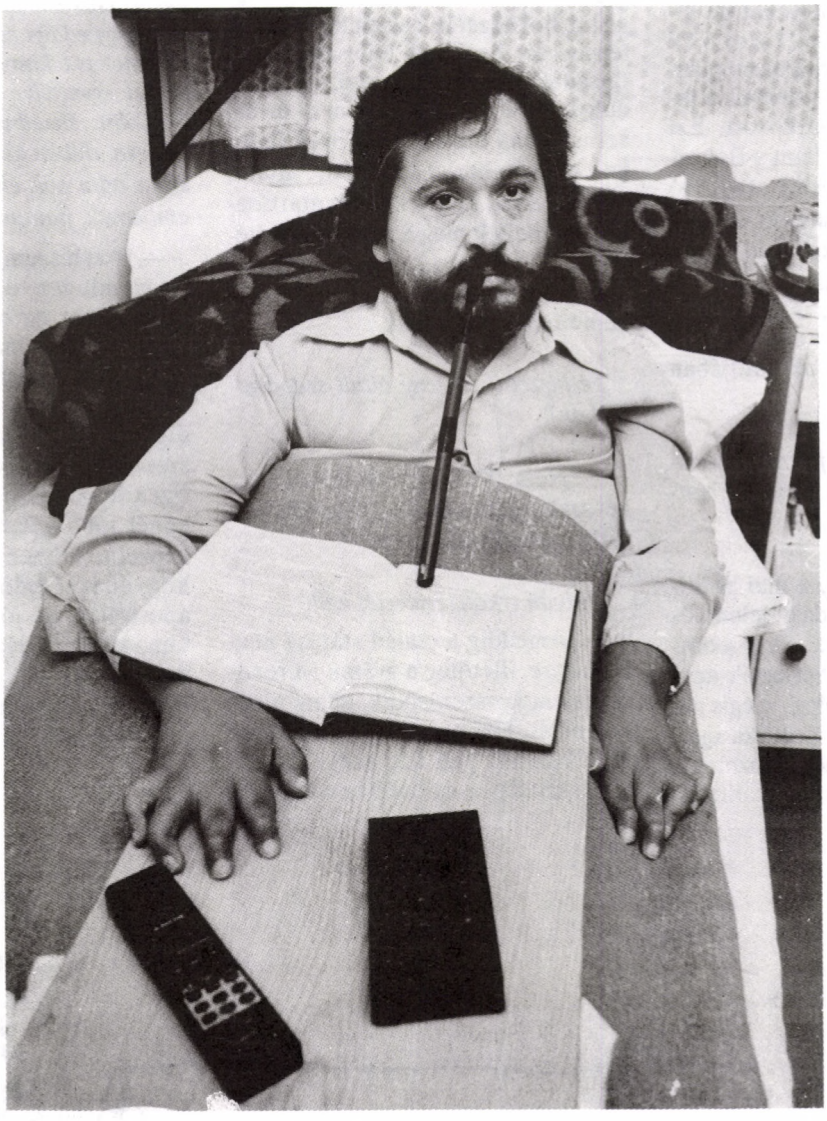

Foto: Kovács Pál

— Természetesen úgy látom, hogy én nagyon sokat kaptam ezektől az emberektől. Olyan értékrendet tanítottak meg, amihez másképp nem tudtam volna eljutni... A karitásznak meg az a lényege, hogy mások terhének hordozásában fel tudjuk fedezni azt a Jézust, aki képes volt minden terhet magára vállalni... Én úgy hiszem, hogy az ateista és kereső fiatalok az ifjúsági közösség szellemisége, határozott hite miatt jutottak el a hitre. Az én szerepem csupán annyi volt, hogy helyzetemből fakadóan rá tudtam mutatni arra, hogy az egészség olyan érték, amit ajándékba kaptak, és amit meg kell becsülni. A keresztségemből esetleg annyit adhattam, hogy látták: Istenben bízva a számukra elképzelhetetlen akadályokat is le lehet győzni. És ez a győzelem mindig vidámmá tehet.

Jó „lelkiatya” is vagy. Fiatalok személyes, szerelmi ügyeit is ügyesen intézed.

— Sok személyi problémával találkoztam. Nagyon soknak az volt az alapja, hogy nem figyeltek eléggé Istenre. Mindig komolyan hittem abban, hogy két ember szerelme olyan isteni ajándék, amit csak megtapasztalni lehet, igazában ésszel felfogni nem. Ha elhiszem azt, hogy Istennek szándéka a szerelem, akkor tudnom kell azt is, hogy ennek felbontása egy másik hatalom munkája.

Egy kényes kérdés: Te voltál szerelmes? Vágytál házasságra?

— Igen, voltam. Be kell vallanom őszintén, hogy ez nagyon jó időszak volt. Mégis rá kellett jönnöm arra, hogy nekem ennek beteljesüléséről le kell mondanom, mert fizikai helyzetem olyan.

Több keresztény közösségben is megfordultál. Mi a véleményed róluk?

— Sok közösséget ismerek. Mindegyikkel kapcsolatban az a leglényegesebb felismerésem, hogy ezek a közösségek, ha kissé másként is, de Istent szeretnék követni.

A nagy egyházzal kapcsolatban mik a tapasztalataid?

— Igazában ezeknek a közössé-

geknek a legnagyobb nehézségét az adott egyház okozza azzal, hogy a másságukat ellenséges szembenállásnak és támadásnak fogja fel. Sok egyház arra sem képes, hogy ezt a szembenállást az egyházon belül rendezze le. Abban a pillanatban, amikor az állam jogrendje veszi át a békebírói szerepet, kimondhatatlan károk keletkeznek. Már Pál apostol figyelmeztet, hogy a peres ügyeket ne vigyük pogány bíróság elé (1 Kor 6,1). Nagyon megijedtem, amikor meghallottam, hogy egyik miniszterünk a Jehova Tanúi ellen nyilatkozott. Ezt tette annak idején az állam a Bokorral szemben is. Az alulról szerveződő küzösségeknek ma is nagyon nehéz a helyzetük. A szektákkal való szembenállás és a leszektázás teljességgel elfogadhatatlan. Hamis információkkal elferdítik azokat az elveket, melyeket ezek a csoportok valójában vallanak.

Úgy látom, hogy a jelenlegi rendszerrel kapcsolatban is vannak fenntartásaid.

— Azt hiszem, hogy a mai politikai állapot sok csalódást jelent és nagy türelmet igényel. Negyvenötéves pusztítást nem lehet egyik napról a másikra rendberakni, mégis nehéz belátni a mostani politika igazi célját. Sokkal több a nacionalizmus, a társadalmi csoportok szembeállítása, mint a demokratizmus. Aztán itt van ez az abortusz-kérdés.

Te hogy látod ezt?

— Az elmúlt időszak alatt a leglátványosabb pusztítás az volt, hogy szétestek a családok, és közben még azt is elhitették, hogy csupán gazdasági okokból jogunkban áll orvosi segédlettel gyilkolni. Fölösleges azt ragozni, hol kezdődik az emberi élet. A lényeg az, hogy azt elpusztítjuk. A társadalomra való kihatására nem tudok kitérni, mert ahhoz nem értek, azt azonban látom, hogy ilyen indokok alapján bárkit el lehetne altatni csupán azért, mert élete fenntartásához nincsenek meg a gazdasági feltételek. Mivel a magyar ember általánosít, azt hiszem, ez a megközelítés nem tűnhet túlzottnak.

Te hiszel a törvény általi szabályozásban?

— Nem. Törvényesen csak azt lehet szabályozni, amihez megvannak a törvényi feltételek.

Nyilván erkölcsi nevelés kell.

— Ameddig a család státusa nem áll helyre, illetőleg a gyámügyi rendszer nem korszerűsödik, addig nincs megoldás. Hiszem, hogy sokkal több felvilágosítás kell közösségi szinten is. Őszintébb és nyíltabb az eddiginél.

Te egyébként is az erőszakmentesség elvét vallod?

— Határozott, céltudatos, „erőszakos" erőszakmentességben hiszek. A meghunyászkodó erőszakmentességet nem tartom jézusinak.

Attila, köszönöm, hogy elmondtad, hogyan látod Te ebből az ágyból a világot, az életet, az életünket. Utolsó kérdésként azt szeretném megkérdezni Tőled, hogy eddigi életedet átgondolva és a jövőbe is tekintve, ezzel a súlyos állapottal együttélve megbékéltél-e. Vagy másként: életednek van-e értelme, és ha igen, miben látod azt? Tudsz-e erősítést adni sok elkeseredett és életúnt embernek, fiatalnak?

— Azt hiszem, igen. Hiszek abban, hogy minden élet hasonló ahhoz, mint mikor az egyik ország elküldi nagykövetét a másik országba azért, hogy ott képviselje a küldő országot. Tudom, nagyon sok hibával, de mindig ezt szerettem volna tenni. Hiszem, hogy így is érdemes és kell élni. Ezt a dolgot nagyon élvezem. Hidd el, ennél jobb kalandot nem tudok elképzelni. Hiszek Istenben és hiszem, hogy én is el tudom majd mondani az apostollal: „A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam..." (2 Tim 4,7)... Hogy tudtam-e segíteni valakiknek, majd odaát kiderül...

Kovács László

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Maskara

Amint tudjátok, én a Börzsönyhegységben lakom, Törpeházán. Törpeháza nemcsak arról nevezetes, hogy csupa törpe él kicsiny házaiban, hanem arról is, hogy nagyon finom csipkebogyó terem a környékén. A csipkebogyó a vadrózsa termése, s pompás lekvárt főznek belőle a háziasszonyok.

Történt egyszer, jó néhány esztendővel ezelőtt, hogy csipkebogyót vittem le ismerős családoknak a völgybeli falucskába. El szoktam beszélgetni olyankor a gyermekekkel is, megkérdeztem hát az egyik házban: merre van az ő Imréjük, régi pajtikám? Édesanyja büszkén mondotta: „A kertben tanul... Nagyon szorgalmas!” Kiáltani akart neki, de nem engedtem. Magam mentem hátra a kertbe, leültem Imre mellé a padra, jobban mondva felültem, mert hiszen kicsiny vagyok, s így szóltam hozzá: „Messze még a farsang, kedves Imrém, most még ne viselj maskarát.” Elvörösödött: „Miféle maskaráról tetszik beszélni? Nem viselek én semmiféle maskarát.” „De bizony azt viselsz. Olyan fiúnak tetteted magad, aki szorgalmasan tanul. A valóságban azonban csigát faragsz. Jó ám az én szemem, láttam, hogy zsebre dugtad, amikor meghallottad a kertajtó csikordulását!”

Néhány nap múlva, régi szokásom szerint, belátogattam a falubeli iskolába s a tanító bácsi engedelmével beültem az utolsó padba. Hallgattam én is a tanítást. Eljövet Imre mellém szegődött, s egy kis hetykeséggel mondotta: „Ma, remélem, elégedett velem, Moha bácsi. Mindent én mondtan meg, amit nem tudtak a felelők.” Rátekintettem: „Úgy történt, igaz. De fel tudnád-e most mondani nekem egyhuzamban is a leckét?” Imre megint elvörösödött, én meg folytattam: „Láttam ám, hogy mindent a könyvből néztél ki, s csak azután jelentkeztél. Azért jelentkeztél folytonosan, hogy azt higgye a tanító bácsi, jól tudod a leckét, s ne hívjon ki felelni. Vagyis megint alakoskodtál, maskarát viseltél. Olyan fiúnak tüntetted fel magad, aki tudja a leckét.”

Eljött a tél, leesett a hó, s nekem megint valami dolgom akadt a faluban. Havas időben igen könnyen jutok le. Felülök a szánkómra s egy vízmosás árkában három perc alatt lesiklom. Hazafelé menet észrevettem, hogy Imre meg az öcsikéje a hegyoldal aljában szánkázgat. Szánkójuk azonban csak egy személyes volt, s ezért hol Imre, hol az öcsikéje csúszott le véle. Imrének, amint láttam, nagyon nem tetszett, hogy csak minden második lecsúszás az övé. Egyszerre csak felborult az öcskössel a szán, s Imre akkor diadalmasan kiáltotta: „Nem szánkázhatsz többet! Nem engedhetem, hogy kitörd a nyakad! Én vagyok az idősebb, vigyáznom kell rád!” Odamentem, s a magam szánkóján jól megszánkáztattam az öcskös. Kétszer is belefordultunk a hóba, de nem történt, s nem is történhetett semmi bajunk, hiszen mély és puha volt a hó, s tudta ezt jól Imre is. Mondtam is neki, amikor hazafelé indultam: „No, Imrém, most meg »a gondos, óvatos bátyuska« maskaráját öltötted magadra, hogy egyedül szánkózhass.” Imre zavartan dünnyögte: „Dehogyis öltöttem... Nem is értem, hogyan gondolja Moha bácsi ezt a maskara dolgot...”

A farsang idején beállított a házikómba Imre, elmondotta, hogy jelmezbált rendeznek az iskolában, s arra kért, kölcsönözzek neki egyet mást a ruhaneműimből. Ő ugyanis nagyszakállú, öreg törpének szeretne öltözni. Összeszedtünk tehát mindent, ami kellett, s még a szakállt is elkészítettük kócból. A jelmezbálról, persze, magam sem maradhattam el, s valamivel besötétedés előtt leszánkáztam a faluba. Az utcában itt is, ott is megállítottak egy-két szóra, s mire az iskolához értem, már egészen sötét volt. Amikor éppen be akartam nyitni a kerítés kapuján, kisurrant a házból két jelmezes gyerek: egy törpe meg egy kéményseprő, Imre meg a barátja, Karcsi; Imre ezt mondotta: „Erre gyere. Jó, hogy az ablakuk is hátul van.” S nem jöttek ki az utcára, hanem hátul kimásztak a keritésen, s a kertek alján lopakodtak. Könnyű volt kitalálnom, hogy meg akarnak ijeszteni valakit, s a hátul lévő ablakról azt is tudhattam, hogy kit. Az első osztályos Klárikát. Fájt a torka Klárikának, nem mehetett el a jelmezbálba; őhozzá akartak torzképet vágva bekopogtatni az ablakon. Futni kezdtem hát az utcán, bementem Klárikáék udvarába és elbújtam annak a hátsó ablaknak a közelében. A két kópé nemsokára be is mászott a kerítésen. Ekkor azonban éppen kilépett az istállóból Klárika édesapja, nyakon csípte őket, és már emelte is a tenyerét: „Ijesztgetni jöttök? No megálljatok!” A két gyerek meg se tudott mukkanni ijedtében. Rémülten várták a pofonokat. De én előléptem búvóhelyemről és így szóltam: „Ne bántsa őket, Mihály gazda. Bizonyára azért jöttek, hogy megmutassák a jelmezüket Klárikának. Hogy egy kis örömet szerezzenek a betegnek.”

Már tereltem is őket befelé a házba, és kiáltottam a kislánynak:

„Ha Klárika nem jön a bálba, a bál jön el Klárikához!” Klárika persze nagyon örült, hogy meglátogattuk s eljátszottunk vele, de még jobban örült a két kópé, hogy megmenekült a pofonoktól. Amikor aztán ismét az iskola felé lépegettem velük, így szóltam Imréhez: „Azt mondottad a múltkor, nem érted, hogyan gondolom azt a »maskaradolgot«. Tekints most magadra, és megérted. Jóságos öreg törpének látszol, de ez csak maskara egy haszontalan, ijesztgető kölykön. A múltkor gondos, óvatos bátyuskának mutattad magad, de az ugyanígy csak maskara volt egy önző kisfiún. Így gondolom ezt a »maskara-dolgot«, kedves Imre barátom.”

Reméltem, hogy most már igazán abbahagyja Imre a képmutatóskodást. De hiába reméltem. Néhány nap múlva szárított hársfavirágot vittem az édesanyjának, s örömmel láttam, hogy Imre buzgón törölgeti a tányérokat. Meg is dícsértem, amiért könnyíteni igyekszik édesanyja munkáján. Imre azonban nem nézett a szemembe, és gyanusan elvörösödött. Később pedig félrehívta édesanyját, és súgott neki valamit. Kérte, hogy engedje el aznap is a moziba. Ekkor megértettem, hogy nem az édesanyja kedvéért törölgetett, csak megjátszotta a „segítő gyermeket”, ismét maskarát viselt. Most már nem szóltam neki, de törtem erősen a fejem: miként utáltathatom meg vele az álarcoskodást.

Nemsokára — még havas télidőben — Imre édesanyja megbetegedett. Még nem lehetett tudni, hogy tulajdonképpen mi baja, időnként hirtelen rosszul lett, s olyankor minél előbb fájdalomcsillapító oltást, injekciót kellett adni neki. Ugyanabban az időben valami csúz féle kezdte sanyargatni a térdem. A falubeli orvos akkoriban minden nap feljött Törpeházára, odaültem hát egy délután a házikóm ablakához, hogy ha meglátom behívhassam. Nézegettem messzelátómmal az ösvényt is, jöne már. Meg is láttam az orvost — már közel volt Törperházához — de ugyanakkor azt is észrevettem, hogy az ösvény alján Imre lohol fölfelé. Láthatő volt rettentő rohanásán, hogy az orvos után igyekszik, bizonyára ismét rosszul lett az édesanyja. Kiszaladtam az orvos elé, már amennyire a csúzos térdem engedte, megmondtam neki, hogy úgy látom sürgősen szükség van rá, s ráültettem a szánkómra. Hallott a csúzomról s erősködött, hogy ő bizony megnézi előbb a térdem, de nem engedtem. Beletaszítottam a szánkót a vízmosás árkába, s három perc múlva lent volt a segítség Imre édesanyjánál. Azt még utána kiabáltam, hogy lengesse meg a kalapját, ha nincs már veszedelemben a beteg, messzelátón fogom figyelni. Imrét persze nem tudtam értesíteni, hogy ne jöjjön fel, megy már az orvos. De nem is bántam, hogy feljön. Kölcsönkértem a szomszédom szánkóját és vártam. Negyedóra múlva kijött az orvos Imrééktől és meglengette a kalapját. Egy másik negyedóra múlva pedig lihegve berontott hozzám Imre: „Volt itt a doktor bácsi? Hova ment innen? Melyik házba? Átment egy másik faluba? Hova? Jaj, tessék már megmondani!” No, nehéz volt megcselekednem, amit akkor cselekedtem. Én ugyanis olyan ... nemtörődöm arcot vágtam s ezt mondottam nagy fölényesen: „Tudom, hogy hova ment, de... jobb, ha nem zaklatod. Van neki elég dolga nélküled is.” Imre nem hitt a fülének. Megdöbbenve bámult rám, aztán ezt kiáltotta: „De Moha bácsi! Rosszul van az édesanyám!” Unatkozó arccal feleltem: „Majd jobban lesz... Nem mondom meg, hogy hova ment a doktor.” Imre akkor lehajolt hozzám és hangjában szinte magán kívüli harag szikrázott: „Úgy?! És Moha bácsi merészelt nekem maskáráról prédikálni? Hiszen Moha bácsi is maskarát viselt! Jóságosnak, segítőnek tette magát, de most megismertem az igazi ábrázatát! Szégyellje magát!” Vállat vontam: „És te? Te talán ne szégyelld magad?” Imre most már üvöltötte: „De én is! Csakhogy én eddig nem tudtam, hogy a maskarát viselő ember ilyen utálatos!” Azzal megfordult és rohanni akart tovább, keresni az orvost. Azonban megfogtam a karját és csöndesen mondottam: „Ne aggódjál édesanyád miatt. Még fel se értél hozzám, s már volt nála a doktor bácsi. Nincs már semmi baj. S hogy minél hamarább édesanyádnál lehess, itt ez a szánkó. De kérlek valamire. Ha odalent minden rendben van, és úgy érzed, hogy most már minden rendben is lesz, add tudtomra. A kalaplengetést már nem látom, sötétedik. Gyújts hát meg egy szál gyertyát, s azzal integess.”

Tíz perc múlva fellobbant odalenn a fény. De nem gyertyaszál kicsiny lángjával üzent Imre, hanem kihozott az istállóból egy nyaláb szalmát, s fáklyát csavart belőle. Megértettem a boldogan lengetett láng szavát: soha többé nem képmutatoskódik. De magam se maradtam adósa örömtüzének. Akkoriban még nem volt villany Törpeházán, petróleummal világítottunk. Lyukat kapartam a hóba, beleöntöttem vagy öt litert s rádobtam egy szál égő gyufát. Össze is szidott másnap a lenti bakter, azt hitte tűz van Törpeházán, s már félre akarta verni a harangot. Magyaráztam neki, hogy örömtűz volt, de erre azt mondotta, hogy jó, jó, de azt előre be kellett volna jelentenem neki. „Jó, jó,” mondottam magam is, „dehát éppen az a nagyszerű az örömben, hogy nem tudunk róla előre, s egyszer csak fellobog”.

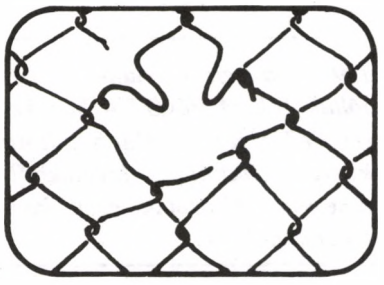

A békéért bebörtönzöttek nemzetközi napja

A világ békeszervezetei minden év december 1-én szolidaritási akciókat szerveznek az erőszakmentes tevékenységükért bebörtönzött békeaktivisták, katonaságmegtagadók támogatására. Demonstrációkat tartanak az emberi jogokat megsértő államok nagykövetségeinél, felhívják a békeszerető embereket, hogy küldjenek képeslapokat Karácsonyra a bebörtönzötteknek.

Az Alba Kör – Erőszakmentes Mozgalom a Békéért idén két országot állított a tevékenysége fókuszába, ahol jogsértéseket követnek el a békeaktivisták ellen: Lengyelországot és Indonéziát. Lengyelországban a római katolikus Roman Galuszkát zárták börtönbe lelkiismereti meggyőződése miatt, Indonéziában erőszakmentes kelet-timoriakat tartanak fogva elképesztő indokokkal.

*

Lengyelországban Roman Galuszka 1990 novemberében kért polgári szolgálatot, élve törvényadta jogával. (1988 óta létezik polgári szolgálat, amely 18 hónap, a katonai szolgálat másfélszerese.) A helyi sorozóbizottság elutasította kérvényét, hivatkozva arra, hogy Galuszka katolikus, és a Római Katolikus Egyház nem támogatja a katonaság megtagadását.

Galuszka, bizonyítva keresztény hite és morális meggyőződése erősségét, inkább vállalta a börtönt, mint a katonai szolgálatot. 1992 májusában a legfelső bíróság katonai tanácsa 18 hónap börtönbüntetésre ítélte, kifejtve, hogy nincs joga egyénileg értelmeznie katolikus hitét. Nemrég kezdte meg büntetése letöltését, egyedül Lech Walesa köztársasági elnök döntése mentesíthetné ez alól.

1987-ben Walesa támogatta a lengyel „Szabadság és Béke” mozgalmat a katonaság-megtagadás jogáért való küzdelemben. Ma, öt évvel később egy egészen más pozícióban, azt nyilatkozta, hogy ő maga is volt katona, és a fiaitól is elvárná ugyanezt.

Galuszka helyzetét nehezíti, hogy a második lengyel kormánypárt, a Keresztény Nemzeti Egyesülés öt palamenti képviselője levélben követelte a köztársasági elnöktől, hogy ne adjon kegyelmet a fiatalembernek.

*

Indonézia 1975-ben szállta meg a szomszédos kicsiny Kelet-Timort, és azóta brutális irtó hadjáratot folytat a benszülöttek ellen. Máig 200 ezer ember, a lakosság 1/3-a halt meg a megszállás következtében.

Sok fiatal timori folytat erőszakmentes küzdelmet a megszállók ellen. Tavaly november 12-én egy nagygyűlést rendeztek Kelet-Timor fővárosában egy indonézek által meggyilkolt férfira emlékezve. Az indonéz csapatok körülzárták a tömeget, és tíz percig tartó folyamatos gépfegyvertűzzel 273 embert mészároltak le. Rengeteg ember sérült meg és tünt el nyomtalanul. A katonák a következő hónapban felkutatták és kivégezték a tömeggyilkosság szemtanúit.

A mészárlás után több erőszakmentes aktivistát fogtak el és állítottak bíróság elé felforgatás vádjával. Két évtől életfogytiglanig tartó börtönbüntetésekre ítélték őket. (Az egyik férfi 8 évet kapott azért, mert fényképeket készített a nagygyűlésről, egy másik 5 év 8 hónapot egy portugál újság Kelet-Timorról szóló cikkének lefordításáért.) Jelenleg 15 ilyen fiatal van az indonéz börtönökben.

*

Az Alba Kör — a Bokor Katolikus Bázisközösség és az Elpídia Közösség segítségével — két demonstrációt szervezett a börtönbenlévők támogatására december 1-én. Az Indonéz Követség előtt a mészárlás áldozataira emlékeztetve 273 gyertya lángja írta ki: „FREE EAST-TIMOR!” — azaz „Szabadságot Kelet-Timornak!”. A petíciót átvevő elegáns követségi titkár megjegyezte, hogy tudjuk meg, egyetlen tiszta ország sincs a földön, még az Egyesült Államok sem. Dühe érthető, hisz az amerikai emberi jogi szervezetek elérték, hogy a képviselőház törölje az Indonéziának szánt 1993-as katonai segélyt a kelet-timori helyzet miatt.

A Lengyel Követség előtt, rövid beszédet követően, egy Walesa elnöknek címzett petíciót adtak át a tüntetők. A követség alkalmazottjai megígérték, hogy már másnap az elnök előtt, asztalán lesz a levél fordítása.

Óhatatlanul felmerül a kérdés: felmenti-e Walesa a fiút? A ma meghatározó politikai erők a rendszerváltás előtt szövetségesüknek tekintették a katonaság-megtagadókat. Az új rezsimek megszilárdulásával a barátok elfelejtődnek. Nálunk is a parlamenti pártok mindegyike kiáll az általános hadkötelezettség fenntartása mellett — szemben választási ígéreteikkel. Hm. Ennyire igaza lenne az indonéz követségi titkárnak?

Alba Kör — Erőszakmentes Mozgalom a Békéért
Budapest, H–1118, Ménesi út 12.

Lech Walesa Köztársasági Elnök Úr részére

Tisztelt Elnök Úr!

Megdöbbenve értesültünk arról, hogy az Önök országában egy lelkiismereti katonaság-megtagadót tartanak börtönben.

Roman Galuszka 1990 novemberében kért polgári szolgálatot. Az illetékes hatóság elutasította kérvényét, hivatkozva arra, hogy Galuszka katolikus, és egyháza nem támogatja a katonaság megtagadását. Roman Galuszka keresztény hite és morális meggyőződése miatt nem vállalhatta a katonai szolgálatot, ezért a bíróság 18 hónap börtönbüntetésre ítélte. A Legfelső Bíróság Katonai Tanácsa szerint a Római Katolikus Egyház nem ismeri el a katonaság megtagadásának jogát, és Galuszkának nincs joga egyénileg értelmeznie katolikus hitét.

Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága és az Európa Tanács határozataiban kimondja, hogy a katonai szolgálat megtagadása emberi jog. Minden civilizált országnak biztosítania kell, hogy azon állampolgárai, akik lelkiismeretüktől indíttatva elutasítják a katonai szolgálatot, szabadon és büntetés nélkül tehessék ezt meg.

Nem értjük, hogy Lengyelország hatóságai a Római Katolikus Egyház véleményére való hivatkozáskor miért hagyják figyelmen kívül a II. Vatikáni Zsinatnak a katonai szolgálat megtagadásáról szóló tanítását. A Zsinat kéri, hogy „a törvények megértően intézkedjenek azokról, akik lelkiismereti okokból nem fognak fegyvert, de készek békés formában szolgálni az emberek közösségét”.

A fent leírtak fényében egyértelmű, hogy Roman Galuszka bebörtönzésével a lengyel hatóságok súlyosan megsértették az alapvető emberi jogokat. Nekünk, a lengyel nép iránt különleges baráti érzéseket tápláló magyaroknak, különösen is fáj, hogy ezzel a cselekedettel Lengyelország azon jogsértő európai államok sorába lépett, Románia és Albánia mellé, amelyek alternatív szolgálatot kérvényező lelkiismereti katonaság-megtagadókat is börtönbe zárnak.

Mindannyian ismerjük és tiszteljük az Elnök Úr hősies küzdelmét a független és demokratikus lengyel jogállam megteremtéséért. Éppen ezért biztosak vagyunk benne, hogy nem tűri el az emberi jogok ilyen mértékű megsértését, és amint kellőképpen tájékozódik Roman Galuszka ügyéről, elnöki jogkörével élve azonnal megteszi a lépéseket a lelkiismereti fogoly szabadon bocsátása érdekében.

Tisztelt Elnök Úr! Kérjük, késedelem nélkül cselekedjék, hiszen nemcsak egy fiatalember sorsa van az Ön kezében, hanem Lengyelország nemzetközi jóhíre is.

A Békéért Bebörtönzöttek Napján válaszát várva szeretettel üdvözli

dr. Merza József
Bokor Katolikus Bázisközösség

Márczi Imre
Elpídia Közösség

Farkas István
Alba Kör – Erőszakmentes Mozgalom a Békéért

Olvasók fóruma

1992. októberi számunkban közöltük B.J.-né írását „A bűn keresztje" címmel. Alább adunk közre azokból a levelekből, amelyeket olvasóink ezzel kapcsolatban írtak.

Tisztelt „Érted vagyok"!

„A bűn keresztje" című vitaindító íráshoz szeretnék hozzászólni. Számomra a legnagyobb szenvedést a magukat abortusznak alávető nők iránti *szeretetlen ítélkezések* okozzák. Úgy gondolom, nincsen „abortusz-kérdés" általánosságban, csakis „egyedi abortusz-kérdések" vannak. Így a „Ki a felelős?" típusú kérdések is csak egyedi esetekre bontva alkalmazhatók. A bűn végső oka és értelme pedig transzcendens. De itt másra van szükség.

Romboló hatásúnak érzem, ha egy ilyen tragikus élmény esetében a felelősség kérdését állítjuk előtérbe a megbocsátás, gyógyítás és szeretet kérdése helyett.

Végtelenül együttérzek evvel a szerencsétlen nővel, aki fuldoklik az önvádtól. Lélekölő hatásúnak tartom azt a nagyon felelőtlen és szeretetet nélkülöző ítélkezést, miszerint: „Pedig ez előre kitervelt emberölés." Az effajta megbélyegzések is tudnak ölni!! A szó valódi értelmében, s különösen veszélyes a kilátástalanságba zuhant emberek számára.

Az „élményt" közlő nő tettének motivációjában ez írás alapján nem látok semmiféle gonosz hajlamot, kitervelt rosszindulatot. Épp ellenkezőleg: szeretetet, felelősségérzetet és végtelen szenvedést gyermeke iránt-miatt, aki a tragikus kilátástalanságba nem születhetett bele eleve-nen. Ez a nő megtapasztalta azt, amit sokan nem: az élet hozhat tragikusan megoldhatatlan és kilátástalan helyzeteket. Ez a nő nem gonosz. Hóhérnak mondja magát és ebben megerősítik őt a „bűntelenül élők" ítéletei.

Nem lát feloldozást, nem lát megbocsátást! S ebben az érzésében ugyancsak megerősíti őt Jiri Wolker vigaszt és kegyelmet nélkülöző, a „gyilkosság" kifejezést hangsúlyozó balladája (a vallomást közlő következő oldalon).

Az ilyen helyzetben lévő nőknek a legkevésbé van szükségük az efféle egyoldalúan gondolkodó balladákra, melyek csak megmerevítik vígasztalanságérzetüket.

Ki szereti ezt a nőt? Ki bocsátja meg a bűnét? Ki érez és szenved vele együtt? Ki érti meg az ő gyötrelmeinek végtelenjét, amiből az általa is gyűlölt abortuszhoz vezetett el döntésének hosszadalmas kínja? Szerintem Isten. Isten az én hitem szerint végtelenül szereti ezt a nőt, feltétel nélkül, bűne ellenére, együttérez vele, megérti, szenved vele és *gyógyítani* akarja őt. Ez az, amire legelőször és leginkább szüksége van B.J.-nének és a hozzá hasonló sorsú nőknek.

De nem élheti át addig az Isten feloldozó szeretetét, feltétel nélküli megbocsátását, amíg önmagának nem tud, nem akar megbocsátani. És nem tud addig önmagának megbocsátani, amíg nem érzi, nem hiszi, hogy Isten feltétel nélkül szereti őt és vele szenvedi kimondhatatlan együttérzéssel minden iszonyú gyötrelmét. Ha Isten megérti őt tettében és megbocsát neki, akkor őneki is meg kell értenie önmagát és meg kell bocsátania önmagának. Ez pedig egyedül csak a szeretet által lehetséges.

Olyan elviselhetetlenül embertelennek érzem azt, hogy e megrázó „élménybeszámoló" (és a hozzá hasonlók) alapján a felelősség kérdését boncolgatjuk ahelyett, hogy szeretetet, együttérzést és vigasztalást adnánk a gyötrődő embernek.

A szeretet az egyetlen gyógyszer, ami képes feloldani az ellentéteket.

A tanítványok azt kérdezték, hogy ki vétkezett? Jézus pedig meggyógyította a vakot (Jn 9,1–7).

Az „Érted vagyok" őszinte tisztelője:

Budapest, 1992. október 14.

Dittrich Renáta
főiskolai hallgató
1016 Budapest, Galeotti utca 3.

(Megjegyzés: Nekem nincs gyerekem, nem volt abortuszom, és terhes sem vagyok.)

Kedves Barátaim!

„A bűn keresztje" című írással kapcsolatban a következők kívánkoznak ki belőlem:

1) Ilyen egyszerűen nincs, ez nonszensz.

Valaki 6 hónapig ne vegye észre úgy a rendellenességeket, hogy az orvosi vizsgálatra késztesse, még ha várandóssága eszébe sem jut(?) — elképzelhetetlen. Ha meg netán mégis, akkor ilyen empatikus-etikus fokon állóan kizárt a gyilkolási készség.

2) Irodalmilag — talán — értékes novella, de a fentiek miatt a fikció abszurd, önellentmondásos.

3) Amennyiben mégis megpróbáljuk elvi síkon faggatni a tételt, Istent kizárhatjuk a feltételezett felelősök sorából, hiszen Ő senkit sem tarthat vissza a rossztól és a jó igénybevételére (istennektetsző élet, önzetlen etika stb.) sem kényszeríthet senkit. Legfeljebb ösztönözhet a lelkiismereten keresztül.

A többiek mindannyian felelősek a maguk helyén és teljes mértékben. Mentő magyarázkodásra az orvosnak egyáltalán nincs módja, az apának aligha, az anyának valamelyest. Ebben a stádiumban abortálni szinte a kettős gyilkossággal egyenlő. Ez mindenekelőtt az orvos felelőtlenségét növeli óriási mértékben, bár az anya érzelmi-értelmi érettsége — ami az írásból kiviláglik — szintén az elmarasztalhatóságát fokozza.

Hogy van-e bocsánat? Őszinte bűnbánat esetén (mely szeretné a dolgokat meg nem történtté tenni a másnak, másiknak okozott kárt helyreállító igyekezettel és a múltbeli szemlélet gyökeres megváltoztatásával) Isten mindig készséges erre. A „tudom, hogy bűn, mégis muszáj" állapot még nem ez a stádium.

Az abortuszról egyébként:

Az élet a fogantatás pillanatától kezdődik. Minden más „határvonal" keresése

zsákutca. Mert pl. ha csak a világrajött–megszült gyermek az élet alanya és „önmaga birtokosa" — akkor a valamilyen kényszer hatására császározott csecsemő jogilag és etikailag eldobható!!

Ha az x-edik héttől kezdődik — amikor kialakulnak az emberi embrió szervei —, akkor az átváltható ugyebár x-ik napra, órára, percre. Ez esetben x-edik percben még nem emberi élet, tehát likvidálható, x+1 percnél már életkioltás az abortusz, azaz gyilkosság?!!

Mindezek tudatosítása mellett és után (amit a társadalom langyossága miatt /is/ az egyházaknak kellene teljes „mellszélességgel" és igazi ökumenikus egységgel képviselniök) az abortuszra mégis vállalkozókat nem kívánnám lelkiismeretükön túl jogilag elmarasztalni.

Annak érzelmi-lelki tudatosítása lenne már régóta szükséges, hogy csak az menti meg életét, aki odaáldozza. Minél inkább önközpontú valaki (az én boldogságom, az én nyugalmam-kényelmem stb.), annál kevésbé lehet boldog. Fordítva is igaz: aki boldogtalan, kellő önvizsgálat és őszinte önkritika után rájöhet, rá kell jönnie: „magamat kerestem-szolgáltam, illetve szolgálatom nem volt önzetlen, s ezért nem is lehetett örömteli".

Aki Jézus felszólítása szerint alakítja, alakította át tudatát (a világ szemében botorul, bolondul, mégis egyedüli útján az istennektetszésnek, és harmóniában önmagával), annak fel sem merül lehetséges kérdésként az abortusz. Családtervezés igen, az anyagi feltételek kevésbé jelentős érveivel. Sokkal inkább a szeretetenergia nagysága a meghatározó, ami viszont növekvő mértékű, amennyiben, „aki kér, az kap..."

Szeretettel:

Mihálovics Zoltán
Szigetszentmiklós

A Szerkesztőség egyetértéssel adja közre Olvasónknak az Országgyűléshez írt nyílt levelét:

A Magyar Köztársaság Parlamentjének
A Magyar Köztársaság Kormányának
A Népjóléti Minisztériumnak

Tisztelt Hölgyek és Urak!

Megdöbbenve vettem tudomásul a szörnyű tényt, hogy Önök képesek voltak meghozni az 1989. október 23-án kikiáltott Magyar Köztársaság legcinikusabb törvényét, a „Magzati élet védelméről" szóló törvényt. Még elborzasztóbbá teszi ezt az a tény, hogy mindezt tették egy kereszténydemokrata vezetés alatt álló minisztérium előterjesztésére, a magát kereszténynek és nemzetinek valló kormány egyetértésével!!!

Magát a vitát, az azt kísérő sajtóbeli megnyilvánulásokat s még inkább a szavazást nem tudom elég lesújtó szavakkal illetni. A jelzők, amelyekkel jellemezhetem, nem fejezik ki hűen azt a szégyent és keserűséget, amit azért érzek, mert olyan állam állampolgára vagyok, ahol ez megtörténhetett. Íme ezek a jelzők: cinikus, barbár, sátáni, hazug, álszent, képmutató, erkölcstelen, embertelen és istentelen, a végtelenségig önző és gyáva!!!

Igen, ilyen a mi Parlamentünk,ahol képesek voltak arról vitatkozni hidegvérrel — mint technikai problémáról —, hogy hány napos korában, ki, miért, hogyan tépheti darabokra, roppanthatja szét, szippanthatja cafatokká a legszentebb földi dolgot, a megfogant emberi életet, a magzatot.

Képviselő Hölgyek és Urak! Miniszterelnök Úr! Miniszter Urak! Államtitkár Asszonyok és Urak! Nézzenek a tükörbe és a lelkiismeretük tükrébe!!! És sírjanak! Sírassák magukat és ezt az Önök által vezetett országot! És cselekedjenek, amíg még nem késő!!!

A magam részéről ezúton jelentem ki, hogy nem tudok a cinkosuk lenni, ezért addig, amíg ez a törvény érvényben lesz, állampolgári jogaim védelmére az Önök részéről nem tartok igényt!

Eger, 1992. december 18.
(Teljes cím a Szerkesztőségben)

Gromon Tamás

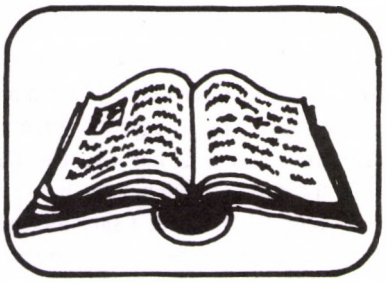

BIBLIA

A februári elmélkedéseket Kovács László, a márciusiakat Dr. Galla Gábor bői plébános készítette.

Február 7. — Évközi 5. vasárnap — Mt 5,13–16 — Só és világosság

„Ti vagytok a föld sója!” „Ti vagytok a világ világossága!” — Tanítványainak mondja ezeket Jézus.

Mit jelképez a só, és mit a világosság? Hogyan állunk só- és világosság-küldetésünkkel egyéni, családi és társadalmi szinten?

1. Mi a só-szimbólum értelme?

Az Ószövetségben a só elsősorban átok. Szodomától délnyugatra van egy sóhegy, melyben 50 m vastag rétegben és bizarr alakzatokban található a kősó. A Holt-tenger közvetlen környékét pedig úgy lepi be a só, mint a zúzmara, veszélyeztetve az életet. Ezért a só olyan átok, mely a kietlen pusztaságot és pusztulást jelképezi (Sir 39,23). Talán ezért is szórtak a feldúlt, lerombolt városokra sót (Bír 9,45).

Volt azonban az Ószövetségben a só-szimbólumnak egy másik értelme is. Ami ízetlen, azt a só megízesíti (Jób 6,6), és egyike azoknak a dolgoknak, amelyek a legfontosabbak az ember életében (Sir 39,26). Sót vagy kenyeret enni valakivel a közösségnek, sőt a kölcsönös barátságnak jele (v.ö. Ezd 4,4). Innen érthető a só-szövetség kifejezés (Lev 2,13). A só tehát ebben az értelemben áldás az embernek.

Az Újszövetségben Jézus ajkán a só pozitív értelmű szimbólum. Túl azon, hogy ízesít, sajátos jelentést is hordoz, amiről ritkán esik szó. A Máté-féle felszólítás folytatása Lukácsnál és Márknál is megtalálható. Márk szövege adja meg a só-szimbólum fontos értelmét: „Legyen bennetek só, és maradjon köztetek békesség!” (9,50). A só tehát a békességteremtés küldetését jelenti a tanítványok számára. Összhangban azzal a tapasztalattal, hogy a só nemcsak ízesít, de meg is óv a romlástól.

A Jézus-tanítványság tehát a békességszolgálat jó ízét adja a világnak. Ha ezt a küldetést valaki megtagadja, ízét vesztett sóvá lesz. Ami egyrészről képtelenség, mert a só nem veszti ízét. Ugyanígy képtelenség kell, hogy legyen az, hogy egy Jézus-tanítvány a világ békességszolgálatát elveszítse. Másrészről mégis lehetséges, mert pl. a kősóüledéknek nincs só-íze; vagy azoknak a sólapoknak, amelyeket még a mai arabok is használnak a sütőkemencében az égés gyorsítására (katalizátorként), néhány év alatt megváltozik a szerkezete (kristály), használhatatlanná válik és ezért kidobják.

2. Hogyan állunk só-küldetésünkkel?

Lehetséges, hogy egyéni életünkben csak pusztulást jelentő só található, a terméketlenség és halál sója? Közösségi életünkben, mely talán csupán a kultuszban merül ki, csak a szodomai vakító só szerepel? Só-szövetségről, testvéri-baráti közösségről pedig már nincs is szó életünkben, sem a családban, sem baráti körben, sem az egyházban? A békességszolgálat társadalmi küldetését a katonai szolgálat foglalja el, talán éppen a püspökkari körlevelek bíztatására? Vagy talán attól ihletetten, hogy a magyar fegyveres erőket Rómában maga a pápa áldja meg?!

3. Mit jelent a világosság-szimbólum?

Az Ó- és Újszövetség világosság fogalma szorosan összekapcsolódott az *élet* fogalmával. Jahve csak ritkán szerepel világosságként a Bibliában, inkább Jahve jelenlétét jelzi a világosság (Kiv 40,38). Az Ebed Jahvét, Isten szolgáját viszont Jahve a nemzetek világosságává teszi (Iz 42,6). Kumránban az esszénus etikai dualizmus alapján az emberek két csoportra oszlanak: „világosság fiai”-ra és „sötétség fiai”-ra.

Az Újszövetségben a világosság erősen etikai értelmű szó. A családban és a világban a Jézus-tanítványnak az a küldetése, hogy ne az ágy alá, hanem a tartóra tett gyertya legyen házanépe, környezete számára. Társadalmilag pedig hegyre épült város, mely el nem rejthető. A világosság olyan jótetteket jelent, melynek láttán az emberek az Atya dicséretébe és magasztalásába kezdenek.

4. Hogyan állunk világosság-küldetésünkkel?

Egyénileg: Egyáltalán tudatában vagyuk-e jel-szerepünknek? Jel-e a szülő a gyermekei, a férj a felesége számára, és fordítva? Világít-e szeretetételetünk a ház minden lakójának?

Közösségileg jel-e a kereszténység, az egyház? Bizony az egyház jókora egy ház, magasra is építkezett, így el sem rejthető. De így intézményesen a világ világossága-e? Vajon hogyan él az emberek tudatában? Úgy, mint a szegény, szolga, szelíd Jézus alteregója, másodénje? Vagy úgy, mint a feudalizmus továbbélése: a csúcson szédítő magasságban a monarcha, alatta a püspöki-papi arisztokrácia, alattuk pedig alattvalóként a hívek tömege, a plebsz? Az Istennek épített dómokból, katedrálisokból és püspöki palotákból a világ sötétségébe kiszűrődő fény az Élet Világossága-e a világ nem keresztény, éhező kétharmada számára? És az emberiség nem éhező egyharmadának, akik kereszténynek vallják magukat, élhet-e a szívében az Élet Világossága?

Február 14. — Évközi 6. vasárnap — Mt 5,17–37 – Jézus, a szabadgondolkodó

Ha valaki azt kérdezné, hogy Kaifás Főtanácsa miért ölette meg Jézust, azt válaszolnám: mert Jézus szabadgondolkodó volt.

A zsidó egyházi vezetők akkori gyűlöletét nem nehéz megértenünk éppen ma, amikor a mai egyházi hierarchia nálunk a kommunista ellenségképet a liberálisok ellenségképével cserélte fel, ádáz harcot kezdve ellenük. Minden totalitárius és dogmatikus rendszer gyanús szemmel nézi a másként gondolkodókat, és ha azok elég makacsok és radikálisak, akkor rövid időn belül megpróbálja likvidálni őket.

A rendszerhű politikusok vagy teológusok ugyanis csak „betűrágók” lehetnek, vagyis az adott törvény és tan magyarázói, mégpedig a kialakult szent hagyomány, „pártfegyelem” alapján. Aki arra vetemednék, hogy téziseit ne a törvényre és tanra alapozza, és ne a hagyomány alapján vezesse le, az rendkívül veszedelmes felforgató lenne. Ezzel a tettével ugyanis a törvényes tekintély megingatójává válna az ilyen szabadgondolkodó, ami egyenértékű lenne a rendszer létjogosultságának kétségbevonásával.

1. Akkor tehát, amikor a Názáretből jött „mezei teológus” odaáll az emberek elé és kijelenti: „Mondatott a régieknek,... Én pedig azt mondom nektek,...” — akkor bizony betelhet a pohár.

Már a szent vallási hagyomány előírásainak (szombat, böjt, tálak öblítése stb.) felrúgása is felháborító lehetett, de hogy valaki a Törvényhez, és annak is a szívéhez: a tízparancshoz hozzá merészeljen nyúlni, és saját tekintélyére hivatkozzék a Jahve tekintélyével pöffeszkedő szent Tanítóhivatallal szemben, ez maga volt a forradalom vagy a paranoiás őrület.

Súlyosbította a helyzetet, hogy a Názáreti hallgatói egyáltalán nem gondolták őt őrültnek, hanem nagyon is észrevették a különbséget a betűrágó írásmagyarázók brosúra-szövegei és a belső tapasztalásból és meggyőződésből beszélő próféta között, aki szabadon gondolkodva saját önálló gondolatait adja elő teljes átéltséggel. Ő „úgy tanított, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók és farizeusok” (Mt 7,29).

2. Nem nyugtatta meg a szent hatalom és tudás birtokosait az sem, hogy kijelentette: „Nem a törvényt és a prófétákat megszüntetni, hanem tökéletesíteni jöttem”.

A Názáreti az egész törvényt akarja beteljesíteni, mégpedig a legkisebb betűig és utolsó vesszőig. Ellenfelei számára nyilvánvaló volt, hogy itt Jézus a törvényen és a prófétákon, valamint az egész törvényen mást ért, mint ők. Hiszen meg is mondta: „Mindazt, amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek nekik. Ez a törvény és a próféták” (Mt 7,12). Ami

pedig a törvénytökéletesítést illeti: valóban úgy tűnik, hogy Jézus csak szigorít a Tízparancson, de nem veti el. Ők azonban átlátják, hogy Jézus „tökéletesítése” nemcsak szigorítás, hanem törvénytörlés és új törvény alkotása is.

3. A „Ne ölj” parancsot Jézus másképpen érti.

Nemcsak a tett elítélni való, de a gondolat és a szó is. Az áldozati oltár füstje sem tudja elfedni ezeknek a haragvó, sértő, becsmérlő gondolatoknak és szavaknak bűnvoltát. Előtte kell rendezni a szeretetetlenséget, mert a kultusz nem rendezheti. Nincs ereje rá.

4. A „Házasságot ne törj!” parancsot sem csupán szigorítja Jézus. Már a bűnös kívánság is házasságtörés, és olyan súlyos vétség, hogy mellette az egy szem, egy kéz elvesztése egészen bagatell dolog. Ez szigorítás a törvényen, de mindjárt ott egy törvényelvetés is. A válólevélről szóló mózesi rendelkezésé. Ez az eredeti törvénnyel össze nem egyeztethető.

5. A „Hamisan ne esküdjél” parancsnál már egyenesen csak törvényelvetésről van szó.

„Egyáltalán ne esküdjetek”, mert az eskü rossz. Abból a bűnből fakad, hogy nem vagytok igazmondók, és igazmondástokat az Istennel kell bizonygatnotok. Az eskü tehát az ördögtől van. Ha „igen” szavatok „igen”-t jelentene, a „nem” pedig „nem”-et, akkor nem is lennę szükség külön bizonygatásokra.

Elgondolom, hogy ez a Názáreti Jézus teljesen egyedül állt ellenségei előtt a maga szabadgondolkodásával. De bizoy 2000 év utáni imádói között is ugyanolyan egyedül áll. Ellenségei ugyanis nem akarták, imádói pedig nem merik Őt az önálló és szabad gondolkodás meredélyeire követni. Pedig, ha mindenre, akkor erre is példát adott nekünk...

Február 21.
— Évközi 7. vasárnap —
Mt 5,38–48
— „Ölni, ölni, ölni!”

A kommunista diktatúra idején katolikus fiatalok hosszú sora tagadta meg a katonai szolgálatot Magyarországon a jézusi erőszakmentességre hivatkozva. Ezek a fiatalok jobbára a Bokor nevű bázisközösséghez tartoztak, és arra hivatkoztak, hogy Jézushoz való hűségük nem engedi meg letenni az esküt a gyilkolásra és kitanulni a gyilkolás mesterségét. Ők a szelíd Jézus és ellenségszerető Jézus követői akarnak lenni...

A rendszer természetesen bebörtönözte őket. A bebörtönzöttek szerettei (feleségek, jegyesek) a magyar primástól kértek segítséget. Lékai bíboros segítség helyett azzal lepte meg a segítségkérőket, hogy arra a kérdésre, mit tenne a fegyverrel a fronton, a bíboros magából kikelve kiabálta: „ölni, ölni, ölni!” Még Szent Lászlóra, az ő védőszentjére is hivatkozott, aki ugyanígy járt el az ellenséggel, csupán azt tiltotta meg katonáinak, hogy megkínozzák az ellenséget.

Hasonló meglepetést szerzett nekem is a bíboros, amikor Jézus most vizsgált szavait idéztem neki: „Ne szállj szembe a gonosszal! Ha megütik a jobb arcodat, tartsd oda a másikat is!” és: „Szeressétek ellenségeiteket!” Az idézetre azt mondta: „Igaza van, Jézus ezt mondta, de a katolikus tanítás nem ez!”

Kinek van igaza? Lehet-e más a katolikus tanítás, mint amit Jézus mond? Egyszer mindenkinek tisztáznia kell ezeket a kérdéseket.

1. A katolikus tanítás

Meg kell engedni, a történelmi érdeklődésű bíboros jól tudta, hogy a katolikus egyház tanítása a történelem folyamán „fejlődött”. A Római levél 13. fejezetétől kezdve, ahol Pál az állami ütőhatalmat szentesíti, egészen Nagy Konsatantinig, aki Kr.u. 313-ban lényegében államvallássá teszi a kereszténységet. Ez a változás olyan fokú, hogy éppen ellentétébe csap át a jézusi gondolat. Magyarán: a jézusi irgalom-etika (mely nem ismer ütést, nem ismer ellenséget) a mózesi igazságosztás-etikává „fejlődik” vissza (a „szemet szemért” és a „gyűlöld ellenségedet” elvhez).

A katolikus hatalmi egyház Jézus hegyi beszédbeli mondatait később megpróbálta kimagyarázni: azok Jézus túlzó megfogalmazásaihoz tartoznak, nem kell őket szószerint érteni; ezek a szavak a rideg megtorlás elvével ellentétben a békülékenység lelkületére intenek (lásd a Békés–Dalos féle szentírásfordítás vonatkozó lábjegyzetét!); az ellenségszeretet és megbocsátás egyéni életünkben mérvadó, de a társadalmi életre át nem vihető, stb.

A II. Vatikáni zsinat sok szép erőszakellenes kijelentése mellett kiáll a katonai szolgálatot lelkiismereti okokból megtagadók méltányos megítélése mellett is (Gaudium et spes 79.), de II. János Pál pápa ma is előszeretettel áldja meg a fegyveres erőket (lengyel, magyar stb.), és hivatalos álláspontnak tartja a gyilkolás megengedését önvédelem, államvédelem és honvédelem esetén. (Egyedül az abortusz-ügyben áll ki teljes mellszélességgel a „Ne ölj” parancs mellett, miközben mosolyogva parolázik véres kezű tábornokokkal, elnökökkel!)

2. A jézusi tanítás

A II. Vatikáni zsinat óta az egyházban is világszerte megkérdőjeleződött a konstantini egyház gazdagságot, hatalmat és erőszakot favorizáló tanítása és léte. Világszerte, főleg a bázison, vagyis alulról, egyre több az erőszak teljes elvetésére irányuló kezdeményezés. Valószínű, hogy egy harmadik vatikáni zsinatnak lesz (ha lesz) a feladata, hogy az erőszak, az igazságosztás etikája helyett az irgalom etikáját érvényre juttassa, visszatérjen a jézusi alapokmány, a Hegyi Beszéd szelleméhez.

Az általános emberszeretetet és erőszakmentességet ugyanis nemcsak a Jézus-hűség, de a józan ész követelése miatt is el kell fogadnunk, ha nem akarjuk a világot kozmikus öngyilkosságba vinni.

A józan ész is azt mondja, hogy a világ három kategóriája — barát, ellenség, közömbös — nem alkalmas az emberi együttélésre és túlélésre. Csak az segíthet rajtunk, ha kizárólag barátot ismerünk, „fele-barátot” abban az értelemben, hogy minden ember (bárhogy viselkedik ő velem) a másik felem, ember-test-vérem.

A józan ész azt is tiltja, hogy ütésre ütéssel válaszoljak. Ha ugyanis a másiknál elítélem az ütést, én milyen alapon ütök? Ha nekem van rá ideológiám (önvédelem, államvédelem, hazavédelem), a másiknak is lehet ideológiája (éhezik, munkanélküli, más rendszert akar stb.). Az ideológiák nem szentesítik és nem változtatják meg a tényt: az ütés, visszaütés rossz, mert fáj, mert életet vesz el, mert nem emberhez méltó.

Az is nyilvánvaló, hogy az erőszak erőszakot szül. Az erőszak ördögi körét csak úgy lehet megtörni, ha valaki az erőszakra nem válaszol, vagy — ami az igazán tökéletes válasz — jósággal válaszol. Jézus döntő érve is ez utóbbi: „Ti olyan tökéletesek legyetek, mint mennyei Atyátok, aki felkelti napját jókra és gonoszokra egyaránt!”

Február 28. — Nagyböjt 1. vasárnapja —
Mt 4,1–11 — Egyházi peresztrojka?

Úgy tűnik, hogy a keresztény embernek és egyháznak csak az ütöttség állapotában van esélye arra, hogy hűséges legyen Mesteréhez. Ha megszűnik felette a diktatúra, pl. a kommunista elnyomás, azonnal enged a kísértésnek, hogy az üldözöttség állapotából átváltson az üldöző pozicióba. Végig kell gondolnunk mind a két változatot: ha enged a kísértésnek, és ha ellentmond neki, amint a Názáreti is bizonyára végiggodolta ott a pusztában, hogy mi szolgálja, mi szolgálhatja igazán a világ üdvösségét.

1. Az egyház nem lehet szegény?

Mint tudjuk, a rendszerváltás után megindult nálunk az államosított egyházi ingatlanok visszaigénylése, „vissza-egyháziasítása”. A régi idők dicsérői az egyházi nagybirtokokat is jogosnak tartották annak idején, mert ez a nagybirtok tette lehetővé, hogy iskolákat, kórházakat, menhelyeket stb. tartsanak fenn. Persze ma a nagybirtokokat már nem követelik vissza, mert mit is kezdenének a földdel a papok (csak nem fogják a földet művelni, trágyát hordani stb.!). Az érvek kivédhetetlennek látszanak, amint Jézusnak is úgy tűnt a kenyér kisértése: Csak nem kophat fel az állad!... Ugyanígy: Csak nem lehet az Egyház koldus!... Így meggyőzetve mit is tehetünk?!

Mint tudjuk, Jézus elutasította a kísértőt. Nem tartotta ildomosnak, hogy saját maga táplálására kenyeret teremtsen (később a magáét, a pár darab kenyeret és halat is kész szétosztani a rászorulóknak). Jézus talán úgy gondolhatta, hogy jóllakottan és gazdagon nem vihet örömhírt a sze-

gényeknek (Lk 4,18), nem kiálthatja oda a gazdagoknak, hogy jaj nektek (Lk 6,24), és főleg nem hirdetheti a szegények boldogságát (Mt 5,20). Egyébként ő aligha gondolta, hogy neki kell intézményesen, tőkével, ingatlanokkal, alkalmazottakkal, hivatalokkal a háttérben az oktatást, egészségügyet, lakáskérdést stb. kézbevennie. Nem, ő másképp gondolta. Elégnek gondolta, ha személytől személyig érően tanít és gyógyít. És ha ezt minden keresztény teszi (most pl. 1 milliárd), akkor ez nem semmi. Az az „átverés” pedig, hogy előbb gazdagnak kell lenni, hogy adni, segíteni tudjak, marad „átverés”, mert ugyebár, ha valaki kitanulja a vevés-szerzés mesterségét, az aligha fogja az adást gyakorolni.

2. Az Egyház nem lehet elismertség nélküli?

A diktatúra lazulása, puhulása idején már nem a papok előszobáztak az ÁEH-ban, hanem az állami ember ment Esztergomba — mesélte egy szemtanú. A püspöki titkár végigvezette a primási palota kék, rózsaszín stb. szobáin az elvtársat, míg végre teljes díszben fogadta őt a Főpásztor.

Az állami ember állítólag nem mert leülni. Íme kell a fény és pompa! Hatalmas dómokat, katedrálisokat kell építeni, de a legkisebb faluban is a legnagyobb ház a templom legyen, fölé magasodva mindeneknek! Ezekben a csodakastélyokban pedig olyan fényűző színjátékot kell bemutatni, hogy az hetente meggyőzze a bocskoros szegényt és a prémes urat ugyanarról: hogy jó helyen van, mert itt van az Isten.

A Szent Város márványtemploma és az ott bemutatandó bűvészmutatvány is megkísértette Jézust, mert a „Kenyeret és cirkuszt” nemcsak a rómaiak találták ki. Az Egyház sem állhat fenn elismerés és csodálat nélkül. Csak ez az egy esély a reális.

Hogy lehetne más alternatíva is? Pl. Jézusé és az első három század keresztényeié? Jézusnak ugyanis elég volt egy lakás eblédlője, hogy barátaival elfogyassza utolsó vacsoráját és szövetséget kössön velük. Az első keresztényeknek 300 évig nem volt templomuk, hanem házanként jöttek össze a kenyértörésre, nem tömegben, hanem emberméretűen; vagy később a földalatti folyosókon a temetőkben. Mégis szaporodtak, és annyian lettek, hogy (sajnos) a római császár is számolt velük.

3. Az Egyház nem lehet kiszolgáltatott?

Az Egyház zavartalan küldetése teljesítéséhez kell, hogy senki ne akadályozza, sőt az állam biztosítsa jogait, esetleg olyan közéleti hatalomnak is birtokosa legyen, hogy ne legyen senkinek kiszolgáltatva. Vannak, akik az Egyház és állam szétválasztását is elvetik (lásd Lengyelország), és úgy gondolják, hogy a kettő együtt: a politikai és vallási hatalom képes megvalósítani a legjobb emberi társadalmat.

Februári közhelyünk

„Nem azért vagyunk a földön, hogy szórakozzunk”

Roppant tetszetősen hangzik ez. Komolyságot, megfontoltságot sejtet. Behatóbb vizsgálat nyomán azonban kiderül, hogy a komolyság, megfontoltság csak álruha. De mit takar? Kiderül, ha megnézzük, kik és miért szokták alkalmazni ezt a közhelyet.

Úgy tűnik, főként azok, akik nem tudnak — nem szoktak kikapcsolódni, pihenni, „szórakozni”, mert szünet nélkül komoly dolgokkal foglalkoznak, nevezetesen dolgoznak, bár helyesebb lenne ezt mondani: robotolnak, hajtanak, „güriznek” — nem éppen kényszerből, nem a puszta megélhetésért (nem is urak önkényéből és korbácsai alatt), hanem az egyre jobb megélhetésért, az egyre nagyobb jólétért, látástól-vakulásig. Ők azok, akik számára nincs hétköznap és vasárnap, nincs különbség dologidő és karácsony között, ők azok a „szolgák”, akik nyugodtan elmondhatnák, hogy „mi Urunk: a Pénz” (Ady). — S talán ide sorolhatjuk azokat is, akik nem megtollasodás érdekében hajtanak éjt nappallá téve, hanem egyszerűen attól rettegnek, hogy ha egy pillanatra abbahagynák a sürgés-forgást, egyszerre föltárulna előttük életük értelmének kérdése, és nem tudnának mit felelni. Ezért ők azok a „szolgák”, akik nyugodtan elmondhatnák: „mi Urunk: a Munka”.

Elmondhatnák, ha becsületesek lennének. De nem azok. Ehelyett ideológiát gyártanak, bizonyítványukat magyarázandó, mondván, „nem azért vagyunk a földön, hogy szórakozzunk”. Bűnből kovácsolnak erényt, az álkomolyság látszatát keltik, komorságukat rejtendő, s azt a végzetesen beszűkült világnézetet, melynek számára az egyetlen valóság az, ami megfogható, s amit a Pénz szimbolizál. Ráadásul „savanyú a szőlő”: hiszen szeretnének ők „szórakozni”, szeretnének időről időre (vagy véglegesen is) kilépni a taposómalomból, de nem mernek: félnek a veszteségtől, ill. attól, hogy rájuk szakad életük céltalansága.

Pedig ha kizárólagosan nem mondhatjuk is, hogy azért vagyunk a földön, hogy szórakozzunk, annyit mindenképp mondhatunk, hogy azért *is* vagyunk a földön. Isten talán nem annyira komolyságában, mint inkább jókedvében teremtette az embert, a homo ludens igazán Isten képmása, és a transzcendenciának egyik legvilágosabb megnyilvánulása és bizonyítéka itt a földön: a szó eredeti, tiszta értelmében vett játék, „szórakozás”.

—n—s

Ebben a feudális modellben a keresztény eszményeket állami törvényekkel lehet kikényszeríteni (pl. az abortusz tilalma). Józan eszű ember csak így gondolhatja.

Jézus viszont a hegyen visszautasította a világ országai feletti uralmat és a világhódító kereszténység (fegyverrel megtéríteni az új világrészt, Amerikát!) eszméjét is. Csak a politikai fegyveres hatalomtól független, szabad vándorprédikátor, próféta és apostol lehetett az ő alternatívája, aki a szeretettel összeegyeztethetetlennek tartja a mások fölötti politikai és vallási uralkodást (szent uralmat: hierarchiát is).

A világi és vallási hatalmi szervezetekhez tartozó próféta és apostol teljességgel önellentmondás, és mint ilyen képtelen az emberiség egybeszeretésére.

Csak a vert szituációban tud az ember érdekmentesen hűséges lenni a lelkiismeretéhez, mert különben az emberi önzés letapasztja a lelkiismeretét már egy kis állami plecsnivel, vagy éppen egy pápai rojttal-bojttal. Ezután már nem a Lélek szolgája lesz, hanem a hatalmi gépezeté.

Március 7. — Nagyböjt 2. vasárnapja — Mt 17,1–9 — Akire hallgatnunk kell!

Amikor Jézus földi pályafutása során szenvedéséről és kereszthaláláról beszélt, akkor előre látta, hogy követői számára az egyik legnehezebb feladat annak megértése lesz, hogy szenvedése nincs ellentétben isteni mivoltával és megváltói küldetésével. Éppen ezért, az evangélium tanúsága szerint, tanításában hangsúlyozott szerepet kapott tanítványainak felkészítése a Nagyhét megpróbáltatást hozó eseményeire. Jézus nemcsak tanításával akarta felkészíteni tanítványait, hanem olyan élményszerű történéssel is, mint például a mai vasárnap evangéliumi szakaszában szereplő színeváltozás.

A színeváltozás jelenetéből egy mozzanatot szeretnék kiemelni: „Egy hang szólt a felhőből: Ez az én szeretett Fiam, rá hallgassatok!"

Ha az evangéliumokat figyelmesen végigolvassuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy ez a felülről jövő megerősítés, tanúskodás ezen a helyen kívül még két alkalommal fordul elő Jézus földi életében.

Először Jézus nyilvános működése kezdetén, amikor Keresztelő János a Jordán folyóban megkeresztelni Őt. Ott ezt halljuk: „Ő az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik!" (Mt 3,17).

Ezután sorrendben a színeváltozáskor történő megnyilatkozás következik.

Végül János evangéliuma tudósít bennünket Jézus felülről jövő megerősítéséről. Nyilvános működése végén, miután ünnepélyesen bevonult Jeruzsálembe, tanította az összesereglett népet. Tudja, hogy közeledik szenvedésének az órája, ezért kéri Atyjától: „Atyám, dicsőítsd meg nevedet!" Ekkor ismét szózat hallatszott az égből: „Megdicsőítettem és továbbra is megdicsőítem" (Jn 12,28). A szövegösszefüggésből egyértelműen kiviláglik, hogy a szenvedés elfogadása által fogja Jézus megdicsőíteni az Atya nevét.

Már az is elgondolkodtató, hogy a három megnyilatkozás közül kettő — közvetett formában — Jézus szenvedéséhez kapcsolódik. Most azonban maradjunk meg a mai evangéliumi szakasz felülről jövő megnyilatkozásánál, ahol az Atya felszólít bennünket, hogy „hallgassunk Fiára".

Ez a felszólítás az ember Istennel fennálló kapcsolatának alapvető vonását ragadja meg. Ki valósítja meg ezt az Istenre hallgató magatartást? Az, akinek van belső meggyőződése és Istenbe vetett hite. Éppen belső meggyőződésén keresztül ismeri fel Isten gondolatait, vele szemben támasztott elvárásait. Ennek az Istenre figyelő, Rá hallgató magatartásnak a gyümölcse: harmóniába kerülünk önmagunkkal és Istennel. Ez a magatartás a nagykorú ember sajátja. Szembeállítható vele a kiskorú ember, akinek nincs belső meggyőződése, ezért kívülről befolyásolható, irányítható. Ennek a magatartásnak is megvan a következménye: életét nem az Istenre figyelés határozza meg, hanem a megtorlástól való félelem.

A jézuskövetést a maga teljességében és radikalitásában a „Rá hallgató" nagykorú keresztények tudják megvalósítani, akik lelkiismeretük szaván keresztül akarják követni Őt. Nem azért követik Urukat, mert félnek valamilyen túlvilági megtorlástól, hanem azért, mert nem akarnak szembekerülni önmagukkal, lelkiismeretükkel és ezen keresztül Istennel.

Jézus elgodolása szerint az Őt követő tanítványok közösségének, vagyis az Egyháznak ilyen Rá hallgató emberek gyülekezetének kell lennie. Ha ennek a gondolatnak a tudatában tekintünk az Egyházra, akkor szomorúan kell megállapítanuk: messze járunk még attól, hogy rámondhassuk: ez valóban nagykorú emberek közössége! A jézusi gondolatra történő rácsodálkozás viszont segítségünkre lesz abban, hogy nagykorú emberek közösségévé formálódjunk. Csak halljuk meg minél többen az Atya szózatát: „Rá hallgassatok!"

Március 14. — Nagyböjt 3. vasárnapja — Jn 4,5–42 — Az Atya igazi imádói

A szamáriai asszony története a János-evangélium egyik legfinomabban kidolgozott és legszemléletesebben előadott története: a jelenet előkészítése (1–6), majd az egymást követő három szín (7–26: párbeszéd a szamáriai asszonyal, 26–38: beszélgetés a visszatérő tanítványokkal, 39–41: a szamáriaiak megtérése). Fontos szerepet játszik a történetben a zsidó-szamaritánus ellentét. Ennek az ellentétnek a gyökerei még a zsidók babiloni fogsága előtti időbe nyúlnak vissza. Az északi országrész bukása után betelepített nemzsidó lakosság megtartotta saját bálványait, összekeveredett az ottmaradt zsidó lakossággal, és az utóbbi ragaszkodott ehhez a keveredéshez akkor is, amikor a babiloni fogságból visszatért zsidók újra felépítették a jeruzsálemi templomot. A szamaritánusok elkülönültek a zsidóktól, és Garizim hegyén építették fel a maguk templomát. A zsidók és a szamaritánusok közötti viszony állandóan feszült volt, még Jézus korában is, de utána is. Példaként álljon itt egy kis történet a Kr.u. 180-as évekből: Egy zsidó rabbi, Jismaél ben Josza egy alkalommal Szamárián keresztül ment föl Jeruzsálembe. A Garizim környékén megszólította egy szamaritánus azzal a kérdéssel, hogy hová igyekszik. A rabbi erre ezt felelte: „Felmegyek, hogy Jeruzsálemben imádkozzam". Erre a szamaritánus ezt mondta: „Vajon nem volna-e jobb számodra, ha ezen az áldott hegyen (=Garizim) imádkoznál, nem pedig azon a szemétdombon (=Jeruzsálem)?"

Ennek a történeti háttérnek a felvázolása után válik igazán csodálhatóvá a mi Urunk magatartása a szamáriai asszonnyal szemben. Nem zsidó felsőbbrendűségi tudattal és gőggel közeledik az asszonyhoz. Pedig tudja, kivel áll szemben: egy szerencsétlen bűnössel, aki ráadásul a zsidók által lenézett szamaritánus. Nem elítéli, hanem fölemeli, ő pedig a Jézussal való találkozása után megtér. Ezzel természetesen még nem értünk a történet mondanivalójának a végéhez. Általánosabb és egyetemesebb gondolatokat is hordoz. Jézus ugyanis hozzászól a zsidó-szamaritánus ellentét problémájához is, ahhoz ti., hogy hol folyik az igazi istentisztelet: Jeruzsálemben-e avagy a Garizim hegyén? Jézus olyan választ ad a kérdésre, amely egyformán szembenáll mind a zsidó, mind a szamaritánus felfogással: „De eljön az óra — és már itt is van —, amikor Lélekben és igazságban imádják az Atyát azok, akik őt igazán imádják" (23).

Hiba lenne úgy értelmeznünk Jézus válaszát, hogy csak az adott kérdéshez szól hozzá. Válasza egyetemes érvényű, nekünk is szól. Az következnék ebből, hogy ha az Atya igazi imádói akarunk lenni, akkor be kell csuknunk templomainkat és istentiszteleti helyeinket? Úgy gondolom, a szemléletünkön kell először változtatnunk. A jézusi válasz úgy értelmezendő, hogy az Atya igazi imádásának helye nem valamely kultuszhelyen, ill. kultuszban található meg, hanem magában az emberben. A hangsúly nem a kultuszon, hanem a Lélekre figyelésen és a valósághű (az isteni valóságnak megfelelő) magatartáson van. Ezzel Jézus nemhogy leszállítaná,

hanem még inkább felemeli a mércét. Mindig könnyebb ugyanis kultuszt gyakorolni, mint napról napra „Lélekben és igazságban" élni. Ha a jézusi útmutatást nem tévesztjük szem elől, akkor helye van az Atya iránti imádatunkban a kultuszgyakorlásnak is, mert valódi istentiszteletünket nem helyettesíteni, hanem szolgálni fogja. Ennek a valódi istetiszteletnek az első lépése az egész Nagyböjt alapgodolata is — amire a szamáriai asszony adott példát: őszinte szívvel Istenhez tért.

Március 21. — Nagyböjt 4. vasárnapja — Jn 9,1–41 — A vakon született hitvallása

A vakon született meggyógyításának története a sátoros ünnep eseményeinek sorába tartozik, noha az elbeszélésben magában nincs szó az ünnepről.

Ez a hosszú történet mindjárt egy súlyos teológiai problémával kezdődik. Mi az oka a vakonszületett ember betegségének: a saját vétkei vagy szüleinek vétkei? A jézusi válaszban felfigyelhetünk arra, hogy Ő nem úgy közelíti meg a problémát, ahogy a kérdés feltevői gondolták; Jézusra egyébként is jellemző ez a másfajta megközelítés. Gondoljunk csak az előző vasárnapon olvasott történetre, a szamáriai asszonyról. Ott nem volt hajlandó abban a kérdésben állást foglalni, hol folyik igazi istentisztelet: Jeruzsálemben-e vagy Garizim hegyén? Most sem hajlandó állást foglalni a tanítványok által gondolt alternatívák között. A tanítványok gondolkodása ugyanis ebben a kérdésben jellegzetesen ószövetségi. Ott a betegséget nem biológiai, hanem vallásos szempontok szerint ítélték meg. A betegséget és a testi nyomorúságot a bűn következményének tekintették, s mint ilyent, Isten büntetésének. Ezért feszegetik a bűnösség kérdését a vakon született emberrel kapcsolatban is. Jézus azonban az egész betegség-problémát máshonnan szemléli. Ennek kettős oka van: nem büntető istenképben gondolkodik, azonkívül Isten dicsősége megnyilvánulásának eszközét látja a vakon született betegségében. Jézus itt is alapvető céljának tudatában válaszol és cselekszik. Az általa meghirdetett Isten országában nincs helye a testi nyomorúságnak és betegségnek. A vakon született ember meggyógyítása így lesz számára prófétai cselekedetté; ezzel is jelzi, hogy Általa az Isten Országa belépett az emberiség történetébe.

Mindezek után fordítsuk figyelmünket a meggyógyított emberre. Az ő esetében elmondhatjuk — mivel ezt a szerző részletesen kibontja —, hogy nemcsak fizikai értelemben nyílt ki a szeme, hanem lelkiszellemi értelemben is új látásmódra jutott. Másképpen tekintett Jézusra gyógyulása után, mint kortársai, és a végén nyilvánosan is kifejezi Jézusba vetett hitét. A szerző részletesen leírja, hogyan jutott el ez az ember a fizikai vakság állapotából idáig. Érdemes ezt az utat nekünk is átgondolnunk. Érdemes a mi Jézusra találásunk útjával összehasonlítanunk. Ez az ember megtapasztalta Jézus gyógyító szeretetét. Erről nem hallgat, bátran tanúságot tesz róla, amikor faggatják, és vállalja az érte járó kiközösítést is. Ez sem készteti meghátrálásra: vállalja sorsát, és újra találkozva Jézussal megvallja hitét. Ennek az útnak az elején egy konkrét tapasztalat (a gyógyulás), a végén pedig őszinte hitvallás áll, hiszen ez a látását visszanyerő ember még a kiközösítést is vállalta Jézusért.

A mi Jézushoz vezető utunk általánosságban jellemezve nem ilyen. De ezt nem negativumként hozom fel, csak példaként arra, hogy a jézusi hitre többféle úton is el lehet jutni, csak az a lényeg, hogy célhoz érjünk. Sokunkat elsősorban az értelmi belátás vezetett Jézushoz. Megragadott az evangéliumok Jézusa, Isten Országának egyetemes álma, az evangéliumi életeszmény nagyszerűsége. Segítségünkre volt (és van) egy-egy testvéri közösség, valamint hiteles életű emberek. Mindez ahhoz segít bennüket, hogy ne álljunk meg az értelmi belátásnál, hanem tudatos életalakítás fakadjon belőle. Jézus-követés, aminek erejében a kiközösítésig menő Jézushűséget is vállalni tudjuk.

A mai vasárnap evangéliumi szakasza is hordoz igazi nagyböjti gondolatot: hitünk megvallása csak tiszta, evangéliumi látásmód következménye lehet, és ennek elsajátítása valódi nagyböjti program.

Március 28. — Nagyböjt 5. vasárnapja — Jn 11,1–45 — Utolsó csepp a pohárban

Lázár feltámasztásának története szerkezetében, előadásában nagyon sok szempontból emlékeztet a szamáriai asszony történetére. Mindkét elbeszélés bizonyos önállósággal rendelkezik a János-evangéliumon belül. Azonkívül valamiféle színpadi jelleggel is: a mondanivaló párbeszédekben bontakozik ki, a háttérben kórusszerűen jelennek meg a szamaritánusok, illetve a zsidók. Az egyes párbeszédeket a személyek helyváltoztatásának leírása határolja el.

Nem szabad elhallgatnunk, hogy Lázár feltámasztását még a mérsékelt kritikusok közül is sokan elvetik. A legfőbb érvük a történetiség ellen az, hogy erről a rendkívüli eseményről az Újszövetség ezen a helyen kívül sehol sem számol be. Ennek az elmélkedésnek nem feladata a probléma kifejtése és megoldása, csupán azt a megjegyzést tesszük, hogy a leírást semmiképpen nem szabad riportként felfognunk: ha a magja valós is, jelenlegi formájában alapos átdolgozás eredménye ez az elbeszélés.

Az evangéliumi szakasz elolvasása után rögtön érdemes felfigyelnünk arra, hogy a negyedik evangéliumra jellemző fogalmak, illetve ellentétes fogalompárok fordulnak elő benne: világosság-sötétség, élet-halál, örök élet.

Az elbeszélés első csúcspontja Jézus és Márta párbeszéde (20–27). Lázár halála kapcsán a feltámadás kérdéséről folyik a dialógus. Márta szavai a korabeli zsidóság hitét és felfogását tükrözik. A halottak feltámadásának hite a zsidóságban valószínűleg Nagy Sándor birodalmának felbomlása után, a zsidóságot ért megpróbáltatások idején terjedt el először, majd pedig az Antiochusz Epifánesz alatti üldözések kapcsán.

A feltámadás hitét azonban nem vallotta egyértelműen az egész zsidóság. A szadduceusok Jézus korában is tagadták, aminek az evangéliumok is tanúi (v.ö. Mt 22,23-33). Amint Márta szavaiból kitűnik, ez a feltámadás-hit eszkatológikus hit, vagyis az idők végén várták bekövetkeztét. Jézus azonban másképpen beszél a feltámadásról, tanítása eltér a korabeli felfogástól. „Feltámadás és élet"-nek mondja ugyanis önmagát. A vele való közösség, ami itt a földön kezdődik, a gyökere az örök életnek és a feltámadásnak. Ezt az életet már itt a földön birtokolhatjuk — ami lényegesen különbözik a zsidó felfogástól. Az evangélium szavaival élve: itt a földön átmehetünk a Halál állapotából az Életbe, és ezt az Életet fizikai halálunk nem fogja megszüntetni.

Jézus tehát nem a végre helyezi a hangsúlyt, hanem a jelenre. Az Életet most kell elnyernünk, nem csupán passzív várakozásra vagyunk utalva a feltámadással kapcsolatban.

Ezután következik Lázár feltámasztása (28–44). Feltűnő Jézus imádságában a múlt idejű fogalmazás akkor, amikor a feltámasztás még be sem következett: „Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál engem" (41). Vagyis Jézus biztos a dolgában. Ez a biztonság pedig az Atyához fűződő különleges kapcsolatából fakad. Jézusnak az Atyával fennálló kapcsolata mindig imádság: Ő egy az Atyával, ezért imádkozik. Ezért bizonyos a meghallgattatása felől. Imádsággal és imádságból cselekszik. Imádsága egyúttal tanúságtétel is, hogy hallgatóinak hitét előmozdítsa.

Végül azt kérdezzük meg, hogyan illeszkedik Lázár feltámasztásának története ide a Nagyböjtbe? Gondolhatunk arra, hogy közeledik Jézus életének befejező, drámai szakasza. Ellenfelei szemében Lázár feltámasztásával betelt a pohár! De nemcsak erre gondolhatunk. A korakeresztény hagyomány igen hamar kidolgozta szimbolikus értelmezését. Órigenész óta Lázár feltámasztásának elbeszélése elsősorban a bűnbocsánat jelképévé vált. Az egyházatyák szerint az elbeszélésnek nem az a célja, hogy a földi életbe való visszatérést ünnepeljük, hanem az, hogy a bűnbocsánat lelki értelemben feltámasztást jelent. Erre a bűnbocsánatra természetesen nemcsak Nagyböjtben van szükségünk, de ez az idő még inkább felhívja figyelmünket szükségességére.

Van-e mentség?

„VAN-E MENTSÉG?" — kezdtem olvasni egy környezetvédő cikket. És mentem tovább: "A földi hőt csapdába ejtő légköri széndioxid mennyisége ma 26 %-kal magasabb, mint az iparosodás előtt, és *folyamatosan növekszik*. A Föld felszíne 1990-ben melegebb volt, mint a meteorológiai adatok nyilvántartásának XIX. század közepén történt bevezetése óta bármely évben; a nyilvántartott hét legmelegebb év közül hat 1980 óta volt. A földi életet védő ózonpajzs az északi félteke sűrűn lakott területein kétszer olyan gyorsan vékonyodik, mint azt a tudósok néhány évvel ezelőtt gondolták. *Naponta* legalább 140 növény- és állatfaj tűnik el *végleg* bolygónkról. Évente két Magyarországnyi területű erdő *semmisül meg*. A Föld népessége évente kilenc Magyarországnyi lakossal növekszik."

MICSODA???!!!

Sokszor hallottam már ezeket és ilyenfajta adatokat, de... Álljunk csak meg! Ne szaladj tovább, ne engedd, hogy vigyen az ár! Nem szabad mindig elrohanni mellettük. Az nem lehet, hogy csak úgy kedvtelésből hangoztatnák őket. És az sem lehet, hogy mi ehhez ne tudjunk hozzászólni. Nem is szólni, inkább tenni.

Na de mit? Most pont én, pont mi váltsuk meg a világot?

Igen, azt hiszem!

Mit is jelent környezetvédőnek lenni?

Alapjaiban nem a szemét kukába dobását jelenti. Nem is az eldobott felszedését. Ezt is.

Sokkal inkább azonban a szemét *meg nem termelését*. A termelésben részt *nem* vevést. A túlzott fogyasztásról való leállást.

Na nehogy már engem — a szabadnak gondolt valakit — bolondítsanak reklámokkal!

Vagy igen???!!!

Hát... lehet!

Különben miért vennék még a hétköznapokra is üdítőt? A műanyag doboz, a fémdoboz az elégethetetlen (igen, mert alumínium a belseje), papírdoboztárssal együtt a kukába vándorol... És hogy onnan hová? Na ne! Kit érint? Nem nekem kell csinálnom!

You can't beat the feeling! Csúcs ez az érzés! Igen, a Colával... Ha már nem tudod nélkülözni (pedig elhiheted: a saját készítésű szörp, gyümölcslé vagy — ne adj Isten — a tiszta víz legalább olyan jó! És akkor a fogorvosi költség megtakarításáról még nem is beszéltem...) Szóval, ha nem tudod nélkülözni, vedd meg inkább az üvegest! És igenis érdekeljen, hogy mi lesz a szemeteddel!

Ha úgy igazán belegondolunk... *Egészen* új nézőpontot, világszemléletet kell kialakítanunk!

Ez nem a kényelemre fog épülni.

(A szemét szétválogatása nem a legkényelmesebb dolog.)

Nem is az időmegtakarításra. (Biciklivel talán hosszabb.)

Nem is az olcsóságra. (Egyelőre legalábbis.)

Nem is a legmodernebb követésére. (Mi a legmodernebb? A mindenhova elvezető aszfaltút? Akkor is, ha picinyke élőlények milliőit fojtja meg?... A rajta közlekedő autók meg minket...)

Na, mire?

Szerintem a *SZERETETRE*.

Az élet, a természet, a világ, az emberek, a gyerekek, a barátaim, a virágok, a fák, az állatok és a madárkák szeretetére.

SZERETEM a természetet, és ezért védem. Nem pedig azért, hogy *ÉN* egészségesebben tudjak élni, *ÉN* tisztább levegőt szívhassak.

Utálom, nem szeretem, ha valaki az én kis világomat, életemet szeretné szétrombolni. Én sem zúzhatom szét a másét, még a természetét sem!!! Pedig napról napra, naponta százszor is ezt tesszük. A természet nem tud kiáltani, de jelezni igen.

Például:

— a Balaton elhínárosodása
— a békák fertő-tavi költözése (a magyar részen kicsit tisztább még a víz, így a békák idevándorolnak Ausztriából)
— a fák haldoklása, elszáradása
— a táplálékláncok megbomlása, ami túlzott szaporodást, kihalást eredményez
— a vizek szennyezettsége (Budapest szennyvizének 80 %-a tisztítás nélkül ömlik a Dunába).

SZERETEM az embereket. Szeretném, ha ők is láthatnák tisztán a csillagokat. Élvezhetnék a naplementét, a virágokat, nem pedig kiszipolyozott, tönkretett valamit látnának.

SZERETEM a gyerekeket. Akarom, hogy ők is erdőben, ne pedig aszfaltdzsungelben, szeméthegyek között éljenek. Akarom, hogy ők is tudjanak majd *élni* ezen a Föld nevű bolygón. Szeretném, ha nekik is lehetnének még gyermekeik a Földön. Láthassanak erdőt is, ne csak sivatagot.

FELELŐSEK VAGYUNK ÉRTÜK!

Mit tehetünk hát?

A) Családként és egyénként, tehát kicsiben:

1. Szelektív hulladékgyűjtés — ez az újrahasznosítás feltétele (az újrahasznosítással energiát takarítunk meg, ezzel segítünk a Földnek, amelynek energiatartalékai nem kimeríthetetlenek).

Legyen legalább két (de inkább több) szemetesvödrünk. Egy a szerves hulladék számára, egy a papírnak és egy az egyébnek. Igen, ez elég képtelenül hangzik egy városi emberke számára... Most mit csináljon ő a krumplihéjjal? Minek gyűjtse külön? Hol komposztáljon? Meg különben is... fúj! — De:

— a komposztból humusz lesz, azzal pedig nagyszerűen lehet javítani a rohamosan fogyó termőtalajt;
— a papírhulladékból a papírgyárak újrapapírt tudnak előállítani újabb fák kivágása nélkül, sokkal kevesebb energiával.

Kellenének konténerek a veszélyes hulladéknak is (pl.: elemek, régi gyógyszerek, akkumulátorok... stb.)

A fémet se dobjuk ki, tegyük ki egyszerre a lomtalanításkor!

Azt mondjátok, álmodozom? Szeretném, ha nem így lenne! Egyszer csak el kell kezdenünk változni és változtatni, amíg még nem késő!

2. Hálózati áramot és ne elemeket használj! Kapcsold le a villanyt ott, ahol éppen nem vagy!

3. Lakásodnak legyen tökéletes a szigetelése, hogy ne szökjön az energia!

4. Takarékoskodj a vízzel! (Kevés is van belőle, azonkívül egyre piszkosabb.) Hogyan?

—mosogatás: gyűjtsd össze a mosogatnivalókat, és csak akkor kezdj neki ennek a "klassz" feladatnak, ha már jó sok edény van. Semmiképp ne folyóvíznél mosogass! Jó, ha azt is tudod, hogy kevés víz is tisztára mossa az edényt, nem csak sok!

—mosás: csak teljesen teli mosógépet indíts be! Moss hidegebb vízzel!

—fürdés: Tudtad? Kevés vízben is tisztára lehet magunkat mosni!

—fogmosás: engedj egy pohárba vizet, annyi bőven elég az öblögetéshez, ha ügyes vagy, még a fogkefe letisztításához is marad.

—öntözés: gyűjtsd az esővizet, használd ki a kutadat!

5. Vásárlás

Saját szatyorral menj vásárolni! A kiürült zacskókat, dobozokat rakd el, jók lehetnek még rengeteg mindenre. (Pl.: magvak tárolása, uzsonnás zacskó, játék- és ajándékkészítés, palántázás... stb.) Nem kell mindig csillogót-villogót használni!

6. Használj újrapapírt! (Kapható vagy megrendelhető: 2000 Szentendre, Dózsa György út 22. Tel.: /26/11-788 Fax: /26/11-384)

7. Biciklizz és gyalogolj!

8. Biokertészkedj!

9. Vegyél katalizátort gépkocsidhoz!

B) Iskola:

1. Környezetvédő óra, egyéb programok. (Sok kirándulás, tavasszal madár- és növénylista a környéken található élőlényekről. — Melyik gyerek lát többet belőlük? — Környezetvédő rendezvényeken való részvétel, kertkészítés a suliban, a gyerekekkel együtt — így ők is jobban vigyáznak majd rá, és az udvart sem kell leaszfaltozni. Szelektív hulladékgyűjtés a suliban is. A szemetet a kukába kell dobni. Ha esetleg szemetes az udvar vagy az osztály, a gyerekekkel együtt szedjük fel, takarítsuk ki, így ők sem fognak legközelebb szemetelni. Egyébként szemétnek nevezett dolgokat — pl.: dióhéj, tejfölösdoboz, használt gyufa, üres dobozok, rongyok... stb. — használjuk velük újra, készítsünk belőle ajándékokat, játékokat, díszeket.)

2. Újrapapírt használni! (füzet is van már...)

3. Biciklis- és gyalogtúrák (Sokkal inkább, mint buszosak! Hadd szokják utódaink a mozgást!)

Elég nagy feladat! Meg kell tanítanunk gyermekeinket az energiatakarékos életre. Hogy mindenre vigyázva, mindenkit szeretve tudjanak élni, és ne csak a mára és az Énre gondoljanak.

És hogyan tanítsuk azt amit még mi sem tudunk? Tanuljunk együtt, gondolkozzunk együtt. Jó buli lesz! Ajánlanék egy "tankönyvet" kezdetnek: Könczey Réka–Nagy Andrea: Zöldköznapi kalauz. (Kapható vagy megrendelhető: Ökoszolgálat, 1054 Budapest, Széchenyi rkp. 7. Tel.: 111-7855, Fax: 132-3432)

C) Közigazgatás, egyéb szervek:

1. A szelektív hulladékgyűjtés megszervezése

2. A falu, község önellátásának megszervezése (pl.: Pécelen valószínűleg lenne elég tej mindenki számára. Ha megszerveznők a begyűjtést, nem kellene az elszállításért és a visszaszállításért sem fizetni. Nem kellene csomagolóanyag sem, üvegeket lehetne rendszeresíteni a szétosztáshoz.)

3. Bíztatni a boltokat, hogy környezetvédő termékeket áruljanak, ne pedig műanyagdobozos üdítőket... Újrapapírt használjanak... minél kevesebb csomagolással... stb.

4. Legyen több kerékpárút.

5. Minden iroda, iskola, hivatal... stb. újrapapírból készült termékeket használjon.

Én is nagyon keveset tudok még. Sokszor nem is veszem észre, hogy visz az ár, bolondít a reklám. Nem látom a RÉM vicsorító arcát mindennap, így sokszor, túl sokszor kell felrázni magamat. Vigyázni kell, hogy el ne aludjunk, hogy ne maradjunk túl kényelmesek, hogy ne legyünk szűklátókörűek... És tanulnunk kell. Meg nekifogni. Együtt. Most.

Kaszap Edina

100 Dorkas élelmiszercsomag

Az ÉRTED VAGYOK 1992. októberi számában megjelent alapítványunknak (Dorcas Aid International Hungary) egy felhívása, melyben partnercsaládokat (személyeket) kerestünk különösen rászoruló erdélyi családok megsegítésére. Ez a felhívás korábban már több egyházi lapban megjelent. Felhívásunkra az ország különböző pontjairól érkeztek jelentkezések. A magyarországi partnercsaládok azt vállalták, hogy hat alkalommal (körülbelül 4 havonta) befizetnek ezer Ft-ot alapítványunk számlájára, melynek ellenértékeként egy erdélyi család fog kapni hatszor ezer Ft értékű élelmiszercsomagot. A támogatás egy konkrét családnak szól. A támogatók megkapták tőlünk a kedvezményezett család címét, és ha idejük engedi, levélben is felvehetik a kapcsolatot velük.

Sokan nagyon lelkesen üdvözölték ezt a kezdeményezést. Így 1992 októberében elkészültek az első csomagok, amelyeket ezekben a napokban hordanak szét erdélyi munkatársaink a megadott címekre. A csomagok tartalma a következő: 1 db zsákszatyor, 4 kg cukor, 4 kg liszt, 3 kg rizs, 1,5 kg száraztészta, 3 doboz konzerv virsli, 3 csomag édes keksz, 200 g csokoládé.

Erdélyi testvéreink gondjait megoldani ez a kicsiny csomag nem fogja, de a szeretet sokszor nagyobb segítség, mint maga csomag.

Akciónkat folytatjuk. A magyarországi családoktól várjuk a további befizetéseket, mert szeretnők tovább bővíteni a munkát. Az eddigivel azonos feltételek mellett be lehet kapcsolódni a munkába. Akik tudnak két év alatt 6000 Ft-ot áldozni erre a célra, kérjük, hogy írjanak címünkre, és elküldjük számukra a támogatandó család címét és a befizetéshez szükséges csekket.

Címünk: **Dorcas Alapítvány Regionális Irodája, 6100 Kiskunfélegyháza, Wesselényi u. 7.**

A testvéri segítséget a támogatott családok nevében is köszönjük.

Damásdi Dénes
lelkipásztor

Itthon Európában?

avagy integrációra pedig szükség van — de hogyan?

A rendszerváltás óta szinte egyebet sem lehet hallani, mint azt, hogy Magyarországnak fel kell zárkóznia Európához, csatlakoznia kell a nemzetközi együttműködéshez az élet minden területén. Azt, hogy a kapcsolatok szorosabbra vonására szükség van, senki sem kérdőjelezi meg, de arról, hogy hogyan is néz ki ez az „Egyesült Európa", már kevesebb szó esik. A hivatalos médiában egyetlen lehetséges útként jelenik ez meg, és az esetleges hátrányokról, árnyoldalakról szinte semmit sem hallhatunk.

Pedig ilyenek is vannak szép számmal. Az európai unió terve, a maastrichti szerződés elsősorban nem az embereknek, hanem a szabad piacnak és a nagytőkének az érdekeit szolgálja. A szabadabb utazási, tanulási és munkalehetőségek csak kellemes, ámde egyáltalán nem elsődleges melléktermékei az egyezménynek.

Min is alapszik a szerződés, és mit fog ez jelenteni a valóságban? Az együttműködés fő tartóoszlopai a négy „piaci szabadság": az áruk, a tőke, az emberek és szolgáltatások szabad áramlása. Ez először is a termelés fokozott centralizációját jelenti — a termékeket ott fogják előállítani, ahol az a legolcsóbb és leghatékonyabb. Ez egyértelműen a hatalmas multinacionális cégek javát szolgálja — azokét, amelyek között megtalálhatóak a legnagyobb környezetszennyezők is. Emellett nem sok tér marad a kisléptékű, gyakran környezetbarátabb helyi termelés és értékesítés számára.

Az egy helyen megtermelt árukat azonban el kell juttatni a fogyasztókhoz — ami a közlekedés és szállítás rendkívüli megnövekedését fogja eredményezni. Az unió egyik legfontosabb és legerősebb támogatója, az Európai Ipari Kerekasztal /ERT/ (amelynek tagjai között megtalálhatjuk a Volvo, a Philips, a Nestlé, az ICI és hasonlók képviselőit) 2000-ig 12 000 km új autópálya építését tervezi a Közösség országaiban. E tervezetben olyan beruházások is szerepelnek, mint a Dániát Svédországgal összekötő híd (amelyet a svéd parlament már sajnos megszavazott), vagy a Pireneusok egyik érintetlen völgyét átszelő autópálya és alagút (amely ellen épp most folyik nagyszabású nemzetközi tiltakozó kampány) terve.

A központosításnak azonban nemcsak a termelésre és szállításra, hanem a politikai életre is meglesz a hatása. A döntések jó részét Brüsszelben és Strassbourgban fogják hozni, amelyek így még messzebb kerülnek az emberektől. A helyi közösségeknek, az egyes egyéneknek még kevesebb lehetőségük lesz saját életük alakítására. Jó példa erre a dán italosdobozok esete is: Dánia környezetvédelmi megfontolások miatt be akarta tiltani az italos aluminiumdobozok behozatalát. Az EK azonban arra való hivatkozással, hogy ez kereskedelmi korlátozást jelent, leállította a határozatot. Ilyen esetekre naponta sor kerülhet az unió megteremtésével, és az egyes országok egyre kevésbé lesznek képesek érdekeik megvédésére.

Az Egyesült Európa a kintrekedők számára „Európa-erőddé" fog válni. A Schengen-egyezményben már most körvonalazódik az új menekült-politika (melynek hatásait a délszláv válság kapcsán már megérezhettük), amely a menedékjogot kérők nagy része előtt lezárja a határokat. Emellett kereskedelmi korlátozások és ártámogatások révén fogja a Közösség fenntartani, ill. tovább növelni az északi és déli országok közötti szakadékot.

És hol marad mindebben a környezeti politika? Noha a maastrichti egyezmény nagyon szép elveket fogalmaz meg a környezet védelmét illetően (megelőzés fontossága, szennyező-fizet elv stb.), az is világos, hogy a környezet védelme csak másodlagos szerepet játszik a gazdasági érdekek mellett. Ez nyilvánvaló pl. az ERT „Új európai szállítási infrastruktúra szükségessége" c. dokumentumából:

„A környezeti megfontolások fontosak. Ugyanakkor azonban csak korlátozásokat szabhatnak a szükséges infrastrukturális beruházásoknak, de nem állíthatják le azokat."

Az unióban a jelenleginél sokkal nagyobb szerep fog jutni a hágai nemzetközi bíróságnak a vitás kérdések elrendezésében. E rendszer azonban túl lassú ahhoz, hogy a gyakran igen gyors beavatkozást igénylő környezeti problémákat kezelje.

Ilyen körülmények között nem csoda, hogy pl. a skandináv országokban igen erős az ellenállás az EK-be való belépés ellen, amelynek a májusi dán „nem" csak további megerősítése volt. Ez után és a szeptemberi igen szoros francia igen után nem valószínű, hogy az unió 1993. január 1-től életbe lépjen, ez pedig ad egy kis időt a gondolkodásra: Milyennek is szeretnők ezt az egyesült Európát MI? Jó, ha vigyázunk, mielőtt belemászunk valami olyasmibe, amiből aztán már igen nehéz lesz kimászni, ha a dolog nem működik. (Különösen fontos ez most, hogy az EK elfogadta Magyarország társult tagságát.) Könnyen megeshet, hogy a kevésbé fejlett kelet-európai országok az unió olcsó munkaerőpiacává és veszélyes-hulladék-lerakójává válnak!

Móra Veronika

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1993-as hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok"-ot 1993-ra ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

A GAIA sajtószemle anyagából

Marxizmus, kereszténység és ökológiai szükségszerűség

1. A szekularizmus — korunk nemhivatalos vallása

(Szekularizmus: vallási közömbösség, vagy a vallás elvetése, kirekesztése — Webster)

A szekularizmus uralja az összes nyugati egyetemet, és általában a világ oktatási intézményeit. A szekularizmus az ipari társadalmak nemhivatalos vallásává lett. A vallások megadták magukat a szekularizmusnak, mivel az magával hozta a bőséget, a jólétet, a kényelmet, de általában szemet húnynak afölött, hogy a durva materialista szemléletet, az értékek vákuumát s a közönyt is magával hozta. Ebben az összefüggésben kívánok foglalkozni a marxizmus és a kereszténység néhány dilemmájával. Az elején le kell szögeznem, hogy a világ problematikája megváltozott, s ma nem azok a dolgok fontosak a világ számára, mint 30 évvel ezelőtt. Azt tekintjük fontosnak, hogy mi kell a fennmaradásunkhoz, s ez eltolódást jelent az ideológiától az ökológia felé. (Tudom, hogy ezzel kissé túlegyszerűsítem a dolgokat.)

A világ helyzete ma — akár kapitalista, akár kommunista ideológiai alapon — rémképszerű. Talán korábban is az volt, de akkor nem láttuk még világosan. Megváltoztak a realitások, s a jólétünk, sőt fennmaradásunk érdekében meg kell szüntetnünk a civilizációnkat veszélyeztető ökológiai fenyegetést. Erre a fenyegetésre ma sem a kapitalizmus, sem a marxizmus nem rendelkezik megfelelő válasszal. Mindkettő a szekularizmus alapján áll, amely magával hozta az anyagi haladás eszméjét — egy környezetpusztításban, társadalmi tizedelésben, elidegenedésben megvalósuló eszmét. Így vált a szekularizmus, korunk nemhivatalos vallása sok gondunk gyökerévé. A kapitalizmus és a marxizmus a szekularizmus gyermekei, s állandósítják a civilizáció betegségét. Egymással szemben állva is rossz irányban kereskednek, rosszfelé támadnak.

2. Perszonalista-keresztény etika és annak kérdései

Olyan alkotóelemre fogok összpontosítani, amelyik az egész vita és talán a katolikus egyháznak a marxizmus elleni keresztesháborúja tekintetében is alapvetően fontos. Az emberi méltóságnak a perszonalizmussal kapcsolatban való helyreállítása — amelyet a pápa és az egyház kezdeményez — túllép azon a felismerésen, hogy a méltóság az emberi lét lényeges része, s túllép a hagyományos humanizmus tanain is. A keresztény perszonalizmus mélyebb szinten Aquinói Tamás és más egyházatyák tanításaiban gyökerezik, amelyek szerint az emberi élet szent, mivel Isten gyermekei vagyunk, Isten tette szentté az életünket. Az élet Istentől kapott szentségéből következik az emberi méltóság. Ennek a vázlatnak nagy ereje van. Eszerint az emberi méltóság automatikusan következik abból, hogy az ember Isten kiváltságos teremtménye. Vannak azonban a vázlatnak súlyos hátrányai is. A kiemelt helyzet csak az ember számára van fenntartva. Isten kiválasztott teremtménye, az élete szent, ezért méltósággal kell kezelni azt. Más teremtmények azonban, és maga a természet, nincsenek ilyen helyzetben.

Ez a vázlat sokak szerint felelős a természettel és más teremtményekkel való feszült viszonyunkért. (Lásd Lynn White: Az ökológiai válság történelmi gyökerei, 1967.)

Röviden: *a perszonalista etika ökológiailag néma.* Egyeseknek, pl. a lengyel Frater Jozef Tischnernek érvei, miszerint az ember magasabb etikai lény, s ezért neki, mint környezete őrének, gondját kell viselnie a környezetnek — valójában nem meggyőzők. Ezt feltételezték a múltban is, és ez nem akadályozta meg a környezetpusztítást, amely, ha nem is az egyház áldásával, de legalábbis néma beleegyezésével történt.

Tischner értelmezése szerint a perszonalista etika alapja az a meggyőződés, hogy az etikai erények a leszivárgás-elméletnek engedelmeskednek. Azok valahogyan leszivárognak a piramis tetejéről, amit az ember testesít meg. A jóakaratú és szent ember jóakaratúan kezeli a piramis alacsonyabb szintjén lévő teremtményeket. Vagy még erőteljesebben fogalmazva: mint szent teremtmény, az ember nem képes kárt okozni a környezetben. Ilyen ez az elmélet, ezt tételezi fel, de ez csak ábrándozás.

Az igazság az, hogy a Biblián, akár a zsidó, keresztény vagy muszlim változatán alapuló vallásos etika kevés erővel rendelkezik ahhoz, hogy megfékezze a szekularizmus harci szekerének pusztító hatását. Sokkal többre van szükségünk, mint az emberi személyiség szent voltába vetett meggyőződésre. Ha ezt a szentséget nem terjesztjük ki más teremtményekre, mindig meg fog maradni a köztünk és a többi lény között meglévő szakadék.

Tischner és a perszonalista etika többi védelmezője aláhúzza, hogy az ember és ember közti viszony alapvetően különbözik az ember és természet közötti vi-

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest

Kazinczy u. 3.

1028

szonytól. Az én–te viszony lényegesen eltér az én–az viszonytól. A perszonalista etika szerint az emberek mindig alanyok, a természet pedig használatunkra rendelt tárgy.

Ameddig a perszonalista etika megmarad a keresztény dogma birodalmában, nevezetesen abban, hogy az ember Istennek előjogokkal rendelkező teremtménye, aki uralkodik a többi teremtmény felett és használhatja azokat, addig nem segíthet nekünk a természet meggyógyításában, a Földünkön és önmagunkon ejtett szörnyű sebek begyógyításában. ... Az Egyház hagyományos tanainak, így erkölcsi tanításainak ökológiai vonatkozású újraértékelése nagy feladat lesz, amelyre az Egyház láthatólag még nem készült föl.

Ehhez az újraértékeléshez Szent Ferencnél találhatunk kulcsokat. Számára nem csupán lehetséges volt, hanem elkerülhetetlen, hogy az ember *és* a többi teremtmény szentségét hirdesse. A kereszténységnek azonban nem a ferences változata győzött, hanem a tomista. Ez a tragédiánk.

A zsidó-keresztény hagyomány lekicsinyeli a teremtésnek az emberen túli alakjait. Az ember és természet közti viszony más a buddhizmusban, amelyben az ember szent volta nem zárja ki, hogy minden teremtményt szentnek tekintsünk. A buddhizmusban minden szent. Buddha jelen van egy fűszálban is.

Az a következtetésem, hogy a hamis alternatíva (kapitalizmus vagy marxizmus) legyőzésének az útja ... nem a katolikus egyház hagyományos tanaihoz való visszatérés. Ez visszaút lenne.

A civilizáció és a kultúra gyógyulása csak a spirituális értékek helyreállása révén lehetséges. A szekularizmus halott vagy legalább is halvaszületett gyermekeket táplál...

Korunk spirituális értékei magukban kell hogy hordozzák a természet és minden élőlény iránti tiszteletünket. Ez túlélésünk *sine qua non* feltétele. Az ökológiai szükségszerűség korunk legfontosabb parancsolata. A teológus-filozófus Thomas Berry szerint „Ha elveszítjük a környezetet, elveszítjük Istent". Hozzátehetjük, hogy ha elveszítjük a környezetet, mindent elveszítünk, ami fenntart bennünket. ... *Az „ökológiai spiritualitás" a sorsunkat jelentheti.*

3. Kínai közjáték

Kína a második forradalmát éli. Ez a modernizációs forradalom. Jobboldalon, baloldalon és középen egyaránt Nyugat fejlődési modelljét veszik kölcsön. Iparosítanak. A jólét nő. Fogyasztói társadalommá válnak, ami sok tekintetben szomorú dolog. Sietségükben, hogy gazdasági vonatkozásban utólérjenek minket, elfelejtik, hogy a kártyák cinkeltek, hogy a mi fejlődésünk gazdasági modellje trójai faló, amelyik magával viszi ideológiánkat is.

Hatásos, amit anyagi és gazdasági növekedés terén a közelmúltban elértek, de Kínának jelentős környezeti gondjai vannak. Ezek többek szerint megkérdőjelezik jövőbeli fejlődésüket. Ezek egyike például: Peking növekedése miatt hatalmas a város ivóvízigénye. Emiatt a talajvíz szintje évente kb. 1 méterrel csökken. Ha ez folytatódik, a fővárosnak el kell költöznie. Nem szabad elfelejtenünk, hogy néhány ősi civilizáció a víz hiánya miatt halt ki, pl. a maya civilizáció a Yucatan-félszigeten.

Jelenleg a kínaiak egyfajta spirituális határon, átmeneti állapotban vannak. Úgy tűnik, hogy szenvedést okoz nekik az értékek elfeledése. A régi spirituális hagyományokat a Mao-korszakban tagadták. A maoizmust és annak értékeit felülmúlta az új gazdasági fejlődés. Jelenleg úgy tűnik, hogy a kínaiak lehorgonyzatlanul sodródnak tova. Természetesen, mint korábban is, meg fogják találni saját értékeiket. Zhang professzor megnyugtatott, hogy Kínában már nem tekintik többé a vallást a tömegek ópiumának, hanem a kultúra szerves részének. Ez jól hangzik, de még nem teljesen nyilvánvaló dolog Kína mindennapi életében, különösen nem Pekingben, hogy a vallásos tudatot a társadalmi és egyéni élet jelentős részeként befogadják. Egy példa: Pekingben beszéltem egy egyetemi hallgatóval. (A Pekingi Egyetem a legjobb Kínában, s igen nehéz oda bejutni.) A fiatalember elég jól tudott angolul, úgyhogy sok mindenről beszélgettünk. Amikor azonban a vallásra került volna a sor, a beszélgetés megszakadt. A fiatalember nem ismerte az angol „religion" szó jelentését, és nehézséget okozott neki annak felfogása, amikor igyekeztem megmagyarázni.

4. Összefoglalás

Ezen, a kínai valóságba tett kitérő után hadd térjek vissza fő tárgyunkhoz: ideológia vagy ökológia. **A marxizmus küzdelme a vallás, illetve a kapitalizmus ellen arról győzött meg minket, hogy az emberiség jövőjének kulcsa az anyagi haladás.** Ma már nem vagyunk ebben annyira bizonyosak. Korunk valódi, éleződő kérdése: miként válaszolnak a vallások az ökológiai kihívásra? A szekuláris ideológiák — legyenek azok marxisták vagy kapitalisták — miként válaszolnak a környezet pusztulására? Milyen új ökológiai és spirituális értékeknek kell feltűnniök, hogy a civilizáció jövője valóság legyen?

A szekuláris — marxista vagy kapitalista ideológiák — elvezettek bennünket a bolygó és az emberi lélek pusztulásához. Az ember akkor tudja folytatni a feladatát, ha elég komolyan vesszük nyomasztó helyzetünket s felfogjuk: az ökológiai spiritualitás egyik vagy másik alakja az új ideológia lényeges részévé kell, hogy váljék. Ha nem szeretjük az ideológia kifejezést, térjünk vissza a régi fogalomkörhöz: a világ ökológiai látásmódja, amely a világ újra-megszentelésének csak egy oldala, a kor parancsa. Ennek felismerése nélkül elveszünk a szekularizmus könyörtelen karmai közt.

Úgy érveltem, hogy elmozdulásunk a problematikán belül — az ideológiától az ökológia felé vezető elmozdulást jelenti. Továbbá, mélyebb szinten, ez az elmozdulás az **emberi jelenség** távlatainak megváltozását jelenti. Elmozdulásban vagyunk az ember-mint-főleg-ideológiai-valóság felfogása felől az ember-mint-ökológiai-és-spirituális-teremtmény felé.

Úgy érveltem, hogy mivel a spirituális értékek érdekében le kell győznünk a szekularizmus kábulatát és a materialista értékek örökségét, az utunk nem feltétlenül vezet a hagyományos, régidivatú kereszténységhez, vagy a hagyományos katolicizmushoz. Minden változik ezen a világon. A marxizmus is megváltozott, bár nem halt meg. A kereszténységnek meg kell változnia, hogy életben maradjon, és hogy életben maradjon az emberiség. Létre kell jönnie az ökológia és a kereszténység bizonyos összeolvadásának. Ma az ökológiai szükségesség mindenek felett áll.

Forrás: THE TEILHARD REVIEW 24/1, 1989 Tavasz, 3–9.o.

Israel Dostrovsky

Kémiai tüzelőanyagok a Napból

Közvetlenül elektromossággá alakítva a napsugárzás energiája nem tárolható és nem szállítható. Ám a napfény energiája átalakítható környezetkímélő vegyi tüzelőanyagokká is, amelyek a kívánt célra felhasználhatók, illetve megfordítható vegyi reakciókban visszanyerhetők.

A "napfénnyel érlelhető" kémiai tüzelőanyagok közül a hidrogén a legfontosabb. Előállítható elektrolízissel (áram megújuló forrásból nyerésével), vagy 2000 C felett hevítéssel (létrehozható koncentrált napenergiával).

Elfogadható út hidrogén alapú fűtőanyag előállításához a következő sor: napenergia–fotoszintézis–biomassza vagy vízgőz-metán keverék – biológiai és kémiai folyamatok – szintézisgáz (H_2 és CO keveréke). A folyamat során csak a korábban elvont anyagok jutnak vissza a légkörbe (nincs plusz CO_2 kibocsátás, mint a fosszilis tüzelőanyagok esetében).

A „termokémiai hőszolgáltatásnak" nevezett ciklus fő lépései a következők: napenergiával történő kémiai tüzelőanyag előállítás – tárolás, szállítás – felhasználás hőtermeléssel – a képződő gázok (metán, CO_2) visszavezetése az újratermelőbe – újratermelés koncentrált napenergia segítségével.

Forrás: Scientific American, 1992.II. 40–46.o.

TARTALOM

Tanulmány
Márczi Imre:
Szociáletikai kérdések a posztkommunista társadalmakban . 2–5
Gonzalo Arias: Az erőnemalkalmazás konfliktus jellege 7–8
Markku Malkamäki:
Megszüntethető-e a szegénység fejlesztési segélyekkel? . 9–10
Családi oldal
Vincze Endre: Élő nemzeti kincs 1992 11–12
Debreczeni Zsuzsa: Történet az igaz szeretetről 13
Ifjúsági rovat
Kovács László: Egy más világ tolókocsis követe (Interjú) . . .14–16
Gyerekeknek Moha-mese
Maskara 17–18
Erőszakmentesség
A békéért bebörtönzöttek nemzetközi napja 19
Az Alba Kör levele Lech Walesa lengyel köztársasági elnökhöz . .19
Olvasók fóruma
Hozzászólások "A bűn keresztje" c. íráshoz 20–21
Nyílt levél a Parlamenthez az abortusz-törvény ügyében 21
Elmélkedések
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 22–26
Ökológia
Kaszap Edina: Van-e mentség? 27
Móra Veronika: Itthon Európában? 28–29
Marxizmus, kereszténység
és ökológiai szükségszerűség (GAIA) 30–31
Israel Dostrovsky: Kémiai tüzelőanyagok a Napból (GAIA) 31
Közhelyek
Januárra: „Ennünk kell ahhoz, hogy élhessünk" 8
Februárra: „Nem azért vagyunk a földön, hogy szórakozzunk" . .24

TZI — a csoportos élő tanulás módszere

A témacentrikus interakció (TZI) a pszichoanalízis tapasztalataiból alakult ki a csoport-terápia kísérleti korszakában.

A TZI lehetővé teszi,

—hogy az ember saját magát és másokat jótékony és fejlesztő hatással irányíthasson,

—hogy az oktatás témáját összekösse a tanulók személyiségének fejlesztésével,

—hogy a szervezetek irányításában a rivalizálást az együttműködés javára csökkentse.

A TZI olyan interakciós modell, amely a személyt (én), a csoportot (mi) és a feladatot (téma) egyenrangúként kezeli, és környezetüket (világ) mindig figyelembe veszi.

A TZI struktúrákat hoz létre a csoportban, amelyek dinamikus egyensúlyra törekesznek. Ez az élő tanulás és az élénk kommunikáció hajtómotorja.

A TZI kifejezett etikai axiómát képvisel, amely az embert értékesnek, az emberivel szembenálló törekvéseket pedig értékveszélyeztetőnek fogja föl. Ebből következően a TZI elismeri

—az önirányítás tudatos megragadását: „Csináld tudatosan, alakítsd tudatosan a belső és külső valóságot, amelynek része a többi ember, az élet és a környező világ. Használd érzékeidet, érzéseidet, gondolataidat, képességeidet, és hozzál felelős döntéseket saját szempontodból nézve."

—a zavaró tényezők kiemelt helyzetét, hogy a dinamikus egyensúly megőrzése érdekében kiküszöbölhetők legyenek.

A TZI csak a gyakorlatban sajátítható el igazán. A dinamikus egyensúly, amely az élő tanulást elősegíti, közvetítő folyamat a tapasztalat, gondolkodás és érzékelés, a test és a szellem, az egyéni és a közös tulajdonságok segítségének bevonásával. Az ún. élő tanulás műhely-intézeteiben a hallgatók a munkát csoportokban sajátíthatják el, és mindenekelőtt a csoportirányítást tanulhatják meg a TZI módszer segítségével.

A TZI következő műhelykurzusát Hildegard Pietz és Karl Leitner vezeti 1993 március 13-15-én, Budapesten.

Szinkrontolmács lesz, részvétel csak teljes időtartamban.
Témája: Hogyan tudjuk saját és közös érdekeinket érvényesíteni?
Részvételi díj: 500 Ft (diákoknak 250 Ft), előre fizetendő.
Jelentkezés: 137-5588 telefonszámon Zöldyné Szita Erzsébetnél.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV/1. (17.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5—6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén
állandó tiszteletpéldányt küldünk.
Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf.40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András —
Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of re-publication.

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1993-ra (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft;
egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV. évf. 2. szám
1993. április
50,— Ft

Legyőzte-e Jézus a világot?

Gyanúsan gyors boldoggáavatás

Egy papi élet állomásai

Család és társadalom

Prohászka-novella

Moha-mese

Missziós rovat

Tolsztoj a hazafiságról

Ökológia

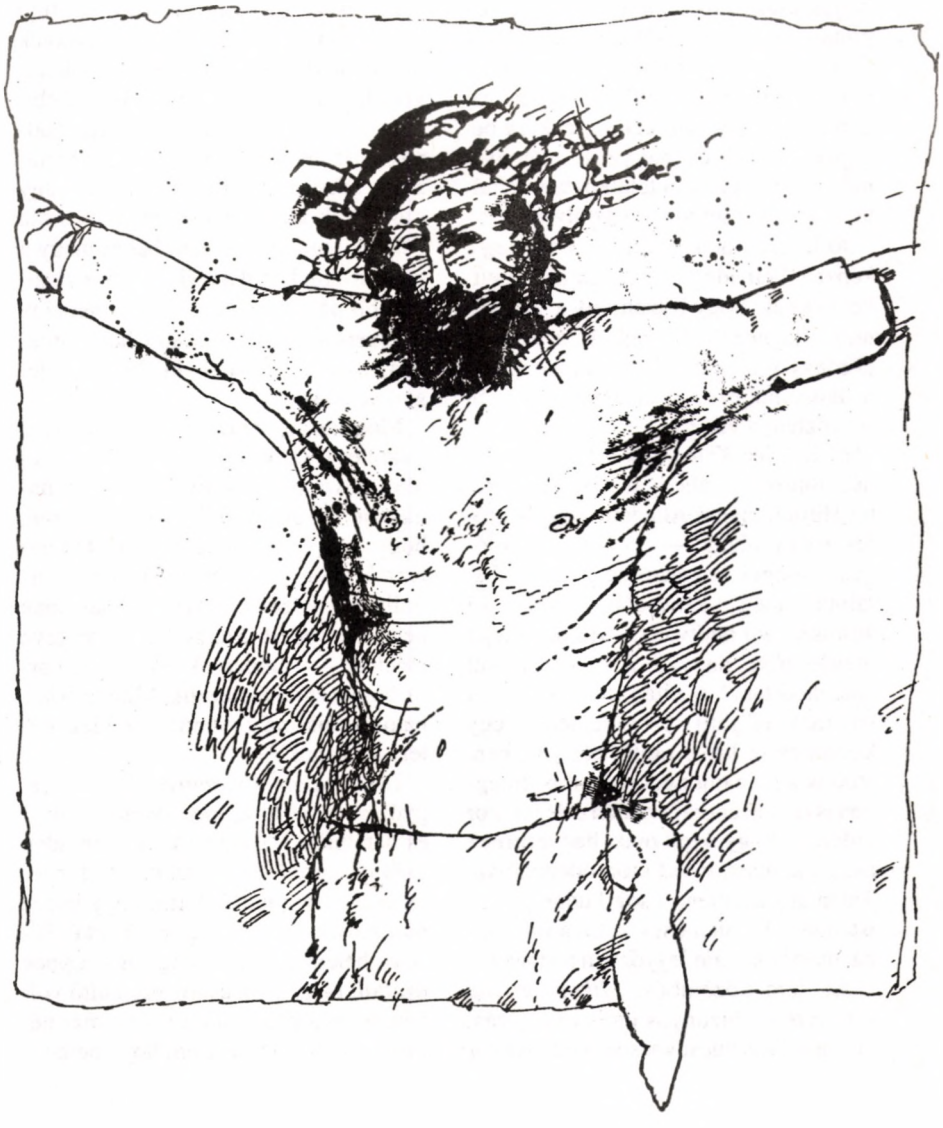

Legyőzte a világot?

„Azért mondtam ezeket nektek, hogy békességtek legyen bennem. A világban üldözést szenvedtek, de legyetek bátrak: én legyőztem a világot!” (Jn 16,33)

Hogy jól értsük Jézus buzdítását, azt tanácsolom, próbáljuk meg ez egyszer „idegen fülekkel” hallgatni, mintegy kívülállóként — ne úgy, mint akik jól ismerik, s különben is megszokták, hogy egy-egy ilyen kijelentést magától értetődően készpénznek vegyenek, mert hát, ugye, ezek mégiscsak a „dicsőségesen feltámadt” Krisztus szavai, „a megváltás diadalának” kifejezői és hasonlók. Próbáljuk csak egyszer egy kívülálló füleivel hallgatni ezeket a szavakat! Egy kívülállóéval, akit nem érdekel sem Krisztus, sem Isten, sem evangélium, nem is látja azt a rettenetes nagy diadalt, amit Jézus aratott — próbáljuk csak beleélni magunkat, milyen gondolatokkal–érzésekkel hallgathatja ő ezt az állítást: „Én legyőztem a világot”. Nem kell-e szükségképpen azt gondolnia: „Ugyan, kérem, ekkora beképzeltséggel és nagyzási mániával még életemben nem találkoztam! Utaltassák be az illetőt zárt osztályra!”

Jó lesz, ha nem botránkozunk meg e képzeletbeli idegen reakcióján. Segíthet nekünk, hogy leszálljunk a „diadalmas világnézet fellegeiből” a valóság göröngyös talajára. Nézzük meg innen, testközelből ezt a kijelentést, hogy „én legyőztem a világot!”

Először is: *Ki mondja ezt?* Egy csóró néptanító (vagy ahogyan a Pázmány Péter Hittudományi Akadémia egyik professzora titulálta: — „egy mezei teológus”), akinek se pénze, se posztója, hatalma még kevesebb, csak 12 ágrólszakadt tanítványa. Minden erejét megfeszítve nagyjából ennyit tudott „meghódítani” a világból, ezt is egy istenhátamögötti provinciában, egy közismerten kissé raplis nép körében. Voltak ugyan rajongói nagyobb tömegben is (pár ezer ember talán), de amikor kiderült, hogy királynak–hadvezérnek nem alkalmas, rövid úton odébbálltak. Talán agyára ment a sok kudarc, hogy istenülő vágyait most kivetíti a valóságba, mondván: „Én legyőztem a világot”?

Az sem közömbös: *Mikor mondta ezt?* Azon a bizonyos utolsó vacsorán, ami amolyan búcsúvacsora volt, s akkor sem járnánk messze az igazságtól, ha paradox módon azt mondanók: a saját halotti tora. Ekkor már tudja, hogy készen van a halálos ítélete, tudja-sejti, hogy a 12 ágrólszakadt egyike az árulója, tudja, hogy már nem sok van hátra, és hamarosan kivégzik a legborzalmasabb módszerek egyikével. Itt van tehát valaki az élete mélypontján, s nem hogy pénze-posztója, tekintélye, hatása vagy hatalma nincsen, de voltaképpen már az élete, a puszta léte sem az övé, mint valami közönséges rablógyilkost, úgy fogják pár óra múlva fölakasztani, és erre kijelenti, hogy „Én legyőztem a világot”!

És kiknek mondja ezt? Egy tucatnyi szerencsétlen földönfutónak, akiknek legtöbbje írni-olvasni sem tud, akik lelkesedni, népük gyernekeiként világbirodalmi álmokat kergetni ugyan tudnak, akik tettek is nemrég egy pár hangzatos hűségnyilatkozatot, de akik úgy szóródnak majd szét, mint a szélfútta pelyva, amikor már nem babra megy a játék, s akik közül a legbátrabb-leghangosabb pár óra multán egy cselédlány előtt sem meri majd vállalni, hogy ismeri azt, aki most kijelenti, hogy ő „legyőzte a világot”.

Most, hogy már látjuk, ki mondta ezt, mikor és kiknek, azzal is szembenézhetünk, *mit is mondott.* Egy biztos: valami nagyon sajátosat kellett értenie azon, hogy „legyőzte a világot” — ha feltételezzük róla, hogy ép eszű volt és az őrületig fokozódott nagyzási mániában nem szenvedett. Márpedig — ismerve előéletét — minden okunk megvan arra, hogy ezt feltételezzük. Mire gondolhatott, amikor azt mondta: „Én legyőztem a világot”?

Talán valami ilyesmire: „Bizony, legyőztem a világot, mert összes erőivel és hatalmával, gazdagságával, minden csábító igéretével és iszonytató fenyegetésével sem tudta elérni, hogy hozzá hasonuljak és olyan legyek, mint ő. Bizony belém törött a világ foga. Éppen *azáltal,* hogy csak csóró néptanító voltam és maradtam, sőt a végén már népem sem maradt; *azáltal,* hogy nem ragadtam meg a királyság lehetőségét, amikor tálcán kínálták (Jn 16,14–15), hogy annyi gonoszság közepette annyi jót tettem: s legfőképpen *azáltal, hogy most sem nyúlok a világ eszközeihez és módszereihez, amikor »lenni vagy nem lenni« a tét, pedig megtehetném (Mt 26,53). A »szemet szemért, fogat fogért« ördögi köre bennem megszakadt, az igazságszolgáltatás köntösébe bújt sátáni világ bennem letette a fegyvert az önfeláldozó jóság isteni világa előtt. De nem csupán ennyi az egész, bár ez magában véve is, bizony, világtörténelmi jelentőségű. A világnak majd meg kell tapasztalnia, hogy éppen* a bukásom volt a legnagyobb győzelmem, hogy éppen a pusztulásomból szökken szárba a sok termés (Jn 12,31 — 12,24 — 12,32). Bizony, bármilyen furcsán hangozhatik épp az én számból, épp most, épp ilyen hallgatóság előtt, bizony mégis igaz, hogy én legyőztem a világot.”

Ha megtoldjuk ezt a kijelentést egy értelmező szóval, akkor egyúttal össze is foglaltuk elmélkedésünk eddigi mondanivalóját. Ez a szó: *„magamban”.* Jézus ezt mondja: „Én legyőztem a világot — magamban” (vö. Jn 14,31!).

Már csak egy kérdésre kell röviden válaszolnunk: Mi hasznuk volt ebből a győzelemből tanítványainak, *mi hasznunk van belőle* nekünk? Az, hogy a világ részéről jövő üldözések közepette bátrak lehetünk és bátran cselekedhetünk (a szokásosan „bízzatok”-kal fordított szónak ez az eredeti értelme). Bátrak lehetünk és *bátran cselekedhetjük a jót, mert* Jézus példát adott nekünk (Jn 13,15) arra, hogy nem vagyunk menthetetlenül kiszolgáltatva a világnak, hogy legyőzhetjük — magunkban — a gonoszságot, hogy mi is megtörhetjük az ördögi kört. És mi rossz érhet minket, ha egyszer megdöntöttük magunkban a Rossz uralmát? (Ha a Világ Fejedelmének nincs bennünk semmije? — Jn 14,31). *Akkor* jézusi békénk lehet — az üldözések közepette is.

Gergely G. András

Rudolf Schermann

Opus Dei

Egy boldoggáavatás rejtett okai

A spanyol papnak, az Opus Dei titkos egyházi szervezet megalapítójának boldoggáavatása, amit figyelemreméltó gyorsasággal zavartak végig az (egyházi) szinpadon, logikus következménye a jelenkori római egyházpolitikának. Escrivá alakjában a mostani restaurációs tendenciák szentjét és a zsinatellenzők védelmező pátrónusát emelték az oltár tiszteletére.

Az Opus Dei 1902. január 9-én a spanyol Barbastroban született és csak tizenhét éve, 1975. június 26-án meghalt alapítója, Josemaria Escrivá de Balaguer követői számára mindig is szilárd tényt jelentett, hogy az „atya”, ahogy Escrivá szólíttatta magát, egy szent. Állítólag már 1939-ben — Escrivá akkor harminchét éves volt és életpályájának még meglehetősen az elején — bizonyos Xavier A. A. de Vitoria Escrivának ugyanezen évben megjelent főművéhez, a 999 szentenciából álló mondásgyűjteményhez, a „Camino”-hoz (Az út) írt előszavában megírta: „Az oldalakon Isten Lelke fú. Minden mondatból egy szent szól, aki ismeri ügyedet és döntéseidet várja.” Állítólag. A könyvecske régebbi kiadásaiból ez a bevezetés ugyanis hiányzik. Az Escrivá halála utáni legújabb kiadásokban újra felmerül, nyilvánvaló mozaikkövecskeként a szerző szándékolt szenttéavatásához. Az Opus Deiről szóló publikációkkal szemben mindig ajánlatos az elővigyázat. Mert Klaus Küng, az Opus Deihez tartozó vorarlbergi püspök hiába bizonygatja, hogy „A manipulálás veszélye az Opus Deinél nem áll fenn” (Wochenpresse 2/9, 1987. január): az Opus-szövegek nem éppen szegények minden lehetséges kozmetikai operációban, jólfésült megszakításokban, kihagyásokban és betoldásokban.

Egy példa: Escrivá 1939-ben Burgosban, a Franco-csapatok akkori fővárosában, e csapatok védelmét élvezte. Mondásgyűjteményének írását ekkor fejezte be, és ebben (a 145. mondásban) a következő mondat is szerepelt: „A front Madrid előtt a spanyol polgárháborúban. Húsz tiszt. Egy kör boldog barátságban. Dal hallatszik, majd még egy, még néhány. Az a fiatal hadnagy fekete bajuszával csak az elsőt hallotta: »A megosztott szív nem az én gondolatom. Ha az enyémet adom, egészen odaadom.«”

Amikor Franco halála után a demokrácia bevonult Spanyolországba, az Opus Dei ezt a mondást, mely az alapítónak Francohoz közelállását tanúsította, nyilvánvalóan nem találta éppen időszerűnek. Tehát megváltoztatták. Eltűnt az utalás a Madrid előtti frontra, a húsz tisztre és a spanyol polgárháborúra, a fiatal hadnagyból pedig sima „barát” (muchacho) lett. A 145. mondás az 1981-es spanyol kiadásban most már így hangzott: „Ifjak egy csoportja vidám körben jön össze. Felcsendül egy dal, még egy és még sok más. Az a barát a sötét bajusszal csak az elsőt hallotta...”.

De nemcsak politikai számításból manipulálnak gátlástalanul, hanem az esetben is, ha időközben kellemetlenné vált teológiai tartalmakról van szó. Így az „atya” az „Út” 1962-es (2. német) kiadása szerint még leplezetlenül a hullaengedelmesség eszméjét terjesztette. Escrivá eredeti hangja a 941. mondásban: „Engedelmeskedni — biztos út. Az elöljárónak vakon engedelmeskedni — a szentség útja.” Mivel a vak engedelmességet az olvasóközönség már nem érzi a szentség útjának, az 1983-as kiadás ugyanezt a 941. mondást egy könnyű változatra „fordítja le”: „Engedelmeskedni — biztos út. Az előljárónak fenntartás nélküli bizalommal engedelmeskedni — a szentség útja.” A példák tetszés szerint szaporíthatók.

Századunk legnagyobb apostola?

Egy mostanában nyilvánosságra hozott brosúrában a május 17-én boldoggá avatandót — aktájából származó ismeretlen eredetű jegyzőkönyvkivonatok alapján — a legmagasabb hangon dicsérik. Escrivá üzenete „új korszakot nyitott az egyházban”, rendelkezett „a klasszikusok erejével, egy egyházatya képességei vannak meg benne”, Escrivá „az évszázad legfeltűnőbb személyiségeinek egyike”, szenttéavatási eljárásában egyszerűen szólva „a mi századunk legnagyobb apostolának eljárásáról van szó”. Hogy ellenhangok is vannak? Na és! Ezeket a törvényszék a hitelreméltóság hiánya miatt már elutasította minden további nélkül. És különben is: „Ezek a legkisebb árnyékot sem vetik személyiségére, hanem annál világosabban bizonyítják hősies életét.”

A „szent atya” alakjának „hősi” voltát alátámasztandó az Opus Dei állandóan bíborosok és püspökök impozáns sorára hivatkozik, akik egyhangúan helyeselték Escrivá szenttéavatását. Valójában Escrivá és az ő Opus Deije szimpatizánsai között nemcsak ókonzervatív kúriai bíborosok vannak, mint Silvio Oddi, Lopez Trujillo vagy Palazzini bíboros, hanem kevésbé kritizált alakok is, mint a bécsi Kőnig bíboros vagy El Salvador hitvalló és mártír püspöke, Oscar Romero. Persze e jószándékú egyházi emberek Escrivát és művét csupán alkalmi találkozások alapján ismerték és néhány könyvből, ajánlásból (Romero támogatása még a felszabadítási teológiához történt megtérése előtti időből származik).

Mint festett Escrivá hétköznapi arca, mi játszódik le máig az Opus Dei házaiban és diákotthonaiban, mi áll a titkos, még az Opus Dei tagjai számára sem hozzáférhető írásokban és alkotmányokban ténylegesen — mindez a kiváló támogatók számára épp úgy rejtve maradt, mint számos, tudományos minősítéssel rendelkező kutató előtt. Ha egyszer egy tudósnak — mint a római egyháztörténész Giancarlo Roccanak — mégis sikerül kissé fellebbenteni a fátylat, az Opus Dei eget-földet megmozgat, hogy megakadályozza az ilyen műveket, vagy legalább hamisnak állítsa be tartalmukat. (Hogy hogyan iparkodott az Opus Dei megakadályozi Rocca könyvét, a KI júniusi számában olvasható.)

Adalék a katolicizmus patológiájához?

Mégis: az Opus Deivel kapcsolatos kevésbé hízelgő igazság mindig újra megtalálja útját a nyilvánossághoz. Így az ismert svájci teológus, Hans Urs von Balthasar a „Wort und Wahrheit” 1963. decemberi számában megjelent cikkében az Opus Dei-t a napjainkban az egyházban létező ”legerősebb integralista hatalmi tömörülés”-nek nevezte. Balthasar cserkész-ábécéhez hasonlította Escrivá főművét, a mondásokat. Még jóval azelőtt, hogy az Opus Dei — főleg túlhaladott jámborsági/lelkiségi gyakorlata és tagjainak sötét pénzügyletei következtében — a szalagcímekbe került volna, a Franz Xaver Arnold és Karl Rahner által kiadott „Handbuch der Pastoraltheologie” (A pasztorálteológia kézikönyve, Herder, II/1 kötet) Escrivá „Út”-jának egyes mondatait a „Katolikus kereszténység patológiája” fejezet alátámasztásához idézi. Persze Escrivá belső munkatársai még közvetlenebbül élhették át viselkedésmódjának sajátosságait. A spanyol Maria del Carmen Tapia — aki egy ideig még személyi titkárnője is volt Escrivának Rómában, és egyébként is vezető szerepet töltött be az Opus Deinél, mígnem szerény (az Opus Dei olvasatában túl nagy) nagykorúsága következtében kegyvesztett lett — ezt írja: „Az »atya« képének megrajzolása egy könyvet venne igénybe. Alkalmasint, ha szeretett valakit, nagyon kellemes tudott lenni. De ha valakit nem szívlelt, vagy ha az ember valakiről valami rosszat mondott neki, a legdurvább ember volt, akire csak emlékezni tudok. Képes volt kiabálásával, bömbölésével megsemmisíteni valakit, miközben karjaival mint cséphadaróval hadonászott. Annyira, hogy néha Alvaro del Portillo halk hangon szólt neki: »padre«. Ilyenkor haragosan szokott válaszolni: »ni padre, ni madre!« (semmi atya, semmi anya) — és folytatta a kiabálást.” Kikre irányultak

dühkitörései? Bárkire, aki ott volt éppen, úgy, hogy az Opus Deiben egyfajta közmondássá vált: „Áldottak, akikre dühöng az atya, mert azok közel vannak hozzá". Carmen Tapia asszony ma: „Teljesen megdöbbentem, mikor hallottam, hogy elindították Escrivá szenttéavatási eljárását."

Escrivá-jelöltnek persze aligha kell gondot csinálnia saját szentségéből. Erről már II. János Pál gondoskodik, aki még krakkói érsek korában az Opus Deihez fűződő mély kapcsolatáról tett tanúságot. Amint megválasztották Péter trónjára, azonnal átállította a váltókat: a Szenttéavatási Kongregáció vezetőjévé az Opus Deihez tartozó püspököt, Palazzinit nevezte ki, Escrivá utódját, Alvaro del Pertillot pedig tanácsadójává. És mivel minden jó dolog három részből áll, Rafaele Cortesini sebészt, aki ugyancsak az Opus Dei tagja, azon orvosi bizottság felelősévé nevezte ki, mely eldönti, hogy egy szent közbenjárásának tulajdonított gyógyulás tudományos szempontból csodának minősül-e vagy sem.

A zsinat ellenzőinek védőszentje

Escrivá szenttéavatásának egyértelmű a logikája. Ennek a spanyolnak az alakjában megteremtik a jelenlegi római restauráció szentjét, a zsinatellenzők védőszentjét. Persze mindezt elkendőzik, és mindent elkövetnek, hogy Escrivát a zsinat előfutárjaként tüntessék fel. II. János Pál szerint Escrivá „megelőlegezte a laikus állapot teológiáját, ami a zsinat és a zsinat utáni egyház teológiáját jellemezte". (1979. augusztus 20-án Castelgandolfoban az Opus Dei 300 tagja számára tartott prédikáció.)

A Vatikánt jól ismerő Juan Arias írja „A Wojtyla-rejtély" című könyvében (202. o.): „Ha ezt VI.Pál hallotta volna, nem hitt volna a fülének, hogy lengyel utódja azt mondta, ő az Opust egyenesen a II. Vatikáni Zsinat előfutárának tekinti". Az Opus Dei által buzgón felkapott és továbbfejlesztett mese Escrivá szerepéről a laikusok teológiájának kifejlesztésében persze keményen kudarcot vall a történelmi tények fényében. Aki csak felszínesen foglalkozott is a zsinat előtti idő egyháztörténelmével, az tudja, hogy a világiak teológiájának kifejlesztése olyan nevekhez kötődik, mint Jacques Maritain, Henri de Lubac, Yves Congar, Romano Guardini, Richard Egenter, Karl Rahner és sokan mások. Valamint, hogy XII.Piusz volt, aki megdöbbentő prófétai világoslátással kijelentette azt, ami ma a római központosítás ellen tüntető keresztények transzparensein látható, hogy tudniillik mi mindnyájan alkotjuk az egyházat.

Itt Escrivá de Balaguernek széltében-hosszában semmi nyoma. Éppen ellenkezőleg. Még ma is megtalálható az általa leírt mondat az Opus Dei abc-ben a laikusokról: „Ha egy világi az erkölcs tanítójává teszi magát, gyakran téved: a világi csak tanuló lehet" (61. mondás).

A felnőtt és felelős módon gondolkodó világi, ahogy azt a fent említett teológusok megkövetelték és amiként a zsinat dicsérte őt, nem Escrivá esete volt. Ez már azon keresztül is kifejezésre jutott, hogy „atyának" hívatta magát, ő pedig az Opus Dei tagjairól mindig csak mint „gyermekeim"-ről beszélt. Teljesen idegen volt tőle a testvéri egyház fogalma. Ezért alapította meg a „Szent Kereszt Papi Társaságát", mert meggyőződése volt, hogy az Opus Deiben a világiaknak feltétlenül papi vezetésre van szükségük. Ennek megfelelően az Opus Dei-nek szigorú hierarchikus struktúrája van, melynek csúcsán a papok vannak. Nem csoda, hogy Escrivá a zsinatnak szigorú ellenzője volt.

Az egyház: „bűzlő holttest"

A zsinat befejezése után négy évvel az „atya" arról panaszkodott, hogy az egyház a tévedés korszakát éli, és 1972-ben az Opus Dei Cronica című belső folyóiratának egy vezércikkében le is írta: „A rossz belülről és fentről jön. Valódi rothadás van, ezidőszerint úgy látszik, mintha Krisztus misztikus Teste bűzösen bomló holttest lenne. Milyen sok megbántás éri Istent! Oly törékenyek vagyunk, sőt még törékenyebbek, mint mások. De ahogy mindig is mondtam: most létünknek a jóvátétellel kell értelmet adnunk."

Ha ezeket látja az ember, akkor az Opust kívülről érő támadások belülről nézve következeteseknek bizonyulnak. Akkor nincs mit csodálkozni, hogy az Opus Dei a katolikus egyház megszüntetett könyv-indexét idézve továbbírja. Hogy belső életében, toborzási praktikáiban, az ifjúság kiképzésében (ehhez elegendő Klaus Steigleder „Az Opus Dei — belülről" című könyvét elolvasni) sok minden megmaradt, ami évtizedekkel ezelőtt nem volt ugyan ritkaság katolikus közösségekben, de amiket korunkban — nem utolsó sorban a zsinat és az emberre vonatkozó új ismeretek hatására — megszüntettek. Azon sem lehet csodálkozni, hogy a ministránslányokat száműzték az Opus Dei házaiból, és ökumenikus istentiszteleteket nem tartanak. Hogy az Opus Dei személyi prelatúráján — más prelatúrákkal és egyházmegyékkel ellentétben — nincsenek házas diakónusok, és ugyancsak kevés azoknak a lelkipásztori grémiumoknak a száma, melyekben férfi és női világiak együttesen hoznak döntéseket. A férfi és női részlegeket inkább szigorúan elválasztják egymástól.

Az Opus Dei növekvő hatalma

Hogy védjék a hitet és megmentsék az egyházat, röviddel a zsinat után szabályos stratégiát fejlesztettek ki, éspedig a Centro Romano di Incordi Sacerdotali-ban (CRIS), az Opus Deihez tartozó papok római központjában. Alapítója 1970-ben ott vette fel a harcot az igaz egyházért és a tévedés ellen. Mikor Rómában volt, minden egyházi férfit meghívtak, aki fontos volt vagy fontossá lehetett. Ha a kapcsolat sikert ígért, újra meghívták az illetőt. Így kerültek ide Höffner bíboros Kölnből, Kőnig bíboros Bécsből és Krakkóból Wojtyla bíboros, a későbbi pápa. Az elhalt Hengsbach bíboros, aki akkoriban Essen püspöke volt, a papi központban már akkor a felszabadítási teológia elleni harcot irányította, mikor ez az új teológia éppen csak kezdett ismertté válni.

Ennek az egyesületnek hatalma a közbülső síkon is növekszik. Noha a prelatura papjai — mindenekelőtt a pápailag jóváhagyott állásúak — elsősorban az Opus Dei két részlege többi híveinek papi és egyházi ellátásával, valamint különleges lelkigondozásával kell foglalkozzanak, a legutóbbi időben egyre inkább beszivárognak az egyházmegyei klérusba. Vagy egy tucat Opus Deibeli pap megyés-, illetve segédpüspök.

Európában szemmel láthatóan Opus-papok veszik át az egyházmegyék törvénykezését, ahol nem utolsó sorban házassági ügyekről van szó. Németországban a hu-

Élő Nemzeti Kincs 1992: Daróczi János és családja (Foto: Nemes Zoltán)

szonöt Opus-pap közül kettő egyházmegyei válóperes bíróságban vesz részt. A harmadik hivatalos alkalmazott Osnabrück püspökség egyházmegyei bíróságának elnöke. A svájci Chur püspökségben szintén az Opus Dei tartja kezében a hivatalt, valamint a papi szeminárium vezetését. A zürichi kanton katolikus szinódusa helyben kezdeményezett egy vizsgálatot az Opus Dei ellen, hogy kivizsgálja befolyását a püspöki szék betöltésére Jaas churi segédpüspökkel, aki magát az Opus Deihez közelállókhoz sorolja. Feldkirch osztrák püspökség megyéspüspöke Klaus Küng lett, az osztrák Opus-vezető. St. Pöltenben a bécsi segédpüspök, Kurt Kren került a püspöki székbe, aki már regensburgi professzor korában részt vett az Opus Dei németnyelvű papjainak belső összejövetelén. Mindhárom esetben — Feldkirch, St. Pölten, Chur — felkeléssel tiltakozott az egyház népe, és éles polarizálódásokra került sor, melyek továbbra is fennállnak.

A pápai Családintézetben, melynek vezetője a teológus Carlo Caffara, több Opus Dei munkatárs dolgozik. A kongresszust, mely három évvel ezelőtt világméretű felháborodást váltott ki, mert Caffara a fogamzásgátlást a gyilkossághoz hasonlította, Caffara az Opus Dei jelentős pénzügyi támogatásával rendezte meg.

A pápához közvetlen bejárással rendelkező személyek egyike, Navarro Valls, a vatikáni sajtószóvivő — tagja az Opus Deinek. Amint mondja, naponta tanácskozik a pápával.

Opus-tagok sokat fáradoznak bio-etikai és antropológiai munkakörök létrehozásával, melyek különösen a magzatelhajtás, az embriókutatás és a születészabályozás kérdéseivel foglalkoznak. Az Opushoz közelálló kölni Lindenthal Intézetnek az a szándéka, hogy tudományos-interdiszciplináris tanulóköröket hozzon létre, olyan vezetővel, aki egyben az „Életjog bejegyzett egyesület” vezetőségéhez tartozik, melyben Opus-tagok célzott módon együttműködnek. A svájci Bioetikai Társaság (elnöke Edgardo Giovanini — Opus-tag) szintén interdiszciplináris módon dolgozik). Ausztriában Johannes Bonelli létrehozta a bécsi „Orvosi Antropológiai és Bioetikai Intézet” -et („IMABE”), melynek 1986-ban ő lett az elnöke. Bonelli az Opus Dei „testületi” intézményeinek kezdeményezője. Intézete a svájci társasággal 1989-ben lépett a nyilvánosság elé. A két társaság egy könyvének huszonhét szerzője közül több, mint húsz vagy bizonyíthatóan az Opus Deihez tartozik, vagy — részben többszörösen — az Opushoz közelálló intézményekben lépett fel. A szerzők között szerepelnek a Lindenthal Intézet és a Liechtenseini Nemzetközi Filozófiai Akadémia tagjai is. 1991-ben az IMABE, mely iránt Küng feldkirchi püspök, az Osztrák Püspöki Konferencia családügyi felelőse jóindulattal viseltetik, az Osztrák Püspöki Konferencia hivatalos intézményévé lett.

Fundamentalizmus és szektásság

Az Opus Dei azt mondja, hogy tagjai a hivatásukkal kapcsolatos döntéseiket saját felelősségük terhére hozzák meg. De az Opus Dei prelaturának (1982 óta) van egy testamentuma, melyet a nem házas új tagok kézírásban vesznek át. Ez nem csak pénzről és tulajdonról rendelkezik, hanem a hitről is, hogy úgy mondjuk, „javakról és életről”. Amellett ez nem területi, hanem központi rendelkezés.

A szöveg német fogalmazásában fentieken kívül még ez is áll: „Kijelentem, hogy hiszem és megvallom mindazt, amit a római katolikus és apostoli egyház tanít”. (Svájcban: „Mindenekelőtt megvallok és igenlek mindent, amit a Szent Katolikus és Apostoli Római Egyház hisz és tanít”.) Félreismerhetetlen, hogy az Opus-tag itt egyháza megvallását önmagára vonatkozó írásos rendelkezéssel köti össze, miáltal a hitvallás nagy kötelező erőt nyer. E háttér ismeretében aztán világossá válik, hogy a hitvallásban szereplő egyházat a rómaira korlátozzák, illetve azzal helyettesítik.

Továbbá: „Az Opus Dei lelkisége és jámbor szokásai” című 1990. évi titkos latin írás 21. pontja, mely szintén nagy kötelező erőt képvisel, az egyházat megillető jelzőket a „római” fogalom alatt összegzi. „Amikor Római Egyházat mondunk, ezzel nem mást jelölünk, mint az egy, szent, apostoli, katolikus, egyetemes, ökumenikus Egyházat”. E kijelentés lábjegyzete mellesleg rögzíti, hogy az Opus Dei legfontosabb imáit, az asztali imáig terjedően — a római egyház iránti szeretetből — latinul és „római kiejtés szerint” kell mondani.

Vissza Trienthez!

Itt újból kitűnik, hogy az Opus Dei zsinatelőtti restaurációra törekszik. A Második Vatikáni Zsinat egyházról szóló dogmatikus konstituciójában a zsinati atyák tudatosan lemondtak a „Római Egyház” fogalmáról. A zsinati szöveg 1963. évi tervezetében még szerepelt a „Római Egyház” fogalom. A végső fogalmazásban a „Római” szót azért törölték a zsinati atyák, hogy hangsúlyozzák: a római egyház csak egy része az egy egyháznak. Annak püspöke feje ugyan a katolikus egyház minden psüpökének, de az egyházról szóló dogmatikus zsinati megnyilatkozás már nem „Pontifex Romanus”-nak, hanem Péter utódjának nevezi őt. Mégis — huszonöt évvel a zsinat után — az Opus Dei prelatura szándékosan kiemeli, hogy a katolikus egyház a „Római Egyház” és a pápa számukra — úgy, mint régen — ma is a „Római Pontifex” (pl.: „Lelkiség és jámbor szokások” 20. pont). Így Escrivá műve azt mutatja, hogy megragadt a zsinatelőtti gondolkodásban. Sőt, mi több: az Opus-lelkiség számára a „római” mintegy gyújtólencsét jelent, mely összegyűjti mindazon tulajdonságokat, melyekkel a zsinat leírta az egyházat. A római elvek ezen túlfeszítése szektás gondolkodásmódhoz vezet, mely kirekeszt. Emögött bizony az Opus Deiben egy olyan meggyőződés áll, melyre 1984-ben Felzmann mutatott rá: „Magas római pozícióban lévő emberek — majd négy évig voltam ott a központban — nagy meggyőző erővel így fogalmaztak: »Az Opus Deit Isten választotta ki, hogy megmentse az egyházat«; és az Opus Deiben jelentős emberek nyiltan mondják ma, hogy az Opus Dei lesz az, ami harminc év múlva megmarad az egyházból. »Az egész egyház Opus Dei lesz. Ugyanis mindenre vonatkozóan mi rendelkezünk a világos, biztos, ortodox szemlélettel. Az alapítót Isten választotta ki, hogy megmentse az egyházat. Ezért Isten velünk van!«”

Az egyház, mint egy maroknyi önelégült túlbuzgó szektája: ez az Opus Dei „víziója a jövőről”.

De tényleg, mit is gondolunk itt?

Röviddel ezelőtt nagy feltűnést keltett a Westminsteri Egyházmegye egy papjának, Vladimir Felzmann-nak az (egyébként már régóta ismert) kijelentése, mely szerint az Opus Dei alapítója, Josemaria Escrivá de Balaguer a maga részéről talált Hitlert dicsérő szavakat. A kijelentésnek súlya van: Felzmann hosszú éveken keresztül vezető tagja volt az Opus Deinek. Persze az Opus Dei ezt nem hagyhatta annyiban. Anglia két vezető katolikus újságja, a „Tablet” és a „Catholic Herald”, melyek közölték Felzmann kijelentését, rövidesen olvasói levelet kaptak Madridból. Bizonyos Domingo Diaz Ambronától. Ambrona ezt írta: „Véletlenül találkoztam Monsignore Escrivával a madrid–avilai vonaton 1941 augusztusában. Megvitattuk a jelenlegi történelmi helyzetet. Monsignore Escrivá pontos információkkal rendelkezett a katolikusok helyzetéről a hitleri Németországban. Éles véleményt mondott előttem erről a kereszténytelen rendszerről, olyan elszántsággal, mely megmutatta nagy szabadságszeretetét. Abban az időben, mikor a náci bűnök még nem voltak ismeretesek, ez a beszélgetés mély benyomást tett rám. Nem vagyok tagja az Opus Deinek, azonban...”

A „Tablet” megbízta madridi tudósítóját, hogy kutasson. Ugyanis: ha Escrivá így gondolta, hogyan maradhatott ez máig rejtve? Miért nem hozták nyilvánosságra, legalább Spanyolországban? Nos, a madridi szép sztori rövidesen elbukott azon egyszerű tényen, hogy 1941 júniusában megindult a Szovjetúnió ellen Hitler „Barbarossa művelete”. Spanyolország hivatalosan semleges maradt ugyan, Franco azonban köszönetképpen Hitlernek a spanyol polgárháborúban nyújtott segítségéért egy „Kék hadosztályt” küldött az oroszországi harcokba. És az Opus Dei minden tagja önként jelentkezett a „Kék hadosztályba” — ahogy a „Tablet” kiderítette! Ez 1941 júliusában volt. Augusztusban találkozott Ambrona Escrivával...

Az Opus Dei körüli igazsággal szemben egy közelmúltbeli másik esemény is kétséget ébreszt. Amint az amerikai „Newsweek” hírmagazin legutóbb hírüladta, Rómában a Szenttéavatási Kongregációban házon belüli vizsgálatot folytattak annak kideritésére, ki hozta nyilvánosságra, hogy Escrivá boldoggáavatásának szavazásakor a tizenegy fős grémium két tagja a boldoggáavatás ellen szavazott. A dolog azért volt kellemetlen, mert az Opus Dei már korábban tudtul adta, hogy a szavazás eredménye egyhangú volt...

(A cikk végén a Szerző részletes könyvészeti adatokat közöl, amit nyelvi és hozzáférhetőségi okok miatt elhagytunk. Érdeklődés esetén az adatok a szerkesztőségben rendelkezésre állnak.)

Fordította: —elká—

(**Forrás:** Kirche Intern, 1992/5. május)

Január 31-én ünnepelte aranymiséjét Bulányi György piarista szerzetes, a BOKOR katolikus bázisközösség alapítója. Az ünnephez kapcsolódó Kézfogás c. konferenciáról közöljük az alábbi beszámolót. (A konferencia teljes anyagát az ÉV közeljövőben megjelenő különszáma tartalmazza.)

Ötven év

Ötven év. Fél évszázad. Szinte felfoghatatlan mennyiségű, örökkévalóságnak tűnő idő a mi rohanó, percekre szabdalt időnkkel szemben.

1993 minusz 50 = 1943. Háború, az erőszak tébolya. Egy ambiciózus fiatalember papi pályát választ. Semmi prófétai elhivatottság, semmi karriervágy. Csak szolgálni akarja azt a közösséget, menteni azt a nemzetet, amelyet a hivatalos nemzetmentők végpusztulásba hajszolnak. Keresztény kötelesség. Azután jön a felismerés: A megmenekülésnek egyetlen útja van. Az, ha az ember a Hegyibeszéd evangéliumi értékeinek szolgálatába áll. Adni a másiknak, nem elvenni: szolgálni ahelyett, hogy uralkodni akarnánk, és az erőszak helyett a békesség útját választani. Az erőszak tobzódása után, egy ország, egy világrend összeomlása után ezek magától értetődő gondolatok — mondhatná bárki. Lehet. De ezekre egy életet feltenni, ennek a jegyében közösséget szervezni, életfogytiglani börtönt vállalni és ugyanakkor elviselni saját egyházának már-már kitaszításig menő meg-nem-értését — nos, ezek napjainkban még nem természetes dolgok. Sokan a belátás hiányát, sőt megátalkodottságot emlegetnek, és okos kompromisszumokat ajánlanak.

Bulányi György piarista nem a megalkuvások embere. Ahogy Mindszenty, Morus és sokan mások sem voltak azok. A meg nem alkuvók felett a történelem mondja ki az ítéletet. Úgy tűnik azonban, hogy a megalkuvókkal szemben legtöbb esetben a meg nem alkuvók voltak az értékek igazi letéteményesei, és ők lendítették előbbre az Isten Országának az ügyét még akkor is, ha bizonyos dolgokban koruk, helyzetük foglyai voltak, mint mi is mindannyian.

Ezt a helyzetet szerette volna jobban kitapintani a Bulányi György által létrehozott BOKOR közösség, amikor úgy döntött, hogy az ötvenéves papi évforduló megünneplését összeköti egy konferenciával. 1993. január 30–31-én összegyűlt mintegy 1200 ember Budapesten az ELTE egyik termében. Három téma szerepelt a napirenden. Az első két óra a szűken vett felekezeti ökumenizmust meghaladva kereste az egységet mindazokkal, „akikben él a felelősség azért, hogy a Terra bolygó minden ember otthona, méghozzá emberhez méltó otthona legyen”. *Lengyel László,* az egyik előadó azt fejtegette, micsoda veszélyt jelent az, ha egy vallás a hatalom és erőszak eszközeivel is élni akar céljai megvalósításakor. Rávilágított a délszláv háború vallási-ideológiai hátterére. *Nyíri Tamás* többek közt a szabadság ambivalenciájáról beszélt: arról, hogy az egyház hagyományos, intoleráns magatartása talán sokkal nagyobb károkat okozott, mintha engedte volna az eszmék szabad áramlását köreiben. A szabadság mintha mércéje lenne egy társadalom és intézményei érettségének. „Nem szól semmiféle teológiai érv amellett, hogy az egyház a szabadság elnyomását támogassa a civil életben. De történeti érvek sincsenek...” A kérdés, hogy miért nem lehetséges ugyanez az egyházban is, nyitva maradt.

„Kiknek nyújtunk hát kezet?” — tette fel a kérdést *Demeczky Jenő,* a BOKOR bázisközösség előadója. Így válaszolt: „Elsősorban ateistáknak, a letűnt rendszer ideológusainak, marxistáknak, szellemi életünk gúzsbakötőinek... Azután kezet nyújtunk a magyar zsidóságnak, amely »szertenézett s nem lelé honját e hazában«... Kezet nyújtunk más felekezethez tartozó keresztyén testvéreinknek... Végül — és talán ez a legnehezebb gesztus — kezet nyújtunk azoknak a katolikus testvéreinknek, akik egyházunk iránti hűségüket sokszor a katolikus hierarchia iránti hűséggel azonosították, s az ő szavukra, meghallgatásunk nélkül gyakorlatilag kiközösítettek minket.... Mit remélek ettől a kézfogástól? Nem tagadom, magányunk enyhülését, évtizedes elszigeteltségünk feloldását, közösséget, elfogadást és befogadást. De ha csak ezt várnám, nem lenne érdemes a szóra. Az életről és az Életről van szó, amelyet ezer módon veszélyeztet a világ és veszélyeztetünk mi magunk. Amelyet megőrizni erre s az eljövendő világra kevesek vagyunk önmagunkban. Többre van ma szükség: Az erőszak, az elnyomás, a kizsákmányolás struktúráival szemben a szolidaritás intézményeire, a jóakaratú emberek ökumenéjére: a hozzánk közel élők megszólítására legalább pillanatnyi közös érdekeink alapján, remélve, hogy ebből hosszú távon új kultúra s új termelési mód születhet.”

A második két óra a szelídség körül forgott. „Történelmi botránya egyházunknak, hogy elhagyta ezt az utat, amelyet történelme első három századában még járt... de a 4. században kiegyezett a hatalommal, s azóta Alapítóját elárulva alrendszerévé vált a mindenkori hatalomnak.” *Konrád György* költői nagyvonalúsággal egyszerűen így érvelt az erőszak ellen: „Csak!” *Kamarás István* szavai is arról tanúskodtak, hogy igen sokféleképpen értelmezzük a szelídséget — mert az sok esetben a tehetetlenség, a butaság szinonimája. Pedig Jézus nem erre gondolt. A félreértés okai között talán az is ott van, hogy az erőszak annyira áthatotta a történelmet, és olyan mértékben a hatalom-erőszak alapján épül fel a mai világ, hogy az ember egyszerűen nem tudja elképzelni nélküle az életet. Való igaz, könnyebb szelídnek lenni konszolidált körülmények között, amikor alig van tétje. De szabad-e nem kiáltani az erőszak ellen, amely nyers és finomított változataiban naponta szedi áldozatait szerte a világban?! A szintén BOKOR-tag *Merza József* hiteles tanúja a szelídség eszméjének, mert négy gyermek apjaként maga sem átallott börtönbe menni katonai szolgálat megtagadása miatt. Ő többek között arról beszélt, hogy ha már nem teszik azok, akiknek elsősorban feladatuk lenne, akkor mutassák fel a művészek a szelídség eszméjét és megvalósításának útjait.

A délutáni két óra mottója: Éheztem és ennem adtatok. A BOKOR kezdettől fogva látta, hogy a szelídség, erőszakmentesség mit sem ér, ha nem tudjuk az éhezőket, kisemmizetteket odaültetni az élet asztalához. *Solt Ottília* felemlegette azt a múltat, amikor elsőként nem-egyházi és nem-állami kezdeményezésre, segíteni próbáltak az akkori, hazai „szocialista” társadalom szegényein. Kár, hogy ma képviselőként nem tud annyit tenni... A BOKOR szociális eszményét *Turják Ildikó* vázolta fel: A gazdagoknak nincs helyük az Isten Országában: a keresztény nem nézheti tétlenül a másik ember nyomorát, segítenie kell. A BOKOR ezért hozta létre a Harmadik Világ Alapítványt, melynek sikeres első akcióját, 660 000,– Ft eljuttatását egy indiai iskolához, épp e konferencián jelentették be.

Üdítő színfoltot jelentett az a műsor, amelyet a BOKOR fiataljai, a „harmadik generáció” adott. Sikerének oka lehetett az is, hogy bőven merített a népi kultúra hagyományaiból.

Egy ötvenéves évforduló önmagában is tisztelnivaló, megindító. Ezen mit sem változtatott, hogy Bulányi Györgyöt egyházának érthetetlen büntető szankciója sújtja, és ezért aranymiséjét nem ünnepelhette templomban — helyette a valamikori pártfőiskola nagytermét kellett választania. A közösségének, barátainak aktív közreműködésével ünnepelt „hálaadó lakomán” talán valóban létrejött valami láthatatlan közösség, amelynek egyetlen célja: hogy mássá, jobbá legyen ez a világ azáltal, hgy mi jobbak leszünk és összefogunk.

Márczi Imre

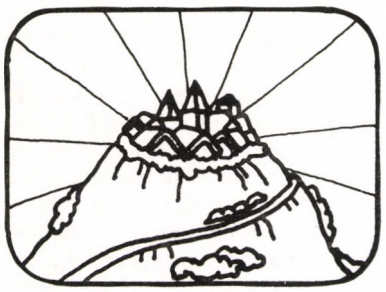

Egy papi élet állomásai

„Ha valahol nem fogadnak be titeket, és szavatokra nem hallgatnak, menjetek el onnan és vádképpen ellenük a port is rázzátok le lábatokról” (Mk 6,11).

Forgatom a Szentírásomat. Megállok a fenti mondatnál. Én is érzem, hogy küld az Úr. Hiszen már régóta a tanítványa vagyok. De mit jelent ez, ha nem hallgatnak a szavamra, menjek el onnan? Ha csak néhányan figyelnek az igét hirdető szavamra, akkor is el kell mennem? Teljesen pogány település nincs. Éppen most szentelnek majd pappá, megpróbálom szó szerint betartani Jézus utasítását.

Újmisés szentképemre a Mk 6,11-et írom. Általános a megbotránkozás. Valami szépet, magasztosat kellett volna ráírni. De engem ez a mondat fogott meg igazán.

Nem szeretem a pompát, felfordulást. A papszentelés és az újmise ilyen volt. Várom a püspököm levelét, hova helyezett.

Megjött a levele. PÉNZESFALVÁRA kerültem. Egy idős pap a plébános. Én leszek a segítője. A faluban 3–4 ezren laknak. A házakról ítélve nagyon gazdagok. Nekem egyszerű, tízezer forintos szobabútorom van. TV-m nincs, csak egy rádió, amit volt osztálytársaimtól kaptam az újmisémre.

A plébánia, ahol lakunk, emeletes és új. Nem üt el a többi szép háztól. Belül perzsaszőnyegek, sok virág. Csak papucsban lehet járni. Kíváncsi vagyok, hogy mindenkinek le kell-e vetnie a cipőjét, akármilyen hivatalos ügyben jön? Az emeleten kapok egy kis szobát. A szobában telefon és üzenetrögzítő van. Még az irodába sem kell kimenni, ha telefonálni akarok.

Plébánosommal elmentünk néhány családhoz. Fantasztikus házakban jártunk. Sehol sem újdonság a színes TV, a számítógép, a videó, a Hifi-torony, a mikrohullámú sütő, a mosogatógép. Zavart, hogy minden beszélgetés vége és eleje a pénz volt. Ki mennyit keres, hova megy a pénz, mekkora a drágaság, és senki nem volt megelégedve a sorsával. Egyre erősödött bennem a gondolat, hogy itt sokat kell majd beszélni az adásról, a jószívűségről, a szegénységről, amit Jézus tanított. Jól tudtam, hogy ehhez előbb meg kell ismernem őket.

Első prédikációim általánosan szóltak a jézusi tanításról. Sok volt a hittanos gyerek. Sokat kirándultunk, játszottunk. Gyorsan megszerettek. A felnőttekkel is megtaláltam a hangot. Jól éreztem magam. Egy hiányzott csak: még nem mondtam el azokat a dolgokat Jézus tanításából, amiket lelkiismeretem szava szerint el kellett volna mondanom.

Már több mint egy éve voltam Pénzesfalván. Sokan ingyen akarták nekem adni az elhasznált színes TV-t és videót, amikor újat vettek. Egyiket sem fogadtam el. Tudtam, hogy a szegénységről nem lehet gazdagon beszélni. Egyszerűen akartam élni. Másként, mint a falubeliek.

A szószéken egyre bátrabban fogalmaztam. A templomi hallgatóság megdöbbent, hogy naponta több, mint 100 ezer ember hal éhen, hogy mekkora nyomorban él az emberiségnek több mint a fele. A faluban lakó magányos öregek nagy része igen szegény volt. Csak nekik volt nádfeles házuk. Néhány cigánycsalád is élt a faluban. Nekik nem voltak szép és nagy házaik, mert nem nagyon tudtak bánni a pénzzel.

Az egyik prédikációban azt mondtam, próbáljuk meg, hogy a jövő vasárnap a falu legszegényebbjeinek vigyünk valamit: egy tál süteményt, néhány szelet rántott húst vagy pénzt. Érezzék azt, hogy ha már életkoruknál, nyugdíjuknál fogva nem lehetnek gazdagok, a falu megbecsüli őket.

Este otthon, a szobámban, arra gondoltam, lehet, hogy rosszul szóltam. Mi lesz, ha sütemény és húshegyek borítják el a falu szegényeinek asztalát? Nem fognak rám ezért haragudni?

A templomba vasárnaponként kb. 200–300-an jártak. Vártam a következő vasárnapot. Úgy gondoltam, én hétfőn délelőtt járom végig a szegényeket, és akkor viszem el azokat a csekélységeket, amiket én készítettem nekik. Hétfő délelőtt nagy kíváncsian elmentem a legszegényebb nénihez. Nagy örömmel fogadott. Izgulva néztem körül a szobában, van-e sütemény vagy étel. Semmi nem volt. A néni elmondta, hogy már hónapok óta nem nyitja rá senki az ajtót. Mindenkinek sok a munkája. Célozgatva kérdeztem, nem hoztak az emberek semmit? A néni lemondóan legyintett. Régen volt már az, hogy a szomszédok vittek egymásnak a vasárnapi süteményből!

Utána végigjártam az összes szegényt. Az eredmény: én voltam az egyetlen látogatójuk. Nagyon letörtem. Először arra gondoltam, azonnal elmegyek ebből a faluból. Otthon egy kicsit kijózanodtam. Nem lehet sikert várni az első kísérlettől.

De azért furdalt a kíváncsiság. Megkérdeztem többeket — a legjobb templombajárókat —, miért nem vittek semmit a falu szegényeinek.

A válaszaik:

— Nem is szegények ők!
— A takarékot rakják, ahelyett hogy jól élnének!
— Dolgozzanak ők is többet!
— Nem szabad erre rászoktatni őket, mert akkor mindig várják.

Néhányan elfelejtették. Többen azt mondták, ők is szegények. Mások: éppen kapáltunk, most nyaraltunk, stb.

Nagyon elkeseredtem.

Az éhezők világnapján a szószéken előálltam azzal a gondolattal: Gyűjtsünk a világ éhezőinek. Nagy volt a megdöbbenés az egész templomban. Egy külön perselyt állítottunk fel az éhezőknek.

Az éhezők perselyében 3600 Ft volt. Volt benne egy ezres, egy ötszázas. Nagyon örültem, legalább 2–3 ember van, aki kezdi megérteni Jézus elképzelését: nem lenne éhezés a Földön, ha a gazdagok segítenék a szegényeket. Később ruhát gyűjtöttünk — kevés sikerrel. Szemüvegkeretet (használtat) Ghánába. Olyan kevés jött össze, hogy nem mertem elküldeni a központba.

Vasárnaponként egyre keményebb példákat mondtam a szívtelenségre. Nem hagytam senkiben kételyt: a gazdagoknak — ha elzárják a szívüket a szegények elől — lehetetlen az Isten Országába jutniok. Kezdett körülöttem megfagyni a légkör. Egyre többen támadtak: Miért bántja az én szememet az ő gazdagságuk, amelyet ők az arcuk verítékével szereztek? Mondtam nekik, engem nem az bánt, hanem a szívtelenségük, ami a pénzimádat következménye.

Bíráltak, hogy nekem is van autóm, jól élek. Egy éjszakai töprengés után úgy döntöttem, eladom az autómat. Természetes, hogy az árát a szegényeknek küldöm, de ezt nem hirdetem ki, ne mondják, hogy kérkedem vele. A falu szinte észre sem vette, hogy kerékpáron vagy gyalog járok. Akinek elmondtam, az bolondnak tartott.

A pohár akkor telt be, amikor szentségimádást tartottunk a faluban. Nagy ünnep volt ez mindig. Egy ezer forintost kinagyítottam (volt vagy egy méteres) és azt helyeztem az oltárra. Meg is magyaráztam. „Testvéreim, a ti uratok és istenetek a pénz, nem Jézus és a valódi Isten. Ezért most előtte kell leborulnotok. Úgyis megteszitek ezt nap mint nap.” E szavak után kivonultam a templomból.

Ha elég bátrak lettek volna, biztos megvernek többen is. Bementek a püspökhöz, hogy azonnal helyezzenek el, mert gúnyt űztem az egész faluból.

Utoljára még egy temetést végeztem. Egy fiatalembert, aki belehalt a sok robotba, a pénzszerzésbe. Itt sem tettem lakatot a számra.

„E fiatralember ma is élhetne, ha nem a pénz lett volna az istene” — kezdtem a beszédet. Nagy harag és sértődés lett ebből is. A hozzátartozók innét is majdnem elkergettek.

Nem vártam meg a püspöki felmentést. Elmondtam a vasárnapi prédikációmban: az újmisés képemre is azt írtam, hogy ahol nem hallgatják meg az igehirdető szavát, onnan el kell mennie. Ezért most én is elmegyek, azzal a keserű tudattal, hogy nem tudtam senkit megnyerni Jézusnak. De a szentmisét sem fejezem be, mert nem vagyok hajlandó azoknak bemutatni az áldozatot, azokat áldoztatni, akik a jézusi tanítással csak csiklandoztatják a fülüket.

A prédikáció után a miseruhát letettem az oltárra, csendben imádkoztam, majd kimentem. Néma csend volt a templomban.

Megjött a költöztető teherautó. Ketten rakodtunk a sofőrrel. Még a plébánosom sem jött ki.

Felénél tarthattunk a rakodásnak, mikor megjelent a falu legmódosabbjai közé tartozó házaspár. Minden vasárnap ott voltak a templomban. Megijedtem egy kicsit, biztos utoljára még meg akarják mondani a véleményüket, jól beolvasnak. Behívtak a szobába. Zavarban voltak. A férfi kezdett beszélni. Elmondták, nagyon sokat kínlódtak a feleségével, de megértették, mit akartam tanítani Jézus nyomán a pénzről. Elhozták a megtakarított pénzüket, küldjem el a szegényeknek. Nem akartam hinni a fülemnek és a szememnek: fél millió forintot hoztak.

Könnyek gyülekeztek a szemembe. Megöleltem őket. Teljesen felszabadultam. Vidám voltam, mint egy gyerek.

Ők is segítettek rakodni. Énekszóval hagytam el Pénzesfalvát. Legalább egy család megértette Jézust.

A sofőr hozta magával az új helyezésemet, és elindultunk PÁLINKAFŐRE...

*

Pálinkafőre plébánosnak neveztek ki. Az elődöm betegszabadságra ment. Csak ennyit tudtam. Bemutatkozó látogatáson nem voltam, de a sofőr, aki költöztetett mondta, tudja ő, hova kell menni, mert az elődömet is ő költöztette el.

Megérkeztünk. A teherautó egy nagy, ütött-kopott épület előtt állt meg. Ez volt a plébánia. A falu asszonyai szépen kitakarították. Öt szoba volt benne, konyha, fürdőszoba, előtér.

Vagy tízen vártak a plébániaudvaron. Gyorsan lerakodtunk. A munka végeztével behívtak a konyhába. Terített asztal várt. Pogácsa és bor volt bőven. Leültünk. Beszélgetni kezdtünk. A bor gyorsan fogyott. A hangulat egyre emelkedett. Dalra fakadt a képviselőtestület. Elénekelték a nótámat. Már elfogyott a bor, az estében is jól bentjártunk, de senki nem mozdult. Valaki javasolta, hozzunk bort a szemközti kocsmából. Én felálltam, megköszöntem a segítséget, és a sok munkára való hivatkozással a szobámba mentem.

A képviselőtestület legtöbb tagja igencsak ingatagon távozott. Én egész este csak egy fél pohár bort ittam, de az is nagyon rosszul esett.

Másnap a boltban hallottam: „Jó mulatós papunk jött, éjfélig dalolás volt a plébánián. Úgy látszik, olyan lesz, mint az elődje.”

Két nap múlva esküvő volt. Mondták, nem tehetem meg, hogy el ne menjek a lakodalomba. Elmentem. Már a templomban alig akadt józan ember. A tanúk meg sem értették, mit kell tenniök. Mikor beléptem a lakodalmas házba, többen egymásra néztek. Borosüveggel a kezükben odaültek mellém. Kínálgattak erősen. Visszautasítottam valamennyit. Üdítőt kértem. Összenéztek a jelenlevők. Jött a násznagy. Azt mondta: inni kell az ifjú pár egészségére. Megfogtam a kólás poharat. Felhördült. „Nem azzal!” — mondta és teletöltött egy borospoharat. Mosolyogva visszautasítottam. A násznagy elkomorult és azt mondta, megsértem az ifjú párt és az egész családot, ha nem koccintok az egészségükre. Mondtam, én mindenkivel koccintok, de csak kólával. Kifejtette, hogy ez nem illik. Hajthatatlan maradtam.

Akkor ékesen felcicomázott hölgyek ültek mellém. Bókoltak, hogy milyen fiatal és jóképű vagyok. Szeretnének velem táncolni. Visszautasítottam őket is azzal, hogy csak arra szoktam vállalkozni, amihez értek. Únszoltak, hogy akkor legalább koccintsak velük. Kólával megtettem. Erre azt modta az egyik: a menyasszonytáncot úgysem kerülhetem el. Elkerültem, mert felálltam, elköszöntem. Az örömanyák sopánkodtak: biztos rosszul éreztem magam, mert az elődőm hajnalig szokott a lakodalomban kitartani. Búcsúzóul adtak egy demizson bort, pedig egy tortának jobban örültem volna.

A következő héten ilyeneket hallottam vissza: „Ez a pap az elődjének a nyomába sem léphet. Nem szereti a bort, nem tud mulatni.”

Ekkor már láttam: e községben az italozás teszi tönkre az embereket.

Pálinkafő 3 ezer lakosú falu. 200 hittanosom volt. A beilleszkedés aránylag gyorsan sikerült. A gyerekekkel sokat kirándultunk, játszottunk. Szívesen

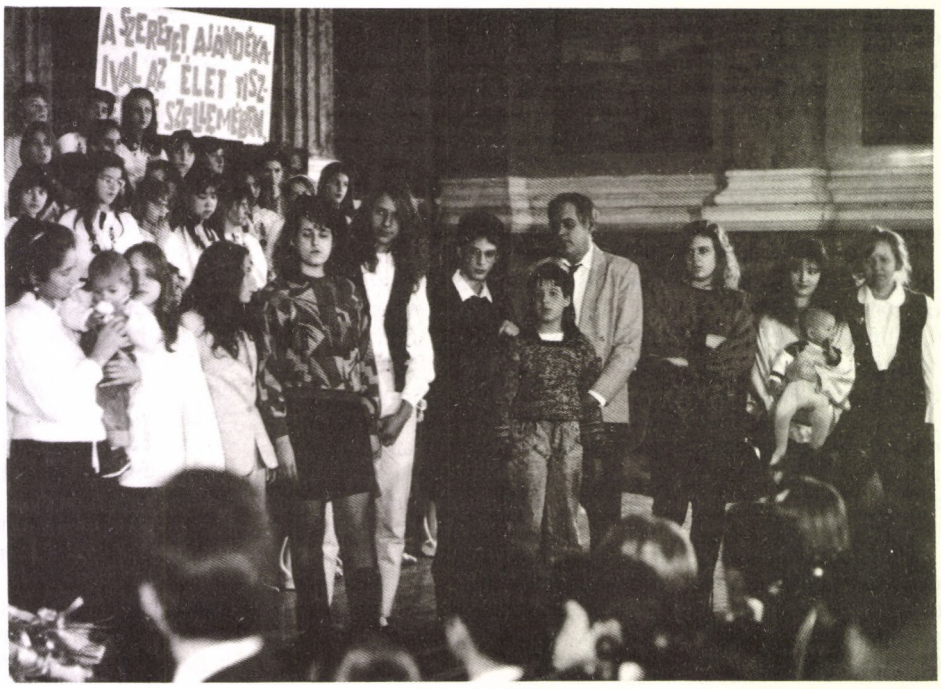

Élő Nemzeti Kincs 1992: Horváth János és családja (Foto: Nemes Zoltán)

jöttek hittanra, szentmisére.

A felnőttek közül kb. 300–400-an jártak vasárnap szentmisére.

Már két éve voltam Pálinkafőn, amikor teljesen kibontakozott előttem a lehangoló kép. A falu felnőttjeinek 60 %-a az alkohol rabja volt. Tehetetlennek éreztem magam. Tekintélyem volt a faluban, de nem tudtam, mit kellene tennem.

Az egyik kislány összeverve jött el a hittanra. Utána elmondta, hogy az apja részegen nagyon megverte. Elmentem a családhoz. Elbeszélgettem az apával. Mikor szóba hoztam a kislányt, indulatosan kioktatott: az ő családi életébe senki se szóljon bele.

Egyik éjszaka csengettek. Az egyik anyuka jött szállást kérni a két gyermekének — akik pizsamában voltak —, mert a férje mindent összetört részegen a lakásban, és halálosan megfenyegette őket.

Beszéltem azzal az apával is. Ő azzal vádolt, hogy biztosan összeszűrtem a levet a feleségével, ezért érezte magát biztonságban a plébánián. Erre erélyesen kiparancsoltam a házból.

Sokat töprengtem, hogyan lehetne itt az Isten igéjét hirdetni, amikor az alapvető józan életet is olyan kevesen ismerik.

Alkoholt a költözésem óta senkitől sem fogadtam el. Senkit nem kínáltam meg alkohollal, aki meglátogatott a plébánián. Ajándékba szeszt senkinek nem adtam. A boltban soha nem vásároltam alkoholos italt.

De emiatt még nagyobb csodabogárnak néztek. Egy alkalommal hívtak focizni a falunapon. Kiderült, hogy még az első csapatba is beférek. Elvállaltam a hívást azzal a hátsó godolattal: talán tudok segíteni azon, hogy a focicsapat fele ne legyen részeg már a mérkőzés elején. De az alkohol hatása nagyobb volt, mint az enyém. Bár általában jól ment a játék, tekintélyem is volt a csapatban, a nézőszám is megnőtt, a kocsmában mindig csak kólát ittam: az alapvető bajon — a nagymértékű alkoholfogyasztáson — nem tudtam segíteni.

A falu egyre mélyebbre süllyedt. Rengeteg volt a válás, a veszekedés, a pereskedés, a családi tragédia.

Már több mint három éve voltam ott, amikor úgy éreztem, hogy elérkezett a kemény beszéd ideje. Összehívtam az

Márciusi közhelyünk

„Biztosítani akarom a gyermekeim jövőjét”

Más formákban is el szokott hangzani ez a közhely (pl. „Biztosítanom kell a gyermekeim jövőjét!”), de a tartalom mindegyikben ugyanaz.

Mindenekelőtt egy olyan mértékű tévedés, amit már egyenesen ostobaságnak kell minősíteni: azt hiszi az így gondolkodó ember, hogy lehet a jövőt biztosítani; olyan magabiztossággal beszél a jövőről, mintha a múlt tényeiről lenne szó. S közben nem veszi észre, hogy sem a saját jövője nincs hatalmában, még kevésbé a gyermekeié, s egyáltalán: az sem biztos, hogy lesz bármiféle jövő.

Ez a gondolkodásmód csak mérhetetlen önteltséggel, azaz: önmagával elteltséggel lehetséges. Az ilyen ember önmagán kívül mással nem számol, elvileg még a világ (őrajta kívül létező) tényeivel sem. De ami a mi szempontunkból sokkal fontosabb: nem számol azzal, amit hagyományosan Gondviselésnek szoktunk nevezni, nincs benne „hit”, végső fokon úgy mondhatjuk: nem számol Istennel, „pogány”. Fokozottan áll rá Jézus szava: „Mindezt a pogányok keresik” (Mt 6,31), mert nemcsak saját jövőjéért van gondban, hanem még a gyermekei jövőjéért is (v.ö. Mt 6,34).

Másképp fogalmazva ugyanezt: csak az anyagiak léteznek számára, végső soron csak a matériát tartja biztos valóságnak. Következésképp semmi más nem igazán fontos számára. De ennél többet is kell mondanunk: Amögött, hogy az anyagiakkal még a jövőt is biztosíthatónak véli és akarja, az a mentalitás áll, melyet az I. János-levél „aladzoneia tou biou”-nak, az „anyagiakkal való kérkedésnek” nevez (2,16), s amelyet a Jakab-levél is elítél (4,16). Az a fajta kevélység, gőg és dicsekvés ez, melynek alapjául bizonyos vagyon birtoklása szolgál. (Szegény ember nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy biztosítani akarja a gyermekei jövőjét.)

Mindemellett óriási pedagógiai ballépés is „biztosítani a gyerekek jövőjét”: mérhetetlen emberi károkat okoz nekik az, ha „beülhetnek a készbe”; nem tanulnak meg dolgozni és küzdeni, nem fogják tudni becsülni azt, amijük van, de amiért nem dolgoztak meg, ezért azt sem fogják tudni megbecsülni, amiért mások dolgoztak meg, egyenes útjuk van a léhasághoz, egyetlen dologhoz fognak érteni: „élvezni az életet”.

Hogy aztán ez a szemlélet, amikor eluralkodik, tönkreteszi az egész társadalmat, arra a mai Magyarország kiváló példa. Tönkremegy az egész társadalom, s tönkremennek benne a jövőt biztosítani akaró szülők és nagyszülők is: a „dolce vita” rabjaivá lett gyermekeik-unokáik elássák őket egy szociális otthon kietlen társas magányába.

„Rajta hát, mondjátok csak: Ma vagy holnap abba a városba indulunk, ott töltünk egy évet, kereskedünk és nyerészkedünk! — Hiszen azt sem tudjátok, mit hoz a holnap! Ugyan mi az életetek? Csak pára, mely rövid ideig látszik, aztán elenyészik. Ehelyett ezt kellene mondanotok: Ha az Úr akarja, élni fogunk, s ezt vagy azt fogjuk tenni” (Jak 4,13-15).

—n—s

egyházközségi képviselőtestületet, és elmondtam: nem lehet a testület tagja az, aki rendszeresen italozik, akinél állandó otthon a családi perpatvar.

A Testület Jézust képviseli, az alkohol mámorában ezt nem lehet megtenni. Nagy volt a felzúdulás. Sokan megsértődtek és felém sem néztek ezután. Többen kiiratták gyerekeiket a hittanról. Kényedett a helyzet.

A szószéken erős beszédeket mondtam. Kifogásoltam, hogy a templombajárók között rengeteg az alkoholista. Az öreg nénik is isszák a pálinkát, mint a vizet. Aki így él, nem méltó arra, hogy áldozzék. Ezen is sokan megütköztek és megbotránkoztak.

Aki gyónt, és bevallotta, hogy többször berúgott, azt csak akkor oldoztam fel, ha ünnepélyes fogadalmat tett, hogy elkerüli az alkoholt.

De a helyzet tovább romlott. Lakodalmakba már nem hívtak, bort nem hoztak ajándékba.

Arra gondoltam, a kemény beszéd után megpróbálom a szép szavakat. Bejelentettem a vasárnapi szentmisén, hogy létrehoztuk az Iszákosmentő Szolgálatot. Aki úgy érzi, hogy rabja az alkoholnak, jöjjön el. Szeretettel, megértéssel, szép szóval, Jézus tanításával megpróbálunk mindenkin segíteni.

Nagyon sokan helyeselték az ötletet, de nem jött senki.

Egyik nap beállított egy erélyes asszony a férjével. Erőszakkal elhozta, hogy helyreálljon a családi béke. Hiába mondtam, hogy ide csak önkéntes jelentkezés alapján jöjjenek, mert másképpen nem ér semmit az Iszákosmentő Szolgálat.

Az egyik nap végigjártam az összes kocsmát. A kocsmárosokkal beszéltem. Kifogásoltam, hogy csak az üzletet nézik, de a többivel, a családi tragédiákkal nem törődnek. Arra kértem valamennyiüket, segítsenek az Iszákosmentő Szolgálatnak azzal, hogy szeszmentes napokat vezetnek be. Óriási volt a felháborodás. Az egyik azt is mondta: Jézus is ivott bort a kánai menyegzőn. Láttam, a haszon és a pénz nekik többet jelent megtévedt embertársaik megmentésénél.

Az egyik presszó tulajdonosa nagy jószándékkal fogadott. Majdnem egy fél délutánt beszélgettem vele. Ő megértett, és megígérte, megszünteti az alkoholos italok árusítását. Így is tett. Nagyon megdicsértem őt a szószékről. Elmondtam: ebben a faluban a kocsma és a presszótulajdonosok közül ő az egyetlen, akiben van emberi érzés, ő megértette Jézus szavát: nem tönkretenni, hanem megmenteni kell az embereket. Nem az a fontos, hogy minél több pénzt emeljünk ki valaki zsebéből, hanem hogy biztosítsuk a szabadidő helyes eltöltésének módját.

A tulajdonosok azonnal kiközösítették ennek a presszónak a vezetőjét. Ám irigységük ellenére a jövedelem nemhogy csökkent volna, de emelkedett. Az Iszákosmentő Szolgálatnál is jelentkeztek ketten. Az egyik közülük a falu legnagyobb alkoholistája volt. Nem fűztem sok reményt a sikerhez. Nem is mentünk túl sokra. Egyszer egy városból jöttek az Iszákosmentő Szolgálattól olyanok, akik legyőzték az alkoholizmust önmagukban. Ezután rendszeres segítséget kaptunk tőlük. Nem növekedett az alkoholizmusból kigyógyulni akarók száma, de történt egy nagy csoda. A falu legnagyobb alkoholistája megtért. Az eredmény a testvér Iszákosmentő Szolgálat hozzáértő tagjainak volt köszönhető. Ők végezték az utógondozást is.

A frissen megtért alkoholista testvér — egy év próbaidő után — fantasztikus munkát végzett. Minden kocsmába elment tanúságot tenni az emberek életét megmentő Jézusról. Elmondta az alkoholtól való szabadulásának a történetét. Felszólított mindenkit, válasszák az életet, mert a kocsmai utak a halálba és a tragédiákba vezetnek. Elmondta azt is: az ő családi élete helyreállt, és mennyire szégyenli, hogy sok keserű évet szerzett gyermekeinek, feleségének. De mindenütt kinevették. A megtérésnél is nagyobb volt az alkohol hatása.

Már ketten tettünk nagy erőfeszítéseket, hogy jobb belátásra bírjuk a falu lakóit, de nem jutottunk sokra. Ekkor püspököm váratlanul elhelyezett Pálinkafőről Munkaházára és Lustálkodósra.

Azon törtem a fejemet, hogy sok évi pálinkafői erőfeszítéseimet hogyan tehetném még nyomatékosabbá, maradandóbbá.

A szép és kemény szavak nem sokat értek. A falu helyzete nem javult. Összesen az alkoholizmusból megtért testvért és a jószándékú presszóst lehet eredményként felmutatni.

A búcsúmisémre mindenkit meghívtam.

Elmondtam, nagyon szerettem Pálinkafőn, de a munkámat eredménytelennek érzem. Megsiratták a beszédet.

Mise végén arra kértem a jelenlévőket, maradjon mindenki a templomban. Nincs ugyan semmiféle ünnep, de körmenetet tartunk. Palástba öltöztem, kivettem az Oltáriszentséget, és énekelve elindultunk — megtért alkoholista testvérünkkel az élen — a faluba. Megálltunk az első kocsmánál. A megtért testvér kinyitotta az ajtót. Nagy volt a hangzavar és a cigarettafüst. Beléptem, majd áldást adtam az Oltáriszentséggel. Mély csend lett. Letettem a monstranciát és beszélni kezdtem Jézusról, a megtérésről, a szép életről.

„Minden kocsmaasztal mellett eltöltött perc merénylet a gyerekek, a család és önmaguk ellen. Jézus nevében mindenkit kérek, menjen haza a családjához" — folytattam. A jelenlévők nemcsak a szavaimtól, de a kocsma előtt lévő hívők tömegétől is megijedtek. Mindnyájan gyorsan és szótlanul távoztak.

Áldást adtam az üres kocsmára, és mentünk tovább. Mire a harmadik kocsmához értünk, az már teljesen üres volt. A hír előbb odaért, mint a körmenet...

Minden kocsmába betértünk és megáldottuk, kivéve az utolsó kettőt, mely gyorsan bezárt a történtek hallatára.

Így történt, hogy ha rövid időre is, de a szelídszavú Jézus kiürítette Pálikafő kocsmáit, amit azóta is sűrűn emlegetnek.

Istenem! Ments meg minket mindentől, ami szétrombol bennünket és környezetünket...!

*

MUNKAHÁZÁRA és LUSTÁLKODÓSRA kerültem. Munkaházán volt a plébánia. Odavitt a költöztető teherautó. Szép takaros falu — állapítottam meg magamban. Nagy házak, rendezett kertek, utcák, ez volt a jellemző Munkaházára.

A plébánia is új, óriási épület volt. Nem is voltam még ilyen szép paplakban. Minden ragyogott a tisztaságtól. A sok szobában elveszett az én egy szobára való bútorzatom.

A helybeliek közül kevesen vártak a plébánián. Szerencse, hogy Pálinkafőről jöttek velem segíteni. Így gyorsan lerakodtunk.

„A legfőbb munkaidő van" — állapította meg a munkaházi képviselőtestület elnöke, magyarázva, hogy miért ilyen kevesen jöttek el segíteni. Vasárnapig gyönyörködtem a szép, emeletes plébániában, a rendezett kertben. Anyagilag nagyon jól állt a munkaházi egyházközség. Sok pénz volt az egyházközségi pénztárban. Vasárnap bemutatkoztam a templomban. Elég kevesen voltak.

„Mindenki dolgozik" — mondogatták. „Majd a télen többen leszünk."

Lustálkodóson is bemutatkoztam. Bár ez filiális egyházközség volt, kevesebben laktak, mint Munkaházán, mégis többen voltak a templomban. Ami a környezetet illeti, Lustálkodós ellentéte volt Munkaházának. Itt nem voltak nagyok a házak, a kertek és az utcák sem olyan ápoltak. A templom körül is óriási gaz volt. Itt még divat volt kiülni az utcára. Majdnem mindegyik ház előtt pad látható.

Munkaházán elkezdődött a tanév. Sok gyerek járt hittanra, de szentmisére már sokkal kevesebb. A gyermekek nagy részét erősen munkára fogták. Kapáltak, kaszáltak, segítettek otthon. Ennek örültem is, mert legalább megtanították őket dolgozni. Így nagyobb a remény arra, hogy az Isten Országában is dolgozzanak — gondoltam. A falu lakossága rengeteget dolgozott. A paptól is elvárták, hogy ne üljön tétlenül a plébánián. Jó is volt megtanulni: legyen mindig rend a házban és a ház körül, mert ez mutatja meg lakójának a felfogását, személyiségét.

Nagyon értékelték a faluban, hogy sokszor láttak dolgozni a ház körül; főleg akkor nőtt a tekintélyem, amikor a temető rendezésekor én is kaszával a vállamon jelentem meg. Bírtam a kaszálást úgy, mint a többiek, el is terjedt gyorsan ennek a híre.

„Dolgos papunk van” — mondták. Azzal viszont nem voltak kibékülve, hogy csak egy szobára való bútorzatom van, így a plébánia többi szobája üresen állt. Biztattak, kezdjek el gazdálkodni, mint az elődöm, majd én is gyorsan megszedem magamat.

Néhány hónap eltelte után láttam: itt a munka teszi tönkre az embereket. Sok a pénzük, szép a házuk. De mit ér az élet, ha állandó rohanásból áll? Mit élveznek ebből?

Munkaházán nem éltek jól a kocsmárosok, ezt örömmel láttam. De nem lehetett kultúrális programokat sem szervezni, mert nem jelent meg senki. Én is letörtem, mert kirándulni hívtam a gyerekeket, de csak páran jelentek meg. „Segíteni kell otthon” — mentegették ki magukat a többiek. Már második éve voltam Munkaházán, amikor nyáron sok lelkigyakorlatozó jött a plébániára. Bár a templomban is kihirdettem, hogy ezek a fiatalok a lelki felüdülést keresik, nem volt jó visszhangja a faluban.

„Pikniket tartanak” — mondták. — „Inkább dolgoznának ehelyett!” — hallatszott többször a falu véleménye.

Egyre többet prédikáltam a megállás, a csend szükségességéről — de csak a falaknak beszéltem.

Mindenkit elítéltek a faluban, aki nem követte ezt az emésztő munkatempót.

Nagyon kevés ember volt a megértő, higgadt. Természetes is, gondoltam: hogyan lehetnének kiegyensúlyozottak, mosolygósak, mikor kora reggeltől késő estig dolgoznak? Fáradtan nem lehet gyereket nevelni, szeretetkapcsolatokat ápolni.

A második nyáron meghirdettem a bakonyi sátortábort a nyolcadikból kimaradt gyerekeknek. Nagy volt a lelkesedés. Én is megszerveztem a munkatársakat, megkértem az engedélyeket. Mikor az elutazásra került sor, csak néhányan maradtunk. Elmentem néhány családhoz: „Málnaszezon, uborkaszezon van” — válaszolták. — „A gyerekekre is szükség van.” „Előbb keresse meg a pénzt, utána majd elmehet.”

Hiába mondtam, hogy minden kész a táborra, hogy erőket vonultattunk fel segíteni, nem hatott az érvelés. Pedig a gyerekek nagy része szeretett volna eljönni.

Ebben a faluban megtapasztaltam, hogyan torlaszolhatja el a munka az Isten Országa bejáratát.

Családlátogatásra menni szinte képtelenség volt. Mindig rosszkor mentem — ez volt az érzésem.

Az egyéni beszélgetésekben is, a szószéken is egyre drámaibb szavakkal próbáltam megfogalmazni — ez az eszeveszett munkatempó a halálba, a pusztulásba visz. A munkának nem az a célja, hogy megnyomorítsa az ember életét, hanem Istentől adott lehetőség, hogy szebbé tegyük az életet, előteremtsük, ami szükséges a megélhetésünkhöz.

A szavak nem hatottak meg senkit. Akkor rendült meg az egész falu, mikor fiatalok haltak meg. Sokan feküdtek a kórházban szívinfarktussal, egyéb betegségekkel. Egy templomba járó fiatalember 28 évesen meghalt. Két gyermeke és 24 éves özvegye maradt utána. Agyondolgozta magát. Mindenük megvolt. De nem éltek jól. Képtelenek voltak helyesen felhasználni az anyagi javakat.

A temetésén a lehető legdrámaibb beszédet mondtam el: „Még ma is élhetne ez a fiatal családapa, ha helyesen osztotta volna be idejét és erejét. Felelőtlenségével, az állandó munkával fiatal özvegyet és árvákat hagyott maga után. Aki nem akar ilyen sorsra jutni, gondolkozzék! Az isteni parancsok nem véletlenül hangsúlyozzák a munka és pihenés egyensúlyát. Meg kell változtatni az életünket, különben a halál és a sír idő előtt elnyel mindannyiunkat!”

A falvakban egy-két hétig tartott a megrendülés, utána minden folytatódott úgy, mint régen.

Tehetetlennek éreztem magam. Elhatároztam, a hittanra járó gyerekek közül kinevelek néhányat, akik majd a helyes jézusi elvek szerint fognak élni itt Munkaházán. Azt láttam előre, hogy a falu mentalitása, helytelen gyakorlata miatt, emberfeletti erőfeszítéseket kell tenniök ezeknek a fiataloknak.

Mégis rendületlenül bíztam.

Lustálkodós egészen más típusú falu volt. Itt nem vitték túlzásba a munkát az emberek. Már késő délután bekapcsolták a televíziót a házakban, vagy az utcán üldögéltek.

Az emberek valóban nem voltak idegesek, feszültek. Csak le kellett ülni az egyik vagy másik ház elé a padra, és nagyot lehetett beszélgetni bárkivel.

Sokkal több emberrel tudtam Lustálkodóson megismerkedni, mint eddigi helyeimen bárhol. Ők viszont túl kényelmesen éltek. Igaz, gazdag ember nem nagyon volt közöttük. Inkább a „majd ráérünk arra még” elméletét vallották. „Nem fut el előlem a munka, holnap is megvár” — mondta egy néni. Itt is nehezen mozdíthatók voltak az emberek, de nem a munka, hanem a lustaság miatt. Kérdeztem tőlük, búcsúra ki kaszálja le a templom környékét. Nem tudták. Ezért búcsú előtt pár nappal, kora hajnalban átvittem a kaszámat, és kaszálni kezdtem a templom környékét. Meg is csodáltak becsülettel. De segíteni nem segítettek. Bár mindenki mondott valamit. „De jól fog ez a kasza!” „Milyen jól áll a maga kezében!” „Nincs éle annak a kaszának” — mondogatták. Jött egy protestáns férfi. Hosszan elbeszélgetett velem. Bosszankodtam is miatta. Távozásakor ezt mondta: „Ha a mi papunk is kaszát venne a kezébe, én is járnék templomba.”

Azért néhányan szégyenkeztek, hogy a pap maga kaszál. Az elkövetkező években ezért a templom környékét évente kétszer felszólítás nélkül lekaszálták.

A gyermekekkel is sok gond volt. Nem voltak hajlandók hittanra, szentmisére jönni, ha valami érdekesebb film volt a TV-ben. A kirándulás itt sem aratott osztatlan sikert, mert inkább aludtak, tévéztek a gyerekek.

A kamaszok esténként a kultúrház és a mozi körül unatkoztak. Unalmukban sok buta tréfát találtak ki. Bosszankodtak is eleget a felnőttek. Focizni hajlandók voltak, de csak fél órát, mert tovább nem bírták.

Ebben a faluban megtapasztalhattam: a lustaság ugyanúgy bezárja az Isten Országát, mint a pénz, az ital vagy a munka.

Aki Jézus útján jár, annak erőfeszítéseket kell tennie. Aki erre képtelen, zárva marad előtte az Isten Országának ajtaja.

Az egyik reggel — eléggé elkeseredve — kinyitottam a Szentírásomat. A Mk 6,11-et olvastam újból. Mit értett Jézus azon, hogy ha nem hallgatnak a szavatokra, menjetek el onnan?

„Nem mehetek el a világ végére, Uram! Bárhova küldesz, mindenhol tapasztalom a pénz, az ital, a munka vagy a lustaság katasztrofális hatását Országodra. Azt tudom, hogy a szavamra egy-két év alatt nem hallgatnak. Azt is tudom, hogy súlyos évek kellenek, míg a tanításod megköt az emberi lelkekben, de csak a személytől személyig érő kapcsolatokban. Bár itt sem hallgatnak nagyon a szavamra, nem akarok tovább menni. Ki akarom próbálni a hosszútávú munkát. Hátha néhány évtized alatt, a felnövekvő új generációval meg lehet változtatni a falu arculatát, életmódját, felfogását. Biztosan akadnak olyanok, akik megtalálják a helyes arányt a munka és a pihenés, az élvezetek és a helyes életmód között. Tudom, hogy ezeket csak Rád figyelve lehet megvalósítani, megtalálni. Ezért, Uram, nem megyek én többet máshová, engedj itt gyökeret vernem és megöregednem. Amen.”

Elfújtam a gyertyámat. Egészen megnyugodtam, és berendezkedtem Munkaházán és Lustálkodóson hosszútávra....

V.J.

Vincze Endre

Család és társadalom

A nagycsaládos szülő vissza-visszatérő problémája és dilemmája: vajon társadalmilag hasznos tevékenységre tette-e fel élete legjavát? Munkájára ugyanis általában nem kap pozitív visszajelzést, elmarasztaló megjegyzéseket annál inkább.

Egyfelől átéli, hogy alig tud megadni valamit a gyermekeinek mindabból, amit szeretne és elegedhetetlenül fontosnak tart, mert szükségszerűnek ismer fel — s itt nem anyagiakról van szó elsősorban. Másrészt nap mint nap tapasztalja a társadalom érzéketlenségét és közönyét magánéletében, munkahelyén és a hivatalos helyeken.

A gyermek alapvető szükséglete a szeretet: „Szeretném, ha szeretnének, s lennék valakié, lennék valakié!" Nem tudja mindenki ilyen gyönnyörűen kifejezni, mint Ady, a gyermek pedig nincs is tudatában annak, hogy mi hiányzik neki, de ha nem kapja meg, infantilis marad, és tönkre mehet a felnőtt élete, antiszociálissá és bűnözővé is válhat.

Ezért szeretné a szülő „anyanyelvi szinten" megtanítani a gyermekét szeretni, mert szeretetet adni csak az tud, akit előbb szerettek! S a szeretet hiánya miatt születtek meg századunk népbetegségei: az elidegenedés, az egoizmus, a fogyasztói életszemlélet.

A legtöbb modern ember alapvető érzése a szorongás. Legyen gazdag vagy szegény, képzett vagy tanulatlan, keleten vagy nyugaton élő, minden ma élő ember szorong. Mitől? Háborútól? Világpusztulástól, ökológiai katasztrófától, vagy éppen önmagunktól, technikai fejlettségünktől, erkölcsi feslettségünktől szorongunk? — A szorongásnak nincs tárgya, ezért nem tudjuk megfogalmazni, pedig már az is nagy könnyebbség lenne, ha legalább meg tudnók határozni, hogy mitől szorongunk tulajdonképpen. Az ember kínjában kieszel valami okot, amitől aztán retteghet, pl. a „háborús félelmet", de ez eltereli a figyelmét arról a sokkal kísértetiesebb tárgytalan szorongásról, ami benne van.

A szorongás ellentéte az *elrejtettség:* a gyermek, ha anyja karjaiban pihen, nem szorong, oltalma ott biztos. Még a légoltalmi pincében sem szorongott, pedig egy világ dőlt össze körülötte. Az *elrejtettséget* nem a külső védelem jelenti, hanem az embert körülvevő szeretet. A külső védelem elháríthat bizonyos látható, megnevezhető veszélyeket, de a bizonytalan, láthatatlan, megnevezhetetlen szorongást egyedül a szeretet tudja legyőzni. „A szeretetben nincsen félelem" — mondja az apostol (1Jn 4,18).

Így hát az, ami után a modern ember leginkább és legmélyebben vágyik: az elrejtettség. Ugyanis éppen ezt veszítette el. Jóllehet ismer minden külső védelmi berendezést a veszélyek ellen, de néikülözi az elrejtettséget.

Az idegorvosok és pszichiáterek egyik leggyakrabban használt fogalma az „elhagyatottsági komplexus" és a depresszió. Ezek akkor fejlődnek ki valakiben, ha kisgyermekkorban túl kevés anyai szeretetben és gyöngédségben volt része, illetve felnőtt korban sok sikertelenségi élményt élt át, nincs célja, hivatástudata, megbicsaklik az önmegvalósítása. Lelkileg elhagyatottnak érzi magát, szorongás tör ki benne, és ez a legkülönbözőbb jellemzavarokhoz vezet. A hiányzó anyai elrejtettség helyébe a legvadabb dolgokat hajszolja, hogy azok pótbiztonságot nyújtsanak. A biztonság utáni vágy féltucat biztosítás megkötésére, anyagiak megszerzésére, érzelmek megvásárlására ösztönzi, de miközben biztonságot keres, szorongást talál, hiszen a megszerzett javakat is védeni és biztosítani kell. Pénz, szenvedélyek, szexualitás megszerzése, kiélése csak átmeneti biztonságot ad, s elodázza a problémát.

Ezt ismeri fel a gyermekét szerető szülő, s ettől szeretné megóvni, de ehhez szinte minden idő kevés. Mert a nevelés nem nevelői intelmek kinyilatkoztatásából áll, hanem egy életforma kialakítása és fenntartása, üzemeltetése révén valósul meg. Nem elég elvenni, megtiltani valamit, kiirtani a rosszrahajló vágyakat (nem is lehet), hanem alternatívát kell felkínálni, adni valamit, és a gyermeki spontán kibontakozási törekvéseket biztos mederbe terelni.

Sok kirándulás és sok utazás, sport, művelődés, kulturális tevékenységek, zene, tánc, képzőművészet, nyelvtanulás, iskolai munka segítése, gyermekünk baráti körének és közösségének kialakítása, gyerekzsúrok szervezése egy intézménynél külön fizetett munkaerő nem is kevés munkája lehetne. S akkor az infrastruktúra kialakításáról és működtetéséről még nem is beszéltünk, amire egy másik munkaerőt kellene felvenni: építkezés, lakásfelújítás, berendezések karbantartása, javítása, barkácsolása, kertművelés stb. Házimunkák végzése, mint a főzés, mosás, takarítás, kisgyermekek ellátása, etetése, fürdetése, vigyázása, orvoshoz vagy játszótérre vitele minimum egy harmadik munkaerő a nagycsaládban. S emellett legyen kihez odamenni, elbeszélgetni a gyereknek, négyszemközt a szülővel, mintha csak egyke lenne... — bizony mindezt a két szülő teszi a nagycsaládokban, miközben mindketten egy teljesen más profilú szakmában dolgoznak a megélhetésükért.

A legtöbb nagycsaládos szülő megkeresi a lehetőségét, hogy időt nyerjen a gyermekei számára s a nevelés hatékonysága érdekében. A társadalmi környezet a legritkább esetekben partner ebben, sőt véleményével és adminisztratív intézkedésekkel inkább akadályozza ezeket a törekvéseket, ahelyett, hogy ösztönözne rá. Élősdinek nevezik a sokgyerekeseket, akik a dolgozó többséggel tartatják el magukat. A többlet-igényt nem ismerik el (ne csináljon annyi gyereket, ha nincs rá pénze!), a külön juttatásokat pedig segélynek nevezik (szociális-, nevelési-, gyermekgondozási-, anyasági segély stb), s igen megalázó feltételekhez kötik: kérni kell írásban, igazolásokat beszerezni a rászorultságról, órákat várni a hivatalok előszobáiban, míg véleményezik, elbírálják, aláírják, az összeget kiírják és egy másik épületben újabb sorbanállás után kiadják a pénzt.

Messzire vezetne közgazdasági, demográfiai, ökológiai, szociológiai fejtegetésekbe bocsátkozni, hogy helyreállítsuk az értékrendszert a család javára. Hála Istennek, megteszik mások, szakavatottabbak.

Tény, hogy az élet, az emberi lét fenntartása, folyamatossága mindent megelőző érték. Az élet átörökítése, újszülöttek táplálása-fölnevelése minden történelmi korban munkát, áldozatot, anyagi, szellemi, érzelmi, erkölcsi „ráfordítást" köve-

telt a felnőtt nemzedéktől. Becsületes közgazdászok számolnak a JÖVŐT szolgáló ún. F (futurum) faktorral, amit a jövő beruházásaként tekintenek. Ezt az F-faktort soha nem fordíthatták a népek saját céljaikra-szükségleteikre, sem fogyasztásra, sem egyébre.

Theodor W. Schultz Nobel–díjas amerikai közgazdász meglepő fejtegetést közöl az „emberi tőkéről" (human capital): a nemzeti jövedelem növekedése csak kisebb részben függ a tőke és munkaerő egyszerű *mennyiségi* növekedésétől. Nagyobb mértékben egy *minőségi* tényező a meghatározó: az emberi tudás és szakértelem s az ebbe történő beruházás hozama, hatékonysága, megtérülése jóval nagyobb, mint a „nem emberi" tőkeberuházásoké. Schultz a „jövő beruházásaként" fogalmazza meg a családot: „A háztartás, a férj és feleség által történő *gyermektőke-felhalmozás* a gyermek kihordásával kezdődik, és tartalmazza az egész gyermekkoron át tartó nevelési folyamatot... A gyermeknevelésnek ára van. Az iskolaköteles kort el nem ért gyermekek is már az emberi tőke valamilyen formáját alkotják... A gyermekek iskolakötelezettsége — akár kulturális, akár jogi értelemben — a jelentős költségtényezők között szerepelnek... Az emberi tőkébe való bruttó beruházásba beletartozik a megszerzés és a karbantartás költsége. E beruházások közé számít a gyermeknevelés, a táplálás, a ruházás, a lakás, az orvosi szolgáltatások és a saját idő felhasználása...."

Ezek után logikus az állítás: az F–faktor fölélése az utódnemzedék rovására nem más, mint a jövő *kirablása*. Tragikomikus az, hogy akik az F–tényező megdézsmálása révén jutnak jogtalan előnyökhöz, ezt nem is érzik helytelennek, mert az F–faktor nem is részesül törvényes védelemben, amint a legfőbb érték, az ÉLET sem részesül törvényes védelemben: gondoljunk csak az abortusz körüli vitákra. Sőt, sokan „alapvető emberi jogaik" közé sorolják, hogy szabadon rendelkezzenek életükkel is, szabadon döntsenek továbbadásáról vagy tovább nem adásáról, a nem kívánt terhesség erőszakos megszakításáról, s hogy szabadon használhassák, fogyaszthassák, akár elfogyaszthassák a jövőt illető minden egyéb anyagi, szellemi, erkölcsi értékeket is. Törvénytisztelő, magukat becsületesnek tudó, tisztalelkiismeretű állampolgárok lehetnek ezzel együtt.

Akik ma akarva–akaratlan megvámolják a jövőt — elsajátítván, megdézsmálván az F–faktort, a jövő beruházásait szolgáló értékhalmazt —, meglehet, a legkevésbé sem akarnak élősködni másokon. Hogy mégis jogtalan előnyökhöz jutnak, az a modern társdalmak — könnyen végzetessé váló — szerkezeti hibájából következik. Az *utódlás* költsége-fáradságafelelőssége tisztázatlan, elemi gondjai, feltételei rendezetlenek, megoldatlanok. Az utódnevelés költsége csak részben társadalmasított, a nevelés családbeli költségeinek jóval nagyobbik részét a *szülői munkabér* fedezi. Így önnön szándékától függetlenül „kizsákmányoló" szerepbe kerülhet a gyermektelen, az egykés s részben még a kétgyermekes is.

Demográfiai oldalról egy tényt szeretnék felemlíteni: századunkban a népesedési arányszám Magyarországon évről évre csökkenő tendenciát mutatott, s 1981-től kezdve már abszolút értékben is csökkent az ország lakossága, az első évben 2000-rel aztán 20 000-rel, s ez egyre növekszik; ezzel párhuzamosan a társadalom elöregszik. Pedig gazdasági szempontból minden érték forrása az élőmunka. Fogyó, elöregedő társadalomban folyamatosan zsugorodik az élő–munkabázis, miközben csökken a termelőkorúak, s jelentősen nő az időskorú eltartottak aránya, tehát azonos technikai és szervezettségi szinten — más társadalmakhoz viszonyítva — szükségképpen és folyamatosan csökken az életszinvonal is. Az élet szűkített újratermelése a társadalomban az értékek szűkített újratermelését eredményezi.

A jövő iránti felelősségre figyelmeztetnek az ökológiai kutatások eredményei is. Az elmúlt 100 évben több energiát használtunk fel, mint azt megelőzően az emberiség a történelem folyamán. Másrészt az energiák és általában a javak elosztása a jelenben is nagyon aránytalan: kerek számokban beszélve, a világ népességének negyedrésze fogyasztja el az energiák háromnegyed részét, így kialakult egy gazdag Nyugat és Észak, s vele szemben egy elszegényedett Kelet és Dél. Magyarországot ebben a felosztásban a gazdagok közé kell sorolni: gondoljunk csak a több mint 2 milliárd éhezőre s a még több szegényre, akiknek alig jut a szűkös táplálékánál több. Eközben Észak — civilizációs betegségeiben szenvedve — egyre fogy, miközben Dél szaporodik, és területeket, fejlett technikát, fegyvereket, végsősoron a világhatalmat igyekszik átvenni. Egyelőre a fejlettebb nyugati fegyverek tartják sakkban az éhező tömegeket.

Élő Nemzeti Kincs 1992: Misák Lajos és családja (Foto: Nemes Zoltán)

Nem folytatom! Talán elegendő argumentumot sikerült felsorolni a CSALÁD szerepéről a világban, amely elrejtettséget ad a gyermeknek, igazi önmegvalósítási élményt és hivatástudatot a szülőnek, békességet az emberiségnek s a szeretet prófétáit a világnak! Mert, akiket ANYA szült és APA lovagoltatott a térdén, azok nem lesznek gyilkosok!

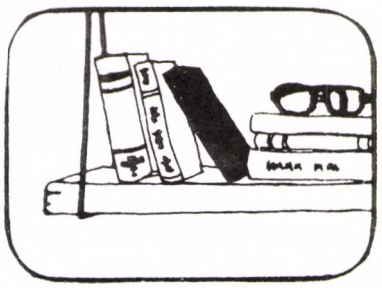

Prohászka Ottokár

Zinka halhatatlan

(1895)

Ezernyolcszázhetvenhatban Roeder, fiatal hannoveri báróval ismerkedtem meg Rómában, kinek családja welf érzelmei miatt Poroszországból kiszorulván, Ausztriában, Friedberg mellett telepedett meg. A fiatal báró a Corsón lakott, a Palazzo Sciarra-ban. Sokszor láttam őt felmenni a hideg, fényes márványlépcsőn s eltűnni a halványkékre festett, aranyoskeretű ajtók mögött.

December eleje volt. A Római Kollégium folyosóján álltam. Künn esett, vastag cseppek csapdosták az ablakokat. A hamvas felhők szélei átlátszó cafatokká tépődtek s unalmas savószínnel borították el a jóhírű olasz eget. A kollégium előtt, eső és unalom ellenére, hullámzott már a tudományszomjas s széles e világon legtarkább egyetemi hallgatóság. Katonás magatartású, előkelő monsignorék tipegtek a járda tócsái közt; csattos cipőjük, violaszín harisnyájuk nem volt éppen évadszerű, s finom metszetű arcukon azok a bigygyesztett ajkak vizenyős, rossz kedvről tanúskodtak. Mellettük barnacsuhájú, nagyszakállú barátok esővel s tócsákkal nem sokat törődtek; az esőbuborékok cuppanva csókolgatták mezítelen lábaikat, mintha modogatták volna: lám ezeknek nincs violaszín harisnyájuk, s mégis jobban járnak a lucskos világban; amennyire pedig el lehet látni a szűk utcán le a Pantheon felé, a kispapok kék, piros, viola s ki tudja, mi minden elképzelhető színbe öltözött csapatai tolongtak; magas, nyurga alakok, éretlen, halvány arcokkal.

Amint így a csatakos reggelbe kinézek, nagy meglepetésemre a bárót látom meg, épp mikor a kapu előtt esernyőjét leszerelve rázza róla az esővizet. No lám, tehát nemcsak ártatlan routeokra rándulnak ki a Sciarra palotából, hanem a Római Kollégium előadásaira is — gondoltam magamban. Ez igazán érdekes.

Rendesen a pad szélére ült mellém; erőteljes termete, szőke, hullámos fürtű feje magasan kiváltak; arcán bánatos mosoly játszott, s nagy kék szemeire gyakran felhő ült. Ilyenkor lehorgasztotta fejét; majd meg úgy látszott, hogy benső küzdelméből felrezzenve, villámmá változik napsugaras tekintete. Kire lövellte?... Ki tudná megmondani?

Egy hírneves jezsuita tartotta éppen előadásait az emberi lélek halhatatlanságáról s azon ellenkező, sötét világnézetről, mely az embert s haladását megnyomorítóan hirdeti, hogy por, hamu, semmi vagyunk; lelked, mint a pára, ha kilélekzed, nem foghatod meg. S különös, bárómat nem győzte meg; gyönyörű előadásait ábrándos túlvilágiasságnak nézte; óperenciás dajkameséknek vagy ragyogó álmoknak tartotta Bagdad rózsaligeteiből.

— Különös ember — mondogatták itt is, ott is — beteg a lelke. Eljött a ködös északról a verőfényes Itáliába s a szellemi impulzusoktól telített szent Rómába gyógyulni.

Így mondták ezt az előkelő római társaságokban is, kivált abban a szellemes körben, mely a Campidoglio alatt Hahn gróf házában szokott összegyűlni. Ha a fiatal báró a félelmetes nagyságú szalonba belépett s a pálmák alatt ülő grófnénak a kezét megcsókolta, a rálövellt kritikus pillantások és megjegyzések új életet öntöttek a társalgó csoportokba.

— Ah, íme, itt a mi fiatal nihilistánk — jegyzé meg Helm gróf az orosz attaséhoz fordulva, kik mindketten rég letűnt koroknak s messze elmaradt eszméknek barátjai voltak, s a népet csak canaille-számba venni szokták.

Az arabeszkekkel keretezett, reneszánsz-stílű kandalló mellett állt Massimo herceg, a feketék legfeketébbje, s majdnem illem ellenére vágott szavába Legrand grófnénak, ki éppen Rafael ronggyá lett arazzójáról beszélt, melyet a ripettai szatócsnál vett:

— Lám, grófné, ettől a hannoveri bárótól Raffael összes ép és rongyos arazzói, a Vatikán összes istenei és istennői s hegyibe még Szent Péter bazilikája is légbe repülhetnének.

— Oly veszélyes ember ez a szőke báró? — rikácsolja a grófné kíméletlen, tetszvágyó modorral, úgy, hogy a közel ülő Molima nénje is impertinensnek találja e hangot.

— Anarchista, nihilista — zárta be az anathémát a fekete herceg —, radikális, szocialista stb.

— Brr, vagyis inkább bov — mondá rá borzongva a grófné s kényelmesen elnyújtózott a selyem „causeuse”-ben.

Innen is, onnan is villogott még egy kíváncsi, érdeklődő tekintet a hannoveri báróra, ki rövidre mért szívélyességgel üdvözölve ismerőseit, Sullo ezredeshez lépett.

— Hallom, báró úr — szólal meg az ezredes nevetve —, már a Római Kollégiumba is eljár s ott keres sötét eszméire egy kis derűt? Tán bizony megtérni szándékozik?

— Derűt keresne a sötétben? — vág közbe Mergatton őexcellenciája. — Alighanem csak reakcionárius bogarakra vadász!

— Lord Mergatton természetesen inkább a klubban vadász — szólt közbe merészen egy vastag angol bankár, ki legalább így akarta megbosszulni azt a 112 dollárt, melyet Mergatton úr másfél óra előtt nyert el tőle.

Különben Mergatton s az angol bankár akár össze is veszhettek, a hannoveri báró úgy tett, mintha nem is hallaná, s csakhamar bizalmas csevegésbe elegyedett az ezredessel.

Keresztbefont karokkal, érdeklődve szemlélte a „monde noir” parfümös világát. S valahányszor az ajtó nyílt, kíváncsi tekintetet vetett a belépő fehérharisnyás, világoskékfrakkos inasra. Jó sokáig várt már, ami alatt az előkelő pletyka is hosszabb szüneteket tartott, s a vendégek egy része albumok és illusztrált művek forgatásával kezdett foglalkozni.

Végre Haensel gazdag dán asszonyságot jelentették be leányával, Zinkával, kik a telet Rómában töltötték, s a Pinción épúgy, mint a Corsón feltűnést keltettek. Zinka még két év előtt a Medici-villa mellett álló Sacré-Coeurben nevelkedett, s gyakran magára vonta a radikális báró figyelmét. Az anya és leánya mint két testvér hasonlított egymáshoz; az anyának hervatag vonásai

sugárzóan s életteljesen visszatükröződtek leányának arcán; egymástól tanultak mosolyogni, s világosbarna hajukat bogba tűzve viselték.

Mozdulataikon az egyszerűség kelleme ömlött el, s egész megjelenésüket az előkelőség s nemes nőiesség illata hatotta át. A „digne mére”, a Sacré-Coeur főnöknője Zinkában a mély lelki élet jellegeit ismerte fel; néha ábrándos, máskor meg pajzán volt; mikor elmélázott, járásában, mozdulataiban kedvesen ügyetlenkedett, s ilyenkor azt mondták róla, hogy úgy jár, mint egy angyal, akinek fájnak a szárnyai.

— Itt a Zinka — szólt az ezredes hamiskás mosollyal a báróhoz, aki el nem titkolhatta kellemes meglepetését. Azért is az ezredes gyorsan hozzátevé: — Úgy látszik, báró úr, kegyed a filozófiát nemcsak könyvekből, hanem szívekből is tanulja Rómában?

A szőke báró mosolygott.

— Ezredes úr — szólt kissé elfogulva —, hátha ez is filozófia? A kollégiumok sötétek előttem. Könyv vagy szív, eddig egyre megy. De hátha a szívből jobban tudom kiolvasni, hogy miért élek?

— „Miért élek?” — ismétlé az ezredes vontatva. — Bizonyára nem azért, hogy kísértetekkel viaskodjék; itt mosolyog körülöttünk az élet; itt sugárzik a lélek; fogja meg, ragadja meg!

— Lélek — sóhajtá a báró. — Lehet-e azt megfogni, ami nincs? Vagy komolyan gondolja-e, hogy van ebből valami?

S ezzel barátságosan megfordult a sarkán s a zongora felé indult, hol Zinka a bánatos stornellik egyikét énekelte, melyekben a campagnuolo szokta Gallicvano vagy Cavi lejtőin örömét s búját kiönteni.

A dán ajkak nem vették el a „bocca romana” hangzatosságát, s a dal maga lágy, elnyújtott hangokban végződött. Köszöntötte a virágos májust s megsóhajtotta a sárguló őszt.

Az ezredes, bár tudta, hogy a villámcsapás divatját múlta, világosan felismerte, hogy a hannoveri báró ez úton megtalálja, amit keres. Sejtette, hogy míly könyvből fogja majd kiolvasni azt, hogy minek él az ember; csak abban hibázott, hogy e könyvet pirosba kötve vélte, pedig feketébe volt az kötve, mint a rekviemes misekönyv.

* * *

Négy év mult el azóta. A báró rég nem járt már a sötét Római Kollégiumba. Az említett gróf Hahn-féle estély után körülbelül négy hónappal egy szép áprilisi reggelen, midőn különösen fáradtnak láttam, az óra végén ezzel vett búcsút tőlem:

— Isten önnel! Többé nem jövök el. Ez a tudomány száraz nekem! Hiába keresem könyveikben az élet rejtélyeinek kulcsát, nem találok rá. Ezentúl a viruló, pezsgő élet lapjairól akarom leolvasni az élet titkait. Kutasson ön itt, én kutatok ott; hátha egyszer kezetfogva, egy meggyőződésben találkozhatunk.

Bánatosan néztem utána. Kár érte — gondoltam magamban. — De hiába! Vannak íly elszédíthetlen lelkek, kik abban tetszelegnek maguknak, hogy örvények szélén járnak, s mégis tagadják, hogy örvények vannak. Csak ritkán találkoztam vele az utcán; szívélyesen köszöntött, mint akinek útjai jelenleg nagyon is eltérnek a régi jó ismerős életösvényeitől, de azért a baráti megemlékezésnek nincs híjával. Gyakran láttam őt a Via del Umiltá környékén, hol Haenselék laktak; alighanem azt a fátyolozott, rezgő hangot leste, mely akkor, azon az estélyen s azóta is annyiszor megénekelte a campagnuolo bánatát.

Azóta már a negyedik május virult el bűbájosan a római villák rózsaligetein, s már az ezideinek is huszonhárom langyos éje váltakozott verőfényes, illatos napokkal.

Emlékszem rá, arra a május huszonharmadikára, mintha ma volna.

Albanóba készültem a következő napokban, s kocsit mentem fogadni.

Festői zig-zug utcákon tévedeztem a Marcellus színháza körül. Égbemeredő, kékes mohával behintett falak vettek körül, rácsos ablakokkal. Egy kerti falon áthajlottak az utcára viruló narancsfák sötét lombjukkal, s köztük még ezüstösebben csillogott néhány olajfának finom, vékonymetszésű lombja. A kertre néző rácsos ablakból egy szép magnólia félig kiszáradt törzse nyúlt ki, rajta gyékényszálakon kalitka lógott, s a kalitkában egy feketerigó énekelt. A rigó, mikor énekét félbeszakította, buksi fejét a kalitkából kinyújtva, félszemmel nézte a tűzvörös gerániumokat, melyek fapolcon álltak két oldalt a kalitka alatt. A levegő nyomasztó volt; az ég kék és mély volt, mint a tenger.

Egyszerre a csendet tompa nyögés verte fel; a felhőtlen égre forró és szétömlő füst emelkedett; az utca végéről szakadozott, bánatos hangok tódultak mind erősebb s gyorsabb tempóban felém; a rigó hangja elhalt, s a vérvörös geránium is mintha tompította volna rikító szineit.

Levettem kalapomat. Egy római temetés vonult el előttem félelmetes festőiségében. Zsákba öltözött, tetőtől talpig beburkolt férfiak vonultak el párosan mellettem; derekukat kötél övezte; a kucsmában végződő zsák két keskeny nyílásán villogó szemeiket láttam; füstölgő fáklyát tartottak kezükben: néhánynak ujjain sok gyűrű ragyogott, jelezvén az ott ismeretlenül gyászoló előkelőségeket. Utánuk mezitlábas, csuhás barátok következtek, halk imát mormogva, melybe belerezgett hosszú, deres szakálluk. Végre a koporsó, sárga szemfödéllel letakarva, melyet nagy fekete posztó-kereszt osztott négy vigasztalan mezőre.

A koporsó mögött, úgy tetszett nekem, mintha a gyászbaborult hannoveri bárót láttam volna menni, s utána egy szintén feketébe öltözött dadát, karján kedves kisgyermekkel, aki a dada vállait veregette, s szinte taktust látszott verni az elfojtott, nyögő énekhez. Tán az édesanyját viszik?

Közbejött akadályok miatt csak május 31-én rándulhattunk ki Albanóba. Felejthetetlen, fönséges nap volt ez; oly forró, mint a marinói bor — oly kellemes, mint az albanói sötétkék tó tekintete a gesztenyés és olajfás lejtők közt — oly vidám, mint a Campagna fölött lebegő pacsirták éneke.

Az albanói tó fölött sötét cserfák alatt emelkednek a keresztút kőből épült állomásai. A kápolnák háttal épültek a tó felé, s e hátfalhoz padok vannak illesztve. Ezek egyikén ültem s a tó sima tükrére néztem, mikor valaki lágyan érinti vállamat. Fölnéztem: a báró volt. Feketébe volt öltözve, s arcán mély, nyugodt gyász kifejezése ült.

Magyarázatra nem volt szükségem, egyszerre mindent tudtam.

— Ismer még? — kérdezé halkan tőlem, mialatt fölálltam s felém nyújtott kezét részvéttel megszorítottam. — Örömömet — folytatá — nem közöltem önnel, hiszen azt könnyebben viseli az ember: de a bánatot szívesen megosztjuk. Feleségem, Zinka meghalt — szólt mély szomorúsággal.

— Báró úr — mondám részvéttel —, segítse bánatát elviselni az Isten! — Mást nem mondhattam.

— Ez vigaszom — szólt nyomatékosabb hangon. — Haldokló szemeiből olvastam ki e fenséges vigaszt.

Kellemesen meglepetve néztem rá. Ő észrevette, leült s engem is magához

vont. Nem szóltam semmit; tudtam, hogy rajta a beszéd sora. Pálcájával a kavicsokat veregette s utat csinált a cserfa törzséről leszállinkózó hangyáknak. Azután mélyen felsóhajtott:

— Lám, ilyen az élet. Mosolygó, mint a lankás part, s borzalmas, mint a kráter mélysége.

Semmit sem feleltem; szemeimet egy parti fecskére szegeztem, mely kettőt lejtve kétszer lecsapott; megbillentette szárnyaival a tó tükrét s fodros gyűrűket támasztott az azúrkék vízfelületen, azután föllendülve a felhőtlen égben szürkés pont gyanánt keringett.

— Igen, ilyen az élet! — szólt újra a báró. — Néhány fodros gyűrűt vet titokzatos mélységek fölött; a gyűrűk egymásba fogóznak, ringanak s elülnek; ami pedig e gyűrűket támasztotta, elszáll ... az égbe.

Szelíd tekintettel csüngtem a gyönyörű tavon, s élveztem a báró minden egyes szavát. Ránéztem, s ő folytatá:

— Nézze e kies, mély kékségű tavat, mily tiszta a vize a parton; a napsugár körülkarikázza a fenék kavicsait; de minél tovább megyünk beljebb, annál homályosabb lesz tekintetünk; pedig a víz ott is oly tiszta, mint a parton, csakhogy a mélység maga fátyolozza tekintetünket. Úgy vagyunk az élet nagy kérdéseivel is; mélyek, mint a kráterek tavai — az ember pedig szökell rajtuk, mint a vizipók, s van idő, mikor az élet mámorában nem is sejti mélységüket.

Fölálltunk, s lassan lépkedve kiértünk a cserfák alól, melyeket vadrózsa és vadvenyige futott be. Bódító narancsvirágillat vonult át a levegő gőzein. Itt-ott egy leváló, vastag harmatcsepp rezegteté meg a rózsák lombját. Napfénnyel átszőtt, finom köd takarta el a látóhatárt. A távolban bizonytalan körvonalakkal és a meghalt szépség szellemétől áthatva terült el Róma.

Önkénytelenül megálltunk, s elmerengtünk e mámoros, bűbájos látványon.

— Ime, az örök város, Róma — mondá a báró, fölemelve kezét —, az emberi nagyság és alávalóság küzdtere; a legnagyobb aspirációk háromezeréves arénája; Róma, melyről, mint ragyogó ezüstobeliszkről, fényszalagok válnak le s halhatatlan eszmék alakjában elkígyóznak Európa fővárosaiba éppúgy, mint a Kárpátok s a Pirenék hegyi falucskáiba. Itt éltem éveken át anélkül, hogy megértettem volna az emberiség legfontosabb s boldogítóbb gondolatait, melyek körüllengenek s halhatatlanságról suttognak.

— Nagy, kitűnő férfiak hajlott korú alakjai előtt álltam, kiknek, mikor elhalt testük, ragyogóbban felvillant lelkük; kik csodás gondolatokat mondtak tollba fakó ajkakkal, s halavány arcukhoz kellett illesztenünk fülünket, hogy meghalljuk, amit gondoltak. Haldokolva kerestek s találtak több világosságot, s én mégsem ismertem fel az elhaló testben a halhatatlan lelket. De midőn a húszéves édesanyának, Zinkának haldokló tekintetébe merült szemem, tekintetébe, mely megtörve bár, de teljes öntudattal pihent kétéves gyermekén és azt súgta neki s nekem: Isten veletek! — leesett szemeimről a fátytol, s megutáltam azt a balhitet, hogy egy lélek, mely szeretetre van teremtve, épp mikor a legöntudatosabban és legforróbban szeret — mikor kedvesétől hűlő ajkakkal búcsúzik, amely ajkak már dermednek, neki pedig hajlékonyság és élet kell: hogy — mondom — egy lélek épp azon pillanatban szűnjék meg lenni, mikor legédesebben s legforróbban szeret; ez ugyancsak barbár s állatias felfogás.

Elakadó lélekzettel hallgattam a báró szavait. Nagy virágbokorhoz értünk, melyből üde rózsák leskelődtek ki a kellemittas természetbe. Előttem épp egy szomjas ajkú, nyíló rózsán sziporkázott a napsugár s szivárványos párával köríté kitóduló szirmait; élet és illat tódult belőle.

Mindkettőnknek szeme megakadt rajta.

— Báró úr — mondtam a nyíló rózsára mutatva —, a legnagyobb igazságok a legegyszerűbbek, s az ég és föld hangoztatja azokat. Nézze e pompás, harmatos rózsát. Nem volna-e oktalanság azt hinni, hogy e pompás virág épp akkor szűnjék meg lenni, mikor legteljesebben fejti ki szirmait s legillatosabban leheli életörömét? A léleknek virágzása és illatozása a gondolat s a szeretet. Akkor virágzik a lélek a legillatosabban, mikor legmélyebben gondolkozik, s akkor fejti ki legszebb tavaszi pompáját, mikor legforróbban szeret. De semmi sem hal meg akkor, mikor legteljesebb és legpompásabb. Lehetetlen tehát, hogy lángelmék azon pillanatban szűnjenek meg lenni, mikor legszebbet gondolnak, s hogy csecsemőiktől búcsúzó édesanyák akkor semmisüljenek meg, mikor legforróbban szeretnek. Sőt azt kell gondolnunk, hogy lelkük akkor nyílik meg kimondhatatlaul szépen, s átlép azon világba, hol örök tavasz virít.

A báró leszakította az aposztrofált rózsát és ajkaihoz emelé.

— Tehát Zinka halhatatlan — suttogá mély megilletődéssel —, s mi vele.

Ezzel kezét nyujtá búcsúzásul. Én megragadtam kezét. Ki hitte volna négy év előtt, hogy valamikor így egy szent meggyőződésben találkozunk? Találkoztunk.

A könyv s a szív ugyanazt a filozófiát tanítja.

Élő Nemzeti Kincs 1992: Nemes Ferencné 17 gyermekével (Foto: Nemes Zoltán)

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Anyák napja — Ünnep

Nemrégen egy szép tavaszi délelőtt növényt nyestem kertecském utcai kerítése mögött. Vasárnap lévén odahaza voltak a kistörpék, és egyszerre csak hallom, hogy Cirmos, baloldali szomszédomék kisfia szomorúan kérdezi odakünn az utcán: „Eltaláltad?” A válasz csúfondáros volt: „Talán potyog érte a könnyed? Kártékony!”

Kikukucskáltam a lombok között. Az erős Kis Ünnep állt a közelben. Egyik kezében gumiparittya, a másikban egy élettelen veréb. Cirmos elgondolkodva vizsgálgatta Ünnep fölényes mosolyát, aztán lassan kimondta, amire rájött: „Nem azért csúzlizol, mert kártékony, törődöl is te azzal! Ez csak ürügy! Azért csúzlizol, mert élvezetet szerez, ha eltalálod és ottmarad.” Ünnep elvörösödött, de hamarosan leküzdötte zavarát és így szólt: „Tudod mit, hagyjuk ezt a témát, megtanítalak inkább célbalőni csúzlival. Ne félj, nem verébre, jó?” Cirmos örömmel felelte: „Jó.”

Ekkor azonban odaért hozzájuk három másik kistörpe. Sajnos olyanok, akikről tudhatta Ünnep, hogy az ő pártján lesznek veréb-ügyben. Amióta nagyobbacskák, így nevezi őket Törpeháza: Mozibolond, Gólkirály, Fürgeszájú. Fürgeszájú azt kérdezte: „Min veszekedtetek?” Cirmos sietett felelni: „Nem veszekedtünk. Ünnep most célbalőni tanít engem.” De Ünnep nem bírta megállni, hogy ilyen egyetértő közönség előtt ne folytassa a csúfolódást, azt mondta hát: „Nem veszekedtünk, csak bámulom ezt a csodát: egy Cirmos, akinek potyog a könnye ezért a kártékony verébért.” A három kistörpe nevetett. Cirmos csodálkozva nézett Ünnepre:

— Miért mondod ezt, hiszen én csak azt mondtam, hogy nem azért csúzlizod a verebeket, mert kártékonyak, hanem azért, mert... — Ünnep azonban nem engedte, hogy a közönség is meghallja a többit, gúnyosan villódzó mosollyal közbevágott:

— Tudod, hol hibáztad el?

— Hol?

— Ott, hogy nem születtél kislánynak. Neked kislánynak kellett volna születned!

Mozibolond, Gólkirály és Fürgeszájú hahotázott. Ünnep meg folytatta:

— Akkor énekelhetném neked: „Bözsi ne sírjon, Bözsike drága...”

Még nagyobb nevetés. Cirmos arca egyre komorabb. Ünnep belenevet ebbe a komorodó arcba:

— Hiszen most is majdnem sírsz! Cirmos ezt feleli:

— Nem sírok! — De megbicsaklik a hangja.

Ünnep arcán zsírosan fénylik a gúny: „Dehogynem sírsz! Nesze a zsebkendőm!” Előveszi vasárnapi tiszta zsebkendőjét és Cirmos orrához nyomja. A másik három dülöngél a nevetéstől. Cirmos félrelöki a zsebkendős kezet, most már az arcán is látszik, hogy fojtogatja torkát a sírás. Ünnep könnyedén nevetgél:

— Hallja Bözsike, ne gorombáskodjék, a kislánynak szelídnek kell lennie!

A három kistörpe egymás vállába kapaszkodva visít nevettében. Ünnep újra Cirmos orrához nyomja a kendőt:

— Tessék Bözsike!

Cirmos most már vadul megragadja a kendőt, ki akarja csavarni Ünnep kezéből, és már hullik is a könnye. Ünnep nevet:

— Hú, de erős kislány maga!

Dulakodnak. Ünnep hátrafeszíti Cirmos derekát. Le akarja nyomni a földre, és énekli közben:

— „Bözsi ne sírjon, Bözsike drága!”

Cirmost a sírás is akadályozza az erőkifejtésben. Ünnep könnyen ledönti a kocsiútra, dulakodnak és hemperegnek. Amikor Cirmos zokogva és kifáradva abbahagyja a küzdelmet, Ünnep diadalmas arccal feláll:

— Megkaptad, amit kerestél, te verébrajongó! — De meghökkent, hogy a másik három félig ijedten, félig vigyorogva bámulja Cirmos ruháját. Egyiküknek se jutott ugyanis eszébe, sajnos nekem se, hogy előző nap kátrányoztak, és olajozták a törpeházi kocsiutat. Egy pillanatig Ünnep is megdöbbenve nézte, milyen lett Cirmos fehér ruhája, aztán beszaladtak mind a négyen az erdőbe. Csak Fürgeszájú kiáltott vissza:

— Most már nemcsak te vagy Cirmos, hanem a ruhád is!

Néhány perc múlva a baloldali sövény mögül, Cirmosék portájáról sírást hallottam. Azt hittem, hogy még mindig Cirmos sír, de aztán ráeszméltem, hogy nem ő, hanem az édesanyja. Fel-felbukott a sírás felszínére egy-egy panaszos mondat is:

— Éjfélig mostam! Hogy kértelek, hogy ne piszkold össze! Hát még enyire sem törődöl velem?

Volt persze abban a sírásban bosszúság is, a kárbaveszett és újból végzendő munka miatt. De nem lett tőle kevésbé szívet szorító a fájdalom, hogy kisfia semmibe veszi az ő éjszakai fáradozását. Mert szívbemarkoló volt azon a gyönyörű tavaszi délelőttön az üdezöld sövény mögül hallatszó pintyőkék vidám csivegésével keveredő keserves édesanya-sírás.

Vagy fél óra múlva megint Ünnep hangját hallottam az utcáról:

— Tavasz, nézd meg odabenn, hogy hány óra. Délre otthon kell lennem. Fontos dolgom van. — Tavasz a velem szemben lakó törpecsalád kislánya.

— Tizenegy múlt öt perccel!

Ünnep komolykodott:

— Akkor még van időm. Mutasd a babádat, hozd ide!

Most néhány másodpercig csak a fiúk beszélgetését hallottam. Már csak Mozibolond és Fürgeszájú volt Ünneppel. Aztán Ünnep megint kiáltott:

— Na mi az, nem mered a kezembe adni? Nem eszem meg! — És egy kis csönd után: — Ez az a híres Hófehérke?

Tavasz sértődötten tiltakozott:

— Nem ez, hanem ő! Ő a Hófehérke, igen. De gyöngédebben fogd!

Fürgeszájú már az előbb is egy játékcsónakot szorongatott a kezében, most is nála volt. Bizonyára ez adta az ötletet Ünnepnek:

— Tudod mit, Tavasz? Megcsónakáztatjuk Hófehérkét!

De Tavasz megrémült:

— Hogyisne, hogy beleessék! Nem engedem!

Ünnep azonban nevetett:

— Nem engeded? Akkor most szófogadatlan lesz Hófehérke!

Már szaladt is a három fiú az erdőbe, a Szuvatos patak felé. Utánuk meg kiáltozva Tavasz:

— Tessék ideadni! Ünnep, álljatok meg, akarom!

Most már figyelésre ösztönzött Cirmos esete, meg az is, hogy a patak felé futnak, és Tavasz csak nemrégiben épült fel hosszabb hűléséből. Loholtam hát utánuk az erdőbe, és már messziről hallottam Tavasz kétségbeesett kiabálását:

— Beleér a lába a vízbe, ne engedd el a csónakot!

De mire odaértem, már vitte a sebes víz. A három fiú szaladt mellette a par-

ton, és Ünnep kiáltotta:

— A kanyarnál majd elcsípjük!

De Tavasz azonnal vissza akarta szerezni Hófehérkéjét. Sietve belépegetett hát kőről-kőre ügyetlenkedve a meder közepére. Ott azonban, ahol várta, a túlsó part közelébe vitte az áramlás a csónakot. Tavasz, hogy mégis elérje, belelépett fél lábbal a vízbe. Hófehérkét ugyan sikerült megragadnia, de elvesztette egyensúlyát, a másik lába is lecsúszott a kőről és beleült a patakba.

Szerencsére csizma volt rajtam. Tüstént belábaltam hát hozzá. Elkaptam a vízből Hófehérkét, a parton bebagyuláltam gyorsan a zakómba Tavaszt, és futottam vele haza. Nevetve állítottam be hozzájuk, hogy meg ne ijedjen az édesanyja:

— Törölje csak meg gyorsan szomszédasszony ezt a kis hableányt!

De nem sokat segített a nevetésem. Vitte ugyan tüstént a szobájába, koppantak a padlón a lerántott cipőcskék, lebbent a bolyhos törülköző, és lebbentek a fájdalmas és aggodalmas szavak is:

— Hogy megmondtam, hogy egyelőre még a közelébe se menj a pataknak! Attól féltem, hogy beletottyansz, és te még bele is ültél! Most aztán megint reszkethetünk!

Egyszerre csak akkorára duzzadt a bosszankodás, aggodalom, félelem és fájdalom, hogy nem is fért már bele a kicsiny, koppanó szavakba, nem tudta már egyéb kifejezni, mint a hirtelen kitörő édesanya-sírás.

Újabb félóra múlva, amikor már a jobboldali sövényt nyestem, megint felhangzott az utcán Ünnep hangja:

— Mindigjó! Nézd meg, hány óra?

A kis Mindigjó, jobboldali szomszédomék kisfia ezt mondta:

— Háromnegyed tizenkettő.

— Akkor még ráérek. Hozd ki a kocsit!

Egy kis csönd, aztán Mindigjó válasza:

— Nem szabad ródlizni, el is törhetik a szekérke!

A kistörpék ugyanis kitaláltak egy játékot, a nyári ródlit. Így nevezték el. De minden szülő megtiltotta. A kocsiút lejtős részének a tetején beültek a szekérkéjükbe, és száguldottak a lejtőn. A járművek miatt persze veszélyes mulatság volt. Mindigjó nem is akarta megszegni a tilalmat, no meg a szekérkéjét is féltette. Ünnep azonban így felelt:

— Ródlizni? Hát ki akar ródlizni? Burgonyát akarok hazavinni Bolgár bácsitól. Mindigjó megnyugodott.

— Az más! De vigyázzatok rá!

Átnéztem a lombok között. Már csak Fürgeszájú volt Ünneppel. Hadarta is a kocsiért menő Mindigjónak:

— Vigyázunk, vigyázunk, ne féltsd annyira!

De mihelyt megragadhatták a szekér rúdját, harsányan felkacagtak, és nem jobbra, Bolgár bácsi kertje felé fordultak vele, hanem balra a lejtő felé. Úgy futottak, hogy zörögve ugrált mögöttük a szekér. Mindigjót annyira megdöbbentette a becsapás, hogy nem is jött szó a szájára. Megbántott, dühös arccal loholt a szekér után, és kapkodott, hogy megragadja a végét. Mire a kertajtóba értem, már ott is voltak a lejtős út részénél, és elhangzott egészen kertem ajtajáig, amint rábeszélni igyekeztek Mindigjót, hogy üljön mögéjük, szálljon le velük ő is. Veszélytől most nem tartottam, a járművet hallanom kellett volna, és biztos voltam abban is, hogy Mindigjó nem cáfolja meg a nevét. De nem így történt. Szerette ő is a nyári ródlizást, és ha már úgyis ott volt a szekérke, nem bírt ellenállni, leszáguldott velük. Másodszor azonban nem ment le, már föl-

felé is ő húzta szekérkéjét, de hiába szidta a másik kettő, nem állt meg, hazahúzta. Fürgeszájú elvált tőlük, Ünnep a kapuig jött, ott azonban, minthogy megkondult a völgybeli falucskában a déli harangszó, felkiáltott:

— Jaj, már otthon kellene lennem! — és elrohant. Mindigjó bekászálódott a kapun szekérkéjével. Édesanyja meg kiszólt a konyhából:

— Hol voltál a kocsival, kisfiam?

Egy pillanatyi csend után Mindigjó ezt felelte:

— Ünnep kölcsönkérte, azt mondta burgonyát akar hazahúzni Bolgár bácsitól.

Most az édesanyja hallgatott egy kicsit, aztán figyelmeztető, komollyá vált hangon így szólt:

— De hát kisfiam, nem arról jöttetek!

Mindigjónak megélénkült a szava:

— Nem arról, mert becsaptak. Csak mondták a burgonyát, de ródlíztak a kocsival a lejtőn.

A hang, amelyen az édesanyja a következő kérdést feltette, tele volt könyörgéssel, őszinte válaszért:

— És ugye, sajnos, te is ródliztál velük, kisfiam?

Egy kis csend után így szólt Mindigjó:

— Én nem!

Most már rémült volt a hang:

— Kisfiam! Igazán nem? Egyszer sem? — Ekkor édesanyja lassan leült a tornác lépcsőjére. Ott állt a közelben a padocska, mégis a lépcsőre ült, és ezt modta:

— Hát vége! Mindmáig lehettem boldog, hogy nekem olyan kisfiam van, aki sohasem hazudik. Most ért véget a boldogság. — Szomorú arca előbb pityergős lett, aztán sírós, bele is temette mindkét tenyerébe, és temette gondolatban kapcsolatuk tiszta fehérségét is.

Zsongtak a kertben a májusi méhek, zengett a völgyben a harangszó, tele volt a világ a tavasz szépségével, és a méhdongásba, harangszóba, tavaszi szépségbe bele-belecsuklott a szívszorító, keserves édesanya-sírás.

Néhány perc múlva Ünnep portája felé lépegettem. Ideje volt, hogy beszélgessek vele egy kicsit. De olyan ünnepi eseménybe csöppentem bele náluk, hogy jobbnak láttam elhalasztani a beszélgetést. Az első percben észre sem vették, hogy megállok szobájuk ajtajában. Én meg nem szóltam, mert Ünnep éppen egy óriási csokor tulipánt nyújtott át ragyogó arccal édesanyjának. Édesanyja örvendezett is, csodálkozott is:

— Miért kapom, én ezt, kisfiam?

Most Ünnep csodálkozott el:

— Hát nem tetszik tudni? Mert Anyák napja van ma!

Édesanyja magához szorította, összecsókolta:

— Anyák napja! És te gondoltál rá! Drága kisfiam, te vagy a legjobb gyerek a világon! Köszönöm, köszönöm, nagyon szépen köszönöm! — Még könnyezett is örömében.

Amint a zsebkendőjét keresve észrevett engem az ajtóban, így szólt:

— Nézd csak kisfiam, ki van itt! Moha bácsi! Milyen jó, hogy itt van, legalább látja, hogy te milyen jó gyerek vagy, nem feledkezel meg az Anyák napjáról. Meg is kérjük mindjárt, mondja el egyszer a rádióban is, hogy te milyen jó vagy.

Törölgette a szemét, csókolgatta Ünnepet, és kérdezte tőlem:

— Ugye elmondja egyszer, Moha bácsi?

Örültem a kérésnek, megígértem hát szívesen, hogy elmondom, és most el is mondtam.

Misszionárius voltam Új-Guineában

1944-et írtunk, amikor az amerikai légierő egy eltűnt gépe után kutatva, véletlenül mindaddig ismeretlen néptörzsekre bukkantak Irian Jaya, vagy ahogy abban az időben nevezték, Holland Új-Guinea sötét belsejében.

Ezek a népek kőkorszaki körülmények között éltek. Keresztény misszionáriusok voltak az első fehér emberek, akik kapcsolatba léptek az egyik törzzsel 1957-ben. Én 1961-ben csatlakoztam ehhez a missziós társasághoz, és egy alig hat hónappal korábban létesített állomáson kezdtem dolgozni. Onnan számos területre eljutottam, ahol azelőtt sohasem járt fehér ember. Ezek az emberek hihetetlenül nyitottak voltak Jézus Krisztus üzenetére. Mintegy 25 000 főt számláló népcsoport között dolgoztam. Szemtanúja voltam annak, hogy megközelítően négy év leforgása alatt ezeknek az embereknek mintegy 90%-a elhagyta régi életmódját azért, hogy őszinte szívvel a keresztény hitre térjen. 1975-ben, amikor elhagytam Swart Valley-t, 75 gyülekezet működött, és minden egyes gyülekezet felelős volt azért, hogy támogasson és más különböző törzsekhez kiküldjön egy misszionárius párt. Jóllehet Irian Jaya-n belül az érintett területek lakói különböző nyelveket beszéltek, más volt a kultúrájuk, a vallásos meggyőződésük és az éghajlat is.

Az Irian Jaya középső felföldjén található Swart Valley-ben olyan népességet találtunk, amely megjelenésében igen hasonlított a viszonylag közeli melanéz és mikronéz szigetvilág lakóihoz. Ez figyelemreméltó, hiszen nem ismeretes, hogy valaha is létezett volna bármilyen kapcsolat ezek között az emberek között. A dani emberek nem tudtak a tenger létezéséről vagy arról, hogy másutt is élnek emberek.

A törzsön belüli élet kegyetlen volt. Családi élet nem létezett. A nők árucsere tárgyát képezték. A gyermekekkel együtt megosztották kunyhóikat a sertésekkel. A sertés volt az egyetlen általuk ismert háziállat. Az apák nem mutathattak szeretetet gyermekeik iránt. Ha mégis megtették, feldühítették a gonosz szellemeket, amelyek azután meg is ölhették a gyermekeket.

Az emberek meztelenül jártak, csak ágyékkendőt, vagy növényi rostokból készült szoknyát viseltek.

Higiénia nem létezett. A törülköző és a szappan ismeretlen volt. Az emberek sosem mosakodtak, mivel féltek a szellemektől, amelyek lehúzhatják és vízbe fojthatják őket.

Nem voltak gyógyító eszközök. A gyógykezelés bármely formája ismeretlen volt. Nem voltak ápolók vagy orvosok, de még ördögűzők sem. Az ember egy kőbaltával leválthatta a fertőzött lábujját, hogy végetvessen az elviselhetetlen lüktető fájdalomnak. Esetleg egy erőteljes mozdulattal fapálcikát szúrhatott át az orrüregén, hogy kiűzze a szellemet, amely fejfájást okozott. A fogfájások hónapokig tartó gyötrődéssé válhattak, és a kínt csak súlyosbították az adott fog kihúzására tett kísérletek. A csecsemők több mint 50%-a meghalt az első életév során.

A napot a törzsi háborúskodás határozta meg. A sertések, az asszonyok vagy néha egy darab föld birtoklása adott okot a harcra. A nőket megerőszakolták, a sertéseket elvitték, a falvakat felgyújtották. Komoly sérüléseket okoztak a lándzsák és nyilak, amelyeket úgy készítettek el, hogy a testbe hatolva a hegyük letörjön, és ezáltal gyakran súlyos fertőzéseket okozzon.

A halál csak rémületet hordozott. Azért, hogy az elhunyt személy szellemét kibékítsék, a rokonok levágták egy ujjukat, vagy lehasítottak egy darabot a fülükből, és rádobták a halotti máglyára, amelyen az elhunytat elhamvasztották. Az ehhez járuló szívettépő siránkozás a reménytelenség és kétségbeesés hű kifejezője volt. Lehetetlen és reménytelen feladatnak tűnt, hogy a Szentírással közeledjünk ezekhez az emberekhez. Nem volt írott nyelvük, nem létezett szó Istenre vagy a mennyre. Jézus neve is ismeretlen volt.

Szerencsére a kereszténység nem emberi eszme, hanem Istentől származik. Istennek vannak eszközei arra, hogy a leggonoszabbhoz is elérjen. Jóval azelőtt, hogy misszionáriusok érkeztek, a dani törzs Mamit nevű falujában egy férfi azt álmodta, hogy egy napon fehér bőrű ember fog jönni valami jó hírrel. Amikor azonban megérkeztek Isten küldöttei, zavar támadt. Összetévesztették a színes öltözeteket az emberi bőrrel, így a jövevényeket nem tekintették fehérnek. Ez elbizonytalanította őket, hogy megöljék-e a misszionáriusokat, mint bárki idegen betolakodót, vagy sem. Nyelvük megfejtése további igazságra világított rá. Ezek az „elfelejtett emberek” a „Nabelan Kabelan”-t — ahogy ők nevezték —, vagyis az örök élet titkát keresték. Úgy hitték, hogy egyszer egy kígyó fog kijönni az őserdőből, és megosztja velük a titkot. A kígyó azonban sosem jött. Mégis, itt volt a kapcsolódási pont. Merészen hirdettük az igazságot: „Nem a kígyó, hanem Jézus Krisztus ismeri a titkot. Ő a titok.” A danik válasza erre határozott és drámai volt: „Mi akarjuk Jézust. Ki ő?”

A legegyszerűbb körülmények között ismételtük az Örömhírt újra és újra, sokszor mintegy 5000 fős hallgatóság előtt.

Egy éven belül a Szentlélek hitre vezetett. Ijesztő harcosok nyilvánosan sírtak: „Isten jó, de mi rosszak vagyunk. Gyilkolunk, lopunk.” A nyílt ösvényeknél üldögélve vagy otthonaik csendjében az emberek megvallották bűneiket, bocsánatot nyertek, és kiengesztelődtek Istennel. Ez csak a kezdet volt. A megtérés tetteket kívánt: „Elégetjük a fegyvereinket, elmegyünk az ellenségeinkhez, és elmondjuk nekik, hogy mi szeretjük őket.” A misszionárius részéről jövő aggodalmakat teljes mértékben visszautasították: „Mivégre is, ha megölnek bennünket? Isten készített helyet számunkra a mennyben. Nem félünk a haláltól!” És elmentek zajongva és kiáltozva újonnan fellelt örömükben. A szomszédos falu elfogadta az üzenetet és a következő is. Mindenfelé elégették a fegyvereket. Gyilkosok, sőt kannibálok tanítók lettek.

Isten megerősítette az üzenetet. A gyűlölet és az önzés átadta helyét a szeretetnek és a másokkal való áldozatos törődésnek. A betegeket gyógyították, sőt a halott feltámadt.

Szent Pál üzenete, amit oly bátran hirdetett kétezer évvel ezelőtt, ma is igaz: „Isten ereje a megváltáshoz Krisztus evangéliuma.” Nemcsak Irian Jaya-nak, hanem minden országnak is. Jézus maga mondta: „... aki énhozzám jön, azt nem küldöm el magamtól” (Jn 6,37).

Jacques H. Teeuwen

Még egyszer...

Még egyszer megfeszül az ég,
beleroppannak a titánok,
lefut a papírról a sor.
– A kakas már hármat kiáltott.

Ólomkatonák, udvaroncok...
Báli topánka. Hófehérke.
Titánok háta beleroppan
és könny csurog fekete vérbe.

Antalfy István

MÉG EGY SZÓT A KONQUISZTÁRÓL!

Erwin Kräutler megdöbbentő és megrázó beszédének (ÉV 1992. 5–6. sz.) olvasása után méltán kérdezi az ember, hogyan kerülhetett sor az úgynevezett „keresztény Nyugat” e félelmetes értéktévesztésére és arra, hogy vezető egyházi körök az 500 éves évfordulót is lényegében ugyanazon értékvesztés jegyében kívánták megünnepelni. Az utókor erkölcsi felfogása nem érezte szükségét a tiltakozásnak és tudatátalakításnak? A tényleges események nem voltak ismeretesek? — Bármilyen különös is, de a vigyázó szemüket Párisra vetők egyik legkiválóbbika, az elfelejtett nyalka testőr, ***Bessenyei György*** *(1747–1811) tudta, miről van szó. A műveltségében európai horizontú, a felvilágosult ateizmusból lassan deistává érlelődő, de a vallástól független egyetemes emberi értékeket világosan látó költő alábbi versében olyan szemléletről tesz tanúságot, amely méltán ajánlható korunk kultúrsznobjai és triumfalistái figyelmébe. Nem véletlen, hogy a verset tartalmazó Tolerantia írásgyűjteményét a cenzúra nem engedte megjelenni, s az csak pontosan 200 éves késéssel jelenhetett meg Nyíregyházán 1978-ban.*

H.K.

A Montezuma lelke ajakairul

Egeknek ostori, ti, kik hazátokat
Szolgálván, dúljátok vélünk magatokat,
Micsoda istennek hordjátok fegyverét,
Ki gyilkosok által tanítja törvényét?
Ezt az új világot, hol emberek éltek,
Igazságotokkal vérbe kevertétek.
Összegyűjtöttétek e világnak bűnét,
Azzal harácsolván országunknak kincsét.
Még mióta élünk, soha istenetek
Részirül nem jöttek mihozzánk követek.
Azért törvényt, hitet tőle nem vehettünk,
Kik őrajta kívül jó urat tiszteltünk.
Ha csak ő hatalmas és mindent teremtett,
Mint belétek, belénk oly törvényt mért nem tett,
Ha pedig vallásunk nem volt ellenére,
Mért hányja most testünk ölő fegyverére?
Micsoda csillagzat alatt származtatok,
Hol isteni törvényt csak ti hallhattatok,
Ki küld benneteket világunk veszteni,
Melyet napjával még eddig élesztgetni
Tetszett az egész föld hatalmas urának,
Ki részeivé tett minket irgalmának.
Nem szólhat uratok hozzánk kegyelembül?
Nincs olyan kegyelme, ha ménköve kisül.
Ti a békességnek istene nevébe
Öltöztök annak fel rontó fegyverébe,
Irgalmasság nélkül mindig mennydörögtök,
Szerencsét hirdettek, szüntelenül öltök,
Lángot, füstöt szórtok ménköveitekkel,
Ragadoztok, dúltok isteneitekkel.
A fegyvereitekkel térítő igazság
Rettegés, üldözés, pusztítás, gyilkosság.
Ah! Ha csak térítni akar istenetek,
Tegyétek el, kérünk, véres fegyveretek.
Halljátok meg itt is a természet jaját,
Kiméljétek benne lelt emberi faját.
Légyetek igazak uratok nevébe,
Ki nem haraghatik meg csendes egébe
Oly teremtésére, kiket kegyelemmel
Tekintvén oktathat csupa szerelemmel.
Okai vagyunk-é ha törvényeirül
Nem tudunk világunk ezen részeirül,
Mert nem küldött hozzánk szerény tanítókat,
Kik oktatták volna itt a haladókat.
Tik nem tanítani, de ölni jöttetek,
Elhagyván érettünk szülői földetek.
Isteneiteknek irgalmát, kegyelmét
Elfelejtettétek, s csak égő ménkövét
Hoztátok el közénk, mellyel emésztetek,
Vért szomjúhozván ott, ahol embert leltek.
Avagy uratoknak nincs talán irgalma,
Csak kegyetlenkedni szoktatta hatalma?
Ha igaz, hogy isten az, kit úgy tiszteltek,
Tudom, most jósága ellen cselekesztek.
Ha pedig e dúlást nektek parancsolta,
Nem isten, s hitetek bizonnyal megcsalta.

Egyházkritika?

Egy beszélgetésünk alkalmával egyik hittestvérem a következőket vetette ellene annak a sok egyházkritikai hangnak, amit gyakran tapasztal, különösen nyomtatásban:

„Kétségtelenül igazak lehetnek ezek a hibákra, vétkekre utaló megállapítások. Viszont hiányolom, hogy szinte sehol sem említik azt a tényt, hogy az egyház képviselte és működtette azt a lelki »karbantartást« is az emberek, a gyülekezet számára, ami csak a vallástól kapható, ami nélkül azért nyomorultabb, már-már eldobni való lett volna az élet.”

Megpróbálok válaszolni a kritikát ért kritikára. Az ember nem csupán individuum, hanem közösségi lény is. Sőt elsősorban az teszi emberré, hogy a másikra vonatkozó igényű. Társas egyed, önmagában értelmetlen. Maga az ember férfi+nő, istenképűsége a szeretetből fakad. A szeretetből és a szeretetért van. A szeretet is viszonyulás tőlem/belőlem a másik felé.

Jézus így biztatta a monoton módon élő, az élet hiábavalóságait szenvedő társtalan embert:

„Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és szenvedtek! Én felüdítlek benneteket.”

Igen, az ember csüggeteg lesz, úgy érzi, az élete céltalan és hasztalan — ha magányos, nincs kiért, miért törnie magát.

A templombajárásnak hangulata van. Tudjuk, akik odamegyünk, hogy mások is valami Istennel kapcsolatos dologért jelennek ott meg, nem pedig diszkózni, bálozni, tere-ferélni, mozizni. Hogy együtt, egy szívvel dicsérni az Urat, hálát mondani az Atyának és a Lélek erejét kérni a mindennapokra — ez már kevésbé bizonyos. De talán elég az a tudat, hogy más is idetartozónak érzi magát, ők is rászorulnak Istenre — így hát nem idegen atmoszférába jövök s vagyok itt. Miért is? Igen. Sokan szokásból, egyházi előírást teljesíteni.

Bárhogy is legyen és volt, de az egyház, mint intézmény — már csak azért is, mert templomait le nem bontotta, ill. „üzemeltette” — eme elvárásnak, funkciójának eleget tett, hogy ti. teret engedett mindazoknak (is) az odajövésre, akik megfáradtak és felüdülést kerestek.

Hittestvérem eme pozitivum hangoztatásának elmaradását kérte számon.

Eszembe jut egyik középiskolai osztálytársam, aki a tanárnak „Aki nem készíti el a házifeladatát, az 1-est kap” figyelmeztetésére így reagált: „Tanár úr! És akinek kész a leckéje, az 5-öst vihet haza?” No comment!

Kevés kivételtől eltekintve az egyház(ak) az írott és mondott evangelizálásban, prédikációban, igehirdetésben, lelki olvasmányokban többnyire alig szerepeltetik, alig tudatosítják (legfeljebb kampányszerűen, pl. az ún. „missziói vasárnapon”) a mérleg elengedhetetlen másik karját, hogy Jézus nem csak hív, de küld is:

„Elmenvén a világba, tegyetek tanítvánnyá minden népet”.

Mindig és mindenütt tudatosítani kellene: mindenki annyi olajat vitt tartalékként lámpásához (s lett ezáltal okos szűz), amennyit misszionált. S egyáltalán nem kell száz és ezer km-eket utazni, mindenféle egzotikus nyelvet megtanulni, hogy a klasszikus értelemben vett missziós szerepet betöltse. Misszionálni, azaz keresztényi szeretet-vonzással létezni bárhol és bármikor lehet: családban, munkahelyen, közlekedés közben stb. Valahányszor sikerül megtagadni magamat, felvenni keresztemet. Mert az ember kétirányú, Isten felé és az emberek felé hajló.

Mihálovics Zoltán

Áprilisi közhelyünk

„Az egészség mindenekelőtt”

Közismertebb formában így szokás mondani: „Csak egészség legyen!” — Valóban az egészség lenne a „közhely-mentalitás” számára a minden mást megelőző, legfontosabb érték? Nem; viszont az egészség, ha nem is abszolút, de valóban első számú előfeltétele azon „eszmék” megvalósíthatóságának, melyek e gondolkodásmódban döntő jelentőségűek.

Talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy „az egészség mindenekelőtt” a közhely-gondolkodású ember számára legfőképpen annak a feltétele, hogy elhihesse (elhitesse önmagával) és megvalósíthassa a „Nincs szükségem senkire!” alapelvet. A betegség ugyanis két oldalról is kikezdi ezt, s nehéz lenne eldönteni, melyik esik nagyobb súllyal a latba. Az egyik: A betegség következtében rászorul másokra, s ez megrendíti ama szemléletmódjában, hogy ő „a világ közepe”, „mindent megtehet”, amit akar, úgy irányíthatja a dolgokat, az életét, ahogy akarja. A betegség aláássa „erős vagyok”, „hatalmas vagyok”, „isten vagyok” tudatát, pontosabban: kimutatja ennek irrealitását, önáltatás mivoltát. A másik: A betegség következtében rászorul másokra, azaz gyakorlatilag is, fizikai-biológiai mivoltában is kiszolgáltatottá válik, kénytelen eltűrni (mert hiszen „az egészség mindenekelőtt”), hogy mások gondoskodjanak róla, ápolják, s ezt rettenetesen szégyennek érzi, mérhetetlen *megaláz*tatásnak tartja (érthető is, hiszen mindig *főnn* hordta az orrát). — Talán nem jelentéktelen harmadik eleme ennek a rászorultságtól-tehetetlenségtől való félelemnek az a félelem, hogy esetleg azt csinálnak vele, amit akarnak: elfekvőbe, szociális otthonba dugják, kiforgatják vagyonából...

Azután: a betegség megszünteti (vagy jelentősen korlátozza) a külsőséges aktivitás, az állandó tevékenykedés, nyüzsgés lehetőségét, ami pedig az ilyen embernek életeleme és bizonyos értelemben az élet értelme. Így a betegség nem kevesebbtől, mint az élet értelmétől fosztja meg: „Miért is él, ha nem csinálhat semmit?” Rászakad az unalom, s ami ennél is rettenetesebb: arra kényszerül, hogy szembesüljön a tényleges valósággal, és önámítás nélkül gondolkodjék, szembesüljön önmagával... Óriási csapás ez számára.

Végül (s ezzel nem zárjuk ki más tényezők lehetőségét): a betegség a halál előhírnöke, akár tudatosan gondol erre valaki, akár nem: zsigereiben éli neg. S ha már az egészség elvesztése azt jelenti a közhely-gondolkodású ember számára, amit, akkor a halál nem más, mint ennek abszolút fokra emelése: a teljes testi-lelki-szellemi megsemmisülés, aminek tudatosulása a még meglévő életet is tökéletesen céltalanná és értelmetlenné teszi.

—n—s

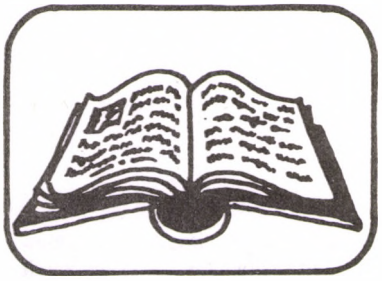

BIBLIA

Az áprilisi elmélkedéseket Turják Ildikó, a májusiakat Király Ignác készítette

Április 4. — Virágvasárnap — Mt 26,14–27,66 — „Legyen meg a te akaratod!”

A véres dráma minden részlete jól ismert. Évszázadok óta évről–évre fölhangzik gyászbaborult templomainkban. A végkifejlet ez. Jeruzsálemben ugyan még ünneplő tömegek sereglenek virágvasárnap Jézus körül, de aki evilág országaiban mértékadónak számít, már mind teljes egyetértésre jutott: pusztulnia kell. Jézus tisztában van vele, hogy ellenfelei lélekben kimondták fölötte az ítéletet. Tudja, hogy órák kérdése csupán, és az ünneplő tömeg ellene fordul, szűk baráti köre is széjjelfut. Már csak megkezdett útja utolsó szakaszának méltó és következetes megtételére gondol. Miután barátai körében elkölti a pászka lakomát, az Olajfák hegyére vonul velük, hogy virrasztva és imádkozva készüljön arra, aminek elébe néz. „Atyám! — így könyörög. — Ha lehetséges, távozzék el tőlem ez a pohár.” Majd egy rejtélyes mondat tolul az ajkára, s ettől ismét megerősödik. „Ne úgy legyen, ahogy én akarom — hangzik a mondat —, hanem amint te.” Aztán eléje megy az árulóvá lett barát vezetésével elfogására érkezett fegyveres csapatnak. Visszadugatja hüvelyébe a védelmében kivont kardot, mondván: „Aki kardot fog, karddal vész el.” Ellenállás nélkül hagyja magát megkötözni, s kezdetét veszi a végeredményét illetően kétségtelen kimenetelű bírósági procedúra. A főpaptól a nagytanácsig, onnan Pilátushoz, Pilátustól Heródeshez, majd ismét Pilátus elé hurcolják. A hatalom e különféle képviselői között folyó játszmában csupán az a nyitott kérdés: kinek van joga és ki vállalja Jézus eldöntött likvidálásának törvényesítését. Az ítéletet kimondó Pilátus végülis népítéletet szentesít. Népe választ közötte és Barabás között az ő rovására. Jézus sorsa tehát megpecsételődik. Két bűnöző között, gúnyolódók és csodát provokálók gyűrűjében leheli ki lelkét a Golgotán.

Így történt. De miért? Ez lett volna az Atya akarata? Igen. Ha nem is a teljes isteni akarat. Igen! Csak jól értsük ennek az isteni akaratnak a mibenlétét!

Jól értjük-e az Atya akaratát? A bakok és borjak vérét sem kívánó, az áldozat helyett irgalmat akaró Isten hogyan is akarhatta volna, hogy az első ember rossz döntését követő rossz döntések sorozata folytatódjék és kicsúcsosodjék Jézus legyilkolásában. Nem sokkal inkább az az Atya akarata, hogy végre jó döntés szülessék?! Olyan, amely megtöri a rossz döntések sorozatát?! Olyan, amely jó döntések sorozatát indítja el?! Akkor is, ha az első következetesen jól, a szeretet mellett döntőnek a sorsa a Golgota?! Akkor is, ha a gazdagság, hatalom, erőszak hamis szentháromságával szembemenetelők útját még sokáig golgoták keresztezik?! Akkor is, és egészen addig, amíg el nem érkezik az idő, amikor oroszlán és bárány együtt legel majd, amikor a kardokból ekevasakat kovácsolnak s nem ártanak, nem ölnek többé?!

Jézus teljesítette, valóra váltotta az Atya akaratának általa teljesíthető–megvalósítható szeletét. Az a másféle világ nem utópia (el nem érhető vágy) többé, hanem elpídia (valósulásra, valósítókra váró remény).

Az Atya akaratának kibontakoztatása még hátra van. Helyettünk, nélkülünk Jézus el nem végezhette. Útja: az egész helyett a rész-vét. Jézus mellé állók, az ő nyomában járók kerestetnek. Olyanok, akik részt vesznek abban a munkában, amelynek következtében valósággá válik a reménybeli ország.

Igaz, messze még a cél. Egyik este a képernyőn szomáliai éhezők halk nyöszörgéssel kísért végvonaglásait láthatjuk, a másikon az itt és ott jó ideje a szomszédunkban is dörgő fegyveresek áldozataival borított földet. Mégis, már látható az út. És nemcsak látható, de járnak is rajta. Azok, akik a kevesüket is megosztják azzal, akinek még kevesebbje van, és azok, akik leteszik, sőt föl sem veszik a fegyvert.

Fodor Sándor, romániai magyar írónak van egy gyönyörű novellája. Címe: A feltámadás elmarad. Egy rendhagyó passiójátékról szól a történet. Minden a már ismert módon történik benne egészen addig, amíg Pilátus föl nem teszi a kérdést: Kit bocsássak szabadon? Ebben a passióban azonban ártatlan, a múltban történtekre nem tanított gyermekek játszák a tömeg szerepét. S ők kórusban kiáltva korrigálják az egykori végzetes döntést: Jézust! S mert Jézust választják, nincs gyilkosság, nincs tehát feltámadás sem. Csak Élet, amelyik nem múlik el.

Április 11. — Húsvétvasárnap — Jn 20,1–9 — „Még nem értették meg az Írást, hogy fel kell támadnia a halálból”

Vallomással kell kezdenem. Hiszem, hogy az Isten emberré lett. Jó okom van rá, hogy higgyem. Aki már látta, hogy mit tesz egy anya, megkóstolva a gyermeke elé tett ételt: ízes-e, nem túl forró-e — az nem tudja másként elgondolni Istent sem. Az emberlét kereteit, korlátait kell neki magának is kipróbálnia, hogy az út, amelyre hív, járható-e és végig járható-e? Hiszem azt is, hogy feltámadt. És erre is elégséges okot találok. Értéknek tartom az életet. Nemcsak azt a másik nagybetűset, hanem a biológiai létet is. Hiszem, hogy a szeretet élet és Élet. Azaz a biológiai lét megmaradásának–fennmaradásának s nem csupán az el–nem–múló Élet megszerzésének az útja. Ennek az evidens és mégis mindmáig csak kevesek által belátott igazságnak a bizonyítéka számomra a Húsvét hajnali üres sír. A belőle levonható következtetés pedig így hangzik: Ha élni és Élni akarunk, akár az életünk árán is törekednünk kell Isten Országának megvalósítására a világban.

Mindezek után visszatérhetünk az evangéliumi történet zárómondatához: „Még nem értették meg az Írást, hogy fel kell támadnia a halálból” — mondja János. S nekem a nyelvemre kívánkozik, hogy „hála Istennek”. Ami ugyanis ebből a megértésből lett, az félő, hogy minden, csak az nem, ami Isten szándéka volt az üres sír látványával. Egy meg–nem–értésre épült rá egy félreértés. Aztán a félreértés került az első helyre, és ki is szorította azt, amit nem értettek meg.

A megértendő az lett volna, hogy Jézus az Isten Országa ügyében jött. Annak és a szerint élt. Az Országnak akart polgárokat toborozni. Minden szó, minden lépés ezt szolgálta, a feltámadás is. Ám az őt leginkább értők, a tanítványok is Izrael királyságának helyreállításában gondolkoztak. A Golgota és a feltámadás intermezzója a legkevésbé sem zavarta őket abban, hogy a mennybemenetelkor is azután érdeklődjenek: „Uram, mikor állítod helyre Izrael királyságát?”

Amíg valaki evilági királyságban gondolkodik, nem értett meg semmit. A történelem folytatható ugyanúgy tovább, ahogyan odáig. Változást csak az hozhat, ha valakik újra és újra és mind szélesebb körökben hirdetik az Isten Országa törvényeit, miközben maguk is szerinte élnek. A feltámadás nem egyéb, mint egyike, ha a legnagyobb is, Jézus valamennyi — szavainak hitelességét, a hozzá csatlakozók hűségét erősíteni hivatott — csodájának.

Az Ország-építésből feltámadás-hit lett. Jóhír: Jézus feltámadásáról, a mi feltámadásunkról. Elhisszük, hogy Jézus feltámadt, és ennek fejében remélhetjük, hogy mi is feltámadunk. Egyébként minden marad a régiben.

De mi lesz az Országgal? Mi lesz az Isten-álmodta, ember-vágyta szeretetre formált világgal?

Hála Istennek, hogy nem értették meg a tanítványok annak rendje-módja szerint a fenti jó hírt.

Így aztán maradt néhány századnyi botladozó kísérletre idő, amelyben a keresztények megpróbáltak a jézusi tanítás szerint élni. S maradt egy könyv, az evangélium, amely megőrízte az Isten Országának hivogató ígéretét.

Jézus üres sírja Ország-építésre mozgósító jel. Ha élni és Élni akarok, szeretnem kell.

Április 18. — Húsvét 2. vasárnapja — Jn 20, 19–31 — „Boldogok, akik nem látnak és hisznek”

Jézus feltámadása nem kavarta fel a kedélyeket, mint ahogyan életének egyéb mozzanata vagy halála sem. Nem lett belőle nyilvános botrány. Csak az üres sír jelezte. Csak megjelent tanítványai zárt körén belül. Ha másként tett volna, az valószínűleg olyan eseményekhez vezetett volna, amilyeneket nem vállalhatott ő, akinek a kenyérszaporítás után is sürgősen, szinte menekülve kellett távoznia a túl lelkessé vált s őt királlyá tenni akaró tömeg köréből. Még beláthatatlanabb következmény lett volna, ha a halálból visszatérve a nép körében is megmutatkozik.

De úgy tűnik, még ezek a zártkörű megjelenések sem voltak kedvére, bár tette rendületlenül. Amikor az üres sír látványa nem tűnik elégnek, otthonukban látogatja meg zavart–riadt tanítványait. Meglepi őket halászat közben, az úton levőkhöz társul szegődik. S mint a jó pásztorról szóló példázatban elmondta, az egynek, a tapasztalatból kimaradó és továbbra is kételkedő Tamásnak ismét csak megjelenik. Többet is ad neki, mint a többieknek. A sebek helyét tapogattatja meg vele. Ettől aztán Tamásból is kiszakad a vallomás: „Én Uram, én Istenem!”

Mi mást is tehetne Jézus?! Ha százszor, ezerszer kezdené is elölről a földi életet, az Isten Országát egymagában nem tudja megvalósítani. Ehhez társak kellenek. Társakat pedig csak a létező emberek köréből lehet szerezni. Azoknak az embereknek a köréből, akik a szemüknek is alig hisznek. És még sokkal nehezebben és kevésbé az értelmüknek és a lelkiismeretüknek. Tudja ezt jól. Ezért kényszerült már korábban is a szavai és tettei mellé nyomatékul csodákat is véghezvinni. Mint például, amikor a vízen járt. És most is: Tamás a sebek helyét tapogatva hisz. És jól van, hogy hisz. Hiszen neki, nekik kell folytatnia, folytatniok az Ország dolgát. De mégsem állhatja meg, hogy hozzá ne tegye: „Boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek!”

Az ember úgy van megalkotva, azért kapta az értelmét és lelkiismeretét, hogy ezeknek az irányítóknak a segítségével rendkívüli jelek nélkül is elboldoguljon. Amit lelkének Istene súg neki, azt az értelmével is képes jónak felismerni és követni. Képes szétválogatni az igazit és a hamisat. A csoda veszedelmes beavatkozás ebbe a folyamatba. A jel a jelzettről könnyen elvonhatja a figyelmet. Önálló életet kezd élni.

Boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek. Mert ez a hit sokkalta biztosabb alapon nyugszik. Nem egy még oly valós tekintély szavára támaszkodik. Nem engedelmeskedik. Saját meggyőződése vezeti, eltéríthetetlenül tartja és hajtja előre az úton. A jézusi jel annak szolgálatában áll, hogy leszoktassa az embert arról, hogy jelekre várjon. Istennek felnőtt képességeit használni tudó népre van szüksége. Olyanokra, akik szenvedélyesen kutatják Isten, a lét törvényeinek titkát. Olyanokra, akik mind finomabbá teszik hallásukat a lelkiismeretük szavának meghallására.

Április 25. — Húsvét 3. vasárnapja — Lk 24,13–35 — „Nem hevült-e a szívünk, mikor beszélt hozzánk?!”

Az egyik leginkább szívetmelengető és legismerősebb a feltámadásról beszámoló szentírási történetek közül. Ki nem járt már ezen az úton, egy este, amikor úgy látszott, hogy minden elveszett?! A csüggedés, a reménytvesztés estéjét ki nem élte még át közülünk?! Csak az, aki el sem indult még sehová.

Az ember célra szegezett szemmel megy előre. S ha jól vette is az irányt, megannyi csőd, kudarc magunkban és magunk körül. S hátha még az irány sem volt jó! Hányszor kell korrigálni, visszafordulni, újra kezdeni. Nagy kísértés, hogy az újra tájékozódás helyett annyiban maradjunk: megtévesztettek bennünket. Valami ilyesmi történhetett az emmauszi vándorokkal is. Ők, mint minden igaz izraelita, a Messiásra vártak. Annak nyomába szegődtek, akit annak gondoltak. Ám — úgy tudták — a Messiás dicsőséges uralkodó. Akit követtek, az pedig szégyenfán kivégzett hulla. *Egy* kísérlet elég volt. Ha mások úgy mondják is, hogy üresen találták a sírját, akkor sem kezdik újra. Fel sem merül bennük, hogy ismét megpróbálják összerakni, csak másként, az elemeire hullott mozaikot.

És akkor szegődik mellékük valaki. Valaki, aki észreveszi a beszélgetők lelkében honoló zűrzavart, és nem rest velük együtt összeszedegetni a szerteszéjjel esett mozaik-szemecskéket. Akár egy jó lelkivezető.

Melléjük szegődik valaki, akinek a fejében és a szívében zűrzavar helyett rend van. Látja a célt, látja az utat, tisztában van okokkal és okozatokkal.

Talán, ha nem is mondana semmit, akkor is már puszta lényével segítene eligazodni.

És beszélteti a csüggedőket, reménytvesztetteket. Tudja, hogy aki meg tudja fogalmazni a gondját, az nagy lépést tett a megoldás felé. Miközben kikínlódja az ember magából bajai gyökerét, többnyire már tudja, hogy hol hibázta el. Kezében a kulcs. Elszáll a csüggedés, újraéled a remény, ismét megmelegszik a szíve, és visszatér az útra.

Gondoljunk a magunk emmauszi útjaira, és gondoljunk az emmauszi úton ma járó társainkra . Emlékezzünk azokra, akik mellénk álltak. S ha nem álltak volna mellénk, céltalanul, kilátástalanul bolyonganánk. Aztán kerekedjünk fel nyomban megkeresni azt, aki most éppen arra vár, hogy valaki társul szegődjék melléje, és segítsen kibogozni sorsának, rendeltetésének végképpen összekuszálódni vélt fonalát. Sokan vannak. Több életre elegendő feladat. És biztosan épül tőle az Ország. Csak halkan tegyük, ne prófétai mennydörgéssel. S ne is a mindent tudók és mindent jobban tudók fennsőbbséges biztonságával. Úgy tegyük, hogy utána azt érezze: megmelegedett a szíve. Akkor lesz ugyanis ereje folytatni azt, amibe — úgy hitte — végleg beletörött a bicskája.

Május 2. — Húsvét 4. vasárnapja, Anyák napja — Jn 10,1–10 — „Követik, mert ismerik a hangját”

Jézusról, a Jópásztorról szól az evangélium, a Nyájajuhászról, aki bizonyságot adó jelenlétével, gondoskodó és éltető vezetésével figyel övéire. Mint egy édesanya...

Anyák napja. Édesanyáké és édes mostoháké. „Muttereké”, kiknek megremegne a szíve, ha egyszer „édesanya” lennének. „Nyanyáké”, kik leány-álmaikban édesanyaságról álmodtak. Csendes vagy hangos életteljesítményük morzsányi méltatásaként őket is ünnepeljük. Őket, kik önmaguk gyertyaként való elégetését vállalják egy-egy új életért. Szerelmet fakasztó leányságukat házasságba szelidítik, hogy meleg szeretetfészek fogadja a világ legkiszolgáltatottabb lényét, a kisbabát. Ünnepeljük a Jézustól tanult önfeláldozó szeretetet ösztönösen is valósító édesanyákat, kiknek hangját az éjszaka sötétjében felsíró babájuk felismeri, és megnyugvással várja a szoptatást. Aki tejével csak enni ad, az tudja, hogy fejlődnie kell ahhoz, hogy melegséget, biztonságot, energiát, szeretet-légkört is tudjon adni. Át kell adnia azt a békességet, melyet Jézus övéinek ígért, mely egy őreá figyelő életvitel gyümölcse, a belső rendből fakadó nyugodt derű.

Ugye, apák és férjek, milyen természetes, hogy éjjel a felsírókhoz az anyjuk kel fel, hogy a mi betegségünkkor ő felel nyűgös kéréseinkre, hogy az ő betegségekor bölcs biztatásainkkal és tanácsainkkal megterhelve kell ellátnia a napi teendőket?! Pedig mi is a gondoskodó, áldozatot vállaló Jézust tartjuk mesterünknek. Ugye, lányok és fiúk, milyen természetes a sevége-sehossza háztartás elvégzettsége, és milyen szokatlan, ha néha kiderül, hogy anya energiája is véges, hogy idegei nem végtelenül terhelhető kötélből vannak? Pedig ismerjük a jézusi szót, hogy vannak, akik tolvajai, rablói mások idejének, energiájának.

Őket ünnepeljük, kiket nem lehet meglopni és megrabolni, mert előbb odaadják az odaadhatót, mintsem az elvehető lenne. Őket, kik a maguk szürke életharcával döntően járulnak hozzá ahhoz, hogy a férfiak puskapor-szürke világában az élet alapzenéje megjelenjék: a babasírás és gőgicsélés. Vállalják ezt akkor is, ha oda a karcsú derék, visszerek fájdítják a lábat és

korona kerül a csillogó fogsor helyére. Kesergés helyett megállapítják a tényt, és örülnek gyermekeiknek, az életnek, az Élet új lehetőségeinek. Az Isten különleges jelei ők, hiszen ajtók ők is, mikor pontatlanul hazaérkező férjük kérdező fogadói, mikor elmaradó nagy gyermekük síró, ideges hazavárói. Szeretetükben megáll az idő, és az őszülő gyermek örökké „édes kisfiam", „drága kislányom" marad. Nincs fegyverük, csak a szó és a könny. Ha mi, férfiak nem menekülnénk el dühösen és zavartan könnyeik elől, kevesebb baj lenne a Földön.

Nagyon sok vár arra a kevés édesanyára, aki Jézus követésében jópásztor-anya akar lenni. A nőiesség ma elvált az anyaságtól. Nőnek lenni szexis divatbabát jelent, anyának lenni elnyűtt rabszolgaságot. Nekik kell megélniük az egyszerűség igazi szépségét, hogy a majdani anyák megérezzék, hogy a belső szépség teszi vonzóvá az arcot, nem a hamis festék. Nekik kell újra vonzóvá tenniök a babaszülést, gyermeknevelést, mint a nőiesség leginkább istenadta megnyilvánulási formáját.

Ha a mai ünnepen jövünk rá gyermeki, férji mulasztásainkra, vigasztaljon az a tény, hogy a szeretetben fejlődésre van 364 napunk a következő Anyák napjáig.

Május 9. — Húsvét 5. vasárnapja — Jn 14,11–12 — „Ismeritek az Utat"

Jézus biztatva búcsúzik, tanítványai félnek. Félnek, és ilyenkor minden elbizonytalanodik. A szép és egyértelmű hegyi és mezei beszédek, a magyarázó hasonlatok, a zártkörű viták és akkor megnyugtató lezárásuk — most mind újra előtörnek, hiszen el fog menni, itt fog hagyni. Pedig reá tettünk föl mindent! Csak nem átverés volt ez az egész? Mi lesz az Isten Országával, ha elmegy az alapító? Vagy nem is itt kell törnünk magunkat, hanem ezt átvészelve az odaátra függesszük tekintetünket? Akkor mire volt jó ez a vándor, kóbor csodadoktori, vándortanítói élet? Tamásnak olyan őszinte és szókimondó a nyelve, hogy nem szégyenli bejelenteni a csődöt: fogalmuk sincs semmiről. Jézus azzal próbálja fölrázni őket, hogy személyes barátságukra apellálva magára mutat: én vagyok az út. Megnyugtatja őket, hogy ami eddig igaz volt, ezután is az, ami eddig Országhoz illő tett volt, az ezután is az. Ha minden összeomlani látszana is, kapaszkodjatok belém, abba, ahogyan éltem közöttetek, abba, amire tanítottalak benneteket. Én vagyok az Út. Az Atyához vezető Út. A végleges hazába vezető Út.

Mi, késői utódok nagy racionalizmusunkkal lassan Út-bizonytalanságba jutunk. Ki volt ez a távoli Jézus? Mit mondhatott Ő és mit az Őt értelmező tanítványok? Honnan vette, amit hirdetett: Egyiptomból, Indiából? Miért nem gondoskodott ő maga az írásos rögzítésről, ha azt akarta, hogy jól értsük? Miért nem szól Buddháról, Kung-fu-cé-ről és a hozzájuk hasonló nagyokról, hogy szerves egészben láthatnók az Istent nagyon szeretni akarók vörös fonalát a történelemben?

Lehetséges, hogy a válasz nagyon egyszerű, amilyen egyszerűek voltak az akkori hallgatóságot kitevő halászfiúk. Megterhelhette volna agyukat fülcsiklandó teológiák ismertetésével, új kozmológiával, új Biblia-kritikával... Ehelyett Egy-ügyűvé akarta tenni őket, amint ő maga is az volt. A szeretet egyetlen témáját magyarázta innen is, onnan is, más nem volt fontos számára. Tette ezt úgy, hogy közben testvér-baráti kapcsolat jött létre közöttük. Most, mikor az értelem elbizonytalanodott, újra erre a személyességre építve vigasztal. Van-e nekünk olyan személyesnek megélt kapcsolatunk vele, mely segít a hűségben? Amikor a keleti misztika csendben belopakodik az életünkbe, amikor a nyugati íróasztal-teológiák versenyeznek a nagyotmondásban... akkor nem könnyű az eligazodás. Könnyebb mindig az újabbhoz csapódni, mint fáradságosan utánajárni az amúgy is nehezen megragadható tartalmaknak. Ugyanígy könnyebb bezárkózni és őrizni a megtaláltat, mintsem a fejlődés fáradságos felelősségét magunkra venni a sok kérdőjel vállalásával. A Jézusnak odaadott szabadság meghatározza szabadságom körét. Az elbizonytalanodást az ismeret és a személyesség oldhatja fel. A Jézussal való személyes kapcsolatra törekvés kisegítheti az értelem sebezhetőségét. Az értelem igazságot kereső ereje ugyanakkor a személyesség mélyülésének nélkülözhetetlen feltétele. Megható, ahogyan Jézus érvel, magyaráz, fedd, biztat, dicsér. Megszívlelendő a teljes embert megcélzó módszere, ahol az érzelem és értelem egymást erősítően van jelen. Ismerjük az Utat. Eljutott-e ez az ismeret olyan mélységre, hogy meg is szerettük ezt az Utat? Akkor mi az akadálya, hogy kiálljunk vele az emberek elé?

Május 16. — Húsvét 6. vasárnapja — Jn 14,15–21 — Elég a szövegelésből!

Mit szólna a feleségem, ha szüntelenül otthon üldögélnék és nagy szerelmi vallomásokat duruzsolnék fülébe, miközben ő százféle teendőjével küzdene? Lehetséges, hogy elmélkedésbe nem illően nyilatkozna „nagy szeretetemről". Mit szóljon Jézus a sok ájtatos duruzsolásra, miközben az aktívabb megkereszteltek lángba borítják a Földet? Szóljon a mai evangéliummal: Aki megtartja parancsaimat, az szeret! Aki résztvesz az Ország építésében, az polgára ennek az országnak. Az évtizedek óta tapasztalható magyaros munkatempó az, hogy egy dolgozik, a többi nézi. A másfél évezredes keresztény munkatempó ugyanez, csak a nézők helyett a szövegelőket kell beírni. Minden elmélkedés célja, hogy kilendüljünk a tettek irányába. Ha szeretném, hogy Jézus magáénak valljon meg, akkor gyümölcseimben láthatóvá kell válnia parancsaihoz való tevékeny hűségemnek. Isten a dolgos embereket keresi. Amint Ő szüntelenül munkálkodik, úgy kell övéinek is, úgy munkálkodik Jézus is. Milyen bőségesen illusztrálja ezt Jézus, példálózva a szőlőbe felfogadottakkal, a talentumokkal dolgozókkal, a felelősen magukra hagyott szolgákkal... Jézus nem tud mit kezdeni országában a naplopókkal, a lassú renyhékkel, a toporgó kishitűekkel és a kegyes henyélőkkel. De ugyanúgy haszontalanok előtte a heroikus erénybajnokok, a steril aszkéták, ha az ő munkaprogramjához nem járulnak hozzá. A lármás, nagy felhajtással körített nyüzsgés, a látszattevékenykedés üresjárata idegen tőle.

Jézus gyümölcsöt akar. Célirányosan tevékeny, adott célért dolgozik, határozott célra toboroz munkásokat. A szőlőt nem azért kapáljuk, hogy kijussunk végre a sor végére, hanem a bőséges szüretért. A magot nem azért vetjük, hogy végre kiürüljön az övünkre kötött magzsák, hanem a bőséges aratásért. Ez nem teljesítményközpontúság, hanem termésközpontúság. Ne győzködjék a lelki ember az akaratemberrel, hogy kinek van igaza. Jézus eldöntötte ezt a vitát: gyümölcs kell, maradandó, akár ilyen, akár olyan alkattal.

Az elválástól félő tanítványokat milyen meghatóan biztatja Jézus. Biztatása azonban nem elveinek elkenése. Biztat azzal, hogy újra summázza a parancsainak megtartására vonatkozókat. Biztat azzal is, hogy szívüket erősíti az együttmaradás ígéretével, hogy időszakos elmenetele nyereség lesz övéinek, eljöhet a Vigasztaló, a Pártfogó, a Bátorító, a Szószóló. A Jézust is elküldő Atya a Lelket is elküldi hozzájuk. Megértem a tanítványok szomorkodását, hisz jobb ma a Mester, mint holnap az a Valaki. Eddig minden olyan rendben ment, nem volt hiány a napi kenyérben, a napi szellemi-lelki pezsgésben, a tömegeket mozgató jótettekben. Mi lesz, ha elmegy, akinek árnyékában meghúzódhattak, akinek dicsőségében feszíthettek? Hát erre ment ki a közösségi élet? Hogy nekik is azt kell tenni, amit a Mestertől eltanultak? Átérezték a maguk kicsiségét. Hamarosan valóban rájönnek majd, hogy mit jelent ajándékozónak lenni ott, ahol mindenki harácsol, és bizony kell a Bátorító, hogy érdemes akkor is jónak lenni, ha jótetteikért kisemmizést kapnak. Hamarosan megtapasztalják, hogy mit jelent segítőkésznek lenni ott, ahol mindenki haszonélvezni akar, kell majd a Vigasztaló, hogy nagy lesz a jutalom a mennyben. Hamarosan érezhetik a békességet munkálásuk gyümölcseként kapott üldöztetést, a báránysorsot, és kell a Pártfogó, aki erősíti tudatukban a tényt: hajuk szála is az Atya szeretetében van.

Nap mint nap meg kell győzni magunkat, hogy érdemes. A gyümölcs miatt érdemes. Nem mert megfeszülni élvezet, nem mert szegényedni boldogító, nem mert csodabogár-életűnek lenni élmény, hanem mert az Isten Országa egyetlen esély az emberiség számára. A nagy eszményért a pici tettek is boldogítóak, a nehéz sorsok is elfogadhatóak. Meg kell győzni magunkat és egymást a szó erejével, a tanulás mélyülésével, az ima Lélekbe kapcsolódásával. A konkrét jézusi gyümölcsért szóljon a szó, tanuljon az értelem, simuljon az imádság.

A Názáreti Jézus állást hirdet: az emberiségért tenni akaró embereket keres, kik egybe tudnak szeretni másokat az Isten Országa vállalkozása számára. A munkaköri leírás lényege: tudatformáló evangéliumi barátkozás. Fizetés kinek-kinek tettei szerint.

Május 23. — Mennybemenetel ünnepe — Mt 28,16–20 —

„Merítsétek be őket az Atya, Fiú, Szentlélek számára!"

Búcsúzáskor mindenki a legfontosabbat közli övéivel. Máté bizonyára azt rögzíti itt, amit a Jézusra figyelő kisközösségek láncolata gyűjtött össze, óvott és hitelesített a még élő tanúkkal. Ősegyházi testvéreink egyházi célmeghatározása ez Jézus Szellemében, az ő ajkára adva.

A tanításra tett nagy hangsúly Jézus első nyilvános lépéseitől kezdve elmeneteléig nyilvánvaló tény. A fejekben teendő rend, a tudatformálást célzó apostolkodás nélkülözhetetlen ahhoz, hogy szabad, megalapozott, belátott döntésre jusson az ember. Ködös fejű ember csak gépies segédmunkára képes. Jézus önállóan munkálkodó „szakemberekre" vágyik. Ehhez kellenek tanítók, kellenek tanítványok, kik maguk is tanítókká érlelődnek. Mikor egy tanítvány számára világos az Isten Országára vonatkozó cél és az odavezető Út, akkor dönthet, hogy elköteleződik-e az Isten Szeretet-Közössége számára.

Jézus művének folytatódnia kell, velünk vagy nélkülünk. Akkor inkább velünk is. Szó nincs itt főállású fizetett alkalmazottakról, nemi, faji, nyelvi és egyéb megkülönböztetésekről: mindenkire vonatkozó meghívás ez, minden igent mondónak parancs ez, annak, aki az Isten Országát élete értelmének vallja. Vajon úgy folytatódik Jézus műve, hogy kultikus cselekedetté zsugorodik a bemerítés parancsa? A bemerítkezés több, mint csecsemőkeresztség, több, mint gyermekkeresztség, és több a felnőtt keresztelésnél is. Annyival több, amennyivel a mágikus ceremóniánál több az emberi életvitelt megkoronázó és tovább biztató, testvéri Istenbe simulás.

A mai evangélium nem a mai keresztelésekre biztat. Miért biztatna erre, mikor Jézus maga nem gyakorolta, tanítványai is csak rövid ideig, s főleg azok, kik a Keresztelőtől jöttek át Jézus közösségébe (v.ö. Jn 4,2). A Keresztelő is úgy értelmezte Jézust, mint aki nem vízbe fog bemeríteni, hanem Szentlélekbe (Mt 3,11). Jézus olyan követőket akar, kik készek vele együtt az Isten Országáért vállalt szenvedésekbe bemerítkezni, sőt a halálba is, ha kell (Mk 10,38). A csúcs a mai evangéliumi bemerítkezés, mely a szentháromságos Isten számára való elköteleződést jelenti. Jelenti az odaadottságot, az ontológiai egységet (v.ö. baptidzein eisz to onoma). Erre a személyes odaadottságra csak az ember maga képes. Az ehhez vezető úthoz van szükség azok szolgálatára, kik már odaadták életüket és meg-megújuló törekvéssel igyekeznek fejlődni. Jaj a tanítóknak, ha miattuk hiteltelen a Jóhír!

Felelős vagyok azokért, akik nem az enyémek, csak rám vannak bízva: gyermekeimért. Szövetségújító bűnbánatokkal kell hűségesen fáradoznom. Vetjük a magot szóval és tettel, a búzát erényeinkkel, a konkolyt bűneinkkel. Csak el ne feledjük világosan megkülönböztetni jótetteinket a gonoszaktól. Ennek érdekében le kell győznünk az önigazoló ködösítéseket, a hibákat megideologizálni akaró fegyelmezetlenségeket. Ha már hasznunk eléggé kicsi, legalább gátszerepünket igyekezzünk csökkenteni. Végül is mindenki felelős a maga döntéseiért, a vezetett is, a tanítvány is, a gyermekeim is. A magam felelősségének súlya abban áll, hogy bemerítkeztem, elköteleződtem. Sajnos az ember nem olyan, mint a fa, melyet bemerítő áztatással rosttelítetté lehet tenni, teljes védettséget adva az anyagnak. Az ember nagy önvédelmi és önértő képességekkel rendelkezik. Amit akar, azt olyan mélyre engedi, amilyenre jónak látja. Az óvatoskodó számítók a Jó Istenbe is és a világba is szeretnének bemerítkezni, mindenhová csak annyira, hogy az ne jelentsen elkötelezettséget. A langyosokat kiveti az Úr. A bűnbánókat magához öleli, „rosttelítette" teszi.

A Szeretet-Isten bemerülésre hív, a bemerülőket pedig egyre elkötelezettebbekké akarja tenni, hogy legyen már valami ezen a szerencsétlen Földön.

Május 30. — Pünkösd — Jn 20,19–23 — „Vegyétek a Szentlelket!"

Ki ez a Lélek, aki hol galamb (Mt 3,16), hol lángnyelv (Apcs 2,3), hol lehellet (Jn 3,24)? Ki ez a Lélek, aki pusztai lelkigyakorlatra indít (Lk 4,1), aki gyógyítást végez (Mt 12,28), aki tanítani képes az embert (Jn 16,7)? Küldeni tudta őt az Atya (Jn 14,26), és Jézus maga is küldheti. A több mint 250 újszövetségi előfordulásból megérezhetjük, hogy ősegyházi testvéreink életében milyen nagy hangsúllyal volt jelen a Lélek. Amikor egyességre jutottak valamiben, azt a Lélek döntésének is tekintették (Apcs 15,28). Amikor nagy jót tettek, azt a Lélekkel való telítettségnek élték meg (Apcs 4,8). Amikor megnyertek valakit Jézus számára, azt a Lélek aktivizáló szeretetéként írják le (Apcs 8,26). Mikor apostoli munkabeosztásban döntenek, akkor a szolgálatból és bőjtből alkalmassá váló testvérekből jön a Lélek akarata (Apcs 13,4). További felsorolás helyett azt mondhatjuk, hogy az Isten tetszését nagyon akaró keresztények egész életvitelét meghatározó, dinamikus szereteterő a Lélek.

Aki azt akarja, hogy a Lélek hatni tudjon benne és általa, annak meg kell teremtenie annak lehetőségét. Az ösztönös hangulati döntések helyett csendből születő döntések kellenek. A nagyon akart tisztábban látáshoz a már meglátottak tevése és ugyanakkor a bőjt szükséges. Az egyéni félrehallás csökkentésének érdekében kaptuk a testvéri megbeszélések és viták lehetőségét, melyet a közös bőjt önfegyelmező ereje megtart a szereteten belül. Az önátadásnak mindig megvoltak a megnyilvánulási formái, melyeket csak egy jobb érdeklében lehet károsodás nélkül félretenni. Az ősegyházban hitvallók, vértanúk születtek a ma lemosolygott megnyilvánulások erejében. Sok függ attól, milyen tartásjavító és alkalmassági gyakorlatokat végzek annak a Léleknek a befogadására, aki az Úton járók nélkülözhetetlen ereje.

Pünkösd a kincset talált emberek ünnepe, akik megkapták, befogadták a Lelket. Aktivizálódtak és félelmüket legyőzve kiléptek nemcsak a zártságukból, hanem megkövülésre hajlamos életkereteikből is. Ahhoz, hogy magunkénak érezzük ezt az ünnepet, a hétköznapjainkat kell odaadottabbakká tennünk. A mindennapi alkalmassági gyakorlatok (elcsendesülések, aszkézis), az egész napot átszőni hivatott „odabújások" (röpimák) nem maradnak eredmény nélkül. Venni fogjuk a Lélek adásait. Mai kereszténységünk hasonlít a jégen lopakodó emberhez, aki a bizonytalan jégvastagság miatt féllábbal lopakodik előre. Haladási sebességünk is ennek megfelelő. Megváltozott világunkban körbetapogatva tájékozódunk. Ha már ilyen bizonytalan a világ számunkra, akkor a Lélek arra indít, hogy egymást erősítő, és ha kell, megmentő kézfogások láncolatával lendüljünk túl megkötöttségeinken.

Nincs a Jóhírrel megszólítható ember? Kihalt a túlnépesedett világ? Nincs szótértés, más nyelvet beszélünk már családon belül is? Így is lesz, amíg a magunkét fújjuk és nem az Országét. Senkit sem érdekel Jézus Jóhíre? Így is marad, amíg szakrálisra és profánra hasítjuk szét életünket, és tabernákulumba zárjuk a mezőket, hegyeket, asztalos forgácsot szerető Jézust, aki minden élethelyzetünkben jelen akar lenni a Lelke által.

A Lélek csak azt akarja, amit minden normális ember akar: hogy azt tegyük másoknak, amit magunknak is szeretnénk. Akkor miért nem csodálatos az élet itt a Földön? Mert nem elég tudni a Lélek üzenetét, de tenni, tenni kell...!

Katolikus Alkoholmentő Szolgálat

Lelkinapok:

minden hónap első szombatján:
(máj.2., jún.6., júl.4., aug.1., szept.5., okt.3., nov.7., dec.5.)
10-től 16 óráig a rákosfalvai plébánián
Budapest, XIV. Álmos vezér tér 1.
(Örs vezér tértől 81-es trolival egy megálló)

Lelkigyakorlatok:

1993. máj.20-23., szept.16-19., nov.25-28. Táborhegyen
(Megközelíthető a Batthyányi t.rről a 60-as busszal a Rendelőintézetig: a Bécsi útról jobbra forduló, azután balra kanyarodó buszról le kell szállni, majd 37-es vagy 137-essel tovább a Toronya utcáig. Az utca végén nagy fehér ház kerítés nélkül: Vincze Endre, Táborhegyi lépcső 11.)

Levélcím:

HALÁSZ ENDRE ny. plébános, 2111 SZADA
Telefon-érdeklődés: BETÁNIA, 133–6303

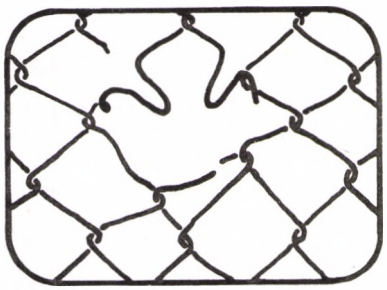

Lev Tolsztoj

A hazafiságról

(Részletek a tanulmányból)

Többször megmondtam már, hogy a hazafiság korunknak természetellenes, esztelen, ártalmas érzése, szülőoka ama bajok nagy részének, melyek alatt az emberiség görnyed. (...)

Megdönthetetlen és szembeszökő az az összefüggés, mely a hazafiasság érzése, a népeket megrontó általános fegyverkezés és a gyilkos háborúk közt van. (...)

Olykor azt felelik érveimre, hogy a hazafiasságnak csak egy fajtája, a sovinizmus ártalmas, míg az igazi, jó hazafiasság magasztos, erkölcsi érzés, melyet csak az esztelenek vagy gonoszok mernek elítélni.

Arról azonban, hogy hol van a hazafiasságban az, ami erkölcs, és hol az, ami jó, mindannyian mélyen hallgatnak, vagy ha beszélnek, dagályos, hangos frázisokat szórnak szerteszét, s legfeljebb a hazafiasság fogalmát magyarázzák, vagy olyan fogalmakkal zavarják össze, melyeknek semmi közük a hazafiassághoz, melynek igájában oly sokat szenvedünk. (...)

Élő Nemzeti Kincs 1992: Ócsai László és családja (Foto: Nemes Zoltán)

Az egyes emberre nézve éppúgy, mint az embercsoportokra nézve is, mindig vannak olyan eszmék, melyeket túlhaladtak már, melyek tehát a múlt eszméi, s melyekhez visszatérni már nem lehet. Ilyen eszme például a mai keresztény emberre nézve az emberevés, a középkorbeli útonállás, a nőrablás stb. Olyan eszmék ezek, melyeknek mindössze csak emléke maradt meg.

A jelen eszméi azok, melyeket a nevelés, a példa s az a környezet plántál az emberekbe, melyben él. Olyan eszmék ezek, melyeknek uralma alatt él az ember. Ilyen jelenbeli eszmék: a magántulajdon, az államiság, a kereskedelem, a házi állatok kihasználásának eszméje.

Végül vannak olyan eszmék, melyeket a jövőben valósítanak meg az emberek, olyanok, melyekért már ma küzdenek, és melyeknek megvalósítása érdekében más életmódot kezdünk és megtámadjuk a régebbi formákat. Ilyen jövendőbeli eszmék ma: a munkások felszabadításának, a nők egyenjogúsításának, az állati tápanyagok mellőzésének eszméje, és más olyan eszmék, melyeket már felismertek az emberek. Ilyen eszményeknek nevezett eszmék napjainkban: minden erőszak megszüntetése, a közös tulajdon, a közös vallás és az általános testvériség megvalósítása. (...)

Az elébb hasznos vagy nélkülözhetetlen eszme fölöslegessé válik, s hosszabb-rövidebb küzdelem után helyet ad az új eszmének, az ideálnak, s a jelen eszméje lesz belőle.

Megesik az is, hogy az elavult eszmét, olyant, amelynek helyét az emberek tudatában már egy újabb idea foglalta el, néhány ember, néhány érdekelt és nagy befolyású ember mindenképpen fönn akarja tartani. Ilyenkor aztán, ámbár a megváltozott életformákkal merőben ellentétes is az a régi idea, mégis hatással van az emberekre, sőt irányt szab cselekvéseiknek. Az eszméknek ilyen erőszakos fönntartása rendesen a vallás terén volt látható mindenkor, ott látható még ma is. E jelenség abban leli magyarázatát, hogy az egyházi emberek, kiknek kiváltságai a már elavult vallási eszmékkel forrtak egybe, kihasználják hatalmukat, s az embereket az elavult eszmék közé szorítják vissza.

Ugyanezen okok hatnak közre az államéletben is, mikor a hazafiság eszméjét tartják fönt az államok, melyeknek ez az eszme létfeltételük. Ezt az eszmét, ezt a ma már esztelen és haszontalan eszmét is csak azok hirdetik, akiknek érdekeit biztosítja. A dolog különben könnyű, hisz ezeknek az embereknek minden eszköz a kezükben van, melyekkel a népeket befolyásolni lehet. (...)

Az uralkodó osztályok kezében van a hadsereg, a pénz, az iskola, a vallás, a sajtó. A gyermekek lelkében úgy élesztik a hazafiságot, hogy olyan történeteket mondanak el nekik, melyekben az ő népük a legjobb, a legszebb szerepet játsza; a felnőttekben színjátékokkal, ünnepélyekkel, emlékszobrokkal és a hazafiaskodást hazudó sajtó útján gyújtják lángra ezt az ártalmas érzést. Legsikeresebben pedig úgy propagálják a hazafiságot, hogy minden képzelhető jogtalanságot követnek el az idegen népek rovására s így ellenségeskedést szítanak az idegenekben, miáltal aztán a támadó népben is fölébred az ellenséges indulat. (...)

Még a fiatalabb generáció tagjai is emlékezhetnek arra az eseményre, melynek Németország volt a színhelye, s amely legszembetűnőbben mutatja meg, hogy az elbutulás milyen magas fokára juttatta már az embereket a hazafiság.

Németország uralkodó osztályai a tömegekben annyira lángra gyújtották már a hazafias érzéseket, hogy a tizenkilencedik század második felében olyan törvényt mertek alkotni, mely azt parancsolja meg mindenkinek, hogy katonasorba álljon. A fiúkat, férjeket és atyákat kiképezték a gyilkolásban, föllebbvalóik rab-

szolgájává tették őket, s rákényszerítették arra, hogy föllebbvalóik parancsára habozás nélkül gyilkoljanak. Az elnyomott népek gyermekeit, jogaikért küzdő munkásaikat, saját atyjukat és testvéreiket le kell gyilkolniok, amint azt II. Vilmos császár nyilvánosan kijelentette.

Ezt a rettenetes intézményt, amely minden emberi érzést a legdurvább módon sért, a hazafiasság örve alatt zúgolódás nélkül fogadta el a német nép.

Eredménye a franciák fölött aratott győzelem lett. Ez a győzelem megnövesztette a németek hazafias érzelmeit, de megnövesztette a franciákét, az oroszokét, a többi hatalmakét is, s a kontinens hatalmasságai vonakodás nélkül elfogadták az általános hadkötelezettséget, ezt a rabszolgaságot, melynél lealacsonyítóbbat az ókor rabszolgaintézményében sem találunk.

Ez időtől fogva nincs határa a tömegek szolgai megalázkodásának, a kormányok kegyetlenségének és esztelenségének. Valóságos versenyre keltek a kormányok Ázsia, Afrika és Amerika szabad földjeinek elrablásában. Kedvtelésből, dicsőségvágyból, haszonlesésből, bizalmatlanságból küldték seregeiket tengerentúli országokba, és mesterségesen növesztették meg a kormányok egymás elleni elkeseredett gyűlölködését.

A meghódított országok lakosságának elpusztítása természetes dolognak tetszik előttük. A kérdés csak az, hogy ki rabolja ki először az idegen országot, és ki tiporja el annak népét. Az uralkodók nemcsak a leigázott népek legelemibb jogait tiporták lábbal nyilvánosan, hanem minden képzelhető csalást, alávalóságot elkövettek és elkövetnek még ma is, s nem riadnak vissza sem a vesztegetéstől, hamisítástól, spionkodástól, sem a rablástól és gyilkolástól. (...)

A keresztény világot vadállattá tette a hazafiság. Nemcsak azokat kergette bele a gyilkosság bűnébe, akik föllebbvalóik hatalma alatt állva kényszerből vétkeztek, nemcsak azokat, akik gyönyörűséget leltek a gyilkolásban s sóvárogva vártak az alkalomra, hanem azokat is, akik békén laktak házaikban. Európa és Amerika minden polgára, a sajtó gyors szolgálatainak és a közlekedés tökéletességének jóvoltából úgy nézheti a háborúk véres színjátékait, mint a római cirkuszok közönsége. Örülhet a gyilkolásnak, gyönyörködhetik a vérben s vérszomjasan ordíthatja: „Pollice verso!” (...)

Ez sem elég! Mihelyt az egyik állam szaporítja hadseregét (már pedig a hazafiság a legkisebb veszély hírére szaporítja), mindegyik kényszeríti a szomszéd államot, hogy még több katonát sorozzon, amivel aztán újból az első államnak lesz több katonára szüksége.

Ugyanígy szaporodik az erődítmények és hadihajók száma. Az egyik tíz páncélos hajót áldozott a hazafiságnak, a szomszéd már tizenegyet áldoz, mire az első menten építtet még egyet, s építtet ötvenet, százat.

— Én megcsíplek!

— Én ököllel ütlek!

— Én korbáccsal!

— Én kancsukával!

— Én ágyúkkal lövetlek!

Így csak a gyerekek, részeg emberek és barmok cívódnak. Azt hiszik? Nem! A fölvilágosodott államok képviselői éppen így cívódnak! Így tesznek azok, akik hivatottságot éreznek magukban arra, hogy alattvalóikat neveljék és őrködjenek alattvalóik erkölcsi élete fölött. (...)

(...) Amíg hadseregek és kormányok vannak a világon, addig nem szűnik meg sem a fegyverkezés, sem a háború. Ahhoz, hogy a felek egyességre lépjenek, első sorban az szükséges, hogy bizalommal viseltessenek egymás iránt. Addig pedig, amíg fegyver van a kormányok kezében, nem bízhatnak egymásban. Le kell tehát tenniök a fegyvert, éppúgy, mint ahogy a békehírnökök leteszik, mikor találkoznak.

Amíg azonban a kormányok bizalmatlanok egymás iránt, s ahelyett, hogy seregeik számát apasztanák, a szomszéd államok véderejének szaporítása szerint egyre növelik katonáik számát, amíg a kormányok kémeik által a szomszéd államok minden katonai újítását megfigyeltetik, s csak az alkalmat lesik, hogy megtámadhassák őket, addig ki van zárva a megegyezés lehetősége, és minden konferencia gyerekjáték, csalás, arcátlan szemfényvesztés vagy mindez együttvéve. (...)

A kormányoknak, ha élni akarnak, meg kell védelmezniök népüket idegen népek támadása ellen. De nincs olyan nép a világon, amelynek ilyen támadó szándéka volna, mert a népek sohasem támadnak. Támadásra csak a kormányok ingerlik a népeket, amikor kölcsönösen gyűlöletet ébresztenek bennük egymás iránt. Mikor aztán lángra lobbant ez a gyűlölet, s a hazafias érzelmeket is sikerült fölébreszteni, akkor minden ékesszólással bizonyítják a kormányok, hogy a haza veszélyben forog, s hogy a hazát meg kell menteni.

A kormányoknak minden eszköz a kezükben van, hogy az idegen népekben gyűlöletet, a saját népükben pedig hazafiságot szítsanak. El is követnek mindent, hogy fölébresszék ezeket az érzéseket. Nem is tehetnek másként. Hisz a hazafiság eszméje nélkül nem is létezhetnének. (...)

A kormány — nemcsak a katonai, hanem minden néven nevezendő kormány — csak úgy lehetne — nem mondom, hogy hasznos, de — legalább ártalmatlan, ha csupa szent, csupa csalhatatlan ember alkotná, úgy, amint azt Kínában hiszik. Ámde a kormányok, tevékenységük módja és erőszakos céljaik szerint, éppen olyan elemekből alakulnak, melyek éppenséggel nem szentek, sőt szemtelen, durva és erkölcstelen emberek.

Minden kormány, főleg pedig a katonai hatalommal rendelkező kormány mindenkor a legborzasztóbb, a legveszedelmesebb institúció a világon.

A kormány s a legáltalánosabb értelemben vett tőkés osztály, valamint a sajtó is, olyan szervezet, amely az emberek nagy részét egy felettük álló kisebb embercsoport hatalmába keríti. Ez a kisebb csoport ismét alárendeli magát egy még nálánál is kisebb embercsoportnak, és így tovább, mindaddig, amíg csak néhány emberből álló csoporthoz vagy egy olyan emberhez érünk, aki katonai erőszakkal tartja fönn hatalmát a többiek felett. Ez az intézmény tehát olyan kúphoz hasonlít, melynek minden egyes része a fölötte álló részek vagy a csúcson lévő rész hatalma alatt áll.

Ezt a csúcsot pedig mindig azok az emberek vagy az az ember foglalja el, aki ravaszabb és lelkiismeretlenebb a többinél, vagy olyan, aki véletlenül örököse a legtolakodóbbaknak és a leglelkiismeretlenebbeknek. (...)

Az emberek óriási hatalmi gépezetet építenek, s aztán annak a kezébe adják, aki leghamarabb és legravaszabban kaparintja el. Alávetik magukat ennek a jött-ment hatalomnak, rabszolgákká lesznek, és még csodálkozni mernek, hogy rossz dolguk van. Az emberek az anarchistáktól és az aknáktól félnek, s saját testükkel táplálják azt a hatalmat, mely ezerszer nagyobb veszedelmet hoz reájuk, mint az anarchia. (...)

Oda kötözik magukat egy ember hatalmához, aki azt teheti velük, amit akar, aztán odadobják kötelékeik végét a legelső bolondnak vagy gazembernek, és így szólnak:

— Itt van! Fogd meg! Kötözzél meg vele bennünket még jobban!

Vagy nem ezt jelenti-e, amikor a népek katonai hatalommal támogatott kormányokat létesítenek s arra támaszkodnak s meghajolnak előttük?

Abból a rettenetes helyzetből pedig, mely alatt a népek roskadoznak s amely nap-nap mellett egyre elviselhetetlenebbé válik, nem a kongresszusok, nem a tanácskozások, nem az egyezmények és nem a békebíróságok fogják kiszabadítani az emberiséget, hanem ama hatalom eltiprása, amely kormánynak nevezi magát s amely minden emberi szenvedésnek forrása.

A kormányok elpusztításához csak egy dolog szükséges. Az, hogy meg kell értetni az emberekkel, hogy a hatalom egyetlen támasza, a hazafiság érzése: durva, kártékony, szégyenletes és rossz, mindenekfölött pedig erkölcstelen érzés.

Durva érzés, mert csak nagyon alacsony erkölcsi fokon álló emberek lelkében élhet, akik más népektől ugyanazon erőszakoskodást várják, mint amelyet ők minden pillanatban készek alkalmazni.

Kártékony érzés azért, mert a népeknek egymás közti előnyös, örvendetes és békés viszonyát megzavarja, és mert kormányszervezeteket teremt, melyekben pedig a legrosszabbak ragadják magukhoz a hatalmat.

Szégyenletes érzés azért, mert nemcsak rabszolgává aljasítja a népet, hanem bikává, gladiátorrá, marakodó állattá is, mely nem a maga céljaiért, hanem kormánya céljaiért áldozza föl erőit.

Erkölcstelen érzés, mert minden ember, akiben a hazafiság érzése él, hazája gyermekének, kormánya szolgájának tartja magát ahelyett, hogy a kereszténység tanítása szerint Isten gyermeke vagy értelmi

életet élő szabad ember volna. Így aztán lelkiismeretével és eszével ellentétesen cselekszik.

Csak ezt kell megérteniök az embereknek, s minden harc nélkül, önmagától fog elszakadni az a szörnyűséges bilincs, melyet kormánynak neveznek. Magától fog megszűnni akkor az a rettenetes, hasztalan szenvedés, mely alatt annyira kínlódnak az emberek. (...)

Mi lesz azonban akkor, ha nem lesznek kormányok? — kérdezik gyakran.

Semmi sem „lesz". Csak az történik, hogy szétrombolnak, elpusztítanak valamit, amire már réges-régen nincs szükség s ami mindennél ártalmasabb: csak olyan organizmus fog eltűnni a föld színéről, amely ártalmas az emberekre.

De ha nem lesz kormány — úgy mondják —, akkor az emberek megölik egymást és erőszakoskodnak egymással. Miért? Miért vezet egy olyan szervezet elpusztítása, amely erőszakból támadt, erőszakból fejlődött, szükségképpen ahhoz, hogy az emberek erőszakoskodni fognak egymással? Valószínű az, hogy az erőszakoskodás organizmusának elpusztulásával az emberek is abbahagyják az erőszakoskodást és a gyilkolást.

Ma olyan emberek vannak, akiket arra nevelnek és arra tanítanak, hogy miként kell más embereket megölni, ma olyan emberek vannak, akiknek joguk van erőszakoskodni, s e jogukat egy kitűnő szervezet védelmezi.

Akkor azonban nem lesznek ilyen emberek, akkor senkinek sem lesz joga az erőszak, akkor nem lesz olyan szervezet, amely védi ezt a jogot, és semmi körülmények közt sem fogják elismerni, hogy embert ölni szabad.

Föltéve azonban, hogy a kormányok eltiprása után erőszakoskodnak némelyek, ez az erőszakoskodás nem lesz olyan nagyfokú, mint amilyen ma, amikor az erőszak alkalmazására fenntartott külön organizmusok vannak, s mikor az erőszakot és a gyilkolást jónak és hasznosnak tartják az emberek.

A kormányok elpusztításával az erőszak organizmusai is el fognak pusztulni, s minden erőszakoskodás jogszerűsége meg fog szűnni.

Azt mondják rendesen, hogy akkor sem törvény, sem tulajdon, sem igazságszolgáltatás, sem rendőrség, sem néptanítás nem lesz, s nem veszik észre, hogy ilyenkor a társadalom funkcióit az állami kormányzat hatáskörével tévesztik össze.

A kormányok eltiprása nem vonja maga után annak az elpusztítását, ami jó és ésszerű, vagyis ami erőszaknélküli van a törvényekben. Az, ami jó, ami ésszerű, tehát nem erőszakos a törvényekben, az igazságszolgáltatásban, a tulajdonban, a rendőri óvintézkedésekben, a pénzügyi instrukciókban, a népnevelésben, mindez amúgy is megmarad. Sőt azáltal, hogy a kormányok durva erőszakoskodása, melynek csak az önfenntartás a célja, megszűnik, egy okosabb, igazságosabb társadalmi organizáció fog kialakulni.

Az igazságszolgáltatás, a közügyek, a népnevelés olyan mértékben marad meg, amilyenben szüksége van rá a népeknek, és olyan formában, melyből hiányozni fog minden rossz, amely a kormányok mai szervezete szerint szükségképpen benne van. Csak az fog elpusztulni, ami rossz, csak az, ami a népek akaratára bilincseket rakott.

Föltéve azt, hogy a kormányok eltiprása után lázadások és belső konfliktusok színhelye lesz az állam, bizonyos, hogy a népek helyzete mégis kedvezőbb lesz akkor, mint napjainkban, mert a népek mai helyzeténél rosszabbat képzelni nem is lehet.

Ha a kormányok hiánya csakugyan az anarchiát, a rendetlenséget (ámbár az anarchia nem ezt jelenti) jelentené, az anarchia fejetlensége sem teremthetne rosszabb állapotokat, mint aminőkbe a kormányok vitték és viszik népeiket. (...)

Térjetek hát észre, emberek! Térjetek észre a magatok, testvéreitek és gyermekeitek testi és lelki jóléte érdekében! Álljatok meg, gondoljátok meg, hogy mit cselekesztek!

Térjetek eszetekre és értsétek meg végre, hogy nem a búrok, nem az angolok, nem a franciák, nem a németek, nem a csehek, nem a finnek és nem az oroszok a ti ellenségeitek, hanem hogy egyetlen ellenségetek ti magatok vagytok. Ti magatok, akik hazafiasságotokkal támogatjátok azokat a kormányokat, melyek boldogtalanná tesznek benneteket.

Magukra vállalták, hogy megvédenek benneteket minden veszélytől, s addig-addig védelmeztek benneteket, amíg rabszolgasorba süllyedtetek, amíg megromlottatok. Úgy megromlottatok, hogy minden percben el kell készülnötök arra, hogy elszakad a kifeszített húr, s iszonyatos kegyetlenséggel hányják kardélre gyermekeiteket.

És ebből a gyilkolásból még hasznotok sem lesz, mert akárhogy ölnek, akárhogy pusztítanak benneteket, helyzetetek mindig olyan marad, mint ma.

A kormányok még nagyobb eréllyel fognak fölfegyverezni benneteket, még inkább megrogytok, még inkább lesüllyedtek az erkölcstelenség posványaiba. És senki sem fog segíteni rajtatok, senki sem fog kiemelni benneteket a posványból. Népek, magatoknak kell talpra állnotok! (...)

Értsétek hát meg, hogy minden szenvedésnek magatok vagytok okozói, mikor megengeditek magatok csalni azok által a császárok, királyok, parlamenti férfiak, katonák, tőkések, papok, írók és művészek által, akik a hazafiság nevében csalnak, hogy a ti munkátokból élhessenek.

Akármily nemzetbeliek vagytok, franciák, oroszok, lengyelek, angolok, írek, németek, csehek, értsétek meg hát, hogy igazi érdekeiteknek, igazi örömeiteknek egyetlen egy nép sem állja útját, mert a népeket kölcsönös érdekek, kölcsönös szívességek, a testvéri szeretet örömei, a gondolatok, érzések és árúcikkek kicserélhetésének biztosítása fűzik egybe. (...)

Értsétek meg, hogy csak akkor szabadulhattok meg kínjaitoktól, ha a hazafiság elavult eszméjét s a rajta nyugvó szolgaságot megszüntetitek.

Csak akkor szabadulhattok meg, ha bátran beálltok azok sorába, akik a népek egyesülésének magasztos eszméiért harcolnak, azért az eszméért, amely már régóta él s régóta munkára szólít benneteket.

Pirogovo, 1900. május hó 23-án.

Elő Nemzeti Kincs 1992: dr. Rónaszéki Aladár és családja (Foto: Nemes Zoltán)

A GAIA sajtószemle anyagából

Részlet Péter Pál leveléből

Románia évek óta energiagondokkal küzd (a beépített 22000 MW lehetőség ellenére is csak nehezen tudja fedezni 7–18000 MW-os fogyasztását). Ennek megoldását, ahogy annak idején a december előtti kormány, a jelenlegi is, a Cernavodaban épülő első atomerőmű üzembeállításától reméli. Ez 5 db 700 MW-os PHWR tipusú CANDU reaktorból áll, melynek első egységét a tervek szerint 1994 végére kell átadni.

Az emberek többsége — tulajdonképpen a szükséges ismeretek teljes hiányában — ugyancsak megváltóként várja az erőmű beindítását. A sajtóban is erős atompárti hírverés folyik. Mindez eddig rendben is volna, sok országban hasonló a helyzet. Ritka viszont az olyan eset, amikor egy zöld párt is a rajongók közé tartozik. Még akkor is, ha történetesen ez a párt a jelenlegi kormány tagja, mint a Romániai Ökológista Mozgalom, mely a környezetvédelmi tárcát bírja Marcian Bleahu úr személyében. Lássuk mit ír a párt lapja, az „Eco Magazin" 1991. decemberi számában:

Terjedelmes cikkének címe „Cernavodán minden OK!" Habár, mint írja, vannak zöld pártok és szervezetek, melyek ellenzik az atomerőmű építését, ezek tévednek, s ezt szeretné a beszélgetéseken keresztül bizonyítani.

Így megtudhatjuk az Állami Nukleáris Bizottság főfelügyelőjétől, hogy elődei, jó hazafiak, átrázták Ceausescut: olyan törvényt alkottak, melynek szigorú előírásai a CANDU erőműveket részesítették előnyben egyéb — pl. szovjet — fajtákkal szemben (ezek szerint Ceausescu akarata ellenére.)

Őt követi az építő kanadai-olasz vállalat (AAE) egyik igazgatója, aki szerint — természetesen — jelenleg a CANDU a legkorszerűbb erőmű (ezt a nézetet a Kanadai Nukleáris Bizottság sem osztja). Üzembiztonsága nagyon magas, a működésben lévő több, mint 40 erőmű egyikénél sem fordult elő eddig semmilyen üzemzavar, nem jeleztek emberre káros hatást. (Ennek cáfolatát l. a Sajtószemle 1991. dec. 13-i számának 2419. oldalán).

A jövőbeni üzemeltető cég igazgatója arról beszél, hogy milyen magas gazdasági hatékonysága lesz az atomerőműnek (arról számadatot nem kapunk, hogy előreláthatóan menynyi lesz az itt termelt energia ára; figyelembe véve a 12 éve folyó építkezést nem hiszem, hogy olcsóbban tudna termelni, mint a világ más pontjain működő atomerőművek, melyek napjainkban igencsak nehéz anyagi gondokkal kell megbirkózzanak). Így reméli, hogy az első egység beindítása helyettesíteni fogja a 700 MW-os árambehozatalt, ezután pedig Románia adhat el villamos energiát.

Arról, hogy mi lesz a sugárzó hulladékokkal, annyit tudunk meg, hogy ezeket 10 évig az erőmű alatt tárolják, majd egy mélységi bányába, a Nemzeti Tárolóba kerülnek (ennek helye valószínűleg államtitok), ahol kitűnő a szervezés és az ellenőrzés.

A nyugati atomipar, más megrendelések hiányában, erősíti nyomását a kelet-európai piacra. Legutóbb, 1991 őszén, Kanada egy 400 millió $-os kedvezményes kölcsönt biztosított Romániának a cernavodai erőmű építésének folytatásához. Szakemberképzéstől az anyagi támogatásig, a hirdetéshadjáratig minden lehetőséget felhasznál. Az„Eco-Magazin" cikke jól illeszkedik ebbe a folyamatba. A beszélgetőtársak megválasztása, a kérdések megközelítési módja, a féligazságok egymásutánja a félretájékoztatás jellemző példáját nyújtják. Viszonylag könnyű ezzel megetetni a román polgárt, aki vajmi keveset tud az atomipar igazi arcáról. Az azért mégis túlzás, hogy mindez egy környezetvédő párt környezetvédő lapjában jelenjék meg!

1992. február 10.

(Forrás: NaturInform, Kolozsvár)

A belváros: összeomláshoz közeledő dugózóna

Mi az? Beteggé tesz, öl, haragot és gyűlöletet szít, szétrombolja a természetet, időt, tért és pénzt zabál, és mégis évről évre jobban szeretik az emberek. Hát persze, csak az autó lehet. Ez (Németországban) a legnagyobb környezetszennyező, első a gyermekhalál-okozók között, a legnagyobb zajforrás, a legintenzívebb CO, nitrogénoxid, ózon, üvegházgáz kibocsátó. Kínában 1000 lakosra 0,7 autó jut, Nyugat-Európában 352, az USA-ban 556. Ha Kína és Afrika el akarja érni azt az autózási színvonalat, amit mi, a Föld menthetetlenül felmelegszik, az olajtartalékokról meg jobb talán hallgatni. Ha pedig valaki ezt a groteszk közlekedési szokást kritizálja, tudniillik, hogy 80 kg élősúlyt egy 1000 kg-os ládában továbbítunk, melynek a teljes energia hatásfoka a botrányosan alacsony 5 % körül van, nos, az ilyen embert munkahely-megsemmisítőnek titulálják.

A német statisztikai hivatal szerint minden 27. munkahely függ közvetlenül az autótól, bár egyes autópártiak azt mondják: minden hetedik. Sajnos, elég sok ez mindenképpen. Az autó nagy gazdasági tehertétel. Jelenleg évi 6000 DM-mel támogatnak minden német személyautót a mesterségesen fenntartott árarányokkal és a kifizetetlen károkozásokkal. Ennyi pénzből minden autós kaphatna egy egész éves körzeti bérletet, évente 15000 km vasúti ingyenjegyet és ötévente egy nagyon jó biciklit. Ha meg kellene az összes kárt fizetni, a benzin 5,50 DM-be (a jelenlegi 5-szörösébe) kerülne.

D.I.

(Forrás:
GREENPEACE MAGAZIN 1991. április, 10.o.)

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1993-as hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok"-ot 1993-ra ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

EARTHCARE APPEALS

(No.5., 1991. október)

(Ez az amerikai Sierra Club "Earthcare Network"-jének a körlevele és az a célja, hogy felhívja a figyelmet /és tiltakozó leveleket motiváljon/ a konkrét nagy disznóságokra, elsősorban gátépítésekre, az olajkutatás rombolásaira és megmaradt vadonfoltok kiirtására. Ennek megfelelően tele van disznóságokkal. Most háromról referálnék.)

A GATT-szabályozók fenyegetik a környezetvédelmet

A genfi székhelyű General Agreements on Tariffs and Trade (GATT) olyan javaslatot tárgyal, hogy egy külföldi ipar környezetvédelmi vonatkozásai nem adhatnak okot az illető termékek importjának korlátozására. Ez a szabály megtiltaná a Gatt tagállamoknak, hogy legalább egyoldalúan megpróbálják visszaszorítani veszélyeztetett erőforrások vagy fajok kizsákmányolását. A GATT szerint egyetlen állam sem hozhat globális korlátozásokat. Erre csak nemzetközi szervezetek jogosultak, és csak olyan országokon lehet leverni őket, amelyek saját akaratukból aláírták. Ezek szerint a környezetvédelem úgy halad előre, mint egy konvoj — a leglassúbb ország sebessége szerint. A végén néhány példa, ahol az egyoldalú importkorlátozások — amelyeket persze a környezetvédők nyomására vezettek be — komoly eredményre vezettek: bálna, elefántcsont, tonhal, tengeri emlősök. És ha most ezt is megtiltják...

Gát fenyegeti a szent Jordánt

A 330 km hosszú folyónak mindössze egy 13 km-es szakasza érintetlen, speciális endemikus élővilággal, sok veszélyeztetett fajjal. Emellett népszerű kiránduló-vizitúrázó hely is. Ide akar most gátat építeni — külföldi beruházókkal — egy Kibbutz Kfar Hanasi nevű illető (bizonyára VÁLLALKOZÓ). A víz 60 %-át vennék ki, amit csúcsrajáratva pulzálnának vissza valahol lejjebb, ennek pusztító hatásait nem kell részletezni. Az izraeli környezetvédelmi minisztérium és a Society for the Protection of Nature in Israel tiltakoznak, 15000-es tüntetés is volt már, ennek ellenére folyik az építkezés. Tiltakozó leveleket az alábbi címre kérik: Prime Minister Yitzhak Shamir, Prime Minister's Office, P.O.Box 187, Jerusalem 91001 Israel.

Környezetvédők kontra fülöp-szigeti hadsereg

A Fülöp-szigetek északi részén orvul meggyilkolták Henry Domoldol népszerű törzsi vezetőt, aki aktív emberjogi és környezetvédelmi szószóló volt. Tanúk szerint a hadsereg és a Civilian Armed Forces Geographical Units(?) emberei lőtték le, amikor kilépett a házából. Mivel Domodol ismert védelmezője volt a törzsek élőhelyéül szolgáló erdőknek, valószínűsíthető, hogy a katonaság a fakitermelő vállalatokkal való összefonódottsága miatt ölte meg.

Az erőszak nem új a fülöp-szigeti környezetvédők számára: februárban a Haribon Foundation 14 tagját letartóztatták, miután felfedték, hogy a védett kamagongfák Palawan-szigetről történő illegális expotjában is benne volt a hadsereg, továbbá a katonaság aktív tevékenységbe kezdett a Mt. Apo-n, miután a környezetvédők küzdeni kezdtek az ott folyó olajkutatás ellen.

Most azt kérik tőlünk, hogy követeljük Domodol halálának és a filippin katonaság egyéb piszkos ügyleteinek kivizsgálását az alábbi címen: President Corazon Aquino Malacanang, Palace Manila, Philippines, Fax: 632-712-4100

Ágó

A. Rosencranz és A. Scott

Szibéria veszélyeztetett erdei

2,3 millió négyzetmérföld erdő van Szibériában, ez pont az USA területe, a világ nyitvatermő erdeinek 57%-a, a világ teljes faállományának egynegyede. Az Amazonasz-vidéki erdők a szibériaiaknak csak a felét teszik ki (bár kétszer annyi szenet tartalmaznak). Csakhogy megy a vágás, méghozzá 90%-ban tarra. Sok külföldi vállalat, pl. japánok is ráharaptak a dologra, és a BAM további 1,4 milliárd m^3 fát tett elérhetővé. A BAM-építők most munkanélküliek, szívesen vágnak egy kis fát. Egységnyi végtermékhez háromszor annyi fát használ fel egy orosz vállalat, mint egy nyugati. Az ágakat eleve nem hasznosítják, és a fűrészek nem állíthatók, tehát a deszka-gerendavágás előtt az összes törzset azonos méretre kell vágni. Itt kellene a külföldi segítség, de a tarvágás könnyebb. Pedig a fa itt nagyon lassan nő vissza. A törvények egész korszerűek, megszegésükért kemény 100 rubeles büntetés jár. Több hatalmat kellene adni a helyi hatóságoknak, de akkor le kellene cserélni a korrupt felügyelőket. Ha meg központi kézben maradnak az erdők, nagy lesz a kísértés, hogy gyors faexporttal enyhítsenek a gazdaság állapotán. Vannak zöldek, de a vegyesvállalatok felett nincs ellenőrzésük, lakossági fórum meg egyéb úri huncutságok nincsenek. (Ennek ellenére hat hónap alatt vagy ezer környezetpusztító tervezetet, gyárat stb. állítottak le a zöldek.)

(Forrás: NATURE 355(6358), 293-294. — 1992. január 23.)

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

Észak

Az északi félteke
legtöbb országában
katasztrófális méreteket öltött
az éhség hiánya,
a ruhátlanság hiánya,
a szellemi szükség hiánya,
a lehetetlen elérhetetlenségének
hiánya,
a bármilyen téren való
kielégítetlenség hiánya,
a létezés vágyának hiánya.

György O.

Könyvismertetés

Szesztay Károly és Sz. Gábor Margit: *Bolygónk véges türelme — Meddig terhelhető a bioszféra?* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992. 135 oldal, + 33 színes ábra, 350 Ft.

A könyvet a kezembe véve először az irodalomjegyzékét néztem át, s örömmel láttam ott Lovelock, Mumford és Peter Russell nevét. A könyv tárgya meglepő: a Mindenség, az ősrobbanás leírása után foglalkozik a Föld fejlődésével, a Gaia-elmélettel (15 oldalon át), a bolygó hőszabályozásával, az ember kialakulásával. Ez utóbbival kapcsolatban egyetértéssel olvastam a szerzők sorait: *mindannyian, mi Földön élő emberek testvérek vagyunk;* s ugyancsak szívemnek tetsző volt, amit agyunk bal- és jobboldalának működéseiről írnak („Ahhoz, hogy egyre újabb és újabb technikai és gazdasági csodákat alkotó — de ugyanakkor egyre újabb és egyre élesebb társadalmi, környezeti és politikai elentmondásokat is felszínre hozó — civilizációnk ne az öngyilkosság, hanem a földi édenkert felé vegye irányát, mielőbb szükség van *agyunk jobb felének* elsődlegesen érzelmi és erkölcsi tartalmú és szintetikus irányzatú képességeinek a bal féllel arányos és összehangolt kibontakoztatása, *egy második felvilágosodásra").* Ezt Fritjof Capra is írhatta volna! Sajnos azonban ez a gondolat nem húzódik végig következetesen a könyv egészén.

A Szesztay házaspár a teljességre törekszik, ami ilyen terjedelem mellett nem könnyű, de lehetséges. Foglalkoznak népességgel, élelemmel, talajjal, energia-felhasználással és iparosodással, felhívják a figyelmet arra, hogy csak a folyamatosan megújuló vagy gyakorlatilag kimeríthetetlen bőségben előforduló természeti erőforrásokra támaszkodhatunk, s fölsorolják a jövő energiaforrásait (víz, szél, nap, geotermikus, fúziós energia). Meglepő ezek után, hogy nem ítélik el a nukleáris (hasadásos) energiát sem, azzal kapcsolatban nem írnak a kiégett fűtőelemek elhelyezési gondjairól, beveszik a tenyésztő-reaktort is a leltárba. A szerzők szemlélete tudathasadásos: külön 15 oldalon foglalkoznak egy nukleáris világ-szerencsétlenség várható következményeivel, a nukleáris téllel, de ugyanakkor nem veszik figyelembe, hogy az atomeneregia „békés felhasználása" csupán a katonai felhasználás melléktermék.

Nem értek egyet azon megállapítással sem, hogy az energiahordozók használatával kapcsolatban „arra ... bizton számíthatunk, hogy a legutóbbi évek fejleményei szerint egyre globálisabbá és hatékonyabbá váló *piacmechanizmus* kellő időben megfelelően határozott és részletes választ fog adni". Nem, mert a piac csak a mában gondolkodik és semmiesetre sem tekint több nemzedékkel előre.

Az 1992-ben kiadott könyv súlyponti kérdései között aránytalanságot látok, amikor az üvegházhatásról 4 sort, az ózonréteg megritkulásáról mindössze 8 sort találok. Ennél nagyobb hiányosságnak tartom, hogy a szerzők nem foglalkoznak a fogyasztói magatartással, az ember és kozmosz viszonyával, a tudati-lelki kérdésekkel. Holott, amit az agyféltekék szerepéről írnak, az ezt is igényelné... A szerzők eljutottak Lovelock első könyvéhez, de a másodikig már nem, ugyancsak nem a Gaia-konferenciákig, sem Teilhard de Chardinhez, Schumacherhez, Illichhez, Skolimowskihoz. Kár. Ezért maradt a könyv Janus-arcú: gyakran az az érzésem, hogy a jó szándékot és érzéseket a tudományos (ál)-objektivitás fékezi. Nem teszik a maga helyére a tudományt, nem fogalmazzák meg annak korlátait, túlságosan bíznak a megismerésben, információkban, adatokban, azok jobb fölhasználásában. (Skolimowski egyik írásának a címe: „Információ — igen, de hová tűnt a bölcsesség?")

Ez a könyv talán túl gyorsan, nem elég éretten került a nyomdába, jó lett volna, ha a rokonszenves szándékú szerzők jobban átgondolt (ki)utakat tudnak mutatni türelmetlen bolygónk lakói számára.

Pi.

A Paraszt és az erszény

Volt egyszer egy paraszt, aki keményen dolgozott a mezőn. Egy napon Istenhez imádkozva kérte, hogy könnyítsen terhein egy kis kinccsel. Észrevett egy kicsiny erszényt a lábainál, és egy hang így szólott: „Vedd ezt az erszényt, mint Isten ajándékát. Egy aranypénzt találsz abban. Ha kiveszed, helyette másik lesz benne. Azonban semmire nem fogod tudni kiadni a pénzt, amíg az erszényt bele nem dobod a folyóba, ahol az gyönyörű hallá változik." A paraszt egész éjjel az aranyakat szedegette ki az erszényből, reggelre már volt neki egy zsákkal. A szomszédjától kért élelmet, mert még egy zsákkal akart gyűjteni az erszényből. Az is meglett, de ő csak folytatta a koldulást. Így ment ez éveken át, néha majdnem bedobta az erszényt a folyóba, de végül mégsem tette meg. Amikor meghalt, a háza tele volt pénzzel és egy kanálnyi élelem sem volt benne.

(Zsidó mese).

Az Üzletemberek Tanácsa...

Az UNCED Magyar Nemzeti Bizottsága által kiadott hírlevél 2. számában az Üzletemberek Tanácsa (Business Council) fogalmazza meg felhívását — úgymond — a fenntartható fejlődésért.

Szörnyű rossz érzésem van. Nagyon óvatosnak kell lennünk és főleg nagyon ébernek. Ugyanis megjelentek a környezetvédelem kakukkjai, akik alapjában véve (!) ugyanazt akarják folytatni, mint amit eddig is csináltak, de most már becsomagolják a mondandójukat „környezetbarát szlogenekbe", s így próbálják azokat egyrészt „eladni", másrészt velünk elfogadtatni és „kiköltetni". (Tévedés ne essék: az igazi kakukkal nincs semmi bajom!)

Véleményem szerint erre a felhívásra leginkább a képmutatás és az álság jellemző. Mert ugye milyen szépen is hangzik az, hogy „hidakat kell építenünk a világokat elválasztó szakadékok felett, amelyek elválasztják a gazdagokat és a szegényeket"; de vajon elképzelhető-e, hogy pl. a Ciba-Geigy, a Nippon Steel Corp., vagy a Henkel „üzletembere" *valóban* azt hiszi, hogy az általuk alapelvként ajánlott „szabad piaci verseny minden szinten" valóban hidat fog verni a gazdagok és szegények között?

Vagy pl. mit higyjünk arról az üzletemberről, aki a fenntartható fejlődés alapelemei között elsőként a „piacgazdaságon alapuló gazdasági növekedést" jelöli meg?

Ismét csak azt mondhatom, hogy: szörnyű rossz érzésem van; s rossz az előérzetem a Rio-i konferenciával kapcsolatban is. A fentemlítettek miatt is egyre nagyobb veszélynek látom, hogy a vasaltnadrágos, jólfésült, elegáns és simamodorú üzletemberek — jártasságot szerezvén a környezetvédő „szöveg" rafinált alkalmazásában — vakvágányra viszik a konferenciát.

Kedves, kicsi, milliónyi poszáta-társaim! Vigyázzatok, mert a fogyasztói társadalom bül-bül-szavú vezetői most csempészik az agyatokba azt a gondolatot, hogy még örüljetek is majd a fészketekbe csempészett kakukk-tojásnak! — '92.ápr.2.

ViA

TARTALOM

Tanulmány
Rudolf Schermann: Opus Dei (Egy boldoggáavatás rejtett okai) . . . 3–5
Jubileum
Márczi Imre: Ötven év (Beszámoló a Bokor-közösség ünnepéről) . . 6
Szépirodalom
Prohászka Ottokár: Zinka halhatatlan 14–16
Családi oldal
Vincze Endre: Család és társadalom 12–13
Gyerekeknek Moha-mese
Anyák napja — Ünnep 17–18
Egyházi élet
V.J.: Egy papi élet állomásai 7–11
Jacques H. Teeuwen: Misszionárius voltam Új-Guineában 19
Még egy szót a konquisztáról!
Bessenyei György: A Montezuma lelke ajkairul (Vers) 20
Mihálovics Zoltán: Egyházkritika? 21
Erőszakmentesség
Lev Tolsztoj: A hazafiságról 26–28
Elmélkedések
Gergely G. András: Legyőzte a világot? (Húsvéti elmélkedés) 2
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 22–25
Ökológia
Szemelvények a GAIA sajtószemle anyagából 29–31
Közhelyek
Márciusra: Biztosítani akarom a gyermekeim jövőjét 9
Áprilisra: Az egészség mindenekelőtt 21

Hibaigazítás

Előző számunkból kimaradt a
Marxizmus, kereszténység és ökológiai szükségszerűség
c. írás (30–31. o.) szerzőjének neve: HENRYK SKOLIMOWSKI

Az
„Érted vagyok"
különszámát
április végén postázzuk

Egy könyv mindenkinek

Az elmúlt év vége felé jelent meg egy hallatlanul figyelemreméltó könyv Éliás Józseftől. Címe: „Auschwitz mint Golgota, Golgota mint Auschwitz". Az antiszemitizmus (a szerző pontosító terminológiája szerint „Izrael-ellenesség") sajnos mai és időszerű apropójából indulva ki terítékre kerül itt több bibliakritikai, hermeneutikai probléma is. A hagyományos teológiai szemléletet kiszélesítve von párhuzamot az ún. „zsidó sors" és Jézus kereszthalála között, egészen addig a konklúzióig, amit ő „a Szeretet Vastörvénye, a Következmények Vastörvénye és a Helyettesítés Vastörvénye" terminológiával s annak kibontásával ad elénk.

A könyv általános, bárki önvizsgálatát elősegítő nagyszerű tanítása abban áll, hogy rámutat: az Izrael-gyűlölet (=antiszemitizmus) ugyanabból az előítéletes gyökérből táplálkozik, mint a filoszemitizmus. Vagyis valakiket, valamely embercsoportot azért vet meg, üldöz, illetve azért vonzódik hozzá, mert az, ami: amiről nem tehet — jelen esetben a *származása.*

Az önvizsgálati tükör megmutatja: e kirekesztő szemlélet az alapja sok barátságnak, társaság-testület létrejöttének.

Mindenki feladata, küldetése az Isten szeretetének, agapéjának elsajátítása, amely a másik másságát érzékeli-értékeli, s azzal együtt, sőt éppen azért fogadja el (=szereti), mert nem önmagát tükrözi, hanem egészen más.

A nagysikerű könyv korlátozott számban kapható a szerző címén (Debrecen, Egyetem sugárút 70.) és jelen sorok szerzőjénél.

Mihálovics Zoltán
Szigetszentmiklós, Béke u.17.
2310

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV/2. (18.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5—6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható! Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian catholic church.
Editor: GARAY András —
Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok" can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of re-publication.

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1993-ra (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft;
egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

Különszám
1993. április
89,— Ft

„Kézfogás”-konferencia

Bulányi György aranymiséje

A jóakaratú emberek ökumenéje

„A szelídek fogják örökölni a földet”

„Éheztem, és ennem adtatok”

Bulányi György hitvallása

Interjúk

A konferencia sajtóvisszhangja

1993. január 30., szombat

Bulányi György bevezetője

Kedves Vendégeink, kedves Barátaink!

Akik a meghívóhoz mellékelt Eligazítót olvasták, tudják, hogy e kétnapos találkozó mai első fele *a SZÓ* jegyében áll. Azt is tudják, hogy e találkozót a Bokor Katolikus Bázisközösség rendezi. Közel félszázados „illegális” létünk után ez már második konferenciánk. Az elsőt három esztendővel ezelőtt rendeztük Katolikus Megújulási Fórum címmel. A Fórum célja volt tudatosítani a jézusi örökséget, megtalálni az evangéliumi üzenet megvalósításának hatékony eszközeit.

A jelen Kézfogás–konferencia ugyanezt a célkitűzést szeretné továbbvinni. A különbség a három évvel korábbi és a jelen rendezvény között abban áll, hogy míg a korábbinak előadóit a Bokor tagjai adták, addig mostani konferenciánk előadói szélesebb eszmei-társadalmi alapot képviselnek. Konferenciánk mindhárom témájában megszólalnak a nem-vallási, a profán világ, majd a nem-katolikus egyházak képviselői, s a sort egyházunknak egy Bokron kívüli, ill. azon belüli tagja zárja. Jelentősnek vélem, hogy az elmúlt félszázad során bennünk kiformálódó gondolatok most köreinken kívül támadt gondolatok mérlegére kerüljenek, s azon meg is méressenek.

A sajnálatosan köztünk jelen nem lehető Hamvas Béla életműve elibénk tár egy általa nagybetűvel írt Hagyományt, melynek vonásait Hamvas felfedezte az emberi kultúrtörténelem nagy vallásaiban és nagy filozófiáiban. Úgy gondolom, hogy ezen a hagyományon belül fogalmazódik meg a Názáreti Jézus gondolatvilága is. Ez utóbbinak lényegét a Bokor az elmúlt félszázad során abban találta meg, hogy el kell utasítanunk magunktól az uralkodás, a vevés és az emberölés magatartásformáit, mert csak az előbbieket kizáró szolgálat, adás és megbocsátó szelídség teszi lehetővé az életet az emberiség számára a Terra bolygón.

Hogy az idő és tér koordinátáinak különböző pontjain miként kell e magatartásformáknak testet ölteniök, erről a nem-áruló írástudók, a próféták, az Ószövetség szavával a „nabim”, azaz Isten tolmácsai nyújtanak nekünk tájékoztatást. Úgy tetszik nekem, hogy az európai kultúrkör utóbbi századaiban a tolmács-szerepet döntő súllyal világi írók töltötték be, nemegyszer a vallások képviselőivel szemben is.

Az irodalom rendre hű tükre a szellemi mozgásoknak. A magyarországi irodalom jó kétszáz esztendővel ezelőtt váltott: latin nyelvűből magyar nyelvűre, tudományos igényből szépirodalmi-művészi igényre, s a vallási ihletést felváltotta egy magát profánnak, azaz nem-vallásinak tekintő szándék. 1779-ben Bécsben lát napvilágot *A magyar néző*. Ezt írja benne Bessenyei György: „Még magyarul profánus írók nem is voltak”. A vele induló vonulat termi meg irodalmunkban azokat a gondolkodókat, akik nemegyszer inkább közelébe érnek a jézusi gondolatvilágnak, mint nem-profán, vallási gondolkodó kortársaik. Csak egy példát említenék: Babits Mihály alighanem különb tolmácsa volt a jézusinak, mint az ő korában bárki más.

Az emberi szellem mozgása ismeri a két és több felé szakadást, de ismeri az újra találkozást is. Örülnék, ha konferenciánk találkozásokat gyümölcsözne. Találkozást a jézusi örökségben a különböző vallások között, találkozást az említett Hagyományon belül a vallási és a profán gondolatvilág között.

Kívánom, hogy érezzük jól magunkat e szellemi tornán. Kívánom, hogy közelebb kerüljünk egymáshoz.

A jóakaratú emberek ökumenéje

Lengyel László előadása

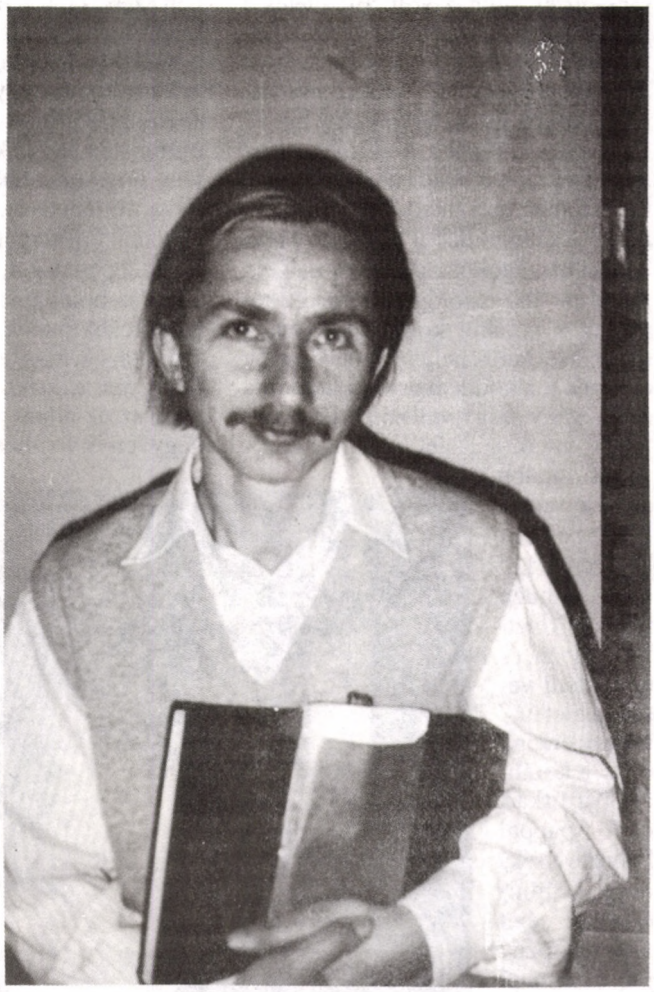

Kedves Barátaim!

Köszönöm szépen a meghívást. Mint profánus gondolkodó három dologról szeretnék szólni az itt egybegyűlteknek. Az első kérdés az — ha tetszik világméretű, — hogyan válnak a 20. század végén az egyházak, nemcsak Magyarországon, hanem a világ különböző térségeiben állami indíttatásúakká és az államok egyházi indíttatásúakká. Mi az az összefonódás, ami most mint egy járvány megszállja a világot. A második, az közelebb visz és még profánusabb: nevezetesen, itt Kelet-Európában, mi az a veszély, ami leselkedik a vallásosak és a profán laikusok együttélésében? Mi az, ami nem teszi lehetővé ezt a békés együttélést? A harmadik,hogy mi az a magatartásmód, emberi viselkedésmód, amely követhető Magyarországon ebben az együttélésben?

Tehát az első kérdés: mi történt most a világban? Már évtizedes trendet is húzva azt tapasztaljuk, hogy a fejlett világ tulajdonképpen szűk táborán kívül a vallások egyre inkább államvallássá és államok egyre inkább teokratikus állammá válnak. Amikor kitekintett valaki a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején a világba, akkor látva az iszlám előretörését és az iszlámban megnyilvánuló államra való rátelepedését, azt hihettük, hogy ez a fajta fundamentalizmus, amely összeköt államot és egyházat, ez csak az iszlám megújulásában jelentkezik, más egyházak mentesek ettől. A kelet-európai változások azonban arra mutatnak a nyolcvanas évek végén, hogy mind a keleti, mind a nyugati kereszténység egyházai Kelet-Európában foglyaivá váltak egy új államnak, és egy új állam, amely persze nem is annyira új, átveszi, segítőnek hívja azokat az egyházakat, amelyek készséggel a segítségükre is sietnek. Ma, pillanatnyilag, amit valószínűleg nem hittünk volna a század korábbi időszakában, az államok háborúját egyben az egyházak és vallások háborúja is kíséri. Amikor az iszlám a Közel-Keleten vagy bárhol a világban szent háborút hirdetett, akkor ez teokratikus államok háborúja is, és amikor ma a jugoszláv, délszláv térségben a háborút figyeljük, akkor azt tapasztaljuk, sajnos, hogy ez vallásháború és egyben egyházi-asult államok háborúja is. Ma Szlobodán Milosevics szocialista pártvezető szentképeken jelenik meg Szerbiában, s a szerb ortodox egyház legalább annyira ellenséges, ha nem ellenségesebb sok tekintetben a boszniai muzulmánokkal, a horvátországi magyarokkal és horvátokkal mint katolikusokkal szemben, mint amennyire a szerb állam.

Amikor nézem a televízióban Jelcin elnököt, a korábbi moszkvai párttitkárt, hogy hogyan csókol kezet az ortodox metropolitának, és a metropolita hogyan öleli magához Jelcin elnököt, és megtudom ugyanezen hírekből, hogy az orosz nép a pravoszláv egyház legfőbb letéteményese, és ami összetartja őt, az éppen ez az egyház, s hogy amivel különb ez a nép, az éppen ennek a keleti ortodox egyháznak a magasabbrendűsége pl. az ukrán nemzeti egyházzal szemben — akkor elkezdek félni.

Lengyel barátaim pedig újra meg újra írnak arról, s ezt nyilván Önök is jól ismerik, hogy hogyan válik az állam bizonyos tekintetben egyházi befolyású szervezetté, és hogyan telepszik rá az egyházra a korábban laikusnak látszó állam.

Ennek az államosodásnak az a veszélye, hogy pillanatnyilag, ahogy az iszlámot próbálták az államon keresztül rákényszeríteni az iszlám területén, az iszlám ország területén lakó bármilyen állampolgárra, legyen az bármilyen hitű, vagy nem hívő, ma a rekrisztianizáció folyamatában sajnos ez az egyébként nagyon is logikus és bizonyos szempontból elfogadható eszme az államon keresztül próbálja megvalósítani önmagát.

Most itt jön a második kérdés, amihez szeretnék hozzányúlni, hogy világméretű összecsapások vallási összecsapásokká válnak, és ez félelmetes. De ebben mi innen, akik itt ülünk a kézfogásunkkal, sajnos, nem

sokat tudunk segíteni. Ebben csak megjósolhatjuk, hogy különböző hitelvűeknek ez a fajta összecsapása nagy valószínűség szerint teljesen ellentétes azokkal a hitekkel is, amelyekre a vallás épül. Tehát az iszlámmal is ellentétes. Ez valaha egy toleráns hit és egyház volt. Ellentétes a kereszténység ortodox és nyugati fajtájával is. És mégis így jelenik meg: azzal az erőszakkal, amelyet valószínűleg az eredeti atyák nem így hittek. De Kelet-Európába benézve, itt az igazi félelmem abban van, hogy minél inkább magára marad Kelet-Európa, minél inkább pótlékot keresnek ezekben az országokban a kenyér helyett, minél inkább ideológiai pótlékot keresnek a korábbi kommunista vagy szocialista tanok helyett, annál inkább előtérbe tolakodik akarva-akaratlanul az az igény, hogy vallási pótlékot adjanak ennek a Kelet-Európának. És annál inkább abba a veszélyeztetett helyzetbe kerül minden egyház Kelet-Európában, és ezt valódi veszélyeztetettségnek érzem, hogy a korábbi párttitkárt egy pappal helyettesítsék, hogy a mindennapi élet meghatározóját, tegnapi meghatározóját, egy másik ideologikus meghatározóval helyettesítsék, hogy az egyházakat ideológiai funkcióra használják fel.

A vallási gyűlölségek átitatják a társadalmak különbségtételeit. Az itt ülők közül nyilván többen vannak, akik vagy Erdélyből származnak, vagy legalábbis ismerik az ottani viszonyokat. Nagyon pontosan tudják, hogy ma a magyar megkülönböztetés pillanatnyilag majdnem egyértelműen azt is jelenti, hogy nem tartozik a görögkeleti egyházhoz. Katolikusnak vagy protestánsnak lenni az egyértelmű a magyarnak lennivel. És ennek a következménye nagyon kemény vallási egymással szembenállás. És ezt az állam kitűnően felhasználhatja. Föl is használja. Magyarország reményét abban látom, hogy bármennyire is államfogollyá teszik adott esetben a magyar nagyegyházakat, bármennyire is lassan ismerik föl ezek az egyházak, hogy ez számukra zsákutca, úgy vélem, hogy a magyar társadalom, ha csak Magyarországot tekintem, túllépett ezen az intoleráns viselkedési formán. A magyar társadalom megtanult együttélni. Tudom, hogy ez az elmúlt néhány hónap nagyon személyeskedő és rosszízű politikai vitái után nagyon optimistán hangzik, de mégis úgy vélem, hogy ez a társadalom alapjában véve túllépett az egymást vallási, nemzeti, faji alapon kizáró korszakán. És túllépett azon, hogy az államtól várja a boldogulását. Az egyházak zsákutcába jutnak, mikor az államra számítanak, hogy a mindennapi életbe bevigyék a krisztusi gondolatokat, mert ez az állam az elmúlt nemcsak negyven-ötven-hatvan esztendőben, a Horthy-korszakban is, ez az állam lejáratta magát.

A magyar társadalom előtt ez az állam többé nem tekintély, és egy rossz tekintélyhez kapcsolódni a legrosszabb politika. Nem igaz az, hogy állami tekintélyen keresztül pozitív meghatározást lehet adni a mindennapi életnek. Ez alól jöttünk ki. Ez az, ami ellen a civil ember Magyarországon a maga módján fellázad. A magyar társadalom civil szervezeteket akar és civil szervezetekben bízik. És az egyházakban csak mint civil szervezetekben bízik. Vagyis én elkerülhetetlennek látom profán oldalról, hogy az állam és egyház szétváljék, és ez az egyház javára is szolgálna, éppen úgy, mint az államéra. Mert nem lehet a mindennapi életünknek olyan ideológiát adni, hogy légy civil a mindennapi életedben, amikor ezt az állam diktálja neked, akár egyházilag, akár világilag. Ez a társadalom fejlődésében civil fejlődés lesz. Optimista vagyok ebben, efelé tartunk. A civilizálódásunk magánszervezetek egyre táguló körét fogja mutatni. Az ilyen magánszerveződéseknek, mint ahol most mi ülünk. A hierarchikus államhoz kapcsolt kötődések ideje lejárt. Hála Isten, hogy lejárt. Azokban az országokban van tragédia, ahol ez sajnos nem járt le. Én azt látom, hogy Magyarország éppen azáltal nézhet viszonylag reménykedve a jövőbe, hogy nálunk ez a korszak lejárt. Hogy a hierarchiához kapcsolódó intoleráns magatartás a társadalom egyes személyeiben túlélte magát. Nincs tovább. Kelet-Európában igenis van még tovább. Sajnos az orosz társadalomban beépült az emberekbe, sejtjeikben van, a *homo sovieticus*-ban, hogyha egyszer sorba állítják, akkor most egy másik sorba is beáll. Magyarország nem így viselkedik, a magyar társadalom nem így viselkedik.

Ezért a zárómondatom az, hogy ahogy Önöknek ez a szép célkitűzése, a kézfogás mindenképpen példamutató, úgy vélem, hogy ezt a példamutató magatartást tulajdonképpen a magyar társadalom nagy része átvette, tudatosan vagy öntudatlanul. Nem Önök vannak kisebbségben. Ez fontos dolog. Nem azok vannak kisebbségben, akik békét és együttműködést akarnak. Magyarországon azok vannak kisebbségben, akik nem akarnak békét, akik konfliktust akarnak, akik azt hiszik, hogy ideológiailag vagy bármilyen ál- és reális vallás nevében emberekre rákényszeríthetik a gondolataikat.

Köszönöm szépen.

Dóka Zoltán

betegesége miatt személyesen nem jelenhetett meg a konferencián, ezért elküldte előadása vázlatát.

... megpróbálom összefoglalni tervezett mondanivalóm tartalmát. — Három lutheri gondolatot akartam bemutatni:

1) A keresztény hit „extra nos"-jellege és annak jelentősége az egyházi és a szekuláris ökumené lutheri modellje számára. Ez azt jelenti, hogy üdvösségünk bizonyosságának alapja, egységünk, összetartozásunk garanciája, forrása „rajtunk kívül" van, éspedig a teremtő, megváltó Istenben és nem valamiféle emberi, egyházi vagy világi kvalitásban, aktivitásban. — Itt mindenképpen kritikai megjegyzést fűztem volna a megadott témához: „A jóakaratú emberek ökumenéje", Lukács 2,14-ben ui. a „jóakarat" birtokos esete nem genitivus qualitatis, hanem gen. possessivus. Vagyis nem az emberek, hanem Isten jóakaratáról van szó. „A Jóakarat emberei" a qumráni irodalomban, ahonnan a kifejezés származik, a „kiválasztottakat" jelenti, tehát szeparatív értelmű. Lukácsnál azonban univerzális értelmet kap. Erre vall egyebek mellett a szövegben a „földön" helyhatározó, amely a jóakaratú Isten békességének perspektíváját jelöli. Ezt az értelmezést igazolja világosan Lukács 6,35 is.

2) Isten igéjének mint törvénynek és evangéliumnak a megkülönböztetése egyúttal az emberi élet kettős, horizontális és vertikális aspektusát jelenti. Itt többek között az egyház és a társadalom összemosásának veszélyeire hívtam volna fel a figyelmet, kritizálva két, állandóan jelentkező tendenciát: a „világ" klerikalizálását és az egyház szekularizálását, valamint az ezekből adódó szereptévesztéseket.

3) „A keresztény ember szabad ura mindennek, és senkinek sincs alávetve. A keresztény ember készséges szolgája mindeneknek, és mindenkinek alá van vetve." Ez a paradox kettős tétel Luther egyik leghíresebb megfogalmazása az egyes keresztény emberről. Eszerint a keresztény egzisztencia két elválaszthatatlanul összetartozó alkotóeleme: az egyedül Istenbe kapaszkodó hit, amely mindentől és mindenkitől (önmagunktól is!) szabaddá tesz Isten számára, és az ebből a hitből fakadó szeretet, amely a hit szabadságával, önként szolgává teszi magát mindenki számára. Ahol ez a keresztény egzisztencia valóban működik, ott maga Krisztus van jelen és történik, tapasztalattá lesz a jóakaratú Isten ökumenéje.

A Bokor-közösség szép üzenetével így is kifejezhető mindez: Krisztus evangéliumában Isten szól a bűnös emberhez: „Érted vagyok!" Erre felel a bűnbocsánat kegyelmét elfogadó ember ugyanezzel a szóval, kettős irányban: Isten felé a hit vallomásával, embertársa felé a szeretet cselekedetével: „Érted vagyok!"

Még egyszer köszönöm, hogy ünnepetekre meghívtatok, és köszönöm, hogy betegségem miatti távolmaradásomat megértő szeretettel fogadtátok.

Isten oltalmába ajánl és testvéri szeretettel köszönt Mindnyájatokat

Hévízgyörk, 1993. február 12-én

Dóka Zoltán

Nyíri Tamás előadása

Az idő rövidsége miatt olvasva keresem a választ a kérdésre, amely így szól. „Szükségképpen intoleráns-e az egyház?" Nyilvánvalóan nem intoleráns pusztán azért, mert a keresztény értékekhez méri a társadalmi intézményeket és törvényeket. A vallásszabadsággal ellenkeznék, ha valaki tartózkodást kívánna tőle kognitív és normatív értékelésében. Nem intolerancia, ha kimondja, „ez igaztalan", „ez rossz", „ez ellent mond a kinyilatkoztatásnak". Akkor intoleráns, ha fizikai vagy szellemi hatalommal kívánja elnémítani vagy elnémíttatni a helytelennek minősített eszméket. A történelem során — vitathatatlan! — ezt megtette. Aquinói Szent Tamás még azt tanította, hogy az eretnekeket kényszeríteni lehet, hogy visszatérjenek az egyházba, sőt a makacs eretnekeket szabad halálra ítélni és kivégezni, s a halálos ítéletet még Aquinói Szent Tamás is úgy okolta meg, hogy csak az indulatból eredő ölést tiltja Jézus, de nem az igazság iránti buzgalomból fakadót.

Feltételezve az emberi értékek hierarchiáját, magától értetődik a másként gondolkodók, kiváltképpen az eretnekek üldözése. Ezt feltételezve nagyon meggondolandó, amit Maritain mond 1952-ben. Szerinte az az állam, amely halállal bünteti az eretnekséget, magasztosabb eszméket vall az emberi közösségről, mint amelyik állam csak a fizikai gonosztetteket üldözi. Maritain nem ajánlja már a visszatérést a középkori szokásokhoz, de nem magyarázza meg, hogy miért szabad lemondania az egyháznak a véleménymonopóliumról. A katolikus kultúra későn jutott erre a belátásra; egész világ választja el a „haladó" XIII. Leót — nem is beszélve IX. Piuszról —

II. János Pál pápa Redemptor hominis enciklikájától, amelyben már úgy tünteti fel a pápa az egyházat, mint az emberi jogok védelmezőjét. Más vallások sem sokkal toleránsabbak, a különbség csak az, hogy míg pl. a Koránból valamiként le lehet vezetni a teokratikus államberendezkedést, az evangéliumból hibátlan következtetéssel soha, hiszen egyértelműen külön választja Jézus a kettőt, lerakja az állam és egyház különválasztásának az alapjait: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré".

Az igazi kérdés persze az, hogy nem sértjük-e a kereszténység abszolút igényét, nem fordulunk-e szembe a kinyilatkoztatással, ha elutasítjuk a másként gondolkodók üldözését, a cenzúrát, akárcsak a lelki kényszert is és más efféléket vallási világnézeti kérdésekben? A vallási intoleranciát nem igazolja a keresztény kinyilatkoztatás abszolút igénye, tudniillik, az intoleranciához nem elég azt mondani, hogy az igazság, az üdvösséghez szükséges igazság birtokában vagyunk. Az intoleranciához még az a meggyőződés is szükséges, hogy a kényszer a kisebbik rossz, a minus malum a toleranciával szemben. Ez volt, ami Szent Tamást is a halálbüntetés megindoklására vezette. Megfeledkeztek azonban Tamások és a többiek a Jézus ajkára adott szentírási kijelentésről: „Nem azért jöttem, hogy elítéljem a világot, hanem hogy megmentsem". Általánosítva az evangéliumi mondást: senki nem tudhatja biztosan, hogy az erőszakból fakadó rossz kisebb-e, mint a toleranciából eredő, és akkor már nincs, ami az intoleranciát az abszolút igény végett megokolná.

Gyakran hivatkoznak az „extra ecclesiam nulla salus" elvre, de nagyon sokan elfelejtik, hogy 1949-ben XII. Piusz pápa ideje alatt a Szent Officium elítélte azokat az amerikai teológusokat, akik azt vallották, hogy az üdvösség nélkülözhetetlen föltétele a látható egyházhoz való látható tartozás, tehát a keresztség, méghozzá a katolikus egyházban. A római vélemény, amit a Szent Officium képviselt, így szólt: csak az egyház szükséges (hogy a hozzátartozás hogyan, milyen módon valósul meg, az már egészen más kérdés), amiből egyértelmű, hogy kivétel nélkül minden egyes embernek nyitva áll az üdvösséghez vezető út a Szent Officium 1949. évi döntése szerint. Ez a döntés azért alapvető, mert nélküle nem volna lehetséges megmagyarázni, megokolni az ökumenét, az ökumenikus gondolkodást, egyáltalán az egyház nyitottságát.

Természetesen a szabadság ambivalenciája értékelésének az ambivalenciája súlyos kérdéseket vet föl. Szent Ágoston dogmatikailag nem kötelező, de egyházilag bevett felfogása szerint a szabadság (a libertas juridica, és nem a libertas arbitrii) nem önkény, nem a jó és rossz közötti választás lehetősége, hanem a jó tényleges választása. Aki ismeri Marxot vagy Hegelt, az tudja, hogy pontosan ezeket a gondolatokat vették át. Igaz ugyan, hogy az egyház többször elítélte az erőszakos kereszteléseket, méghozzá Ágostonra hivatkozva, elítélte az erőszakos térítést, de ez nem jelenti semmiképpen a lelkiismereti szabadság elfogadását. Az erőszakos keresztelések tilalma ugyanis nem zárja magába a vallási, filozófiai vagy tudományos tételek szabadságát. Ágoston állítása pedig, hogy akkor vagyunk szabadok, ha az Isten akaratát tesszük, nemcsak a lelki erőszak igazolására, hanem a politikai totalitarizmus igazolására is szolgálhat. Még XIII. Leó is helyteleníti a lelkiismereti szabadság ilyenfajta értelmezését, és csak azt érti szabadságon, ha valaki önként követi az Isten akaratát — persze a hivatalos értelmezők mondják meg, hogy az mi. De még II. János Pál pápa Redemptor hominis enciklikájában is előfordul egyszer ez a fajta szabadságfelfogás.

Úgy tűnik, hogy a szabadságfogalom e pozitív aurája következtében nehéz elfogadnunk, hogy akkor is szabadok az emberek, ha vétkeznek és gonoszat tesznek. Pedig a szabadság a vétek lehetőségének a föltétele. Filozófiai érvek azonban nem szólnak emellett az ágostoni szabadságfelfogás mellett, és mint mondtam, nem dogma, tehát a Szentírásra sem hivatkozhat. Természetesen minden társadalomban, a legideálisabb társadalomban is van határa az egyéni szabadságnak. Mindenki beláthatja, hogy nem ölhetünk, nem gyilkolhatunk, nem erőszakoskodhatunk senkivel, hogy a kultúráért le kell mondani a primitív ösztönkielégülésekről. A korlátlan szabadság természetesen maga ellen fordul, hiszen akkor ez a szabadság a legerősebbnek a zsarnoksága lenne az összes többi fölött. Elkerülhetetlen a szabadság korlátozása. Ám — nagyon szeretném hangsúlyozni — azt tudnunk kell, hogy a szabadság korlátozása csak az egyik területen csökkenti a rossz mennyiségét, a másik területen azonban növeli. Tehát minden korlát csökkentheti a tényleges rosszat, másik területen

azonban a lehetőségét növeli. Az egyik területen több lesz a korlát, a másikon kevesebb. A mérleg a szociokulturális viszonyoknak megfelelően fog alakulni és azt, hogy mennyi korlát kell és mennyi szabadság, azt nem lehet a priori megállapítani, nem lehet a kinyilatkoztatásból levezetni, csak empirikus kutatás révén tudhatjuk, erre pedig az egyháznak nincs küldetése.

Nem kell tehát felforgatni az egyház tanítását annak elismeréséhez, hogy a szabadságot jóra is használhatjuk, meg rosszra is. Sőt, ahogy az előbb mondtam, az isteni igazságszolgáltatás alapján igenis egyenesen fel kell tételeznünk az erkölcsi értelemben vett jó és rossz közötti választást.

Szeretném hangsúlyozni, hogy természetesen vissza lehet élni a szabadsággal minden téren. A vélemény- és szólásszabadság kellemetlen oldala, hogy akadálytalanul terjedhetnek képtelen és káros eszmék, nem fékezhető meg a pornográfia, és hosszan lehetne sorolni, de mégis az előbbiek értelmében rosszabb a gondolat és a szó elfojtása, mert akkor nemcsak terjesztenek káros eszméket, hanem kötelezővé is teszik ezeket és védelmezik a hazugságot annak megfelelően, hogy kié a vélemény monopóliuma. Mindenért fizetnünk kell, a szabadságért is, hiányáért is. A határt csak jó kompromisszummal lehet megvonni, ez pedig a polgári társadalom dolga.

Az igazságról lehet és kell vitatkozni, kötelességünk vitatkozni, de nem szól semmiféle teológiai érv amellett, hogy az egyház a szabadság elnyomását támogassa a civil életben. De történeti érvek sincsenek. A kereszténység történetében mindenre van példa, csodálatosan bátor, emberfeletti szeretetre, a hit, az ész és az értelem nagyszerű teljesítményeire csakúgy, mint borzalmas fanatizmusra, uralomvágyra és intoleranciára, kegyetlenségre.

A kereszténység kulturális monopóliumának vége. Nyugodtan elismerhetjük az egyház és az állam szétválasztásának az elvét, bár lehet, hogy szerencsésebb az összes érdekelt számára a tiszta és világos megkülönböztetés. Ez vitakérdés.

Lehetséges anélkül, hogy az egyháznak le kelljen mondania a maga prófétai és társadalomkritikai küldetéséről. A római egyház bebizonyította, írja Leszek Kolakowszki, „hogy van elég szellemi potenciálja és megújulási szándéka, hogy magáévá tegye a polgári szabadságjogokat hagyományainak elárulása nélkül, hogy képes intolerancia és felfuvalkodottság nélkül képviselni a hit szabadságát — legalábbis lelkileg felnőtt és autonóm személyiségek előtt". Végül is — ezt már nem ő mondja — mi keresztények sohasem hirdettük azt, hogy abszolút tudás birtokában vagyunk. Azért igenis lehetséges, hogy toleránsak legyünk a másként vélekedők véleménye iránt. Persze aligha vitatható, hogy részben azért toleránsabbak a mai keresztények, mert közömbösebbek hitük egyes részletei iránt. Aligha képzelhető el például ma szoros értelemben vett vallásháború a Szentháromság korrekt értelmezése miatt. Másutt vannak a konfliktusok. Ám a közömbösség nem tolerancia, ezért nem is elégséges. Ha csak ezért vagyunk toleránsak, mert nem érdekelnek az egyes vélemények, akkor bármikor intoleránssá válhatunk olyan kérdésekben, amelyeket éppen akkor fontosnak tartunk. Igaz, hogy a II. Vatkáni Zsinat az igazságok hierarchiájáról beszél, de ez még nem oldja meg azt a kérdést, hogyan vélekedjünk a különféle keresztény egyházak, felekezetek olyan hitigazságairól, amelyek nem közösek. És persze még nehezebb ez a kérdés a nem keresztény vallásokkal és az ateistákkal. De az biztos, hogy az ökumenizmus nem relativizálja a vallási és világnézeti különbségeket, mert ez per definitionem nem egyeztethető össze a keresztény kinyilatkoztatás abszolút igényével. Ha azt mondja valaki, hogy a különféle hitvallások és vallási közösségek ugyanannak az emberi transzcendenciának történelmileg és kulturálisan relatív kifejeződései, akkor lemond hitének páratlan és egyedülálló voltáról. Nem kerülhetem el én keresztényként — most arról beszélek hogy a keresztény hogyan lehet nem intoleráns — az önellentmondást, ha egyfelől azt mondom: „hitvallásomat az isteni kinyilatkoztatás egyetlen jogos értelmezésének tartom", másfelől pedig — mert mindegyikünk, aki keresztény, annak tartja, a református éppúgy, mint a katolikus —, ha azt: szellemileg és morálisan teljesen egyenértékű és jogosult valamennyi hitvallás, a köztük levő különbözőség pedig merőben történelmi-esetleges.

Az így értelmezett ökumenizmussal, amelynek semmi köze a toleranciához, valójában semmire sem megyünk. Ennek az álláspontnak csak az a történelemfilozófiai meggyőződés lehetne az alapja, hogy az emberiség totális vallási-kulturális egysége az elérendő cél. De emellett nem szól semmiféle ésszerű elv. Nem lehet eszményinek tartani az uniformizált hitet, ha csak nem értelmezi valaki fundamentalista módon az „egy akol, egy pásztor" kijelentést. Az ilyen eszményt, uniformizált hitet csak totalitárius eszközökkel lehetne kikényszeríteni, és az egyöntetűség a kultúra végét jelentené. A kulturális élet a sokszínűségen és különbözőségen alapszik. A különbözőség pedig konfliktussal jár. Nem arról van szó tehát, hogy valami elérhetetlen kulturális egységről álmodjunk, amelyben ugyanúgy érez, akar, gondolkodik, kíván minden egyes ember, hanem olyan világról, amelyben a tolerancia szelleme uralkodik, ami nem fojtja el a konfliktusokat, nem nyomja el azokat, hanem megpróbálja megoldani.

A tolerancia föltétele természetesen az autonóm személyiség, amelynek nincs szüksége ellenségre, továbbá az azonosságtudat és a jóhiszeműség, amely feltételezi a másként hivőről vagy gondolkodóról, hogy legalább olyan okos és becsületes, mint ő maga. És ezért próbálja megérteni őt egy erőszakmentes és szabad párbeszédben, ha nem is tud mindig egyetérteni vele. Megérteni — ehhez nem kell szükségképpen egyetértés. Ez a tolerancia — véleményem szerint.

Ha azonban ökumenizmuson és toleráncián a szilárd meggyőződésről való lemondást érti valaki, Freud szavát idézve „a világ szép különbségeinek egybemosását", akkor vagy azt állítja, hogy az ökumenizmus lehetetlen, vagy olyasmit javasol, ami éppen annak az ellentétébe csap át. Azonosságunk feladása nem győz meg senkit, hogy ő is így tegyen, inkább azt jelenti, hogy kiszolgáltatjuk a szabadságteret a legagresszívabb azonosságérzéstől betegesen fűtött fanatizmusnak.

Az igazi tudás nem a már ismerthez, hanem a mindig nagyobb ismeretlenhez méri saját bizonyosságát.

Köszönöm a türelmüket.

Demeczky Jenő előadása

Kedves Vendégeink, kedves Barátaim!

Mikor ez a megtisztelő felkérés ért, hogy a mai napon a Bokor nevében mondjak valamit az egyetemes emberi összetartozásról kézfogás címen, fölírtam magamnak néhány kérdést, azután a válaszaimat is fölírtam, jobb lesz, ha olvasom.

Első kérdésem az volt, hogy

Mit is jelent a kézfogás?

A középkorban a kézfogás azt jelentette: fegyvertelenül, hátsó gondolatok nélkül jöttem, az vagyok, akinek mutatkozom. Jó lenne letenni kedvelt, jól bevált fegyvereinket, legalább ma, legalább itt.

A mai világban a kézfogás sokszor csak annyit jelent: egy régi hagyományt ismételve, barátságunkról biztosítjuk azt, akivel találkozunk.

A hegymászók kézfogása több mint a tiszta szándék és barátság jele, hatékony eszköz a közösen kitűzött cél eléréséhez, nemegyszer életmentő segítség.

A szerelmesek kézfogása sokszor az első és talán a legjelentősebb testi kapcsolat két ember között. A kéz, miként a szem és az arc, sokat elmond, többet is, mint amiről gazdája tud.

Néhai ellenfelek kézfogása talán több, mint az előzők együttvéve. Kilépés önközpontúságunk fellegvárából, nyitottság a másik problémái és meglátásai iránt, hajlandóságunk kifejezése önmagunk megváltoztatására, kísérlet az összefogásra, amikor közös életünk problémái szomszédváraink bástyáin is túlnőni látszanak.

Kinek nyújtunk ma kezet?

Ateistáknak, a letűnt rendszer ideológusainak, marxistáknak, szellemi életünk gúzsbakötőinek, félévenkénti kényszervizsgáink elméleti kimódolóinak.

A magyar zsidóságnak, amellyel honfoglaló őseinktől kezdve mind a mai napig meg-megújuló belső harcok, irigykedések, féltékenykedések és ritka kibékülések közös történelme köt össze. Mi, magyarok sajnos nem mondhatjuk el azt, amit X. Keresztély, Dánia királya mondott a náci megszállóknak: „Nálunk nincs zsidókérdés, mert *nekünk* nincs kisebbségi érzésünk.”.

Kezet nyújtunk más felekezetekhez tartozó keresztyéneknek, akikről vajmi keveset tudtunk, leginkább a kölcsönös gyanakvás és eretnekezés járta, s ma is inkább társadalmi feladatvállalásaikból sejtjük ember- és Istenképüket.

Végül — s talán ez a legnehezebb gesztus — kezet nyújtunk azoknak a katolikus testvéreinknek, akik egyházunk iránti hűségüket sokszor a katolikus hierarchia iránti hűséggel azonosították, s az ő szavukra, meghallgatásunk nélkül, gyakorlatilag kiközösítettek minket.

Embereknek kezet nyújtani könnyű

Hála azoknak, akik ellenfelekként is emberek maradtak, és így megőriztek minket a bezárkózástól és a szellemi gettó kísértésétől.

Jó, hogy volt olyan szemináriumvezetőnk dialektikus materializmusból, aki megértette, hogy a tankör hallgatóinak felét aljas hazudozásra kényszerítené, ha nem tenné lehetővé, hogy választott témát dolgozzunk ki a kötelező anyag fölmondása helyett. Volt, aki Teilhard-ból készült, volt aki a görög csoda titkát kutatta, s a vizsgán elbeszélgettünk Morus Tamás életéről, haláláról és az etikáról.

Jó, hogy akadt olyan ifjú oktató, aki impozáns szellemi párbaj formájában vívott meg századunk legjelentősebb katolikus teológusaival, legtudományosabb ateista világnézeti folyóiratunk vastag mellékleteiben, s közben olyan ismertetést adott róluk, amilyenre a magyar katolikus teológusok akkor még álmukban sem gondolhattak, legalábbis a publikálás reményével nem.

Élménynek számba ment az a marxista filozófus, aki az osztálytársadalmakon úgymond „túllépő” hazai szocializmus keretein belül s a történelmi materializmus szükségszerű folyamatai közepette is feszegetni merte a történelmi cselekvés alternatíváit, akinek emberi szava volt az élet emberi problémáira, aki kimondta, hogy a bűnt nevén kell nevezni, akkor is, ha az el nem kerülhető, s hogy a bűn mindig valamiféle közösségvállalás megtagadása. Megértettük. Megértet-

tük, hogy aki közülünk megtagadja a katonáskodást, az megtagadja a közösséget azzal a szűkebb körrel, amely ezért a „bűnért" elítéli őt, de egyszersmind tanúságot tesz egy tágabb, egyetemes emberi összetartozásról, s így bukásában is az ember nembeli lényegét mutatja föl: önmaga korlátain túllépve alkotja saját történelmét, a jövőt.

Kezet nyújtunk, mert a második világhatalom széthullása után immár a felsőbbséghez idomulás látszata nélkül állíthatjuk kritikai szemléletünket az övék mellé erről az erőforrásokat elpazarló, környezetünket elpusztító „szép új világ"-ról, amelyben mindent elborít a fogyasztói társadalom nagy hazugsága: az egységes világrendszer ipari társadalmának elitje fényes reklámok árnyékában teszi földönfutóvá a hidegháború vétlen veszteseit.

Kezet nyújtunk a magyar zsidóságnak, mert annak idején, amikor az életükről volt szó, kevesen tettük ezt meg, tragikusan kevés volt a feléjük nyújtott segítő kéz. Kezet nyújtunk annak a népnek, amely a mai napig megőrizte ősei hitét és hagyományait, s így eleven kérdés és kihívás számunkra: van-e annyival különb a mi igaz-voltunk, amennyivel különbnek valljuk Jézust e nép minden más fiánál?

Kezet nyújtunk, mert úgy tudjuk, az ő lelkiismeretükben is ugyanaz a Szó hangzik, mint a názáreti rabbi ajkáról: „Amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek velük. Ez a törvény és a próféták" (Mt 7,12).

Kezet nyújtunk keresztyén testvéreinknek, akiktől az illegalitás évtizedeiben az Írás szeretetét és ismeretét tanulhattuk, s akiknek körében megtapasztaltuk a Lélek szabadságának örömét. Lényegre törő, pontos fogalmazásaikat, mélyen átélt egyéni imáikat, testvéri szeretetüket és közösségi szellemüket igyekeztünk átvenni. Bátor kiállásukat a kisebbségben élőkért, munkájukat a társadalom elesettjeiért megcsodáltuk, és igyekeztünk követni. Lelkiismeretük szabadsága példaadó minta volt számunkra. Megérlelt egyéni döntéseink, meggyőződésünk alapfeltételévé vált az elmúlt évek során: mindenekelőtt lelkiismeretünk hangjára kell figyelnünk.

Kezet nyújtunk katolikus testvéreinknek, akik között felnőttünk, akik által megismertük Jézust és az Evangéliumot. Szüleink, nagyszüleink, őseink hagyományos katolikus hite vezetett minket életünk ama fordulópontjához, ahol marxista felebarátaink színe előtt meg kellett vallanunk, másban látjuk az élet értelmét, mint ők, anyagi feltételek nélkül, s legfőképpen osztályharc nélkül is megvalósíthatónak gondoljuk Isten Uralmát az életünkben és emberi kapcsolatainkban. Sokszor éppen szüleink, nagyszüleink hagyományos vallásossága volt az a háttér, amely előtt megfogalmaztuk saját elkötelezettségünket az evangéliumok radikális Jézusa iránt. Sokat köszönhetünk a fiatalok lelkipásztorainak, akik keretet és tartalmat adtak lelkesültségünknek. Hálásak vagyunk azoknak a magyar katolikus teológusoknak, akik a szellemi vasfüggönyön túlról áthozták számunkra a megújuló katolikus egyház teológiáját, és művelt szakemberként kikényszerítették belőlünk sajátos látásunk összevetését a katolikus és az egyetemes emberi hagyománnyal.

Mit remélünk ettől a kézfogástól?

Nem tagadom: magányunk enyhülését, évtizedes elszigeteltségünk feloldását, közösséget, elfogadást és befogadást. De ha csak ezt várnók, nem lenne érdemes a Szóra. Nagyobb a tét ma itt, az életről és az Életről van szó, amelyet ezer módon veszélyeztet a világ, s veszélyeztetünk mi magunk. Amelyet megőrizni erre s az eljövendő világra kevesek vagyunk önmagunkban, kevesek külön-külön kis törzsi fészkeink. Többre van ma szükség: az erőszak, az elnyomás, a kizsákmányolás struktúráival szemben a szolidaritás intézményeire, a jóakaratú emberek ökumenéjére. A hozzánk közel élő emberek megszólítására, legalább pillanatnyi közös érdekeink alapján, remélve, hogy ebből hosszútávon akár új kultúra s új termelési mód születhet.

Mire alapozom e kézfogás sikerébe vetett reményemet? Önmagunk, közösségeink jobbik énjére, arra az eredeti ismeretre és látomásra, amely életbe hívott minket. Minden közösség arról tanúskodik, amit élete közepének hisz, vall, gondol. Ez a célja, ez történelmi rendeltetése, létének értelme, még ha elhomályosult is, még ha feledésbe merült is.

Szabaduljunk meg az általánosító, elítélő közhelyektől, ismerjük meg és vegyük tudomásul a másik közösség hitének legjavát, eredeti, tiszta szándékát, forrását.

Hibáik, történelmi gyakorlatuk árulásai láttán kritikánk csak ennyi legyen: így van-e megálmodva, így van-e megírva nálatok az élet értelmét adó Szó? Ezt kérjük számon magunkon, s ezt várjuk el a többiektől, ne mást, de ne is kevesebbet.

Vegyük észre: az üzenetek eredeti tartalma összecseng.

A marxista evangélium így szól:

— Szabadítsd föl az embert a társadalmi és a természeti szolgaságból, hogy szabadon kibontakoztathassa azt, amire rendeltetett: közösségi lény voltát minden érdek és kényszer nélkül!

A zsidó néphez így szól az ígéret:

— Isten választott gyermekei vagytok, ne tegyetek tehát semmit se a másiknak, amit magatoknak nem kívántok. Ha megtartjátok ezt a törvényt, bennetek áldatik meg a föld minden nemzetsége, mert mintává lesztek számukra.

A keresztények számára így szól:

— Isten minden embert egyformán szeret, nektek tehát erről kell tanúskodnotok, minden ember iránt, még ellenségeitek iránt is, mert csak ekkor válhat valóra az Isten Országa köztetek.

Az ateista, a zsidó és a keresztény hitvallás más alapon és más úton, de egy irányba tör: végső soron minden embertárshoz szól a küldetése ezzel a felszabadító örömhírrel: van értelme az életednek, mert továbbadhatod azt, amit ajándékba kaptál, mert szolgálhatod a másik ember javát, mert építheted az Országot, amelyben emberként élhet mindenki.

Tudom, a sor folytatható és folytatandó. Kezet, segítő kezet kellene nyújtanunk azoknak, akik önhibájukon kívül képtelenek saját helyzetüket átlátni, megfogalmazni, és a nyilvánosság elé tárni, önmagukat megszervezve kiemelkedni a reménytelenségből. Róluk is hallunk még ma. De most elsősorban azok felé nyújtunk kezet, akik ismerik a Szót, s az ismerettel járó felelősséget.

Ha csak egyetlen mondatban megegyezhetnénk itt és most, ha csak azt elfogadnók mindannyian, hogy nincs kivétel, hogy senki nem zárható ki az emberi összetartozás közösségéből, hogy senkinek nincsenek elő-jogai, csak elő-kötelességei, hogy mi nem lehetünk senkinek sem az ellenségei, csak nekünk lehetnek ellenségeink azok a felebarátaink, akik másként látják a világot, mert még nem hallották meg a Szót, még nem jutottak el az ismeretre... ha csak... Bárcsak megegyezhetnénk ma azokkal, akik felé kezet nyújtunk!

A kinyújtott kéz még nem kézfogás, csak lehetőség, ígéret. Várjuk, reméljük, hogy kinyújtott kezünket megfogják, hogy a Szót ismerők szót értenek.

Köszönöm a figyelmüket.

Elnök: *Hölgyeim és Uraim, most következik a Kézfogás konferenciának az a fázisa, amikor az előadók egymáshoz szólnak hozzá. Elindulhat az a vita, amit Professzor úr hiányolt már előadása kapcsán. Tisztelettel megkérném professzor urat, szíveskedjék indítani.*

Nyíri Tamás: Mivel nem illendő a mellettem ülő előadóval olyan megnyilatkozásáról vitatkozni, amely nem itt hangzott el, ezért nagyon szűkre szabom a kontroverziát. Mondjuk, nem értettem azzal egyet, hogy vallásháborúkat említ, mert igaz ugyan, hogy a katolikus horvátok és az ortodox szerbek állnak szemben egymással, de az én meggyőződésem szerint itt Európa áll szemben Ázsiával. Senkit sem akarok bántani, amikor azt mondom, hogy Ázsia. Európának szerintem a határa a Baltikum, Lengyelország, Erdély és Horvátország. Tudniillik a keleti kereszténység kereszténynek ugyan keresztény, de a keleti kereszténységgel egészen más jellegű hatalmi, strukturális szervezet alakult ott ki, s ezért nem tudunk ővelük — talán majd egyszer! — egyetérteni. Egészen másként gondolkodnak. Akármennyi hiba és baj is van Európában, tehát a nyugati kereszténységben, ott érvényesült a római jog, a keletiben nem érvényesült a római jog. Itt alulról felfele ment a szerveződés, ott pedig felülről lefelé. Tehát azért mondom, hogy ez elsődlegesen nem vallásháború. A vallásháború, az lehet ürügy.

A másik — ha jól emlékezem, itt hallottam, evvel illik vitatkozni —, hogy az egyház az államot ne vegye igénybe saját értékeinek az érvényesítésében. Ezzel a kijelentéssel teljes mértékben egyetértek, amennyiben ez feltételes módban hangzik el: ha ezt teszi, rosszul teszi. Az indikatív kijelentés: ez tény kérdése volna, ezt meg kellene nézni, hogy vajon az egyház-e az, a katolikus egyházra gondolok elsődlegesen, amelyik rá akarja bírni az államot a keresztény értékek érvényesítésére, avagy az állam próbálja kihasználni ebben az egyházat. Ezt azért mégiscsak jó bizonyos értelemben tudni, hogy katolikus képviselő nem ül ma a parlamentben, és azért azt is kéne hangsúlyozni, hogy — legalábbis elvileg — teljesen egyenlő távolságot tart a katolikus egyház kivétel nélkül minden egyes parlamenti párttól ... *(nagy nevetés)* — azt mondtam, hogy elvileg. Na de kérem, ugyanez a probléma az egyház és az állam szétválasztásával. Nem ok nélkül mondom azt, hogy sokkal helyesebbnek tartanám az abszolút egyértelmű és világos megkülönböztetést. Ha én keresztény vagyok, akkor tudok én más filozófiát művelni, mint keresztény filozófiát? Vagy a filozófus meg a keresztény társbérletben él a fejemben? Képtelenség! Az állampolgár és az egyházpolgár sem élhet. A katolikusok jól tudják, hogy mire gondolok, a hiposztatikus unió paradigmájára — kérem ez nagyon fontos —: elválaszthatatlanul, de összekeverhetetlenül. Köszönöm a türelmüket.

Lengyel László: Köszönöm szépen a reflexiókat. Én egyrészt egyből válaszolnék, mert ez talán az egyszerűbb, és hozzá is szólnék a két elhangzott előadáshoz. Azt hiszem, hogy egy értelmezési vitába mennénk bele, ha azon gondolkoznánk, hogy vallásháborúnak mi nevezhető és mi nem nevezhető. Hogy mennyire ürügy, hogy az egyik oldalon egy katolikus pap szenteli föl a zászlókat, a másik oldalon pedig egy ortodox pópa, a harmadik oldalon a mohamedán egyház nevében küldik szent háborúba az embereket... hogy ezt most vajon minek kell tekinteni? Én úgy vélem, hogy ez a tény fontosabb, mint az, hogy azon vitatkozzunk, hogy ezt ürügyként használják-e. Nagyon lényeges kérdés és jó, hogy a professzor úr ezt így szembeállította, hogy vajon lehet-e toleranciát és együttműködést gyakorolni bizonyos értelemben Európa és Ázsia között. Én elfogadom, hogy ez jelentős kulturális különbség; én elfogadom, hogy itt valóban húzódik egy határvonal, de éppen az a kérdés — és szerintem az egész mai konferenciának ez a tárgya, hogy annak ellenére, hogy a bizánci ortodoxia soha nem tud olyan jó lenni, mint a nyugati katolicizmus, vagy kereszténység, vagy éppen az iszlám, ahol esetleg levezethető, hogy miért kell teokratikus államként rákényszerítenie magát saját népére vagy a világra —, hogy mégis ugyanezzel az iszlámmal és ezzel az ortodox egyházzal kell együttélnünk. Itt van a probléma, hogy most gondoljuk el, hogyha a Professzor úr, aki a legtoleránsabb ebben a kérdésben, azt mondja, hogy hát bizony ezek mégiscsak mások, lássuk már be... Itt kezdődik számomra a probléma. Tényleg, mégiscsak mások. Hozzá kell tenni, hogy az ortodoxok is pontosan ezt mondják: Úristen, nyugati katolicizmus, hát azok bizony nem mentek át azon a kulturális fázison, amin mi, bizánciak, mennyivel magasabban voltunk, hol voltak ezek akkor még, népvándorláskor, Úristen, ez semmi... Ez történnék, ha meghallgatnók az orosz pópákat. Most az iszlámot nem is mondtam, ami a legfejlettebb egyház a világon, ahogy hirdetik. Itt kezdődik a probléma. A kulturális fölénynek és a vallási fölénynek az a problémája, amelyet én elfogadok, hogy természetesen minden hívő a maga egyházát tartja annak, ami — a legkiválóbbnak —, de hol az együttélés logikája? Én értem, most csak azt szeretném érzékeltetni, hogy a probléma valóban Európa és Ázsia együttélése. Kulturális, vallási, állami együttélés, s ez bizony a legnehezebb. Ebben egyébként nem vagyok optimista. Pontosan azért nem, mert így gondolkodnak az iszlámban is, a különböző kereszténységekben is.

Hadd szóljak még hozzá a két előadáshoz — elnézést, akkor inkább lemondok a viszontválasz jogáról. Azon gondolkoztam Professzor úr előadása során, hogy nagyon egyetértek azzal, hogy az egyház nem szükségképpen, sőt éppen eredetétől tekintve nem kell, hogy intoleráns legyen. Ez nagyon fontos kérdés, és azt hiszem, hogy azért fontos itt elmondani, mert amikor kezet nyújtunk, akkor úgy lehet kezet nyújtani, hogy eleve érzékeltetjük, hogy nem gondoltuk, hogy a másiknak intoleránsnak kell lennie. Tehát nem egy toleránsnak és egy intoleránsnak kézfogásáról van szó. Ezt én fontosnak tartom, minthogy mindkét fél eredetileg toleráns volt. Hogy ki hol vesztette el a toleranciáját, s itt kezdődik a kérdés, jobb lenne nem keresni; természetesen nézzünk ezzel szembe, de jobb lenne nem keresni. Mert mihelyt elkezdjük ezt kutatni, ki, mikor vágta szájon a másikat, hogy a katolikus egyház hierarchiája, mikor és hogyan lökte illegalitásba a másikat, attól a pillanattól kezdve nincs kézfogás.

Utolsó megjegyzésem, hogy félreérthető talán, amikor azt mondom, hogy a hierarchia keresztül akar vinni eszményeket az államon keresztül. Én hangsúlyozom, és a cikkem címe is az volt, és a rádióbeszélgetésem is erről szólt, hogy az egyház államfogoly, státusfogoly. Tehát fordítva: az egyházak váltak az állam foglyaivá. Pillanatnyilag ez a fordított helyzet van, és ez a baj. Tetejébe egy olyan állam foglyaivá váltak, amely nem is azt tölti be, amire esetleg éppen az az egyház gondol. Én el tudom képzelni, hogy a klérus valóban távolságot akarna tartani az államtól, de nem tud. Szeretnénk kezet nyújtani, de ott van köztünk az állam keze. Van, akit megölel az állam, és van, akit nem. És akit nem ölel meg az állam, az hátrányos helyzetben van. Nem egyenlők — bocsánat — a versenyfeltételek a bevett egyházakkal. Hogyan lehet kezet rázni államfogoly

nagyegyházakkal a másik oldalnak, az ilyen szempontból kitaszítottaknak? Az állam kezének, amely nem láthatatlan, nagyon is látható kéz, ki kéne kerülnie a kézfogásból, s akkor tudnának kezet fogni. Ez a közösség pl. az egyházzal kezet tudna fogni, ha nincs köztük az állam keze, amely pl. felszólít arra, hogy ítéld el — most egyébként már nem szólít fel, csak egy meghatározott időben — azokat, akik megtagadják a fegyveres szolgálatot. Köztük van az állam keze. Ez a probléma. És nem szabad ennek az államnak a kezét fölhasználnia az egyháznak, mert ez a hívő közösség nem tudja felhasználni azt.

Azt hiszem, hogy a zsidókkal és a marxistákkal való kézfogásnál nem jó hivatkozási alap, hogy vannak köztük becsületes és rendes emberek hárman, négyen, tízen, százan, kétezren. Ez nem jó alap, mert ezt akkor még vissza is fordíthatják. Hozzá kell tenni, hogy erre alapozva taszították ki emberek százezreit, néhányat a halálba is. Egy közösséggel nem lehet úgy kezet fogni, hogy azt mondjuk, hogy önök között három-négy becsületes ember, de a többiek!... Köszönöm szépen.

Demeczky Jenő: Először a két másik előadáshoz szólnék hozzá. Lengyel László gondolatait már ismertem és örömmel hallottam itt is, úgyhogy különösebbet nem fűznék hozzá. Nyíri professzor úrral is nem először találkoztam. Ő valószínűleg nem emlékszik rám, még villamosmérnök hallgató koromban kerestem meg őt egyszer a Vigília szerkesztőségében. Azt hiszem, akkor a föltámadással kapcsolatban írt egy cikket, és arról beszélgettünk el. Azután később is, a könyvei — Antropológiai Vázlatok, Filozófiatörténet — kapcsán; széljegyzeteket fűztem ezekhez. Tulajdonképpen mindig a hatalom, hatalomgyakorlás, politikacsinálás volt az a téma, amelyikben megkerestem őt, és nagy örömmel fedeztem föl a Filozófiatörténet jegyzetében is azokat a toleráns idézeteket, amelyeket most éppen nem mondott el Aquinói Szent Tamásról, de akkor ennek nagyon örültem, hogy Szent Tamás nemcsak azt tartotta fontosnak, hogy az eretneket bizony akár halálra is lehet ítélni, hanem azt is mondta, hogyha valakinek az a meggyőződése, hogy Jézus Krisztus nem az Isten Fia, akkor kötelessége a mágyán elpusztulni ezért, mert különben a pokolba kerül.

Lengyel László megjegyzésére válaszolnék: A kéznyújtásnál néhány praktikus okot soroltam fel; hogy mi volt az a pozitívum, amit az említett közösségektől kaptunk, és ezt semmiképpen nem korlátoznám arra a néhány emberre, akikkel én személyesen találkoztam. Csupán azt akartam, szerettem volna megemlíteni, hogy ezek az én személyes tapasztalataim, és ezek a találkozások abban az időben, amikor ez egyáltalán nem volt könnyű, lehetővé tették a számomra, hogy ne váljak teljesen zárttá és elutasítóvá ezekkel a közösségekkel szemben.

Nyíri Tamás: Jó. Újra csak azt mondanám, amivel a hozzászólásomat befejeztem. Számomra meglehetősen nehezen elgondolható, hogy hogyan lehet csakugyan elválasztani az egyházat és az államot. Megkülönböztetni azt természetesen lehet. Ez nem azt jelenti, hogy mondjuk az egyházi értékeket állami törvényekkel lehessen kikényszeríteni. Én nem erre gondolok, de egyszerűen arra, hogy egy társadalomban mind a két szervezet polgárai ugyanazok az emberek. Hát akkor nem absztrakció az elválasztás? Erről mindenképpen vitatkozni kéne. Én nem tudom, hogy ezt hogyan lehetne csinálni, csak azt tudom, hogy amikor filozófiával foglalkozom, hát persze hogy nem bírom kikapcsolni a keresztény féltekémet. Ott se. A másik pedig, talán nem fejeztem ki magamat elég világosan és örülök, hogy ezt Lengyel László szóvá tette, hogy a tolerancia szerintem pontosan a másiknak az elfogadása. Nem szeretem ezt a szót, hogy a másság; vannak divatszavak, ezeket nem használom, nem szeretem a divatszavakat. Kell a másik másságnak az elfogadása; nem azért, mert jó, nem azért, mert rossz, hanem mert ember. Magyarországon végül is a demokráciának az az óriási problémája, hogy a modern állam nem szakrálisan legitimálja önmagát, de a demokráciának olyan magasztos és olyan törékeny alapértékei vannak: emberi szabadság, méltóság, véleményszabadság, amit valamiképpen mégis szentesíteni kellene. És ezt az állam önmagában nem tudja. Itt az egyházaknak óriási feladatuk volna, ha megfelelően modernizálódnának.

Szóval a másikat el kell fogadni. Megint csak a saját gyakorlatomról beszélek. Amikor filozófiatörténetet tanítottam, belebolondultam volna, ha nem tételezem föl Freudról, hogy abszolút tisztességes és okos, hogy legalább olyan tisztességes és okos, mint én, és nem próbáltam volna megérteni, hogy miért mond mást, mint én. Ha erre nem jutok el, akkor vagy azt mondom, hogy hülye gazember, vagy én leszek freudista. Egyiket sem akarom. Ezt jelenti számomra, és jelentette mindig a véleménykülönbség, s ezt lehet úgy is mondani, hogy dialógus, teljesen mindegy. Köszönöm szépen.

Lengyel László: Ehhez az egy vitakérdéshez szeretnék hozzászólni: az egyház és az állam megkülönböztetése. Ez egy bonyolult filozófiai és szociológiai probléma, amit nem lehet két perc alatt megoldani. Azt ti., hogy mi itt kik

vagyunk... abban az albérletben, vagy társbérletben, amelyben az ember nemcsak filozófus és hívő, hanem adófizetőtől kezdve még száz személyiséget rejt magában. Igazán az a kérdés — és nekem ezt egy dühös levélben írták —, hogy azt akarom elérni, hogy mondjuk a katolikus egyház a bélyeggyűjtők egyletéhez hasonlítson? Na most, a bélyeggyűjtők egylete magánszervezet. Tegyem hozzá, az itt ülők is egy magánszervezet. Abban az értelemben magánszervezet, hogy megkülönböztették magukat az államtól, elkülönítették magukat az államtól és ez viszonylag pontosan definiálható is. Most én azt hiszem, hogy a katolikus egyház — annak ellenére, hogy nincsenek papjai a parlamentben, és most tételezzük föl, hogy tényleg elvileg minden párttól egyenlő távolságot tart —, s egyáltalán a nagy egyházak lényegében mégiscsak pillanatnyilag ilyen formalizáltan nincsenek elválasztva attól az államtól, amelyben élnek. És megvallom őszintén, hogy azt szeretném, és az egyháznak az volna a jó, ha a bélyeggyűjtők szervezetére emlékeztetne. Magánszervezet lenne egy civil szervezetű társadalomban. Van ilyen mindenütt a fejlett világban. Tehát nem állami kötöttségű egyház lenne. Ez nemcsak azt jelenti, hogy törvényben hozom-e ezt vagy azt, hanem azt is jelenti, hogy a civil létemben vagyok otthon és nem az állami létemben. Persze ezt nehéz elkülöníteni mindennap, de az itt ülők éppen ezt gyakorolják mindennap. Én azt hiszem, hogy egy püspök is gyakorolhatja minden nap, hogy hogyan lehet valaki magánember és nem *homo politicus*. Köszönöm szépen.

Demeczky Jenő: Anélkül, hogy most én e két percben megpróbálnám megoldani ezt a valóban bonyolult és nehéz kérdést, annyit szeretnék hozzászólni Nyíri professzor úr és Lengyel László vitájához, hogy ezek a nagy egyházak nem véletlenül célpontjai a kitüntetett állami figyelemnek. Azért nem, mert jelentős társadalmi szerepük, súlyuk van. Azt hiszem, hogy ez a bizonyos szétválasztás személyiségen belül nyilván nem lehetséges. Hogy a társadalmon belül ne legyen ilyen szerepe az állami preferáltságnak vagy nem-preferáltságnak, ez csak azon fordul, hogy az államnak mekkora a szerepe a társadalom életében. Tehát amikor majd az államnak a szerepe nem lesz olyan meghatározó, amennyire ma még itt ebben a térségben, akkor tudnak majd a társadalmilag jelentős, nagy lélekszámú egyházak megszabadulni ettől a bizonyos státusfogolyi minőségtől.

Nyíri Tamás: Amit Lengyel László mondott, azzal teljesen egyet tudnék érteni, hogyha érvényesülne valóban az a felfogás, hogy az állam is egy alrendszer a társadalom rendszerén belül. Kérdés, hogy ez kívánatos, lehetséges-e? A bélyeggyűjtők egyesülete csak a bélyeggyűjtőkhöz szól. Az egyház nemcsak a bélyeggyűjtőkhöz kíván szólni, vagyis az egyház nem érdekvédelmi szerv, hanem olyan küldetése van, amelyik az egész társadalomhoz szól. Szóval itt a probléma: alrendszer-e az állam, és kívánatos-e, hogy az állam alrendszer legyen? Lehet. Akkor kérem, hogy győzzenek meg. Köszönöm szépen.

Elnök: *Hölgyeim és Uraim, beszélgetésünknek következő szakaszában mienk a szó:*

Gromon András: Lényegében ahhoz kapcsolódom, hogy hogyan tudjuk egyáltalán szétválasztani magunkban a különböző embereket. Ez, gondolom, a kézfogásnak vagy a toleranciának egyik legnagyobb akadálya. Azt mondanám, nem pontos kifejezéssel, hogy a gondolataink, a világlátásunk összessége egy ideológiai szemüveg. Ahogyan látjuk a világot, ahogy viszonyulunk a világhoz. Mondjuk, mint szülő, vagy mint gyerek, vagy mint idős, vagy mint fiatal, vagy mint tanár, vagy mint diák, vagy mint magyar, vagy mint román, vagy mint katolikus, vagy protestáns, mint pszichológus, vagy teológus, vagy filozófus. Mindez külön-külön is, azt hiszem, jelent egyfajta ideológiai szemüveget. Nem vitás, hogy ez valamilyen mértékben szükségszerű, mégis azt gondolom, ha el akarunk jutni az egyetemes kézfogáshoz, toleranciához vagy ökumenéhez, akkor mégis csak meg kell kísérelnünk levetni ezt az ideológiai szemüveget. És ez annyit jelent, hogy megpróbáljuk elsősorban nem szülőként, gyerekként, felnőttként, tanárként, diákként, pszichológusként, teológusként nézni a világot, hanem elsősorban emberként közeledni a másik emberhez. Úgy hiszem, hogyha ez az ideológiai szemüveglevétel sikerül, vagy amilyen mértékben sikerül, olyan mértékben van reményünk az egyetemes kézfogásra. Köszönöm szépen.

Róbert László: A kérdés formájában fölteendő hozzászólásom irtózatosan egyszerű. Ha Aquinói Szent Tamás, Szent Ágoston és Karl Rahner is itt ülne az asztalnál a Bokorban, akkor a vallásháborúk értelmezését, ill. az állam és egyház szétválasztásának a problémáját hány perc alatt tudnánk ma délelőtt megoldani?

Nyíri Tamás: Én meg vagyok győződve, hogy itt ülnek: a fejünkben, a szívünkben, és én hiszem, hogy talán egyébként is.

Leindorfer Tamás: Én először is úgy éreztem, hogy Demeczky Jenőtől három kézfogást kaptam. Először, mint zsidó, mert zsidó származású vagyok, másodszor mint egy másik keresztény egyháznak a tagja, mert reformátusként nőttem fel, bár az utolsó 23 évben Angliában, az angliai kvékerek egyházának a tagja vagyok. A központban nevelésügyi tanácsadóként dolgozom, és most ideiglenesen az Európa-részlegnek a titkára is vagyok, és így én szeretném adni a harmadik kézfogást először is a kvéker egyházak világszövetségének a nevében, és másodszor az angliai kvékerek internacionális osztályának a nevében. Nem kérdésként, hanem inkább gondolatként szeretném a másik kézfogást a hegymászó kézfogásához hasonlítani. Arra gondolok, hogy tavaly nyáron Skóciában másztam egy hegyet. Ketten másztunk egy nagyon meredek oldalon, ahonnan lehetett tavakat látni és messze kilátás nyílt. Meredek, nehéz volt az út. Mentünk fel, és fent találkoztunk egy házaspárral, akik egy másik oldalról jöttek és egész más történetük volt: mocsaras úton, erdőkön át, kilátás nélkül, viszont nem volt olyan meredek az útjuk. Megbeszéltük, hogy a két útnak mi volt az előnye és mi volt a hátránya, megismerkedtünk és kezet fogtunk. Aztán el kellett döntenünk, hogy ki melyik utat választja lefelé. Énnekem az az érzésem, teljesen egyetértek azzal a gondolattal, hogy meghallgatni mást nem ugyanaz, mint egyetérteni, és hogy a gondolatok konfliktusa nagyon fontos. De arra gondolva, hogy az Isten igazsága olyan, mint egy óriási hegy, és mi csak egy helyen vagyunk, egyféle úton, és máshonnan esetleg egészen másként néz ki, és hogyha találkozhatunk és kezet fogunk, akkor jó, de tudjuk, hogy másnak az útja szintén lehet jó. Az a valódi tolerancia, hogy úgy érezzük, hogy ő az ő útján talán éppen úgy talál értéket, mint én az én utamon; és mi, akik itt vagyunk, tudjuk, hogy a jövő attól függ, tudjuk-e a konfliktusainkat

úgy megoldani, hogyha valaki mást gondol, annak is legyen joga úgy élni, mint ahogy én akarok élni. Mert ez az, amit a Názáreti Jézus mondott nekünk. Köszönöm.

Máté-Tóth András: Lengyel Lászlót kérdezem. Lehet-e a múltat végképp eltörölni? Lehet-e akár az itt ülők személyes sorsából, akár az említett intézmények történelméből azokat a sérüléseket eltörölni, amelyek ennek a kézfogásnak aktuálisan is a legnagyobb akadályai? Nem jobb-e esetleg feldolgozni, mint eltörölni?

Lengyel László: Nyilván én fogalmaztam rosszul, mert én nem arról beszéltem, hogy el kellene törölni a múltat, akár a személyes múltunkat, akár az intézmények múltját. Sőt az a véleményem, hogy az itt ülőknek, éppen úgy, mint a másutt ülőknek, az a dolguk, hogy szembenézzenek a múltjukkal, földolgozzák a múltjukat s szembesítsék ezeket egymással. Más kérdés azonban, hogy mennyire kényszeríthetjük a másikat arra, hogy a történelmi múltját a mi szemszögünkből dolgozza föl. Hogy a mi álláspontunkat, a mi sérelmeinket tegye egyértelműen magáévá. Én attól félek, hogy ez az, ami nem megy. Meg kell próbálni, kísérletet tenni, hogy a feldolgozásban segítsük a másikat. Mondok egy példát, ami miatt már nagyon sok bíráló megjegyzést kaptam: nagyon kétes értékűnek tekintem azt, hogy 1985 és '89–'90 között a nagy egyházak képviselői a központi listán, ahol politikai bizottsági tagok ültek, bejutottak a parlamentbe, és lényegében mindent megszavaztak. Ezt akkor tették 85 és 90 között, amikor már a civil társadalomban, nyugodtan mondhatom, nemcsak hősök, hanem kisemberek százai és százai nem vállaltak ilyen döntésekkel együttműködést. Ezzel szembe kell nézni, és nemcsak azoknak, akik bent ültek a parlamentben. Ez intézményes probléma. Emiatt nagyon sok felháborodott levelet kaptam, hogy miért beszélek így, hiszen kényszer hatása alatt cselekedtek. Nem kell mondanom, hogy valamennyien kényszer hatása alatt álltunk bizonyos szempontból. Nem kell mondanom, hogy a keresztény egyházakból valakik éppen a kényszer hatására, az üldöztetések hatására váltak mássá, és ezek nekik nem arra szolgáltak, hogy a kényszereknek engedelmeskedjenek. Ezt az öt évet vagy négy évet nem törölném ki, de én nem fogom megírni, elmondani ezt a református, az evangélikus, a katolikus egyház hierarchiája helyett. Ezzel nekik kell szembenézni. Azt hiszem, Önök sem mondhatják ezt el, csak feltehetik ezt a kérdőjelet és várakozhatnak arra, hogy a hierarchia szembenézzen vele. Ugyanez van a holokauszttal, ugyanez van egy csomó kérdésben, amit újra kell gondolni. És azt hiszem, hogy ennek a közösségnek meg adott esetekben a saját hibáit, a saját intoleráns magatartását kell végiggondolnia, ahogy én is megpróbálom, hogy pl.: lehet, hogy eltúloztam a bírálatomat a történelmi egyházakkal szemben, lehet, hogy élesebb voltam, többet vártam el tőlük, mint lehetne. Ezen gondolkozom is. Köszönöm.

Gál József vagyok: Észrevételem először Lengyel Lászlóhoz szólna, aztán meg a Bokor jelenlegi képviselőihez. Én személy szerint közönséges katolikus vagyok, nem vagyok Bokor-tag. Szeretném elmondani azt, hogy amikor emberi módon gondolkozunk vagy nézzük a világot, akkor óhatatlanul is egy sajátos aránytévesztés hibájába esünk. Tudniillik abba, amibe már Jézus korában is beleestek az emberek, amikor Jézust nézték. És mit láttak rajta? Azt látták rajta, hogy ő egy názáreti ácsnak a fia. Kívülről ezt lehetett látni. De mondhatjuk-e azt, hogy Jézus lényege ez volt. Azt hiszem, hogy nem. Azért mondtam ezt a példát, mert meggyőződésem szerint az egyház igazi lényege nem az, aminek kívülről látszik. Az egyház lényege végül is a transzcendens küldetés. Lehet, hogy összefonódik, vagy nem fonódik össze az állammal, de ez csak a külső formája. Tehát meg kell különböztetni az esetleges járulékos problémákat, amik vannak, s biztos, hogy lesznek. Másodszor a Bokor nagyszámú képviselőjéhez intézve a megjegyzésemet, őbennük is érzek egy olyanfajta vélekedést, hogy az intézményes egyháznak a formáját, a külsejét látják sokszor és nem a lényegét, illetve ők azt mondják, hogy a lényeghez jobban közelítenek. Én úgy tudom, hogy az intézményes egyház és a Bokor egy, tehát nem kell semmiféle ellentétet keresni. Köszönöm szépen.

Nyíri Tamás: Rövid anekdótát szeretnék most elmondani. Most az ELTÉ-n tanítok, többek között, és a rendes óráim keretében persze előjönnek ilyen kérdések, és a mundért védendő hasonló megkülönböztetéseket használtam én is, s azt mondják ott egyszer csak a hallgatók: „Professzor úr, ugyanúgy beszél, mint a marxisták". Hogy a gondolat tökéletes és csodálatos, a keresztülvitel rossz. Persze, szeretném hangsúlyozni, hogy én mindenképpen az egyházhoz akarok tartozni, ha valamiről nekem azt mondják Rómában, hogy eretnekség, akkor én azt visszavonom. De most jön a de: de az nem megoldás, hogy a lényegtől megkülönböztetjük vagy elválasztjuk a megjelenési formát. Hát mi jelenik meg? Ez a tiszta kartéziánus gondolkodás. Mi az, ami megjelenik? A lényeg jelenik meg. A lényegnek van megnyilvánulási formája. És a megnyilvánulási formának a tisztítása, alakítása természetesen vissza kell hogy hasson a lényegre is. Szóval én csak azt akarom mondani, hogy nem értek egyet a Bokor hierarchia-bírálatával. Ez nem kell, ugye? Meg még nem tudom, hogy mivel. Nem is tudom, hogy mivel, mert nem ismerem. De a hierarchiát iszonyatosan kell bírálni. Bírálni kell, mert ez már intézmény, és az intézmény abban a pillanatban, amikor létrejött, már túl is élte önmagát. Szóval most nem akarok itt hosszan erről beszélni, legföljebb teológiai tanácsokat adnék, hogy hogyan kellene csinálni...

Obertné Magdi vagyok, Győrből. Az egész találkozóról szólnék. Nem mondhatom magam sem filozófusnak, sem teológusnak, csak keresztény katolikusnak, aki a lényegre tör az ökumenében és mindenben, amiben közösen találkozhatunk, amit a Názáreti Jézus tanított nekünk: a szeretetben. És ebben találkozhat minden egyház, minden ember, mindenféle világnézet. A szeretet, ez legyen a lényege mindennek. Az, amit Jézus elhozott nekünk.

Deme Tamás vagyok egy másik „gallyból". Nyíri Tamáshoz szól az első megállapításom. Feltételezem, hogy igent akar mondani, én igent vagy nemet kérdezek tőle. A toleranciát mint igaz szót, amely beárnyékolja mostanában a sajtót, meglehetősen unalmasnak és kevésnek tartom. Nem hinném, hogy akár a polgári demokrácia, akár az egyház vagy valamifajta kiengesztelődés megelégedhetnék a toleranciával, jóllehet ez alapfogalom. Nélkülözhetetlen. Kérdésem az, hogy egyetért-e azzal a gondolattal, amit Ancsel Éva mondott két évvel ezelőtt, mikor interjút készítettem vele. Megkérdeztem tőle, hogy ugye, az etika tanítás számára legfontosabb a tolerancia? Ancsel Éva fölnézett, ő, akit marxistaként, kommunistaként zsidó-magyarként ismerünk, egyet biccentett és mosolyogva ezt mondta: „Nem, nem elegendő, mert onnantól kezdve, hogy Jézus Krisztus bevezette a megbocsátás fogalmát az emberiség számára, már nem elegendő a tolerancia". Első kérdésem, egyetért-e ezzel Nyíri Tamás? Második kérdésem Lengyel Lászlóhoz szól. Természetesen nagyon el tudom

fogadni azt a játékos feltételezést, hogy az egyház legyen olyan magánszervezet, mint a bélyeggyűjtők. De kérdezem, vajon ez nem aránytévesztés-e? El tudja-e képzelni ő ilyen értelemben a dicsőséges szovjet hadsereget, mint egy gombfoci csapatot? És az összes következményeket. Attól félek, költői túlzásba tévednék. A harmadik kérdésem címzettjét a végén mondanám el, de előbb elmondom, nagyon sokat tanultam ma Demeczky Jenőtől, ő ugyanis azt mondta, hogy az ellenség, az egy furcsa kategória. Kicsit tovább gondolom, amit ő mondott. A barátság mindig kölcsönös, de érdekes, az ellenséggel nem így vagyunk. Ha valaki ezt a hitet vallja, amelyet ő is vall, annak valószínűleg azt kell mondania, hogy én nem lehetek ellensége senki másnak, de ez nem azt jelenti, hogy nekem nem lehetnek ellenségeim. Kérdésem tulajdonképpen az előttem ülő Jancsó Miklóshoz szól, ha akar, válaszol. Költői a kérdés: Nem olvassuk az evangéliumban, hogy amikor Júdás, az áruló megcsókolta a Názáretit, a Názáreti visszacsókolta-e? Ön, mint filmes, vajon hogyan látja? Szerintem a Názáreti visszaadta a csókot, elfogadta az árulótól az árulást.

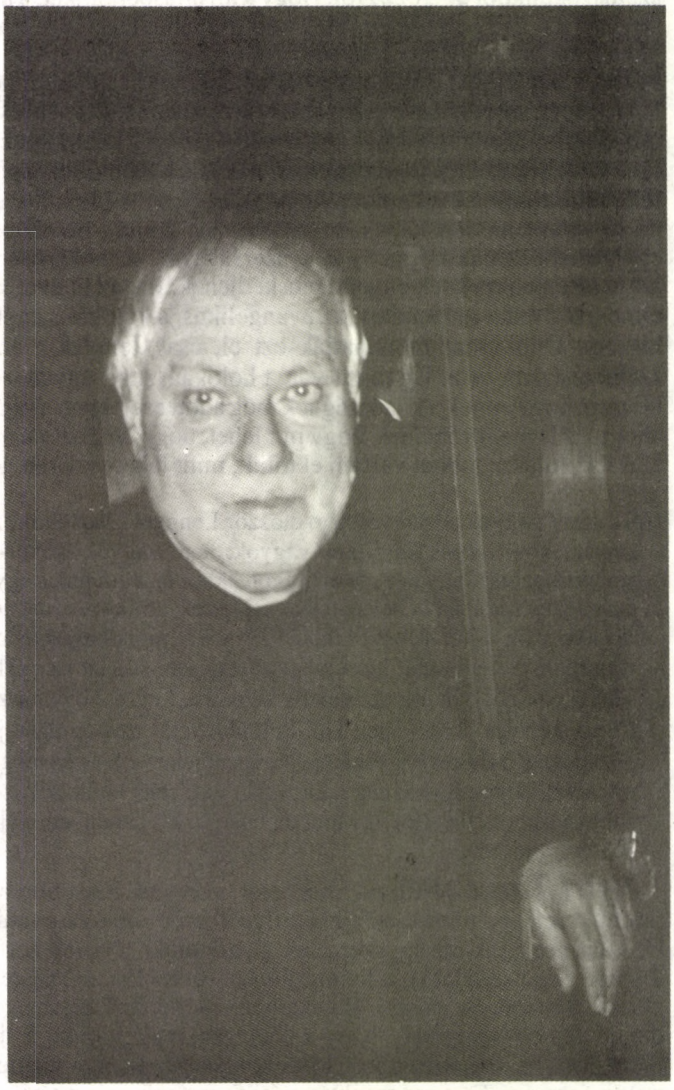

Nyíri Tamás: A tolerancia az emberi együttélésnek nélkülözhetetlen, de nem elégséges előfeltétele.

Lengyel László: Én nagyon remélem, hogy senki sem akarja magát a dicsőséges szovjet hadsereghez vagy a Wehrmachthoz hasonlítani. Azt hiszem, hogy ez erős szereptévesztés lenne az egyházak részéről. De igenis nem megszentségtelenítő, ha arra gondolunk, hogy valami magánszervezet jelenik meg és most a bélyeggyűjtőket nemcsak játékos ötletként mondom. Az, hogy Jézus hány emberrel és milyen intézményt alapított, ez jó kérdés és nem játékos. Nem állami intézményt alapított a zsidó államban. És szeretném hangsúlyozni, hogy ez fontos dolog: hogy magánszervezetként, a magán és a köz szétválasztásaként indul. Azt, hogy valaki meg akar győzni mást a hitéről, én ezt elfogadom. Sőt, hasonlattal élve, ha meg akarunk valakit győzni, hogy a hegynek arra az oldalára ne menjen, mert ott le fog esni, én ezt jónak tartom. Hogyha aztán mégis arra megy és leesik, az tragikus vétség, de ezt fönn kell tartani. Viszont egyáltalán nem hiszek abban, hogy attól, mert mondjuk egy egyház a társadalomban mint intézmény, nagyobb helyet foglal el a kisebb magánintézményeknél, ettől állami óriásintézmény rangjára kellene emelkednie. Ez az aránytévesztés, aminek a levét issza minden egyház. Nem kellene ezt tennie. És játékosan igenis el kellene játszani azzal a gondolattal, hogy ő elég óriás ahhoz, hogy ne legyen szüksége az államra. Elég nagy ahhoz; éppen azért, mert nem bélyeggyűjtő.

Jancsó Miklós: Nagyon megtisztelő Deme Tamás kérdése. Igen lírai módon teszi fel. Ha az ember az Újszövetséget olvassa, az ottani közösség, azt hiszem, az olyasmi lehetett, mint a Bokor — el szoktam olvasni elég gyakran és visszagondolva erre, valószínűleg ilyen közösség lehetett. És, ha ilyen volt, akkor egész biztos, hogy visszacsókolta, akkor is, ha Istenként látta, hogy ő fogja elárulni. Sokszor még mi is látjuk, hogy ki az... Csókoljuk vissza még azt is!

Tüzed, Uram, Jézus, szítsd a szívemben,
Lángja lobogjon elevenebben!
Ami vagyok és mind, ami az enyém:
Tartsd a kezedben igazi helyén!

Életem kútja, örök örömöm:
Fény a sötétben csak Te vagy nekem!
Hallod imám, és bármi fenyeget:
Nem hagy el engem, tart a Te kezed.

Szorongat a Sátán, de Te velem vagy:
Hű szabadítóm, aki el nem hagy.
Ennek a világnak fekete egén
Lényed a csillag, sugarad a fény.

Életem kútja, örök örömöm:
Fény a sötétben csak Te vagy nekem!
Hallod imám, és bármi fenyeget:
Nem hagy el engem, tart a Te kezed.

Jön az örök Nap már, közeledik Ő:
Mennyei honba hazavinni jő.
Röpke pillanat, míg tart a keserű:
Jézus elénk jön, s örök a derű.

Életem kútja, örök örömöm:
Fény a sötétben csak Te vagy nekem!
Hallod imám, és bármi fenyeget:
Nem hagy el engem, tart a Te kezed.

„A szelídek fogják örökölni a Földet”

Konrád György előadása

A szelídek öröklik a Földet. Valóban? De hiszen a gázhaláltól az éhhalálig a gyerek pusztul a legvalószínűbben. S tudunk-e magunk között szelídebbet a gyereknél? És vajon a szelídek parancsolnak-e az erőszakosoknak, vagy ellenkezőleg? Lett-e már valaki szelídség által nagy vagyon ura? Ha megtámadják, ha kisemmizni akarják, ha megrágalmazzák, akkor vajon győz-e a szelíd, visszavág-e kettőzött erővel? Vitával, perrel, harccal, meg tudja-e védeni magát? Nem ő fog-e megszégyenülten elkullogni, — vagy jobb esetben — nem ő lesz-e az okos, aki enged, és hogy vajon a szamár szenvedni fog-e, az bizonytalan, mint a kutya vacsorája. És ki a szelíd? Van-e olyan? A leggyengédebb költő is azt állítja, hogy szívében néha elidőz a tigris és a szelíd őz. Igen, ott az őz, de a tigris nemkülönben.

Tanúsíthatom, hogy a gyerekekkel sincs ez másképp. A mindenkivel együttérezni tudó, aki a halált és a jóvátehetetlen kárt nem bírja elfogadni, négy közül a legszelídebb gyermekem is, a vadállatokról szeret mesét hallani, és ha már valakibe átbúvik, ki másra esne a választása, ha nem a tigrisre. Vagy talán magadat gondolod kiváltságosan szelídnek, kedves hívő, netán éppen pásztor? Hogy bármely vallás papjai olyan szelídek volnának, erről még nem volt alkalmam meggyőződni. Senki, aki emberrel foglalkozik, tanár és bíró, politikus és lélekgyógyász, ismétlem, senkinek sincsen hivatása által különös jussa arra, hogy szelídnek tarthassa magát, hiszen mind akar valamit a másik embertől, a hivőtől és a tanítványtól, a vádlottól és a betegtől, vagy akár az ismeretlen vevőtől, adózó és szavazó polgártól, mind normákkal, elvárásokkal ostromolja, biztatja, eltanácsolja. Neveli, metszi, kötözi, kapálja, mint vincellér a szőlőtőkét, szereti, mint kertész a salátát.

Hasonlatok és példázatok vannak bőviben, de akinek a másik érdek nélkül tetszik, aki nem akarja téríteni, megmenteni, buzdítani, csak jóváhagyja, mint az utas a virágzó avagy a villámsújtotta fát, ahogy Krúdy Gyula nézte az étkező és iddogáló embert a szomszédos asztalnál, ahogy a gólyát szemléljük a kéményen, tisztelve a szokásait és nem bolygatva elfoglaltságaiban, tapintatosan, tehát nem erőszakosan, az olyan ember, aki ha kell szól és segít, de nem tukmálja magát rá a többiekre, aki nem erőlteti rá a maga igazát a többiekre, aki nem gondolja és érezteti, hogy beavatottabban tud különbséget tenni jó és rossz között, mert feljogosítja őt erre a világnézete, a tudománya, a vallása, az elhívatottsága, aki ha remetelakban elmélkedett hosszú magányban, a barlangból kijövet nem prédikál a köztereken, és nem fenyegeti kárhozattal a fejcsóválókat, egyszóval a tapintatos magaviseletben megmutatkozó valódi szelídség oly ritka, és annyira nincsen összekötve semmiféle testülettel, szervezettel, mesterséggel, társasággal, közösséggel, hogy senki se formálhat a szelíd nevezetre jogokat, semmiféle csatlakozás vagy odatartozás által, szelíddé nem lehet avatni senkit, mint lovaggá, doktorrá vagy szentté, tízezer könyv sem finomít szelíddé. És mégis vannak szelídek, lehet a foglalkozásuk bába vagy autóbuszsofőr, lehet, akár pápa is, a sorban akár a huszonharmadik, mintegy jeltelenek, titokzatosak, mert nincsen rá magyarázat, hogy miképpen vette rá az őz a tigrist, hogy szelíd cicaként ballagjon utána és véres hús helyett műzlit akarjon reggelizni.

Ne azért legyél szelíd, hogy te örököld a földet. Miért legyél? Csak. Hogy már most, ebben a szempillantásban tiéd legyen az egész világ. Most épp a napfény a havon és ez a friss lélegzet a mezőn. Most épp az a két párosodó korcskutya az árokparton, akik ezt az üzekedést minden bizonnyal a legerkölcsösebb hátsó gondolattal művelik, és egy még elgondolhatatlan pici korcsnak adnak egyetértésben életet. Könyvet olvasol a világhódítókról és a világjárókról, birodalmuk, kalandozásuk a tiéd. Amit megnézek, az az enyém, akire

szeretettel gondolok, az az enyém. Ha megállok a Lánchídon vagy a Szentgyörgyhegyen, a látvány olyan szép és teljes, hogy föl sem tudom mérni a kincsemet. Ha új napra virradunk mi is, ha még sikerül szuszogni, nyújtózkodni, és ha kerül valami meleg ital a gyomrunkba, ha némi helyváltoztatásra is képesek vagyunk, ha se golyó, se vérrög, se egy szembejövő kocsi nem végzett ki tegnap, ha az apokalipszis lovasai elszalasztottak, akkor megköszönhetjük a teremtésnek és a Teremtőnek, hogy ez mind van és benne mi is ebben a percben még.

Nemcsak a napfényben sárguló hó az enyém, hanem a rossz hírek is, amiket meghallgatok, nemcsak a birodalom, de a rabszolgaság is, és nemcsak a vértanú, de a hóhér is, enyém a tank és a rakéta, amely belecsap, enyém a terjengő olajfolt a tengeren és a szurkos sirály, nemcsak a gyéren szivárgó igazság, de az áradó, hazug közhely is, a remekmű és a tömeggyilkosság, örököltem a földet minden csodájával és minden ocsmányságával. Lehet, hogy a csörtetők és törtetők, a dühösök és a harcosok, a szerzés és a siker mániákusai, az eltökélt mohók, akiknek soha semmi sem elég, a sértett gyanakvók, a maguk igazától elteltek nem veszik észre, hogy már most is az övék a föld.

Az kapta örökbe a földet, aki ezt felismeri. Nevezzük az ilyen embert szelídnek? Aki ilyet keres, ne menjen messzire, ne kutasson a híres emberek lexikonjában. Talán éppen ő az, akivel egy ágyban vagy egy lakásban ébredsz, talán éppen ő az, akinek épp csak hogy köszönni szoktál a lépcsőházban.

A szelíd nem vár jutalmat, nem azért teszi, amit tesz. Hát akkor miért? Csak. Biztosan nem azért, hogy örökbe kapja a földet, hiszen az máris az övé. Nem azért ad, hogy Isten megfizesse. Nem azért segít a gyengébbnek, hogy egy mennyei könyvelő a javára írja ezt. Az édenkert jutalma, ez a mennyei üdülőhotel ragyogjon inkább az utazási irodák prospektusán. Igen, az éhesek és a koplalók ott majd mennyei lakomákon dúslakodnak. Igen,a magányosok ott mind egy nagy körhintán ülnek kézen fogva és mézeskalácsházakban látogatják egymást. Ha nem a jutalomért és nem a földért, amely máris az örökrészünk, csak ki kell nyitnunk a szemünket, akkor miért? Még egyszer mondom: csak. A titok kapuján ne dörömbölj! Utóirat: Csak még annyit, hogy mindannyian képesek vagyunk a szelídség merényleteire.

Dobner Győző előadása

Előljáróban szeretném elmondani, hogy nem egy hivatalosan bejegyzett egyház vagy közösség lelkészeként osztom meg a következőket, hanem inkább azoknak a mennonita-hutterita ősöknek mai utódjaként, akiknek nevéről és a történelemben betöltött szerepéről némelyek tudnak egyet-mást. Megközelítésemnek a vezérgondolata:

A szelídek fogják örökölni a Földet.
Mikor jön el az ideje?

A Föld öröklése kihívás. Vajon ki tartozhat az öröklők körébe? A meghatározás egyszerű szövegelemző formája arra vezet, hogy a fenti szempont szerint elméleti (most alig pontosítható) különbséget tegyünk ember és ember között. A szelídek örökösei lesznek a Földnek, akikről viszont a szelídség meg nem állapítható, nem osztozhatnak velük az öröklésben. Fel kell tennem a kérdést: A szelídség fogalma eléggé egyértelmű-e, illetve azonos-e — legalább megközelítőleg — a különböző filozófiákban? A másik kérdés, amit fontosnak vélek; vajon vonzó-e a kialakult meghatározás vagy a meghatározások nyomán a szelíd ember ideája. Ha megkérdeznénk a különböző társadalmi helyzetű, iskolázottságú, életkorú, nemű embereket (érdekes vizsgálat lenne), igen eltérő válaszokat kapnánk. De valószínűnek tartom, hogy a válaszok többsége a szelídséget a bárgyúság, vagy gyávaság jelenségei közé sorolná. Ezt a szemléletet formálják évezredek óta a történelem eseményei, a polgári és állampolgári magatartásról kialakított erkölcsi elvárás, az emberi kapcsolatok építménye és rendszere. Ha nem egyértelmű a fogalomalkotásunk a szelídség meghatározásában, ha még az általánosan elfogadott és nagyra értékelt erkölcsi tanítás is elegyített erőszakkal, mint a helyes cél eléréséhez elengedhetetlen eszközzel, honnan jut el hozzánk a helyes ismeret, az a fogalmi tisztázás, amely képes elvezetni egy új felismerésre?

Ha végigtekintünk az elmúlt évezredek eseményein, bőségesen lesz módunk merengeni eltűnt birodalmak nagyságán, hihetetlen katonai erején, tökéletes adminisztrációján stb., míg végül feltehetjük a kérdést, miért tűntek el? A történészek bőséges tálalásban tesznek elénk választ vagy válaszok sokaságát, amelyek természetesen logikusak és tökéletesen illeszthetőek az események menetrendjébe. De ha mindez valakinek nem elég, és a minden esetre vonatkozó lényeget akarja megragadni, akkor van esélye arra, hogy felismerje a törvényszerűséget: minden egymással szembehelyezkedő erőszak összeszegződik és a pusztulás irányába fejti ki teljes erejét. Az erőszak útján kivívott győzelmek szinte provokálják a végkifejlet mielőbbi bekövetkezését az erőszak rovására.

E tanúságok legalább két következtetést alakítanak ki és tesznek programmá. Az első általános, gonosz-sugallta: Érj el mindent, bármi áron, élvezd a hatalom gyümölcseit! A második a kevéssé népszerű: a „Hogyan juthatok el a helyes ismeretre, és hogyan rendelkezhetem a megvalósításhoz szükséges erővel?" kérdésre a jézusi: „Tanuljátok meg tőlem a szelídséget!" (Mt 11,28) felhívás elfogadása. Nyilvánvaló, hogy ez a felhívás nem az élet egy-két területére és eseményére vonatkozó kiemelt magatartásforma, hanem az egészre hatni akaró jellemző. Hogyan lehet megtanulni a szelídséget? Ha Jézus tanácsát fogadom el a fentiekre nézve, kézenfekvő, hogy megismerjem tanítását és életmódját. A jézusi tanítás az azt megelőző írástudói, farizeusi igazságot felülmúló igazságot hirdeti. Az igazság a gonoszt jóval meggyőző, ellenség iránt is szeretetet nyilvánító magatartás, a szokatlan szembeállítása az általánosan tapasztalttal, illetve a gyakorolttal. A gondolkodásnak ez az átalakulása nem fakad természetszerűen a hirdetett több, az előzőt meghaladó igazság ismeretéből. Bármilyen erőteljes legyen is a hirdető vagy tanító egyénisége, a tömeges követés lelkesítő jelensége aligha várható el, hiszen nem csupán a gyakorlatot soha nem keresztező elvekről van szó, hanem a gondolkodás teljes fordulatáról, tudatos átalakításáról. Ha ez valóban megtörténik, akkor az élet kérdéseire adott minden eddigi válasz új megközelítés kritikája alá kerül. Senki nem lehet tanítvány Jézus „szelídség iskolájában", aki nem mutat készséget erre az átalakulásra és átalakításra. A szelídség nem önálló, mástól elhatárolható tantárgy. Sőt! Az átalakuló gondolkodás ugyanis az élet egészére hat. Nem ad lehetőséget arra, hogy annak csupán egy területét érintse! Másrészt az emberi magatartás és szemlélet nem függetlenül az egésztől, hiszen szerkezeti egységben épül a többi jellemzővel.

Jézus, az örökséget ígérő, jól tudta, hogy az ilyen átalakulások nem folynak le krízisek nélkül. Ezért foglalkozik három éven keresztül a választott tizenkettővel. Kiküldési parancsa hasonló, életüket és meggyőződésüket társaikkal megosztó körök sokaságát, térben és időben terjedő láncolatát kívánta létrehozni. E gondolat megértésének a hiányából fakad a teljesítmény-központúság, amelyben elsorvad a teljes ismeret átadásának elkötelezett igénye — a valójában látszólagos, statisztikai eredményesség megragadása miatt. Az Ígérettevő azonban nem változtatja meg feltételeit a Föld öröklésére vonatkozóan. Nem is tehetné, csak az egész tanítás feladása árán. Ez azonban teljesen lehetetlen feltételezés. Ahogyan nem tehetett önmagával kapcsolatban engedményt, eljutván az áldozattá-válás záró eseményéhez, úgy nem tehet kivételt a szelídség útját nem vállalókkal, hogy a feltétel teljesítése nélkül mégis nekik adja a Földet, mert szelídség nélkül ugyan, de nemes célok érdekében fejtették ki tevékenységüket. A szelíd Föld-örököseket azonban nem fenyegeti az öröklés körüli vita. Eszükbe sem jut hivatalos dokumentumként lobogtatni brutális támadások során tanúsított vissza-nem-ütő magatartásukat. Tetteiket ugyanis nem az örökség iránti szemérmetlen sóvárgás vezérli, titkos hatalomvágy, a „majd egyszer eljön az én időm és megfizetek" bosszúszomja, hanem valami egészen más. A befogadott, megtanult és megváltozott gondolkodás szeretetteljes türelme. Új természet, amely nem kétarcú. Szokatlanok, de nem idegenek a földön. Nem harcolnak pozíciók megszerzéséért, és nem rettegnek attól, hogy elveszíthetik. Amíg hűek maradnak a szelídség eszményéhez, helyzetük rendíthetetlenül szilárd. Az igazi veszély nem a testi életet kockáztató vagy anyagi helyzetükben jelentkező kisebb-nagyobb fenyegetés, hanem a szellemi erősségek feladásának kísértése (Mt 10,28). Ezért szükség van a szelídség éleslátására. Különösen azokban az időkben (talán éppen napjaink figyelemre méltóak e tekintetben), amikor bizonyos változások azt igyekszenek sugallni: „Az örökség átvételének ideje immár elérkezett. Ragadd meg megszolgált, megszenvedett jutalmadat!"

A váratlanul bekövetkező lehetőségek csábítása megrendítheti még az elkötelezettek táborát is. Hiszen olyan könnyű igazolást találni minden elpártolásra, hűtlenségre! Minden szelídséget nélkülöző magatartásforma hivatkozik valamilyen erkölcsi tételre. A szelídség életeszményét meghirdető Messiás következetesen utasított vissza minden kihívást, amely királyi méltóságot, az övétől eltérő értékrendben kifejthető hatalmi helyzetet kínált neki. A szelídség ugyanis nem illeszthető a hatalomra és erőszakra épülő hivatalos vagy magánszférába tartozó kapcsolatrendszerekhez. Minden ilyen kísérlet bevallott vagy be nem vallott kudarccal végződött a múltban, s úgy vélem, a jelen sem hoz új tapasztalatot e téren. Ennek ellenére mindig történtek és történnek kísérletek az együttműködésre. De még az elveiből engedő szelídség-tanítvány is hamarosan kellemetlenné válik akár az impulzív, akár a nyugodt erőalkalmazók táborában. Akkor válik a szelíd élet magatartása kipróbálttá, mikor az ellentétes, nem-szelíd út kihívása úgy jelentkezik, mint új lehetőség. Egyfajta logikával arról akar meggyőzni, hogy bizonyos pozíciók birtokában mennyiségi és minőségi értelemben szolgálni lehet a cél elérését, ilyen módon másokat is meggyőzni, örököstárssá tenni. Ebben a törekvésben azonban kevés sikert ígér a körülmények változása, netán saját státuszunk, lehetőségeinek köre, mert az út a másikhoz önmagunkon keresztül vezet. Ahová magunk is eljutottunk, odáig tudunk vezetni másokat.

Ha szabály, törvény, rendelkezés vitathatatlan hatálya lép előtérbe, hogy a szelídségből fakadó célokat elérhessük, akkor a szeretet mindenre elégséges erőt adó levegője nélkül maradva nincs többé esélye a jézusi útnak. Csak a személyes vállalás és a személyes átadás tanítványi gyakorlata az, amely képes meggyőzni, bizonysággal szolgálni. A program meghirdetője, az Ígérettevő nem tartotta lehetetlennek azt, hogy az ember képes erre. Ezért lett emberré. Egy napon a birtoklás vágyától fertőzöttek elfogynak a Földről, azok is, akik kendőzetlenül törtettek féktelen szerzési

vágyukban, de eltűnnek az álszent kegyeskedők csakúgy, mint a humánus eszmékkel színesedett szorgos gyűjtögetők vagy a vallási köntösbe öltözött erőszak áhítatos képviselői is. A szelídek pedig arra ébrednek, hogy a föld öröklését nem utasíthatják el maguktól, mert az egymással erőszakoskodó népek, eszmék hordozói, hadakozók és hatalmaskodók, ütésre emelt és elvételre nyúló kezek megméretvén híjával találtattak... És akkor várakozó, ünnepélyes csendben a szelídség és a testvérszeretet egymásra mosolyog.

Kamarás István előadása

De kik is azok a szelídek?

A kivont és a hüvelyébe dugott kard, a másokért halt hősi halál és a hősi halált megtagadó, miként a fény és az árnyék: komplementer fogalmak. Vannak és kellenek is fegyvertelenek, erőszakmentesek, pacifisták, békebírák. A Bokor-mozgalomban igazán szép számmal. De kik a szelídek? Hadd szóljak most róluk. Tudniillik a kapává kovácsolt kard és a szőlőmetszőkéssé alakított lándzsa, a nem-harcolni, nem-fegyverkezni, nem-ölni önmagában még édeskevés. Az ember társas viselkedése nagymértékben belegyökerezett a természetbe, így tapasztaljuk, akár az anya és a gyermek, akár az eladó és a vevő, akár a hátvéd és a csatár, akár a tanár és a diák kapcsolatát vizsgáljuk. Megállapíthatjuk, hogy az egyik ember a másik számára szükséges, hogy a társas kapcsolatban mindig jelen van az agresszió (ami az antropológiában nem más, mint energikus kezdeményezés) és a gondoskodás. Nem másképpen, mint az állatvilágban. Mivel több az ember? Azzal, hogy agresszor vagy szupermamlasz is képes lenni? Egyfelől azzal, hogy az ítélő ész adagolni képes az agresszívitást és a gondoskodást, másfelől azzal, hogy a lelkiismeretes ember olykor embertársai többsége szemében ésszerűtlenül viselkedik, mert nem rúgja fel, nem jelenti fel, nem vág közbe, nem ellentüntet, még kenyérrel sem dob vissza, sőt igen kétes kimenetelű, aszimmetrikus kapcsolatokba keveredik, szívesen ad anélkül, hogy bármit elvárna cserébe.

Ismertem egy szelíd embert. Az arcán látszott. Olyan széppé tette ez a tulajdonság. Hangja is olyan halk volt. „Én nem vagyok ilyen, soha nem is voltam, de nem is szeretnék lenni"- mondja egy leendő emberszelídítő, egyik tanítványom, egy elsőéves tanítóképzős lány. És mit mondanak társai? Hogy az emberek között a szelídség nem annyira, illetve egyre kevésbé jellemző, hiszen arról, hogy „szelíd", többüknek a galamb és a bárány jut eszébe. Előfordul még a kutya, a macska, a kiscsikó, a növények, egy-egy esetben pedig a nagymama és a tejeskávé színe. Abban a tekintetben, hogy mi is a szelídség, elég nagy a bizonytalankodás még a társadalomban embertant tanulók körében is: vérmérséklet? tulajdonság? érték? erény? Még az a legegyértelműbb számukra, hogy mi nem: szelíd az, aki nem vad, nem erőszakos, nem durva, állítják legtöbben, aki nem végletes, nem verekszik, nem vitázik. Aki nem hangos, kirívó, beképzelt, indulatos, önző, mondják néhányan. Ami a szelídségre vonatkozó állításokat illeti, nagy többségük számára pozitív fogalom, a legtöbbük számára a szelíd, engedékeny, jó néhányuknak barátságos, nyugodt, kedves, türelmes, szerény, tiszta, jóságos, néhányuknak pedig alázatos, megértő, emberséges, egyszerű, őszinte, becsületes, szép, visszafogott, kiegyensúlyozott, bölcs, meghitt, jámbor, bájos, segítőkész, udvarias, önzetlen, jóindulatú, elfogadó, szemérmes, békeszerető, kitárulkozó, ártatlan, romlatlan, a tanítványság megtestesítője. Néhányuk számára negatív tartalma is van: mamlasz, alkalmazkodó, igénytelen, meghunyászkodó, alázatos, engedelmes, félénk, idomított, terepszínű. A pozitív tartalmú szinonimákhoz néhány esetben hozzájárul néhány „de": De azért önérzetes, de azért megállja a helyét, de azért van véleménye, de azért aktív, de azért vannak vágyai. Így látják a jászberényi tanítóképzős lányok, akiknek többsége falusi, s testvéreik száma az országos átlag felett van. Ők is érzékelik, hogy ebben a tekintetben kisebbségben vannak, mert az átlagnál szelídebbek. Így védtelenebbek is, mint a többiek. Többen közülük szembeállítják ama róka megszelídítését a cirkuszi állatok megszelídítésével. Nincs szelíd ember, mondja egyikük, csak a csecsemő szelíd, véli másikuk, vagy talán inkább csak a nők, gondolják többen az emberszelídítő hivatásra készülő tanítványaim közül.

A mostanság propagált nyugodt erő vagy pedig a védekezés erejéről is lemondó, semminek sem ellenálló és ezért a teremtésre és a csodára lehetőséget adó hamvasi „ájult gyengeség" az igazi szelídség? Konrád György szelíd szava a Charta tüntetésen vagy az MDF piac karitatív programja jelentené az igazi szelídséget vad korunkban? Átadják-e a játszóteret vagy inkább résztvesznek-e a játékban a szelídek? Jámbor istenbohócai vagy a szelíd szigor következetes apostolai, akik a „követelek, mert szeretlek" elvet követve műveltetnek csodákat tanítványaikkal? Az „érted haragszom" vagy a „talpig nehéz hűségben" szelídsége jogosít fel inkább az örökségre? Ha csak a bárányé, mi legyen a szív okosságával és ravaszságával? Talán szelídítsük báránnyá Júda oroszlánjait is? Csak bégessen a szelíd és ne ordítson, hogy nagyon fáj, vagy hogy „ne bántsd" a magyart, a demokráciát, a bosnyákot, a zsidót, a szerbet, a keresztényt vagy akit, amit éppen bántanak?

De kik is azok a szelídek? Szelídek-e erőszakmentességet erőszakosan hirdetők? A békeharcosok? A fundamentalisták? Szelídek-e azok, akik ugyan nem ütnek vissza, de önmagukat tartják kiválasztottaknak? Szelídek-e azok a keresztények, akik úgy látják, hogy az egyház Nagy Konstantin óta letért Jézus útjáról? Szelíd-e a „tőlem azt csinálsz, amit akarsz" közömbös toleranciája? A gyengeségükkel zsarolók? A kővel dobálókat lágy kenyérrel provokálók? Szelídség-e a „nem piszkolom be veled a kezem" szelídségéhez a profi módon szenvedők erőfitogtatása, a másikat a pályáról lemosolygók, a gőgös porszemek, a „jobb a béke" jegyében a párbeszédet el nem kezdők?

Manapság nem könnyű szelídnek lenni, kiváltképpen ha az ember keresztény, mert könnyen kijátszhatják a szelídségével szemben az igazság aduját, elfeledve, hogy a szelídség, amennyiben a szeretetből fakad, minden színt (pirosat, zöldet, lilát és aranyat) überel. Pilátus kérdésére, hogy mi az igazság, Jézus szelíden hallgat. Vajda Mihály úgy véli, azért nem válaszolhat, ez esetben azért nem adhatja meg a császárnak, ami a császáré, mert az igazság, melyről tanúbizonyság tétetik, vagyis a krisztusi igazság, amely szemben áll mindenfajta verbális belátással és tanítással, „nem rajtunk kívül van, hanem bennünk". Ennek az igazságnak, vagyis a szelídségnek a jegyében javasolja az Új Emberben írott vezércikkében Aszalós János, hogy az elmúlt negyven év alatt történt igazságsértések megnevezésén kívül ne tétessen igazság. Természetesen joggal várhatta az igazságtevést sürgető kormánypártiak rosszallását, de nem számított püspökei neheztelésére, a „nem katolikus" minősítésre. Megkapta.

„Uram, segíts, hogy harmóniában élhessek azokkal, akikkel torkig vagyok" — olvasom pap barátom szobájának falán. Igen, az igazi szelíd nem fakír, olykor ő is dühbe gurul, olykor kardot is ránt. Szent Ferenc is szelíd erőszakkal mezítelenül küldi a szószékre a prédikációtól — vagy talán éppen a kimondható igazságtól — ódzkodó testvérét. Aztán belegondol, majd mezítelenül utána indul s szelíden melléáll a szószékre. Tarkovszkij Stalker című filmje talán a legnagyszerűbb újkori példázat a szelídségre. A Professzor — mert ésszerűnek tűnik — fel akarja robbantani a reménység helyét, mert a titok része. Az író durva mozdulatokkal öt ízben löki bele a pocsolyába a Stalkert, aki meg akarja fékezni az agresszort. A Professzor aztán szétszereli a bombát s eljut — ha nem is a szelídségig, de legalább a „végképp nem értek semmit" csendjéig. Az író pedig — ha szavakkal nem is, hisz annyira még ő sem szelídült meg — átkarolja a Stalker vállát. A Stalker, a félkegyelmű — minden szelíd az, s a hangsúly itt a kegyelmen van —, a szelídség megtestesítője, aki azt prédikálja, hogy „higgyenek önmagukban és váljanak gyermekien gyámoltalanná, mert hatalmas a gyöngédség és semmi az erő", végül is kétségbeesik, s a felesége lesz az, aki erőt ad neki. A felesége, aki aznap reggel így kiabált utána: „Hogy rohadnál meg! Átkozom a napot, amelyen megláttalak!". Csakhogy — erről gesztusai egyértelműen tanúskodnak —, az „érted haragszom" jegyében. Végül is a felesége vigasztalja a már-már hitevesztett Stalkert: „Én elmegyek veled, akarod?" És béna kislányuk tiszta tekintetével képes a tárgyakat mozgatni. A hegyeket mozgató hit? A hit embere ebben a műben inkább Stalker, az éthosz megtestesítője pedig felesége, s a leghatalmasabb erő birtokosa ebben a filmben a kislányban megtestesülő, a csodát provokáló szelídség.

A szelídség igazságát, a verbális igazságokkal összehasonlító írását azzal zárja le Vajda Mihály, hogy talán abban is igaza van Heideggernek — bizonyára az ördögi hatalommal kötött időleges szövetségének tanúsága ez —, hogy a szent megjelenését a világban nem lehet tudatosan emberi törekvések — magyarán a politika — eredményeként kierőszakolni. Nem a politizálás, vagyis a polis, a felebarátok ügyeivel való foglalkozás ellen szól itt a filozófus, hanem az erőszakkal szemben lép fel, a „tedd hüvelyébe igazságod" szellemében. Amikor Szent Ferenc útja a csigáét keresztezi, megáll, s így szól neki: „Menjél testvérem, hisz te indultál előbb!" „És mit mondott volna akkor, ha valakinek az életét megmenteni sietett volna?" — kérdezem tanítványaimtól. Ésszerű és ugyanakkor humánus válaszokat kapok. Csak egy valaki kiabálja szelíden: „Ez esetben megelőzve őt, a csiga mondta volna ugyanezt!" Ugyanez a lány tanított minket arra is, hogy nekünk, szelídeknek igenis küzdenünk kell, de nem egymás ellen, hanem egymásért. És ha mégis vannak szelídek és van szelídség, mi lenne ennek alapja, biztosítéka, bizonyítéka?

Talán a létezők egysége, a minden létezőnek megadatott létből való részesedés. A szelídség, miként a szeretet, kockázatvállalás, s átmenetileg epizodikusan létfogyatkozást szenvedhet az, aki ad, de ha a létben egység van, akkor az átadott kenyerek és halak csodálatosan megsokasodnak. A tér-időben zajló kapcsolatokban a szelíd félreérthető, s még ma is előfordulhat, hogy olykor éppen két egymásért küzdő szelíd néz farkasszemet egymással! De ebben a rendszerben a farkas is testvér, s ha testvérére talál bennünk — mint ama gubbiói toportyánféreg — megszelídülhet és megszentelődhet.

Merza József előadása

Mivel bizonyára már eléggé fáradtak vagytok, és mivel Kamarás István is szeret állathasonlatokat alkalmazni (emlékeztek a három évvel ezelőtti hasonlatára is?), hadd mondjam el, hogyha átszálltok a Metrón a kismetróról a nagymetróra, az Andrássy út felől jövet az Astoria irányába, akkor láthattok fejetek beverését kockáztatva egy feliratot, amit kézzel írt oda valaki: „Száguldás az élet, mondta a csiga, és bedőlt a kanyarban." Ezzel most azt szeretném, hogy legyen egy kis antiprotokolláris hangulatotok. Utána pedig hozzáfogok szövegem felolvasásához. Írásom címe:

Születésnapi levél Heinrich Böllhöz avagy: Kiáltás művészekért

Kedves Heinrich,

ez, egészen egyszerűen, csodálatos! Képzeld, mi is tele vagyunk mosóporügynökkel! Titkos összefüggés lenne hát a mosóporreklámok és egy társadalom tisztátalan lelkiismerete között? Ha este kinyitom a televíziót, öltönyös vagy fehér köpenyes urak tárják fel a vegyszeres tisztítás műhelytitkait, s buzgó, csinos háziasszonyok tanúsítják, hogy a szakemberek által ajánlott készítmények valóban tökéletes eredményre vezetnek. Istenem, mennyire irigylem ilyenkor azokat, akik közönséges piszokkal dol-

goznak: a szemetest, aki kiüríti a lépcsőházban bűzlő edényeket, az utcaseprőt, aki megtisztítja az autóbusz-megállót a cigarettavégektől, az anyát, aki megszabadítja kicsik és nagyok fehérneműjét mindenféle, olykor gusztustalan szennyeződéstől. Érzem a takarító ember határozott, célratörő tevékenységét és a fizikai piszok, nevezhetném kosznak vagy mocsoknak is, engedelmes visszavonulását, meghátrálását. Álmélkodom a magyar Frau Saubermann okosságán és szorgalmán, amellyel feloldja és elűzi a szennyet önmaga és szerettei ruháiból. Helyesen tette, hogy odafigyelt a vegyészekre, a kereskedőkre és ügynökeikre, aminthogy igen gondosan járt el az az apuka is, aki egészen Angliáig utazott, hogy megtalálja a legkiválóbb fogkrémet családja számára. Lám, friss szél lengeti a habfehérre mosott vásznakat, s fehéren-üdén csillognak a körültekintő emberek fogai. Gazdáik elnyerték jutalmukat: megszerezték a tisztaság érzését és örömét, mivel odafigyeltek a hozzáértők szavára és annak megfelelően cselekedtek.

Heinrich, én nem érzem magam tisztának, tehát azt sem tudnám mondani, hogy örülök. Köröttem átlagpolgárok, politikusok és egyházi emberek szóban és írásban kijelentik, hogy ők bizony tiszták, mentesek a múlt piszkától, átjöttek az új világba, szép tisztségekhez jutottak anélkül, hogy ígértek volna valamit a bukott, istentelen hatalomnak. Hangjuk vagy írásuk oly magabiztos, hogy gondolkodóba ejt. Hangjuk és írásuk a sikeres emberé, aki törvényt és erkölcsöt diktál, újból meg akar nekem magyarázni valamit, amit értenem, hinnem és követnem kellene. Lelkiismeretemmé szeretnének lenni, mint egy buzgó mosóporügynök, hogy megtisztulva léphessek be a tiszta, új világba. Én azonban nem vagyok sikeres és gyanakvó makacssággal nézek magam körül. Nem látom a tiszta, új világot, akármerre és akármeddig nézek.

'89 karácsonyán írt levelemben azt kérdeztem Tőled, Tőletek, hogy miként látjátok az emberi jóság és gonoszság esélyeit. Amíg írtam, István fiam az aradi főtér egyik beszögelléséből fényképezte az éjjeli tűzijátékot, hogy majd másnap a temesvári temetőben készítsen jól sikerült, tehát iszonytató képeket a megkínzott, kiásott halottakról. Múltak a napok, s velük együtt a szép, bár megalapozatlan remények. Nem válaszoltál. Minek is tetted volna? A kijózanodás hamarább megtörtént, mintsem leveled ideért volna. Heinrich, hol van a mennyország? Mennyi ideig jönnek onnan az üzenetek? Jobb volt, hogy Kissingerre hallgattam, aki '91 tavaszán keserűen jegyezte meg: itt háború lesz? Ne haragudj, nem a tiszteletlenség beszél belőlem, amikor ma, '92 karácsonyán már nem teszem fel Neked naiv kérdéseimet. Mit válaszolhatnál rá, Te, Európa kétségbeesett jó embere, legdühösebb a szelídek között? Te is tudod már azt, amit a Názáreti tudott, s amit az utópisták nem tudnak vagy nem akarnak tudni: a világ végéig ölni fog a gyűlölet. Az Ország a szelídekben áll fenn. Az Ország nem rajzolható térképre. Az Ország üzenete és ígérete a szelídeknél van: ők adják át egymásnak, míg megkapják az örökséget. Mikor? Jézus sem tudta.

Kritikusan nézve gyenge ez a remény. Ki kockáztat érte? Bizony, csak a bolondok. Pál bolond volt, Te, kedves Heinrich, szintén, s még Wallraffot is megerősítetted bolondságában. Az elmegyógyászat mai terminológiája, ha jóindulatú akar lenni, paranoiásnak nevezi az efféle alkatokat. Én is az vagyok, paranoid személyiségszerkezetű. Papírom van róla 13 éve. A papírt nem vonták vissza. Nagyon jó ez így. „Tudja Ön, ki a paranoiás?” — kérdezte a vizsgáló orvos, miután magánszorgalomból firtatván fizetésem nagyságát és egyéb körülményeimet, képet alkotott arról, hogy mit veszíthet az előtte álló bolond. „Paranoiás az az ember, aki túlzott jelentőséget tulajdonít bizonyos dolgoknak más dolgok rovására.” Nos, mi a véleményed erről? Ugye szép, hivőre illő jellemzés? Vállalni lehet. „Készebb vagyok meghalni, mint Téged megbántani” — énekeljük templomainkban. Ha komolyan gondoljuk, nem tulajdonítunk túlzott jelentőséget egy valaminek minden máshoz képest? Ugyanakkor, a templomon kívül, nem nyüzsögnek körülöttünk a pénz, a fegyver, a hatalom paranoiásai?

A mellettem álló lelkiismeretnek, a tanácsadó ügyvédnek, Isten ügynökének ilyenkor várom a segítségét. Amikor olyat kell vállalnom, ami nem néz ki jól. Ami ellen az első lépésben tiltakoznék, mert megaláz, megszégyenít, esetleg kifoszt, s a második lépésben jövök rá, hogy csakis ezt vállalhatom, mert ez illik a szelídek logikájába. Keresem ezt a lelkiismeretet hitem írásaiban és keresem minden mai emberi megnyilvánulásban. Írhatnék Neked panaszlevelet arról, mennyire nem találom ott, ahol lényege szerint lennie kellene: egyházamban. Püspökeink a nyáron megszerkesztettek egy nyilatkozatot, amelyet meg kellene

köszönnöm nekik, hiszen végre mégiscsak leírtak valamit arról, hogy volt egyszer egy Zsinat, ahol védelembe vették a szelídeket, de tudom, hogy a szívük mégis másutt dobog, mert több katonai zászlót szenteltek meg, több szalagot kötöttek fel, mint ahányszor tanúskodtak a bíróságon egy olyan fiatalember mellett, aki a szelíd Jézusra hivatkozott a fegyveres szolgálat visszautasításakor. Ez utóbbit egyszer sem tették. Írjam meg Neked, hogy buzgón szervezik hazánkban az emberölést megtiltó Jézus emberölési parancsnak esküvel engedelmességet fogadó híveinek lelki gondozását? S ebben a pillanatban még nem az a főgond, hogy milyen legyen a harcos zubbonyában tartandó strapabíró imádságoskönyv kötése, hanem az, hogy egyformán tábornoki rang jár-e minden felekezet tábori püspökének? Nagy felekezet, nagy rang.... Panaszkodhatnék Neked, Heinrich, hogy nincs remény, de minek. Éppen Neked mondjam, aki vulkán módjára ontottad mérgedet a hazug politikusok, prelátusok, funkcionáriusok ellen? Képzeld ide hozzánk a 25–30 évvel korábbi német helyzetet a nálunk is megjelent dübörgő bakancsú fiatalokkal együtt, s már prüszkölhetsz is a mosóportól, amellyel inkább közéletünk egyes szereplőit kellene megfürdetnünk. Az igazi piszok nem a pelenkában van.

Moralizálni viszonylag könnyű. Mondatokat kell felolvasni a Bibliából, és sírni vagy mennydörögni. Nem azt mondom, hogy ez mindig könnyű, s időnként nem életveszélyes, s azt sem állítom, hogy nincs kor, amikor a jajgató próféta az egyetlen hiteles jel a világban. Kellene most is egy biztos hang, mert a halálbüntetést megengedő új katekizmus megjelenésekor újból tisztátalanságot érzek. Amikor négy évvel ezelőtt megalakítottuk a Halálbüntetést Ellenzők Ligáját, akkor olyan emberi *kézfogás*nak voltam tanúja, amelynek részese volt jogász és szociológus, újságíró és filmrendező, ügyvéd és matematikus, katolikus, protestáns, zsidó és nem-hívő — bár nem vallottunk egymásnak vallási meggyőződésünkről. A Liga jel volt a világban, akkora-amekkora, az új katekizmus — e tekintetben — nem az. A minap három fiatalember adott át egy aláírásgyűjteményt az országgyűlésnek. Az aláírók a kötelező katonai szolgálat eltörlését kérték. A három fiatalember cselekedetét is prófétai jelnek tekintem, akkor is, ha tervük ebben a pillanatban kudarcra van ítélve. Tudták ezt a tudósítók is, a képi információ szakemberei, hiszen a fegyvert markoló erős harcosok díszmenetét csatolták hozzá, majd a boldog hozzátartozókat ábrázoló szokásos képsorok következtek, amelyeken patyolattiszta ruhájú kisgyermekek integettek a katonák felé. Úgy, ahogy a győztes katonák gyerekei szokták. Haldokló szarajevói, karabahi, örmény, szomáliai stb. gyerekeket nem vetítettek, a kafarnaumi százados is békében hagyták. A képek láttán megvigasztalódhattak azok a poltikusok, katonák és honanyák, akiket elszomorít, hogy vannak olyan fiatalok, akik többre becsülik az ágytól mosogatását, mint hazájuk biztonságának fegyveres megvédését.

Moralizáljunk?

Olasz barátom nemrég mentegetődzve adta át don Lorenzo Milani 1965-ös perének anyagát, mondván: ezek régi, talán elavult dolgok. Ó, mondtam neki, korántse higgye, ezek még érdekesek lehetnek nálunk. Élénken él ugyanis emlékezetemben az a pillanat, amikor korábbi harcostársunk, ma országgyűlési képviselő, először mondta ki a szót: ideje felhagyni a lelkiismereti tiltakozás dicséretével, hiszen nemsokára mi leszünk hatalmon. Félő tehát, hogy valakik előbb-utóbb nálunk is megfogalmazzák a toscanai tábori lelkészek tételét: a lelkiismereti tiltakozás a haza megsértése, idegen a keresztényi szeretettől és a hitványság kifejeződése.

Moralizáljunk, Heinrich, vagy írjunk szatírát? Gyötörjük magunkat a szolgálatmegtagadással, amikor inkább azért kell aláírást gyűjteni, hogy diplomás emberek emberhez méltó hangon beszéljenek egymással a politika színterén, vagy hogy harcoljunk a mindennapi gyűlölet ellen, hiszen „egyik ember annyi, mint a másik"? Napról-napra változik a véleményem. Leszoktam a szatíráról, mert úgy láttam, hogy azt csak a régen élt zseniknek engedik meg. Bízom az értelemben, a morális tételek igazságának és szépségének meggyőző erejében, de azt is tudom, hogy az ember az igazságra is képes nemet mondani. A morális tisztulás nem mosópor-ügy. A szellemi piszok ellenáll.

Van-e más módszer? Még van. Az utóbbi időkben művészekért kiáltok, akik a szív felől tudják megközelíteni az embert. A szívnek is megvannak a maga érvei, matematikus létemre is tudom ezt. Tehetségek kellenek, akik varázserejükkel elérik, hogy más emberként álljunk fel székünkről, mert *megütötte* szívünket az, amit láttunk, hallottunk. Ha tudnál kérni valamit Istentől, mondd meg neki, hogy egyesek úgy látják itt a Földön, hogy jó tollú írókra, szép hangú dalosokra, áldott kezű képzőművészekre lenne szükség, akik betűbe, hangba, festékbe, kőbe tudnák öltöztetni a szelídség üzenetét. Az erőszak elvetésének parancsát. Úgy, hogy az, akinek lelke van, azonosulni tudjon vele. Életművészek is kellenének, akik vonzóan élnek, kevesebbet okoskodnak, de tehetségesek. Akik pótolni tudnák az esetlenkedő értők hiányait. Igen, gondolataimnak ez a vége, s ezért a levél. A művészekért.

Heinrich! Nekem ezt a levelet nyilvánosan fel kell olvasnom egy teremnyi közönség előtt. Nem merek lágyabb húrokat pengetni, mert rettegek attól, hogy rámjön a bőgés. De hát nem különös az, hogy ha igazán meg akarom beszélni mai dolgaimat, akkor egy hét éve halott, önmagát agyoncigarettázó íróhoz kell szólnom? Ha időszerű lelkiolvasmányt akarok forgatni, akkor egy biofizikus imáit, egy volt ifjúságvédelmi felügyelő passzusait vagy egy közgazdász tépelődéseit kell kezembe vennem? *Ez* a huszadik század tanulsága? Laikusok szólaltatják meg az örömhír hangjait? Illyés, Sánta, a Gruppe 46, Cesbron, West? Vagy még a nagy égés előtt a gyermekhangra zsoltárt író Babits? Istenem, de jó lenne, ha ma is megszólalnának a szelídség szép szavai, és nem tudná elnyomni őket a harcias tábornokok vagy a felbátorodott történészek új indulója! A hazug, kétnyelvű dal: a *nem* mögött a mélyben alattomos vággyal meghúzódó *igen*. Írni kell, dalolni kell, zenélni kell arról, hogy nem erény az engedelmesség, és lehet, hogy katona, de nem ember, aki másokat parancsra megöl.

Ennyi az egész. Se pontok, se program, se koncepció? Ma ennyi. Vége a levélpapírnak, drága barátom. Ekkorára méretezték. Nem szégyellem magam, hogy okosságok helyett inkább szelíd barátaimra emlékezem. Köszönöm Neked is az örökséget, amit átadtál. Megőrzöm és továbbadom. Ezenközben a múlt és a jövő szelídjeivel együtt óvom a remény védtelen, imbolygó lángját. Talán mégis igaz! Talán, egyszer, majd megkapjuk a Földet. Isten veled...

Elnök: *A következő 20–25 percben - a tervek szerint - az előadók szólnak hozzá egymás előadásához.*

Kamarás István: Kérdezek Merza Jóskától, nem is én kérdezem, hanem Böll: Kedves Josef, mit gondolsz arról, ha egyszer valamilyen módon mégiscsak van katonaság, akkor egy szakasznak kire van nagyobb szüksége: egy őrmesterre, egy lelkészre vagy egy pszichológusra?

Merza József: Nekem is van kérdésem, mert Konrád György ebben az — igazán szabad isteninek neveznem — eszmefuttatásában a csak-ot tette meg egyfajta argumentumnak. Én, valahányszor Konrádot olvasok, mindig megcsodálom, hogy vannak olyan humanisták, akik így vallanak: „Számomra a rámtörő ellenség elpusztítása nem módszer, nem tudom vállalni”. Örülnék, hogyha megmondanád, mi él benned a csak-on túl, ha ez egyáltalán elmondható. Tehát mondjuk azon a lelkiismereti biztonságon és megnyugváson túl, amivel egy szelíd ember este a párnára hajtja a fejét. Ezen túl van-e valami racionális vagy lélektani vagy más érved arra vonatkozóan, hogy miért csinálod te ezt? A „csak” — nagyon jó stiláris húzásnak! De hátha most elkapjuk őt, és nem tud majd ilyen röviden válaszolni. Én ugyanis azok közül a nyugtalan és türelmetlen és erőszakos emberek közül való vagyok, aki bevallja, hogy ő azért szelíd, mert megértette, hogy neki szelídnek kell lennie, de természetében nagy erőszakosságok vannak elrejtve. Tehát transzcendens motívumból igazolom a magam számára, hogy ezt érdemes csinálni. Tudnál-e mondani valamit arról, hogy igen, van nálad is transzcendens motívum, vagy ha nincs, akkor mivel tudnád megvilágítani számomra a csak-ot?

Kamarásnak nem tudok válaszolni, nem vagyok olyan flott vitatkozó; lépcsőházi gondolkodó vagyok. Tulajdonképpen az egész szakasznak a legjobb volna hazamenni, káplánostól és mindenestől hazamenni!

Konrád György: Kedves Jóska, nem tudok válaszolni. És nemcsak hetvenkedésből írtam azt, hogy a titok kapuján ne dörömbölj. Valamit azért fogok mondani, mert vannak olyan gondolatok, amiket el lehet mondani szóval, és azt mondjuk el szóval, és amit nem lehet, vagy csak giccsesen lehet, azt ne mondjuk el, mert voltaképpen nem lehet. Néha a költészet éleslátásával, a köznapi társalgásban ugyanúgy, mint az irodalomban, rátalálunk. De hát rögtönzőként az írók gyöngébbek. Ami pedig azt a gondolatodat illeti, hogy azért legyek-e szelíd, mert ez egy transzcendens kötelezettség, vagy valami másért, akkor talán én azt mondanám, hogy a szelídség immanens jó érzés annak, aki az, amint hogy megfordítva: a nem-szelíd általában csúnya. Valami vonakodás van az emberben a csúnyától.

Merza József: Tudod, az ember ilyenkor csak azért csodálkozik rá egy Konrádra, mert a kommunista alapon történő szelídség egyszer bedöglik. A történelem azt mutatta, hogy a jó kommunisták, amikor betelt a pohár, akkor emelik a fegyvert. Vagy bekövetkezik a katasztrófa-helyzet, akkor a kommunista felmondja a szolgálatot. Te hosszasan mondod, és a hatalmi helyzet megváltozása után is mondod valójában ugyanazt a szöveget. Valami más humanizmusnak kell rejlenie, mint amilyen az az álságos humanizmus, amelyben az a drága jó ember, aki csak mondja, hogy szelíd vagyok...

Konrád György: Kedves Jóska, biztos, hogy humanisták vagyunk?

Merza József: Azt én nem tudom, de valamilyen szót használnunk kell.

Konrád György: Igen, igen, de hát ha humanisták vagyunk, akkor milyen az az ember, akire büszkék vagyunk? Úgyhogy nem biztos, hogy humanisták vagyunk. Lehetséges, hogy a humanizmus maga dráma? Heves dráma? Tehát ha valaki valamit folyamatosan csinál, akkor az talán ennek a mindennapos belső színházi eseménynek a nyugtával adódik így. És hogy miért mondom mindig ugyanazt? Hát mert ugyanaz vagyok.

Merza József: Jó, én pimaszabb leszek: azért, mert ez a fajod — azaz te is a szelídek fajtájából való vagy —, és nem tudsz mást mondani. Ezért fogalmazok élesebben. De nem akarom kisajátítani ezt a vitát magunk közt, csak annyit szeretnék mondani: tényleg lehet, hogy a humanizmus helyett valami más szót kell használnunk, ahogy a pacifizmus helyett is mást kell használnunk. Én nem vagyok pacifista, úgy gondolom. Tehát itt történetileg elfogadott szavakat kellene egy kicsit átfogalmazni. Most csak a múlt századra gondolok, a polgári engedetlenségnek a Kommunista Kiáltvánnyal nagyjából egyidejűleg megfogalmazott gondolatára Toreautól, mondjuk Romain Rollandon át, aki Svájcból nem volt hajlandó szolgálatmegtagadásra bíztatni a franciákat vagy a németeket, mert ő Svájcban biztonságban volt, egészen Albert Schweitzerig, akit a franciák kiutasítottak Gabonból, pedig jó ember és csodadoktor volt, de német állampolgár is. Tehát példáknak, humanizmusoknak és keresztényi meggyőződéseknek a sorai vannak előttünk. Ezeket vizsgáljuk tulajdonképpen napjainkig, hogy melyik bírta ki az időnek a próbáját, és melyik az, amelyik tulajdonképpen csak kedves beszéd. Ebbe a keretbe helyezem én el a te humanizmusodat, és ebben igyekszem vizsgálni azt most, a 20. század végén.

Dobner Győző: Úgy éreztem, hogy Merza Jóska nem válaszolta meg igazán azt a kérdést, hogy mi szükséges jobban a hadseregben a fiatalságnak: egy őrmester, egy lelkész vagy egy pszichológus. Én arra szavaznék — mert magamnak is föltettem a kérdést —, hogy egy kivetkőzött őrmesterre volna leginkább szükségünk, aki papi szolgálatának tekintené, hogy megmagyarázza: miért vetkőzött ki a honvédruhából.

Elnök: *Azt hiszem, elérkezett most az ideje annak, hogy előadóink, akik olyan szerények és olyan tömören foglalták össze gondolataikat, átadják a szót nekünk, nektek, mindenkinek, s így megkezdődhetnének a hozzászólások, kérdések, javaslatok.*

Kovács Géza vagyok, kérdésem Merza Józsefhez szól. Szimpatizálok a hozzáállásával, mert keresztény vagyok, Jézus Krisztus követője. Mégis az a kérdésem, hogy mit kellene csinálni Szomáliában, hasonló helyzetekben, fegyveres segítség helyett?

Merza József: Nem tudom, mit kell csinálni Szomáliában. Nem kell előidézni szomáliai helyzetet, ennyit tudok csak. Szomália Afrika „szarván" van. Afrika szarván lévén, kitűnő stratégiai támaszpont volt, amelyre atomrakétákat lehetett telepíteni. Na most, aki jól ismeri a történelmet (én kevésbé ismerem), az pontosan meg tudná mondani, hogy ezért a szarvért milyen küzdelmet folytatott egymással a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok. Ami most ott van, ennek következménye, öröksége. Csak azt tudom mondani, hogy nem kellene előidézni olyan helyzeteket, ahol bandák ölik egymást.

Róbert László: Az előadás nagyon tetszett. Ugyanakkor eszembe jutott egy fiatal római jezsuita, aki így kezdte a nem tudom milyen kérdésre adott válaszát: Kedves barátom, az evangélium az nem lekvár. Megdöbbentem ettől a szótól. Kedves barátom — mondtam neki —, magyarázza meg! Ezt válaszolta: Nekünk itt most Rómában a kufárokat kikergető Jézusra van szükségünk. Átugrok egy másik kontinensre egy mondat erejéig: Camillo Torrez, ez a kolumbiai domonkos szerzetes, miután nem bírta tovább nézni a bogotai kültelkek életét, fölvonult a hegyekbe; nem tudom, ölt-e vagy sem, de fegyvert vett a kezébe. Az én kérdésem tehát az, hogy a szelídség (amit én sokkal totálisabb értelemben csak szeretetként tudok értelmezni) és Camillo Torresnek a hatékony szeretetről mondott szavai és cselekedetei (fölvette a géppisztolyt és fölvonult a hegyekbe) hogyan illeszthetők össze. Helder Camara recifei bíboros hogyan mondhatta egyszer azt, hogy „ha Jézus ma élne (ez a halálbrigádok idején volt), akkor nem lehetetlen, hogy ő is visszalőtt volna"? Nekem ez azóta is problémám, és boldog vagyok, hogy itt köztetek kérhetek erre a dilemmámra választ.

Merza József: Hangyafészekbe nyúlunk itt bele, ha ezt a kérdést elkezdjük piszkálni, és az az érzésem, hogy ez nem is előadóasztalhoz való kinyilatkoztatásokra alkalmas téma, hanem beszélgetésekre. Most talán maradjunk abban, hogy Camillo Torres derék ember volt. Nyilvánvalóan átélte azt, hogy Brazíliában 20 % veszi el vagy éli fel a nemzeti jövedelemnek a 75 %-át. Megrendítette az a plasztikus kép, hogy egy anyának újságpapírra kell szülnie a gyereket, nem tudom hanyadikat. — Teljes joggal mondhatta Torres, hogy „az Isten verje meg az egész rendszert, én elmegyek lőni, mert itt se a pápa, aki vörösbehúzott Mercédeszen hajt végig Bogota utcáin, se pedig a kollaboráns püspökök nem segítenek. Itt minden remény a puskában van. És akkor a kötelet fonó Jézus Krisztus van a lelki szemei előtt." A forradalmi teológiának az a lényege, hogy a legkisebb parasztnak a kunyhójában is ott van Jézus Krisztus és Che Gevarra képe egymás mellett. A solentinamei tó mellett pedig Ernesto Cardenal a parasztjaival arról beszélget, hogy forradalommal meg kell döntenünk a rendszert, mert ebben a helyzetben Jézus evangéliumából ez következik. Szörnyű nehéz helyzetben vagyunk, Laci. A kérdés nem az, hogy Camillo Torres a mennyországba vagy a pokolba jutott-e, hogy Szent István a mennyországba vagy a pokolba jutott-e, mert megvakíttatott valakit és ólmot öntetett a fülébe, vagy felnégyelt valakit és különböző helyeken közszemlére tette, és aztán jóságosan letérdelt Szűz Mária előtt stb. A kérdés az, hogy lehetséges-e az evangéliumból egyértelmű tanulságot levonni, hogy mit kell csinálni, vagy nincs egyértelmű tanulság, és akkor hagyjuk abba az egészet.

Itt át kell térnem azokra a szkeptikusabb hangokra, amelyeket esetleg ebből a H. Böllnek írt levelemből ki lehetett hallani. Ez nem volt túl optimista hangú levél. Van egyértelmű üzenet a világ számára, vagy nincsen? Ha van, akkor meg kell vizsgálni minden egyes esetben, hogy Torres miért ment a hegyekbe, miért ment a pápa vöröshuzatú Mercedesben akkor, amikor tudnia kellett a titkos szolgálattól, hogy ötezer bogotai gyereket kivittek a városból, mert szipóztak, és nem akarták, hogy a Szentatya lássa, hogy szipóznak a gyerekek... az autóknak a kipufogócsövéből szipóznak ezek a gyerekek... Miért ment oda? Miért áldoztatott meg vezető személyiségeket? El kell dönteni. Miért csinálja Wojtila, amit ma csinál? Most ezekre nem lehet szentenciákat adni innen az asztaltól. Én nem tudok általában nyilatkozni. Általában csak azt tudom mondani, hogy nyitva látom a mennyek országát és benne a szelídeket. Ezzel slussz! Utána nem vagyok hajlandó általános kinyilatkoztatásokat tenni, csak azt, hogy a hadsereg a pokol találmánya. Egyébként minden egyes emberrel a saját életútját kívánom végigkísérni, és nekik elmondani, hogy az ő életükből merre lehetett volna kanyarodni.

Dobner Győző: Azt gondolom az előbb elhangzott kérdéssel kapcsolatban, hogy azok a magatartásformák, amelyekről szó volt, a forradalmi teológiának a következményei. A tettük magyarázatát, azt hiszem, csak a kétségbeesésben találhatnók meg vagy találhatják meg, és én nem hiszem, hogy a kétségbeesés valamilyen megoldáshoz elvezetne bennünket. Azt gondolom, hogy csak az áldozattá válás az egyetlen kivezető út.

Konrád György: Róbert László kérdéséhez hozzátenném adatként azt, hogy manapság Latin-Amerikában elég sok írót és újságírót ölnek meg, ezt én a Nemzetközi Pen révén elég pontosan, nevek szerint tudhatom, de hogy kik a gyilkosok, hát ez bizony bonyolultabb dolog. Ezek néha olyan halálosztagok, amelyeknek tagjai rendőrtisztek is lehetnek civilben, akiknek a kilétét soha nem fogjuk felfedezni. Ölnek a gerillák is, mert az újságírók, írók valami olyasmit írtak, ami azoknak kényelmetlen. Úgyhogy Peruban öl a kormányzat, és öl a Fényes Ösvény nevű gerillaszervezet. Ez is, az is öl. Ezért a jámbor perui nem is tudja, hogy melyik a gyilkos, mert mind a kettő az. De ezzel nem kívánom azt mondani, hogy én (aki, ugye, nem akarom általános elvekből levezetni a gondolkodásomat) soha, sehol nem tudom elfogadni azt, hogy valaki fegyverhez nyúl. Szeretném megjegyezni, hogy magam is nyúltam fegyverhez '56 októberében, pontosabban igazán november 4-én, de nem találtam olyan embert, akit le akartam volna lőni. Végül is ugyanolyan tiszta volt a fegyver csöve, amikor elástam, mint amikor felvettem. De vannak esetek, történetek, amikor átélem azt, hogy ez volt a lehetséges

magatartás, a fegyveres önvédelem. Ilyen eset a történelem kezdeteitől mind a mai napig sok van. Ennek ellenére nem gondolom, hogy aki öl, az ártatlan. Még akkor se, ha a gyerekét védte meg — mert ilyeneket szoktak nehéz találós kérdésekben mondani: „Ha ott vannak a gyerekeid, és jön egy szadista őrült, és másként nem tudod a gyerekeidet megvédeni, belelősz-e?” Igen, bele, ha van egy pisztoly a kezemben, és valóban nincsen más megoldás, de utána gyilkos vagyok, és ezt viselem, amíg élek. Az ember együttél a cselekedeteivel. És minthogy ez a kelepce ilyen laboratóriumi tisztaságra van megfogalmazva, megkérdezhetjük magunktól, hogy a jóra való szándék valóban nem talál-e semmilyen más utat-lehetőséget, csak a fegyverfogást mint pl. olyan esetekben, amit Róbert László említett. Ilyen esetekhez én is hozzá tudnék tenni még egy párat: ha Braziliában, ebben a voltaképpen gazdag országban nem tudják pontosan, hogy tíz vagy húsz millió, de ilyen nagyságrendű gyerek csavarog, voltaképpen hazulról elküldve, mert a szülők nem tudják eltartani őket, és ezek a gyerekek bandákban jönnek össze, és néha Rio de Janeiró előkelő partján végigrohannak mindent letarolva, s ezeket a gyerekeket néha halálosztagok egyszerűen kivégzik. Más alkalommal kocsiba rakják őket, és elviszik olyan börtönbe, ahol meg szoktak halni. Rettenetes dolgok történnek a világban, de amikor egy ember keresi azt, hogy hogy segíthetne, ha éppen elhatározta, hogy segít, akkor — gondolom — sok egyéb lehetőség kínálkozik ahhoz az egyhez képest, hogy most valakit megöljön. Mert kit is akart megölni a Camillo Torres? Talán — mondjuk — egy csendőrt. De miért éppen a csendőr volt okozója annak a sok nyomorúságnak, amely ellen az ő erkölcsi érzéke fellázadt? Ki volt azok között az egyenruhások között éppen a gonosz? Úgyhogy — azt hiszem — ennek a romantikának, ami a hatvanas években a keresztet és a géppisztolyt egy ilyen radikális szimbólumba fogta össze, egyszerűen az a tapasztalat vetett véget, hogy végül is vaktában való lövöldözés: nem sokkal emelkedettebb a végeredménye, mint — mondjuk — az ugyancsak morális szándékokból született európai baloldali terrorizmusé. Lásd a németországi Ulbrich lányokat, akik paplányok, kimagasló értelmiségi nők voltak, s egy logikai sor végén jutottak el oda, hogy öljenek; s miközben megölték Schreiert, aki a gyáriparosok szövetségének az elnöke volt, megöltek négy egyenruhás rendőrt is. Úgyhogy — azt hiszem — valamennyien kétségbeestek, akár börtönben voltak, akár bujkáltak, hogy vajon céljaikkal ezek az eljárások összhangba hozhatók-e?

Régi dilemmája ez a nemeslelkű gyilkosoknak, anarchistáktól, nihilistáktól kezdve, és végül soha nem sikerült megnyugvást találni a tettük helyességében. Úgyhogy azt hiszem, hogy ez a fejezete a jószándék kalandjának többé-kevésbé lezárható.

Barabás György vagyok, és csak egy adalékkal szeretnék szolgálni az itt elhangzottakhoz. Gandhit szeretném idézni, aki azt mondotta, hogy jobb áldozattá válni, elszenvedni az erőszakot, mint megtenni azt. Tudjuk, hogy Gandhi az erőszakmentesség apostola volt, s egész életével emellett tett tanúbizonyságot, és jutalma, tudjuk, az lett, ami a legtöbb prófétának, hogy megölték. Én is azt mondom, hogy jobb elszenvedni az erőszakot, mint megtenni. És vállalni azt is, hogy áldozattá váljak.

Kádár Aba vagyok, katolikus mérnök. Csak két egészen rövid provokatív kérdést teszek föl. Az én válaszom mind a kettőre az lenne, hogy nem. De sajnos Merza Jóskának a beszédéből mind a kettőre csak egy igen választ tudok kiemelni. Azért kérdezem meg, hogy mi az igazság: Az első ilyen provokatív kérdés, hogy elítéli-e a német rendőröket azért, hogy megpróbálják fegyveresen lefogni a szkinhedeket? Másik kérdés, hogy talál-e olyan idézetet a Bibliában, amely *testületre* vonatkozik és nem egyénre? Az a mondás, hogy az én országom nem e világból való, nem azt jelenti-e, hogy testületre nem vonatkoznak ezek a kijelentések? Köszönöm szépen.

Lipp László vagyok, meghívót kaptam és örömmel eljöttem, kicsit késve. Kicsit furcsán érzem magamat, valahogy úgy, mint Gazdagréten, ahol egy nem éppen vallásos környezetben próbálok egyházközséget teremteni. Meg ugyanúgy érzem magamat most itt, mint a honvédelmi minisztériumban, ahová a püspöki kar delegált a tábori lelkészség megszervezésére. Köszönöm, hogy a Bokor szelíd közössége adott lehetőséget erre a szóra. A tábori lelkészség megszervezésével kapcsolatosan szeretnék — mint aki, azt hiszem, eléggé ismeri ezt a témát —, egy pár félreértést tisztázni. Annál is könnyebb lesz, hiszen barátokat ismerek közöttetek, akikkel nem éppen szelíd körülmények között hozott össze a sors, mint Király Nácival is. Szóval, először is a múlt héten kérdezték, hogy a leendő tábori lelkészeknek legyen-e oldalfegyverük. Nem lesz oldalfegyver. Második: Mi a tábori lelkészségnek a feladata, mi a célja? Először is, én úgy gondolom, hogy ahol emberek vannak, oda a papnak küldetése van. Én lennék a legelső, ha tőlem függne, hogy az összes fegyvert semmisítsük meg, beleértve gyerekkori bűneimet, a csúzlikat is, én még azt is elhajítanám. De a realitás talaján kell állni. Ahol emberek vannak, márpedig a hadseregben emberek vannak, és nem rám tartozik elbírálni, hogy jogos-e vagy jogtalan-e besorozásuk. De ha a hadseregen belül emberek vannak, akkor nekem mint papnak kötelességem melléjük állni. Én a tábori lelkészek közül olyan tradíciókról tennék említést, ahol sok érdemet láttam. Zemplénben van egy csodálatos, nagyon idős atya, aki 1946-ban jött vissza orosz fogságból, és miután látta, hogy az ő katonáit viszik ki a frontra, ill. a fogságba, átugrott, és önként kiment és valamikor 50 körül jött csak vissza. Ugyanakkor azokról a tábori lelkészekről is be tudok számolni, akik a frontvonalból egész bátran hozták ki a sebesült katonákat. Nyilván vannak negatív példák is. Én úgy érzem változatlanul, hogy ahol emberek vannak, ott a papnak küldetése van. A püspöki kar részéről egyelőre engem bíztak meg, a magam részéről ezt fontosnak tartom, és akarok a szelídségre hallgatni. Ennyit. Elnézést, ha valakit sértettem. Nem akartam.

Tégy engem békéd eszközévé!
Hol gyűlölet van, oda szeretet vigyek,
Hol nehezteléS, békességet,
Hol szétHúzás, egységedet!

Tégy engem békéd eszközévé!
A kételkedés helyett hitet vigyek,
A kétségbeesés helyett reménYt,
A sötétségbe fényedet!

Ó Mester, add, hogy vigasztaljak mást,
És ne csak magamnak keressek vigaszt!
Legyek megértő, ne csak megértett!
Szeressek, ahogy Te szerettél minket!

Tégy engem békéd eszközévé,
Mert ha megbocsátunk, nyerünk bocsánatot,
Ha adunk, akkor kapunk igazán,
És ha meghalunk, kapjuk örök életed.

Kicsi madár, jaj, de fenn szállsz,
Mi az oka, alább nem jársz?
Alább szállnék, de nem merek,
Mer én senkit nem ismerek.

A Bokor harmadik nemzedékének műsora

Vezetője: Márcziné Sárossy Anna

Szeretettel köszöntelek benneteket a mögöttem álló harmadik nemzedék nevében is. Ezzel a gyönyörű dallammal vezettük be műsorunkat. A tengeren is túli, hutteri közösségben járt fiatalok egy csokorra való szép éneket hoztak onnan nektek. Fogadjátok olyan szeretettel, ahogyan ***Babits*** írja:

Mindegyik embernek a lelkében dal van,
és a saját lelkét hallja minden dalban,
és akinek szép a lelkében az ének,
az hallja a mások énekét is szépnek.

(A hutteri dalok elhangzása után:)

Úgy érzem, hogy a magyar népköltészet világa rokon a mi világunkkal. Szegénységről, bántottságról, üldözöttségről szól, fájdalmas szépen, igazán. Ismét egy nagy embert kell segítségül hívnom, aki sokkal szebben fogalmazta meg, mint ahogy én meg tudnám ezt fogalmazni.

Sík Sándor egyik verséből fogok részleteket felolvasni.

Bocsásd meg énnekem, Uram,
Hogy szorgosabban látogattam
A Sixtusi Máriát a názáretinél,
Hogy Tamásnál, Teréznél
Szomjasabban lestem az öreg Aranyt,
Berzsenyi mennydörgését

Meg Hamlet töprengéseit,
Hogy a zsoltár orgonaszavát is
Boldog voltam, ha átlophattam
Paraszt magyar szó furulya-dalára,
S hogy könnyeket pillámra nem a mea culpa,
Hanem a rutafa nótája szűrt
Meg a vizetárasztó tavaszi szél.

Ó Istenem, ha az én árva bodza-sípom
Egy századrészét el tudná fütyülni annak,
Amit te mondtál énnekem magadról
Egy parasztdal egyetlenegy sorában!

Én is úgy érzem, hogy Isten van a mi népköltészetünkben, és ez az Isten a szegények, kiszolgáltatottak, a keserveseket éneklők oldalán áll. Hát akkor szóljon a rutafa nótája:

Magos a rutafa, ága elágazik,
Selyem sárhaja, Magyar Ilona,
Haján fölü' gyöngy, koszorúja gyöngy.

Egyik ága hajlik barna leány udvarába.
Selyem sárhaja, Magyar Ilona,
Haján fölü' gyöngy, koszorúja gyöngy.

Másik ága hajlik barna legény udvarába
Selyem sárhaja, Magyar Ilona,
Haján fölü' gyöngy, koszorúja gyöngy.

Megrakják a tüzet,
mégis elaluszik,
Nincs az a szerelem,
ami el nem múlik.

Rakd meg babám, rakd
meg lobogó tüzedet,
Hadd melegítsem meg
gyönge kezeimet.

Szerelem, szerelem,
átkozott gyötrelem,
Mért nem virágoztál
minden falevelen.

Vágyunk a másikra, vágyunk a kézfogásra, fáj az elválás. — Fájdalmasan szépen énekli meg a bujdosásra kényszerülés keserűségét, a szerelem gyötrelmeit, a másik hiányát nagyon sok népdalunk. Most egyet hallgassatok meg ezek közül:

Testvér, mikor az úton jársz,
Fáj-e szíved, engem nem látsz?
Testvér, mikor az úton jársz,
Fáj-e szíved, engem nem látsz?
Fáj es annak, mit tudsz tenni,
Egyszer ennek így kell lenni.
Fáj es annak, mit tudsz tenni,
Egyszer ennek így kell lenni.
Meg kell a búzának érni,
Mer minden nap új szél éri.
Sej, meg kell szívemnek hasadni,
Mer minden nap új bú éri.
S hazám, hazám, csendes hazám
Bár csak határid láthatnám,
Ej, látom füstjét, de csak elig,
Hogy az égen lengedezik.
Mind azt mondják, nem a füstje,
Csak az erdő borult ködbe.
Mind azt mondják, nem a füstje,
Csak az erdő borult ködbe.

Most kalotaszegi legényes zene következik.

(A kalotaszegi legényes után:)

Most egy „szelíd” szakasz következik, a délelőtt elhangzottakhoz illusztrálásképpen fogtok hallani egy szép katonasiratót; nagyon sok van, nehéz volt kiválasztani, hogy melyiket énekeljük. Utána — mert a klasszikusokat nem lehet kihagyni — Babits verse: Zsoltár gyermekhangra; ***Babitsé***, aki már tudta, hogy az Isten nem az a véres Isten. Majd József Attila, akinek a szelídségéből nagy, meleg, rakott szekerek indulnak, s végül a nép anekdotás kincséből olvasok egy Szent Péterről és Jézusról szóló történetet, miszerint még a Jóisten sem tesz igazságot a földön, hát akkor nekünk hogy lehetne! Van egy gyönyörű katonasirató, amit, sajnos, nem tudtunk elétek hozni, de olyan gyönyörű a szövege, hogy én felolvasom.

Ősz az idő, hideg a tél,
Lehullik minden falevél.
De sok anya azt fölszedné,
Ha a fiát megmenthetné.
Hideg idők vannak télen,
Maradásom nincsen nékem.

El kell menni katonának,
Itt kell hagyni a rózsámat.
Sirat engem a madár is,
Földre lehajlik az ág is.
Sirat engem a madár is,
Földre lehajlik az ág is.

Most hallgassatok meg két lányunk előadásában egy másik katonasiratót:

Seprik az erdei útat,
Seprik az erdei útat.
Viszik a magyar fiúkat,
Viszik a magyar fiúkat.

Viszik, viszik szegényeket,
Viszik, viszik szegényeket.
Szegény magyar legényeket,
Szegény magyar legényeket.

El, elviszik napkeletre,
El, elviszik napkeletre.
De nem az engedelemre,
De nem az engedelemre.

Majd elviszik napnyugatra,
Majd elviszik napnyugatra.
De nem a nyugodalomra,
De nem a nyugodalomra.

Babits Mihály: Zsoltár gyermekhangra

Az Úristen őriz engem,
mert az ő zászlóját zengem,

Ő az Áldás, Ő a Béke,
nem a harcok istensége.

Ő nem az a véres Isten:
az a véres Isten nincsen.

Kard ha csörren, vér ha csobban,
csak az ember vétkes abban.

Az Úristen örök áldás,
csíra, élet és virágzás.

Nagy, süket és szent nyugalma
háborúnkat meg se hallja.

Csöndes ő, míg mi viharzunk,
békéjét nem bántja harcunk:

Az Úristen őriz engem,
mert az Ő országát zengem.

Az Ő országát, a Békét,
harcainkra süketségét.

Néha átokkal panaszlom,
de Ő így szól: „Nem haragszom!"

Néha rángatom, cibálom:
tudja, hogy csak Őt kívánom.

Az is kedvesebb számára,
mint a közömbös imája.

Az Úristen őriz engem,
mert az Ő zászlóját zengem.

Hogy daloljak más éneket,
mint amit Ő ajkamra tett?

Tőle, Hozzá minden átkom:
hang vagyok az Ő szájában.

Lázas hang talán magában:
kell a szent Harmóniában.

S kell, hogy az Úr áldja, védje,
aki azt énekli: Béke.

József Attila: Milyen jó lenne nem ütni vissza

Mikor nagyokat ütnek rajtunk,
milyen jó lenne nem ütni vissza
se kézzel, se szóval,
világítni a napvilággal,
elaltatni az éjszakával,
szólni a gyávaság szavával,
de sose ütni vissza.
Lelkeimmel pörölnöm kéne
s élvén is vagyok most a béke.
Kristály patakvíz folydogál
gyémántos medrű ereimben.
Szelíd fényesség az ingem
és béke, béke mindenütt,
pedig csak én élek vele!...
Fölemelnek a napsugarak,
Isten megcsókolja minden arcom
és nagy, rakott szekerek indulnak belőlem
a pusztaság felé.

***

Végül a történet, amit ígértem:

Egyszer Jézus Krisztus ment, mendegélt a földön Szent Péterrel, s az apostol annyit beszélt arról, hogy a földön sok az igazságtalanság s hogy ő másképp csinálná, ha Isten lenne. Jézus Krisztus elhatározta, hogy meg fogja leckéztetni kedves öreg tanítványát. Amint Jézus körültekint, meglát egy kis fiatal hajtáson egy méhrajt. Azt mondja neki: — Eredj, Péter, fogd fel azt a rajt a kalapodba, ki tudja, hátha még hasznát vesszük! Péter bele is söpörte a rajt a kalapjába, de mivel sok volt, egy csomó a kezére is telepedett. Vitte aztán a kalappal együtt a rajt. Egyszer aztán egy méh beleeresztette fullánkját a kezébe, mire Péter keservesen följajdult és földhöz vágta az egészet.

Mi lelt Péter? — kérdi tőle az Üdvözítő. Jaj, hogy a bűne verje meg ezt a rajt, az egyik méh megcsípte a kezem szárát! — Miért nem választottad ki közülük azt, amelyik megcsípett? — Hiszen, ha tudtam volna — feleli Péter, de mikor mindegyik olyan egyforma, mint a lencse meg a lencse. — Lásd Péter, mondja neki Jézus, ha te Isten volnál, akkor is így cselekednél. Az emberek közül, ha az egyik megbántana, kész volnál azért az egyért a többi ártatlanon is bosszút állni.

Most egy különleges hangszeren, a tekerőlanton fog játszani nekünk Tünde, és egy nagyon szép somogyi dalt fog hozzá énekelni.

— ének —

Ezután más valami következik: táncolunk. A széki táncrendet fogjuk látni, hallani, a széki verbunk után a tempó, majd négyes és csárdás következik.

— zene, tánc és ének —

Látom, kedvet kaptatok, ha jók lesztek, akkor estére moldvai táncot tanítunk. Elérkeztünk műsorunk harmadik egységéhez, ami a délutáni témához szolgál illusztrációként. Nekem mostanában József Attila sorai járnak az eszemben:

Lopók között szegény ember, szegény ember sose fél,
minek félne, szíve-lelke erősebb a többinél.
Lopók között szegény ember, szegény ember kapanyél,
a világot megforgatni, szegény ember annak él.

A népdal nem a jóllakottak, meg a nevetők, meg a gazdagok, hatalmasok világa, hanem a kisemmizettek és üldözöttek világa, amely még bűneiben is sokkal tisztább, mint az a másik. A világot megforgatni, azt gondolom, hogy nem királyi jogarral, nem karddal, hanem valóban kapanyéllel lehet csak. Első énekünk:

Erdő nincsen zöldág nélkül,
Az én szívem bánat nélkül.
Akármerre vessem fejem,
Mindenütt búval kell élnem.

Olyan bú van a szívemen,
Kétrét hajlott az egeken.
Ha még egyrét hajlott volna,
Szívem ketté hasadt volna.

Elbujdosnék, de nincs kivel,
Kenyerem sincsen, amivel.
Kérnék kölcsön, de nem adnak,
Mert tudják, hogy szegény vagyok.

Bujdosik az árva madár,
Egyik ágról másikra száll.
Hát az ilyen árva, mint én,
Hogy ne bujdokolna szegény.

Elszaladt az arany gulya,
Nem szól már a csengő rajta.
Csak egy maradt a karámba,
Az is beteg, fáj a lába.

Én is vagyok olyan gulyás,
Nem járok a gáton, mint más.
Sorba legel az én gulyám,
Gyönyörű, drága violám.

Sinka István nélkül nem lehet ilyen műsort csinálni. Sinka messze áll mindenféle hamis parasztromantikától. Számunkra ő igaz és hiteles. A balladát, amit most hallani fogtok, én evangéliumnak érzem. Előadó: **Kaszás Pál.**

Sinka István: Virágballada

Szil-Tarcsán az őszi erdőn
hét nagy erős kondás
vacsorázott s velük együtt
Eső-Virág András,
aki jött csak valahonnan,
maga se tudta, hogy honnan.

Oldalt varrott csizmájára
port rakott a messze
s mutatta az útja hosszát,
s azt, hogy nem kereste:
falevélként irgalombul
hajtja a szél, ha elindul...?

...Ült az erős hét kondással,
szalonnát sütöttek
s körülöttük láthatatlan
harangok ütöttek.
Tudatták, hogy jön az óra
s hamarosan koporsóba
fektetik Virág András az
erdei kondások.
— A csend nyelvén üzentek a
puha csobbanások.
Bennük tán a táj riadt fel
halált sejtő kis jelekkel.

Mikor a szalonna megsült:
Tölgyfa-csobolyóból
nagyot ittak... nyolc ember egy
fadongájú tóból.

Azután meg rádudáltak
Máskor úgyis csak bút láttak.

Kivált Eső-Virág András,
kinek fél kenyere
se volt soha...s mint a puszta,
puszta a tenyere.

Abba borult ő csak, hogyha
pihenni a vágy elfogta.

Volt neki egy citerája:
akár annyi ezüst —
pedig barnára fogta már
az idő, meg a füst.
Oldalán a csillag, a hold
s rá volt faragva a mennybolt.

S volt egy aranyszín tolla is...
Mérhetetlenségből
szállt az a toll... úgy szedte fel
fütyülve a rétről.
Fütyölt bizony, mert nem tudta:
attól nem lesz többé nyugta.

Citerával, a szép tollal
lett aztán elveszett.
— Megnőtt benne minden dal és
minden emlékezet,
S szegény... egyre hordta őket,
mint az ég a nagy esőket...

Mondom: a hét nagy kondással
ültek a fák alatt
kinn Szil-Tarcsán és dudáltak
és az idő haladt.
Virág akkor elővette
tollát s a húrokra tette.
A húrokon egy hős ország
támadt fel dalolva,
— a hét kondás hallgatta csak
egymásra hajolva.
S összesúgtak, hogy megölik:
leszúrják vagy agyonlövik.

Hát mért játszik sokkal szebben
s más húron a bolond.

— Testét majd a disznófertő
belepi vagy a lomb.
Hallgatták a húr pengését
s elővette mind a kését.
Aztán körülvették Andrást,
mint herceget álnok,
bosszús, irigy, erdőtnyövő,
nagyhajú királyok.
S mire odanézett a hold:
Eső-Virág András csak — volt.

Testét fertőbe vetették,
rácsaltak vagy hat kant;
pengették a citeráját,
de az széjjelpattant;
oldaláról lehullt a hold
s kétfelé hasadt a mennybolt.

A tolla meg elszállott a,
el a messzeségbe,
hét nagyhajú gonosz elől
mérhetetlenségbe.
Akkor szólott a legvénebb:
— Átka ne legyen a vérnek!

Temessük el Virág Andrást,
nőjjön mező rajta —
s ha tavasz jön: nagy nyáját a
pásztor ide hajtja.
Bizony mondom jövendőre,
tej lesz és méz őbelőle.

Amikor hát jött a hajnal:
a hét gonosz kondás
kikereste a sár alól
s így lett Virág András
televényföldje a fának
s ágya száz új ibolyának.

+

Azhol én elmegyek, még a fák is sírnak,
Gyenge ágairól levelek lehullnak.

Hulljatok levelek, rejtsetek el engem,
Mer az én édesem mást szeret, nem engem.

Hajladoz a nádszál, zörög a levele,
S az én irigyimnek meg nem áll a nyelve.

Este lefektükben fejük alá tesznek,
Reggel felkeltükben nyelvük alá vesznek.

Nem engedi Isten, hogy elveszesszenek,
Nem engedi Isten, hogy elveszesszenek.

Elérkeztünk utolsó műsorszámunkhoz, amelyben ősi hitvilágunk varázsos igéivel szeretnénk mindenféle szépet és jót kívánni az ünnepeltnek. Gyertek!

Regölés

Kelj fel Gyurka bácsi
Szállott Isten e házra
Serege magával
Terített asztalával
Teli poharával
Sok-sok testvéreddel
Három nemzedékkel

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Nem vagyunk mi rablók
Az Isten szolgái
Most jöttünk innen-onnan
Bokorbélből Bokor-szélről
Három nemzedékből

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Amott kerekedik
Egy fekete felhő
Abban legelészik
Csodatévő szarvas
Csodatévő szarvasnak
Ezer ága-boga
Ötven misegyertya
Gyújtatlan gyulladjék
Oltatlan aludjék

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Adjon az Úristen
Ennek a Gyurka Bának
Óbudavár hegyén
Száz jó diófát
Száz mandulafát
Száz szőlőtőkét
Minden tőkén száz fürtjét
Száz hordó borocskát
Sok jó borivókkal

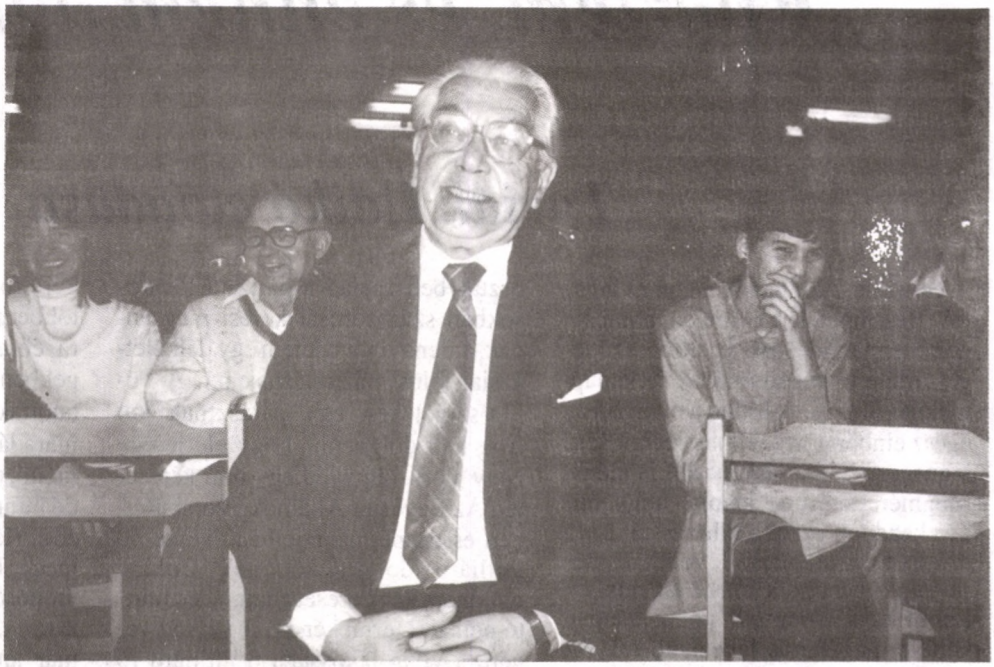

Haj regő rejtem,
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Adja az Úristen
Ennek a Gyurka Bának
Sok jó Bokor-legényt
Sok jó Bokor-lánnyal
összesendergessél
összeeskethessél

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Adjon az Úristen
Ennek a Gyurka Bának
Még vagy száz unokát
De ne leány-unokát
Hanem fiú-unokát
Mert csak az az ember

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Adja meg az Isten
Ennek a Gyurka Bának
Népünk szaporodjék
Bokrunk bokrosodjék
Ősz fejed ne érje
Miattunk a szégyen
A Sátán gyűlöljön
Az Isten becsüljön

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Adja meg az Isten
Ennek a Gyurka Bának
Pál-szintézist befejezd
S ne égessenek meg
Emeljen Wojtila
A püspöki rangra
Püspöki kertedbe
Gyakran elmehessünk
Püspöki borodtól
Ottan becsíphessünk

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Adja meg az Isten
Ennek a Gyurka Bának
Népünk szaporodjék
Bokrunk bokrosodjék
Kommunába térjen
Az újabb nemzedék

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Adja meg az Isten
Ennek a Gyurka Bának
Püspöki palotád
Cseréld kommunára
Püspöki botodat
A szőlőkapára
Csak az a jó szerszám
Világforgatásra

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen

Adja meg az Isten
Ennek a Gyurka Bának
Kapálhassad ötven évig
Óbudavár hegyét
Az Isten szőlejét

Haj regő rejtem
azt is megadhatja
az a nagy Úristen.

„Éheztem, és ennem adtatok”

Turiák Ildikó előadása

Témánk: Az éhezőknek enni adtatok. Beszélgetésünk címadó mondata, némiképp módosítva az előbbi szöveget, Máté evangéliumának ítéletnapi tablójából való. A Biblia a nyomort az egész emberi történelmet végigkísérő legnagyobb kihívásként állítja elénk. Megmérettetésünk alapja, hogy mihez kezdünk ezzel a kihívással. Isten az elesettek oldalán áll, velük azonosul, az ő nézőpontjukból lát minket. Ebből a nézőpontból pedig csupán kétféle magatartás fedezhető fel. Az egyik a szükség enyhítésére törekszik, a másik fenntartja vagy növeli a szükséget. Magatartásuk következtében az előbbiek Isten időfeletti országának örökösei, az utóbbiak az örök tűz várományosai. Gondolkodjunk bárhogyan is az Isten létezéséről, ítéletről, az élet halál utáni folytatásáról és a Bibliáról, nem tagadhatjuk, hogy a nyomor mind a mai napig a legnagyobb és egyre növekvő kihívás az emberiség számára. Visszaszorítására alkalmas választ találni egyre inkább a szó legteljesebb értelmében létkérdés. A földi élet, az emberiség életben maradásának és önmagunk biológiai élete megtartásának a kérdése. Úgy tetszik ugyanis, hogy egy világrend végnapjait éljük. Ez a világrend képesnek mutatkozik arra, hogy pusztulása mindnyájunkat maga alá temessen.

Félreértés elkerülése végett nem az éppen térségünkben összeomlott világrendre gondolok. Ellenkezőleg. A nyomába lépő régi-új, a most pont saját győzelmét ünneplő világrendre. Arra, amely felé vágyódva tekint Dél, amely után sóvárgott mindeddig Kelet, s amely most — közelebbről szemlélve — egyre világosabban engedi felfedezni a benne rejtőző időzített bombákat. Nem akármilyen hatósugarú bombákról van szó!

Képtelen méretű polarizálódás megy végbe a világban. Adatokat idézek: Egy középosztálybeli család a párizsi elővárosokban százszorosát keresi meg annak, amennyi jövedelem egy délkeleti-ázsiai falusi háztartásnak jut. A Fülöp-szigeteken egy parasztnak két évig kell dolgoznia, hogy elérje egy New York-i ügyvéd egy órai keresetét. Az Egyesült Államok gyorsbüféiben és szupermaketjeiben évente 40 milliárd dollárt költenek Colára, majdnem kétszeresét Banglades bruttó nemzeti termékének. A század végére a világ lakossága 6 milliárd fő lesz, ebből 5 fog szegény országokban élni. Míg a gazdag nemzetek, tehát a Föld lakosságának 15 %-a a világ jövedelmének 80 %-át ellenőrzi, addig az emberiség 54 %-a az alacsony jövedelmű országokban él. Mintegy 3 milliárdnyi embertömeg a teljes jövedelem 5,4 %-ával rendelkezik csupán.

Mérhetetlenül igazságtalan világrend ez! Néhány ország tékozolja el a föld minden emberét megillető erőforrásokat. Mivel pedig ezek az erőforrások végesek, azért ahhoz, hogy egyesek pazarlása lehetséges legyen, szükség van a nagy többség nyomorára. Sokaknak továbbra is kevesebbet kell fogyasztaniok, hogy néhányan többet fogyaszthassanak. A nyomorra, éhezésre, sőt mind nagyobb tömegekben egyenesen éhhalálra kárhoztatottak vágya nem csupán az életben maradás, a jóllakás, a már emberhez méltó, de még szerény élet. Az elérendő minta az irigyelt Északtól kölcsönzött. Ha pedig Dél hatalmas embertömege Észak mindezideig büntetlen mohóságával vetné rá magát a világ javaira, a gazdagok túlfogyasztásától már amúgy is súlyosan megrendült ökológiai egyensúly végleg felborulna. Észak azonban akkor sem kívánna osztozni, ha Dél kevesebbel is beérné. Ezt a szakadék szélén mozgó kényes egyensúlyt kívánja fenntartani az igazságtalanság örökössé tételével. Azt akarja elérni, hogy változatlan maradjon a status quo, mindenki maradjon ott — szó szerint és átvitt értelemben —, ahol van. Ezért tehát egyre több fegyvert állít elő, s mivel a szegénységet nem képes legyőzni, megpróbálja a szegényeket legyőzni.

Elképesztően esztelen ez a rendszer! A tények feltárását, látását nem belátás, irányváltoztatás követi, ha-

nem azok elfedése. A fogyasztói modell tarthatatlanságát eufémizmussal „fenntartható fejlődésnek” keresztelve próbálja elleplezni. Pedig a megkezdett úton fenntartható fejlődés nincs. Ami van, az nem tartható fenn és nem fejlődés. Puszta terjeszkedés legfeljebb.

Ebben a rendszerben a negatív visszacsatolás egyetlen eszköze a katasztrófa. Odáig minden lépést elkerülhetetlennek, minden áldozatot kívánatosnak állít. Értelmesnek tűnő érvek, okosan hangzó viták, előrelátónak vélt tervezés nyomán mondunk le sorra a földi élet sokféleségéről, természetes életfeltételeinek épségéről, az egyén felelősségéről, a kölcsönös részvét és együttérzés jogáról, a megelégedés szabadságáról, a szeretetről. Nyitott szemmel és mégis vakon tartunk a szakadék felé.

Lehet, hogy a jövő a hátunk mögött keresendő? A felfedezés, hogy az út, amelyre ráléptünk, nem vezet sehová vagy legfeljebb a katasztrófába, továbbgondolkodásra kell, hogy késztessen. A kihívásra nem felelet, a nyomor visszaszorítását nem oldja meg, ha csupán azt tudjuk, hogy merre nincs tovább. A zsákutcából visszatolatva járható útra kell lelni. A kihívás nagysága azt parancsolja, hogy ne csupán egyéni életstratégiát dolgozzunk ki, ne csupán az alamizsnálkodás eszközeivel enyhítsük a fennálló állapotokat, hanem emberiségméretekben is követhető, más modellt keressünk. Olyat, amelyre ráépítheti kiki az életét.

Hol van ez a modell? Akit nem kábított el a fogyasztói élet csillogó, de mind kevesebbek számára elérhető és számukra sem sokáig őrizhető kínálata, most tétován néz körül. Előre nézve nem lát vadonatúj, még soha nem hallott eszméket. Hátra tekintve minden eszme megbukottnak tetszik, hiszen ezért lépett túl rajtuk a történelem. És mégis hasznosnak bizonyulhat a múlt szemétkosarában keresgélni. Kezünkbe akadhat az, amin még csak az imént léptünk túl.

A kérdés csak az, hogy ez a lépés nem visszalépés volt-e. Nem lehetséges, hogy túlságosan hamar írtuk le azt, aminek jelszava alatt elmúlott nálunk 40, tőlünk keletebbre 70 életévünk? Azt az emberiség életében újra és újra felhangzó motívumot, amely az élet javaiban való testvéri osztozás világának megteremtéséről énekel. Azt, amit sem a jelszó árnyékában, sem előtte soha ki nem próbáltunk, aminek megvalósítására történelmi léptékű kísérletet nem tettünk. Az a társadalmi berendezkedés, ami helyette a közelmúlt életkereteit megszabta, maga is érezte a távolságot az eszme és a valóság között. Ezért az általa kialakított társadalmi formációt „létező szocializmusnak” nevezte, megkülönböztetve azt a szocializmus ideáljától. És egyébként is: hetven év a történelemben alig több, mint egy nagy lélegzetű zenemű előjátékának néhány akkordja.

A gondolat nemcsak bennünket nem hagy nyugodni. Gyors egymásutánban találkoztam többször is írásokkal, amelyek szerzőit ez a kérdés izgatja. Kezembe akadt a szocializmus iránti elfogultsággal legkevésbé sem vádolható Szolzsenyicin Rákosztály című regénye is. Ez még a keleti világrend összeomlása előtt született ugyan, de amit képvisel, mára sem vesztett időszerűségéből. Egy öreg, a „létező szocializmus” által megtaposott, Sztálin börtönét megjárt forradalmár önmagával is vívódva fogalmazza meg benne érveit fiatalabb társa számára a szocializmus, egy szociális berendezkedésű társadalom mellett. Amellett érvel, hogy a saját bőrén szerzett tapasztalatai ellenére sem tekinthető leszerepeltnek a szocializmus eszméje. „Fiatalember — mondja —, el ne kövesse azt a hibát, hogy szenvedéseiből olyan következtetést von le, miszerint a szocializmus a hibás! Azaz, bármit gondoljon is, a kapitalizmust örökre elvetette a történelem. Még mielőtt gazdaságilag kimondták volna az ítéletet, már rég elítélték erkölcsileg! Igaz, túlságosan hirtelenül vettük a fordulatot. Azt képzeltük, elég, ha a termelési módot megváltoztatjuk, és máris megváltoztattuk az embert. Pedig dehogy! Az ember biológiai lény. Ezer évek kellenek, hogy megváltozzék. Szocializmust, de milyet? Ha azt mondjuk, demokratikus... ezzel csak bejelentettük, hogy nem fogunk nyakazni. De nem is az árúbőségre lehet a szocializmust építeni. De az sem szocializmus, amelyik szüntelenül gyűlöletet prédikál, mert a társadalmi élet nem épülhet gyűlöletre. Végre szeretni akarunk. Ilyennek kellene lenni a szocializmusnak! Talán kereszténynek kellene lennie? — kérdi a fiatalabb. Kereszténynek? — tűnődik az öreg. Én csak azt mondanám, csak egyetlen valódi szocializmus létezik! Az etikus szocializmus. Nem nehéz elképzelni. Olyan társadalmat kell fölmutatni a világnak, amelyben minden emberi kapcsolat, az alapok és a törvények az etikumból következnek és csakis abból. Minden elképzelést, azt, hogy hogyan neveljük gyermekeiket, s a gazdaságot is, erkölcsi alapokra kell helyezni.

Hogy mi az etikus szocializmus? — kérdi az öreg szinte önmagától. Az, hogy az emberek ne a boldogságra törekedjenek, mert ez is a piac bálványa, hanem a kölcsönös jóindulatra. Az állat is boldog, miközben szétmarcangolja áldozatát. Jóindulatra csak az emberek képesek egymás iránt. Ez a legfőbb, amit elérhetnek. A boldogság délibáb. Pláne a jövendő generáció boldogsága. Attól nem leszünk boldogok, ha fehér kenyéren taposunk és belefulladunk a tejbe, de már ma azok lehetünk, ha megosztozunk másokkal a szűkölködésben. Ha csak a boldogsággal és a szaporodással foglalkozunk, értelmetlenül népesítjük be a földet és félelmetes társadalmat teremtünk.”

Az idézet élhető jövő teremtésére alkalmas ideálnak látja és láttatja a szocializmust. Ugyanakkor szinte hiánytalan listába foglalja a „létező szocializmus” téves elveit és gyakorlatait. Egy majdani új kísérlet elkerülendő zátonyait. Csupán az erőszakot hiányolom ebből a listából.

A remény az, hogy az előjáték után végre talán megszólal a szimfónia. Az, amit néhány taktus után abbahagyott a kereszténység, és az, amit elrontott a „létező szocializmus”. Össze kellene rendeznünk végre a motívumokat, amelyek az Ószövetség, Jézus, az utópisták,a felvilágosodás eszményeinek megfogalmazói, Marx és a felszabadítási teológia képviselőinek hangszerelésében újra és újra felhangzanak.. Ideje lenne egy közösségi modellre épülő társadalom építésébe a korábbi kísérlettől eltérő módon belefogni.

Ha életképes akar lenni ez a modell, a gondolkodásukat ehhez a modellhez igazító emberek önkéntes és szabad társulása lehet csupán. Olyan embereké, akik felismerték egymásrautaltságukat, valamint az együttműködésben rejlő hatékonyságot, és ezért a szolidaritásra és a kooperációra épülő életstratégiát dolgoznak ki maguknak. Nem egymás ellen, egymás rovására, hanem együtt akarnak boldogulni. A másik emberben nem korlátozójukat, hanem gazdagítójukat látják. Alulról építkezőnek kell lennie ennek a modellnek. A egyének társult tulajdonára

épülő kis önkormányzatban élő, gazdálkodó és elosztó egységek jelentik az építőköveit.

Ez a modell egyenlőtlenség-ellenes, de nem a tulajdonnélküliek egyenlőségét akarja. A tulajdonlásnak ez a módja inkább a gondnoklás fogalmába tartozik. Ebben a szemléletben a tulajdon arra szolgál, hogy a saját élet fenntartásához szükségesek mellett, mások számára is hasonló életfeltételeket biztosítsanak általa, gondolva a jövendő generációkra is. Míg a magántulajdon önzővé, a tulajdonnélküliség felelőtlenné, a gondnokság felelőssé tesz. De nem is egyenlősdit hoz létre! Nem uniformizál sem a termelés struktúrájában, sem a felhasználás módjában.

Piciben léteznek többé-kevésbé ezeknek az elveknek az alapján álló példák. Ilyen a hutteri testvérek példája, akikkel most már többéves kapcsolatunk van. Egyes elemei a közösségi modellre épülő társadalomnak a mi közösségeinkben is fellelhetők. Folytatnunk kellene. Fokozatosan, a mi számunkra optimálisnak látszó végén fogva hozzá a dologhoz.

Közösségeinken időről-időre kommuna-alapítási láz fut végig. Bizonyára ezek vagy ezekhez hasonló gondolatok inspirálják. Nem vagyok ellene, ha vállalkozó testvérek akadnak, hogy valóra is váltsák terveiket. Szorítok nekik, hogy sikerüljön. Nekem azonban, s egyelőre talán többségünknek ma még nem vonzó a kommunában élés gondolata. Miért? Az ennyire szoros kötelékekben való együttélés szükségszerűen számtalan korlátot kell, hogy állítson tagjai elé, amelyekhez azoknak hozzá kell nyírniuk egyéniségüket. Nem látom be, hogy a személyiséget nagymértékben korlátozó és megnyirbáló kommuna lenne a közösségi modell megteremtésének egyetlen útja.

Szívesen résztvennék azonban kolónia létrehozásában. Vállalkoznék rá, hogy közösen megállapított, nem a létminimumszámításokból kölcsönzött (az ugyanis a jelenlegi jövedelmem körül van) létminimumra rendezzem be életvitelemet. A többit tegyük össze. Hozzunk belőle létre valamit, ami a rászorultakat segíti. Pl. egy ingyen konyhát, egy árvaházat. Működtessük önkéntes, közös munkánkkal! Teremtsünk és keressünk közösségben végezhető megélhetési lehetőségeket! Csak ne a napjainkra úgyis szinte nullára redukálódott privátszféra maradékát tekintsük az első helyen meghozandó áldozatnak a közösségi modell megvalósításának oltárán.

A pici, a dolgot különböző végéről megközelítő kísérletek, ha sikeresek: nem menekülnek el a tagjaik, s a még kívül állók befelé törekednek. Ezek a különféle helyeken, módokon létrejövő kezdeményezések aztán hajszálerek módjára behálózhatják a világot. A történelem megszokott, véres, zajos változásaival ellentétben lábujjhegyen fordulhat általuk az emberiség sorsa a reménytelenség apokaliptikus víziójából a reménység útjára. Mert szelíd előrenyomulásuk fokról-fokra szoríthatja ki a világból az önzést és annak következményét, a nyomort.

Solt Ottília előadása

Megpróbálom nagyon röviden vázolni, hogy hogy látom én a jelenlegi szociális állapotokat az országban. Bevezetőül rögtön leteszem a fegyvert. Kijelentem, hogy az a helyzetkép, amit kirajzolódni látok, és, amit megpróbálok Önöknek is bemutatni, kezelhetetlen a SZETA rendelkezésére álló eszközökkel és abból az indíttatásból, amellyel lassan 15 éve a Szegényeket Támogató Alapot létrehoztuk.

Ugyanis az a kedves és vonzó modell, amelyről Ildikó is beszélt, és amelyen a SZETA tevékenysége is alapul, a szeretetteli újraelosztás modellje, egy olyan fokú válságban, amilyenben ma élünk, önmagában nem elegendő. Bár nem is felesleges.

Nem elég, mert a megtermelt javak még a jogosnak tekinthető, tehát egyáltalán nem túlméretezett létminimumszint elérésére sem bizonyulnak sokak számára elegendőnek. De nem elég azért sem, mert nem tud megoldást arra, hogy hogyan lehet kikecmeregni abból az állapotból, amikor az egész közösség sem tud többet megtermelni, mint a saját létminimumát.

A szocializmus összeomlásával elveszett a gazdaság rendező elve: a tervgazdálkodás. Elveszett továbbá az erőforrások központi összegyűjtésének és újrafelosztásának az elve. S nemcsak nálunk veszett el, hanem a bennünket körülvevő világban is. Ez azután azzal a további kellemetlen következménnyel járt, hogy elvesztettük gazdasági partnereinket is: Miközben egyre súlyosabb szociális problémákkal és egyre növekvő mértékben kell szembenéznünk, még az sem realizálódhat, amire a Magyar Köztársaság lakossága képes lenne, mert körülöttünk is összeomlott a világ.

Mindezeket a problémákat csupán újraelosztással nem lehet megoldani. A megoldást csak az jelentheti, ha választ találunk arra, hogyan lehet kikecmeregni a negatív tendenciák sorozatából.

A SZETA picike újraelosztó szervezetként kezdte el és folytatja ma is a működését, ami, ha sokkal nagyobb lenne, akkor sem lenne alkalmas arra, hogy elégséges választ adjon ezekre a hatalmas kérdésekre, amelyeket itt és most feltettünk magunknak. Ami persze nem jelenti azt, hogy fölöslegessé vált, hogy abba lehetne hagyni, amit elkezdtünk, és hogy nincsen szükség nagyon sok hasonló kezdeményezésre. Csak tudnunk kell, hogy amit tesz és amit tehet, az nem elég.

Most elmondanám röviden, hogyan látom én jelenleg a fennálló szociális feszültséggócokat, és aztán elgondolkodhatunk rajta közösen, vajon mit tehetünk a feszültség enyhítéséért, továterjedésének csökkentéséért. Megvizsgálhatjuk, hogy képesek vagyunk-e befolyást gyakorolni a kiváltó okokra.

Azt gondolom, hogy a jelen legnagyobb problémája a munkanélküliség. Ez többszörösen, rendkívül összetett módon zilálja szét mind az említettek életét, mind a társadalom szövetét.

Az első és legközvetlenebb hatása, hogy aki munkanélkülivé lesz, az elfogadható mértékű jövedelem nélkül is marad. Egy darabig ugyan kapja a munkanélküli segélyt, de ez már önmagában is kevés és rövid idő múlva véget ér. Tehát eleve hátrányt fog szenvedni abból eredően, hogy nincs, vagy jelentős mértékben csökken a jövedelme. Ezen a közvetlen és azonnal belátható negatív hatásán túli sú-

lyos következménye a társadalommal való érintkezés gyengülése, megszűnése. A munka elvesztésével tömegek számára az egyetlen, de legalábbis a legfontosabb szál vész el, ami őt a társadalomhoz, a közösséghez, a többi emberhez kapcsolta. A munkanélküliség által érintett világ nagyon szegény világ. Ehhez nincsenek más jól kiépített szálak, mint a munkán keresztüli szálak. Szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy egy végtelenül elsivárosodott, mesterségesen elsivárosított társadalmi szerveződésben éltünk, ahol a munka sok szempontból az egyetlen, méghozzá kényszerítő eszköze teremtett csupán kapcsolatot ember és ember között. Még a család is alárendelődött az ezzel kapcsolatos gazdasági kényszerűségnek, ami egyszersmind jogi kényszer is volt. Az életfenntartás lehetőségeinek romlása, a létbizonytalanság, a társadalommal való kapcsolat gyengülése mellé további probléma társul. A munkahelyét elveszítő ember nem tud mit kezdeni magával. Nincsen feladata. Fölöslegesnek érzi magát. Mindezek egyenként is, együttesen pedig különösen rettenetesen destruktív tényezők. Következményei már most is nagyon súlyosak társadalmunkban.

A következmények súlyosságának riasztó volta azonban csak akkor válik igazán szembeszökővé, ha azt sem feledjük el, hogy a munkanélküliség az országban nem egyenletesen oszlik el, a társadalom különféle rétegeit, korcsoportjait, etnikumait nem egyenlő mértékben sújtja. Feszültséggócok alakulnak ki, amelyeknek elsődleges kárvallottjai a falusi fiatalok, különösen a fiatal férfiak és a cigányság. A legsúlyosabban a falusi lakosságot érinti a munkanélküliség már most is, holott a mezőgazdaságban jelentkező munkanélküliség még nem is látszik. Hiszen eddig a TSZ-ek még úgy-ahogy foglalkoztatták a dolgozóikat. Az idén már nem fogják. Tömeges lesz a TSZ-ből munkanélküliségre kárhoztatottak száma. Ennek ellenére a falusi munkanélküliség már jelenleg is sokszorosan meghaladja a városit, és ami a legriasztóbb: a falusi munkanélküliségen belüli fiatal férfiak munkanélkülisége a legrosszabb. A viszonylag részletező statisztikák szerint a falusi 25 éven aluli férfi lakosságnak a munkanélküliségi rátája 25 % fölötti. Ez azt jelenti, hogy az életét kezdő fiatal férfiak egy negyede úgy lép be a felnőtt korba, hogy ezt a dezintegrált, sehova nem tartozó, jövedelem nélküli, teljesen kilátástalan állapotot kapja a batyujába. Továbbá ebben a pillanatban nem is tudunk semmit mondani arról, hogy mikor változnak azok a körülmények, amelyek őt most munkanélküliségre kárhoztatják. A következményei ismertek. Ugrásszerűen megnövekedett a bűnözés, romlott a közbiztonság. Ez nemcsak magukat a munkanélkülieket sújtja, hanem azokat is, akik valamelyest biztonságban vannak, hiszen az ő életük is bizonytalanná válik attól, hogy környezetükben levők életében ez a fontos tényező bizonytalanná lett.

A lakosságnak a munkanélküliség által leginkább sújtott része a cigányság. A cigányság Magyarországon gyakorlatilag már 1990-re kiszorult a foglalkoztatásból és szinte 100 %-ban munkanélkülivé vált. Nem érdemes ragozni következményeit, mert azt hiszem, mindannyian azonnal tudják, hogy miről van szó; beláthatatlan következményekkel bír a cigány–nemcigány együttélés perspektíváira nézve. Az első jelentős munkanélküli tömegek tehát a cigányok voltak. A munkanélküliséget azonban azonnal utolérte az a társadalmi megítélés, ami a legveszélyesebb a versenyképtelen és gazdaságilag is bajban lévő ember vagy csoport számára, nevezetesen a kirekesztés ítélete. A társadalomnak a még bajban nem lévő része ugyanis arra törekszik, hogy leválassza magáról azt a részt, amelyik már bajban van. Különféle ideológiákat keres és talál tehát arra, ami ezt a törekvését helyesnek, méltányosnak, elfogadhatónak igazolhatja.

Mindannyian, akik most itt ülünk, bizonyos kérdésekben biztosan ugyanúgy gondolkodunk, miközben számos más kérdésben másképpen. Az egyik olyan kérdés, amiben biztosan egyformán gondolkodunk, hiszen ha nem lenne így, akkor nem lennénk itt együtt, az az, hogy ez elfogadhatatlan. Elfogadhatatlan, hogy a vesztes, az esélytelenebb és a gyengébb ne bírja magától értetődően a szerencsések, az esélyesek és az erősek szolidaritását és támogatását. Hogy ne tarthasson arra igényt, hogy az ő baját mindannyiunk bajának tekintsék. Márpedig ma Magyarországon ez nem így van. Nagyon sok erő hat abba az irányba, hogy a társadalom se érezze magától értetődő kötelességének a bajban levőkkel való szolidaritást. De különösen is végzetesen meggyengülnek a szolidaritás szálai, ha cigányokról van szó. Közös feladatunk mindannyiunknak, akik itt együtt vagyunk, hogy bármilyen kevés is az, ami telik tőlünk, megtegyük ez ellen a rendkívül veszélyes, gyilkosnak nevezhető tendencia ellen. Azt gondolom, a

munkanélküliség nem oka, hanem okozata gazdasági, társadalmi nyavalyáinknak. Egyben azonban eredő pontja is mindezeknek a súlyos problémáknak, amellyel szembe kell néznünk. Ha a munkanélküliségre, a munkanélküliekkel való együttélésre, a munkanélküliek társadalomban való benntartására nézve válaszokat találunk, még mindig nagyon messze vagyunk az okok gyökerének kezelésétől, tehát a gazdasági bajok megoldásától, mégis nagyon sok egyéb szociális nyavalyára is gyógyszert fogunk találni.

További két riasztó szociális probléma jelent meg a munkanélküliség mellett a rendszerváltás, tehát 1989 óta a hétköznapi életünkben. Ezekről szeretnék még röviden néhány szót szólni. Az egyik a hajléktalanság. A hajléktalanság nem teljesen új jelenség, de '89 előtt olyan minimális méretű volt, és azt oly mértékben elfedte a rendőri erőszak, hogy nem vettünk tudomást a tényéről. Arról ugyanis, hogy nem minden lakosnak van hol biztonságosan lehajtania a fejét a Magyar Népköztársaság területén. Csupán a rendőrállam szétpattanásának a pillanatában vált láthatóvá. Már megjelenése pillanatában is riasztó méretű volt. Az a sok bizonytalan egzisztencia, akit az a sajátos gazdasági és társadalmi rendszer termelt ki, amelyet szocializmusnak neveztünk, előjött azokból a zárványokból és rejtett helyekről, ahol a rendőrállam tartotta. Az első zárvány és rejtekhely a börtön volt. Az itt lévők közül biztosan többen emlékeznek azokra a kellemes intézményekre, amilyen a rendőri felügyelet vagy a bizonyos településekről való kitiltás volt. Ezekkel a rendőrhatósági intézkedésekkel a gazdasági területen is rosszul integrált lakosságot igen erőteljesen sújtotta a „létező szocializmus” intézményrendszere.

Ha ez a rosszul foglalkoztatható, rosszul integrált csoport rendetlenkedett, akkor börtönbe lehetett csukni anélkül, hogy elkövetett volna valamit. A REF alatt lévőnek különböző magatartási rendszabályokat írt elő a rendőrség. Pusztán egy olyan szabály megszegése miatt, hogy mondjuk nem mehet el a moziba, vagy nem mehet be a kocsmába, elegendő ok volt arra, hogy egy hónapig sittre vágják. Ha a sitten rendetlenkedett, akkor meg lehetett hosszabbítani egy újabb hónappal, aztán ki lehetett engedni, majd kezdeni elölről. Tehát évekig lehetett ebben a darálóban tartani a nem kívánatos, a nem jól beilleszthető embert anélkül, hogy neki ténylegesen bűncselekményt kellett volna elkövetnie. Ez csak az egyik a számtalan érdekes intézmény közül. Mindenesetre nagyon fontos intézménynek bizonyult. Mihelyt ezek megszűntek, előkerültek, és kiderült, hogy nekik nincs helyük ebben a világban. Már nem lehet őket bekasztlizni, de azért attól még nincs hova menniük. Tehát megjelentek az utcán, tömegesen. Számukat tovább növelte a gazdasági válság első etapja, amikor a nagy extenzív gazdasági szervezetek tönkrementek, és ezzel egyidejűleg megszűntek a munkásszállások. Ekkor derült ki, hogy a munkásszállás nem átmeneti, hanem állandó hajléka volt több tízezer embernek, akik az utcára kerültek. Ma tehát ott tartunk, hogy a hajléktalanság mindennapos jelenség lett a társadalomban. Kihívás a lelkiismeretes emberek számára. Nagy kérdés, hogy milyen választ találunk erre az állapotra.

És végül még egy újdonságra szeretném felhívni a figyelmüket, bár az előzőekben ezt már részben érintettem. Ez pedig kifejezetten faji indíttatású agresszió. Ez is egy olyan vívmány, amelyet a rendőrállam megszűnésével vívtunk ki, szereztünk meg magunknak. '89 előtt gyakorlatilag ismeretlen volt olyan civil bűncselekmény, amelyben valaki, vagy pláne egész csoport pusztán azért, mert valakinek más a bőrszíne, mint a többségé, agressziót alkalmazzon vele szemben. Most pedig kisebb-nagyobb formában, sajnos, nagyon is gyakorivá vált. Olyan végzetes formában, hogy ezért valaki az életével lakol, mint a salgótarjáni Nagy Gyula, szerencsére ritka, mondhatni egyedi eset, de abban a formában, hogy valakire ráordítanak, megalázzák, lelökdösik a villamosról vagy egyszerűen megverik, meglehetősen általános. Tehát ezek az új szociális feszültséggócok, amelyekkel szembe kell nézni és amelyeknek a kezelésére itt együtt talán ki tudunk találni valamit. Köszönöm szépen.

Németh Géza előadása

Kedves testvérek! „Éheztem és ennem adtatok.” Ez a ma délutáni igénk. Mi tudjuk, az utolsó ítéletről szóló példázatból van ez a mondat, ahol is Jézus a történelmen túli végidőnek a mértékévé teszi a történelmen belüli szolidaritást. Azt hiszem, hogy ha belegondolunk, valami megrendítően transzcendensen szekuláris dolog van ebben a mondatban. Az ugyanis, hogy Jézus egyáltalán nem kérdezi az eléje kerülőknek a dogmatikai hovatartozását. Nem kérdi, hogy melyik anyakönyvbe írták be és egyáltalán be írták-e bármelyik anyakönyvbe? Semmiféle különös kegyességi gyakorlatot sem kér számon, hanem csupán azt mondja: Éheztem és ennem adtatok. Fogoly voltam meglátogattatok, és így tovább. Tehát transzcendencia azonosul az etikával. Emögött az a nagy, mély evangéliumi igazság van, hogy Isten maga a szeretet, és nincs más sem metafizikai, sem etikai törvénye a világegyetemnek, mint a szeretet. Mivel Isten maga a szeretet, ezért tőlünk is egyetlenegy számonkérnivalója van a történelem végén épp úgy, mint a jelenben is: ez pedig a gyakorlati szeretet. A szolidaritás megmérettetésünknek végső kritériuma, mert Isten Jézus Krisztusban radikálisan szolidáris az emberrel. Az ember is csak ezt az utat járhatja, ha az Ő útját akarja járni. A szolidaritásra való készséget figyelve egy finom hőmérőt kapunk. Ha ezzel a hőmérővel vizsgáljuk világunkat, mindenekelőtt a vallások, az egyházak világát, akkor azt kell látnunk, hogy ezzel a jézusi mércével mérve egyértelműen negatív minősítést kapnak azok a keresztyén vagy nem keresztyén egyházak, és bárki, akik agresszív, diszkriminatív, önző mozgalmakhoz, társadalmi formákhoz vallási ideológiákat szolgáltatnak, és ezáltal a világban tapasztalható véres igazságtalanságok, a kontraegzisztenciák fennmaradásának egyházi ideológusai, eszközei lesznek.

Azt hiszem, ez egyértelmű. Továbbá ugyanúgy negatív minősítést kell kapnia minden vallásos magatartásnak, amely az absztrakt misztika világába való visszavonulásra késztet. Az a magatartás, amely már most is a mennyországba képzeli magát, miközben koegzisztenciában van az erőszakkal, az embertelenséggel. Tehát nemcsak a gonoszságot megideologizáló vallási tevékenység áll szemben a Biblia értékítéletével, hanem a közönyös, a l'art pour l'art vallásosság sem fogadható el Isten számára. Istent a l'art pour l'art vallásosság egyáltalán nem érdekli. Neki teljesen mindegy, hogy valaki vallásos vagy nem vallásos, hogyha embertársaihoz fűződő magatartását nem a szolidaritás határozza meg.

Ugyanezt pozitív értelemben is megfogalmazhatjuk. Ebben az értékrendszerben egyértelműen pozitív minősítést kapnak azok az ateisták is, akik a transzcendenciát, a végső értékekhez való kapcsolódás lehetőségét horizontális síkon, a szolidaritásban keresik és találják meg; Jézus szemüvegén át nézve, akik embertársaiknak odaadással szolgálnak, ha nem is tudnak róla, végső fokon Istennek szolgálnak. Az Istenhez tartozás nem dogmatikai tételek ismeretén vagy elfogadásán áll vagy bukik. Az Istenhez tartozás kulcskérdése a diakónia. A szolgálni akaráson méretik meg az ember, legyen az keresztény vagy nem keresztény.

A szolidaritás az éhessel, fogollyal, rászorulóval nem kíván tőlünk valami elvont etikai fanatizmust. Ha helyesen akarunk tájékozódni, akkor szolidaritásunknak a koncentrikusság elvét kell követnie. Nem véletlenül mondja Jézus azt, hogy először azon segíts, aki az utadba kerül. Ezt nevezhetjük karitatív tevékenységnek vagy individuális jócselekedeteknek, Ez alól egyikünk sem mentheti fel magát. Amikor egy fázó, éhező vagy beteg emberrel találkozom, akkor nem mondhatom, hogy én nagy, országos ügyekkel vagyok elfoglalva, nem érek rá. Segítenem kell rajta. Ezzel kezdődik a szolidaritás. De ez a koncentrikusság első foka. Ugyanakkor azon az alapon, hogy valami karitatív jellegű munkát végzünk, nem térhetünk ki azok elől a globális nemzeti, tájegységi vagy regionális feladatok elől, amelyekről az előbb hallottunk. A szolgálat szellemének arra kell ösztönöznie, hogy gondolkozzunk és cselekedjünk egy olyan világ megteremtése érdekében, amelyben nem kerülnek embertömegek az útfélre.

Mégis, a koncentrikusság törvénye szerint nagyobb léptékben is az első dolgunk, hogy a saját hazánkban nézzünk körül. Hogyan is küzdjünk ugyanis távoli országok igazságosabb rendjéért, hogyha a saját hazánkban tapasztalható problémákra nem vagyunk érzékenyek? A koncentrikusság elvéből a következő sorrend állapítható meg. Mindenekelőtt az elénk vetődő, a családunkban fellelhető, a hazánkban tapasztalható, határainkon innen és túl élő népünket sújtó rászorultságot vagyunk hivatottak enyhíteni. Az utóbbi nem az utolsó, de nem is áthágható kör. Ahhoz azonban, hogy hitelesen segíthessünk a határon túli magyar testvéreinknek, a jobb kezünkkel kétségtelenül a hazai etnikumok felé kell ugyanazt tennünk, amit a saját népünk részére várunk a szomszédainktól. Továbbá ugyancsak a jobb kezünkkel keresnünk kell a szomszédokkal való megbékélésnek útját is. Azonban két kezünk van. A bal kezünkkel pedig természetesen segítenünk kell a koncentrikusság és a rászorultság elve alapján a saját népünket.

Mindehhez rögtön azt is hozzátesszem, hogy a határon túli magyar kisebbség iránti szolidaritásnak egyre kevésbé kell teátrális jelszavakban megnyilvánulnia. Sokkal inkább praktikus szolidaritásra van szükség. Mire gondolok? Ezrével jönnek Magyarországra olyanok, magyarok, románok is és esetleg még cigányok is, akiken saját hazájukban már semmiképpen nem tudnak segíteni. A következő nyárra további gondként munkanélküli magyarok tömege várható Erdélyből. Tisztes családapák, két-három gyereket otthon hagyva indulnak útnak, hogy alkalmi, vagy az úgynevezett fekete munkával valaini kis keresethez jussanak. Velük együtt fog jönni a baráti körükből bizonyára több román ember is. Jönnek, sőt már itt is vannak diákok ezrei, akik számára nincs megoldva az anyanyelven való oktatás alapvető emberi joga.

Hogyha ezekre a nagyon is kézzelfogható gondokra segítőkészen odafigyelünk, utána jöhet a következő koncentrikus kör, mert végül is a világ minden éhes embere a testvérünk. Magyarországnak, a magyar lakosságnak kell, hogy jusson energiája arányosan, de nemcsak jelképesen, a közeli vagy távoli népek krízishelyzetben lévő áldozataira is. Észre kell vennünk, hogy testvéreink a kurdok, a bosnyákok, a karabahi örmények, a meggyalázott muzlim asszonyok éppen úgy, mint a mohamedánoknál üldözött keresztények, a szomáliai éhezők vagy pedig a dél-szudáni száműzöttek. A koncentrikusság elvének mértékében és a szükség intenzitásától függően gondjaik reánk is tartoznak.

S végül szólnunk kell még a magunk körül tapasztalható szellemi-lelki rászorultságról. A doktriner ateizmus után szellemi vákuumba került magyar-

országi lakosságot, ifjúságot az elmúlt pár szabad évben a történelmi egyházak nem tudták elérni. Azért nem tudtuk elérni, mert a nemzeti és keresztény jelszavaknak ma már nincs mozgósító erejük a tömegek számára. A 18 s 60 közötti magyar lakosság 60 % szekularizált. Azaz nem tartozik egyetlen történelmi egyház hatósugarába sem. Megközelítésükre pedig ezek a jelszavak teljességgel alkalmatlanok. Ugyanakkor igenis van szellemi éhség, lelki éhség ebben a generációban, és ezért egyre többen az amerikai szubkultúra exportjaként reánk szakadó agresszív, destruktív kultuszoknak, immár tömegeket manipuláló álmisztikus mozgalmaknak lesznek az áldozatai. Úgy gondolom, hogy ebben a szellemi sivatagban, amelyben most vagyunk, a történelmi egyházak liturgiáinak a füstje éppen úgy nem mutat utat, mint a politikai befolyásra és hatalomra törő klerikalizmus. A misztikus transz vibrálása a szolidaritás és a tevékeny szeretet programja nélkül, a befelé forduló csodadoktorok és guruk világa, az, amit pszicho-bisznisznek nevezhetünk, ugyancsak nem fog feleletet adni. Mindez kábítószernek jó, de feleletnek nem. Ha azt akarjuk, hogy a hazánkban új kultúra, új hivatástudat, új etika, megújult nemzet és egyház legyen, fel kell ismernünk, hogy kizárólag a jézusi értelemben vett hiteles szolidaritásnak van mozgósító ereje.

Engedjétek meg, hogy végezetül még valamit elmondjak.

Én nagyon boldog emberként vagyok itt közöttetek. Körülbelül a múlt év júniusában adott át a Honvédelmi Minisztérium az Erdélyi Gyülekezetnek egy nagy laktanyát az Örs vezér tere mellett. A négyezer m^2-es épülethez négy hektár terület tartozik. De hát bizony az épület meglehetősen romos állapotban volt, s üresen is természetesen. Mi három intézetnek akartunk benne otthont teremteni. És mind a hármat meg tudtuk nyitni. Van egy 500 négyzetméteres, 50–60 fő befogadására alkalmas betegszállásunk, ahol már eddig is sok száz erdélyi betegnek adtunk szállást; összeköttetésben vagyunk olyan kórházakkal, akik hajlandók őket fogadni. És egyet se kellett hazaküldeni. Természetesen szelektálunk. Azok jöhetnek ide, akiken már otthon semmiképpen nem tudnak segíteni. Tehát működik ez az otthon. Működik egy 50 személyes székely népfőiskolánk további 500 négyzetméteren, ahol 50 erdélyi fiatalt tanítunk arra, hogy otthon mihez lehet kezdeni. Alapelv, hogy itt maradni nem lehet. Van benne farmerképző, intenzív angol iskola, szociális munkásképző. Az 50 fiatalt szeretnénk alkalmassá tenni arra, hogy ők aztán otthon is kicsi reménységszigeteket hozhassanak létre, amelyek gazdasági, szociális és lelkiségi síkon reményt mutathatnak abban a világban, amelyikre sokan azt mondják: kilátástalan. És működik egy prédikátorképző; ugyancsak a határon túli magyarság részére képezünk igehirdetőket.

Ezeknek az épületeknek a festése, padlózata, szigetelése, berendezése (200 ágy, asztal, szék stb.), a konyha üzemeltetése 20 millió Ft-ba került az elmúlt évben. Ennek a 20 milliónak a 80 %-a a magyarországi vállalatoknak, a községeknek, az önkormányzatoknak, intézményeknek és magánszemélyeknek az adományából jött össze. Ebben a nyomorúságos helyzetben is ilyen szolidaritási programra lehetett mozgósítani az országot. Mindezzel érzékeltetni szeretném, hogy a tevékeny szolidaritásnak igazi mozgósító ereje van ma is. És ez a vallás. Ez a jézusi vallás. A szeretet vallása. Ha ez nincs, akkor mantrázhatunk vagy rózsafüzérezhetünk, énekelhetünk kálvinista zsoltárokat torkunkszakadtából, mit sem ér, mert nincs hitele. Ha azonban követjük a jézusi programot, akkor mozgósítható ez az elernyedt magyar társadalom és ez a kiábrándult magyar nép is.

Ennek alapján szeretném megköszönni Bulányi Gyurka bácsinak, hogy élete munkájával ezeken a sokfelé megalakult reménységszigeteken a reménység zöld bokrait elültette. Adja Isten, hogy a reménység zöld bokrait még nagyon sokáig öntözgesse, s végül azt is remélem, hogy az erőszakmentesség magyar apostola előtt nem sokáig zárhatja már be templomait saját egyháza. Úgy találom, hogy van abban valami jelképértékű, s ez rendkívül biztató és bátorító, hogy Gyurka bácsival mi újabban mindig ilyen pártintézményekben találkozunk. Tavaly az egykori Állami Egyházügyi Hivatalban konferenciáztunk két napig, és Miklós Imre volt dolgozószobájában kávézgattunk. Most pedig a pártfőiskolán. Azért a dolgok mégiscsak változnak!

Galambos Gyula előadása

Kedves Barátaim! Bizonyára sokan ismerik közületek azt a kínai közmondást, adj egy éhezőnek egy halat, azzal egy napra jóllakik, de ha megtanítod halászni, soha sem fog éhezni. Jómagam sok évvel ezelőtt ezt a svájci kapucinusok teológiai főiskolájának a bejárata fölött olvastam, s igyekeztem okulni belőle. Úgy tűnhet, hogy ezzel az idézettel ellentmondásba kerültem beszélgetésünk alapigéjével: „Éheztem és ennem adtatok." Ez azonban legfeljebb a látszat.

Még diákkoromban olvastam Prohászkánál, hogy a karitász az éhezőknek juttatott szelet kenyér, a hajléktalanoknak nyújtott meleg szoba, vagy ahogy a régi katekizmusban állt, az irgalmasság cselekedetei elengedhetetlenül szükségesek, mint egy csepp olaj ahhoz, hogy a gép működésben maradjon. Hiszen olajozás nélkül besülhet a főtengely, és hiába minden energia, megáll a gép, megáll a legerősebb mozdony is. Én viszont most éppen arról az energiáról szeretnék pár szót szólni, ami hajtja a gépet. Az emberi munkáról.

Csaknem öt évtizedet éltem Svájcban, hozzáteszem, hogy kényszerből. Ki gondolna ma arra, hogy Svájc alig pár évszázada Európa egyik legszegényebb országa volt. Különösen az Alpok hegyvidékén. De még én is láttam, '45 tavaszán, hogy a svájci alpesi gazda a földet, jól hallottátok, a földet cipelte a hátán föl az alpesi legelőre, amit a téli lavinák és az olvadás lehordott. Szorgalmas ott a nép, dolgos. Kitartó munkával elérte azt, hogy Európa szegényházából olyan országot épített, amelyik ma talán az egész világ leggazdagabbja. Tehát ez lenne az emberi munka értelme és célja? A meggazdagodás? Az anyagi jólét? Meg vagyok győződve, hogy nem lehet értelme és célja, legfeljebb a velejárója. Öt évtizedes svájci tapasztalatom alapján állítom, hogy a gazdagság egy bizonyos mértéken túl az emberi boldogtalanság forrása lesz.

Az általam is nagyra értékelt Schumacher így fogalmazta az emberi munka végső célját a Jó munka című könyvében: Tökéletesedéséhez az embernek olyan céltudatos tevékenységre van szüksége, amely összhangban áll a törvénnyel. Mindent, azokat a képességeket, melyeket az egyének kaptak, mások szolgálatára kell hasznosítaniuk, mint jó intézőknek szétosztva Isten kegyelmét különféle formákban. Ő erről hosszú könyvet írt. Fiatalok ezt egy tőmondatban fogalmazták meg: Élj egyszerűbben! Tavaly egy akciót szerveztek Ausztria, Németország és Svájc keresztény ifjúsági szervezetei ezzel a tömör jelmondattal: Légy egyszerűbb! Vagyis munkánk, cselekvésünk célja ne az legyen, minél többet fogyasszunk és ezért termeljünk minél többet, hanem hogy hasznos és szükséges javakat állítsunk elő. A munkának továbbá azt is lehetővé kell tenni minden ember számára, hogy használhassa és tökéletesíthesse társas képességeit. Cselekvésünk, másokkal való együttműködésünk, szolgálatunk így megszabadíthat minket az önzésünktől.

Nem vállalkozom rá, hogy gazdasági vagy társadalomtudományi előadást tartsak. Képességeim sincsenek rá. De szeretnék elmondani egy személyes tapasztalatot életemből arról, hogyan próbáltam hivatásbeli munkámban az önzéstől, a másokkal való együttműködés és szolgálat által megszabadulni.

Különböző pályamunkák elnyerése után (tervező építészet a szakmám) az ötvenes években egy helybeli svájci kollégával együtt önálló vállalatot létesítettünk. A hatvanas évek elején, a nagy nyugati gazdasági fellendülés idején már 15 építészmérnök, technikus és műszaki rajzoló dolgozott tervezőirodánkban. A mi szakmánkban ez ott a kisüzem méretét már túl is lépte. S valahogy lélektelenné kezdett válni az egész. Nagyok lettek a személyi változások, cserélődtek az alkalmazottak, s hiába nőtt évről évre az elvégzett munka mennyisége, a minőség minden ellenőrzés dacára egyre romlott, s ezzel a haszon is. Valami nincs itt rendjén, hol ebből a kiút? Kezembe került akkor Lorenz Stuckinak, a Weltwoche c. híres svájci napilap főszerkesztőjének egy cikke japán útjának tapasztalatairól. A gazdasági életben elért szenzációs japán sikereknek egyik fő okát abban látta, hogy a japán üzem, akármilyen keménynek is tűnik számunkra a japán üzleti erkölcs, nem olyan, mint az, amit az európai vagy amerikai kapitalizmus alkotott. Hogy az egyik oldalon ott van a munkaadó, a tulajdonos, főnök, a másikon pedig a munkavállaló, az alkalmazott, az alárendelt. Szóval két ellentétes, néha ellenséges tábor. A japán üzem valahogy családiasabb. A munkaadó és munkavállaló egymásrautaltsága kézzelfogható, és részesedést jelent a bő esztendők hasznából és szolidaritást a szűk esztendők nehézségeiben. Szóval tanulhatunk a pogány japánoktól is. Egyszerűen csak a Hegyi beszédet kell alkalmaznunk a gazdasági, az üzemi életben is. Munka-társak vagyunk a szó szoros értelmében. Igaz, más-más munkakörrel, felelősséggel és részesedéssel is, de egyenrangú társak. Mondanom sem kell, hogy ez az átalakítás és átalakulás üzemünkben több évig tartott, s mint minden emberi kísérlet, csak részeredményeket hozott. A kísérlet mindenesetre megérte még ezeket a szerény eredményeket is, ha különösebb gazdasági hasznot nem hozott is. De adott egy pár megelégedett munkatársat, életre szóló barátságot, s nekem még azt az örömöt is, hogy többen fiatalabb munkatársaim közül (igaz, ma Svájcban is nagyon nehézzé vált gazdasági háttérrel), de folytatják ezt a kísérletet, ezt az életformát.

Éljünk egyszerűbben! Közösségünk, családunk és elsősorban magunk számára csak annak az elérésére, megszerzésére törekedjünk, ami szükséges és hasznos, vagyis ami nem árt sem másnak, sem a ránk bízott teremtett világnak. Erre a nagyon is égető problémára ki sem térhettem. És tanuljunk meg osztozni! Osztozni másokkal, testvéreinkkel, az éhezőkkel.

Elnök: *Most az előadók számára adott a lehetőség, hogy egymást kérdezgessék, vitatkozzanak egymással.*

Galambos Gyula: Nekem Németh Gézához volna egy kérdésem, azt hiszem, ezt a körkörösségét nem értettem meg jól. Úgy hiszem, ezek nem egymást kizáró körök, hanem egyközpontú körök. Gondolom, ebben egyetértünk. Nem koncentrálhatunk csak a mellettünk éhező vagy megfagyó emberre, mert olyan kicsi lett a világunk, hogy ma ezzel is és a legszélsőbb körrel is, a szomáliaiakkal és a többiekkel egyszerre kell foglalkoznunk.

Németh Géza: Én csupán azt képzelem, hogy képmutatás lenne abban, hogyha mi a nagyon távoli emberekkel foglalkoznánk és a közelivel nem. De megragadom az alkalmat, ha már ismét szóhoz jutottam, két kérésem volna. Szükségünk lenne egy nagyméretű mosógépre, mert 200 ágyneműt kell mosni hetente. Jó lenne, ha valaki tudna keríteni egy ipari mosógépet, vagy pedig több kisméretű, használható mosógép kellene. Ez lenne az egyik kérésem. Továbbá szükségünk lenne, s ebben már sokkal többen tudnak segíteni, lepedőre és ágyneműkre, esetleg pokrócokra. Hogyha többet fogtok összeadni, mint amire nekünk szükségünk van, akkor azt továbbadjuk az Erdélyben megalakítandó hasonló intézetek részére. És hogyha még több fog érkezni, akkor tovább küldjük oda, ahol szükség van rá. Akár Afrikába is. Így értem én a koncentrikusság elvét. Nyitott szívvel mindig oda állni, ahol szakad a gát, és annak a juhnak a bőrébe bújni, amelyiket éppen nyírnak.

Turiák Ildikó: Én Ottíliától szeretném kérdezni azt, hogy milyen megoldást lát a nyomor megszüntetésére. Azt mondta ugyanis, hogy a korábbi rendszer jól-rosszul működő rendezőelve elveszett és más nincs helyette. Rendezőelv nélkül pedig nem jutunk a nyomort kiváltó és fenntartó okokhoz, legfeljebb tűzoltást végezhetünk.

Solt Ottília: Nem vagyok olyan maximalista, hogy azt gondoljam bármely kérdésről ezen a kerek világon, hogy azt meg tudom oldani, vagy hogy az megoldható. Nagyon sikeresnek tartom a munkánkat, ha benne egy picit sikerül előrelépni. Nem gondolom, hogy ezt az egész súlyos és mély válságot, amiben élünk, minden szempontból — de most csak maradjunk a gazdasági részénél— meg tudjuk oldani. A rendezőelv összeomlása helyett eleve adódik egy másik, hiszen az összes uralkodó intézmények, beleértve a politikai intézményeket, előtérbe állították, hogy az új integrációs elv a piac legyen. Tehát egy rendezőelv biztos van, bármit gondolunk erről morálisan vagy egyéb szempontból. Egyelőre azonban nem tudja magába szippantani az egész társadalmat. Sem adni, sem követelni nem tud tőle, mert kicsi. Én egyébként remélem, hogy olyan világ nem lesz, amikor csak egy rendezőelv lép a másik bukott rendezőelv helyébe. Reméljük, hogy nem fogjuk elérni, hogy minden emberi viszonylatot, minden társas megnyilvánulást a piac integráljon. Mármost, mivel

amúgy sem a piac fog integrálni, nem is kell addig várni, amíg ez a piac egy kicsit sikeresebb lesz. Gondolok itt éppen arra, amiről te beszéltél, A morális megfontolásból létrejövő önkéntes közösségekre, amelyek különböző célokra irányulhatnak, fütyülnek a piac uralmára és a piac parancsára, és attól teljesen függetlenül léteznek. És ezek orvosolni tudnak, bár megoldani nem tudnak olyan problémákat, amelyeket egyébként vagy a piac, vagy a piac hiánya okoz. Gondolok pl. olyanfajta, kifejezetten klubszerű tevékenységekre, tehát nem gazdasági és nem célirányos tevékenységekre, amelyek legfontosabb célja, hogy a munkanélküli fiatalok számára közösséget nyújtsanak, közösséget, ahol ők kezdeni tudnak magukkal valamit. Nyilvánvaló, hogy ez csak pici lehet, mert ha több száz fős, akkor nem ér semmit. Kicsi kell, hogy legyen, mert a kicsi szép, hogy Schumachert idézzem, és Galambos urat. Figyelembe véve azt is, hogy a leginkább a falusi, alkalmasint kulturálisan nem túlságosan jól elereszted fiatalok számára lenne ez fontos, akiket valamilyen módon meg kéne menteni attól a szörnyű lelki és anyagi destrukciótól, amibe a munkanélküliség következtében jutottak. És nyilván, ezt talán mondani sem kell, hogy nem feltétlenül kellene direkt vallásos tartalmat kapnia. Hogy azok, akik segítenek és szervezik a dolgot, azokat vallásos meggyőződés, hit és parancs hatja át, az másik kérdés. Attól még segíthetik és inspirálhatják az összejöveteleket arra, hogy azok nyelvet tanuljanak, hogy beszélgessenek, hogy esetleg munkaközvetítést végezzenek, információkat cseréljenek. Nagyon fontos, hogy ennek az összejövetelnek a rendje rettentő szigorú legyen. Hiszen az egyik, ami hiányzik, hogy nem kell reggel felkelni a munkanélküliség állapotában, és ennek következtében nem kell este lefeküdni sem. Ilyen és ehhez hasonló, sokféle, sokszínű kezdeményezésre gondolok, amelyek mindegyike független a gazdaságtól és piactól.

Máté-Tóth András: Miután már többször is elhangzott itt, hogy nincs megoldás, hadd kérdezzem meg: Arról van tehát szó, hogy halálra szánt, gyógyíthatatlan beteg embereket kell olyan kenőcsökkel kenegetni, amelyek nem gyógyítanak, legfeljebb enyhítenek? Arról van szó, hogy bele kell nyugodnunk abba, hogy nem oldható meg a világban a tragikus méretű nyomor, és nem oldható meg az országunkban a súlyos nyomor, hanem csak éppen annyit tehetünk, hogy elviseljük, hogy ez nem oldható meg és ennek ellenére megpróbálunk a magunk körében, azon, akibe belebotlunk, segíteni?

Turiák Ildikó: Én nem hiszek abban, hogy teljes egészében, tökéletesen felszámolható minden nyomor, minden ínség. Mert ha egyiket sikerül kiirtani, valószínűleg találunk másikat és újat. Az az érzésem, hogy olyan ez, mint a betegségek legyőzése. Tíz fertőző betegség megszüntetése után jön a tizenegyedik, és újragondolható megint az egész probléma. De azt sem tudom elfogadni, hogy a bajok gyökere nem közelíthető meg mindig teljesebben. Nem tudom elfogadni, hogy ellene gyakorlatilag nem lehet mást tenni, mint segélyekkel, alamizsnálkodással valami tüneti kezelést nyújtani, ami tulajdonképpen valószínűleg elfedi, és ezáltal lehet, hogy csak növeli a bajt. Az én lelkiismeretemet mindenesetre megnyugtatja. Még az a szerencse is érhet ennek következtében, hogy üdvözülök. De ez tulajdonképpen a vakok és buták üdvössége. Azoké, akik nem veszik észre azt, hogy keveset tettek, nem volt elég, amit tettek és nem oldották meg a problémát.

Solt Ottília: Egy szót természetesen én is mondanék: azt hiszem, olyan nincsen, hogy a dolgok zavartalanul vagy változatlanul mennek tovább. Tehát hogyha, mondjuk, azt a fajta nyomort, amit már nem bírok nézni, mégis tétlenül nézem tovább, akkor az a nyomor nem marad olyan, mint volt. Nemcsak, hogy rosszabb lesz, hanem számos egyéb további rossz dolog is belép. Nem téve semmit az elfogadhatatlan igazságtalanság ellen ki kell találni valami olyat, amivel meg tudjuk magyarázni, hogy az mégis miért elfogadható. Tehát agresszívek is leszünk. És fordítva is igaz, természetesen a nyomorgók is agresszívek lesznek. Tehát a dolgoknak számos egyéb dinamikája van, ami nem engedi, hogyha passzívak vagyunk, akkor úgy maradjunk. Annál sokkal rosszabbá lesznek.

Galambos Gyula: Nem vagyok szakember, és pláne világgazdasági dolgokhoz csak annyit értek, amennyit egy egyszerű építész. Mindenesetre valóban provokatív volt az a kérdés, amit Matyi feltett. Itt olyan katasztrófa előtt állunk, amelyikből nincs már menekvés? Világviszonylatban kezdem, és aztán szűkítem a kört. Azt hiszem, igyekeztem konkrét lenni az előadásomban, úgyhogy talán megengedik, hogy most a világról beszéljek. 6 milliárd embernek van elég java, csak az elosztás rossz. Ezt nem én mondom, ezt megállapította a Római Klub. Itt az elosztás rossz, tehát azon kell változtatni. Vannak aztán olyan dolgok is, mint éppen a fogyasztás, az energia elpazarlása és a többi, amelyekben már túlléptük azt a határt, amin nem lett volna szabad túljutnunk. Tehát ezeket vissza kell fejleszteni. Miért kell a tavaszi, nyári gyümölcsöket télen fogyasztanunk csupán azért, mert feltalálták a mélyhűtőt? Ezeknek az őrültségeknek meg kell szűnniök. Szűkül a köröm. A következő probléma a munkanélküliség problémája. Bár ahogy én látom, ez is világméretű probléma, de az 1 millióhoz közelítő magyar munkanélküliség tükrében középponti magyar probléma is.

A Szár-vidéki miniszterelnök mondta azt, hogy a munkahely éppen olyan gazdasági érték, mint bármi más, tehát hogyha kevés van, akkor meg kell osztani. Ez a szerepe a rövidített munkaidőnek. Egyik lehetősége a munkanélküliség enyhítésének ez a megoldás.

Elnök: *Köszönjük szépen. Most pedig kinyitjuk a körünket, és rövid, tömör kérdéseket kérünk az előadókhoz.*

Király Ignác, asztalosmester. Meg kell mondanom, hogy kifejezetten csak akkor éhezem, amikor böjtölök. Ha erről beszélgetünk, mindig azt érzem, hogy jaj, kedveseim, valami fontosat kell megbeszélnünk, nagyon nyitottnak kell lennünk. Ma reggel megfogalmazódott bennem egy ilyen érdekes mondat, hogy lehet direkt módon segíteni az éhezőket, meg indirekt módon. Direkt módon pl. azzal, hogy összeadunk valamit, segítjük őket. Indirekt módon: pl. ma reggel megint ellopták a tyúkjainkat. Felhízlalja az ember, az éhező meg majd elviszi. Természetesen, amikor ezt mondtam, szerettem volna célozni valamire, mégpedig a szemléletmód-változtatásra. Ezt mi, keresztények úgy mondjuk, hogy a megtérést nem lehet kihagyni ebből a dologból sem önmagam számára, sem az éhező számára. Tapasztalom azt, hogy ha éhes vagyok, nem tudok tisztességesen gondolkodni, tehát meg kell etetni az éhezőt, hogy el tudjam vezetni egy jobb szemléletre. Szeretném

megkérdezni Solt Ottíliától, abban lát-e valami esélyt, ha nem csupán gazdaságpolitikai kérdésként és munkanélküliségként kezelnők a kérdést, hanem gyökérkezelés céljából szemléletváltoztatásra is segítenők az embereket. Odáig ment már el az utca embere, hogy azt mondja: „Munkanélküli segély? A legnagyszerűbb feketepiaci lehetőség! Végre egyszer svarcmunkában dolgozhatom!". Egy csomó lehetőséget kínál arra, hogy a szélhámosok még jobban megszedjék magukat, és az éhezők éhezni fognak. És a másik, hogy ő nem hajlandó elmenni, mert rakodómunkás, nem hajlandó közmunkát végezni, mert az neki derogál. Az emberekben súlyos belső rendetlenségek vannak. Nem lehetne valamit tenni, nekünk a magunk területén, másnak a más területén, ki hol van otthon? Még egy kérdésem volna: Turiák Ildikóhoz, mégpedig amikor éhezőtetésről van szó, akkor nagyon okos, hogy kiagyalja, milyen életformát kell csinálni. De azt tapasztalom, hogy amikor ezeken kezdek gondolkodni, akkor megcsappan bennem a karitatív erő. Vagyis hogyha agyaskodom, akkor a sok agyaskodás megöli a spontán adni akarást. Hogyan lehet ezt feloldani?

Róbert László: A kérdésem az lenne az előadó hölgyekhez és urakhoz, hogy láttak-e már a világon valaha olyan szociális piacgazdaságot, olyan országot, ahol mód van szociális piacgazdaságra, és ennek az óhajnak a teljesítését csak úgy rábízták az államra vagy a létező kapitalizmusra? Ez a konkrét kérdésem. Mért provokálok ezzel a kérdéssel? Azért, mert fél délelőtt érdekesen, eredetien beszélt Lengyel Laci a civil társadalom szervezeteinek szükségességéről, hogy anélkül nem megy a dolog.

Magyarországon történtek kétségbeesett kísérletek az elmúlt két évben arra, hogy megpróbálják, mondjuk egy hivő szociális fórum erejéig az összes pártokban, történelmi és kisebb egyházakban rávenni az érző lelkületű politikusokat, közgazdászokat, hogy mindenki próbálja rávenni a saját szervezetét, saját pártját, vagy saját egyházát, hogy terelje övéit. Ez mindenképpen meggyorsítaná azt, hogy az állam többet törődjön a társadalmi kényszer folytán a szociális kérdésekkel. Ez a dolog egyik része. A másik dolog az, hogy én nem tudom elképzelni, akár a Bokor mintájára, egy közösségnek az éhezők számára nyújtott segítségét, ha az nem párhuzamos, ha nem nem szervez gyűjtéseket Indiába vagy máshová. Ennek, azt hiszem, lélektani okai is vannak Egyik hatékonyabbá teszi a másikat. Ha nem vesz részt egy közösség egy koncepciózus gyakorlat és mozgósítás kidolgozásában, amely a saját társadalmunk szegényeit segíti hatékonyabban, akkor az a fajta segítés, elnézést kérek valamennyiüktől, az, hogy én feladom a csekket és ettől jól érzem magam, mert tudom, hogy Indiában egy nevelési központ hatékonyabban fog működni, ez így persze erkölcsös, persze humánus, de szerintem elégtelen. Mondok egy konkrét példát: Franciaország példáját. Létezik ott egy olyan katolikus szervezet, amelynek a nagyböjti gyűjtése nyomán Algériában erőművek épülnek úgy, hogy ennek a katolikus társadalmi szervezetnek a püspöki kar égisze alatt gazdasági szervezetei jönnek létre, amelyek piacgazdálkodók. Hát így nem egyszerűen jótékonyságról van szó, hanem hatékony piacgazdaságról. Ez a katolikus szervezet ötször ajánlotta fel a Magyar Püspöki Karnak a maga hozzájárulását azért, hogy a francia püspökök és ez a katolikus szervezet segítse Kelet-Európában, adott esetben Magyarországon is a harmadik világ iránti szolidaritást. És ennek még magyar vállalatok láthatták volna hasznát. Most nem beszélek arról, hogy a Magyar Püspöki Kar a karácsonyi üzenetében egyetlen egy szót a magyar szegénység helyzetéről nem szólt, de visszautasította ennek a szervezetnek a felajánlását, mert ennek baloldali támogatói is voltak.

Vincze Endre: Elvben, papíron ki van-e dolgozva megoldás a munkanélküliség megszüntetésére? Ha elvben ki van dolgozva, akkor ez hogyan tehető át a gyakorlatba; és a harmadik kérdés: azok a magánszemélyek, akik szimpatizálnak ezzel a problémával, várják-e azoknak a jelentkezését vagy mit tudnak segíteni benne? Köszönöm szépen.

Pakász Tibor vagyok. Sokat hallottunk most az éhezőkről. Kapcsolódnék a Solt Ottília előadásához, mégpedig ahhoz, hogy a falvakban nagy a munkanélküliség. Azt gondolom,hogy Magyarországon nincsen olyan nagy éhezés vagy nyomor. Mi viszonylag jó életszínvonalon élő nép vagyunk. De a lelki éhezésről akarok én beszélni, mert a magyar nép elsivárosodott az elmúlt évtizedekben, és a lelki éhezés állapotába került, és most nekem az jutott eszembe, hogy mi ezen a napon lelkileg jóllaktunk, feltöltődtünk, de mi van a falvakban? Oda nem megy el senki. Ott kellenne krisztusi értelemben minden Jézus-hívőnek olyan feladatának lennie, hogy apostollá váljon. Ahogy Jézus megtanította az apostolait, menjetek szét a

világba és hirdessétek az én tanaimat, a lelki éhezőket etessétek meg, erre lenne most szükség az ittlévőkkel. Mert mi most jól meggazdagodtunk, de mi lesz a falusi szegényekkel? Én sokat jártam a Bakony falvait az elmúlt években, és csak egyet tudok érteni Solt Ottíliával, hogy az ottlévőknek valami lelki vigaszra, feltöltődésre lenne szükségük. Mit tud ezért tenni az itt ülő sokaság? Reggel a buszon utaztam egy hölggyel, ismerősömmel, aki egy évvel ezelőtt kezdett valami biztosítási ügynökséget és ezt mesélte, a mintát akarom mondani, amerikai módszer, azt mondta, hogy ő mellékállásban csinálja ezt az ügynökösködést, de most már kiterjedt a hálózata, egy év alatt már 114 ügynöke lett Kecskeméten, Egerben stb. Most is Egerbe utazott és azt mondta, hogy ezt a hálózatot neki lelkileg karban kell tartania, időközönként oda kell mennie. Most Egerbe megy, mert ha ő ezt nem csinálja, akkor széthullik a hálózat. Tehát én erre gondolok, hogy legyünk apostolok, hogy járjuk a falvakat , építsük ott ki a kapcsolatainkat, töltsük fel az ott élő lelki szegényeket, akkor teljesítjük a krisztusi küldetést. Köszönöm.

Solt Ottília: Igyekszem nagyon rövid lenni. Igazában meg kell mondanom, hogy nem értettem Király Ignác kérdését. Ha jól értettem, akkor az volt a dolog lényege, mármint amit nekem címzett, hogy lehet-e a dolgot jobban szabályozni, tehát a munkanélküli ellátást és a munkanélküliség kezelését. De nem értettem. Utolsó mondatával tulajdonképpen válaszolt saját magának, mert szívem szerint ezt felelném, hogy messze vagyunk mi attól, hogy tudjuk ítélni, hogy Kis Jóska vagy Nagy Karcsi most igazából erkölcstelen vagy erkölcsös, hazudik vagy őszinte. Tehát hogy csak magyarázatot keresünk magunknak arra, hogy elmehessünk mellette, és azért mondjuk, csak kényelemszeretetből, hogy ő inkább csak szélhámos. De félek, hogy nem értettem jól a kérdést. Vincze Endre nagyon konkrét kérdésére pedig két síkban tudnék felelni: mert létezik egy politikai válasz arra, hogy van-e olyan gazdaságpolitika, amelyik a munkanélküliséget valamilyen módon orvosolni tudja, és van egy másik válasz, hogy ez a bizonyos civil-társadalom, ami független az intézményes politikától, az tud-e valamit csinálni? Az első, azt hiszem, nem érdekli igazából. Van ilyen, vitatott, de leírt módszerünk arra, hogyan lehet munkahelyet teremteni. Tehát azt gondolom, hogy ha a szakszervezetek nélkül próbál a törvényhozás vagy a kormány ebbe beleszólni, akkor nagyon rosszul sül el. Mert akkor a kormány érdekei, nem pedig a munkavállaló érdekei érvényesülnek. Amit pedig a civil társadalom tud csinálni, az eléggé sokféle, és hogyha netalán segíteni akar és van kapacitása, akkor én is szerényen tudom ajánlani a SZETÁ-t, bár nem gondolom, hogy az egyetlen lehetőség; remélem, hogy nagyon sok hasonló, sőt tudom, hogy hasonló próbálkozás van, de mi pl. nagyon szegények vagyunk, hogy lenne bizonyos infrastrukturális adottságunk ahhoz, hogy olyan gazdálkodó vállalkozást tudjunk bonyolítani, amiben helyet tudunk adni. Márpedig nekünk számos rehabilitált emberünk van, tehát olyan nagyon elesett, hajléktalan, de meggyógyított ember, akinek már csak munkahely kéne; tehát nagyon jó lenne, ha mi tudnók foglalkoztatni, de nincs, aki gazdálkodói fantáziával tud ehhez a dologhoz közelíteni, és ezért nem tudunk belefogni. Ha netán-tán ilyen kapacitása van valakinek, vagy tud ilyen kapacitásról, aki legalább tanácsadói szinten segítene, akkor azt nagyon megköszönném, mert nagyon sok ilyen kellene.

Erdő mellett estvéledtem.
Subám fejem alá tettem.
Összetettem két kezemet,
Úgy kértem jó Istenemet.

Én Istenem, adjál szállást!
Már megúntam a járkálást.
A járkálást, a bújdosást,
az idegen földön lakást.

Adjon Isten jó éjszakát!
Küldje hozzánk szent angyalát:
Bátorítsa szívünk álmát.
Adjon Isten jó éjszakát!

Adjon Isten jó éjszakát...

~ ~ ~

1993. január 31., vasárnap

Aranymise

Halász Endre bevezető szavai:

Kedves Testvéreim, kedves Barátaim! Bulányi György atya aranymiséjére készülünk. Elhangzottak tájékozatlanságból származó kérdések. Ezért mindenki lelkiismeretének megnyugtatására szükségesnek látszik a következő tájékoztatás.

1982-ben Páter Bulányit a Magyar Püspöki Kar eltiltotta a *nyilvános* misézéstől, igehirdetéstől, szentségek és szentelmények kiszolgáltatásától, és több püspöki körlevélben felszólította a papságot, hogy a Bokor által szervezett rendezvényeken a papok ne vegyenek részt. Páter Bulányi tehát nincs fölfüggesztve, nem kapott szuszpenziót. A *nyilvános* misézéstől, igehirdetéstől van eltiltva, tehát egyházi épületben ezt nem végezheti. Egyébként ennek a büntetésnek a hiteles magyarázata nem állapítható meg, mert ilyen büntetést az egyházi törvénykönyv nem ismer. A büntetést kiszabó egyházi hatóság pedig sem 1982-ben, sem azóta semmiféle magyarázatot nem fűzött hozzá.

A második tájékoztatás, ami szükségesnek látszik, hogy 1991. március 15-én Ratzinger bíboros e helyzet megszüntetését ahhoz a feltételhez kötötte, hogy Páter Bulányi még egyszer írja alá a II. Vatikáni zsinat szövegéből összeállított 12 pontot úgy, hogy elhagyja azt az ugyancsak a Zsinat tanításából vett 13. pontot, amely így hangzik: „Az isteni törvény rendelkezéseit lelkiismeretében fogja fel az ember, köteles is lelkiismeretét hűen követni, hogy eljusson az Istenhez, de nem is szabad akadályozni őt abban, hogy lelkiismerete szerint cselekedjék, és csak saját lelkiismeretének tartozik engedelmeskedni". Páter Bulányi kijelenti, hogy a Zsinat egészét fogadja el, és ezért nem hagyja el a 13. pontot, mert a szemelvény-gyűjtemény könnyen félremagyarázható.

A tájékoztatásom harmadik pontja így hangzik: 1992. december 8-án Páter Bulányi közölte a Magyar Püspöki Karral, hogy 1993. január 31-én mondandó aranymiséjét rendje Duna-parti kápolnájában szeretné bemutatni. A büntetést kiszabó Magyar Püspöki Kar elutasította a kérést azzal az indoklással, hogy a büntetés megszüntetésére Róma illetékes. Végül 1993. január 17-én ezt az utóbbi tényállást Bulányi atya faxon közölte Ratzinger bíborossal azzal, hogy várja a megoldást.

A megoldás a mai napig nem született meg, azért most arra kérem Bulányi atyát, hogy lépjen az oltárhoz, mutassa be az aranymiséjét úgy, ahogy 50 esztendővel ezelőtt a mai napon a legelsőt bemutatta. Szeretném felhívni a figyelmét és mindnyájunk figyelmét még arra, hogy egy másik évforduló is van. 1952 augusztusában tartóztatták őt le, tehát az idén van a negyvenedik évfordulója annak az üldöztetésben, áldozatban gazdag életnek, amely őt jellemezte. A szentmise úgy lesz a mi áldozatunk, hogy Krisztus áldozata mellé odatesszük a magunkét. Őneki van mit odatenni az oltárra Krisztus áldozata mellé, az ő negyven esztendős áldozatban gazdag életét.

***

Győzhetetlen én kőszálom,
védelmezőm és kővárom,
a keresztfán drága árom,
oltalmamat tőled várom.

— Testvéreim, a velünk szövetséget kötni akaró Isten legyen veletek!

— És a te lelkeddel.

— Az elmúlt napot a Szónak, *„dabar Jahvé"*-nak, Isten igéjének szenteltük. Ez a Szó egyértelműen a szeretet igéje. Arra szólít fel ez bennünket, hogy megújítsuk magunkban a Szeretet-Isten egyetlen és örök szövetségét; azt, amelyért életbe szólított minket. Kezdjük el tehát ezt a Jézustól szövetségmegújításra rendelt lakomát az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében!

— Amen.

— A mi Istenünk a lelkiismeretünkbe írta bele ezt a szövetséget. Vizsgáljuk meg a lelkiismeretünket: Vádol-e szeretetlenséggel, szövetségi hűtlenséggel? És bánjuk meg bűneinket, hogy bűnbánatunk által megtisztulva e szentmisével új lapot kezdhessünk a szövetségi hűség jézusi útjának járásában!

— Gyónom a mindenható Istennek, és nektek, testvéreim, hogy sokszor és sokat vétkeztem gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással. Én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem! Kérem azért a Boldogságos, mindenkor Szűz Máriát, az összes angyalokat és szenteket és titeket, testvéreim, hogy imádkozzatok érettem Urunkhoz, Istenünkhöz.

— Irgalmazzon nekünk a mindenható Isten. Bocsássa meg bűneinket, s vezessen be minket az örök életbe. — Amen.

— Kodály mise —
Uram irgalmazz....
Dicsőség a magasságban Istennek....

— Imádkozzunk! — Istenünk, Te megajándékoztál minket a Belőled való és ezért is ezerszer szent szabadsággal, hogy ennek erejében örök szeretetedre választ adjunk a mi időbeli szeretetünkkel, hogy minden rászorulóban és szenvedőben felismerjük Szent Fiadat, s hogy ezeket magunkhoz ölelve szeressünk vissza Téged, s hogy megőrizve magunkban a Tőled kapott Szentlelket, képesek legyünk életünk minden órájában azt és csak azt tenni, ami Neked tetsző. A mi Urunk Jézus Krisztus által, aki Veled él és szolgálva szeret a Szentlélekkel egységben mindörökkön örökké.
— Amen.

Olvasmány
Szofóniás próféta könyvéből

Keressétek az Urat mind, akik alázatosan éltek a földön és teljesítitek a törvényt. Törekedjetek az igazságra, törekedjetek az alázatra, talán oltalmat találtok az Úr haragjának napján. Meghagyom közöttetek maradékul a szegény és nincstelen népet, amely az Úr nevében keres oltalmat. Izrael maradéka nem cselekszik hamisan, nem beszél hazugul és nem lesz csalárd nyelv szájában. Olyan lesz, mint az a nyáj, amelyet nem háborgat senki, legelésznek és heverésznek.
Ez Szofóniás próféta tanítása.
— Istennek legyen hála!

Szentlecke Szent Pál apostolnak
a Korintusiakhoz írt első leveléből

Nézzétek a ti elhívatástokat, testvéreim! Nem sokan vannak közöttetek, akik emberi megítélés szerint bölcsek, hatalmasok vagy előkelők. Sőt azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében bolondok, hogy megszégyenítse a bölcseket. És azokat választotta ki az Isten, akik a világ szemében erőtlenek, hogy megszégyenítse az erőseket, és azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében nem előkelők, sőt lenézettek, a semmiket, hogy semmikké tegye a valakiket, hogy egyetlen ember se dicsekedjék Isten színe előtt. A Ő munkája az, hogy ti a Krisztus Jézusban vagytok, Őt tette nekünk Isten bölcsességgé és igazsággá, megszentelődéssé és megváltássá, amint meg van írva: aki dicsekszik, az Úrral dicsekedjék.
Ez Szent Pál tanítása.
— Istennek legyen hála!

— Az Úr legyen veletek!
— És a te lelkeddel!

Evangélium Szent Máté könyvéből

— Dicsőség Neked, Istenünk!

Amikor meglátta Jézus a sokaságot, felment a hegyre, leült, odamentek hozzá tanítványai, ő pedig megszólalt és így tanította őket: Boldogok, akik a Lélek szerint szegények, mert övék a mennyek országa. Boldogok, akik sírnak, mert őket majd megvigasztalják. Boldogok a szelídek, mert ők öröklik majd a földet. Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az Istennek-tetszést, mert majd kielégítik őket. Boldogok a könyörülők, mert rajtuk is könyörülni fognak. Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent. Boldogok, akik békét teremtenek, mert majd Isten fiainak hívják őket. Boldogok, akiket üldöznek Istennek-tetszésük miatt, mert övék a mennyek országa. Boldogok vagytok, ha én miattam gyaláznak és üldöznek titeket, ha mindenféle rosszat hazudnak rólatok. Örüljetek és ujjongjatok ilyenkor, mert nagy lesz jutalmatok a mennyben. Ugyanígy üldözték az előttetek élt prófétákat is.

Ezek az evangélium igéi.

— Áldunk Téged, Krisztus!

Homilia

Testvéreim!

A meghívó 5. oldalára ráírtam első misém introitus-szövegét: Én pedig ne dicsekedjem mással, mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjével... stb. — ahogyan Pál azt megírta a galatáknak. A ránk hagyományozódott kánoni evangéliumok nem ismerik ezt a „dicsekedik" igét, Jézus nem használta, nem dicsekedett, s így nem is tudhatjuk, mivel dicsekedett volna, ha használta volna e szót. Ötven évvel ezelőtt nagyon örültem, hogy 1943. február 1-ére, Antiochiai Szent Ignác emléknapjára ily nekem tetsző szöveget rendelt számomra a liturgia. Ma nem örülök már neki? Nem is tudom. Visszanézve, immár nem is félutamból, életemre, igazán nem szeretnék szerénykedni. Kispap koromban egyszer megpróbáltam, de igazgatónk, akit mi magunk között „nagypapának" neveztünk, figyelmeztetett: „Ne szerénykedjék, nem áll az jól magának!". Megfogadtam szavát. Azóta se próbálkoztam vele többet. Most se teszem. Bár képtelen volnék elmondani egy ilyen mondatot: Dicsekedem azzal, hogy 1952-ben az államügyész fel akart akasztatni, s harminc évvel később egy másik ügyész és bíróság akart elhallgattatni. Ezt így szégyellném. Helyette viszont el tudom mondani: Örülök neki és hálát adok érte Istennek, hogy erőt adott, hogy volt erőm e félszázad alatt nem hazudni; azt mondani, amit gondoltam, vagy legalább hallgatni olyankor, amikor olyasmit kellett volna mondanom, amire nem vitt rá a Lélek. De ötven éve még nem volt gondom a „dicsekedik" szóval. Mivel is dicsekedhettem volna? Legfeljebb a keresztvállalás szándékával.

Mindezt azért is mondom el most néktek, mert Isten engem is változásra (fejlődésre? visszafejlődésre?) képes lénynek teremtett. Így aztán, ha testvéreim időnként azzal érvelnek ellenem, hogy tíz vagy húsz esztendővel korábban ezt meg ezt írtad vagy mondtad, könnyen válaszolhatok nekik így: Megengedem. Akkor úgy gondoltam. De ma már másképpen gondolom. Aranymisém mai alkalmával szeretnék vallomást tenni Nektek hitemről. Azzal, hogy ma így gondolom. De szabadon a továbbfejlődésre. S ezért Tőletek sem várom el, hogy mindent úgy gondoljatok, ahogyan én e mostani órában. Csak azt szeretném, ha abban biztosak lennétek, hogy amit majd mondok, azt úgy is gondolom. Akár idehaza szólok valamit, akár Rómában, akár másutt a nagyvilágban. Mindezeket a Lélektől kapott szabadságunk jegyében gondolom rendjén valónak.

Ennek kapcsán valamit most el kell mondanom. Két évvel ezelőtt a Santo Uffizio épületében a bíboros prefektus tudomásul vette, hogy nem írok alá oly nyilatkozatot, mellyel kötelezném magam, hogy a nem tévedhetetlen, tehát a tévedhető tanításokat illetően is tartani fogom magamat a mindenkori hivatalos — autentikusnak mondott — álláspontokhoz. A bíboros megfogta reverendáját s azt mondta: „Ha ez a ruha van rajtunk, mindenkinek biztosnak kell lennie, hogy tőlünk az egyház autentikus szövegét hallja". Hallj csudát, azt válaszoltam, hogy ez esetben az egyháznak inkább magnókészülékeket kellene használnia, mert én eddigelé még csak azzal tudtam embereket megnyerni Jézusnak és ügyének, hogy azt képviseltem, amit igaznak gondolok, s amit az ellenérvekkel szemben meg tudtam védeni. Ha nem is akceptálta magatartásomat, de ezt mondta: Ha ezt nem akarja aláírni, majd kitalálunk valami mást. Jól tudjátok, mit talált ki. Írjam alá újra a Zsinat tanításából számomra összeállított 12 pontot, amit már 1985-ben aláírtam, de ne fűzzem hozzá a Zsinat tanításából azt a bizonyos 13. pontot, amely így szól: „Az isteni törvény rendelkezéseit lelkiismeretében fogja fel az ember; köteles is lelkiismeretét hűen követni, hogy eljusson Istenhez. De nem is szabad akadályozni őt abban, hogy lelkismerete szerint cselekedjék, és csak saját lelkiismeretének tartozik engedelmeskedni". Eddig az idézet. Két éve már ennek. Mivel ezt követően 1991 tavaszán testvéreim egyharmada úgy gondolta, hogy engedhetnék a bíboros kívánságának, kivártam, hogy biztos legyek, mit kíván tőlem lelkiismeretem. Csak most két hete, aranymisémről értesítve adtam neki végleges választ: „Eminenciádnak tudnia kell, hogy kész vagyok tanúsítani aláírásommal a Zsinat *egész* tanításának elfogadását. Ha azonban egy számomra összeállított zsinati *antológiát* akarnak aláíratni velem, azt *ki kell egészítenem*, jelezve vele, hogy csak az *egész Zsinatot* fogadhatom el. S még valami: ha egy további zsinati szöveg hozzáfűzése miatt lennék egyházam számára elfogadhatatlan, bárki gondolhatná, hogy nem én vagyok az, aki nem fogadja el a Zsinatot, hanem a hierarchia." Eddig a levelem.

Ha valamelyikőtök ezek miatt csúnyát gondolna rólam, bár sajnálnám, vállalom. Hiszen kinek-kinek joga van azt gondolni, amit gondol, s nem az én zsebemben kell tartania lelkiismeretét. A „vállalom" itt annyit jelent, hogy elfogadom testvéremnek. El, mert az az Isten Országa, amelyre Jézus tanítása nyomán rásejtettünk, szabad emberek alternatív társadalma. S e társadalom legfőbb szabályát, a lelkiismerethez, mint végső instanciához igazodást, bizony a Szentlélek irányítása mellett fogalmazta és szavazta meg a Zsinat. Legalább is én így gondolom. Miért? Mert nem hiszem, hogy Isten bármelyikünktől is azt kívánná, hogy gondolja azt, amit nem gondol. Ez lehetetlenség volna. S nem hiszem, hogy azt kívánná: mondjuk az ellenkezőjét annak, amit gondolunk. Ez becstelenség volna. Isten sem lehetetlent, sem becstelent nem kíván. Nem is kívánhat! Mily alapon teszek ily biztosan megállapításokat Róla? Hát csak egy számomra vitathatatlan tétel alapján: Isten nem lehet rosszabb nálam, nálunk. Márpedig mi a Bokorban közel félszázada azon az alapon barátkozunk egymással, hogy kinek-kinek a saját meggyőződéséhez kell hűségesnek lennie — szavaiban is, cselekedeteiben is. Ezért aztán Isten előtt sem lehet érték, hogy igent mondjak arra, amire legfeljebb csak ezt tudnám mondani: nem tudom. Nem azon áll és fordul az Isten Országa, hogy szavalókórusban felmondunk szövegeket. Ellenkezőleg: ezen bukik meg. A különböző vallások rendre tévedhetetlenekként hirdetett szövegei a történelemben intoleranciát szültek, ez pedig máglyagyújtásokba és vallásháborúkba torkollott, hullahegyeket emelt; a szövetséget magát tette lehetetlenné.

Az eddig elmondottakat tekintsétek hitvallásom fundamentálteológiai megalapozásának. S most megyek tovább, hogy valljak valamiről, ami még inkább húsunkba vág. Egy szóban: Megérte-e? Másképpen fogalmazva, Sík Sándor és Sillye Jenő közös szavával: Győzöm-e még? Nem fogyott-e el a reményem? Objektívebben, de ugyanerre kérdezve: Lehetséges-e a Földön az Isten Országa, vagy csak beszélünk róla tovább, mert nem tudjuk abbahagyni?

Mért erről akarok ma vallani? Hát azért, mert ezen áll vagy bukik az életmű, az életművünk. Ezen fordul, hogy maradandó vagy csak hulló csillag vagyunk, mely majd egy augusztusi éjsza-

kán lehullik és többé nem világít. A kérdésre adott válaszon fordul, hogy megmaradunk-e a jézusi üzenet hordozójaként. Megmarad-e a Bokor, melynek nincs bejegyzése, anyakönyve, tagsági igazolványa, tagdíja, s melyet — közös akaratunkból — *csak* és egyedül az Isten Országának reménye tart egybe? Erről a kérdőjelről írt megrendítő verset az 50-es évek sötét éjszakájában a velünk együtt indult *Stetka Éva* Debrecenben, ezen a címen:

ELSZÁNTAK

Mentek az országúton egy távoli falu felé
Lábukat lemarta a por
Tarisznyájuk kiürült azért csak énekeltek
Szalagosan lobogtak a felhők
Sodrottszirmú sárga kikericsek hajladoztak a fűszálak között
Kanyarodott az út
Ők csak mentek födetlen fejjel a szélben
Födetlen fejjel július lángjaiban
Botjukra tűzték a tarisznyát csillaggömb ült a botjuk végén
Mezítláb mentek a homokban folyamok homokján csillogott a kvarc
Elhagyták a várost
Ahol házakat emeltek az emberek házakat ahol élni aludni lehet
Gránátvirágos játszótereket az autók néma suhanását egy havas decemberi napon
Nem ültek vonatra még a szekér is elhagyta őket
Kidőltek társaik ki hazament ki megházasodott ki meg csak ott maradt sebes lábbal az út porában
Eszelősen nézve a fogyatkozó menetelőket

Hazamegyünk-e? Ott maradunk-e sebes lábbal az út porában? Fogyatkoznak, s el is fognak-e a menetelők? Indokolt ez a pesszimista hozzáállás? Talán nem alaptalan. A Hatalom úthenger. Jaj annak, akit útjában levőnek ítél! Ilyennek ítéltetünk. Ma is. Az elmúlt évtizedek hűtlenségei miatt egyházunkban senki nem tartott bűnbánatot. Senkit nem róttak meg. Senkit meg nem büntettek. Egyedül mi vagyunk büntetve. A pártállam nyomására büntettek meg — mondhattuk. De az oroszok már kivonultak, a pártállam is átadta már helyét, de nálunk, s velünk nincs változás. A minap levelet kapok ... felülről; szememre hányja, hogy hozzá intézett levelemben „egyházamról” beszéltem. Idézem sorait: „Nem akarom megbántani a kedves Atyát, de fel kell vetni a kérdést, hogy Krisztus igaz Egyházáról mennyire mondhatja el éppen Bulányi atya, hogy egyházam?” Az *„-am”* szótag aláhúzva. Eddig a levél. Mit válaszoljak erre? Csak magunknak tesszük fel a kérdést: Jézus egyháza micsoda? A hierarchia? Misztérium? A Zsinattal válaszolok a kérdésre: az Isten népe. Aztán miért a miénk az egyedül igaz? S mitől? Nincs idő most erre válaszolni.

Válaszoltam rá már sokszor. Most más a kérdés:

„Mi emel? Mi tart fenn? Mi sugall? Mi bíztat?” — kérdezte magától már előttem 1855-ben nehéz órában *Arany*. S válaszolt is reá:

Kebelem egy hangja. Követem is aztat.
Egy hang, mely csilingel az égi madárban,
Hogy lerombolt fészkét rakja késő nyárban,
Mely a pók fonalát százszor megfonatja,
Noha füstbe százszor megyen áldozatja,
S mely hatalmasb szóval a költőben riad:
Ha későn, ha csonkán, ha senkinek: <u>írjad!</u>

S nemcsak a költőben riad. Járt itt valaki közöttünk e században. Valaki, aki talán legkülönb volt mindnyájunk között. Segédmunkásként élte végig életét, s fejében benne volt mindaz, ami magyarnak talán még soha. Hamvas Béla volt e segédmunkás neve. Sokáig ki se tudott róla. De írt, mert hallotta belül a hangot: „Írjad!” Hallotta, mert hitt abban, amit gondolt és remélt.

A kérdés tehát az, hogy remélek-e és miben remélek? Miben is hiszek? Pontokba szedem vallomásom. Lesz talán olyan, amit nem tudok igazolni. S ha mégis mondom, azért teszem, mert az ellenkezőjének sem ismerem bizonyítékát. Lelkem egészsége pedig arra késztet, hogy mégis foglaljak állást, döntsek, legalább a magam számára. Mielőtt elkezdem hitvallásomat, meghatározom, mit értek azon, hogy *hiszek valamiben*. Kettőt: igaznak tartom és ráteszem az életem. Az első a második nélkül kevés ahhoz, hogy hitnek nevezhessem. A második pedig az első nélkül — lehetetlen. Azért is nehéz Golgotára mennünk, amit igaznak tartunk. Bizonytalanért pedig végképpen lehetetlen vállalni a halált, még kevesebbet is.

*

Ezek után mondom a *vallomásom*.

1. pont: Hiszek Istenben. A világmindenséget nem én hoztam létre, te sem. Az, hogy magától van — ez *nekem* nem elég. Nekem ok kell, végső és elegendő, amire építkeznem lehet.

2. pont: Hiszek abban, hogy Isten jó. Biztat, mint egykor apám, hogy legyek különb. De rosszat nem készít nekem, hiszen az Ő gyereke vagyok a teremtés okán. Értem van, értem él, kiszolgál és asztalt terít nekem, mint egykor anyám. S megbocsát, mert szeret. Végtelen eszményállító és végtelen megértő — egyszerre. Ha csak az első volna, félnék Tőle. Ha csak a második, nem volna kire néznem, kit komolyba vennem.

3. pont: Hiszek abban hogy megajándékozott Önmagával, s rám rakott mindent, mit emberre rakhat. Úgy vagy úgyabb, mint a férfi, aki rárak minden tőle telhetőt arra a nőre, akit szeret. Míg itt csak a férfi képességei szabnak határt, amott Isten esetében a teremtmény felvevő kapacitása szabja a határt. Megkötött az értelem ajándékával, hogy soha se nyugodjak meg másban, csak ami igaz. Szabaddá tette akaratomat, hogy küzdhessek az előbbre jutásért a szeretetben. Megkötött, hogy a szép után keressem a még szebbet. Lehetőséget adott, hogy az igaz, a szent, a szép — boldoggá tegyen.

4. pont: Hiszek abban, hogy szövetséget kínált föl nekünk. Szövetséget az arisztotelészi entelecheiára; arra, hogy magunk s a körülöttünk levő világ egyre inkább az Ő arcvonásait formálja ki önnönmagából, hogy a Terra bolygó Isten Országává, a Szeretet Közösségévé nőhesse ki magát.

5. pont: Hiszek abban, hogy mindennek megvalósulása azon fordul, hogy elfogadom-e *én* a felkínált szövetséget. Azon, hogy elfogadjuk-e *mi* és hogy *mennyien?*

6. pont: Hitemet nem lohasztja Szofóniás imént hallott szava. Az ti., hogy két és félezer éve, ma vagy holnap csak az „Istennel küzdő” (mert ezt jelenti a szó: Izrael), csak Izrael maradéka nem cselekszik hamisan, nem beszél hazugul. Nem lohasztja hitemet, hogy csak egy maradék. Nem, mert bízom a jövőjükben. Az *övékében* bízom. Hiszek abban, hogy amiként a jegenyefák sem nőnek az égig, a szövetség ellen lázadók napja (Hitleré vagy Sztáliné századunkban) rendre lealkonyul. Isten ellen nem lehet sikerrel csatázni, csak ideig-óráig. Csődöt mond, ami természetellenes. Csak a rendeltetés szerinti mehet tovább.

7. pont: Hiszek Jézusban, mert autentikusan — mondom magyarul: hitelre méltóan — képviselte: tanította és élte elénk a szövetség elfogadását.

8. pont: Hiszek abban, hogy tanítványait arra nevelte és azért küldte a világba a föld határáig, hogy ugyancsak autentikusan, hitelre méltóan képviseljék Isten terveit, hogy ők is tanítványokat neveljenek, akik az egymást követő tanítványnemzedékek során egybehívják és egybeszeressék az emberi nem egészét, melyet Isten éppen erre és ezért a szeretetközösségbe kerülésért teremtett.

9. pont: Hiszek a szeretetközösségben, mint az egyes ember és az egész emberi nem egyetlen lehetséges életmegoldásában. Ezért hiszek abban is, hogy lehet meg nem sértődni, bár megsértenek. Hiszek abban,, hogy *nem* szabad válni. *Nem,* mert minden válás a szeretet csődje. S mindegy az, hogy ki volt, aki sértett, és ki volt az, aki jobban sértett. Ezért aztán engem kizárhatnak, de én maradok. Maradok, mert otthon vagyok. Kivárom, amíg elhangzik a kizárók vagy legalább utódaik ajkán: Ne haragudjál! Kivárok..., ha 350 évet is kell várnom rá. Solweiggé kell lennem, járjon Peer Gynt akármerre is.

10. pont: Hiszek Isten minden embert egybeölelni akaró közösségében is, a jézusi Tizenkettőben, melyet Jézus *„kahal"*-nak mondott, s melyet bizony nem akart kiszakítani a zsinagógából. Abban is hiszek, hogy Jézus egyházát alkotják mindazok, akik a Tőle tanulható szeretetre teszik életüket. Denominációtól függetlenül, jogi betagozódástól függetlenül, szervezeti beleilleszkedéstől függetlenül. *Elég*, ha le tudunk ülni egy asztalhoz, hogy megcsodáljuk a másik másságát, megismerjük a karizmák sokféleségét, s magasztaljuk érte Istenünket, aki a változatosságot kedveli, s aki éppen ezért nem is szériában, hanem egyedi példányokként teremtett meg minket. Hiszem, hogy az ökumené azok között, akik szeretik egymást, már meg is valósult. Hiszem, hogy zsidónak és kereszténynek eggyé kell lennie, anyakönyvezés, protokoll, érdekegyeztetések, jogi biztosítékok nélkül. A különböző denominációjú keresztényeknek még inkább. A közös jézusi örökség ismeretében. A közös jézusi küldetés vállalásában. Hiszek egy minden jószándékú embert egybeölelni képes *egyetemes egyházban.*

11. pont: Hiszek — ha tetszik a szó — Isten győzelmében. Hiszek, minden naivitás nélkül. Hiszek, Pál szavaira emlékezve is, a bolondok, erőtlenek, a lenézettek vállalkozásában. Hiszek, amíg a Szó, a dabar Jahve nem hal el, s amíg van, aki nem sajnálja életét sem a szövetségi hűség megőrzéséért.

12. pont: Hiszek a kevesek egymásba tett kezében, ebben az alternatív társadalomban, e másképpen gondolkodókban, akármilyen kevesen vannak is. Hiszek a Kézfogásban. A Bokron belül már létrejöttben, annak fenntartásában és megőrzésében. A Bokorból mások felé kinyúló kézfogásban is, a jószándékú emberek ökumenéjában. A Földet öröklő szelídek életáldozatában, a rászorulókban az Isten arcát felismerni tudóknak, az előbbiekkel osztozkodóknak vállalkozásában.

13. pont: S végül hiszek a jézusi boldogságban. Abban, hogy boldogságom csak azon fordul, hogy le tudom-e győzni magamban az Isten, a Szeretet ellen dolgozó erőket. Ezt a boldogságot nem vehetik el tőlem. Csak én magamtól. „Boldogok vagytok, ha hazudván minden rosszat mondanak rólatok miattam... Így üldözték az előttetek élt prófétákat is" — mondják a valóban autentikus jézusi szavak. Mintha csak két lehetőségünk volna: Isten tolmácsaivá válni vagy azokat üldözni. *Harmadik* utat lehet ügyeskedve keresni, de Isten ellenségeinek, a Hatalomnak, hatalmuk van arra, hogy az ügyeskedőket is válaszútra tereljék: Mi akarsz lenni? Üldöző vagy üldözött?

Folytathatnám a pontokat, de az idő szalad, s most arra gondolok, hogy mindaz, amit itt mondok, magyarul hangzik és magyarul értőknek. S hiába szedném le polcomról szótáraimat, nyelvkönyveimet, bármely más nyelven csak erőtlenebbül tudnám elmondani ezt a hitvallást. Vallok ezért most még valamiről. Szeretném, ha mindenekelőtt a magyar népen belül lenne a kettő eggyé. Szeretném, ha népem az Isten választott népévé lenne. Nem a test és vér alapján. Isten Országába nem lehet beleszületni. Se körülmetélkedéssel, se keresztelkedéssel. A választott nép: az Isten szövetségét hordozó emberek tábora.

Baj, ha egy apa azt szeretné, hogy a fia különb legyen mindenkinél? Baj, ha én azt szeretném, hogy a magyar példát tudjon mutatni a Szeretet-Isten akarata szerinti emberségre e kicsiny hazában és azon túl, a Kárpátok medencéjében, Európában: középen vagy keleten; Amerikában: Clevelandban vagy Torontóban? Mindenütt, ahol magyarok élnek, s Isten autentikus jézusi igéje magyar ajkakon fogalmazódik meg? Baj a küldetés elvállalása? Lábára lépünk ezzel valakinek? Nem. Ez a *dolgunk.* Erre lettünk. Ez az Isten versenye a népek között. Áldás fakad belőle, s él az a nép, amelyen keresztül az áldás árad.

A magyar irodalom Bessenyeivel kettészakadt. Vallásira és profánra. Számomra Babits költészetében a vallási és a profán — a jézusi gondolatvilágban találkozott. Utat mutatott az egygyélevés lehetőségére. E tekintetben Babits nem is egyetlen, nem is az első. Egy 150 éve írt vers, *Vörösmarty* Jóslata muzsikál bennem hetek óta. Úgy mondom el most néhány sorát, mint imádságot. Imádságot, amelyben Istentől hallom a választ homíliám gyötrő kérdésére.

Ki mondja meg, mit ád az ég?
Harag, káromlás volt elég,
Gyűlöltünk mint kuruc, tatár,
Bánkódtunk mint a puszta vár;
Ügyünk azért
Sikert nem ért.
Pedig neked virulnod kell, oh hon
Lelkünk kihalna hervadásodon.
és odébb még:
...
Nincs hatalom,
Mely visszanyom,
...
Mert Isten, ember virraszt pártodon.

És az örök élet? Abban hiszel-e? Arannyal válaszolok: „Én azt meg nem tagadom. Mit *hisz* a tudós — ő lássa." Ő is csak hihet abban, hogy nincs. Én másképpen döntök. Világos tudatában annak, amiről Shakespeare szólt: hogy ez az a tartomány, „ahonnan még nem tért meg utazó". Számomra az örök élet — folytatás. Folytatás és nem életpótlék, és nem is helyettesítő. Púpozott jutalom és nem vigasz egy reménytelen és boldogtalan idelentért. Folytatás. Folytatása az idelent megkezdett isteni életnek; folytatása a szeretetnek, amelyet ideát és odatúl csak másokat szolgálásnak tudok gondolni. Szent odatúli folytatása valami szent idelentinek, amiről most megint egyszerre profán és egyszerre szent szavakat idézek:

Mi dolgunk a világon? Küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbekért.
Előttünk egy nemzet (az ember) sorsa áll.
Ha azt kivittuk a mély süllyedésből
S a szellemharcok tiszta sugaránál
Olyan magasra tettük, mint lehet,
Mondhatjuk térvén őseink porához,
Köszönjük élet! áldomásidat,
Ez jó mulatság, férfi munka volt.

Testvéreim, most, 50 papi esztendő múltán és hálával telt szívvel még egy másik költő szava is eszembe jut, *Kosztolányié:*

„Földig hajoltam s
mindezt megköszöntem."

Amen.

*

Hiszek az egy Istenben...

Válogatás az elhangzott könyörgésekből

Mennyei Atyánk, megköszönöm, hogy 1968-ban Gyurka bácsi kivette a kezemből az édesapám gyilkosainak szánt fegyvert és helyette az evangéliumot odatette. Add, hogy nagyon sok öröme lehessen abban, hogy hűségesek maradunk ehhez az evangéliumhoz. Add meg, Uram! — Kérünk téged, hallgass meg minket!

Uram, köszönöm Neked Gyurka testvéremet, aki megváltoztatta és egyértelműen Feléd irányította az életemet, életünket. Köszönöm, hogy az a második és tegnap megismert harmadik nemzedék is kristálytisztán visszhangozza azokat a gondolatokat, amiket Lelked által neki elmondani adtál, és azt kérem számára, amit legnagyobb jutalomnak érzek, hogy sok-sok nemzedéken át torzulatlanul és egyre tisztábban terjedjen az az ige, aminek elmondásával félszázada megbíztad, és amit hűséggel teljesített mind a mai napig. Az ő hűségét, kérlek, add meg, hogy átvehessék és tovább vihessék az őt követő nemzedékek. Add meg, Uram! — Kérünk téged, hallgass meg minket!

Köszönöm Neked, Istenem, hogy a 20. század végén élhetek. Oly korban, amikor szenny és mocsok volt az emberiség élete, de egy olyan korban élhettem, amikor Mindszenty József mellett egy Bulányi György hitvallása fényes, ragyogó példája az elvek melletti kitartásnak és a hűségnek a megvalósításában. Istenem, adjad meg Gyurka testvéremnek a mindvégig való hűségnek és kitartásnak az ajándékát, és hogy jöjjön el az egymást nem ütésnek, a békességnek, a kicsiségnek, a szelídségnek és ezzel együtt a mindenekben való Isten Országa győzelmének az ideje. Amen. — Kérünk téged, hallgass meg minket!

Azért jöttünk ki együtt, házaspárként, a mikrofonhoz, hogy szimbolizáljuk Gyurka bácsi pedagógiáját, hogy házaspárokat együtt fogadott a szobájában havonként. Együtt három ember beszélgetett. Nem azt éreztem, hogy egy felszentelt, felkent pap szól hozzám, aki nem ért a családhoz, a házas élethez, hanem azt éreztem, hogy egy laikus érdeklődő ember akar nekem segíteni az élettapasztalatával. Gyurka bácsi, köszönöm azt, hogy laikus maradtál, köszönöm, hogy civil maradtál, és ezért hozzánk, házaspárokhoz hű maradtál. Ezt kérem tovább, ne változzál meg, mondd azt, amit te mondani akarsz, s mi majd rád fogunk szólni, hogy igen, ezt a dolgot akarjuk továbbra is. Hallgass meg, Uram! — Kérünk téged, hallgass meg minket!.

Istenem, köszönöm neked Gyurka bácsi erős személyiségét. Nem hagyta magát megtörni sem a problémák által, sem a kor által. Tapasztalom, hogy olyan könnyen leereszt az ember. Ha nem látnám, hogy ilyen szigorú magához, nem lenne példa előttem, nem lehetne rá támaszkodni. Énelőttem azért hiteles, mert magával szemben szigorúbb, mint velem. Kérlek, Istenem, vezesd őt továbbra is, hogy példát tudjon mutatni még sok embernek. Amen. — Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Mennyei Atyám, ma reggel, készülvén a mai napra, megnézve a liturgikus naptárt, rádöbbentem arra, hogy a mai aranymisére olyan szövegeket ír elő, amelyek tartalma szinte életprogramja volt Bulányi Gyurkának és az egész Bokornak. Hogy mi, a világ szemében ostobák, a világ szemében kicsinyek és erőtlenek, ahogy a Korintusi levélben Pál írja, itt ilyen szép számban összegyűltünk... hogy mi, akik a Hegyibeszéd radikális követelményeit próbáljuk (mert csak próbáljuk) megvalósítani, ti. a szegénységet, az irgalmasságot és a többit..., hogy ezeket hoztad a mai ünnepre kötelező olvasmányként és kötelező evangéliumként. Uram, köszönöm azt is, hogy bár 18 évvel ezelőtt, amikor először találkoztam életemben Gyurka bácsival, és ő rádöbbentett az igazságra... az igazságot éreztem, és mégis tusakodtam egy éven keresztül vele... hogy végül mégiscsak idehoztál engem is. Köszönöm Gyurka bácsinak ezt a megdöbbentő, felvilágosító tanítását és az azóta eltelt 18 évet is, és kérlek Téged, hogy segítsd őt, aki ezt a hegyibeszédi igazságot olyan tisztán igyekszik belekiáltani a világba, és minket is, hogy ezt tovább tudjuk folytatni. Amen. — Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Mennyei Atyám, hálás szívvel köszönöm Neked azt, hogy én is megismerhettem Gyurka bácsit kb. 15 évvel ezelőtt, mert rajta keresztül értettem meg az erőszakmentesség evangéliumát; az ragadott meg leginkább, mint olyan embert, aki bizony fiatalságában nagyon is erőszakos volt. Köszönöm őt, Uram, hogy őt nekünk adtad, ennek a népnek. Köszönöm azt, hogy sokan elfogadták az ő tanítását, sokan komolyan veszik, s köszönöm azt, hogy majd mások szívét is megnyitod az ökumenéra, hogy ne csak különböző felekezetek között legyen ökumené, hanem a római katolikus egyházon belül is. Hallgass meg, Urunk! — Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Istenem, én is köszönöm Neked Gyurka testvéremet, köszönöm, hogy láthatom azt az életet, amely magként hajlandó a földbe hullani. Köszönöm, hogy azt is látom, hogy ez a földbehullás nem valami nagy mennyei derűvel és könnyedén adódik neki, hanem meg kell kínlódnia érte. Áldd meg, Uram, hogy sokszoros termést hozzon! És most a termésért kérlek, azokért, akik valamilyen mértékben, valamilyen fokban kapcsolódunk-kötődünk hozzá, akiken keresztül szóltál és szólsz hozzánk. Kérlek, hogy segíts minket hasonló hűségre, kitartásra, szeretetre, hallgass meg, Urunk! — Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Én Uram, én Istenem,
vedd el tőlem mindenem,
ami gátol — Feléd!

Én Uram, én Istenem,
add meg nékem mindenem,
ami segít — Feléd!

Én Uram, én Istenem,
fogadd el az életem,
hadd legyen egészen — a Tiéd!

Én Uram, én Istenem,
fogadd el az életem,
hadd legyen egészen — a Tiéd!

— Imádkozzatok testvéreim, hogy áldozatunk kedves legyen a mindenható Atyaisten előtt!

— Fogadja el az Úr kezedből az áldozatot nevének dicséretére és dicsőségére, mindannyiunk és az egész anyaszentegyház javára!

Istenünk, amikor felajánljuk Neked Fiad értünk vállalt halálának emlékére Testét-Vérét, az egész Életét elibénk idéző kenyeret és bort, segíts minket, hogy e felajánlásban a magunk életét is újra oda tudjuk ajánlani Neked, a mi Urunk Jézus Krisztus által.
— Amen.

PREFÁCIÓ

Magasztalunk Téged, Istenünk, aki az Örök Szeretet vagy, s aki a szeretettől indítva életre hívtál minket.
Magasztalunk, mert a magad Lelkét lehelted belénk és képmásoddá tettél minket.
Magasztalunk, mert értelmedből adtál értelmet nekünk, hogy felismerhessünk Téged és akaratodat.
Magasztalunk, mert megérthettük, hogy csak *élsz* és szeretsz: nem uralkodsz, nem veszel, nem ütsz, hanem csak szolgálsz, adsz és megbocsátasz.
Magasztalunk, mert megajándékoztál a szabadsággal és így képessé tettél minket is a szeretetre; hogy mi is csak éljünk és szeressünk — szolgálva, adva és megbocsátva, miként Te.
Magasztalunk, mert felkínáltad nekünk boldogító szövetségedet: hogyha szeretünk, akkor eljön közénk Országod, a Szeretet Országa, az Istené.
Magasztalunk, mert elküldted hozzánk Fiadat, Jézust, hogy létünk közepébe, a szívünkbe írja ezt a te egyetlen, örök és bennünk naponként megújulható szövetségedet.
Magasztalunk, mert Fiad tanítványokat gyűjtött, és szeretetközösséget formált belőlük, az ő egyházát.
Magasztalunk, mert tanítványait arra nevelte, hogy tanítványokká formálják az összes nemzeteket.
Magasztalunk, mert a tanítványok a Föld határáig menvén, eljutottak hozzánk is, s ezáltal mi is Fiad tanítványaivá, egyházává lehettünk.
Magasztalunk, mert hívást, hivatást kaptunk Tőle, hogy barátságunkat kínálva fel embertársainknak szeretetközösségekbe gyűjtsünk minden jószándékú embert,
Magasztalunk, mert magunkévá tettük szövetségedet, hogy megmentsünk minden embert, aki a Bolygón él; s nemcsak az embereket, de magát a fenyegetett életet is.
Magasztalunk, mert reményt adtál nekünk a nukleáris halál, a bioszféra pusztulása, a gazdag Észak és a szegény Dél és Kelet feszültségének a csaknem reménytelenségében is: a szeretet győzhet a rossz felett, hiszen Fiad mondotta nekünk: Bízzatok, én legyőztem a világot!
Ezért az angyalokkal s az üdvözültekkel együtt egy szívvel zengjük:

Szent vagy, szent vagy, szent vagy, mindenség Ura, Istene!
Dicsőséged betölti a mennyet és a földet.
Hozsanna a magasságban!
Áldott, ki az Úr nevében jön!
Hozsanna a magasságban!

KÁNON

Amikor pedig, Jézusunk, elmondtad már az elmondhatókat, s tanítványaidat annyira egybeszeretted, hogy hűségük legyőzte félelmüket...

akkor az utolsó tavaszon arcod megkeményítve megindultál velük Jeruzsálem felé: tudván tudva, hogy próféta nem veszhet el Jeruzsálemen kívül...

s a Városba érve meghagytad tanítványaidnak, hogy hol készítsék el Neked s tieidnek — emlékezve az egyiptomi szolgaságból kiszabadító Istenükre — a pászka-bárányt...

s miután a felső teremben népednek, vallásodnak ősi szokása szerint elfogyasztottad velük a húsvéti bárányt keserű füvekkel, kovásztalan kenyérrel és ünnepi boritallal...

s miután köntösöd levetve s elibük térdelve megmostad 12 tanítványod lábát, hogy sose feledjék, nem uralkodni, hanem szolgálni küldted őket, s szívükbe írtad, hogy nem az a nagyobb, aki az asztalnál ül, hanem aki szolgál, akkor megújítottad Istennek az emberrel kötött egyetlen és örök szövetségét.

Kérünk tehát, mindenható Istenünk, küldd el Szentlelkedet e kenyérre és borra, hogy Jézus Krisztus jelen legyen közöttünk testével + és vérével.

Úgy újítottad meg a szövetséget, hogy a bárányvacsora maradékából kezedbe vetted a kovásztalan kenyeret, megköszönted, megáldottad, darabokra törted, s odaadtad tanítványaidnak ezeket a szavakat mondva:

Vegyétek és egyetek ebből mindnyájan, mert ez az én testem, melyet odaadok értetek!

Miután pedig a tanítványok ettek a kovásztalan kenyérből, felemelted az asztalról a szőlőtő borával telt kelyhet, megköszönted, megáldottad, s ezt is odaadtad tanítványaidnak ezeket a szavakat mondva:

Vegyétek és igyatok ebből mindnyájan, mert ez a szövetség vére; a vérem, amelyet én kiontok értetek és minden emberért!

S miután a tanítványok ittak a kehelyből, még ezt mondottad nekik:

Tegyétek ezt majd ti is, hogy emlékezzetek reám!

— Testvéreim, ez a mi hitünk szent titka.

— *Halálodat hirdetjük Urunk és hittel valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz.*

Jézusunk, emlékezve erre a szövetségújító lakomára, megköszönjük Neked, hogy tanítottál és hogy a szeretetre tanítottál minket; arra, hogy egybe akarjuk ölelni minden embertársunkat; nemcsak barátainkat, hanem azokat is, akik ma még közönyösek iránt unk, de még az ellenségeinket is.

Megköszönjük, hogy minderre nemcsak tanítottál minket, hanem a tanítás mellé ábraként odatetted nekünk életedet is, hűséges maradva küldetésedhez egészen a halálig, mégpedig a kereszthalálig.

Megköszönjük Neked, hogy példát adtál nekünk a szövetségi hűségre, hogy ahogyan Te éltél, úgy éljünk mi is.

Megköszönjük, hogy testeddel, véreddel, teljes Magaddal is táplálsz minket az idők végezetéig, hogy a szövetségi hűséget mi is megőrizzük; nemcsak mi, de gyermekeink, unokáink és minden nemzedékünk.

Megköszönjük, hogy megmutattad nekünk az Utat Atyád háza felé, ahova előre is mentél, hogy elkészítsed az örök lakóhelyet nekünk.

Most pedig Hozzád fordulunk, Mennyei Atyánk, hogy a Fiadtól tanított szeretetnek elköteleződve, szeretetközösségekben egyesüljön minden ember, hiszen erre teremtettél minket.

Imádkozzunk, hogy akik egyházunkban élnek, legyenek a föld sója, legyenek a világ világossága.

Imádkozzunk, hogy egyházunk az emberiség egységének jelévé, szentségévé növekedhessék az időben, mert ez a Tőled kapott feladatunk.

Imádkozzunk pápánkért, II.János Pálért, esztergomi bíboros érsek-püspökünkért, Lászlóért, hogy tisztüket Jézus tanítványaihoz méltó módon tudják betölteni életük minden napján.

Imádkozzunk testvéreinkért, akik a többi keresztény egyházban élnek, hogy úgy legyenek Jézusnak, közös Tanítónknak tanítványai, hogy sokat tanulhassunk tőlük.

Imádkozzunk szellemi-lelki őseinkért: Izrael vallási közösségében élő testvéreinkért, továbbá minden Téged kereső és Téged még nem is kereső embertársunkért, hogy mindannyian megvalósítsák magukban azt, amit megálmodtál róluk.

Imádkozzunk elhunyt testvéreinkért, hogy mindnyájan eljussanak az örök hazába. Imádkozzunk mimagunkért is, hogyha majd utunk véget ér, végy fel minket is Örök Országodba, ahol az élet teljessége vár reánk, s ahol a Szűzanyával, az apostolokkal, a vértanúkkal és minden szenteddel együtt, Urunk Jézus Krisztus által, Téged mindörökre dicsőítünk és áldunk.

Elővételezve e majdani dicsőítést énekeljük együtt:

Őáltala, Ővele és Őbenne
a Tiéd, Mindenható Atyaisten,
a Szentlélekkel egységben
minden tisztelet és dicsőség
mindörökkön örökké.
Amen.

Most pedig egymás kezét megfogva imádkozzunk azokkal a szavakkal, amelyekre Jézus tanította övéit: Fogjuk meg egymás kezét, egyik sor a másikét, másik sor a harmadikét, hogy egyetlen kézfogássá legyünk akkor, amikor a Tőle tanult szavakat mondjuk:

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy,
szenteltessék meg a Te neved,
jöjjön el a Te országod,
legyen meg a Te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is.
Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma,
és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek,
és ne vígy minket kísértésbe,
de szabadíts meg a gonosztól,
mert Tiéd az Ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké.
Amen.

— Az Úr békéje legyen veletek mindenkor!
— És a Te lelkeddel!
— Engesztelődjünk ki szívből egymással!
— Legyen békesség köztünk mindenkor!

Isten Báránya, Te elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk!
Isten Báránya, Te elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk!
Isten Báránya, Te elveszed a világ bűneit, adj nekünk békét!

— Íme az Isten Báránya, aki úgy lett Bárány, hogy oda tudta adni életét Istenért. Ez a Bárány hív minket lakomára, hogy e lakoma erejében mi is képessé legyünk életünket Istenért áldozni, az Isten Bárányaivá lenni. Mondjuk tehát válaszunkat, szívünk teljes alázatával, e minket olyannyira megtisztelő meghívásra:

— Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem!

— Krisztus Teste és Vére őrizzen meg minket az örök életre!

— (áldozás) —

Imádkozzunk!
Istenünk, magunkhoz vettük Fiadat, hogy az ő szövetségi hűsége, melynek csak a Golgota volt a határa, erősítsen minket, hogy a Szeretet Országának megvalósulásáért mi se sajnáljuk odaadni azt, amire Isten körülményeinkben megnyilatkozó akarata felszólít minket. A mi Urunk Jézus Krisztus által, aki veled él és szolgálva szeret a Szentlélekkel egységben mindörökkön örökké.
— Amen.

Jézusé lettem, ő meg az enyém,
Bárhová indul, Vele megyek én.
Bárhová vágyik, odaviszem Őt,
S rejtem a titkát vad szemek elől.

Jézusé lettem, ő meg az enyém,
Bárhová indul, Vele megyek én.
Bárhová vágyik, odaviszem Őt,
Szólnom a titkát Lelke ad erőt.

Jézusé lettem, ő meg az enyém,
Bárhová indul, Vele megyek én.
Bárhová vágyik, odaviszem Őt,
Bízom szavában, Szövetségem Ő.

— Az Úr legyen veletek!
— És a te lelkeddel!

Testvéreim, ami kezdődik, annak rendre vége is van. Így van ezzel a mai szövetségmegújító lakománkkal is. Már csak egy áldás van hátra. Ezüstmisémet még templomban mondhattam, Bandi bácsi péceli templomában ... igaz, zárt ajtók mögött, a pártállamtól való félelemben. Összesen 12-en voltunk. Közülük öten — reményünk szerint már az örök hazában ünnepelnek velünk: apám, anyám, Laci sógorom, Juhász Miklós és Lányi János paptársaim, akikkel együtt raboskodtam. De Éva néni, Bandi bácsi, vérszerinti testvérem, Kamilla (egyszerűbben: Babuci), Teri és jómagam, tehát öten még itt vagyunk. Vérszerinti testvéremet, Kamillát külön meg kell említenem, mert ő az egyetlen tanú, aki jelen lehetett a primíciámon, az ezüstmisémen és az aranymisémen is — ha magamat nem számítom. Ezüstmisémre készítettem egy áldást, de akkor azt nagyon kevesen hallhatták. Most befújom egy kis aranyfüsttel, s azzal áldalak meg titeket, nem külön-külön, mert az már borzasztó volna két és fél óra után, hanem egyszerre együtt mindnyájatokért imádkozva, imádkozva a Közösségért, a Bokorért, a Kézfogásért és mindazokért, akik ebben az órában testben és lélekben vagy akár csak lélekben együtt ünnepelnek velünk:

Kezem feltevése által
áldjon meg titeket az örök Szeretet,
világítsatok vele az emberek között,
hogy rólatok Rá ismerjenek!
Amen.

Hogy így legyen, ezért áldjon meg titeket a mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek! Amen.

Minden szentmise végén hallható, hogy *menjetek békével!* Most azt hallottuk, hogy ne menjetek, hanem maradjatok és kövesse az áldást az áldomás. Maradjunk együtt a folytatásban is, Jézus testvéreihez illően, békében, örömben és nagy-nagy szeretetben. Amen.

— Istennek legyen hála!

***

Benyhéné Andrea: Kedves Gyurka testvérem, ennyi szép szó és gondolat után nem tudom, hogy lehet-e még valamit mondani, fokozni biztosan nem. Mégis megköszönöm Neked most itt ennyi szép, nemes gondolat után, hogy ünnepelni tanítottál bennünket, és nem kevés részünk volt az elmúlt 44 év alatt különféle ünnepségekben. Példaként említem itt a decenniumok (a születésnapok tízévenkénti) ünneplését, a névnapokét, mindegyikünkét külön-külön, s ha utánaszámolok, nem 44-et számíthatok, minden évben egyet, hanem talán többet is. Nos, ünnepelni igazán megtanítottál. Egy tanárhoz nem illik, hogy zavarban legyen, én mégis egy kicsit zavarban vagyok... hadd mondjak mégis egy-két gondolatot köszönetként, nagyon röviden.

Az első, amit szeretnék Neked megköszönni (furcsa lesz talán), a bonyolultság meg az egyszerűség egyszerre. A bonyolultságot köszönöm, mert rá tudtál venni, hogy a KIO-t elolvassam és feldolgozzam, nyelvezetét és eszméjét elsajátítsam, ami nem volt egyszerű. Viszont köszönöm az egyszerűséget, mert lényegében három szóban össze tudom és mindnyájan össze tudjuk foglalni. Amikor az Újszövetséget kellett tanítanom irodalom-órán, boldog voltam ezért az egyszerűségért, amit mindnyájan fújunk kívülről, csak most én egy picit megtekerem a végét. Az egyik az adás: adni azt, amim van, anyagiakat, szellemieket, lelkieket... hogy az életünket is sikerül-e a végén, az még a jövő titka. A másik a szolgálat: hogy elutasítván a nagyságot, hatalmaskodást, keressük azokat a rabszolgáló munkákat, amiket talán kevesen keresgélnek a társadalomban (jó volna, ha ettől nem térnénk el). Végül a harmadik, amit régen békességteremtésnek mondtunk, most azonban ezt mondanám helyette: *kézfogás*. Hiszem, hogy ugyanezt jelenti.

Ezenkívül szeretném még megköszönni Neked a hitnek két aspektusát, hogy nemcsak igaznak tartani, de hűségesnek is lenni meggyőződésünkhöz: megköszönni Neked a reményt... többek közt azt, hogy még bennem is volt reményed akkor, amikor én elég reménytelen helyzetben láttam magam; és megköszönöm azt a fogyhatatlan szeretetet, amelyet mindig is éreztünk mindnyájan, s amiről tanúskodik nemcsak a mai nap, hanem sok minden más nap is. Most pedig szokásainkhoz híven a Bokor ajándékát szeretném Neked átnyújtani Hármat is, mert a három a bűvös szám. A főajándékot, a *Kézfogás* emblémát. Aztán Téged is megillet az Érted vagyok kötet, miként előadóinkat. S végül egy hálót egy egészen kis halacskával.

~~~

Serkenj fel, kegyes nép,
mosolyog az hajnal,
aranyszál tollakkal
repdes, mint egy angyal.

Ingó-bingó zöld fűszál
szépen felöltözik,
liliom-rózsával
meg is törölközik.

Amennyi fűszál van
a tarka mezőben,
annyi áldás szálljon
Gyurka Bá fejére!

~

...annyi áldás szálljon
mindnyájunk fejére!
~~~

Interjúk

Róbert László

az aranymise utáni agapé közben a TV számára filmet forgatott, és több jelenlévőtől mindössze öt mondatot kért a jelenről és a jövőről. Íme a spontán válaszok:

Dobner Győző baptista lelkész vagyok. Az 1970-es években kerültem kapcsolatba a Bokor-mozgalom vezetőjével, Gyurka bácsival. Megkeresett engem, hogy beszélgessünk — különböző felekezetek lelkészei — az evangélium igazi tartalmáról. Ez a barátság azóta is tart.

Turiák Ildikó vagyok, laboratóriumi asszisztens. Rettenetesen boldog vagyok ezen az ünnepen, mert most úgy érzem, mintha valami megvalósult volna abból, amit az Isten Országáról majd csak az időn túl remélek, hogy emberek a legkülönbözőbb helyről, a legkülönbözőbb pártállásból, a legkülönbözőbb gondolkodási struktúrákból néhány alapvető dologban olyan módon találkoztak össze, hogy abból barátság, melegség, szeretet született. Külön köszönöm ennek a szimbólumnak azt a megvalósítási formáját, ami a lakoma után a baráti asztaltársasággá válását tette lehetővé egy tömegnek, ami mindenhol másutt elszigetelt, atomizált nézőközönség csupán. Hogy mi a folytatás? Nézőközönségből, egymásmellettiségből kézfogássá, barátsággá lenni. Köszönöm az Istennek.

Éberhardt Ferencné Olga — Az ember szeretetre teremtett lény. Okos, értelmes — ha akar. A világban ezt nem tudja mindig megtalálni. Mert a világban jórészt önző, szeretetlen, kietlen az emberiség, de van olyan, mint például a Bokor, ahol az ember szeretetben, együttérzésben, együttsegítésben és egymással törődésben él. Köszönöm.

Demeczky Jenő vagyok, villamosmérnök. Azt hiszem, a tegnapi nap beszélgetései után talán szereptévesztés lenne, ha azt hinném, hogy én akár a saját személyemben, akár a Bokor nevében szólva, át tudom hidalni azokat a feszültségeket, szakadékokat, amelyek a mai magyar társadalmat széthasítják, s mégis azt gondolom, hogy ez a kézfogás jelképértékű, mert ha mi, hívő keresztények nem nyújtunk kezet az elmúlt rendszer ateistáinak, ha mi, magyar keresztények nem nyújtunk kezet a magyar zsidóságnak, ha mi, keresztények egymásnak nem nyújtunk kezet, akkor ugyanazok a veszélyek várnak ránk, amelyek a minket körülvevő országokban lángtengerré változtatták a lehetséges emberi együttélést. Ennek a kézfogásnak a gondolata kapcsolódik a mi múltunkhoz is, ahhoz, hogy összetalálkoztunk annak a jézusi örömhírnek az erejében, amelyik megtanított minket arra, hogy csak felebarátaink vannak, s hogy kezet kell nyújtanunk a volt ellenfeleinknek is. Köszönöm.

Márcziné Sárossy Anna vagyok. 1971-ben festőnek készültem. Potenciális festőből aztán nyolcgyermekes anyává lettem annak hatására, hogy Gyurka bácsi gondolataival találkoztam, és ez felforgatta addigi életemet, és úgy érzem, hogy bár le kellett mondanom valamiről, valami fantasztikus többletet kaptam azáltal, hogy a gondolkodásom kitágult és átformálódott, és ebbe nagyon sok minden belefér. Sok mindennel kell foglalkoznom — vágyam, a festészet helyett, de most például erre a szép ünnepre valahol kitör az emberből a művész, amit elaltatott. Egy műsorral sikerült örömet szereznem. Magyarságunk, népművészetünk értékeit akarta megmutatni, és vágyat kelteni iránta másokban is. Nagyon fontosnak érzem, hogy ne csak keresztények legyünk, hanem magyar keresztények, s ezt a keresztény nyelvet ne egy ún. eszperantó nyelven beszéljük, hanem a saját anyanyelvünkön, ami a magyar népdal, ami a magyar néptánc. Azt hiszem, hogyha az ember megtalálja a gyökereit, a magyarság gyökereit, akkor olyan értékekre bukkan, melyekkel összekapcsolva őket a keresztény értékekkel maradandót tud nyújtani ennek a kis országnak.

Kaszap István vagyok, számítógépes rendszertervező a foglalkozásom. Húsz évvel ezelőtt találkoztam Gyurka bácsival, és ez a találkozás megváltoztatta az életemet. Itt tanultam meg az ő tanítványaként, hogy mit jelent embernek lenni, mit jelent kereszténynek lenni. Itt tanultam meg, hogy nemcsak magammal kell foglalkoznom, nemcsak a házastársammal, gyerekeimmel, szüleimmel kell foglalkoznom, akikkel minden tisztességes ember törődik, hanem gondolnom kell a közelemben levő magyarországi rászorulókra és erőimhez képest nem szabad elfeledkezni az európai és a világ más részén lakó rászoruló, éhező embertársainkról sem.

Kaszap Istvánné Márta vagyok, matematikus. Felnőtt fejjel tanultam Gyurka bácsitól az evangélium útját. Kezdettől fogva úgy érzem, hogy ez a kézfogás-jelkép, amelyet a konferencia jeléül választott Gyurka bácsi, mindig megvolt. Nagyon szeretném azt, hogy ha ez a jel a mai magyar zavaros társadalmi helyzetünkben élesen ható jel és hívás lenne mindenki felé, hogy békességet kell teremtenünk, mert csak így tudunk együtt élni.

Bulkai Tamás szervezőmérnök vagyok. A Bokor 30–50 éves múltja, egyáltalán a léte a bizonyíték arra, hogy alulról szerveződve saját lelkiismeretünkre figyelve, önmagunkat képezve és egymásra nagyon odafigyelve, együtt munkálkodva meg lehet változtatni a világot, legalábbis a mikrokörnyezetet magunk körül. Szeretnénk ezzel példát mutatni a magyar társadalomnak is, és az egyháznak is, hogy legyenek bátrak és kezdeményezőkészek. A laikusok kezdjék meg, illetve folytassák a saját szervező munkájukat, ne várják az „illetékesektől", hogy megmutassák nekik, mit kell csinálniuk! Saját kezünkben van letéve a jövőnk, éljünk vele!

Bisztrai György vagyok. Az Irotron KFT ügyvezetője. Iskolai végzettségem római katolikus teológia, szakmám irodagépműszerész. Ami nagyon fontos a kézfogásban: hogy mindenkivel egyenlőnek élhetem meg magam és mindenkivel testvérnek gondolhatom magamat. A mai ünnepi misén, Gyurka bácsi aranymiséjén azt a közösséget tapasztaltam, amit szeretnék megtapasztalni minden vasárnap. Az üzenetünk nem más; ha nem formáljuk át a feudális egyházközségeket egyházközösségekké, akkor elfogynak a hívek, kiöregszenek, akik még ott vannak. Jól felfogott érdek, hogy kilépjünk az egyházias gettóból és közösséget, felebaráti közösséget hozzunk létre. Ha nem, lehúzhatjuk a rolót, mert annyi szellemi kihívás éri a lelkeket, hogy el fognak menni oda, ahol felnőttnek és partnernek, és nem gyermeknek és alattvalónak tekintik. A folytatást nem tudom másként elképzelni, mint ahogy eddig csináltuk. Kettő hetenként találkozunk mindig más-más lakáson, mindig más az elnök, és mindenkinek jár a szó. Senki nem káposztafej. Mindenkinek van szava. Ez a Bokor hagyománya, szemben a vasárnaponként sokhelyütt tapasztalható személytelenséggel. A közösségben a jézusi szó

felforrósodik és tetté válik. Tettéválás — mit jelent ez? Segítő kezet, segítő lelket nyújtok a másik ember felé, az éhezőnek pénzt adok, s az üldözöttek iránti szolidaritás mélyebb és teljesebb életet fakaszt. Köszönöm.

Pomogáts Béla vagyok, irodalomtörténész. Én szolidaritásból vagyok itt, noha nem vagyok a Bokor tagja, nem tartozom ahhoz a közösséghez, amelyet Bulányi György atya vezet. Azonban 1950 óta ismerem őt és úgy gondoltam, hogy mint volt piarista diák és a Piarista Diákszövetség egyik vezetője megszorítom a kezét aranymiséje után. Azonkívül vannak olyan értékek, amelyeket felhalmozott az a mozgalom, az a közösség, amelyet ő életre hívott. Az elmúlt néhány esztendőben nagyon sok minden tönkrement Magyarországon. Az a közösség, amelyet Bulányi atya teremtett, az megőrizte számunkra az áldozatvállalásnak, a helytállásnak és a hűségnek az értékeit. Ezek keresztény értékek. Tehát az a véleményem, hogyha újra akarjuk kezdeni erkölcsileg is az országnak az életét, akkor ezekre az értékekre kell támaszkodnunk, és ezek lehetnek azok az értékek is, amelyekkel szélesebb körben elismerve és méltányolva azokat, eljuthatunk a kölcsönös kiengesztelődésnek, az együttműködésnek az útjához.

Benyhe István vagyok, középiskolai tanár és kerületi képviselő. Régi családi szálak fűznek a Bokorhoz, különösen Gyurka bácsihoz édesanyám révén, és fejlődésében, folyamatában figyelhettem a Bokor alakulását. Úgy érzem, hogy mindig lenyűgözött az a mélységes demokratizmus és az a nyitottság, ami jellemzi a Bokrot. Politikai területen, társadalommenedzselési modellekkel foglalkozván, megdöbbenve és csodálkozva látom, hogy ez a közösség valóban szót tud érteni egymással. Szót tud érteni a másik emberrel. El tudja viselni a másságot és olyan alternatívát kínál, ami mindenki számára élhető. Úgy érzem, hogy a Bokor valami olyan dolog egész Európában, olyan fantasztikus és olyan kovászosító erővel rendelkezik, ami egészen biztos, hogy nekünk most, távlatilag talán másoknak is történelmet fog csinálni.

Tornai Alajos, nyugalmazott gyermekorvos vagyok. Még Debrecenben mint piarista diák ismertem meg Bulányi atyát, mint piarista tanárt. Tanárom volt, és akkor is nagyon nagyra tartottuk irodalmi ismeretét, képességét, amiből nagyon-nagyon sokat merítettünk. A későbbiek folyamán, miután megszűnt az iskola piarista gimnázium lenni, akkor egyetemi lelkész volt, én is egyetemi hallgatóként kapcsolódtam be, s ennek megfelelően a Bokor első generációja tagjának érzem magam. Három vagy négy éven keresztül nagyon szorosan együttműködtünk, s ő közvetítettte felém az Úristennek azt a kegyelmét, ami engem egész életemen keresztül megtartott.

Nevem *Kaszap László*, matematikus végzettségem van, vállalkozóként tevékenykedem az elmúlt egy-két évben. Szerencsés embernek tartom magam, mert húsz éve találkoztam Halász Bandi bácsival, utána Gyurka bácsival, utána Vass Tamással és Barcza Barnával.

Merza József vagyok, matematikus és ahhoz a középosztályhoz tartozom, amely pillanatnyilag leszakadóban van, és havonta egyszer tankolja a Trabantját. A Bokor-múltam 43 éves, tehát bőséges tapasztalatom van, és ne is kívánja most senki, hogy valami hatalmas elméletet mondjak ezen a címen. Mint ősi Bokor-tagnak egyetlen szorongó érzésem volt csupán, hogy ebben a szétszabdalt és megosztott társadalomban vajon elfogadják-e azt a kezet, amelyet mi most szeretettel nyújtottunk ki sokak felé (én magam is vagy 70 meghívót küldtem Bokron kívüli barátoknak és olyan embereknek, akiket ismertem). Nagy öröm számomra, hogy elfogadták, és boldog vagyok, hogy mindenütt ismerőst üdvözölhetek.

Király Ignác vagyok. Iskolai végzettségem római katolikus teológia, a szakmám pedig asztalos. 13 gyermekünk van. Feleségem mellettem, majd ő következik. Ami számomra nagyon jelentős volt az életalakításban, a Bokorhoz tartozásunkban: hogy a másokért élésben érzek valami fantasztikus nagy önnevelőt. Ha a magam lustasága következtében nem is tudnék fejlődni, kénytelen vagyok fejlődni azért, mert várják ezt tőlem a barátaim; várják, hogy imádkozzam jobbá levésükért és a magaméért, s hogy tanuljak azért, hogy táplálni tudjam őket. Sorolhatnám az élet összes megnyilvánulását. Igazából ez az én örömöm, hogy olyan barátokhoz tartozhatom a Bokorban, akik inspirálnak erre a fejlődésre. Szerintem az Isten Országa ennek a fejlődésnek az egyik alapvető jele. A jövőt abban látom, hogy sikerüljön olyan jól csinálni, hogy mások is kedvet kapnak rá. Ezt kívánom nekik.

Király Ignácné vagyok, ápolónő a végzettségem. Most otthon vagyok, mint a 13. gyerekemnek gyesen lévő gondozója. Nagyon nagy felelősségnek érzem ebben a világban ennyi gyereket vállalni és felnevelni, és ebben a Bokornak az eszményei nagyon sokat segítettek. Nagyon nehéz olyan támpontot adni ebben a világban a gyerekeknek, ami más, mint amit ez a világ ad. Gyurka bácsitól tanultuk meg az élet szeretetét, hogy tiszteljük és szeressük elvállalt gyermekeinket, és úgy érzem, ehhez a Bokor nagyon sok eszmei segítséget ad.

Bulányi György vagyok, piarista. Közel ötven esztendő óta csinálom a kézfogást. Azt hiszem, hogy kézfogások nélkül nincsen semmire sem semmiféle megoldás. De ha a kézfogás folytatódik, és egy életre szóló egymást megbecsülése születik meg belőle, akkor történik valami a világban. Azt hiszem, hogy ennek a kétnapos konferenciának mindannyiunk életében az lesz a következménye, hogy egy-két emberrel több lesz azoknak a száma, akikkel barátkoznunk kell, és ha így lesz, akkor megérte.

Albrecht Júlia vagyok, képzőművész. 1974-75 óta kapcsolódom a Bokorhoz, és életemnek meghatározó, fundamentális részét képezi az, amit a Bokortól kaptam. Nagyon hálás vagyok azért, hogy egy ilyen nyílt, szabad ünnepet megrendezhettünk, és ilyen nagy létszámban örülhetünk mindannak, amit Gyurka bácsi elkezdett. Mint művész, nagyon hálás vagyok a Bokornak azért, hogy szereti a viccet, szereti a játékot, szereti a művészetet és mindent, amit a kultúra profi szinten igényel.

Hollai Keresztély vagyok, a zeneművészeti főiskola tanára Debrecenben. Meggyőződésem, hogy nekünk, istenhívőknek, roppant felelősségünk van a jövőt illetőleg. Másrészt az az érzésem, hogy nem elég jól közvetítjük Istenünk, Jézusunk tanítását, és ezért nem alakul elég jól a jövő. Ahogy te mondtad, Laci: a folytatással vannak gondjaink. Én az egyik legnagyobb gondot abban látom, hogy a Miatyánk „Legyen meg a Te akaratod!" mondatát rosszul értelmezzük. Ha ma ezt egy fiatalnak mondom, annak rögtön az engedelmesség jut eszébe, és nem gondol arra, hogy mikor én azt mondom Istennek, hogy „legyen meg a Te akaratod", akkor Ő visszakérdez: „Mit gondolsz, mi az én akaratom?" És nem tudunk erre értelmesen felelni. Pedig meggyőződésem szerint ez volna Isten felelete: „Ide figyelj, az az akaratom, hogy legyél sokszínű, végtelen sokszínű! Olyan sokszínű, mint amilyen én." Abban a pillanatban, amint ezt egy fiatal megértené, rájönne, hogy tőle azt várják el, hogy fantasztikusan sokszínű legyen, roppant fantáziával kezdhet hozzá az életéhez. Abban a pillanatban lelkesen istenhívő lesz, és rendbe jön a folytatás, ahogy te mondtad.

Orbán József vagyok, földmérő a foglalkozásom. Miskolcon lakom. Ezelőtt 13 évvel kerültem el otthonról. A főiskolai tanulmányokat egy másik városban végeztem, ahol találkoztam Bokor-közösségben élő barátokkal, akik testvéreim lettek, és a diákéveket, amelyek egyébként is meghatározók az ember életében, annyira átszőtte a szeretetközösségnek ez a légköre, hogy végül is megszereztem az életemet meghatározó elveket és tapasztalatokat. Amiért még nagyon hálát adok a Jóistennek, az az, hogy a családi életemet is ebben a város-

ban kezdhettem el, és hogy a jegyeskort és a házaséletet olyan házasközösségben, olyan házaspárok között tudtuk elkezdeni, akiktől rengeteget tanultunk. Ezt vittük aztán haza, amikor visszakerültünk szülővárosunkba, és azóta is ezt próbáljuk valamilyen módon tovább éleszteni magunkban. Ami nekem ebben a mai találkozóban nagyon nagy élmény volt, hogy az ember azt érezhette: hazajön, testvérekre talál, régi barátságokat elevenít fel. És tényleg, mint amikor egy atya magához öleli a gyermekeit, úgy ültük itt körül az oltárt, és úgy tudtunk a szülői házban egymásnak örülni, és hát Gyurka bácsinak is nagyon.

Simonyi Gyula vagyok, informatikus. A kézfogás számomra azt jelenti, hogy a keresztények egysége megvalósult. Kihirdethetjük ezt a nagy ökumenikus örömhírt, hogy nincs többé egyházszakadás, valójában nem is volt. Egyetlen egyházszakadás volt, amikor bizonyos keresztények a hatalom oldalára álltak és elkezdték üldözni a többieket. Ezek a hatalom oldalán álló keresztények aztán megoszlottak később több egyházra, felekezetre, de az igazi erőszakmentes keresztények egysége mindig is megmaradt. A jövőt pedig, a folytatást úgy látom, hogy egy óriási, világszerte folyó forrongás zajlik: visszafelé történik a konstantini fordulat. Kezd a kereszténység visszarendeződni az erőszakmentes mag köré, és kezdi újra az ősegyházi gondolkodást és formákat fölvenni és az evangéliumhoz tömegesen visszatalálni.

Kőszegi Tamásné, Melinda vagyok Pécsről. Gyógytornász vagyok, de főállásban feleség és édesanya. Van egy szép férjem meg öt gyerekünk. Boldog ember vagyok, mert nap mint nap tapasztalom az Isten szeretetét, nap mint nap tapasztalom a testvérek szeretetét, és tudom, hogy mi a dolgom. Azt hiszem, ennél több már nem kell a boldogsághoz. A kézfogásról talán annyit, hogy én Pécsett örömmel tapasztalom, hogy nálunk sohase volt akkora feszültség, mint máshol az országban, a Bokor-közösségek körül. Ezt én annak tudom be, hogy nem levelezünk egymással, hanem együtt teázunk, együtt kirándulunk, együtt drukkolunk, hogy sikerüljenek az ifjúsági misék, s azt gondolom, hogy mihelyt személyesen ülünk le beszélgetni egymással, valahogyan kihúzódik a méregfoga a sok-sok pletykának, amit egymásról hallunk. Én úgy örülök, hogy ilyen sokfélék vagyunk! Közösségünkben is van, aki cigányokkal foglalkozik; van, aki mozgássérültekkel; van, aki öregekkel, fiatalokkal. Olyan jó, hogy ilyen sokfélék vagyunk!

Kovács Tádé vagyok. 48 éves pályakezdő fiatal. Tatán mentálhigiénés csoportvezető már egy éve. Mögöttem áll a feleségem és a kislányom, aki már három hónapos. Eredeti foglalkozásom pap volt, de a magányt nem bírtam és megnősültem. A Bokor ezért nem közösített ki, ezért mérhetetlenül hálás vagyok. Úgy ismernek a Bokorban, hogy folyton kérdezek, és valódi kérdéseket teszek föl, amelyekre nem tudom a választ. De nagyon sokra kaptam a Bokorban választ. Egynémely kérdésre én is megpróbáltam választ adni. A kézfogásnak az a fajtája, ami itt létrejött, nagyon hasznos abból a szempontból, hogy merít az ember abból a sok kincsből, amit a másik ember a magunk számára jelent. A kézfogásnak azonban vannak furcsa formái is. A főpap szolgájának kezét nem lehet megfogni, amikor az arcul üti az embert. A jerikói koldus kinyújtott kezét, amibe alamizsnát kér, nem lehet megfogni, abba tenni kell valamit. Feleségemet úgy ismertem meg, hogy az iszákosmentő missziót csináljuk immáron két éve, és itt nemcsak barátkozunk egymással, hanem megpróbálunk segíteni is a szenvedélybetegségből kimenekülni vágyókon. Közben létrejött, úgy mellesleg, a házasságunk is.

Bensó Beáta vagyok, 24 éves, orvostanhallgató, 14 éves korom óta a Bokorban. Akkor voltam az első lelkigyakorlaton, s azóta mindennap fejlődést és új lehetőséget ad az Isten, hogy gazdagodjam. Úgy érzem, hogy a Bokorral való kapcsolat is ajándék, ahogy a lelkivezető is ajándék, a férjem is ajándék. Nagyon sok mindent kaptam ettől: megtanított gondolkodni.

Szabó László vagyok, oktató egy szakközépiskolában. Ebben az ünnepi szituációban a kézfogásról a barátság jut eszembe. Ha továbbgondolom, akkor a szeretet, ha még tovább gondolom, a szerelem. Úgy gondolom, hogy ezeket kell megvalósítani itt a földön, mert erre alapozódik az egész világ. A Bokorban értettem meg, hogy Jézus barátságra alapította az Ő országát, és mivel a barátság szinonimája a szerelem, ezért a szerelemre, a szeretetre. Ugyancsak itt értettem meg, hogy szülőnek lenni, gyerekeket nevelni valami isteni dolog, és az Isten munkatársának érzem magam, és nagyon értékesnek tartom ennek következtében azt, hogy gyerekeket nevelhetek. Azt hiszem, hogy ezekre a dolgokra alapozva a jövő mindig biztos, mert a szeretet örök emberi dolog; a szerelem is, meg a barátság is. Ezek nélkül nincs élet, nincs emberi élet a földön.

Balogh László vagyok, Debrecenben élek. Szüleim a Bokor alapító tagjai közé tartoztak annak idején, az ötvenes években. Gyurka bácsival kezdték. A feleségem szülei is. Végzettség szerint agrármérnök vagyok, elvégeztem a Teológiai Akadémia levelező tagozatát is. Számomra mindezek mellett a legnagyobb iskola a Bokor volt, ahol megtanultam gondolkodni, szabadon gondolkodni és ezekről vitatkozni. Annyit szeretnék még elmondani a kézfogással kapcsolatban, hogy folyamatos kézfogás az, amelynek az utóbbi években tanúi vagyunk. Úgy tapasztalom, hogy nincsen elválasztó határ, felekezeti határ. Ugyanúgy szót tudok érteni egy református vagy egy szabadkeresztény testvérrel, aki őszintén ráteszi az életét az evangéliumra.

Téglásy Ferenc

kérdései a Kézfogás-konferencia és az aranymise után
Válaszol: Bulányi György

T.F.: — Két szép nap után, két felemelő nap után vagyunk. Aranymiséje egyszer szokott lenni egy papnak. Gyurka bácsi, hogy érzi most, miről szólt ez a két nap?

B.Gy.: — Kicsit nehéz ilyenkor megszólalni. Először is könnyíteni szeretnék magamon azzal, hogy tegezlek. Megkérlek, te is tegezz engem. Ilyenkor az ember egy kicsit meg van hatódva. Miről is szólt ez a két nap? Reményről abban, hogy van megoldás. Gondolati síkon is van megoldás és gyakorlati síkon is van megoldás. Talán a dolgok sokkal egyszerűbbek, mint ahogy akár teoretikus, akár praktikus síkon megmutatkoznak. Közhely lett a schumacheri szó, hogy „a kicsi a szép”. Akármi is a helyzet a nagyvilágban, ha Jancsi és Juliska találkoznak, és Jancsi úgy viselkedik, ahogyan azt Juliska mindig álmodta, s a Juliska úgy viselkedik, ahogy azt Jancsi mindig álmodta, akkor abból élet lesz. Akkor abból gyerekek fognak születni, és az élet továbbmegy. Ady Endre egyszer azt mondta, hogy hiszek az ember szépbe szőtt hitében. Lehetetlen, hogy az Isten fusermunkát végzett volna. Hogy szükségképpen atomhalálban meg a bioszféra pusztulásában kell ennek az ügynek végződnie. Ha elkezdünk egy kicsit gondolkozni és hajlandók vagyunk egy kicsit csendben maradni, akkor bárki rájöhet arra, amire a mi Urunk Jézus Krisztus is rájött. Én nem tudok dönteni az emberiség számára abban a kérdésben, hogy Ő ki volt. De az reánk maradt, hogy 40 napig csendben maradt, és én azt hiszem, hogyha csendben maradunk, akkor egyszer úgy érezzük, hogy el kell indulni és el kell mondani, hogy van megoldás. Azt hiszem, hogy aki ezt a két napot velünk együtt eltöltötte, abban valami kis reménysugár azért megvillant, hogy talán lehet úgy élnünk, ahogy a szíve mélyén minden ember érzi, hogy élnie kell. És élnünk kell. Azt hiszem, hogy ez volt ez a két nap.

T.F.: — A Bokornak gondolkodnia kell. Azt is kérdezhetném, mi lesz a Bokorral?

B.Gy.: — Talán nem jelentéktelen dolog az, hogy mindig ellenálltunk annak a kísértésnek, hogy valahol bejegyeztessük magunkat. Meg még annak is, hogy magunk fölírjuk egy lapra, listába, hogy kik tartozunk ide. Mintha erre nem volna szükség. Mintha a Bokor egy olyasfajta kísérlet lenne, amit a Bokor név nélkül ugyanígy lehet csinálni. Mi nem akarjuk, hogy a Bokorba „belépjen” az egész emberiség. Mi azt gondoljuk, hogyha kapunk a történelemtől egy kis prést, amely leállít bennünket és elveszi tőlünk a lehetőséget, hogy rohanjunk a pénz, az érvényesülés és a nagyság után, amikor ezt megkapja egy személy vagy egy társadalom, akkor ott elindulhat az a lélektani, nem csoda, hanem lélektani törvényszerűség, ami, azt hiszem, Jézussal is megtörtént. Most a kérdés másik fele, hogy mi lesz a Bokorral? A Bokor sorsa rajtam, a másikon, a harmadikon és a negyediken fordul. Rendkívüli és csodálatos dolgokat nem tudunk csinálni. De most, ha hazamegyek, akkor e nagy nyomás után elhatározom, hogy holnap időben fel fogok kelni és imádsággal fogom kezdeni a napot. És összeírom, hogy mi az, ami legsürgősebben elintézendő, megírandó. Helytállni. Azt, amit itt a végén mondottam, hogy megköszönni nem tudom nektek, amit csináltatok, azt tudom mondani, hogy hálából igyekszem tisztességesebben viselkedni. Mit jelent ez részemről, hogy igyekszem tisztességesebben viselkedni? Tenni a dolgomat és megfelelő modorban tenni a dolgomat. Talán csak annyi, amennyi kell ahhoz, hogy egy házasság tovább funkcionáljon, és eljussanak az aranylakodalomig, válás nélkül. Én azt hiszem, hogy ezen fordul a Bokor sorsa. Ne únjuk meg! Mit? Hát rajta lenni, hogy rajta legyünk. Hogy ne maradjunk nagyon alatta annak az álomnak, amit az Isten megálmodott rólunk, amikor megteremtett. Valami ilyesmit.

T.F.: — Gyurka bácsi, engedd meg, hogy egy nagyon intimet kérdezzek: ma este hogy fogsz imádkozni? Mit fogsz mondani Istennek?

B.Gy.:— Ha ma este eljutok az ágyamig, akkor összesen a három éves koromban tanult imádságot fogom elmondani: Én édes Istenem, hálát rebeg lelkem, hogy egész napon át úgy szerettél engem. Bánom sok vétkemet, szent Fiadnak vére mossa meg szívemet...és így tovább, és semmi többet, és el fogok aludni egy fél Eunoctinnal.

T.F.: — Van-e megoldás a püspöki kar nehezteléséve, kizárásával szemben? Lehetséges-e, hogy a Bokrot befogadják? Lesz-e kézfogás?

B.Gy.: — Azt hiszem, semmiféle remény sincs reá, mert nem tehetem meg, hogy bűnbánatot tartsak amiatt, ahogyan viszonyultam ahhoz, amit a szovjet megszállás eredményezett. A magyar hierarchia függvénye a vatikáni hierarchiának, és ez a vatikáni hierarchia úgy gondolja, hogy helyes úton járt, amikor XXIII. János kezdeményezésére nyitott a Szovjetúnió felé, és elindult az a tárgyalás, amelyiknek eredményeképpen 64-ben a Vatikán részleges megegyezést kötött, aminek az lett a következménye, hogy egy teljes nietzschei „Umwertung der Werte”, egy teljes értékcsere jött létre: aki korábban hős volt, az egyszerűen engedetlenné lett, s aki korábban engedetlen volt, az egyszerre engedelmessé lett. Én nem csináltam meg ezt a fejem tetejére állást, s ennek következtében én engedetlenné lettem. Friedrich Heer, egy német, már meghalt kortársunk vastag könyvekben elmélkedett az egyház Hitlerrel szemben tanúsított magatartásáról. Ez a magatartás ugyanaz volt, mint amit XXIII. János a szovjet kommunizmus felé kezdeményezett nagyobb bajok elkerülése érdekében. A Vatikán akkor is valamiféle megegyezést hozott létre. Ez a Friedrich Heer azt mondotta, hogy a Szentlélek Úristen akkor mélyen elhagyta az egyház hierarchiáját. Ha majd elkövetkezik egy olyan idő, amelyikben megfogalmazódhatik, nem a Bokor részéről, hanem mások részéről, hogy a Szentlélek mélyen elhagyta az egyházat akkor, amikor rátért arra az útra, hogy a pártállam számára megbízható személyeket emelt az egyház élére és mintegy a pártállam kegyéből lehetett olyan vallási életet produkálni, ami annak céljait nem zavarta... Ha egy

ilyen jellegű változás következik be, akkor lesz képes egyházam hierarchiája a Bokor megítélésében módosítani. Ehhez azonban jelentős politikai változásra van szükség. Nemcsak rendszerváltozásra, hanem személyváltozásra is. De ezt a változást nem óhajtja sem Washington, sem Moszkva, sem Tel-Aviv, sem Róma, senki. Ezért aztán reálisan nem számíthatok arra, hogy az én életemben a hierarchia megítélésében valami változás történjék. Jobb kellemesen csalódni, mint türelmetlenül várni, hogy na most már, na most már.. Annál is inkább, mert ha türelmetlenül várunk valamit, akkor előbb-utóbb csinálunk egy elvtelen lépést.

T.F.: — Nem igazán időszerű a kérdésem, de most, hogy felmerült, hogy a „Te életedben"... Lehet, hogy nélküled megpróbálják elfogadni vagy elfogadják a Bokor-közösséget, mint a katolikus egyház részét? Vagy annyira személyedhez van kötve?

B.Gy.: — Ezt nem látom világosan, mert egyfelől igen, másfelől nem. Igen, mert a Bokornak minden más papja működési engedéllyel rendelkezik, még a nyugdíjas és a kényszernyugdíjas is. De amint hallhattad a majdnem legutoljára megszólaló plébánosunknak a szavát, nincs utánpótlás. Nincs papi utánpótlása a Bokornak. Ha valamelyik gyerekünk, a Bokor családokban felnőtt gyerekek közül valaki bemenne a szemináriumba, hát lebukna pillanatok alatt. Ha elmondaná, hogy hogyan gondolkodik.

T.F.: — Ráismernének?

B.Gy.: — Igen, ránk ismernének, a Bokorra ismernének. Tehát az én halálom, az csak annyit jelentene, hogy én nem vagyok, de a Bokor-irodalom elfogadhatatlan. Semmiféle katolikus folyóiratban nem tudunk megjelenni. A mi könyveinket hiába adjuk ki saját pénzünkön, a katolikus boltok nem fogadják el. Ha nekem valami publikációs lehetőségem van, akkor az a Magyar Nemzet, a Pesti Hírlap, a Népszabadság és így tovább. De sohasem a Vigília vagy az Új Ember.

T.F.: — Ámde a Bokorban is szükséges, hogy legyenek papok. És, ha nincs utánpótlás, akkor ez komoly veszély, legalábbis laikusok és a papok egy meghatározott arányára jó lenne odafigyelni. Úgy gondolom, hogy azért a Bokor sem lehet meg pap nélkül. Vagy meglehet?

B.Gy.: — El kell most mesélnem valamit neked. Január első felében Lyonban voltam egy konferencián, 12 európai ország küldöttei voltak ott képviselve. A konferencia immár negyedik konferencia volt, évenként találkozik *Jogok és szabadságok az Egyházban* címmel. Az irodalmukat is hozták. Amikor megismerkedtem az ottlevőkkel, nehéz helyzetbe kerültem: „Hát ti csak úgy elmélkedtek arról, hogy mit kell csinálni, de nem jutottatok el még oda, hogy áttegyétek a valóságba azt, hogy közösség pap nélkül, hát ez teljes ellentmondás, mert ahol Jézusnak közössége van, ott van eucharisztia is" — mondták nekem. Kiderült, hogy mi, a nagy eretnekek, csak megírjuk az Egyházrendben, hogy ez képtelen állapot, hogy kétezer, meg ötezer, meg tízezer ember számára van csak egy pap, és képtelen állapot, hogy az eucharisztiát 100, 200, 300, 500, 1000 fős sokaságok és nem egy asztal körül elférhető emberek ünneplik. Csak beszélünk, de nem teszünk. Akikkel én ott találkoztam, túljutottak ezen a „van pap, nincs pap" problémán. A Bokor még nem. És félek, hogy az én ultrakonzervatívizmusomnak a következtében, aki még Schütz Antalnál tanultam a teológiát és ezért csípőre tudom tenni a kezemet akárkivel szemben, s ember legyen a talpán, aki kimutatja azt, hogy egy tévedhetetlen tanítással szembekerültem. De hát a világ túllép az ilyen ultrakonzervatív öreg urakon, mint amilyen én vagyok. Nem biztos, hogy ez a probléma, amit most fölvetettél, akkor is probléma lesz, ha én lehunyom a szemem.

T.F.: — És jól lépett túl a világ ezen a problémán? Joga volt, nemcsak lehetősége volt túllépni ezen a problémán? Megoldott ezzel valamit, hogy túllépett rajta?

B.Gy.:— Hát ezt mindig a történelem mondja meg, hogy egy kezdeményezés jó volt-e vagy sem. Hát jó volt-e, hogy mi '45 tavaszán ott, Debrecenben négyöt magyarként összebújtunk? Jó volt-e? Erről nagyon megoszlanak a vélemények itt, Magyarországon. Én csak azt érzem, hogy le lehet menni ám a nullára is. A katolicizmus Magyarországon már egyszer lement a nullára, amikor a török hódoltság alatt a Habsburg csíktól, a nyugati csíktól kezdve elindulhattál, aztán Szegeden megállhattál az alsóvárosi barátoknál, aztán Csíksomlyóban találtad a következő katolikus liturgiát. Ezt még egyszer meg lehet csinálni. Ha nekünk ma lehetőséget adnának, akkor a Hit Gyülekezete meg a nemhitgyülekezete nem tudna így nőni. Ott hallanak személyes szót. Nálunk meg azt, hogy „az Úr legyen veletek". Hát ezzel nem tudjuk fölvenni a versenyt az egyéb kínálatokkal. Azt hiszem, hogy visszavonhatatlanul elmúlt az az idő, amikor elegendő, hogy egy teológiát elvégzett tisztelendő bácsi szavára hallgatnak. Azt hiszem, ez az idő elmúlt. Én csak olyan emberekkel találkozom, akik a legszemélyesebb emberi megbecsülést és ráfigyelést igénylik akkor, ha én velük szeretnék valamit csinálni. Ez végeredményben egy nagyon súlyos dogmatikai kérdésre megy vissza, amit én kisüsti nyelvre úgy fordítok le, hogy a nagy kérdés az, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus 12 kardinálissal, püspök atyával sétált-e a galileai dombokon, avagy 12 sráccal? Mert ha 12 sráccal sétált, akkor ez a 12 srác a házas Péterrel — hogy a többi házas volt-e, azt nem tudjuk, de Péter házas volt, és Jézus úgy gondolta, hogy mivel ennek már felesége van, azért erre már rá lehet bízni ezt a 12 srácot, — akkor ez a 12 srác — mondok egy buta szót —, az egyházon belüli hatalom forrása. Meg egy nem butát: az egyházon belüli felelősség forrása. Ha 12 püspökkel sétált, akkor persze egészen másképpen áll a helyzet. De van ma már nem magyar nyelven és nem bokortagok által írt szakirodalom erről szerte a nagyvilágban. Nem biztos, hogy az a képlet, amely Nagy Konstantintól máig kialakult, az egyetlen lehetséges képlet, amelynek alapján az egyház tovább tudja vinni a küldetését.

T.F.: — Ezek után szinte kötelező azt kérdezni, hogy akkor várhatunk-e valamit a magyar katolikus egyház megújulásában pl. az egyházmegyei zsinatoktól, vagy az legfeljebb időnként megrendezett konferenciák sorozata lesz?

B.Gy.: — Erre megint van egy igen meg egy nem válaszom. Beültem a városmajori templomba, amikor Kamarás Pista ezt a zsinati előkészítő munkát végezte. Várszegi főapát aranyos volt, Aszalós János csudálatos szép teológiai dolgokat mondott, és akkor a közgazdász Farkas Beáta azt mondotta, hogy mindenekelőtt a „kompetencia-kérdéseket kell tisztázni: ami nem ránk tartozik, azzal nem kell foglalkozni." Ha azzal, ami nem ránk tartozik, nem kell foglalkozni, akkor nem várható semmi sem. Ugyanakkor Lyonban, francia barátaim azt mondották, hogy nagyon jók ezek az egyházmegyei zsinatok, mert

ezen a címen legálisan össze lehet jönni beszélgetni. Én is bízom abban, hogyha Jézus Krisztus ügye iránti érdeklődők, értelmes emberek összegyűlnek — nem bokorbeliek, mert oda valószínűleg mi nem leszünk meghíva —, ott nem az fog történni, hogy tisztelendő bácsi kérem, nekünk mit is kell mondanunk, hanem mondják majd, amit gondolnak, akkor ott majd történik valami. Mindig történik valami, ha azt mondom, amit gondolok, mert akkor az Isten beszél belőlem, mert akkor már az Isten megszólalhat. Ha nem azt mondom, akkor csak egy felettes én beszél...

T.F.: — Igen, de hát ahhoz, hogy ezt a a hangot meghallják, ahhoz kellene egy érzékeny, a hívők felé figyelő hierarchia. Most sokan gondolják úgy, hogy ez a hang nem adott, s valószínűleg nem erről számol be most az ad limina látogatáson a magyar püspöki kar. Elképzelhető-e az, hogy a pápa ebbe az irányba buzdítja őket? Hogy egy népegyház felé nyissanak, hogy a laikusoknak nagyobb szerepet adjanak és így tovább. Vagy marad ez a félfeudálisnak nevezett katolikus egyház? Egyáltalán reménykedhetünk-e pápában vagy önmagunkban, az isteni kegyelmen kívül, hogy a magyar katolikus egyház megújul?

B.Gy.: — Úgy gondolom, hogy egy ilyen jellegű indítás nem jöhet a mostani pápától. Wadovicében született, Wadovicében nevelkedett és őrzi ezt a reformáción és felvilágosodáson át nem ment lengyel katolikus hagyományt. A magyar püspöki karból pedig nem is indul feléje olyan hívás, hogy ilyesmit mondjon, hiszen ma a Bokron kívül álló klérusnak az erkölcsi alapja az lehet, hogy „mi nem ültünk börtönben, de megőriztük hűségesen a hitet". Van egy nagyobb baj is. Ennek a Wadovicéből jött pápának a kúriája is a II. Vatikáni Zsinatra hivatkozik, és a nálam jóval forradalmibb Droits et Libertés dans l'Eglise is arra hivatkozik. Az egyik közösségemben hosszú éveken keresztül egy-egy fejezet volt a házi feladat a II.Vatikáni Zsinat anyagából. Ennek a közösségi stúdiumnak egy mondatban történő összefoglalása talán így hangzik: Egy sereg reményt keltő ablaknyitás anélkül, hogy a kétezer esztendősnek mondott hitletétemény egyetlen egy mondatára kimondottuk volna, hogy azt már nem tartjuk. Azaz, ha egy vallási közösség azt mondja, hogy van az Isten, és egy adott történelmi pillanatban ez az Isten nyilatkozik, s ez a nyilatkozat eljutott hozzám és ez az idők végezetéig megőrzendő mint változhatatlan és tévedhetetlen isteni megnyilatkozás..., ennek a sorsa történelmileg meg van pecsételve, és azt kizárólag az állami adók módjára behajtott egyházi adókkal lehet fenntartani. Most Magyarországon megindult a hitoktatás. Fizeti a kormány a hitoktatókat, ugyanúgy, mint azokat, akik az úttörőket faragták. Hát mit ér az a világnézet, amely csak az állami adókból képes propagálni önmagát? A kereszténység, amelyet Nagy Konstantin olyasminek érzett, hogy hoppá, ez támasza lehet a birodalomnak, ez a kereszténység állami támogatás nélkül lett olyanná. No, de hát ezek olyan eretnek szövegeknek számítanak abban a magyar katolikus egyházban, amelyik restaurálni akar: „mindent vissza". Az ő betonkeverőgépét is elvették, de ez nem érdekel minket, de ez az épület a mienk volt, ezt vissza kell kapnunk! Nagyon erőtlenek vagyunk.

T.F.: — Az új katekizmust most fordítják. A halálbüntetést elfogadhatónak tartja a katolikus egyház, mi erről a véleményed?

B.Gy.: — Én nem olvastam az új katekizmust. Ezt, hogy ez benne van, amit te mondtál, ezt olvasom mindenfajta folyóiratban. Az új katekizmust kiadó vatikáni egyházi hatóság, a Kuria választás előtt áll: bűnbánatot tarthat 1700 esztendő miatt, amelyikben öltünk mi, keresztények. Szűz Máriás zászlók mellett. Ez az egyik lehetőség. A másik lehetőség, hogy elfogadja a halálbüntetést, mint az emberi társadalom rendben tartásának szükséges eszközét. Én inkább az elsőt csinálnám, de hát nem engem választottak meg pápának. Hát csak ennyit erről.

T.F.: — Egész részletesen kitér az új katekizmus az adócsalástól kezdve a homoszexualitásig mindenféle apró, lényeges és nagyon fontos dolgokra, az imádságra is. Van-e, lehet-e olyan közös könyvünk, amelyekben ezek a részletek is szabályozva vannak? Vagy marad az alapszabálykönyvünk a Biblia?

B.Gy.: — Úgy gondolom, természetes dolog, hogy minden társaság próbálja megfogalmazni, amit ő gondol arról, hogy az élet legkülönbözőbb vonatkozásaiban miként kell Isten gyerekéhez méltóan viselkednünk. Ezt a jogot én senkitől nem vonnám meg. De ezzel vége. Tudomásul vesszük, hogy a mi társaságunkon belül azok, akik az ilyen könyv kiadásának a jogi lehetőségével bírnak, ezt gondolják. Ez lenne az első lépés. Tehát szankciómentesen mondaná el a Kúria azt, hogy ő mit gondol ezekről a kérdésekről. A következő lépés pedig az volna, hogy a világ fejlődésétől jó kétszáz esztendővel elmaradva eljutnánk a zsinat helyett a parlamenthez. A zsinatba a hatalomban levők hívják be azokat, akiket akarnak. A parlamentben pedig a nép, az istenadta nép, küldi be azt, akit ő akar. Ez lenne a következő lépés. Egy ilyen parlament aztán már nagyon világosan látná a maga határait. Végső soron függetlenül attól, hogy mindenkinek joga van a ráfigyelők számára valamit megfogalmazni, marad az, amit a hagyomány szerint Ágoston mondott: „Szeress, és tégy, amit akarsz!" A Bokorban arra a tapasztalatra jutottunk, hogy beszélgethetünk a kérdésekről, s ha én elmondok az úgynevezett Gyökér közösségemben, amelyikben 12-en vagyunk, egy álláspontot, akkor meghallgathatom szépen körben a 11 testvért; „Nos jó, de azért nem egészen úgy van, vagy egyáltalában nem úgy van, ahogy gondolod." De azt mind a 12-en tudják, hogy nem szabad olyasmit tennünk a másikkal szemben, amit nem kívánunk magunknak, és mi ezzel megélünk.

T.F.: — A Bokor él, növekszik, virágzik vagy stagnál?

B.Gy: — A Bokor nagyon nehéz helyzetben van. A hierarchia magatartása következtében, meg a saját maga magatartása következtében. Ez a bizonyos saját magunk magatartása abban áll, hogy a politikai megoldásokban nem reménykedünk, mert sem az MDF, sem az SZDSZ számára nem vagyunk használható elemek. Meg kell találnunk a megváltozott körülmények között a módját, hogyan tudunk eljutni a másik emberhez. Ez a feladat más, mint amilyen idáig volt. Annyiban más, hogy bár mi ugyanazt csináljuk, emberről emberre megyünk és beszélgetünk, de ma óriási a kínálat. Az elmúlt évtizedekben. ha valaki akart egy társaságot, ahol értelmes szót mondhat és félelem nélkül értelmes szót hallhat, akkor az eljött közénk. Ma sok ilyen társaság van. Bízok abban, hogyha ragaszkodunk ahhoz, amit az Isten gondolatának tartunk, akkor lesz valahogyan, de hogy ez a valahogy hogyan lesz, azt még nem látjuk.

T.F.: Köszönöm szépen.

Újságcikkek a konferenciáról

Napló, 1993. január 26.

KÉZFOGÁS

A Bokor konferenciája Budapesten

Szóértésre, közös nevezőt keresésre, kézfogásra hívja keresztény, zsidó és más, Istenben hívő, sőt ateista embertársait a Bokor Katolikus Bázisközösség január 30–31-re Budapestre, az ELTE Bölcsészettudományi Kar Professzorok Házába. (Ajtósi Dürer sor 19–21.)

Az alkalomhoz apropót a közösség szellemi-lelki vezetőjének, a papi működéstől megfosztott *Bulányi Györgynek*, a piarista szerzetestanárnak ötvenéves pappá szentelési évfordulója szolgáltat. Mint ismeretes, a páter félig Veszprém megyét is otthonának mondhatja, hiszen Óbudaváron is megtelepedett. A Kézfogás-konferencia alapgondolata a meghívó alapján, hogy a harmadik évezred küszöbén Jézus kései tanítványaiként, túl a keresztények ökumenikus egymásra találásán, közös nevezőt keressenek minden olyan embertárssal, akiben él a felelősség azért, hogy a Terra bolygó mindenkinek emberhez méltó otthona legyen.

Első nap 9 órától előadások, elmélkedések hangzanak el, rangos vendégek szólnak a jóakaratú emberek ökumenéjéről, a sorsfordító és létünket meghatározó problémákról, azok feloldásáról. Többek között *Lengyel László* politológus, *Dóka Zoltán* evangélikus teológus, *Nyíri Tamás* katolikus teológus és filozófus, *Konrád György* író, *Kamarás István* egyházszociológus, *Németh Géza* református lelkipásztor, *Solt Ottília* országgyűlési képviselő vállalkoztak előadásra a közösség tagjai mellett. A rendezvény nyitott, minden felekezetiségtől és pártállástól független.

Bulányi György aranymiséjére 31-én kerül sor, valamint történeti visszatekintés lesz a közösség elmúlt 50 évére.

Esti Hírlap, 1993. január 30.

AZ ÜLDÖZÖTT ARANYMISÉJE

A 80-as évek elején az induló szamizdat vezető körei szorosabb együttműködést ajánlottak Bulányi Györgynek. Bulányi elgondolkodott, majd visszautasította a javaslatot. Indoklása roppant egyszerű volt, mint minden prófécia: - Pár év múlva ti juttok hatalomra, és akkor ti lesztek kénytelenek üldözni.

Bulányi persze nem arra gondolt, hogy az akkoriban szerveződő demokratikus ellenzékben bármilyen vallásüldöző hajlam mocorogna. Arra sem gondolt, hogy az esetleges hatalom fejükbe száll, és egykori harcostársaik ellen fordulnak. Isten Országára gondolt, arra az országra, amelyik mindenkor üldözést szenved a világ hatalmasságaitól.

Bulányi semmi mást nem hirdet, mint az ősi, Szent Ágostontól tanult igazságot: „Szeress, s tégy amit akarsz". De hogyan kell szeretni? Mit kell cselekedni, gondolni, érezni ahhoz, hogy minden tettünk szeretetből fakadjon? Bulányi, Jézus szavai nyomán, a szeretet tartalmának három jegyét határozta meg: a szegénységet, a szolgálatot és a szelídséget.

Az Ország nem emberalkotta törvények kétes erejű kényszereiből épül, hanem az isteni törvény, a jézusi morál és az emberi barátságok szövedékéből. Isten Országának társadalma nem más, mint baráti közösségek bokrainak erdeje. A Bokorban nem ismernek hatalmaskodást, nem ismerik a földi javakban dúskálást, nem ismerik az ütést, a visszaütést sem. Tudjuk, a földi társadalmak azzal akarják megszerettetni magukat, hogy parancsnoki posztokat, evilági gazdagságot és erőt ígérgetnek polgáraiknak. A Bokor minden uralom számára idegen és félelmetes marad.

Páter Bulányi Györgyöt ötven esztendeje szentelték pappá. Meghurcoltatásokkal és mindenkit egybeszeretni akaró ölelésekkel teli életének ihletett, szép pillanatához érkezett el. Vasárnap mutatja be aranymiséjét, nem templomban, hanem az ELTE Professzorok Házában, hiszen őt a katolikus püspöki kar minden magyarországi istenházából kitiltotta. Szombaton és vasárnap ugyanitt kétnapos konferencia keretében a Bokor is számot ad az elmúlt ötven esztendőről és a jövendő reményeiről, „Kézfogás" címmel.

Gyurka bácsi! Isten ötven esztendeje kézen fogott Téged. Szívből kívánjuk mind több embertárs baráti kézfogását!

Ugró Miklós

Vasárnapi Hírek, 1993. január 31.

HITBÉLI TÜRELEMMEL

A szót ismerők szót érthetnek

Sem teológiai, sem históriai érv nem szól amellett, hogy az egyház nyomja el a szabadságot — mondotta előadásában Nyíri Tamás filozófus, teológiaprofesszor a Bokor Katolikus Bázisközösség szervezte konferencián, s neki hiszünk, hihetünk. A bázisközösség ötven éve alakult, megszenvedte az egyházi majdnem-kiközösítést és az állami elnyomást. Ez aligha meglepő. Magukat így jellemzik: „Aki szeret, az szolgálja azokat, akiket szeret, és semmiképpen sem hajlandó uralkodni rajtuk, tehát elvetünk minden -archiát és -kráciát, csak a mindenki szolgálatát ismerjük..."

A bázisközösség most kilépett a fényre, példaértékű hitbéli türelemmel kétnapos konferenciát szervezett. „Kézfogás", mondták, hangoztatva, hogy kezüket nyújtják katolikus hittársaiknak, az ateistáknak és marxistáknak, más keresztény vallások híveinek, minden jóakaratú embertársuknak.

Tegnap, szombaton délelőtt az ELTE Professzorok Házának nagytermében, az Ajtósi Dürer soron nyolcszázötven széket helyeztek el félkörívben a nagyteremben. A nézők között például Jancsó Miklós, Róbert László... És bázisközösségbeliek, egyetemisták, filozófusok, papok. Bisztrai György házigazdaként nyitotta meg az eseménysort, aztán Bulányi György, a bázisközösségek lelke-mozgatója szólt. Az első vitakör már igazi csemege: Nyíri Tamás, Lengyel László politológus és Demeczky Jenő, a bázisközösség képviseletében. Csakhamar a legfontosabb kérdések következtek. Egyház és szabadság. Az első pengeváltás: Lengyel szerint a vallás magánügy, az egyház „magánegyesület". Nyíri Tamás úgy mondta, hogy a hívő és a tudós együtt él benne, „elválaszthatatlanul és összekeverhetetlenül". De tisztességes a végső egyezség. „Csak a tolerancia kevés. Értenünk kell egymást."

Dél körül újabb vitatéma: A szelídek fogják örökölni a földet. Konrád György, Dobner Győző, Kamarás István, Merza József a felkért előadó. Konrád a szünetben kint sétál a behavazott, fényes parkban. „Mi, a demokratikus ellenzék mindig becsültük a Bokor-közösséget, én szeretem Bulányit. A pacifizmus szép eszme. Megvalósítható? Fölolvasom majd, amit írtam. Azt kérdezem, kik a szelídek? Akik önmagukat annak (ki)nevezik? S a Földet nem örökölheti senki. A Föld a miénk."

A konferencia ma, vasárnap folytatódik a Professzorok Házában. Várják a fogékonyakat.

Sz. J.

Magyar Hírlap, 1993. február 1.

ELFOGADHATATLAN A VESZTESEK KIREKESZTÉSE

— A szegénység gondját az újraelosztás hagyományos módszerével már nem lehet kezelni, a társadalom ugyanis nem termeli meg a létminimumhoz szükséges javakat sem — jelentette ki Solt Ottília szociológus, SZDSZ-es országgyűlési képviselő, a SZETA alapítója szombaton a Bokor Katolikus Bázisközösség által Kézfogás címmel rendezett konferencián. A képviselőasszony szerint a legnagyobb gond a munkanélküliség, az állástalanoknak át kell élniök a feleslegesség érzését, a munkahely elvesztésével az egyén elveszti azt az egyetlen szálat, amely őt a közösséghez köti. A munkanélküliség a fiatal falusi férfiakat nagy arányban érinti, a cigányság pedig csaknem 100 százalékban kiszorult a foglalkoztatásból. Solt Ottília úgy vélte, hogy elfogadhatatlan az a társadalmi reakció, amely kirekeszteni igyekszik a vesztes pozícióban lévőket, akik így nem bírják a szerencsésebbek szolidaritását. Az átalakulás két új jelenséget hozott a felszínre: a hajléktalanok tömeges megjelenését, illetve a faji indíttatású agressziót — hallhattuk. Míg Solt Ottília szociológus a társadalom szociális feszültséggócait térképezte fel az elesettek megsegítéséről szóló beszélgetésben, addig Németh Géza református lelkész a gyakorlati szeretet gyakorlásának fontosságára hívta fel a figyelmet.

— Korunkban csak a hiteles jézusi szolidaritásnak lehet mozgósító ereje — mondotta.

A Bokor közösség konferenciáján kézfogásra hívtak — vallási hovatartozástól függetlenül — minden érdeklődőt, a meghívottak között volt Konrád György, Nyíri Tamás és Lengyel László. A szombati tematikus beszélgetések után vasárnap került sor Bulányi György aranymiséjére és a Názáreti Jézusra emlékező szövetségkötő szeretetlakomára.

Sz. Sz.

Magyar Hírlap, 1993. február 1.

A KITAGADOTT

Az elmúlt szombaton Pesten, egy jókora teremben összegyűlt majd háromszáz* ember, hogy megbeszélje, hogyan s miért érdemes ma itt élni.

Manapság sokan és sok helyütt gyűlnek össze hasonló céllal. Pártok rendezvényeire sereglenek rendszerint, politikai fórumokra, ahol eligazítást kapnak korunk legégetőbb kérdéseiről. Múltról, jövendőről, a megoldás kulcsáról, amelynek majd minden gyűlés.szónokai birtokában vannak. E gyűlések hallgatósága aztán hazamegy, ám hogy, hogy nem, már a lakása ajtajában úgy érzi, hogy megint elveszett a kulcs, a megoldásé, s ő ismét ott áll kétségek közepette tanácstalanul.

Ezen a hétvégén a zsúfolt, napfényes teremben, az ELTE BTK Professzorok Házában a Bokor Katolikus Bázisközösség tartotta Kézfogás című konferenciáját. Furcsa összejövetel volt. Senki semmit nem akart végleg megoldani. Egy szó sem esett programról, küldetésről, igazságtételről, hatalomátmentésről. A felkért előadók — köztük író, politológus, országgyűlési képviselő, szociológus, teológus, matematikus — ezeknél jóval izgalmasabb témákról értekeztek.

A szelídségről például. A humanizmus esélyeiről. A jóakaratú emberek összefogásáról. Az éhezőkről és az adakozásról. A leggyakrabban elhangzó szó az volt, hogy „szeretet", és a közönség kérdései is többnyire ekörül forogtak. Nem volt sem „pfuj", sem „brávó", csak taps, meg a figyelem feszültsége. Közben sülő pogácsák illata szállt. Este még énekeltek, sétáltak, táncoltak, aztán vasárnap délelőtt találkoztak ismét.

Addigra fölszentelték a termet, hogy vezetőjük, Bulányi páter, az ötven esztendeje fölavatott, legendás pap megtarthassa benne aranymiséjét és szeretetlakomáját.

Hogy mindez miért nem templomban történt?

Azért, mert máig is érvényes a Katolikus Püspöki Konferencia 1982-es határozata, amellyel Bulányi Györgytől megvonták a nyilvános papi működés jogát.

Ítéletük szerint Bulányi György szélsőséges és téves tanokat hirdet, amelyeket a legkeményebb felszólításokra sem hajlandó visszavonni. A páter ma is eretnek, ha már nem is a nép s a demokrácia ellensége, miként az ötvenes években volt.

Nagyon úgy fest, hogy őt nem ez vagy amaz a rendszer veti ki magából. Ő alapvetően és örökérvényűen rendszeridegen. Idegen tőle minden rendszer, minden állam- és erőszakszervezet, minden megkövült intézmény és hierarchia. Hiába járta meg Rákosi börtöneit, hiába volt utána — tanári diplomával, teológiai végzettséggel, nyolc nyelv ismeretével — tíz évig szállítómunkás, majd újabb tíz évig fordító. Bulányi nem sajátította el a társadalmi beilleszkedés legalapvetőbb technikáit sem.

Ő persze meg van győződve róla, hogy tökéletesen illeszkedik. Ha nem is ebbe, de egy isteni országba, amelynek törvényeit saját maga akarta kikutatni. Ahelyett, hogy belenyugodott volna állam és egyház már-már egybehangzó tanításaiba, fogta magát, és elővette az evangéliumot, hogy a saját szemével győződjön meg róla, mit is akart hát Jézus Krisztus.

Hogy mire jutott, azt megírta hat vastag kötetben, „Keressétek az Isten Országát!" címmel, habár e művet aligha olvasták a jámbor, egyházfélő katolikusok. Nem fertőzte őket az eretnekség, amelynek leglényege így hangzik: „Ne ölj!" Továbbá: „Szeresd ellenségeidet!", mert hogy a Jézuson kívüli világ ismer ugyan szövetségest, ellenséget meg közömböst, a jézusi világ viszont csak felebarátot.

Veszedelmes, felforgató nézetek.

Tudja ezt maga Bulányi is, aki egy helyütt így nyilatkozik: „Mi vagyunk az emberiségen belül az a társaság, amely magáévá teszi, hogy embernek embert meggyilkolnia soha, semmiféle körülmények között nem szabad. Teljességgel tisztában lévén azzal, hogy aki ezt képviseli, az mindenfajta hatósággal szembekerül. Minden hatóság léte azon áll vagy bukik — ez a feltétele a létének —, hogy gyilkol-e... Ez számunkra azt jelenti, hogy ha nem tudunk semmiféle politikai párt szolgálatára felesküdni, bennünket mindenki üldözendő és likvidálandó elemnek fog tekinteni."

És ez még nem minden. A Bokor-közösség nemcsak hiszi eretnek tanait, de ráadásul, deviáns módon nem is próbálja azokat ráerőszakolni senkire. Nem térít, csak beszélget, nem kinyilatkoztat, csak szóba áll — ráadásul boldog-boldogtalannal. Hivővel, hitetlennel, reformátussal, zsidóval, mohamedánnal. Bárkit befogad, aki vele együtt hajlandó gondolkodni rajta, mi is a kereszténység, mi végre vagyunk a világon, szabad-e embert ölni vagy sem. És nem követeli a ceremóniákat, Isten megvallását, egyáltalán semmit sem követel. Csupán azt, hogy amit valaki önmagában, belül igaznak hall, azt kövesse. Annak engedelmeskedjen, mert az az erkölcs. „A lelkiismeretedet s a meggyőződésedet nem hordhatod a másik ember zsebében!"

Mindezek ismeretében talán már nem meglepő, hogy a szombati „Kézfogáson" éppúgy jelen volt és előadást tartott Nyíri Tamás professzor, mint mondjuk Konrád György, Lengyel László vagy Solt Ottília. Hogy nemcsak jelképesen, de valóságosan is megfogtuk valamennyien az éppen mellettünk álló ismeretlen kezét. Aztán arcába néztünk, s felrúgva rendet és szokást, arra gondoltunk: szeretlek téged. És mosolyogtunk hozzá, pedig ezt már senki sem kérte.

Páter Bulányi és a Bokor veszedelmes. Megfoghatatlan, mint minden autonóm ember és közösség, mint minden igazán szabad gondolat. Még üldözött mártírként sem hajlandó fungálni. Nem kérnek rehabilitálást, csupán azt, hogy állam és egyház egyaránt tartson önvizsgálatot. Hogy sok egyéb mellett a „nem kényszerítés" és „nem félemlítés" útja is járható legyen. A praktikus erkölcsé, amely csak annyit mond: a másiknak nem teszem azt, ami nekem nem volna jó. Merőben önös érdekből egyébként. Azt remélve, hogy ezzel az ősi csellel talán mégiscsak elérhető, hogy az emberiség ne robbantsa föl önmagát.

R. Székely Julianna

---

* (A rendezők közlése szerint ezernél több! — *ÉV)*

Napló, 1993. február 1.

A JÓAKARATÚ EMBEREK ÖKUMENÉJE

Kézfogás-konferencia Budapesten

„Akarhatunk-e kevesebbet az ütést elutasítók ökumenéjénél, ha meg akarjuk menteni az emberiséget a nukleáris halál, a bioszféra pusztulása és a gazdag Észak kontra szegény Dél kataklizmájának reálisan fenyegető veszélyétől? S remélhető-e az így létrejövő béke, ha nem ültetjük oda az emberiség egészét az élet asztalához?"

E gondolatok jegyében a hétvégén kétnapos konferenciát szerveztek Budapesten a Bokor Katolikus Bázisközösség tagjai szellemi és lelki vezetőjük, *Bulányi György* pappá szentelésének 50. évfordulója alkalmából. Az esemény helyszíne a Professzorok Háza volt.

— Ilyen alkalmakkor — mondja *Bisztrai György* házigazda — a tisztelendők templomban szoktak aranymisét mondani. Ám az 1982 óta a nyilvános papi szolgálattól eltiltott páter ehhez segítséget sem saját rendjétől, a piaristáktól, sem a magyar katolikus egyháztól nem kapott. (...)

Szombaton a konferencián, amelyre előadóként és meghívottként valamennyi felekezet és kisközösség tagjai, ateisták és zsidók is hivatalosak voltak, három témakörben fejtették ki gondolataikat az előadók. Először *a jóakaratú emberek ökumenéje* jegyében *Nyíri Tamás* katolikus teológus és filozófus, *Lengyel László* politológus és *Demeczky Jenő* gépészmérnök — a Bokor tagja — szólt egyház és állam, hívők és társadalom viszonyáról. A második blokkban — *A szelídek öröklik a földet* — *Kamarás István* vallásszociológus, *Konrád György* író, *Dobner Győző* baptista lelkész és *Merza József* matematikus az erőszakmentességről, a katonai szolgálat, a fegyveres védelem és önvédelem ellentmondásairól tartott előadást.

Ezután a Bokor harmadik nemzedékének, az ifjúságnak irodalmi, népköltészeti műsora következett. Végül befejező témaként az evangéliumi idézet mottójával — *Éheztem és ennem adtatok* — *Németh Géza* református lelkész, *Solt Ottília,* az SZDSZ parlamenti képviselője, a SZETA alapító tagja, valamint *Galambos Gyula,* a *Pax Romana* elnöke és *Turiák Ildikó* közösségbeli előadásában hangot kapott: a szegények, az elesettek támogatása kötelesség.

Az esemény jelentős volt abból a szempontból is, hogy azon a magyar katolikus egyház részéről — megbontva a távolságtartást — Nyíri Tamás professzor és *Szabó Ferenc* jezsuita atya is szeretettel köszöntötték az ünnepeltet.

Vasárnap az aranymisén az igét Máté evangéliumából ekképp választotta meg a Bokor: *„Boldogok vagytok, ha miattam szidalmaznak és üldöznek titeket, és hazudozva minden rosszat fognak rátok..."*

— Toldi —

Esti Hírlap, 1993. február 1.

ARANYMISE A VOLT PÁRTFŐISKOLÁN

Cézárral nem alkuszunk...

Az ősegyház hitvitái, a keleti egyházszakadás, a reformáció óta, s most, az újkori szekularizáció során szakadatlanul tart a vita a kereszténység lényegéről: a hagyományőrzésről, az életformáról, a gyülekezeti közösség mibenlétéről, a megváltásról és az üdvözülésről. Ki-ki a maga ismereteinek, temperamentumának, elmélyültségének megfelelően próbálja bejárni a keskeny utat az Isten Országába, amely a közhiedelemmel ellentétben nemcsak a halál után vár reánk, hanem amelyet bensőnkben hordozunk, s élünk meg kétkedő-reménykedő országlakosok: a szeretetben.

Bulányi Györgyöt néhány éves egyetemi lelkészi munkálkodása „jutalmául" 1952-ben előbb halálbüntetésre, majd 15 esztendős szabadságvesztésre ítélte Rákosi bírósága, formailag összeesküvés miatt, tulajdonképpen ifjúságszervezői munkájáért. Kilenc évet töltött fegyházban, de hivatását — az Egyházügyi Hivatallal és a pártállammal kollaboráló klérus megegyezése folytán — szabadulása után sem folytathatta. Segédmunkás lett és az évek során lassú, de szívós munkával megszervezte a Bokor Katolikus Bázisközösség mozgalmát, amely a hét végén kétnapos konferenciával ünnepelte az alapító jubileumát.

Laikusok, protestáns és katolikus teológusok, tudósok, művészek cseréltek eszmét Bulányi gondolatvilágának legfontosabb köreiről: a jóakaratú emberek ökumenéjéről, a szelídségről, az éhezésről — fizikai és lelki értelemben egyaránt. Lengyel László politológus az egyház és az állam összefonódásának veszélyeiről beszélt, amelynek ma száz és száz jele tapasztalható Magyarországon. Holott az egyház nagyot hibázik, ha működésében a világi hatalomra számít, hiszen az állam századunkban már igencsak lejáratta magát polgárai előtt. Nyíri Tamás teológus professzor arra a kérdésre kereste a választ, szükségképpen intoleráns-e korunkban az egyház, avagy a türelmetlenség jellemezte eddigi kétezer évét? A keresztény értelemben vett szabadság nem a jó és rossz közötti választás, mint a filozófusok vélik, hanem egyesegyedül a jó választása, ahogy Szent Ágoston mondotta volt. A közömbösség nem tolerancia — szögezte le; a különböző nézetek vitájában el kell választanunk egymás véleményének megértését az egyetértéstől.

A másik nagy témakör címe a Hegyi beszédből való: Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet... Ki a szelíd — nézett körül a zsúfolt teremben Konrád György. Mindnyájan akarunk valamit a másik embertől, a társtól, de vágyainkat nem szabad eltökélt mohósággal kielégítenünk. Ne azért legyünk szelídek, hogy örököljük a földet; az örökséget úgyis azok élvezik majd, akik valódi értékét felismerik. Legyünk szelídek — csak. Kamarás István a szelíd viselkedés szociológiai tünetcsoportjait elemezte, majd Róbert László fölvetette: a szelíd keresztények közé sorolhatjuk-e a latin-amerikai lázadó papokat és híveiket, a forradalmi teológia követőit? E kérdésre — akár a fegyveres szolgálat megtagadásának bonyolult etikai problémájára, természetesen nincs és nem is lehet abszolút érvényes válasz. Jancsó Miklós azon tűnődött hangosan, visszaadta-e Jézus Júdás áruló csókját vagy sem? „Bizonyára. S hiszem, a Bokor közösségben is mindenki visszaadná" — tette hozzá a filmrendező. A vasárnapi együttlét fénypontja Bulányi György aranymiséje volt. A piarista tanár vallomást tett az egybegyűltek előtt hitének sarkpontjairól: a jézusi szó és tett igazságának elfogadásáról, az isteni és az emberi szövetségről, a lelkiismereti szabadságról, a hűségről, a szeretet mint igény és cél egyetemességéről. „Hűek maradtunk mindabban, ami nem érintette közvetlenül az alkut a Cézárral" — csengtek fülünkbe szavai fő művéből, a Keressétek az Isten Országát című háromkötetes tanulmányából. A hatalomhoz, mely kénye-kedve szerint fölemel vagy eltapos, nem kell, nem is szabad hűnek maradnunk. De ragaszkodjunk önmagunk megélt igazságaihoz, nem törődve sem világi, sem egyházi parancsuralommal; csak így válhatunk ama nagybetűs ország polgáraivá — erre tanított bennünket tegnap Bulányi páter.

Mint fél évszázada töretlenül.

Bálint B. András

Népszabadság, 1993. február 1.

KÉZFOGÁS

Ezzel a címmel rendezett konferenciát a hétvégén a Bokor Katolikus Bázisközösség. A szervezet múltja mellett a magyarországi szociális állapotokról esett szó.

Több száz érdeklődő volt kíváncsi a budapesti eseményre, ahol Bulányi György aranymiséje mellett három minikonferenciát tartottak. A meghívottak között volt Lengyel László, Nyíri Tamás, Konrád György és Kamarás István.

A hazai szociális állapotokról szóló beszélgetésen Turiák Ildikó hangsúlyozta, hogy a szocialista rendszer bukása után nem szabad általában a szocialista gondolkodást elítélni. Szükségesek a közösségi korlátok, s lehetőség van együttélő kolóniák létrehozására. Solt Ottília sokkoló képet festett a mai közállapotokról. A falusi férfiak több mint 25 százaléka a munkanélküli, míg a cigányok közül majd mindenki állástalan. Olyan problémák, mint a faji agresszió és a hajléktalanság csak a rendszerváltás után váltak érzékelhetővé. Ezeket csak közösen, saját áldozatvállalásunkkal lehet megoldani — mondotta.

Sz. Gy.

Élet és irodalom, 1993. február 5.

EGY SÉTÁLÓ FELJEGYZÉSEI

A szelídség delejes kisugárzása. Ez az, ami vonzott. A befogadás. A kézfogás. A megbocsátás szép esélye, mit úgy áhítottál és mindig elszalasztottál.

Világod kétpólusú. Működik benne egy adakozó, sőt, tékozló erő, a természet vezérlő elve, amely élni s éltetni akar, mit sem tud birtoklásról és hatalomról. Mennyivel több méhecske zsong a fán, mint amennyi a megtermékenyítéshez kell, milliárdszor több ondósejtet ont a hím dűlmirigye, mint amennyi a szaporodáshoz szükségeltetik. És több a gyümölcs az elfogyaszthatónál, több a víz, a levegő és a napfény. Míg el nem vesszük egymástól, önmagunktól.

És működik az elorzás szenvedélye. Benned is. Elvenni, megszerezni a másét azért, hogy neki ne jusson. Megtámadni, leigázni, kirabolni, ráülni szétvert mellkasára, nehogy egyszer is feltápászkodjon: ez a törvény. Erre épültek államok, eszmerendszerek, vallási intézmények, szövetségek. Azt az egyetlen testamentumot, amely Isten és ember között köttetett, azt is megpróbálta uralmi gőgjével a magáévá tenni, Isten országát megszállva tartani az egyház. Újra kellene szövegezni szerződésünket.

A szelídség: megtartó erő. A kereszténység nem azért maradt fenn kétezer éven át, mert páli épülete menedéket nyújtott neki — hanem e börtönmenedék ellenére. A fegyőröknek kardjuk volt, revolverük és gumibotjuk, ők alkották a fegyelmi normákat, s szabták meg az időleges szabadulás föltételeit; a raboknak viszont hitük volt, ha kinéztek a rácsverte cellaablakon, vagy ha nagy ritkán az alkonyi sötétben beszélgetni tudtak.

Bulányi páter, aki a múlt vasárnap tartotta aranymiséjét, kilenc évig társalgott zárkatársaival szelíden, néha kétkedve, néha bizakodva. Elnyervén a viszonylagos földi szabadságot (mely nem hasonlítható össze a növényekével) immár halk monológba kezdett, s egyszer csak innen is, onnan is feleltek neki. Akinek van füle a hallásra, hallja meg! Te nem feleltél. Habzsoltad a levegőt, a vizet, a napfényt, mert féltél, hogy elmarják előled. Végül légszomjban szenvedtél, aszály kínzott, napsugár perzselt, nem növesztett. Kívül rekesztetted magad az országon, ahová pedig bárki beléphet, s dúskálhat minden javakban. Ennek az országnak nincsenek határai, nem őrzik karabélyos katonák és zord vámosok, egyesegyedül rajtad múlik, fölkeresed-e — messze, a fennsíkon. Állampolgárságát magad választod, nem jutalmul kapod; a címer, a zászló, a himnusz a tiéd.

Az ország benned van. Föl kéne fedezni már.

Hittél a könnyű szóknak, fizetett pártfogóknak... Azt hitted, üdvösséged a papok kezébe van letéve — holott a zsebedben hordtad, mint kadét a marsallbotot. Szemeidet az egyházra vetetted, amely nem odaadta, de eladta magát a hatalomnak. S a hatalom akkor is, most is dévaj örömmel várta a felajánlkozást. Mindketten végtelennek hiszik a gyönyört. Újkeresztények ülnek fegyelmezetten a templomokban, gyónnak és áldoznak, keresztelkednek és esküvést tesznek. Mintha. Az ájtatos arc illik a díszmagyarhoz. Közben ez az ország is tönkremegy, amaz is távolodik vágyakon, hiteken túlra.

Bulányi atya — Gyurka bácsi — a hajdani pártfőiskolán celebrálja jubileumi szentmiséjét, mert a felszentelt istenházból kiűzetett. A hűségest kiebrudalták az árulók, elvették, amije van, felpofozták, összerugdosták. Ő felállt, leporolta magát, s csak annyit mondott: én megbocsátok nektek. S maroknyi csapatával indult az ország bevételére.

Vele tartasz-e? Elég szelíd vagy-e, hogy káromlás nélkül győzd a hőséget és a fagyot? Szabadságod abban áll, hogy csak a jót választhatod — intett már Augustinus. Az életed önmagában nem érték, csak kézfogásod az. Mászol a meredélyen a fennsík felé. Szorítsd a kötelet, markold izzadt tenyerét annak, aki előtted kúszik a falon, s húzd magaddal az alattad lihegőt!

De ne pillants le! Úgyis tudod, a mélység feneketlen.

Bálint B. András

Napló, 1993. február 6.

KEZET NYÚJTOK, TESTVÉR!

„Legyen békesség köztünk mindenkor!"

Egy hete csodálatos egymásratalálások helyszíne volt Budapesten a *Professzorok Háza.* Katolikus, református, evangélikus, baptista, metodista, zsidó, az angliai kvéker egyház tagja, jezsuita szerzetes, regnumos fiatalok, karizmatikus közösségek, közgazdász, politikus, országgyűlési képviselő, író, filmrendező, orvos, jogász, riporter, a nemzetközi jogi szervezetek képviselői, tanár, fizikai munkás és munkanélküli, szociológus és filozófus, gyermek és felnőtt — hívő és nem hívő adott egymásnak kezet a *Bokor Katolikus Bázisközösség* kétnapos konferenciáján. Ténylegesen és jelképesen is, hiszen a felcsendülő ének dallamára egyetlen kézfogássá kulcsolódtak egybe a résztvevő tenyerek. *„Tégy engem békéd eszközévé, Uram, / Hol gyűlölet van, oda szeretet vigyek, / Hol neheztelés, békességedet, / Hol széthúzás, egységedet!"*

A *Kézfogás* címet viselő összejövetel, amely tulajdonképpen *Bulányi György* piarista páter pappá szentelésének 50. jubileumát volt hivatott — egyházilag még mindig nem hivatalosan! — megünnepelni, több mint ezer ember érdeklődésével, aktív részvételével zajlott le. Megható, biztató pillanatok szemtanúja lehetett az alkalmi résztvevő és az ismerős, a békességszerzésre és a megbocsátásra fogékonynak mutatkozó. *Nyíri Tamás* római katolikus teológus, *Szabó Ferenc* jezsuita atya, a Vatkiáni Rádió magyar adásainak volt vezetője nagy szeretettel üdvözölték, baráti öleléssel fogadták az ünnepeltet. Ők a hivatalos egyház tagjai közül vállalták és eljöttek, szótértésre, közeledésre, toleráns elmélkedésre, eszmecserére.

Isten egyetlen szövetséget kínál fel. Mindannyiunknak ugyanazt. A mindent egybeölelni akaró szövetséget... — hangzik a meghívó egyik mottója. Konferenciájával, vasárnapi szövetségkötő szeretetlakomájával e gondolat jegyében a Bokor valóra váltotta a jóakaratú emberek ökumenéjét ott és akkor. Jézus közös emberi örökségünket megtalálta népének szent tekercseiben is, hiszen azokból idézte: *„Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!"* Radikálisan felszámolta magában a három kategóriát: *barát, semleges, ellenség.* Behelyettesítette ezeket egyetleneggyel: *minden embert felebarátjának tekintett, ellenségeiért is imádkozott.* Következett ez istenképéből: Jézus Istene *„felkelti napját jókra és gonoszokra, esőt ád igazaknak és hamisaknak"* (Mt 5,45.). — Amíg ember és ember, társadalom és állam, egyházvezetés és bázis között bárki véleményét el lehet hallgattatni cukorral vagy korbáccsal akár, addig van-e reményünk a túlélésre, van-e jogalapunk a demokráciára való hivatkozásra? — vetette fel a konferencián *Lengyel László* politológus eszmefuttatásában. Mélyrehatóan fejtette ki véleményét azzal kapcsolatban is, hogy miként váltak az egyházak világszerte állami indíttatásúakká, miként váltak *államfogollyá,* s alakultak ki, majd mentek át sok esetben teokratikus berendezkedésűekké országok. *Az elmúlt 50–60 évben Kelet-Európában az állam lejáratta magát. Az államnak ma nincs tekintélye nálunk, magyaroknál sem. Óriási zsákutca* — mondta —, *ha az egyház megint ehhez a rossz tekintélyhez igyekszik kapcsolódni ma Magyarországon. Ez ugyanis ellehetetlenítő tényező. Manapság hazánkban csak a civil szervezetekben bíznak a polgárok. Állam és egyház teljes szétválasztása nagyon időszerű volna.* Majd megerősítette kívülállóként is a Bokor közösségét: Lehet, hogy számban kisebbségben vannak, de lélekben nincsenek kisebbségben. Hiszen a többség ilyennek gondolná el az igazi keresztény közösséget, amelyik előjogokért sem hajlandó lemondani önállóságáról, amely vállalta-vállalja a meghurcoltatást — testben és lélekben is —, ha lelkiismerete intő szaváról van szó.

Nyíri Tamás professzor rámutatott arra, hogy az állam és egyház szétválasztásának egyértelmű megoldását Jézus világosan megfogalmazza: *Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, Istennek, ami az Istené.*

Az egyház nem szükségképpen intoleráns — állapítja meg —, *bár Aquinói Szent Tamás, Szent Ágoston* elvei ma már elrettentőek. Előbbi az eretnekekről megállapítja, hogy azokat szabad kényszeríteni, akár kivégezni is megtérítésük reményében. Utóbbi pedig elvvé teszi azt a hamis gondolatot sokáig az egyházban, hogy csak az indulatból történő ölés tilos, de az igazságért folytatott nem. Az igazságról vitatkozni lehet és kötelesség is — Nyíri Tamás szerint —, de a vitatkozás csak egyféleképpen történhet: *Ha legalább olyan okosnak és becsületesnek feltételezem a vitapartneremet, mint amilyennek magamat tartom.* Ez az, amit toleranciának nevezhetünk. Manapság létezik azonban hamis tolerancia is. Akkor jelentkezik, amikor az emberek közömbösek az igazság iránt. A közömbösség azonban nem tolerancia, hanem bűn. Sajnos megfigyelhető napjainkban a politikában és a keresztények között is.

Szó esett a szelídségről, az egykori Bokor-tagok katonai-szolgálat-megtagadásának jelentőségéről, s *Konrád György* csodálatos, művészi értékű összefoglalót ad arról, hogy a szelídek miért örökölhetik s csak ők örökölhetik a Földet. *(Jövő heti számunkban közöljük előadásának szövegét.)* Majd személyes vallomást tesz: sohasem tudna fegyverhez nyúlni, erőszakhoz folyamodni. Feleleveníti egy '56-os élményét, amikor kezébe adták a pisztolyt, de nem talált senkit, aki ellen használni képes lett volna. Ezért elásta, mint a csatabárdot szokás, egész életére. *Nem vagyok hívő, de önöket nagyrabecsülöm* — szólt a bázisközösséghez. *Nem is az a lényeg: hívőn vagy hitetlenül teszi az ember, hanem, hogy hallgatni tud-e a jó szavára, s képes-e ellenállni. Hogy nem tesz-e másnak olyant, amit nem szeretne, hogy vele szemben elkövessenek.* Ő — demokratikus ellenzékiként — így gondolja. Ellenségképmentesen.

A szelídség ellen sajnos gyakran eredményesen kijátszható az igazság aduja — vallja *Kamarás István* vallásszociológus —, *s ilyenkor az erőszakosan igazságtevő szembekerül hitével, Jézusával.*

Majd újabb gondolatok kapnak hangot: — Nem harcolni, nem fegyverkezni még kevés, hiszen az emberiséget teremtése óta lelki és fizikai hidegháborúk gyötrik.

— A lelkiismeretére hallgató, aszerint cselekvő ember *logikátlannak* tűnhet a köz számára még ma is. Valaki árt nekem, s én nem ártok neki vissza, hanem megbocsátok, sőt jót cselekszem vele...? *Bolond vagyok* — mondhatják rólam. Pedig jézusi értelemben *boldog vagyok.* (Lásd: Hegyi beszéd.) Jézus igazsága ugyanis a szeretet mindenki felé, megkülönböztetés nélkül.

Végül a világ szegényei felé fordul a figyelem. *Solt Ottília* a munkanélküliségről, a hajléktalanság kezeléséről beszél. *Galambos Gyula,* aki kényszerűségből el kellett hagyja hazáját, elérzékenyülve szól a lelki éhezőkről. Igazságtalan az elosztás — Kelet, Nyugat, Észak és Dél problémái nem hagyhatnak békességben a relatív jólét és a relatív szegénység állapotában egyikőnket sem. *Egyszerűbben kellene élnünk!* — fogalmazódik meg. A kereszténység három elve: *szegénység, kicsiség, szolgálat.* Le kellene fordítanunk evilági valóságra végre, és feladatunkká tenni, végrehajtani a magunk kisebb és tágabb köreiben!

Tanulság: *Benne van mindez a tartalom a bölcsőnkben, mert a kicsi gyermek is érti: jónak kell lennünk!*

T. É.

Új Magyarország, 1993. február 16.

HOGY A KÉZNYÚJTÁSBÓL KÉZFOGÁS LEGYEN...

Ritka találkozó zajlott le január végén az Ajtósi Dürer sorban kibérelt nagy teremben. Mintegy nyolcszáz résztvevő jött össze: a Bokor Katolikus Bázisközösség nyújtott kezet azoknak, akikkel együtt lehet gondolkodni, vitázni, jövőt építeni.

A referálók négyféle közösséget-szellemiséget képviseltek. Az egyházon kívülieket például Konrád György író, a protestánsokat Dobner Győző lelkész, a katolikusokat pedig egy-egy Bokor-tag, illetve egy azon kívüli személy, például Nyíri Tamás teológus professzor.

A találkozó ünnepi eseményhez kötődött: most érkezett el aranymiséjéhez Bulányi György, a közösséget elindító, támogató piarista atya. A szombat reggeli köszöntő után valamennyi vendég kinyújtotta kezét jobb és bal szomszédja felé, hogy kilométernyi lánccá fűződően tudatosítsa a kapcsolat fontosságát, az összetartozás örömét és a kiengesztelődés vágyát. Kezet nyújtottak, de sokakat még mindig nem értek el. Közelebb kellene hát lépnünk, hogy a kéznyújtásból valóban kézfogás legyen.

U. Zs.

IGEN, 1993 február 19.

KÉZFOGÁS

Ha azt olvassa az olvasó: egy közösség ünnepel, azt gondolja magában, szép dolog. Ha arról értesül, közel ezer embert hoz össze egy (ötven éve) pap személye: elismerően bólint magában. Ha megtudja: „kezet fogni” akarnak közösségbeliekkel, nem a közösséghez tartozó katolikusokkal, nem katolikus keresztényekkel, Istent nem hívőkkel egyaránt; bizonyára helyesli. Ha megnézi a konferencia-ünneplés témáit — „A jóakaratú emberek ökumenéje”, „A szelídek fogják örökölni a Földet”, „Éheztem és ennem adtatok”: kis töprengés után arra jut, jó témák, fontos róluk beszélni. Ez a közösség, kedves olvasó, a Bokor katolikus közösség. Az ötven éve pap neve: BULÁNYI GYÖRGY. A három téma előadói a „Bokor” részéről DEMECZKY JENŐ, MERZA JÓZSEF, TURIÁK ILDIKÓ, nem a közösséghez tartozó katolikusként NYÍRI TAMÁS, KAMARÁS ISTVÁN, GALAMBOS GYULA, nemkatolikus keresztényként DOBNER GYŐZŐ és NÉMETH GÉZA (DÓKA ZOLTÁN betegsége miatt nem tartott előadást), nem hívőként LENGYEL LÁSZLÓ, KONRÁD GYÖRGY és SOLT OTTÍLIA.

E cikk írója a hiteles tájékoztatás érdekében azokról a pillanatokról szól, amelyek neki jelentettek maradandó élményt. Ilyen például Nyíri Tamás beszédmódja, aki, mivel tudja, hogy mit akar és mit nem akar mondani, olyan árnyaltan fogalmaz, hogy intellektuális kaland igazán megérteni. Amiről szól — az egyház elképzelésének tíznél több évszázadot igénylő átváltozása a látható egyházhoz való látható tartozás követésétől a láthatatlan tartozás megengedéséig, amely az ökumené alapja, — mindenkit türelemre int. Természetesen vissza is lehet élni a szabadsággal — figyelmeztet —, de rosszabb a gondolat és a szó elfojtása, mert ezzel kötelezővé válik a hazugság.

Konrád György előadásának témája: Miért is legyünk szelídek? Önmagának háromszor feltett kérdésére háromszor válaszolt így: „Csak”. A hallgató arra gondolhat, vajon sokkal nehezebb megmagyarázni ezt a *csak*-ot, mint a föld örökségként kapott kapásának reményét, vagy az örök életben való bizakodást?

Rómából is nyúlt a konferenciázva ünneplők felé egy „kezet fogni” akaró kéz. Ebben az időben magyar főpapok jártak a pápánál. II. János Pál egyházunk múltbéli megpróbáltatásairól szólván beszélt azokról a papokról, akik nem mindig a „felelős főpásztorokkal kívánt összhangban és nyílt egységben végezték szolgálatukat”, és püspökeinket ezzel kapcsolatban „megbocsátó készségük” éreztetésére hívta fel.

„Bocsássatok meg és nektek is megbocsátanak”. Lukács így jegyezte le Jézus szavait.

B. Petőfi Ágnes

Érted vagyok, 1993. április.

ÖTVEN ÉV

Ötven év. Fél évszázad. Szinte felfoghatatlan mennyiségű, örökkévalóságnak tűnő idő a mi rohanó, percekre szabdalt időnkkel szemben.

1993 minusz 50 = 1943. Háború, az erőszak tébolya. Egy ambiciózus fiatalember papi pályát választ. Semmi prófétai elhivatottság, semmi karriervágy. Csak szolgálni akarja azt a közösséget, menteni azt a nemzetet, amelyet a hivatalos nemzetmentők végpusztulásba hajszolnak. Keresztény kötelesség. Azután jön a felismerés: A megmenekülésnek egyetlen útja van. Az, ha az ember a Hegyibeszéd evangéliumi értékeinek szolgálatába áll. Adni a másiknak, nem elvenni: szolgálni ahelyett, hogy uralkodni akarnánk, és az erőszak helyett a békesség útját választani. Az erőszak tobzódása után, egy ország, egy világrend összeomlása után ezek magától értetődő gondolatok — mondhatná bárki. Lehet. De ezekre egy életet feltenni, ennek a jegyében közösséget szervezni, életfogytiglani börtönt vállalni és ugyanakkor elviselni saját egyházának már-már kitaszításig menő meg-nem-értését — nos, ezek napjainkban még nem természetes dolgok. Sokan a belátás hiányát, sőt megátalkodottságot emlegetnek, és okos kompromisszumokat ajánlanak.

Bulányi György piarista nem a megalkuvások embere. Ahogy Mindszenty, Morus és sokan mások sem voltak azok. A meg nem alkuvók felett a történelem mondja ki az ítéletet. Úgy tűnik azonban, hogy a megalkuvókkal szemben legtöbb esetben a meg nem alkuvók voltak az értékek igazi letéteményesei, és ők lendítették előbbre az Isten Országának az ügyét még akkor is, ha bizonyos dolgokban koruk, helyzetük foglyai voltak, mint mi is mindannyian.

Ezt a helyzetet szerette volna jobban kitapintani a Bulányi György által létrehozott BOKOR közösség, amikor úgy döntött, hogy az ötvenéves papi évforduló megünneplését összeköti egy konferenciával. 1993. január 30–31-én összegyűlt mintegy 1200 ember Budapesten az ELTE egyik termében. Három téma szerepelt a napirenden. Az első két óra a szűken vett felekezeti ökumenizmust meghaladva kereste az egységet mindazokkal, „akikben él a felelősség azért, hogy a Terra bolygó minden ember otthona, méghozzá emberhez méltó otthona legyen”. *Lengyel László,* az egyik előadó azt fejtegette, micsoda veszélyt jelent az, ha egy vallás a hatalom és erőszak eszközeivel is élni akar céljai megvalósításakor. Rávilágított a délszláv háború vallási-ideológiai hátterére. *Nyíri Tamás* többek közt a szabadság ambivalenciájáról beszélt: arról, hogy az egyház hagyományos, intoleráns magatartása talán sokkal nagyobb károkat okozott, mintha engedte volna az eszmék szabad áramlását köreiben. A szabadság mintha mércéje lenne egy társadalom és intézményei érettségének. „Nem szól semmiféle teológiai érv amellett, hogy az egyház a szabadság elnyomását támogassa a civil életben. De történeti érvek sincsenek...” A kérdés, hogy miért nem lehetséges ugyanez az egyházban is, nyitva maradt.

„Kiknek nyújtunk hát kezet?” — tette fel a kérdést *Demeczky Jenő,* a BOKOR bázisközösség előadója. Így válaszolt: „Elsősorban ateistáknak, a letűnt rendszer ideológusainak, marxistáknak, szellemi életünk gúzsbakötőinek... Azután kezet nyújtunk a magyar zsidóságnak, amely »szertenézett s nem lelé honját e hazában«... Kezet nyújtunk más felekezethez tartozó keresztyén testvéreinknek... Végül — és talán ez a legnehezebb gesztus — kezet nyújtunk azoknak a katolikus testvéreinknek, akik egyházunk iránti hűségüket sokszor a katolikus hierarchia iránti hűséggel azonosították, s az ő szavukra, meghallgatásunk nélkül gyakorlatilag kiközösítettek minket.... Mit remélek ettől a kézfogástól? Nem tagadom, magányunk enyhülését, évtizedes elszigeteltségünk feloldását, közösséget, elfogadást és befogadást. De ha csak ezt várnám, nem lenne érdemes a szóra. Az életről és az Életről van szó, amelyet ezer módon veszélyeztet a világ és veszélyeztetünk mi magunk. Amelyet megőrizni erre s az eljövendő világra kevesek vagyunk önmagunkban. Többre van ma szükség: Az erőszak, az elnyomás, a kizsákmányolás struktúráival szemben a szolidaritás intézményeire, a jóakaratú emberek ökumenéjére: a hozzánk közel élők megszólítására legalább pillanatnyi közös érdekeink alapján, remélve, hogy ebből hosszú távon új kultúra s új termelési mód születhet.”

A második két óra a szelídség körül forgott. Történelmi botránya egyházunknak, hogy elhagyta ezt az utat, amelyet történelme első három századában még járt... de a 4. században kiegyezett a hatalommal, s azóta Alapítóját elárulva alrendszerévé vált a mindenkori hatalomnak. *Konrád György* költői nagyvonalúsággal egyszerűen így érvelt az erőszak ellen: „Csak!” Nem kell szelídnek lenni ahhoz, hogy örökségként miénk legyen a föld: már most is a miénk — olyan-amilyen voltában-voltunkban. *Kamarás István* szavai is arról tanúskodtak, hogy igen sokféleképpen értelmezzük a szelídséget — mert az sok esetben a tehetetlenség, a butaság szinonimája. Pedig Jézus nem erre gondolt. A félreértés okai között talán az is ott van, hogy az erőszak annyira áthatotta a történelmet, és olyan mértékben a hatalom-erőszak alapján épül fel a mai világ, hogy az ember egyszerűen nem tudja elképzelni nélküle az életet. Való igaz, könnyebb szelídnek lenni konszolidált körülmények között, amikor alig van tétje. De szabad-e nem kiáltani az erőszak ellen, amely nyers és finomított változataiban naponta szedi áldozatait szerte a világban?! A szintén BOKOR-tag *Merza József* hiteles tanúja a szelídség eszméjének, mert maga sem átallott börtönbe menni katonai szolgálat megtagadása miatt. Ő többek között arról beszélt, hogy ha már nem teszik azok, akiknek elsősorban feladatuk lenne, akkor mutassák fel a művészek a szelídség eszméjét és megvalósításának útjait.

A délutáni két óra mottója: Éheztem és ennem adtatok. A BOKOR kezdettől fogva látta, hogy a szelídség, erőszakmentesség mit sem ér, ha nem tudjuk az éhezőket, kisemmizetteket odaültetni az élet asztalához. *Solt Ottília* felemlegette azt a múltat, amikor elsőként nem-egyházi és nem-állami kezdeményezésre, segíteni próbáltak az akkori, hazai „szocialista” társadalom szegényein. Kár, hogy ma képviselőként nem tud annyit tenni... A BOKOR szociális eszményét *Turják Ildikó* vázolta fel: A gazdagoknak nincs helyük az Isten Országában: a keresztény nem nézheti tétlenül a másik ember nyomorát, segítenie kell. A BOKOR ezért hozta létre a Harmadik Világ Alapítványt, melynek sikeres első akcióját, 660 000,– Ft eljuttatását egy indiai iskolához, épp e konferencián jelentették be.

Üdítő színfoltot jelentett az a műsor, amelyet a BOKOR fiataljai, a „harmadik generáció” adott. Sikerének oka lehetett az is, hogy bőven merített a népi kultúra hagyományaiból.

Egy ötvenéves évforduló önmagában is tisztelnivaló, megindító. Ezen mit sem változtatott, hogy Bulányi Györgyöt egyházának érthetetlen büntető szankciója sújtja, és ezért aranymiséjét nem ünnepelhette templomban — helyette a valamikori pártfőiskola negytermét kellett választania. A közösségének, barátainak aktív közreműködésével ünnepelt „hálaadó lakomán” talán valóban létrejött valami láthatatlan közösség, amelynek egyetlen célja: hogy mássá, jobbá legyen ez a világ azáltal, hogy mi jobbak leszünk és összefogunk.

Márczi Imre

TARTALOM

1993. január 30.: „Kézfogás"-konferencia

Bulányi György bevezetője 2

A jóakaratú emberek ökumenéje
Lengyel László előadása 3
Dóka Zoltán levele 5
Nyíri Tamás előadása 5
Demeczky Jenő előadása 8
Az előadók eszmecseréje 10
Hozzászólások 12

„A szelídek fogják örökülni a földet"
Konrád György előadása 15
Dobner Győző előadása 16
Kamarás István előadása 18
Merza József előadása 19
Az előadók eszmecseréje 22
Hozzászólások 23

A Bokor harmadik nemzedékének műsora (népdalok, zene, tánc)
Márcziné Sárosi Anna bevezetője 25
Az előadott énekek szövege 25–27
Babits Mihály: Zsoltár gyermekhangra 27
József Attila: Milyen jó lenne nem ütni vissza 27
Sinka István: Virágballada 28
Regölés (az aranymisés Bulányi György köszöntése) 29

„Éheztem, és ennem adtatok"
Turiák Ildikó előadása 30
Solt Ottília előadása 32
Németh Géza előadása 34
Galambos Gyula előadása 36
Az előadók eszmecseréje 37
Hozzászólások 38

1993. január 31.: Bulányi György aranymiséje

Halász Endre bevezető szavai 41

Az aranymise
A szentmise bevezetése 41
Igeliturgia 42
Homilia 43
Válogatás az elhangzott könyörgésekből 46
Az Eucharisztia liturgiája 47–49
Aranymisés áldás 50
Az ünnepelt köszöntése 51

Interjúk
Róbert László kérdései a résztvevőkhöz 52
Téglásy Ferenc kérdései Bulányi Györgyhöz 55

Újságcikkek a konferenciáról 58–63

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c
The materials published by the „Érted vagyok" can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Budapest V., Szabadság tér 5—6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltatóüzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1993-ra (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft;
egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Ezúton mondunk köszönetet a Konferencia
— házigazdáinak: Bulkainé Ádámosi Margitnak
Bulkai Tamásnak
Bisztrai Györgynek
— témafelelőseinek: Hampel Károlynak
Benyhe Jánosnénak
Márcziné Sárossy Annának
Máté-Tóth Andrásnak
Csiky Lajosnak
— valamennyi segítőjének és résztvevőjének
és a különszám technikai előállítóinak:
Vadas Évának
Kovács Teréznek
Csizmadia Gábornak
Tarnai Imrének
Simon Ernőnek és Pintér Istvánnak (fotók)
a Szerkesztőség

„Érted vagyok”

(Exodus 3, 14)

Közösségi és családi folyóirat

IV. évf. 3. szám
1993. június
50,— Ft

Igazságosság vagy szeretet?

Jézus, a férfi

Interjú egy hajléktalannal

Gondolatok a Miatyánkról

Moha-mese

Őfelsége, a gyermek

Katolikusként kisebbségben

Kommuna = környezetvédelem?

Bulányi György

Csúcsértékek

1. Erőviszonyok és politikai-etikai értékelés

Az első három század vértanú keresztényeinek jó volt a Római Birodalom az evangélium hirdetésére — mégpedig anélkül, hogy ezzel a Birodalommal megegyeztek volna. 1945 után hazánkban is egyes hitvalló keresztényeknek — jó volt az itt kialakuló „kolhoz-társadalom” az evangélium hirdetésére — mégpedig anélkül, hogy a pártállammal megegyeztek volna. A megegyezés hiánya az ókorban is, századunkban is államhatalmi ütéseket, ill. a keresztények részéről azok békés elviselését váltotta ki.

A negyedik század elején az egyházi hierarchia megegyezik Konstantin császárral, s ettől kezdve az evangéliumhirdetés a keresztények részéről fegyveres fedezettel történik, akár a 11. század eleji Magyarországon, akár a 16. századi Amerikában..., s akik életben akarnak maradni, azok „felveszik a kereszténységet”, immár nem vértanújelölt hitvallók életpéldájának, hanem fegyverekkel rendelkező keresztény papi és nem-papi hatalmasságok összefüggésében: „szabadon” döntve a „történelmi szükségesség” mellett.

Az időben nagyot ugorva előre — századunkban „nagyobb bajok megelőzése érdekében” az egyházi hierarchia megegyezik a kor etikai elvárásainak alulmaradó Hitlerrel is, akinek bukása után nem minden alap nélkül állapíttatik meg, hogy maga az egyház nem, csupán egyes hitvalló keresztények álltak ellen Hitlernek, mégpedig a maguk egyházi vezetőitől *nem* támogatottan. Friedrich Heer meg is állapítja, hogy ezekben az időkben „a Szentlélek mélyen elhagyta az egyházi hierarchiát”.

A kor etikai elvárásainak Hitlernél is jóval mélyebben alulmaradó Szovjet hatalom évtizedeken keresztül nem óhajt megegyezni az egyházzal, melyet inkább propagandája egyszerű szócsövekként akar felhasználni. De Hruscsov és XXIII. János buzgólkodásának erejében 1964-ben hazánkra vonatkozóan csak megszületik egy megegyezés. E dátum előtt is voltak egyes aligha hitvalló keresztények, akik megegyeztek hazánkban a hatalommal, de a Vatikán rosszallása mellett. E dátum után is akadtak hazánkban *hitvalló* keresztények, akik nem „egyeztek ki” a hatalommal — csakhogy az egyházi hierarchia ez időben növekvő, egyre teljesebb rosszallása mellett. Hogy e nem hitleri, hanem sztálini történelmi színpadon kit hagyott és kit nem hagyott el mélyen a Szentlélek, erről eddigelé még mintha nem született volna meg semmiféle sommás Friedrich Heer-féle megállapítás.

A fenti történelmi visszaemlékezések talaján felmerülhetnek különféle etikai kérdések:

a. Mi az etikus magatartás a hódító hatalommal szemben?

b. Mi a jézusi magatartás a hódító hatalommal szemben?

c. Mi a jézusi magatartás az akármiféle hatalommal szemben?

d. Mi az az érték, amelynek a vezetésére rábízhatja magát „az ideiglenesen megszállt”, hódolt állampolgár?

e. ... a szabadságjogokat tiszteletben tartó államnak a polgára?

f. ... a Jézushoz igazodni kívánó állampolgár, akármily hatalom alatt él is?

stb.

Jelen dolgozatomban egy megkérdőjelezhetetlennek tetsző etikai értékkel kívánok foglalkozni, az igazságossággal. Mégpedig egyetlen meghatározó aspektusból. Abból, hogy a jézusbanhívők ezt az igazságosságot a Jézustól tanított szeretettel együtt kívánnák etikai hitvallásuk csúcsértékének tekinteni.

Negyedszázada 6 szamizdat kötetben elvégeztem a 4 kánoni evangélium Jézus ajkára adott állításainak egy sajátos módszerű elemzését (Keressétek az Isten Országát I–III, Budapest 1990–91), a következőkben ennek eredményeit hasznosítom.

2. A jusztícia megszületésének történelmi kontextusa

Megkülönböztetem az igazságosságot attól, amit csak neveznek így, de nem az. Azzal különböztetem meg, hogy a jusztícia szót használom rá.

Adott ~~történelmi~~ pillanatban a jusztícia — függvénye egy már korábban kialakult jogrendnek, melyet szankcionálni képes fegyveres hatalom véd. Ami megegyezik ezzel a jogrenddel, az törvénynek és igazságosságnak minősül a hatalom képviselői részéről. Történelemkezdő időpontban viszont egy adott területen még nem alakított ki senki semmiféle jogrendet. Ez az állapot *„vevés* előtti” *és* jusztícia előtti pillanat. Az ily területen megjelenő ember csak *„foglal”*, s a jogrend csak más emberek megjelenésének, ill. a foglaló személy leszármazottai önállósodásának a nyomában alakul ki. A kialakulásnak lehet egy békés-elodázó jellegű bevezető fázisa, mint Ábrahám és Lót esetében. De előbb-utóbb mindenképpen bekövetkezik a végleges, a fegyveres jellegű fázis is, amely kinek-kinek megszabja „törvényes lehetőségeit-határait”.

A győztes keze persze rendre maga felé hajlik: kiváltságokról gondoskodik a maga számára. A legyőzött pedig kénytelen későbbi időpontra halasztani azon szándékainak megvalósítását, melyek szolgálatában ragadta meg azt a fegyvert, amelyet éppen az imént ütöttek ki kezéből.

A győztesek a maguk életének kockáztatásával lettek győztesek. Ezért aztán, ha vezetőjüket esetleg megkísértené a gondolat, hogy *nem* jutalmazza magát és győző társait jogrendi kiváltságokkal, ez esetben társai minden bizonnyal megfosztanák őt a vezető szereptől, s megtalálnák azt a személyt, aki biztosítja számukra a mondott kiváltságokat.

Konstruálja meg tehát íróasztala mellett akárki is az igazságosságnak a fenti törvényességtől és jusztíciától eltérő akárminő fogalmát is, e fogalom-konstrukció csak papíron élhet, a történelmi-politikai valóságban nem. A valóságban csak az van, amit Arany is látott már másfél századdal korábban — századunk tapasztalatai nélkül is! —:

Mióta és míg a világ,
Nem volt-e, nem leend-e
Erős, ki nyomni mindig kész,
S ki elnyomassék, gyenge?
Amazt miképp mérséklitek,
Hogy enyhe légyen lánca?
Miképp ezt, hogy nagyon súlyos
Békóit meg ne rázza?

(Gondolatok,1850)

3. Az igazságosság és az emberi minőség kívánalma

A győztes csak kiváltságokra jogosultságának tudatában képes a legyőzöttel egy asztalhoz ülni. S ha volna is a győztes felett egy szuper-győztes, aki kikényszeríthetné a győztesből a lemondást a kiváltságról, a maga számára a szupergyőztes csak kénytelen lenne igénybe venni a kiváltságokat — a már látott okon. A harc tehát a kiváltságokért, ill. a hátrányos helyzet megszüntetéséért nem nevel*het* olyan nemzedéket, amely azonos lehetőségeket biztosítana győző és legyőzött számára. A királyi palotát vagy legalább a Rózsadomb villáit — a sikeres fegyverténytől követően — valakik rendre átveszik a maguk hasznára.

Ahol a fegyverek ereje teremt rendet, ott csak abban az esetben lenne lehetséges egy kiváltságmentes rend, tehát az igazságosság megjelenése, ha lélektani csoda folytán a harc szentekké formálhatná a győzőket és legyőzötteket egyaránt. Hogy az élet forgatagában ne üljön tort az íróasztal mellett megkonstruált — mondjuk: suum cuique, azaz „hátrányos megkülönböztetés nélküli — igazságosság felett..., s hogy Vörösmarty kérdésére — „Ment-é a világ elébb? — igennel válaszolhassunk, ahhoz az emberi minőségnek kellene változnia-javulnia. Ezt a minőségjavulást a marxi eszme minden valós alap nélkül remélte a kiváltságosok osztályharc által kívánt megsemmisítése utáni időben automatikusan bekövetkezőnek. Minden valós alap nélkül, mert a fegyverre, karhatalomra épülő rendetteremtés ellenére dolgozik szenttélevésünknek. A marxista Gyilász vallotta, hogy húsz esztendő osztályharcos gyakorlat hatására az elvtársak megfeledkeznek az ifjú Marx humanista álmairól.

A minőség javulása a jusztíciakergetésnek fegyveres harcokba ágyazott ösvényén történelmi és lélektani tapasztalataink tükrében aligha lehetséges. Javítok: nem lehetséges.

S midőn azt hinnők, tanul,
Nagyobb bűnt formál álnokul

— írja Vörösmartynk Emberek c. versében, melynek refrénje: „Nincsen remény, nincsen remény".

A fegyveres erőkre épülő államhatalmak Igazságügyi Minisztériumai csak a kiváltságokra épülő jusztíciát szolgálhatják, a kiváltságot nem ismerő igazságosságot nem. Az ellenzéki erők pedig rendre az igazságtalanságok védelmezőinek, fenntartóinak élik meg ezeket a minisztériumokat.

4. Az emberi minőség feltételei

Csak aki lemond a maga számára a kiváltságokról, és esetleg a kiváltságok nélküli — mondjuk — középszituációhoz sem ragaszkodik, csak az lehet képes önmagában és követőiben javítani az emberi minőséget. E lemondás elvállalására pedig elvileg az lehet képes,

a) akinek az, hogy az emberiség az igazságosság felé haladjon, fontosabb, mint a maga kiváltságainak a biztosítása;

b) aki reménytelenné lett abban, hogy fegyverekkel mehet a világ „elébb";

c) aki felfedezi, hogy ember ember elleni fegyverkezése a természet rendje ellen van, hiszen az emberalatti világ nem ismeri a fajgyilkosságot (holló hollónak nem vájja ki szemét, csak az ember embernek farkasa, a farkas a farkasnak nem); a természet rendje ellen, Isten szándéka ellen, az etikai érték-valósítás ellen van;

d) aki rájön arra, hogy a kiváltságokat birtoklás félelmet szül a kiváltságoltakban is, minek következtében kiváltságoltnak lenni nem kívánatos;

e) aki a maga emberi kibontakozását, lehető teljessé válását, boldogságát a nála elesettebb szituációban levők megsegítésétől reméli;

f) aki hitelt ad a legkülönbözőbb kultúrákban tetten érhető és Hamvas Béla által nagy H-val írt Hagyománynak, amelyet a zsidó-keresztény kultúrkörön belül legpregnánsabban a Názáreti Jézus fogalmazott meg, amikor a jusztícia és legalitás kontrapunktjaként fogalmazta meg ezt a közös emberi hagyományt. Letérdelt tanítványai elé, hogy megmossa lábukat, ezt mondva nekik: „Példát adtam nektek. Nektek is kell mosnotok egymás lábát." A kiváltságokra törekvők ilyent nem tesznek. Ellenkezőleg: mosatják a maguk lábát a jusztícia igézetében-ígéretében, vagy egyszerűen csak e szóhasználat jegyében élő „evilágban". De ennek az evilágnak a Jézus ajkára adott szövegekben nem a transzcendencia az ellentétpárja, hanem az a nagyon is immanens jelleget hordozó valóság, amelyet az „ország" (Isten Országa) szó jelöl. Ezen az országon belül, itt és az időben mossák mások lábát Ő és tanítványai. Akármelyikük akármelyikünkét, mert ennek az országnak a törekvésiránya nem a kiváltság, hanem a szolgálat. Az ország szóval nevezett ezen szociológiai többesszámnak céljait Jézus a felebarátnak nevezett embertárs szolgálatában jelölte ki. Az ország tagjai éppen a kölcsönös egymást szolgálás folytán lesznek egymás országbeli testvérei, ill. bizonyulnak a szolgálatot csak elfogadó embertársaik számára felebarátoknak. Az egyetemes, a mindenkit szolgálni akaró magatartásuk erejében formálnak „országot, azaz közösséget.

Fogalmazásbeli kontrapunkt hangzik el a lábmosás és tanítás után záróakkordként: „Ha értitek ezeket, boldogok vagytok, ha meg is teszitek". Az „evilág fiai" nem értik, nem teszik, mert kiváltságok által akarnak boldogok lenni, és csak a másoknál előnyösebb helyzetbe jutást képesek boldogságnak gondolni, érteni. Ennek következtében teszik életprogramjukká, hogy előnyöket biztosítsanak maguknak.

5. Jaj a kiváltságkergetőknek!

A kiváltságkergetők életét Jézus a boldogság megszerzése szempontjából kilátástalannak tekinti. Ezt a kilátástalanságot jelöli Jézus „jaj" szava. Jajt mond a gazdagoknak, a jóllakottaknak, a nevetőknek. Jajt tehát azoknak, akiknek éppen gazdagság-jóllakottság-nevetés szavak által jelzett eszmék — az Ő szemében téveszmék — megélése és képviselése fejében mondanak szépeket embertársaik. Hamis életfelfogásukért jár nekik a dicséret szava a velük együtt megtévedtek-megtévesztettek részéről. A magyarban az igazság-igazságosság ellentéte a hamisság, s így a fentieket hagyományos nyelven fogalmazva: A hamis próféták hamis próféta-lásáért jár a hamis elismerés. Ezt a törekvésvilágot látja és mondja Jézus a maga jaj-kiáltásaival kilátástalannak.

A Názáreti által hozott jóhír ennek az életfelfogásnak teljes ellentéte. Jóhírének tárgya az az ország, amelynek polgárai a maguknak kiváltságot nyerés helyett mások javára lenni igyekeznek. Saját küldetését is így fogalmazza meg: Nem azért jöttem, hogy nekem szolgáljanak, hanem hogy én szolgáljak sokaknak."

A kiváltságkergetésnek egyik — s talán legalapvetőbb — célja: a gazdag-

Kell

Kell a fájdalom,
hogy naggyá tehesse lelkedet,
Kell a nagy lélek,
hogy elviselhesd a testedet.
Kell a nagy teher,
hogy a másokét észrevehesd.
És kell a másé,
hogy ezt a magadét megszeresd.

Witz Erik
(súlyos mozgássérült)

ság. Jézus az eme kiváltságtárgyról lemondókat, a szegényeket állítja boldogoknak. Tanítványai életfeladatává az éhezők megetetését, a rászorulók megsegítését teszi. Minden éhezővel, rászorulóval azonosítva magát azt állítja, hogy csak *ezt* az etikai célkitűzést jutalmazza Isten a maga transzcendens országával.

A gazdagság megszerzésének egyik alapvető eszköze — a fizikai erőalkalmazás másokkal, a többi kiváltságkergetővel szemben is. Jézus a szelídeket mondja boldogoknak, akik hüvelyébe dugják a kardot, s akik azáltal győzik le az erőszakot, hogy elviselik azt; nem adják vissza az erőszakosak ütését, odatartják másik arcukat. Az erőszak *ennek* folytán nem bír velük, mert azáltal, hogy nem teszik magukévá az erőszakalkalmazás elvét, nem csapnak fel az erőszak elkötelezett szolgáinak. Saját kivégzése előtti estén mondja Jézus az őt kivégezni készülő erőszak világáról tanítványainak: „Bízzatok, én legyőztem a világot!" Tanítványai is legyőzhetik az erőszakot — a fajgyilkolás elvi és gyakorlati elutasításával. Helyette készek a megbocsátásra: irgalmasok. És ezért boldogok. Csak ők a boldogok; ők, akik nem akadályai annak, hogy az emberiség békességben élvezhesse a Teremtő által adott Bolygónk minden áldását. Boldogok, mert békességet teremtenek ott, ahol élnek. Boldogok, mert ők, a szelídek — és csak a szelídek! — fogják örökölni a Földet.

6. *Igazságosság vagy istennektetszés*

A jézusi ország tagjai nem a kiváltságokért élnek-halnak — vagy aramaizmussal: nem azokat éhezik-szomjazzák —, hanem az istennektetszést. A görög szövegben dikaioszüné áll e helyen, mely a héber caddik fordítása. Ennek szótári megfelelője a latin jusztícia, az igazságosság. De csak a szótári. Az eddig elmondottakból is sejthető, hogy a Jézus ajkára adott evangéliumi szövegek analitikus vizsgálata más jelentéstani eredményt hoz. A szócsalád főnévi (dikaioszüné), melléknévi (dikaiosz), és igei (dikaioó) alakjait s ezek fosztóképzős változatait a négy evangélium 54 ízben adja Jézus ajkára. A fordítások a Vulgáta nyomán haladva: igazság, igaz, igazzá tesz, ill. hamisság, hamis és árt kifejezésekkel adják vissza a görögöt — egy nem-jézusi keresztény gondolkodástól meghatározottan. Így járnak el az összes magyar fordítások. Mentségükre mondom, hogy ugyanígy járnak el az általam ismert egyéb nyelvekre fordítók is, amikor a Gerechtigkeit, the justice, la justice, és giustizio szavakkal fordítanak. Nem-jézusi keresztény tudatunk ugyanis ellentmond annak, hogy fordításmódosítás által eljussunk a Jézustól akart értelemhez. Jézusnak ez a szava *formai* foglalata azoknak az eszményeknek, amelyek Országát ihletik. Az elemzés elvégzésének eredményeként: az *Isten akaratának tevése,* az *Istennek tetszés* kifejezések adják vissza a szó szövegbe ágyazott s abból kihámozható tartalmát. Ez a dikaioszüné lehet formaetikai megfogalmazása — a szeretetnek, az agapénak. Tartalmilag nincs különbség a két szó között.

A kontrapunkt-fogalmazást az teszi teljessé, hogy az evangéliumok mindkét ránkmaradt boldogságlistája azzal végződik, hogy nem azok a boldogok, akiknek szépeket mondanak, hanem azok, akiket üldöznek. Boldogok, akiket üldöznek az imént említett istennektetszés miatt. „Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok... Így üldözték az előttetek élt prófétákat is" (Mt 5).

Mindez annyit jelent, hogy a jusztícia-kergetők nem viselik el a maguk jusztícia-eszményét megtagadók társadalmi jelenlétét. Verembedobás, kettéfűrészelés, megkövezés, keresztrefeszítés, majd később — már Jézust emlegetve — máglyahalál lett a jutalmuk. Mitől boldogok akkor? Úgy gondolom, küldetéstudatuktól, amely megalapozhatja a boldogságot — a prófétasorsot vállalóban.

Meg attól, hogy ők és csak ők menthetik meg az embert s a Földet attól a végpusztulástól — atomhalál, a bioszféra pusztulása stb. —, melyet a kiváltságkergetők, a gazdagság és az erőszakalkalmazás megszállottjai készítenek Bolygónknak s a rajta élőknek.

7. *A jusztícia abszurditása*

A jusztíciakergetés ily módon se út, se igazság, se élet az emberiség számára; csak boldogtalanságra visz. Annak ellenére is ezt kell állítanunk, hogy az igazságosság — önmagában véve, tehát a szolgálatára szánt eszközök nélkül —, mint a hátrányos megkülönböztetéseket kiküszöbölni akarás etikai eszménye nagyon is harmóniában van a jézusi etikai tanítással, hiszen a szeretet éppen a hátrányos megkülönböztetések ellenében dolgozik, s egy ilyenek nélküli, azaz igazságos állapot felé igyekszik.

Mivel azonban a jusztícia az imént megfogalmazott igazságosság-célkitűzés karhatalmi szolgálatát *is* jelenti, ennek következtében a jusztícia sokszorosan abszurd. Abszurd, mert önmaga ellen lázad, hiszen a választott eszköz a cél ellen dolgozik: a fajgyilkosság etikátlansága nemcsak a cél etikai értékét semmisíti meg, hanem magát az emberiség életét is megszüntetheti. Abszurd, mert félelmet vált ki, és nem boldogságot, bár mindent rendezni kívánó csúcsértékként boldogságot kellene eredményeznie. Abszurd, mert a jusztícia karhatalom nélkül olyan cél volna, amelynek útja nincs, hiszen eszköztelen.

Élő Nemzeti Kincs 1992: Rácz Jenő és családja (Foto: Nemes Zoltán)

8. A keresztény jusztícia ideiglenes történelmi győzelme a jézusi agapé elvén

A szolgálatban, a rászorulók megsegítésében és az ellenséggel szemben is elviselő, azaz fegyverrel nem védekező jézusi „ország" az agapé (caritas, szeretet) csúcsértékének a szolgálatában fogalmazza meg önmagát, amelytől a dikaioszüné jézusi fogalma — mint említettük — nem különbözik semmiben. Ez az egyértelmű, mert egyetlen csúcsértékkel dolgozó látásmód már a megfogalmazását követő első évtizedekben elindul az ellentmondásossá levés felé. El, mert a szeretethimnusz (1 Kor 13) szerzője egyfelől leírja, hogy „a szeretet mindent elvisel", de másfelől elmondja az evilági hatalomról, hogy az „nem ok nélkül viseli a kardot, hiszen Isten szolgája, aki Isten haragját hajtja végre — azon, aki a rosszat teszi" (Róm 13,4). Szent Pál ezen istenképével szemben viszont Jézus Istene nem haragszik, Ő csak bánkódik, és mindenkor kész arra, hogy azonnal megbocsásson, miként a tékozló fiú apja. Szeretni is valakit, kardot is rántani ellene — ez ellentmondás. Ezzel az ellentmondással tarsolyában a keresztény tudat megindult a maga skizofréniájának az irányában. Ennek történelmi etapjai:

a. Nagy Konstantin előtt a keresztények a Róm 13 ellenére nem katonáskodnak, s nem is gondolják, hogy az őket kivégző római császárok Isten szolgái volnának.

b. Nagy Konstantin után már katonáskodnak, s a Róm 13-ra is hivatkozva részt vesznek a hatalomban és részt is kérnek belőle, bár ezzel egyidejűleg sűrűn emlegetik Jézus nevét is, a szeretet *szavát* is.

c. A lét visszahat a tudatra, s az 5. századtól kezdve, elsősorban a hippói püspök, Ágoston teológiájának hatására két csúcsértékre építik fel a maguk etikáját: a jusztíciára és a caritasra. (Ami tudvalevően Jézusnál még nem kettő, hanem egyetlen magatartásnak formai, ill. tartalmi etikai megjelölése.) Mi magyarok már ezzel az ágostoni kereszténységgel ismerkedünk meg, s egy ágostoni királytükörrel kezdődik irodalmunk: milyen egy igazi keresztény király, egy igazi jézusi kardforgató (Intelmek).

d. Csakhogy két csúcsértékkel *élni* nem lehet, s a tételes morálteológia kénytelen eligazítást adni a gyakorlati élet dolgaiban is. El is jut ahhoz a tételhez, hogy *caritas non obligat cum magno incommodo*, azaz ha nagyobb kényelmetlenséggel járna a szeretet, akkor félretehetjük azt, és választhatjuk a kevesebbet kívánó jusztíciát. Igazolódik: csúcsérték-párosról beszélni lehet, de a gyakorlatban csak egyhez lehet igazodni.

e. A II. Vatikáni Zsinat a skizofrénia új változatát dolgozza ki: az egyetemes egyház marad skizofréniás, de a szinguláris egyháztagok megszabadulhatnak attól. Ha ugyanis egy egyháztagnak tiltja a lelkiismerete a gyilkolásra leteendő katonai esküt, azt az egyházi tanítóhivatal akceptálja, sőt kéri is az államhatalmakat, hogy azok is akceptálják. (Korábban — azaz az albiak, valdiak, hutteriek stb. esetében — még nem akceptálta: hadsereggel, máglyával válaszolt lelkiismeretüknek.) Az egyetemes egyház viszont marad a skizofréniában, mert a Zsinat dicséri a katonai szolgálat elvállalását is. (Gyilkolni is etikus, s nem gyilkolni is etikus.)

9. Csak egyetlen csúcsértékkel lehetséges élni

Hogy az etika, amely és amíg az életre néz, csak egyetlen csúcsértékkel dolgozhat, s hogy a két csúcsértéket vallás rendre ellentmondás, amelyen az élet szükségképpen túlteszi magát, sok egyéb vonatkozásban is kimutatható. Ilyen további abszurd csúcsértékpárok:
— igazatmondás és szeretet,
— maximális biológiai szaporodás és szeretet,
— engedelmesség és lelkiismeret.

Befejezésül ez utóbbi ellentmondást mutatnám meg a Zsinat két szövegegységének a bemutatásával.

Presbyterorum Ordinis: „A lelkipásztori szeretet ... arra ösztönzi a papokat, hogy ezen a közösségen belül tevékenykedjenek: az engedelmesség által önakaratukat Isten és testvéreik szolgálatára áldozzák fel, fogadják el és hajtsák végre a hit lelkületével mindazt, amit a pápa, a püspökök vagy más elöljárójuk parancsol vagy ajánl... Ez az engedelmesség Isten gyermekeinek érettebb szabadságára vezet. Természeténél fogva megkívánja, hogy ... legyenek mindig készen arra, hogy azok ítéletének vessék alá magukat, akik Isten egyházának kormányzásában vezetők" (15).

Dignitatis Humanae: „Az isteni törvény rendelkezéseit lelkiismeretében fogja fel ... az ember; köteles is lelkiismeretét ... hűen követni, hogy eljusson ... az Istenhez. De nem is szabad akadályozni őt abban, hogy lelkiismerete szerint cselekedjék (3) ... és csak a saját lelkiismeretének tartozik engedelmeskedni" (11).

A két szöveg ellentmond egymásnak. Ha az egyiket akceptálom, el kell utasítanom a másikat, és megfordítva.

Amíg az egyház úgy akar hűséges maradni Jézushoz, hogy az államhatalom az egyház tagjaira mint állampolgárokra a maga nem etikus célkitűzéseiben is számíthasson, addig egyháztudatunk szükségképpen hasadt, meghasonlott önmagában. Szükségképpen, mert a jézusi ország elutasítja az erőszakot, az evilági ország pedig abból született és azon épül. Aki Jézus országához, népéhez tartozik, csak azt adhatja meg a császárnak, ami a császáré. A kardját már odaadta Jézusnak, aki egy katonákat nem ismerő országnak a királya. A jézusi evilági ország, a jézusi katona, a jézusi hadsereg — ezek abszurd ellentmondások. Amikor ennek ellenére mégis keresztény evilági országról, keresztény katonákról és hadseregről, keresztény demokráciáról, azaz keresztény politikai hatalom gyakorlásáról beszélünk — ezeket az ellentmondásokat állítjuk etikai értékvalósítóknak. De összevissza beszélünk. Összeegyeztethetetlen törekvéseket, magatartásokat állítunk egymással összeférhetőknek. Két csúcsértékkel akarunk dolgozni, ami lehetetlen. Nem is a szeretet jézusi célját szolgáljuk vele, hanem a kiváltságot valakik hasznára és mások kárára.

Bármely csúcsérték — ha egyetlen — zárt magatartási rendszert teremt, az agapé is, a jusztícia is. A történelem bizonysága szerint a jusztícia csúcsértéke Jézus előtt is képes volt államhatalmat létrehozni és működtetni... Jézus nélkül is. Ha az egyház ennek a jusztícia csúcsérték által működtetett államhatalomnak segédcsapata, partnere, akkor a Vatikánnak, az egyháznak, miközben önmagáról politikafelettességet hirdet, rendre lesz valami keleti vagy egyéb elnevezésű politikája, s rendre alrendszere lesz a mindenkori fegyveres hatalomnak. Jézus csúcsértéke nem a jusztícia. Jézus úgy gondolta, hogy belepusztul az ember a jusztícia értékének a szolgálatába. Jézus a maga közösségét, az egyházat az agapé csúcsértékének szolgálatára rendelte. Csúcsértékével egy külön rendszert indított útjára. Ha e rendszer nélkül nem él meg az emberiség, akkor egyetlen reményünk, hogy az egyház a maga tagjaiban és egyetemében is rendet tesz a fejében, és bűnbánatot tart skizofréniás történelmi útja felett. Enélkül nem lehet a föld sója, nem lehet a világ világossága sem.

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

Jézus, az ember — ma

Mélypszichológiai iskolázottságú tekintettel olvasva az Újszövetség lényegesen más, ha nem is egészen más nyelven szólal meg.

A mélypszichológiai vagy analitikus *vizsgálat* módszertani szempontból *csak „Jézusra, az emberre" vonatkozik,* tehát pl. Krisztusra, Isten Fiára vagy más ilyen metafizikumra nem. Ez módszertani határátlépést és a síkok összekeverését jelentené. Itt tehát nem nyújtunk semmiféle krisztológiát vagy dogmatikát; amivel egyáltalán nem akarjuk pszichológián túli vagy transzcendens vonások meglétét tagadni. — Ez az analitikus vizsgálat modern hozzájárulás akar lenni a Jn 14,5 régi Ecce homo!-jához.

„Jézus, az ember" — van-e ennek „Sitz im Leben"-je a jelenben? Nos, igen. Ez a három szó „eleven szimbólummá" lett a jelenben. — Hol lehet föllelni konkrétan ennek az eleven szimbólumnak a hatékony dinamikáját? Négy területet jelölhetünk meg.

a) *A fiatalabb generációban.* — Jézusnak Isten Fiaként, engesztelő áldozatként és megváltóként történő egyházi értelmezése érvénytelen a fiatalok számára; minden érdeklődésük Jézusra, az emberre irányul. Ebben az összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül a Jézus-(népe)-mozgalom (Jesus-People–Bewegung), melyben a kritikus mozzanatok ellenére tagadhatatlan az alapállás komolysága, a frissesség és elevenség, a nyitottság és odaadás, a szeretet és a lelkesedés.

b) *A marxizmus uralmi területén.* — Paradox módon. A tudatosan ateista és marxista Vitézslav Gardavsky szerint Jézus „az emberi élet egyik modellje" és hozzánk intézett „hominin felhívás". Milan Machovec ezt írja: „Nem az a kérdés, hogy valaki hitvallást tesz-e Jézus mellett vagy sem, hanem az, hogy teljesíti-e az irgalmas szamaritánus vezérelvét." — Utalni kell itt R. Garaudyra is.

c) *A teológiában.* — Főként a sokat vitatott és sokszor félreértett „Isten halála" (utáni) teológiára utalunk. E teológusok agnoszticizmusa tudatos korlátozódás a lényegesre, ez a lényeges pedig Jézus. J.J. Altizer: „A teológus első kötelessége a Krisztus iránti lojalitás." H. Cox: „Jézus a világ reménye." W. Hamilton: „Isten halálának ideje egyúttal a Jézus iránti engedelmesség ideje."

d) *Az újszövetségi kutatásban.* — E területen példátlan a Jézus-szimbólum aktualitása. H. Zahrnt: „Eltekintve a természettudományoktól, az I. világháború óta egyetlen más tudományos diszciplínában nem ment végbe annyi új fejlődés, sőt hirtelen fordulat, mint a teológiában." Mindezen változásoknak és felfedezéseknek a mozgató centruma viszont az újszövetségi munka, pontosabban *a Jézus-kutatás.* Ennek következménye az, hogy egy olyan konkrétságú és jelenvalóságú Jézus válik láthatóvá, amilyet az elmúlt két évezred nem volt képes meglátni. E tekintetben széleskörű *konszenzus áll fenn.*

A rokon tudományágak keveset tudnak erről, a nyilvánosság pedig gyakorlatilag semmit. Így aztán az egyházi hit (gyülekezeti népi hit) és a kutatás között csaknem tökéletes a *skizofrénia...* (az előbbi részben tudatosan elzárkózik és nem akarja, hogy „zavarják"). A helyzet általános megváltozása *K. Niederwimmer* mondatával jellemezhető: „A közismert Jézus nem a történeti Jézus; a történeti Jézus idegen..." Az általánosan feltételezett Jézusnak szinte szinte semmi köze a forrásokhoz, a valóságos vagy történeti Jézus valójában messzemenően ismeretlen. — Az alábbi vizsgálódások számot akarnak vetni a modern Jézus-kutatással, bár történetesen a mélypszihológiai mozzanatok állnak majd az előtérben: Vajon mélypszichológiai szemszögből nem egy új Jézus válik-e láthatóvá?

Amikor *Jézus, az ember-„szimbólumról" beszélünk,* ezzel világossá akarjuk tenni, hogy sokkal többről van szó, mint egy gondolatról, címszóról, ideiglenes kutatási programról, világnézeti, humanizáló tendenciáról vagy jelszóról, sőt többről, mint egy jelről (sémeion). Mert a jel mindig valamilyen ismert dolog rövidített kifejezése (lángok – tűz; kokárda – szervezet). A szimbólum titokzatosan az ismeretlenre utal, persze sosem az abszolút ismeretlenre, amennyiben mindenkiben megpendít „egy rokon húrt", valamit, amit lelke mélyén sejt, aminek lennie kellene, amit megkívánnak tőle és amit tulajdonképpen egészen sajátosan akar is. A szimbólum mindennek a „legszerencsésebb" „lehetséges végső" kifejezése. Enyniben nem sejtett felszabadító alkotói erővel és „életet szülő és nevelő hatással" rendelkezik. Minél mélyebb és egyetemesebb vonatkozású, és minél egyszerűbb és érthetőbb a kifejezés, annál hatalmasabban hat a szimbólum.

Milyen az az emberség, melyre a *Jézus, az ember–szimbólum* a mai tapasztalat számára is oly hatalmasan utal?

Jézus, az ismeretlen férfi

Miután szó volt Jézus embervoltáról, az analitikus szemléletnek meg kell állapítania: *ez az ember férfi volt. Módszertani szempontból* ez az alapvető és szükséges megállapítás — amely persze még ma is elidegenítően és kínosan hat, mert olyan nézőpont ez, melyet minden kor dogmatikája szent hallgatással figyelmen kívül hagy; dogmatikailag mindig is illőbb volt Jézusban nem nélküli lényt látni.

Ez nyilvánvalóan a természetes ősrégi megvetésével függ össze, a szellem és test, értelem és anyag, eszme és látszat stb. túlságosan sokáig divatos dualizmusával. Ez a *létbeli kettősség* azonban egyúttal mindig *értékbeli kettősség* is. A természetes, a test, az anyag, a nemiség mindig a homályos és zavaros oldalt jelenti, mindezek a bukás és a bűn eszközei, egyszerűen ezek azok, amik megváltásra szo-

---

Hanna Wolff 1910-ben született Essenben; állam- és jogtudományból, teológiából és mélypszichológiából szerzett diplomát; Németországon kívül Indiában (20 évet) és Bolíviában is dolgozott különböző munkakörökben; 1969 óta pszichoterapeutaként működik.

Az első három század kereszténysége minden igyekezetével azon volt, hogy Jézus isteni mivoltát hangsúlyozza; ez oda vezetett, hogy szem elől tévesztette Jézust, az embert; olyannyira, hogy az ember Jézus kínossá vált számunkra. E számunktól kezdődően több részben ismertetendő művében (RADIUS-Verlag, 1988) H. Wolff ismét emberközelivé teszi számunkra Jézus alakját, egyúttal olyanként ábrázolja, aki megmutatja nekünk, hogyan válhatunk valóban emberré.

rulnak. — Ezt az istentávoli szférát távol kellett tartani Jézustól... A két világháború óta azonban az emberiség teljesen elfordult attól, hogy sátániként, gonoszként vagy szükséges rosszként iszonyodva megvesse mindazt, ami természetes.

(A tudományok általános trendje a specifizálódás. A felvilágosodás általánosságaitól és elvontságaitól — „a” vallás, „a” természet, „a” társadalom, „az” emberiség vagy éppen „az” ember — a sajátosan történeti vagy empirikusan konkrét felé haladnak.)

Ami az antropológiát illeti, különösen *F.J.J. Buytendijk* mutatott rá arra, hogy önmagában vett emberlét nem létezik. *Az emberlétnek csak két lehetősége van:* vagy a „férfiség módozatában”, vagy a „nőiség módozatában.” *Mindkettő sajátos alapmagatartásokat jelent...* Buytendijk szerint az egzisztencia-megvalósítás *férfi módozata* olyan „önmagához térés” (Zusichselberkommen), amely kilép önmagából önmagán túlra, amennyiben ténylegesen felelősséget vállal; a *női* egzisztenciamódozat ezzel szemben jelenlét magában a létben, a „mi”-ben, az együttlétben, a kölcsönös adásban és kapásban.

Ki kell azonban emelni, hogy a férfi és a női önmegvalósítás *nem választható szét és nem osztható szét egyszerűen a nemekre. Ellenkezőleg,* ahogyan minden egyedben férfi és női gének vannak, úgy a személyiség teljes kifejlesztéséhez hozzátartozik, hogy a markánsan felismerhető és jellegzetes alapmódozat mellett viszonylagos módon az ellentétes módozatot is megvalósítsa.

Ezt az átfogó szemléletet a legszélesebb értelemben vett ökumené is megköveteli. Kelet nem tud mit kezdeni a Nyugat egyoldalúan férfias Jézusával, „muszkuláris kereszténységével”. P.C. Mozoomdar (1940) írja: „Ahol Krisztust csak a maszkulin tökéletességekkel azonosítják, ott a vallás éles, elvont és harcias jelleget ölt.” Ebben az esetben kereszténység és militarizmus szoros összefüggése magától értetődő vagy legalábbis problémamentes.

Megjegyezzük még, hogy Jézus férfiségének problematikája rögtön zsákutcába fut, mihelyt Jézus szexualitásának kérdésével azonosítják! Az egyik szélsőség konvencionális házasembert csinál belőle, a másik a szex megvetőjét és aszkétát lát benne.

Az utóbbiak Mt 19,11–12-re hivatkoznak, csakhogy minden aszketizmusnak e kardinális hivatkozási helye nem hiteles: ha valamiről biztos, hogy Jézus nem mondta, akkor ez az. Ugyanis: 1) Ez az ige teljesen elszigetelten, szinoptikus párhuzamok nélkül áll. 2) Egy ilyen ajánlás, melyet egyébként pontosan olvasva maga a szöveg sem mond ki, Jézus izraelita környezetében és így a tanítványokban is csak fejrázásra talált volna, mert a herélt a MTörv 23,2 szerint nem tartozik Izrael gyülekezetéhez. (Az élet- és természetközeli Izrael nem hódolt ilyen steril jámborsági ideáloknak.) 3) A kérdéses mondat abszolút egybe-nem-esést mutat Jézus alapnézeteivel, melyek éppen nem szószólói az aszketizmusnak és a vele mindig kikerülhetetlenül összekapcsolódó legalizmusnak. — Későbbi betoldással van tehát dolgunk, amely számot akart vetni a keleti környezet szinkretista tendenciáival.

A mélypszichológiai nézőpont

Jézus embervolta módszertani szükségszerűséggel vezet férfivoltának kérdéséhez, ez pedig tovább *integrált férfivoltának kérdéséhez.* — Ez a kérdésfelvetés nem erőltetett, hiszen az egyházi tanítás mindig is „valóságos” és „tökéletes” embernek hirdette Jézust, a „megújított és megváltott emberiség” prototípusának. Ezek a kijelentések és várakozások azonban üresek és semmisek, ha nem mutatható meg, hogy ez az oly egyedülállóan hangsúlyozott ember integrált férfi volt.

Ez azonban a forrásokból *igazolható,* és igazolni is fogjuk. Hogyan? Úgy, hogy felvetjük Jézus animájának kérdését. Olyan férfi volt-e Jézus, aki *integrálta animáját?* — Ez a *mélypszichológiai kérdésfelvetés;* és ez az a módszertani alapkérdés, mely vizsgálódásunkban vezet minket.

A férfi esetében az anima, a nő esetében az animusz — C.G. Jung szerint olyan terminus technicus-ok vagy szimbolikus figurák, melyek a mindenkori *ellenkező nemű – tudattalan lélekrészt reprezentálják.* Ahhoz, hogy teljes személyiséggé váljék, a férfinak az animáját, a nőnek az animuszát kell realizálnia és egzisztenciálisan integrálnia. A tapasztalatok szerint a férfi animája az álmok szimbolikus női figuráiban szólal meg, a nő animusza pedig a szimbolikus férfi figurákban. *Integrálásuk* azáltal történik meg, hogy *eszmei tartalmukat beépítjük a tudatunkba,* s így tudatunk potenciálisan tágabbá és a célszerű, megfelelő viselkedésre illetékesebbé, alkalmasabbá válik. *Fejlődő* integrációs folyamat esetén a szimbolizálások egyre inkább háttérbe húzódnak, anima és animusz egyre inkább habituális pszichikai funkciókká válnak.

(C.G.Jung animusz–anima koncepcióját — a tudattalan felfedezése mellett — az újkor legzseniálisabb belátásának tartom, ami az embermivolt lényegét illeti.)

Amikor ezt a kérdésfelvetést alkalmazzuk Jézusra, akkor nem pszichologizálunk, hanem épp fordítva: *depszichologizálunk* (módszertanilag igen szigorúan). Ugyanis: évszázadokon keresztül éppen a pszichológiai gondolkodás hiánya pszichologizálta a megismerést, azaz megtöltötte projicizáló pszichológiával, tehát azzal a gondolkodásmóddal, amely a dolgokba saját szubjektív jellemzőit viszi bele naivan és tudattalanul. Ebben az értelemben kell a történelmi jézusképet depszichologizálni, tehát a századokon át rárakódott rossz pszichológiától megtisztítani. (Párhuzamosan az újabbkori tudománytörténettel: az „előfeltevésmentesség” problematikája. Nos, a követelmény nem az előfeltevésmentesség, hanem a helyes előfeltevések megtalálása!) — A helyes pszichológia pedig az, amelyik integrált megértést tesz lehetővé. *Integrált gondolkodásra viszont csak úgy kerülhet sor, ha a gondolkodó egzisztenciálisan integrálta ellenkező nemű lélekrészét.* (Mindebből az is következik, hogy csak a világos — azaz integrált — személyes tudat teszi lehetővé világos jézuskép megalkotását! A megfogalmazott jézuskép mindig árulkodó — nevezetesen szerzőjét illetően!) A jövőben tehát csak két (pozitív vagy negatív) megértési lehetőség lesz: integrált vagy nem-integrált (és az ezeknek megfelelő gondolkodásmód).

Szemléltetésül említsünk néhány példát a történelmi jézusmegértésből. A „másik arc odatartásának” jézusi követelményét a Nyugat mindig kényelmetlennek és megvalósíthatatlannak tartotta, a Kelet viszont gyakran hangsúlyozta. De megfordítva: Jézusnak a farizeusokra és írástudókra mondott jajszavát Kelet kétségbe vonta (nem is szólva a templom megtisztításáról), a Nyugat ellenben kiemelte. Mindezek az értelmezések integrálatlan gondolkodásmódról árulkodnak.

Mielőtt felvetnők a mélypszichológiai nézőpontnak megfelelő kérdést Jézus animáját és ezzel egy integrált jézusképet illetően, nézzük meg előbb kritikusan Jézusnak azt a két, történelmileg leghatékonyabb félreértését, mely különleges módon bizonyul kivetített szubjektívista képnek.

Jézus patriarchális félreértése

Jézus patriarchális félreértése a keresztény hagyományban a *legkézzelfoghatóbban* az első keresztény századok ama gondolkodóinál található meg, akik az „egyházatyák korát” alkotják (persze a nyomok már az Újszövetségbe visszavezetnek).

Az egyházatyák gondolkodása minden egzisztenciális élet- vagy alapkérdésben abszolút *projekcióval történő gondolkodás.* Önmaguk foglyaiként eme fogolyvoltukat kivetítik a problémákba, és ezt gondolkodásnak nevezik. (És ez a projekció kifejezetten negatív.) Erich Neumann szerint *„tudati patriarchátusban”* élnek; ez azonban nem az integrált tudat foka, hanem legfeljebb átmeneti fokozat a kezdőfok értelmében.

Mi rejlik pszichológiailag ezen a fokon? A férfiség érvényre akar jutni. Sőt mindenekelőtt drámaian naiv módon teszi, a nőiséggel „szemben” hangsúlyozva önmagát; a kínterhes „csak-férfi” szerep áldozatául esik. A távolságtartás a nőiséggel szemben közvetlen harcállássá válik a nőiség „ellenében”. Ezzel az önmagát elszigetelő szembenállással a férfiség a saját önállóságát akarja megszilárdítani, valójában azonban a legrosszabb szolgálatot teszi önmagának, mert miközben eltávolítja és elszigeteli magát a nőiségtől, a saját tudattalanjától távolítja és szigeteli el magát, mely — mint főként Jung kimutatta — a férfi esetében lényegileg feminin jellegű. És itt kezdődik aztán a nőiség

nagy átértékelése a negatívumba, ami aztán a nyugati vallások patriarchátusában szélsőségessé vált. — Az egyházatyák korának fejei természetesen a legkevésbé sem sejtik, mit művelnek és mit ártanak önmaguknak. Nem sejtik, hogy önmaguk ellen harcolnak, mikor a nő ellen harcolnak, hogy az, amit „kívül" gyaláznak és lefokoznak, az „belül" van saját magukban. Nem fogják fel, hogy a nőnek szentelt bűnkatalógusok semmi mások, mint önvallomások...

A nőiség megvetése természetesen általános jelenség, és nem keresztény specialitás. A végzetes csak az, hogy messzemenően érzelmileg töltött projekciós ítéleteket emelnek dogmákká, s ezek a korakeresztény „tanok" aztán (a nőről, házasságról, szexről) évszázadok szomorú örökségévé válnak.

A nőiséget hármas megvetés érte:

Vallási megvetés. — Hiszen egy asszony, mindenki ősanyja, Éva a „hibás" (vétkes) a bűnbeesésért. Tertullianusz szerint a kígyó jól tudta, kihez kell fordulnia, hogy gonosz célját elérje. S ettől kell most mindenkinek szenvednie. A férfi ebben az ábrázolásban a behálózott, a félrevezetett, az együttérzésre érdemes, tehát valójában tökéletesen férfiatlan, fejletlen, infantilis. (Így már ott világossá válik, hogy a férfinak minden, a nő ellen irányuló csapása önmagára mért csapás!) Jeromos és Aranyszájú János szerint is a nő az „ördög kapuja", nemcsak „veszélyes", hanem egyszerűen „átok" a férfi számára. — Persze ma is ilyen férfiak százezrei szaladgálnak köztünk; ez az általános emberi primitívitás a legfrappánsabb, legmodernebb, legfelvilágosultabb vagy legművészibb öltözetekben üti fel a fejét (l. Kazantzakisz: Krisztus utolsó megkísértése).

Általános emberi megvetés. — Alexandriai Kelemen megállapítja, hogy a férfiak jobb emberek és mindenben tehetségesebbek; osztja Arisztotelész dogmáját, miszerint a nő „tökéletlen ember". Hiába, az antikok begyökerezett androcentrizmusa túlságosan terhes örökség ahhoz, hogy könnyű lenne szabadulni tőle. Még Kant is úgy beszél a nőkről, mint az antifeminizmus ordenáré propagandistái, és a nőt „alacsonyabbrendűnek" találja. Schopenhauer neurotikus ítélkezéseiről jobb nem szólni. A nők emberi megvetésének vonala a legmodernebb korig folytatódik.

Szexuális megvetés. — A kereszténységben ebből a szempontból Ágoston a vezéregyéniség. Megtérése — bármi volt egyébként — határozottan a házasság, a szexus meg az újból és újból „állatinak" és „Isten mélyebb akarata ellen valónak" becsmérelt koitusz ellen irányuló döntés volt. Amikor hálát ad Istennek megmentéséért, akkor ez döntően mindig hála azért, hogy megszabadult az asszony utáni vágytól. Tekintettel az Újszövetségre, nem kárhoztathatja egyszerűen a házasságot, hát „elfogadhatóvá" vagy „bocsánatos bűnné" teszi, amennyiben a koitusz csak „kötelességként" és kizárólag a „szaporodás" kedvéért gyakorolható. Ágoston ezzel számtalan eljövendő keresztény generációban ültette el a tipiku-

Májusi közhelyünk

„Apád lehetnék"

Az életkor bálványozása ez a közhely, annak minden következményével együtt.

„Apád lehetnék" = „Eleve jobban tudom, hogy is vannak a dolgok, mint te". Az igazság birtoklásának mércéjévé az életkort teszi meg. Holott a tapasztalat azt mutatja, hogy — főként azoknak az embereknek a körében, akikre általában jellemző a közhelyek mentalitása — az életkor növekedése egyáltalán nem jár az igazságban történő gyarapodással; hogy az úgynevezett „bölcs felnőtt" vagy „bölcs öreg" olyan ritka köztük, mint az a bizonyos holló. Nem az igazságot tudják jobban, csak (legfeljebb) a valóságot, s e tudásuk is inkább csak cinikus és pesszimista tudás. Bár azon nem kell különösebben csodálkozni, hogy tudásukat az igazság ismereteként állítják be (és képzelik be maguknak), hiszen számukra a valóság jelenti az igazságot, vagy legalábbis a valóság az igazság mércéje.

„Apád lehetnék" = „Eleve tisztelned kell engem". A tisztelet (és a szeretet) alapjául az életkort teszi meg, mintha szükségképpeni lenne, hogy az életkorával egyenes arányban növekednék valakinek a tiszteletreméltósága. Az erkölcsi ítéletet függetleníti az erkölcstől. Pedig itt is elmondhatjuk ugyanazt, amit az igazsággal kapcsolatosan: Az életkor növekedése általában egyáltalán nem jár együtt az erkölcsi növekedéssel; jó esetben az emberek megőrzik azt az erkölcsi színvonalat, amelyre ifjúkorukig eljutottak. Az esetek többségében azonban még ez sem mondható el; mivel erényeket és jó cselekedeteket (tudatosan) nem gyűjtenek, bűnöket viszont, mint mindenki, követnek el, az utóbbiak halmozódnak, az idő múlásával egyre rosszabbak lesznek.

„Apád lehetnék" = „Eleve hallgatnod kell rám, szót kell fogadnod nekem". A tekintélyelvűség és ezzel együtt az engedelmesség erényének-követelményének kimondása ez. Mivel e közhely használatának viszonylatában nem áll fenn a biológiai apaság ténye, ez az igény természetesen nem jelentkezik annyira élesen és követelődzően, vagy az engedelmességet kényszeríteni akaróan, de legalábbis belső vágyként mindenképp jelen van abban, aki ezt a közhelyet használja. Megalapozásául a közhely fentebb említett két jelentéstartalma szolgál. De mert ezek a tartalmak hamisak, már csak ezért is jogtalan ez az igény.

„Anyád lehetnék" alakban is használatos ez a közhely, ezért talán nyugodtan kimondhatjuk, hogy voltaképpen a gerontokrácia ideológiai alátámasztása akar lenni.

—n—s

san „rossz keresztény lelkiismeretet” mindennel szemben, ami természetes, sajátosan a szexualitással és a „gyönyörrel” szemben. A nő lényegéből fakadóan ennek a gonosz gyönyörnek a forrása, és állandó aktív kísértés rá. Ágoston oly közvetlenül és személyesen oka a mérhetetlen mennyiségű kényszerneurózis kollektív tragédiájának, mint senki más (vö. Humanae vitae 5.: „minden házassági aktusnak nyitva kell állnia az élet továbbadására”). — Persze, másfelől még egy S. Freud is csak „hiánylénynek” látja a nőt (vö. pénisz-irigység; biztató jel, hogy a freudi iskola később megfogalmazza „vagina-irigység” tételét).

Honnan veszik az egyházatyák a nőkről alakított ítéleteiket? Pszichológiailag rendkívül tanulságos, hogy Jézus igehirdetéséből semmi esetre sem. Annak alapján tiltakozniuk kellett volna környezetük felfogása ellen, ők viszont még felül is múlják azt. Tajtékzó és antifeminin „effektusuk” elárulja őket: mély tudatlanságukat, szélsőséges mértékű sértett „animózitásukat” (= elfogultságból fakadó indulatos ellenségesség) a nőiséggel szemben, és ezáltal azt a tényt, hogy említésre méltó anima-fejlődésről esetükben aligha lehet szó. Aranyszájú János úgy véli, egyetlen állat sem „olyan vad”, mint az asszony, s nem volt tudatában, hogy ez a vadállat, amelyik ellen kívül harcol, őbenne magában tombol. Mert ma úgy tudjuk, hogy mindazt, ami tudattalan marad, tehát amit nem tagozunk bele kritikus tudatossággal a vezérlő tudatba, azt projekciókban éljük meg. Valóban semmi sem tud „olyan vaddá”, a valóságot meghamisítóvá és önmagával szemben destruktívvá válni, mint a férfi leterített és egyre akutabb leválásba kergetett animája. — A leterített anima ugyanis pervertálódik, és nemcsak minden lehetséges ún. árnyékszerűvel fertőződik, hanem egyszerűen a metafizikailag gonosszal is. Ennek tünete a felhevült és tajtékzó beszéd és a tárgyilagosság teljes hiánya; a legszélsőségesebb aszketizmus nyer teret, vezekelnek és vezeklésre kényszerítenek, tagadás, fegyelmezés és kárhoztatás következik, végül hivatalosan és szó szerint a megátkozás. A természet, amellyel ily módon elbántak, démonizálódik.

Ennek a szubjektivizáló tendenciának megfelelően fejlesztik ki az egyházatyák *szofisztikus bibliamagyarázatukat,* amely lehetővé teszi számukra, hogy pontosan azt találják meg a Bibliában, amit akarnak. Háttérbe szorítják a jézusi igéket, és ószövetségi helyeket részesítenek határozottan előnyben, melyek sokkal jobban beillenek elképzeléseikbe; eközben a bűnbeesés története — benne az asszony megátkozásával! — mindenkor az élen áll. Mindent előszednek, ami a patriarchátust támogatja, és mindent elfojtanak, ami a nő dicsőségére szolgálhatna (vö. a házasságtörő asszony perikópájának sorsa).

Ez a hasadásos komplexus aztán — a Nyugat „manicheus dualizmusán” keresztül (K. Stern) — a démoni destrukció őrületéhez vezet, melynek legszélsőségesebb kicsúcsosodása a sátánizmus és annak bosszú története. — A démoni következmények nem hagyják érintetlenül jézusképet sem. Eszerint Jézus eltaszította a nőiséget, a Sátán viszont elfogadta; ezért a Sátánt dicsőítik, Jézust viszont elátkozzák, mint minden természetes ősárulóját. Ez a végeredménye az egyházatyák projekciós gondolkodásának, melyben az „El a nőitől!” és „El a tudattalantól!” uralkodott.

És egyébként *milyennek minősül a jézuskép?* Milyen kiemelkedő vonásokkal rendelkezik *a tudati patriarchátusban?* Két mozzanatot emelünk ki.

Csak férfiasnak megrajzolt és ennyiben elszegényített jézuskép. — Jézusnál a kettes szám jelentős szerepet játszik („az Atya és én” — két testvér — a farizeus és vámos, két fillér...); a kettő azonban női szimbólum. Ehelyett igen hamar kialakul a Trinitás dogmája, tehát a hármas, a tipikusan férfias szám a kettes helyébe. Aki felfogta ennek a döntésnek a pszichológiai feltételhez kötöttségét, az megrendül abban a magától értetődő feltételezésben, hogy az evangéliumban foglalt lényegi igazságot feltétlenül és kizárólagosan trinitárius formában kellene megvallani. A trinitárius gondolkodás tehát nem azonosítandó a kinyilatkoztatás igazságával; mert a valóságban nemcsak korhoz kötött, hanem (egy bizonyos) tudathoz kötött is, az emberi tudat fejlődéstörténetében egy bizonyos foknak felel meg. Nem véletlen, hogy ma mindenütt, ahol a „Jézus, az ember”-szimbólum súlyt nyer, a „három” visszaszorul és a „kettő” lép előtérbe.

Jézus lényegileg csak bíró, és ennyiben teljesen evangéliumtalanul elszegényített jézuskép. — Ez a töményen férfias szimbólum jellemzi persze az istenképet is; a kettő dominánsan átjárja egymást. Jézus tulajdonképpen csak a szenvedő végrehajtó, ami viszont megvalósul, az az ún. objektív vagy bírósági megigazulás vagy kiengesztelődés. Ez a tudati patriarchátusra jellemző megigazuláselmélet. Benne a kiengesztelődés maga is jogi aktussá válik. Az emberi oldalon felhalmozódott adósságmennyiségeket kiegyenlíti Krisztus oldaláról az „elégtétel” vagy direkt módon a „megfizetés”. Természetesen ezen elmélet szerint is Isten végtelen jóságáról és szeretetéről van szó, csak mindezek a pozitív fogalmak immár elveszítették tulajdonképpeni érvényességüket. Hiszen a sokat magasztalt kegyelem semmi mást nem tehet, mint hogy a jogrend útján jár és teljesíti annak szilárd kívánalmait. Tehát a jogrend diadalmaskodik és ural mindent. Mindenesetre Isten az, akinek áldozatot mutatnak be, hogy ismét szabadon érvényesíthesse szeretetét.

Nem veszik észre, hogy ily módon nem sok maradt Jézus Krisztus Atyjából. Minden érzelmi- és értékfunkció megsértésével, Istenből elviselhetetlen patriarchális szörny lett, akinek saját fia vérét kell feláldoznia, azaz önmagát kell feláldoznia, hogy ismét érvényesíthesse a „kegyelmet”. Ez a tekintélyi- és büntetői gondolkodás a transzcendensbe hiposztatizálja a legnyersebb maszkulinitást. Ez az elmélet alulmúlja mindazokat az etikai követelményeket, melyeket egy földi apával szemben állítunk.

Másik tipikus vonása ennek az elméletnek, hogy *„exkluzív”.*

A szóban forgó kiengesztelődés alapjában véve csak Isten és Krisztus között zajlik le. *Az ember nem felelős résztvevő ebben a nagy, az égboltra projiciált jogi drámában,* egyszerűen csak döntenek róla. Az egyén kiskorú marad, *a nagy Patriarcha dönt róla jóban-rosszban. Isten, Krisztus, az Egyház — itt a jogrend funkcionáriusai.*

Ez az elmélet olyan értékeket utasít el, mint Isten feltétlen ajándékozása, teremtői volta, vagy a hitbéli befogadás, receptivitás — azaz döntően női értékeket. Tehát a patriarchális gondolkodás animózusan ezeket veti el magától, és ezért ez projekciós gondolkodás, mely a saját megoldatlan belső problémáit a mennyei végtelenbe rekeszti ki.

A patriarchátus elleni harc egyik modern variánsa a feminizmus világméretű mozgalma, mely megteremtette a „feminista teológiát” is. De ennek is vannak egyoldalúságai és kisiklásai. Csak a két jellemző típust említjük: az egyik mindent félretol, ami Jézusban markánsan férfias, a másik közvetlen férfiatlanságiságba csap át. Mélypszichológiailag nézve mindkettő a női identitás mélyen gyökerező hiányosságának kompenzációja; a hiány feldolgozása helyett pszichikai regresszióra kerül sor.

Mindazonáltal a feminizmusnak van jogos magva. Luise Rinser kendőzés nélkül mondja: „Azt szokták mondani, a kereszténység felértékelte a nőt és Máriában fölmagasztalta. Jó okkal állíthatjuk az ellenkezőjét: Mária szinte-istenítése tette csak igazán Évává, az ideál ellenfigurájává a reális nőt.”

„A logoszirányultságú, cölebszek által vezetett férfiegyház sem tud meglenni a nőiséghez és a nőhöz fűződő kapcsolat nélkül. De mivel elkerüli mind saját animáját, mind a reális nőt, azaz meg akar szabadulni a saját nemiségének és az idegen nemiségnek a veszélyes problematikájától, létre kell hoznia egy olyan figurát, melynek a nőiessége veszélytelen, s a logoszbarát, tehát a férfit „férfiasságában” igazoló aspektusát testesíti meg: a Madonnát, aki akkor is nő és szűz marad, ha anyává lett.”

„Amíg az egyház meg nem tér, amíg határozottan, félelem és fenntartás nélkül fel nem lép minden ember minden tekintetben való egyenjogúsága érdekében, addig kereszténytelen, és Jézus tanításával ellentétesen, azaz eretnek módon él.”

„Ha az egyház eljátssza esélyét, ha megtagadja a nőtől a valódi együttmunkálkodást, akkor számolnia kell a 19. század egyik jelenségének megismétlődésével, ezúttal nem az egyház által cserben hagyott munkások, hanem a nők fognak csendben távozni.” (L. Rinser: Unterentwickeltes Land Frau).

A kivonatos fordítást készítette: **G. G. A.**

(Folytatjuk)

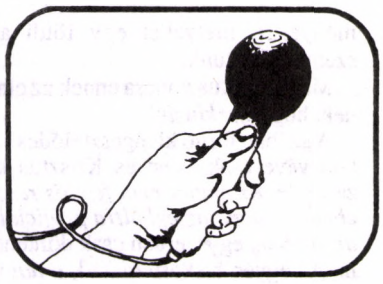

Hajléktalan voltam, és...

Beszélgetés X. József hajléktalannal

Reggelente mindennap átmegyek a Blaha Lujza téri aluljárón. Naponta találkozom vele. Lassan már hozzászokom a látványhoz. Pedig először mennyire sokkolt, hogy egy ember ott alszik a büfé mellett a kőre lerakott hullámpapíron. A fal mellett egész ingósága 6–8 dobozban, gondosan letakargatva. Egy év is eltelt, hogy először megszólítottam. A mínusz 18 fokos hideg újra felfűtötte bennem a kérdést: Elég-e, ha néha átadok neki egy kis ételt? Megvallom, a mai napig nem tudok megoldást. Csak az „ítélet-tabló” kérdését hallom kissé más változatban: „Hajléktalan voltam, és...?!”

— *Szeretnék beszélgetni magával. Reggelizett?*

— Nem.

— *Bejön velem a McDonald étterembe?*

— Igen.

— *Mit kér?*

— Egy hamburgert és egy forró csokoládét.

— *Hoztam egy kávét is. Jó étvágyat... Sokan csináltak már magával riportot?*

— 1989-ben, amikor Nagy Bandóék összeszedték a hajléktalanokat. De benne volt a képem a 168 órában, a Kurírban, a Kacsában és még vagy három újságban.

— *Változott valami ezek után?*

— Semmi. Nagy Bandó, az engem is elvitt Törökbálintra. Ott is voltam egy ideig.

— *Miért jött el?*

— Egy szobában vagy húszan voltunk. Először jó volt a hangulat. Később egyre több lett a lopás. Verekedés volt mindennap. Ütötték-vágták egymást. Nem bírtam idegekkel. Március 4-én, vasárnap gyalog eljöttem.

— *Mióta hajléktalan?*

— 1974 óta.

— *Ez egy híján húsz év. Hogy kezdődött? Elmondaná az életét?*

Élő Nemzeti Kincs 1992: Kerezsi Zoltánné és családja (Foto: Nemes Zoltán)

— 1961-ben leszereltem. Innen kezdem. Elmentem a nagynénémhez Válba. Ő mondta, hogy Baracskán van egy nekem való lány. Lovaskocsival elmentünk. Apja, anyja szegény volt. Egy évig a menyasszonyom volt. Egy év után azt mondta, hogy vegyem el. Mondtam, hogy se pénzem, se semmim. Várjon egy évet. Neki most kellene sürgősen. Nekem volt egy svéd lány ismerősöm. '56-ban ment ki. Hozta nekem a pénzt, mikor jött. Húsvétkor összeveszt ünk, mert féltékeny volt a szomszéd lányra is. Otthagytam.

— *Aztán kit vett el?*

— Három év múlva mondja a húgom, hogy lesz náluk iskolai buli. Elmentem. 1964 januárjában nősültem. A lány 17 éves volt, én 26.

— *Hol laktak?*

— Anyáméknál nem lehetett, mert ott volt a mostoha. Végül is nagyanyámnál laktunk. Eltartásit is kötöttünk a lakása miatt.

— *Közben hol dolgozott?*

— A Csavarárúgyárban 8–9 évig, majd az Állami Pénzverőben 7 évig.

— *Jól sikerült a házassága?*

— 1965-ben váltunk. Akadt neki egy férfi. A haverok figyelmeztettek, hogy „Józsi, az asszonyra vigyázz!” Hazamegyek. Kaja nincs. Nagyanyám mondja, hogy reggel 8-tól nincs itthon. Este 9 volt. Mentem a barátnőjéhez. Nem akart beengedni. „Itt nincs a Györgyi!” Ott volt. A fiúval, meztelenül.

— Ezután hazavittem. Mondtam, hogy még várok. De ha még egyszer rajtakaplak, mehetsz. A békéltetőn azt mondta, nem akar válni. Elváltam.

— *Gyerekei vannak?*

— Két lányom. Az anyjukkal mentek. Engem meg 70-ben kilakoltattak.

— *Ekkor lett hajléktalan?*

— Még nem.

— *De miért lakoltatták ki?*

— A nagyi meghalt. És már akkor voltak csöves barátaim. Ott laktak nálam. A szomszédok feljelentettek. Sokan voltak. Elvették a lakást.

— *Ezután hol lakott?*

— Anyámnál. Ő is egyedül maradt. Öt évig nála laktam, amíg meg nem halt. Ő mondta, hogy meg kéne nősülnöm. Akkor a csokoládégyárban dolgoztam. Jó melós voltam. Volt ott egy lány, aki a cukorkagépet adogatta. Mondta, hogy ezután együtt dolgozunk. Összejöttem vele. Anyám kérte,

hogy vigyem haza. Följött és ott is maradt. Két évig. Főzött, sütött. Rendes volt. De beteg volt az anyja. Hazament az anyjához. Szakítottunk.

— *Mondja, miért a nőügyeit meséli nekem? Van valami köze a sorsához?*

— Várjon. Elmondom a harmadik lányt. Ez egy cigánylány volt. Vidékről jött fel Pestre. Amikor anyám meglátta, ki akarta dobni. Később nagyon megszerette. Azt mondta a lánynak: Terike, jó volna, ha végre volna a fiamnak egy normális felesége. Akkor leutaztunk Szajolba a lányékhoz. Az apja azt mondta: Hát te vagy a vejem? Megszerettem őket. Különbek, mint a magyarok.

— *Ott élt a cigányok között.*

— Igen. Csak a Teri a szomszédasszonnyal barátkozott. Én óvtam, mert az javasasszony volt. Megjósolta, hogy nem leszünk sokáig együtt.

— *Meddig voltak együtt?*

— Három évig. Feljöttünk Pestre. Beérünk a Nyugatiba. Ekkor egy cigány gyerek elém áll: Ide figyelj, te magyar gyerek. Megértem, hogy a cigány lánnyal élsz, de ez a lány kell nekem. Kést rántott. Összeverekedtünk. Kapott két pofont. Kijött a rendőrség. Bevittek. A srácot bent fogták. Kapott egy évet.

Mikor kijött, nem felejtette el a dolgot. A vonaton ránk támadt. Belöktem a WC-be. Kést rántott . A lány elém vetette magát. Szúrt. Szíven szúrta. Öt perc múlva halott volt. Ütöttem, vertem. Kijött a rendőrség. Elvitték.

— *Ez rázta hát meg?*

— Ez a lány volt az életemben, akit legjobban szerettem. Ezután moziba se tudtam menni. Ha kávét ittam, rámjött a sírás. Otthagytam a munkahelyet, mert ott gúnyoltak. Otthagytam anyámat is. Bánatomban csövezni kezdtem. 1974-ben sittre kerültem, mert nem dolgoztam. Nem is akartam. Így kezdődött.

— *Megdöbbent, amit mesél. De hát nem tudta feldolgozni később sem?*

— Nem. A Fő utcáról 20 nap múlva hazamentem Anyámhoz. „Te vagy? Hol voltál ilyen sokáig? Mi van Terikével” — kérdezte. Elkezdtem zokogni. Eldöntöttem, hogy nem nősülök meg soha többet.

— *Így is lett?*

— Nem. Fél év múlva jött egy 16 éves lány. Azt mondta, hogy én jó parti vagyok. Együtt is éltünk egy ideig. De nagyon anyás volt. Hazament.

— *Közben meghalt az anyja?*

— Igen. 1975-ben. Ezután 36 évesen egy IX. kerületi lóistállóban laktam egy haverommal.. Elkaptak. Ő 50 én 20 napot kaptam.

— *És ez így ismétlődött 19 éven át?*

— Így. Először 1 évre, azután 4 évre, később megint 1 és 4 évre kitiltottak Budapestről.

— *Vidéken hol volt?*

— Voltam pl. Pakson, a szállón. Ha volt kedvem, ott aludtam. Ha feljöttem, vittek a sittre.

— *Mint közveszélyes mukakerülőt?*

— Igen.

— *Hány évet volt börtönben összesen?*

— A 19-ből kb. 15 évet. Ebben volt tiltott határátlépés is, 10 hónap.

— *Hova akart menni?*

— Olaszba, onnan meg Ausztráliába. De elkaptak a határon.

— *Elhelyezkedni persze ezzel a priusszal nem tudott?*

— Nem vettek fel sehová. De azért becsuktak. Autószervizben maszekoltam, betonoztam, meg minden. Minden rosszul sikerült.

— *Hol volt börtönben?*

— Baracskán, Márianosztrán, Fehérváron, Balassagyarmaton, Vácott, Kaposváron, mindenhol az egész országban.

— *Milyen volt a börtön?*

— Látta a „Pillangó” című filmet? Olyan. Meg nézze a lábamat. Baracskán egy markológép a térd alatt összeroncsolta a lábam, 1982. június 30-án. Nagyon fájt. 7000 Ft-ot kaptam érte.

— *Bűnügy miatt nem volt börtönben?*

— Nem. Mostanában egy kis Közért ablakát betörtem. Bevittek. Kérdezték, mért csináltam. Mondtam, hogy éhes voltam. 19 év alatt egyszer történt ilyen. Bent ismernek. Ki is engedtek, csak meg kellett ígérnem, hogy többet nem csinálom. Vasárnap vittek be. Kedden reggel már kinn voltam.

— *A rendőrség régebben nem akarta beszervezni?*

— A régi rendszerben DISZ- és KISZ-tag voltam. A KISZ-könyvet a párttitkár összetépte, később pártiskolára akartak beszervezni, de arra se mentem.

— *Mi a véleménye a mostani rendszerről?*

— Az, hogy régen nem volt ennyi munkanélküli. A különbség talán annyi, hogy most nem viszik be a börtönbe a munkanélkülit. Akkor fél óra alatt bevittek.

— *Mondta, hogy sokat volt Baracskán. Nem találkozott ott olyanokkal, akik a katonai szolgálat megtagadása miatt voltak börtönben?*

— De igen. A jehovásokkal. Be is akartak ők szervezni. Mondtam, hogy én katolikus vagyok. Főleg apám volt vallásos, de anyám is.

— *Katolikus katonaság-megtagadókkal nem volt együtt?*

— Nem. Csak jehovásokkal.

— *Mit jelent az, hogy maga katolikus?*

— Hát gyerekkoromban jártam hittanra. Első nejemmel jártunk templomba is.

— *Templomban is kötöttek házasságot?*

— Igen. A Thököly úton, tudja, ott a mozinál 1964 januárjában. Később találkoztunk a pappal, aki esketett, mondta, hogy szép feleségem van. Mondtam neki, hogy nősüljön meg ő is. Azt mondta, hogy szeretne megnősülni, de tiltja a vallása... A színészekkel is jóba vagyok.

— *Színészekkel?*

— Igen. Bujtor, Kibédy, Kabos... a nejemen keresztül. Most, amikor a Blahán TV felvétel volt és én a telefonfülkében aludtam, meglátott Kibédy. Vett süteményt meg sört. A sört megittam, a süteményt eltettem, mert a kettő nem vág egybe.

— *Most hány éves?*

— 55 éves vagyok. Anyám 56 évesen halt meg. Szeretném legalább egy évvel túlélni.

— *Most, amikor beszélgetünk, kinn hull a hó, fúj a szél, –3 fok van. De volt –18 fok is. Hogy bírja a hideget?*

— Bírom. De szívesen felcserélném egy meleg szobával.

— *Beteg nem volt.?*

— De, a börtönben. Mumsszal. Így megdagadt a fejem. Meg heregyulladással. Akkor majdnem belepusztultam. 40 fokos lázam volt. Azóta nem voltam beteg, hála Istennek.

— *Az új rendszerben nem sikerült lakást kapnia?*

— Voltam Demszkynél is. Azt mondta, hogy sok a fiatal, és azoknak kell a lakás.

— *A rendőrök nem zaklatják?*

— Ismernek. Ha meglátnak, odaszólnak: „Helló, Józsi!” Most van egy kiszanált fűtetlen épület. Ott is szoktam aludni.

— *A többiekkel hogy jön ki?*

— Nem összetartók. Az a baj. Egész nap lejmolnak, aztán elisszák. De van köztük volt egyetemista is . Rendes.

— *Pár hete a Keletinél nagy csődület volt. Mentő, rendőrautó. A virágos boltnál a falhoz állítva két fiatal srác, gondolom, csöves. Valaki azt mondta, leütöttek egy embert. Bepillantva a mentőbe, magát véltem felismerni. Maga volt?*

— Nem. De megtámadtak már. Háromszor. Egyszer, amikor a kórházból kijöttem és kaptam 3200 forintot. Cigányok támadtak meg. Kést vettem elő. Meghátráltak... A másik a Klauzálnál volt. Vettünk piát és összeverekedtünk... A harmadik a Köztársaság téren volt. Elcsaltak. De nem sikerült.

— *Mindig a pénz miatt?*

— Azért.

— *Nem fél?*

— Nézze, a kabátom belső zsebében mindig itt van a kés.

— *Jókora konyhakés. Vagyis fél?*

— A Blahán világos nappal megtámadtak egy nőt. Levágták a táskája szíját és elvitték a táskát. Megtámadták az attasé feleségét is, amiről írtak az újságok.

— *Ismerte őket?*

— Nem. Dehogy.

— *Hogyan tud étkezni?*

— Dolgozok itt a büfénél. Kapok 100–200 Ft-ot naponta. Meg hoznak is staniciben, minden másnap. Kaja van. Csak kávét tudjak venni!

— *Működik több ingyenkonyha is.*

— Ja. Ad ebédet a Vöröskereszt, a Máltaiak, a Damjanich utca. A Tömő utcában márelőre hív az apáca. De most nem járok sehova.

— *Az egyházaktól kért segítséget?*

— Voltam a máltaiak főnökénél. Azt mondta, sűrűbben kellene ott lenni. De innen Zugligetbe utazni?! Meg, hogy inkább adja Fóti Gyermekvárosnak, mint nekem.

— *A 19 év alatt nem akadt senki, aki komolyan akart segíteni?*

— Senki. Egy jóakaróm volt, de beteg lett. Szíves volt, meg is halt.

— *A lányai nem segítenek?*

— Nem. 26 és 27 évesek. Az anyjukkal vannak.

— *Testvérei vannak, azok sem?*

— Tizenegyen voltunk testvérek. Hárman élnek még. Az egyik Győrben lakik. Oda majd nyáron megyek. De ott rengeteg a gyerek, unoka.

— *Hogyan képzeli a jövőt? Belenyugszik, hogy így marad minden?*

— Húgom azt mondta: „Mi van veled, Józsi?” Mondtam, hogy meleg szobában szeretnék élni öreg koromban, ahol nem piszkálnak. De hely nincs.

— *Tudja, ezt a beszélgetést nem azért kértem, mert érdekes dolog egy hajléktalannal beszélgetni. Még csak nem is azért, hogy magán keresztül az olvasók jobban megismerjék ezt a nagy problémát. Legfőképpen azért, mert segíteni szeretnék, de nem tudok. Hátha valaki tud azok közül, akik olvassák. Őszintén kérdezem, mit tudnánk segíteni?*

— Hét hónapja a büfénél dolgozom.

— *Elmenne vidékre lakni?*

— Elmennék.

— *Sok plébánia üres. Oda elmenne?*

— Á, nekem nem adnák.

— *Le tudna telepedni, meg tudna valahol maradni?*

— Belém rögződött a csövezés. Ha abbahagynám, akkor is eszembe jutna. De 19 év után jó volna nem-idegeskedni. Mert verekednek, piszkálódnak. Szentendrén van egy nyugdíjas. Kertes háza van . Nála voltam kapálni. Egyedülálló: vele fogok beszélni. Hátha...

— *Szóval, szeretné abbahagyni?*

— Jövőre abbahagyom. Nem akarok úgy járni, mint az unokaöcsém. Bent voltunk a sitten. Engem a Szabadság-hegyre vittek dolgozni. Ő meg egy építkezésen volt. Egy részeg rendőr rátolatott. De ez mind semmi, még háromszor végigment rajta. Később föl is pofoztam az illetőt.

— *Végignézve az életén, jó volt ez a csövezés vagy rossz?*

— Jó is, meg rossz is.

— *Mi volt a jó? A szabadság, függetlenség, kötetlenség?*

— Az. A rossz meg a többi.

— *Boldog ember?*

— Ha volna egy kis meleg hely, többet tudnék mondani erről. Hanem tudja, mi bántott a legjobban? Az, hogy minden évben jól indultam és rosszul végeztem.

— *Mit szól ahhoz, ha megpróbálnám felhívni a Polgármesteri Hivatalt lakás ügyben? Maga szerint reménytelen?*

— Próbálja.

***

— *Halló, információs központ? Egy hajléktalan ügyében szeretnék érdeklődni. Lakás ügyben kihez fordulhatok?*

— Várjon, itt van valahol a jegyzék... Hívhatja a következőket:

- SZETA (Szegényeket Támogató Alap), VI., Csengery u. 76., Morvai Beáta
- Hajléktalan Gondozási Központ, XIII., Dózsa György u. 152.
- Menhely Alapítvány, 129-1474, VIII., Vajdahunyad u. 3.
- Ideiglenes szállás, X., Bánya u. 37.
- Budaőrs, Gyár u. 7.
- Máltai Szeretetszolgálat, Zugliget.

Élő Nemzeti Kincs 1992: Fekete Gyula (Foto: Nemes Zoltán)

Hát akkor ennyi. Járjon szerencsével!

— *Halló, Menhely Alapítvány?*

— Igen.

— *Egy hajléktalan ügyében érdeklődöm. Hol lehetne elhelyezni.*

— Jöjjön be hozzánk személyesen.

— *Milyen esélye van, hogy kap helyet?*

— Nem ígérhetek semmit. Sajnos, sokan várnak a menhelyre.

***

— *Jó reggelt, Józsi bátyám! Hosszas telefonálás után sikerült ezeket a címeket megkapnom. Felhívtam a Menhely Alapítványt, várják ott személyesen. Igaz, nem sok jóval kecsegtettek. Pedig ez csak átmeneti megoldás lenne. Lakásmegoldását továbbra is máshonnan kell várnunk. Addig is elmegy a Menhely Alapítványhoz?*

— Elmegyek...

— *Akkor majd jelentkezem. A viszontlátásra.*

— Egy pillanatra. Nem tudna adni egy százast? Kajára.

— *De hát tegnap adtam egy ötszázast. Mit csinált vele?*

— Elfogyott.

— *No, jó. Itt a százas. Isten vele!*

Kovács László

Gergely G. András

A Miatyánk

Abba

A Miatyánkról tíz sorozatot is lehetne tartani, akkor sem lehetne kimeríteni: Jézus egész tanítása, élete, személyisége, műve, sorsa sűrűsödik benne; benne van, hogyan gondolkodik Jézus Istenről, az emberről, arról, hogy viselkedik Isten és miképp kell viselkednie az embernek, hogyan gondolkodik Isten és ember kapcsolatáról; olyan mint egy kicsi mag, amelyben benne rejlik egy hatalmas fa. Ha egyszer valóban megértenénk, sosem mernénk többé eldarálni, s talán egy pillanatra az a bátorságunk is meginogna, hogy egyáltalán elmondjuk. — Amit a Miatyánk egészéről mondtam az imént, az érvényes az első szavára is: „Atyánk!". Most csak erről az egy szóról szeretnék beszélni, és persze csak jelentéktelen töredékét tudom elmondani annak, amit lehetne és kellene.

Megszólítással kezdődik a Miatyánk: „Atyánk", „Atya". Ez voltaképpen nem név (Isten valójában megnevezhetetlen...), hanem azt mondja el: kicsoda Isten, hogyan viszonyul hozzánk, hogyan viszonyulhatunk Hozzá. Mennyi téves és torz elképzelést zár ki ez a megszólítás! Magában foglalja, hogy Isten nem „Nyugdíjas Teremtő" (aki megalkotta, aztán magára hagyta a világot), nem „Fölséges Úr" (aki előtt meg kellene hunyászkodnunk, szolgaian csúszva-mászva), nem „Elképesztő Varázsló" (aki az ember kényét-kedvét kiszolgálná), nem „Legyőzhetetlen Hadvezér" (aki megvéd az ellenségeinktől és kiirtja őket), nem „Zord Rendőr" (aki folyton az ember sarkában jár), nem „Szigorú Bíró" (aki jegyzéket vezet jó és rossz tetteinkről, s aztán az emberi igazságosság szerint jutalmaz vagy büntet), s nem is „Elvont Eszme" (a világ törvényeinek összessége, akihez nem lehet emberi szót szólni). Nem. Hanem Atya, Atyánk. Ez a fordítás régies, hideg, távolságtartó, semmit sem ad vissza az arám eredetiből: ABBA; pontosabb lenne az „édesapa", „kedves apa", de ez sem az igazi; az Abba a családi nyelv kifejezése volt, az éppen csak beszélni tanuló gyerekek szólították így apjukat; azok, akik még csak egy-két szótagot tudnak kimondani; az „apa" héberül-arámul „ab", az anya pedig „im", s ebből lesz a beszélni kezdő gyerekek ajkán „abba" és „im-ma", magyarul: „pa-pa", „ma-ma". Jézus tehát úgy beszél Istennel, mint egy egészen kicsi gyerek az apjával-anyjával; ami nem azt jelenti, hogy gügyög, hanem hogy olyan egyszerűen, olyan bensőségesen, olyan biztonságosan. És minket is erre bíztat („Ti így imádkozzatok...").

Az „ABBA" megszólítás Isten legfontosabb tulajdonságát árulja el; szó szerint: Isten olyan hozzánk, emberekhez, mint egy igazi édesapa a kicsi gyerekéhez; értelem szerint: Isten olyan hozzánk, emberekhez, mint egy igazi édesanya a kicsi gyerekéhez; az Atya legfontosabb tulajdonsága, hogy anyai (Lk 6,36: oiktirmon)! Mit jelent ez?

Amikor egy asszonyból anya lesz, hirtelen megváltozik a gondolkodásmódja és viselkedése. Eddig két csoportba osztotta az embereket: hasznosak (barátok) — ártalmasak (ellenségek), s ha másokért tett valamit, azért ellenszolgáltatást várt; s mindez józan és igazságos dolognak tűnt számára. Most elkezd egy csöppnyi emberkéért (igaz, csak érte), aki eddig már sok fájdalmat okozott neki és akiből még mindig nincs haszna, elkezd terheket és nélkülözéseket magára venni, teljesen ingyen, ami azt is jelenti, hogy fizetség nélkül, és azt is, hogy kockázattal, hiszen fáradozása talán hiábavaló lesz. Hát mitől hirtelen ezek a butaságok? Csak azért, mert ez a csöppnyi emberke az ő gyereke.

Az „ABBA" azt jelenti, hogy Isten ilyen anyaian viselkedik az emberrel, minden emberrel, mert mindenkit a gyermekének tekint; nemcsak a jókat, hanem a rosszakat is, nemcsak az okosokat, hanem a butákat is, nemcsak a művelteket, hanem a műveletleneket is, nemcsak a szépeket, hanem a csúnyákat is, nemcsak az egészségeseket, hanem a betegeket is, nemcsak a fehér bőrűeket, hanem színes bőrűeket is, nemcsak a hívőket, hanem a hitetleneket is... Teljesen ingyen szeret, és nincs más célja-vágya, mint hogy boldoggá tegye az embereket. Elvontabban: az ABBA, Isten feltétel nélkül — mindenkit szeret.

Jézus erről számtalanszor és számtalan módon beszélt, és életpéldájával tanúskodott. Elmondta — elénk élte, hogy Isten tudja, mire van szükségünk, mielőtt kérnénk; hogy jobban gondoskodik rólunk, mint a mezei virágokról és az égi madarakról (nem az Ő hibája, ha hiányt szenvedünk); hogy minden szál hajunkat számon tartja (nem az Ő hibája, ha bántás ér minket); azt akarja, hogy az éhezők jóllakjanak, a szegények ruhához, lakáshoz jussanak, a betegek meggyógyuljanak, a rabok kiszabaduljanak (a börtönből, a hagyományok és a szenvedélyek fogságából), az üldözöttek biztonságba kerüljenek, a sírók nevessenek, a magányosak társra találjanak, a tévelygők megtalálják az utat, a bűnösök megtérjenek...; felkelti a Napot jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bűnösöknek; egyetlen kérő szóra minden „tartozásunkat" (vétkünket) elengedi, folytonosan várja haza a tékozló fiút, s ha megjön, örömlakomát rendez; olyan Ő, mint az irgalmas szamaritánus: bekötözi vérző ellenségét; tékozlóan szórja a jóságát (Mt 20,1–16); örök életet, örök boldogságot akar adni: legyőzi végül a szenvedést, a halált — feltámaszt.

Ha egyszer Isten ilyen hozzánk (kivétel nélkül mindenkihez), akkor milyennek kellene lennünk nekünk Hozzá? Milyennek kellene lennünk egymáshoz?

Szenteltessék meg a Te neved!

A Miatyánkban Jézus egész tanítása, élete, személyisége sűrűsödik össze; ugyanígy az ABBA megszólításban is; Abba, ez annyit jelent: Isten feltétel nélkül — mindenkit szeret — mint egy igazi édesanya (tehát nem majomszeretettel, nem kényeztetéssel, hanem segítőn, szolgálón, önfeláldozóan); ez a Miatyánk „kulcsa”, ezért mindvégig szem előtt kell tartanunk, minden egyes kérés elé oda kell gondolnunk ezt a megszólítást, hogy megérthessük — jól érthessük azt a kérést.

„Abba, szenteltessék meg a Te neved!” Látszólag ez az első kérés a többi között, valójában nem szabad besorolni azok közé, mert ez nem egy a többi közül, hanem „megnyitó szerepe” van, az összes többit megelőzi és meghatározza, az egész Miatyánknak és minden egyes kérésnek ez a „lelke”. — Másrészt tulajdonképpen nem is kérés ez, hanem kívánság, óhaj, vágyakozás: „Bárcsak megszenteltetnék a Te neved, szent lenne a Te neved!”, sőt még pontosabban: rendkívül intenzív vágyakozást fejez ki (a görögben aoristos imperativus): „Feltétlenül kell, hogy megszenteltessék, hogy szent legyen a Te neved!” — És azt kell még előre bocsájtanunk, hogy a név a zsidó gondolkodásban és nyelvben magát az illető személyt jelenti (és nem egyszerűen–csupán a nevét). Tehát „Isten neve” annyi, mint „Isten”, s a „Szenteltessék meg a Te neved!” annyi, mint „Szenteltessél meg Te...!”

Mit jelent mármost ez a „megszentelni”? A héberben két, rokon értelmű kifejezés van rá: az egyik a „megdicsőíteni”, ami azt jelenti: valakit teljesen elismerni, valakinek a teljes, a legnagyobb tiszteletet megadni („belül” is = gondolatban, lélekben, „kifelé” is = szóval és viselkedéssel), valakinek a tiszteletét előmozdítani, terjeszteni; a másik a „naggyá tenni”, ami itt azt jelenti: engedni, hogy Isten a maga egész nagyságában érvényre jusson, komolyan venni Őt, figyelembe venni Őt, mindenekelőtt engedni, hogy áthasson minket, előmozdítani, hogy áthasson mindenkit. — Az ismert szentírási mondattal így is kifejezhetnők a „megszentelni” értelmét: „Szeretni Istent teljes szívünkből, teljes lelkünkből, egész értelmünkkel és minden erőnkkel!”

Ez tehát Jézusnak a legfőbb vágya–kívánsága: bárcsak mindenki előtt nyilvánvaló lenne, hogy Isten szent, bárcsak mindenki megadná Neki az Őt megillető tiszteletet, elismerést, bárcsak mindenki komolyan venné Őt, Őt venné a legkomolyabban, bárcsak mindenki engedné, hogy Isten egészen átjárja–áthassa őt, bárcsak mindenki elő akarná mozdítani Isten elismerését–tiszteletét. Sőt! „Feltétlenül kell, hogy így legyen!” Miért? Mert hiszen Isten, az Abba olyan nagyszerű, olyan csodálatos! Ezt mindenkinek át kellene élnie, el kellene ismernie, örülnie kellene ennek! — Akit úgy elbűvölt Isten (az anyaian szerető édesapa), mint Jézust, az nem is tud másképp imádkozni. Jézus „bolondulásig szerelmes volt” az Atyába; ez és csak ez magyarázza ezt a vágyát: „Szenteltessék meg a Te neved”; ez magyarázza az egész Miatyánkot; ez magyarázza egész életét, ez magyarázza egész tanítását, ez magyarázza kemény, sokszor megdöbbentő–rettenetes erkölcsi követelményeit! Itt Jézus lelkének legmélyébe pillanthatunk be: Isten, Isten irántunk való szeretete — Isten szeretetének megismertetése–elismertetése — az Isten iránti viszontszeretet és ebből fakadóan az emberek egymás iránti szeretete: ez volt Jézus legfőbb és egyetlen kívánsága–vágya–célja–törekvése–ügye, erre a lapra tett föl mindent! És azt mondta: „Ti (is) így imádkozzatok: Abba, szenteltessék meg a Te neved”, ami annyit jelent: Nektek se legyen más kívánságotok–vágyatok–célotok–törekvésetek–ügyetek, mint Isten — Isten irántunk való szeretete — Isten szeretetének megismertetése–elismertetése — az Isten iránti viszontszeretet és ebből fakadóan az emberek egymás iránti szeretete! Ti is mindent erre a lapra tegyetek föl!

Ajjaj! Mert milyen messze vagyunk attól, hogy Isten neve, Isten — Isten ügye — az Isten- és emberszeretet legyen „szent” számunkra... Akkor döbbenünk rá erre, ha egyszer becsületesen végiggondoljuk, hogy mi az, ami számunkra ténylegesen „szent”. Például: a mi nevünk, a hírnevünk (hogy felszisszenünk, csak mondjanak rosszat rólunk...); a véleményünk, az „igazunk” (mi tévednénk?); a „hitünk” (mely egyedül üdvözítő...); a hagyományaink („mindig is így volt” — próbálja csak valaki fölforgatni...); az egyéni szokásaink (milyen görcsösen ragaszkodunk hozzájuk, s emiatt

Élő Nemzeti Kincs 1992: Dévény Anna (Foto: Nemes Zoltán)

mennyire nem tudunk alkalmazkodni másokhoz...); a kényelmünk (ételben–italban–ruhában–lakásban–időfelhasználásban; csak semmi megerőltető, csak semmi áldozat!); az érvényesülésünk, a gyerekeink–unokáink érvényesülése (állás, előrejutás, pozíció, „anyagi–erkölcsi megbecsülés"); a vágyaink–terveink (mennyire el tudunk keseredni, ha nem valósulnak meg); az akaratunk (hogy tudunk dühöngeni, ha mások keresztezik)...

„Szenteltessék meg a Te neved!" — mondjuk a szánkkal. De jó lenne, ha az életben legalább egyszer például ma!, megkérdeznénk magunktól: Mi az, ami számunkra tényleg „szent"? Mi a legfőbb vágyunk?

Jöjjön el a Te Országod!

A soron következő kérés az előzőt („Szenteltessék meg a Te neved!") fejti ki, magyarázza: Isten neve, Isten akkor „szenteltetik meg", kapja meg az Őt megillető elismerést, tiszteletet, akkor, Isten akkor jut érvényre, akkor hat át bennünket, ha eljön, értsd: megvalósul az Ő országa a Földön. (Meg kell jegyeznünk, hogy ez esetben is inkább vágyról–kívánságról, mint kérésről van szó: „Bárcsak eljönne–megvalósulna a Te országod! Hiszen Te olyan csodálatos vagy!...")

De hát mi is az az „Isten Országa"? Nem a „mennyország", nem valami túlvilági dolog; a „mennyország" az Isten országának a beteljesedése, megkoronázása lesz, de nem szabad azonosítani a kettőt. Nem egy lelkiállapot, egy „lelki valóság", valami belső dolog, érzület, kegyelmi állapot vagy hasonló; talán ez az alapja, kiindulópontja, de a kettő nem azonosítható. Nem az „Isten Birodalma", szembeállítva a „Sátán Birodalmával", ahogyan Szent Ágoston elképzelte, azaz diadalmasan, mint a zsidók a messiási birodalmat. Nem is egyszerűen az egyház; az egyház szolgálhatja, előmozdíthatja az Isten Országát, éppen ez is a dolga, de a kettő nem azonos: Isten Országa több, nagyobb, mint az egyház (és sajnos úgy tűnik, a történelem során az egyház, s főleg a hierarchia inkább gátja volt az Isten országának, mint építője).

Mi hát akkor az „Isten országa"? Elvont meghatározás helyett azt mondanám: Isten országa az, amikor megvalósul az Isten és az embertársak iránti szeretet, Isten országa ott van, ahol megvalósul az Isten és az embertársak iránti szeretet — úgy, ahogyan azt Jézus tanította, s nem csupán az emberek egyéni, hanem közösségi, társadalmi életében is, a gazdaságban, a kultúrában, a politikában is. Az így értett Isten országának megvalósulása volt Jézus legfőbb, egyetlen vágya, az így értett Isten országa volt igehirdetésének központja; erről mondta, hogy „elközelgett", itt van egy karnyújtásnyira, hogy „lépjünk be", mert egyedül rajtunk fordul (Lk 17,21), hogy belépünk-e, hogy tagjai leszünk-e, hogy megvalósul-e az Isten országa, azaz a Szeretet Országa.

Ez eddig szép és jó és vonzó. Csak hát mi is az a „szeretet"? Elvont meghatározás helyett körülírom. Tehát: akkor szeretünk, amikor

— túllépünk az igazságosságon; ti. hogy a jókhoz jók, a rosszakhoz rosszak, a közömbösekhez közömbösek vagyunk; hanem jók vagyunk akkor is, amikor nem kötelességünk, azokhoz is, akik nem érdemlik meg (ezt nevezhetjük irgalmasságnak);
— túllépünk a haszonelvű jócselekedeteken; ti. hogy érdekből, ellenszolgáltatásért tegyük a jót, akár emberektől, akár Istentől várva a fizetséget, akár e világon, akár a túlvilágon;
— megosztjuk kenyerünket és összes anyagi javainkat a rászorulókkal; nem elégszünk meg azzal, hogy nekünk van ételünk–ruhánk-lakásunk..., hanem nyugtalanok vagyunk mindaddig, amíg egyetlen nélkülöző is akad (jelenleg az emberiség kétharmada), és minden tőlünk telhetőt megteszünk, hogy ilyen ne legyen (vállalva a következményt, hogy magunk is szegények leszünk);
— a kicsiket szolgáljuk, a gyöngéket, az elnyomottakat, a betegeket, a társadalom peremén lévőket, a kitaszítottakat, a lenézetteket; és egyáltalán: semmilyen élethelyzetben nem uralkodunk, diktátoroskodunk (vállalva a következményt, hogy magunk is kicsik leszünk);
— megbocsátunk; hetvenszer hétszer is; akkor is, ha nincs értelme, ha a másik nem érdemli meg, ha visszaél vele; szelídek vagyunk, lemondunk az erőszakról; nem ütünk, nem ütünk vissza; nem fogunk fegyvert, akkor sem, ha megtámadnak minket, a családunkat, az országunkat, akkor sem, ha megparancsolják; a békét szolgáljuk, békés eszközökkel — nem a konformizmus és megalkuvás látszatbékéjét, hanem a szembenállók közti valódi megbékélést (vállalva a következményt, hogy magunk is kiszolgáltatottak, üldözöttek leszünk);
— hirdetjük az Isten országát; azaz a fentieket nemcsak tesszük, hanem másoknak is elmondjuk, tanúságot teszünk róla, megtanítunk rá másokat is, „apostolkodunk" (és azokkal, akik tanúságunkat elfogadják, testvéri közösséget alkotunk).

Azt látjuk tehát, hogy az Isten országa nem jámbor vallásoskodás; az Isten országa a valódi, a hétköznapi élet, az emberi kapcsolatok átalakulása, emberivé válása — Isten tervei szerint (l. „Legyen meg a Te akaratod!"). Azt is látjuk: Micsoda megtérésen (metanoia — vö. Mk 1,15) kellene keresztülmennünk ahhoz, hogy őszintén imádkozhassuk ezt a mondatot: „Jöjjön el, valósuljon meg a Te országod!" Ez a kívánság olyan keresztényeket feltételez, akiknek az Isten országa, azaz a Szeretet országa az egyetlen vágyuk–céljuk–törekvésük, akik számára minden más másodlagossá vált, akik mindent ennek az egy célnak–törekvésnek rendelnek alá.

Vajon hol vannak ma ilyen keresztények? (És: Voltak-e valaha is?) De ha úgy érezzük, nem imádkozhatjuk őszintén: „Jöjjön el a Te országod!", akkor még mindig őszintén imádkozhatjuk:

„Bárcsak válnánk olyan emberekké, akik őszintén imádkozhatják: Abba, Atyánk, jöjjön el, valósuljon meg a Te országod, hiszen Te olyan nagyszerű, olyan csodálatos vagy!"

(Folytatjuk)

Lesem, mint Boris a misén

(„Házat Hazát” ... Bokor-szemmel)

Jó egy éve találkoztam a „Házat Hazát Alapítvány” vezérigazgatójával, Lőrincz Kálmánnal ... Miamiben. Mesélte, hogy mit akar. Mit? Hazajönni Magyarországra és családi házakat építeni fiataloknak, pénznélkülieknek. Ha lúd, hát kövér legyen: gyorsan, olcsón. Csak lestem, mint „Boris a misén” — ahogy a Jászságban mondják.

Az egy év gyorsan elszaladt. Kálmán pedig még gyorsabban szaladgált. Hol itt volt, hol ott. Ragyogott, beszélt, nevetett ... és hittek neki. A „hit” persze cselekedetek nélkül holt — ahogy a Jakab-levél mondja. Kálmán azonban holt hittel nem éri be. Akik neki hisznek, ötszáz munkaórával bizonyítják hitüket élőnek.

„Hívő” csapatával kiszáll mindenüvé, ahol valami hasznosat lehet hajtani, munkás hadserege meghatja az önkormányzatokat, s ingyen telkeket ajánlanak fel, melyekre Kálmán majd családi házakat varázsol. Kettőt már varázsolt. A másodikat Martonvásáron. Hitelesen tanúsítom. Együtt voltam velük a templomban a hálaadó szentmisén, s magam imádkoztam a házra és lakóira az áldást, még a „Serkenj fel, kegyes nép...” is visszhangzott az utcán a házkeresztelésen. Kupa Mihály „celebrálta” — pezsgős üveget törve el a ház falán.

A ház olcsón készül ... potom harmadfél millió forintból. A kulcsátvevő tulajdonos kamatmentesen húsz év alatt morzsolgatja vissza a költséget az Alapítványnak.

De honnan veszi Kálmán a pénzt? Kibeszéli ő a borjút még a tehén hasából is. Lejött Budavárába is, tisztogatta a kertet, a mosóház körül a természetvédelmi területet, főzetett ebédet bográcsban, beletűzte a „Házat Hazát” zászlaját az esőcsatornámba, most pedig írat velem cikket az „Érted vagyok”-ba. Én meg — amint (nem látható, csak) olvasható — írok. Mit? Azt, hogy amit csinál, az jó dolog. Vizet fakaszt a sziklából. S hiszi, hogy lesz az „Érted vagyok” olvasói között olyan, aki jézusi feladatnak látja ezt az ügyet segíteni, s ennek érdekében adóalapját a „Házat Hazát Alapítvány” forintszámláján csökkenti (Budapest Bank Rt., Belvárosi Igazgatóság, 208–35–419). Az éhezőket a harmadik világban etetjük. A hajléknélkülieknek idehaza építünk.

Még valamit el kell mondanom. Abban reménykedem, hogy az 500 munkaórát morzsolgatva nemcsak ház épül. Hát még mi? Valami, ami több, mint a családi ház. Mi ez? Igaz, jézusi barátság. Együtt csinálni valamit másokért... Ezt Kálmán előtt valaki már kitalálta. Úgy hívták, hogy Názáreti Jézus.

A cikket megírtam. S most? Figyelem, hogyan csinálja tovább, ... azaz lesem, mint Boris a misén.

—i—y

Állásfoglalás a hadkötelezettségről

Az Erőszakellenes Fórum alapelvei közé tartozik az általános hadkötelezettség elutasítása. A Fórum egyes szervezetei csak az erőszakmentes polgári védekezést tartják elfogadhatónak, de a többség véleménye szerint ma még szükséges a hivatásos hadsereg kialakítása.

Elutasítjuk az általános hadkötelezettséget, mert:

— alapvető emberi jog a hadi ismeretektől, a fegyverektől való távolmaradás joga;
— alapvető emberi jog a hadsereg szigorúan kötött, hierarchikus szervezettségű életmódjától való távolmaradás joga;
— nem indokolt a fegyveres-honvédelmi szakma pozitív megkülönböztetése a többi szakmával szemben;
— a sorozott katonaság nem szolgálja a honvédelem érdekeit, a hivatásos hadsereg gazdaságosabb;
— a sorozott katonaság olyan, a múltból visszamaradt intézmény, amelynek fennmaradását csoportérdekek vagy félreértések biztosítják — közpénzen;
— a sorozott hadsereg egy sor megoldhatatlan morális, alkotmányos, gazdasági és adminisztratív problémát okoz;
— az általános hadkötelezettség mellett a polgári szolgálat is pazarlás, de fenntartása a hadkötelezettség megszűntéig morális kényszer.

Követeljük a hadsereg fölötti intézményesített társadalmi kontrollt, mert ilyen kontroll nélkül a haza szolgálatára kötelezett hadsereg társadalomellenes.

Erőszakellenes Fórum

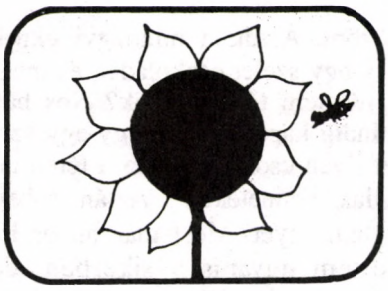

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Közlekedési balesetek ellen

Amint tudjátok, én Törpeházán lakom, a Börzsöny-hegységben. Onnan utazgatok be Budapestre. Rendszerint két napig szoktam itt maradni. Éjszakai szállást régi barátomtól, Szilárdtól kapok. Szilárd, amikor még nem volt nyugdíjban, tornatanár volt, mégpedig igen szigorú tornatanár. Hibáztat is engem, amiért baráti hangon, szelíden beszélek a gyerekekkel, s csúfondároskodva szokta kérdezgetni: „No, tisztelt arasznyi barátom, Moha, van-e már legalább félarasznyi eredményük az oktatásaidnak?” Már régóta szerettem volna bebizonyítani neki, hogy szelíd szóval, baráti beszéddel is lehet eredményt elérni. Erre a bizonyításra az ősszel alkalom is adódott.

Egy délután innen a Rádióból ismét Szilárd barátomhoz mentem. Színházba készültem aznap este, de volt még időm az előadás kezdetéig. Uzsonnázás közben Szilárd egyszerre csak az ablak felé fülelt, aztán odavitt egy széket és így szólt: „Szíveskedjél feltérdelni erre a székre, és hasalj az ablakdeszkára. Akkor letekinthetsz az utcára, és láthatod, mi történik a kocsiúton.”

A kocsiúton nyolc–tíz kisfiú futballozott. Szilárd így folytatta beszédét: „Mostanában kaptak rá, hogy itt futballozzanak a kocsiúton. Sokszor a hajam szála is égnek áll, ha autó közeledik, s nem veszik észre a nagy játékban. Mindennap lekiabálok nekik, hogy menjenek a játszótérre, de mintha a levegőnek beszélnék. Most hát megmutathatod, tisztelt arasznyi barátom, hogy mit tudsz.” Elmosolyodtam. Egyrészt azon, hogy azt mondta: „Még a haja szála is égnek áll” — ugyanis egészen kopasz; másrészt azon, hogy azt hiszi, el lehet az ilyesmit úgy intézni, hogy a harmadik emeletről haragosan rájuk förmed. Így feleltem hát mosolyogva és a siker biztos tudatában: „Tisztelt égimeszelő barátom, ezek a gyerekek holnaptól kezdve a téren futballoznak.”

Valamivel előbb indultam a színházba, s amikor kiléptem a kapun, a kisfiúk örvendezve odaszaladtak hozzám. Kezet fogtam velük, aztán körülbelül ezt mondtam nekik: „Azt, természetesen, tudjátok, mekkora veszélyben vagytok a kocsiúton. De amint látom, nem törődtök vele. Azt azonban bizonyára nem tudjátok, hogy itteni játékotokkal mekkora kellemetlenséget okoztok másoknak. A járókelők rossz érzéssel mennek el mellettetek, félnek, hogy kupán találja őket a labda. Ha kisgyerek is van velük, még inkább aggódnak. A játék hevében nekiszaladhattok, fellökhetitek. De kellemetlenséget okoztok a földszinti lakóknak is, állandóan félniük kell tőle, hogy betöri labdátok az ablakot, s megsebesíti őket az üvegszilánk. Tudom, hogy jobban szerettek itt játszani, mint elmenni a térre, de remélem, ezek után szívesen lemondtok a kocsiút előnyeiről.”

Amikor egy hét múlva ismét Szilárdhoz mentem, nem futballoztak a gyerekek az utcán, s én diadalmasan állítottam be szállásadó házigazdámhoz. „No, tisztelt égimeszelő barátom, ugye, hogy lehet eredményt elérni szelíd szóval, baráti beszéddel is?” Szilárd azonban a karórájára pillantott: „Várj csak, tisztelt arasznyi barátom, várj csak! Még nincs fél öt, akkortájt szoktak kijönni.” És fél ötkor, — ó jaj — fel is hangzott odalentről a kiáltozás. A gyerekek ismét a kocsiúton futballoztak. Persze, töprengtem rajta, miért nem hallgattak a szavamra, s ezt mondottam csúfondárosan mosolygó barátomnak: „Azzal követtem el a hibát, hogy idegenekről beszéltem nekik. Nem gondoltam rá, hogy nem tudják átérezni, miért kellene kímélniök az idegen járókelőket. Ma ismét beszélek velük, s meglátod holnapra a téren futballoznak.”

Aznap körülbelül ezt mondtam nekik: „Ugye, szeretitek szüleiteket? S minthogy szeretitek, jót akartok nekik. Igen ám, de ha a kocsiúton futballoztok, aggódniuk kell miattatok. Aggódni pedig nem jó. Ebből tehát világosan következik, hogy a játszótéren kell futballoznotok. De bizonyára szívesen hoztok egy kis áldozatot azoknak a kedvéért, akiket szerettek.”

Amikor egy hét múlva délután fél ötkor sajnos ismét felhangzott odalenn a labdarúgás lármája, és Szilárd ismét csúfondárosan elmosolyodott, ezt mondtam neki: „Ma már igazán utoljára futballoznak itt. Azzal is hibát követtem el mindkét esetben, hogy azt mondtam nekik: hozzanak egy kis áldozatot. Az ilyesmitől persze viszolyognak. Másról kell beszélnem nekik.” S aznap körülbelül így hangzott a mondókám: „Valahányszor kijöttök ide játszani, bizonyára eszébe jut közületek legalább egynek, hogy helyesebb volna a téren rúgni a labdát. Mondaná is szívesen: »Gyerünk a térre, itt nem játszom!« Igen ám, de fél tőle, hogy a többiek lehurrogják, kicsúfolják, vagyis gyáva. Márpedig, aki meg akar valósítani valamit, ami helyes, nem szabad megijednie a kicsúfoltatástól. Ha felismerte valaminek a helyességét, bátran és hősiesen ki kell állnia érte!” A fiúk többsége felcsillanó szemmel hallgatta szavaimat, én pedig biztos voltam benne, hogy nem futballoznak többé az utcában.

⇉

⇒ De jaj, ott futballoztak továbbra is! Én meg újból mondtam Szilárdnak, hibáztatva magam: „Mindmáig azt hangsúlyoztam, hogy mások érdekében nem szabad itt rúgniok a labdát. Ez oktalanság volt tőlem. Tudnom kellett volna, hogy nincs még bennük elég önzetlenség." S aznap így szóltam a gyerekekhez: „Nem viselitek eléggé szíveteken a magatok érdekét. A lábatok, látom, nagyon ügyes, de a fejetekben valami baj van. Nem tudtok gondolkozni. Azt állítjátok: tudtok vigyázni magatokra. Ha gondolkozni is tudnátok, akkor azt is tudnotok kéne, hogy ugyanazt hitte magáról minden gyermek, akit eddig autó elütött labdázás közben. Abban az érzésetekben tehát, hogy »tudtok vigyázni«, nem bízhattok meg. Ennélfogva, ha értelmes lények vagytok, nem futballozhattok többet az utcán." Elgondolkodtak szavaimon, láttam, hogy megértették, amit mondtam, s a következő héten, amikor befordultam a sarkon, nagyot dobbant a szívem az örömtől: nem futballoztak az utcán, noha már fél hat is elmúlt. Mondtam is diadalmasan Szilárdnak: „Mégiscsak sikerült hát! Most bizonyára a téren labdáznak."

Szilárd komoly arccal felelte: „A téren labdáznak, az igaz. De nem a te múltheti szavaid következtében, hanem mert megijedtek. Tegnap ugyanis egyiküket, a kis Sanyit, elütötte itt egy motorkerékpár."

Sanyit másnap délelőtt meglátogattam a kórházban. Amikor egy hét múlva ismét meglátogattam, Szilárd is velem jött. Hazafelé menet, amint befordultunk a sarkon, furcsa dolog történt velem. Az történt, hogy a szó legszorosabb értelmében nem hittem a szememnek. A gyermektársaság fele ugyanis, négy kisfiú, megint ott rúgta a labdát az utcán. Szilárd a vállamra tette a kezét: „Engedd, hogy most már én intézkedjem, add át nekem ezt az ügyet." Sejtettem azonban, mit ért „intézkedés"-en az én szigorú barátom: szó nélkül elvenné a labdájukat — s nem akartam, hogy ezt a megalázást el kelljen szenvedniök. Megkértem hát, hogy ne avatkozzék az ügybe, de most már magam is ingerülten kiáltottam rájuk: „Hogyan lehetséges ez, fiúk? Előttetek a szomorú példa, Sanyi szerencsétlensége, s mégis itt labdáztok?" Ezt felelték: „Sanyi nem vigyázott, de mi vigyázunk! A fejemhez kaptam: „De értsétek meg végre! Sanyi ugyanúgy azt hitte, hogy vigyáz, miként ti hiszitek most magatokról!" Aztán Sanyi édesanyjáról beszéltem, elmondtam, mennyire sírt az előbb a kórházban, amiért sánta marad a fia, és kértem őket, gondoljanak a maguk édesanyjára, óvják meg ekkora csapástól.

Akkor éppen hosszabb ideig Budapesten kellett maradnom, több napon át figyelhettem őket. Két

napig ismét elmentek a térre, a harmadik délutánon azonban hatan megint az utcában kezdtek futballozni. Szilárd tüstént indult lefelé s mondotta: „Megbeszéltem a szüleikkel, hogy ha még egyszer itt futballoznak, intézkedhetem." De én elébe álltam s kértem várjon még, hadd tehessek egy utolsó kísérletet. Ezt mondtam a gyerekeknek: „Ti bizonyára nem tudjátok, hogy a kocsiúton futballozni rendőrileg tilos. Ha még egyszer meglátom, hogy itt játszotok, rendőrt hívok." Meghökkentek, s három napig ismét a téren rúgták a labdát. A negyedik nap estéjén azonban megint kérnem kellett Szilárdot, hogy még ma se menjen le hozzájuk, hadd tehessek egy legeslegutolsó kísérletet. Volt ugyanis tartalékban még egy eszközöm. Átadtam mindegyiküknek egy-egy szelet csokoládét, és megkérdeztem tőlük: „Ízlik? Nos hát, mindig kaptok tőlem egy-egy szelet ilyen csokoládét, ha a téren talállak benneteket." Aztán sóhajtottam egyet. Most már biztos lehettem ugyanis a sikerben, de nagyon szégyelltem, hogy amit se okosságból, se jóságból nem tettek meg, azt most a jóízű nyalánkság kedvéért meg fogják tenni. Elmondtam Szilárdnak is, miként fejeztem be az ügyet, s másnap hazautaztam Törpeházára.

Egy hét múlva, amikor ismét hórihorgas barátomhoz igyekeztem, útba ejtettem a játszóteret, és kiosztottam a fiúk között a megígért csokoládét. Azt azonban nem álltam meg, hogy el ne panaszoljam nekik: Milyen szomorú, hogy csak a csokoládé kedvéért cselekszenek végre helyesen. Ők azonban óriási hahotában törtek ki, s időbe telt, amíg megérthettem, hogy az én vélekedésemen nevetnek, mert ők bizony — így mondották — nem a csokoládé kedvéért futballoznak itt. Megint nagyot dobbant a szívem az örömtől, s felkiáltottam: „Jaj, de jó, hogy nem a csokoládé kedvéért! Hanem ugye azért, mert beláttátok, hogy ez a helyes?" Erre azonban még nagyobb hahota csattant fel, s egyikük — ki-kipuffanó nevetéssel — ezt mondotta: „Azért futballozunk itt, mert azon a napon..., amikor Moha bácsi elutazott és mi megint a kocsiúton futballoztunk..., lejött hozzánk Szilárd bácsi, lekent Bélának két óriási pofont, és azt mondta, hogy mindig lejön és leken valamelyikünknek... két óriási pofont, amíg rá nem szoktat minket, hogy a téren futballozzunk. Mi azonban nem vagyunk bolondok, hogy naponta pofoztassuk magunkat, hát ezentúl itt futballozunk." Tízen voltak és mind a tízen nevettek, egyikük se szégyellte, hogy őt másnak a pofonja, nem pedig a tulajdon értelme és jósága irányítja. Én azonban eltakartam az arcom, és annyira szégyenkeztem helyettük és miattuk, hogy az a szégyenkezés elég lett volna... nem tíz... nem száz... akár ezer ilyen rövid eszű kisfiúnak is.

Ezzel az írással köszöntjük a Nemzetközi Gyermeknapot

ŐFELSÉGE PANASZKODIK

Humoreszk

A nevem Szabolcska, I. Szabolcska. Négyéves vagyok és király. Nem én vagyok az egyedüli király a városban, sőt, még itt, az utcában is vannak kollégáim. Szerencsére nem ismerem mindannyiukat. Elég nekem ez a teher, amelyet az én királyságom irányításának a problémái zúdítanak a nyakamba.

Igaz, nem túl nagy a birodalmam. Csak egy kis udvarból, homokozóból meg palotából áll. Ez utóbbi három szobát, konyhát meg a mellékhelyiségeket foglalja magába.

Alattvalóim száma sem túl nagy. Ketten vannak. Az egyiket Erzsinek hívják, a másikat Dénesnek. A legtöbb kollégámat szintén két alattvaló szolgálja. De itt a szomszédban, I. Hunorka országában négy alattvaló van. Ketten közülük fiatalok, mint az enyémek, a másik kettő viszont már idősebb: a férfi kopasz, a nő őszhajú.

Képzelem, mennyi gondja van Hunorkának birodalma irányításával, ha már én is alig győzök megbirkózni ezzel a két alattvalómmal!

Azt ugyan nem mondhatom róluk, hogy nem igyekszenek. Éppen ellenkezőleg. Mindent megtesznek, hogy a kedvemben járjanak, de valahogy sosem találják el, mit kell tenniök. Erzsi, a társalkodónőm, aki többek között a szakácsnő feladatkörét is betölti, folyton-folyvást olyasmit főz, ami nekem nem ízlik. Százszor megmondtam már neki: a húst nem szeretem. Sajnos azonban nagyon feledékeny. Másnapra már el is felejti, mit is parancsoltam. S amikor nem vagyok hajlandó enni a húsból, mézesmázos szavakkal, fülig érő mosollyal próbál levenni a lábamról. Hogy így cicuskám, meg úgy csillagom, meg mit tudom én még milyen címekkel illeti személyemet. Én persze hajthatatlan vagyok. Rájöttem már, szép, nyugodt, egyenes beszéddel nem lehet értekezni velük, ezért általában duzzogva meredek magam elé, míg fejet nem hajtanak akaratom előtt.

A múlt héten azonban Erzsi fellázadt! Kiabált, és még veréssel is fenyegetett. Sőt, Dénest is lázította ellenem! Meg kellett zaboláznom őket: éktelen sírásba, hisztériázásba kezdtem, és annyira belelovaltam magam, hogy a végén még levegőt is alig kaptam. Dénes rögtön az ölébe vett, babusgatott, vigasztalt, édességekkel halmozott el, s közben torkaszakadtából kiabált az egyébként igencsak megszeppent Erzsire: „Főzz a gyereknek azt, amit szeret!” Elődeim már réges-régen ismerték, és általában hatékonyan alkalmazták is a „Divide et impera!” alapelvet. Nálam is mindig beválik. Hogyha ugyanis a lázadók egymás között marakodnak, abból számomra csak haszon származik.

Dénes egyébként minden kívánságomat teljesíti. Néha ugyan vonakodik azonnal engedelmeskedni, és ilyenkor kénytelen vagyok százszor is elismételni a parancsomat, mire végül fejet hajt előttem. Az egyik szombaton például I. Gabriella királykisasszony volt nálunk vendégségben két alattvalójával. Volt ennek a Gabriellának egy olyan babája, amelyet fel lehetett húzni, és azután magától járt. Megtetszett nekem ez a baba, ezért el akartam venni tőle. Erzsi meg Dénes ígérgették, hogy majd kapok én is olyat, ne vegyem el. Nemigen hallgattam rájuk, amíg észre nem vettem, hogy Gabriella két alattvalója harcias tekinteteket lövell felém. Jobbnak tartottam elkerülni a két királyság közötti háborút, otthagytam hát Gabriellát, és Dénesnek parancsoltam meg: Gyerünk, vegyünk nekem is ilyen babát! „De te fiú vagy” — próbált lebeszélni. Én azonban hajthatatlan voltam. Hetvennégyszer ismételtem meg neki, a hatás kedvéért nyafogó hangon, a parancsot: „Járós babát akarok”, s amikor ez sem használt, a szőnyegre vetettem magam, ott bömböltem. Talán felesleges is mondanom, hogy Dénes végül bocsánatkérő mosollyal rövid időre elbúcsúzott a vendégektől, s mi ketten elmentünk az áruházba. Utóbb rájöttem, tényleg nem nekem való ez a játék, és még aznap bedobtam a sarokba a többi kacat közé.

Olyan unalmasak ezek a játékok! Erzsi meg Dénes mindent megvásárolnak nekem, de egyet sem találok közöttük, amely képes lenne lekötni. Állandóan csak unatkozom. Az éjjel nem tudtam elaludni, és azt parancsoltam Dénesnek, menjünk autózni a városba. Megint vonakodott. Azt mondta, neki reggel dolgozni kell menni. Addig sírtam, míg Erzsi rá nem kiabált Dénesre: „Vidd el, látod, nem fog megnyugodni!” Így aztán elmentünk autózni. Nem sokat láttam azonban a városból, mert közvetlenül indulás után elaludtam az autóban.

Hát ilyen egy mai király élete. Nap nap után fáradságos erőfeszítéssel kell érvényesítenie akaratát alattvalói körében. Az ember belefárad ebbe a hajszába. Gyakran arra gondolok, jobb lenne, ha lemondanék a trónról, és én is demokratikus államformát vezetnék be. Mert ismerek demokratikus országokat is ám — itt az utcában is van belőlük néhány. Ezekben a két alattvaló kormányozza az államot, és a király vagy inkább királyok — mert a demokráciákban általában több király születik — kénytelen fejet hajtani akaratuk előtt. Ezek a királyok, úgy láttam, boldogabbak, mint én. Talán azért, mert nem nehezedik ekkora teher a vállukra.

Félek azonban, hogy az én birodalmam számára a demokrácia merő utópia. Alattvalóim még nem eléggé öntudatosak ahhoz, hogy egy demokratikus rendszert kormányozzanak... számukra a demokrácia merő utópia.

Rencsényi T.

(**Forrás:** Agapé)

Katolikusként, kisebbségben...

A katolikus egyház Angliában

Mikor Rómában a papi szemináriumban tanultam, az olaszok gyakran mondták nekem:

— Ön angol? Akkor természetesen protestáns.

— Nem, sőt katolikus papnak készülök.

— Angol? És katolikus? Hogy lehet az?

Bizonyítottam, hogy tényleg katolikus vagyok, római katolikus, és bár Anglia protestáns ország, a népesség 10–12 %-a katolikus vallású, főként a nagy északi városokban.

Milyen az életünk kisebbségi katolikusként Angliában? Hogyan hat a kisebbségi helyzet egyházunkra? Vajon tisztábbak vagyunk-e, mint európai hittestvéreink, hiszen kevésbé vagyunk kitéve a politikai kompromittálódás kísértésének és a hatalom csapdájának? Vajon egy lélekszámában kisebb egyház sebezhetőbb-e a gondolkodás és viselkedés világi hatásai által? Hogyan hat az ökumenikus mozgalom az angliai katolikus egyházra? Ezeket a kérdéseket szeretném egy kicsit körüljárni.

A mélyen elkötelezett hívők valószínűleg kisebbségben vannak minden nemzetben. „Szűk a kapu és keskeny az út, amely az életre vezet — kevesen vannak, akik megtalálják.” Az egyház azonban nem maradhat a legelhívatottabbak kizárólagos szektája, ezért szélesre tárja kapuit és szívesen lát minden hívőt, akár szent, akár bűnös, bármilyen mély is a hite. Nem hiszem, hogy az angol papok és a katolikus hívek irigyelnék francia, olasz vagy német hittestvéreiket. Egyrészt keveset tudnak róluk, másrészt ők épp úgy ki vannak szolgáltatva a mélyreható szekularizációnak.

Az angol katolikusok 25–30 %-a látogatja rendszeresen a vasárnapi szentmisét, ami jó arány a többi, hagyományosan katolikus országhoz viszonyítva. Bár a hatvanas évek közepén még 50–55 % volt a misére járók aránya, és számuk csökkenése arra figyelmeztet, nincs minden rendben az angol katolikus egyházban. Igaz, vigyáznunk kell a számokkal, már Dávid királynak is meggyűlt a baja a statisztika miatt. Az isteni kegyelem működése nem írható le a statisztika eszközeivel. A helyzet iróniája, hogy bár az angol katolikusok a teljes népességnek csak kis hányadát teszik ki, mégis ők alkotják a legnagyobb templomba járó felekezetet az országban, számuk felülmúlja az anglikánokét, metodistákét és a muszlimokét. Hatásuk tehát sokkal nagyobb a társadalom életében, mint számarányuk.

A jelen magyarázatául hadd szolgáljon egy kis történelmi visszapillantás. Bár Szent Ágostont tisztelik az angolszász misszió megalapítójaként, római katonák hozták a kereszténységet a szigetekre az első és második században. Azután, hogy az egyes királyságok felvették a kereszténységet, megnyílt az út az egységes nemzetté válás előtt a 7. és a 8. században. Anglia nyolc évszázadon át katolikus vallású nemzet volt. Erről tanúskodnak katedrálisai, templomai s néhány fennmaradt népszokás. VIII. Henrik és I. Erzsébet idején azonban teljessé vált az elszakadás Rómától, és létrejött az ország saját egyháza, az Anglikán Egyház. Azokat a katolikusokat, akik megtagadták az új államegyházba való áttérést, megbírságolták, bebörtönözték, sőt mártíromságot szenvedtek. 1767-re mindössze 80 000 katolikus maradt az egész országban. Törvény tiltotta számukra, hogy egyes állásokat betöltsenek, nem mehettek egyetemre, tulajdonaikat nem örökíthették át és szavazati joguk sem volt. Ez lassanként aláásta erkölcsi tartásukat. Csupán a hagyományos földbirtokos középnemesség és bérlőik álltak ellen a protestantizmus nyomásának.

A 19. század folyamán az éhínség miatt katolikus írek tömegei özönlöttek át Angliába munkát keresni. Egész városrészek alakultak át ír gettóvá. Ezidőtájt olyan nagyhatású megtérők, mint Newmann bíboros, sokakat vonzottak a katolikus lelkiséghez, főként az anglikán egyház katolicizmushoz közelebb álló köreiből. Az angol katolikusok tehát a múlt században három rétegből kerültek ki: a középnemesség soraiból, a szegény bevándorlókból és az újonnan megtértekből. Épp ezért gyakorta felmerült a vád velük szemben, hogy nem igazán „nemzetiek”, mivel hívei főleg írek voltak, kötődése pedig pápapárti és olasz. Sötét gyanú árnyéka vetült rájuk, hogy nem őfelségéhez hűek, hanem a Vatikán „cselszövő jezsuitáihoz”, akik képesek volnának arra, hogy megdöntsék a protestáns államrendet és megnyirbálják a britek szabadságjogait.

Élő Nemzeti Kincs 1992: Dr. Szegő Imre (Foto: Nemes Zoltán)

Csak az ökumenikus közeledés jótékony hatásának köszönhető, hogy mára szertefoszlottak ezek a történelmi rémképek. Ahol ez nem történt meg, mint pl. Glasgowban vagy Észak-Írországban, ott a vallásos bigottság romboló erejét politikai lázítók és terroristák manipulálják.

Ma az angliai katolicizmus legfőbb ellensége nem a makacs katolikusellenesség (mint ami pl. a belfasti Dr. Ian Paisley-ra jellemző), hanem a Thatcher-években felerősödő önző, kalmárszellemű individualizmus, a kemény feminizmus vagy a Labour Párt balszárnyának aktivitása, amely az abortuszért, a homoszexuálisok jogaiért, az egyházi iskolák megszüntetéséért száll síkra. Kihívás számunkra a New Age koholt vallásának terjedése és a közkézen forgó babonás hiedelmek, nem utolsósorban pedig a televízió műsorainak korlátlan, mindent átható fogyasztása. Ezekkel szemben nem könnyű a küzdelem.

Az angol katolikusok politikailag függetlenek és nem kapcsolódnak egyetlen politikai párthoz sem, mint a német vagy az olasz kereszténydemokraták. A jelenlegi pártok parlamenti nyilatkozatai azonban sok katolikusban a jogfosztottság érzetét keltik, emiatt erős fenntartással fogadják az összes politikai pártokat. Ez viszont a politikai marginalizálódás veszélyét rejti magában. Fontos kezdeményezés, hogy David Alton parlamenti képviselő, aki egyébként elszántan küzd a magzat élethez való jogáért, megalapította a Kereszténydemokrata Mozgalmat Angliában, hogy mozgósítsa az elkötelezett kereszténységeket minden felekezetben, adjanak hangot véleményüknek. Nem politikai párt ez a mozgalom, nem is volna esélye rá, hogy választást nyerjen, viszont hatással van a döntéshozókra.

Vajon az angol katolikusok nagyobb mértékben vannak-e kiszolgáltatva az elvilágosodás hatásainak a protestáns és erősen szekularizált környezet miatt? Azt hiszem, igen.

A II. Vatikáni Zsinat előtt az egyház igyekezett létrehozni önellátó közösségeit, és gyanakvással tekintett a külvilágra. Volt esély rá, hogy valaki az egész életét leélje a katolikus gettón belül, az iskola, a plébánia, a klub, sőt esetenként a kenyérkereső foglalkozás megfelelő keretet adott hozzá. Az 1965-ben történt nyitás a világ felé egy olyan időszakban érte az egyházat, mikor Anglia a gyors elkereszténytelenedés fázisába lépett. A II. Vatikáni Zsinat reformjait gyorsan vezették be, és elégséges magyarázat nélkül. A laikusok tudatában úgy élt az egyház, mint tökéletes, változatlan, misztikus közösség, mely örökkévaló és állandó törvényekre épül. A mise angol nyelvű lett, az oltárt áthelyezték. Sokan, akik még úgy tanulták, hogy pénteken húst enni halálos bűn, akárcsak a paráznaság, levonták a konklúziót, hogy ha az egyik ezek közül megengedett, bizonyosan a másik is az, vagy az lesz.

A világi gondolkodás hatására erősödött az a nézet a közgondolkodásban, hogy az egyház tanítása korszerűtlen és korrekcióra szorul. A fogamzásgátlás, válás, abortusz, polgári házasság jelensége lassan normálisnak számított. A papokat megzavarták a változások, és maguk is elbizonytalanodtak annak megítélésében, mi érvényes és mi nem. A püspököket lefoglalta a részvétel az új egyházi bürokrácia számtalan bizottságában és tanácsadó testületében, és a hit alapjainak tanítása háttérbe szorult. A szekularizáció hívei nem ábrándultak ki győzelmi eredményeik láttán: a válási arány 40 %-ra szökött fel, soha nem volt ilyen gyakori a tinédzser-kori terhesség, rekord mennyiségű abortusz, a válás miatt viselkedészavarokkal küszködő gyermekek, gyermekek elleni erőszak. Igen nehéz az erkölcsileg tönkrejutott társadalomban, ennyi sérült és sértett ember között a katolikus családi életet fenntartani.

Az egyes felekezetek létszáma is eltérően alakul. A pünkösdisták és a szabadegyházak létszáma gyorsan növekedik, a tradicionális felekezetek létszáma lassan csökken. Viszont növekednek a katolikus egyházban az olyan közösségek, amelyek komolyan elkötelezett és mély hitéletet élnek, ilyen a karizmatikus megújulási mozgalom, a medjugorjei zarándokcsoportok, a Taize-vel szoros kapcsolatot tartó közösségek, a Neokatekumenátus mozgalom, az Opus Dei, Justice and Peace csoportok.

Ami az anglikán egyházzal való kapcsolatot illeti, most széleskörű kiábrándulás tapasztalható az ökumenikus tárgyalásokkal kapcsolatban. Az anglikánok gátolják a katolikusok tevékenységét attól való félelmükben, hogy sérti az anglikán egyház érdekeit. Maga az anglikán egyház viszont erősen megosztott, különösen a legutóbbi női papszentelés kapcsán. Az egyházszakadás ütötte rés elsimításának sok évi igyekezete és a minden bántó szót elkerülő óvatosság sem hozott áttörést. Bár a katolikus liberálisok — némileg megtévesztve a protestáns hívőket — azt a hiedelmet keltették, hogy Róma lemond a pápai enciklikákról és az erkölcsi tanító szerepről. Protestáns honfitársainknak végül is be kellett látniok, ezirányú reményeik nem voltak megalapozottak. Jó jel viszont, hogy az anglikánok és a metodisták nagyobb nyitottságot mutatnak a katolikus gyakorlat iránt. Az egyik legjobb, mostanában megjelent könyvet a Rózsafüzérről egy metodista szerző írta. Sőt alakult kísérletképpen egy metodista apácarend is — ilyesmi korábban elképzelhetetlen lett volna.

Az egyik legfőbb problémánk, hogy a médiák úgy állítják be a kereszténységet, mint ami azonos az anglikán egyházzal és még mindig hízelgő a kép: affektáló középosztálybeli plébános–püspök, aki nem hisz Jézus test szerinti feltámadásában, teljes zavar az erkölcsi tanítást illetően. A katolicizmus jelentéktelen színfolttá zsugorodik csupán. A katolikus papok cölibátusa még ébreszt némi titkolt csodálatot, gúnyos és kíváncsi elragadtatást. Az emberek képzeletében a katolikus pap úgy él, mint fortélyos ír fickó, aki odavan a golfért és a whiskyért, vagy pedig mint kemény és vésztjósló ábrázatú jezsuita, aki sápadtan rohangál a hatalmasok folyosóin. Gyakran mellékállású detektívként képzelik el, vagy krimifaló, jó megjelenésű káplánnak, esetleg szép nők kisértésével küszködő püspöknek. Az ír Casey püspök apaságának botránya nyomán a sajtó általános támadásba lendült a cölibátus ellen.

A hitoktatás hosszan elnyúló válsága a katolikus iskolákban a fiatalabb generáció elvesztéséhez vezetett. Mégis a legfőbb problémánk a szélsőséges, mindent átható elvilágiasodás, mely a katolikus azonosságtudat folyamatos meggyengüléséhez vezetett. A mai általános szóhasználatban kereszténynek lenni annyit jelent, hogy „jó emberek vagyunk" anélkül, hogy a hitre vagy a Jézussal való élő kapcsolatra utalnánk. A kereszténység ma azt jelenti, hogy „jók vagyunk az emberekhez" Isten nevének említése nélkül.

Nagyobb feladat áthatolni a kapitalizmus materializmusán, mint amilyen nehéz volt megdönteni a kommunista materializmust Kelet- és Közép-Európában. A katolikus egyház Angliában szeretne jelzőtűz világosság lenni azok számára, akik valóban látni szeretnének, akik valóban keresik az Istenhez vezető utat.

A mi dolgunk, hogy ez a fény még jobban ragyogjon és ereje ne gyengüljön pusztán azért, mert kevesen vagyunk. Az Úr majd gondoskodik a többiről.

Francis Marsden

(A szerző katolikus pap Liverpoolban)

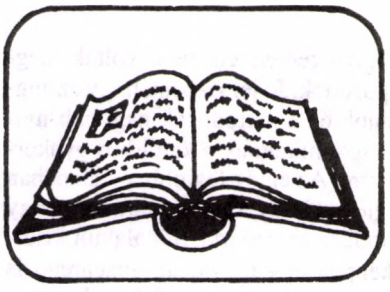

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Garay András, a júliusiakat Mihálovics Zoltán készítette.

Június 6. — Szentháromság vasárnapja — Jn 3,16–18 — Isten szereti a világot

Nikodémus ugyancsak nagyot nézhetett. Isten szereti a világot? Hát nemcsak Izraelt, a választottakat, a szövetséget kötőket, övéit? Hiszen nem azért imádkoztak, könyörögtek és adtak hálát évszázadok óta, hogy „porba sújtottad ellenségedet”, hogy „megölted a ránk támadót”, hogy aki Izrael ellensége, az Isten ellensége is?! Isten szereti a világot! S ennek a szeretetnek okán küldi Fiát közénk. Az említett félreértés miatt. Azaz hogy Isten különböztet övéi és nem övéi között, s hogy Istennek vannak választottai és ellenségei. S hiába tisztogatja a Törvény az emberek közötti bűnöktől a világot, attól az ember még lehet Isten nevében istentelen. Istenre figyelve Istent félreismerő. Aki szeret, igazi arcát mutatja. Így jön el a Fiú a Szentháromság világából, hogy felfedje Isten igazi arcát, hogy megmutassa milyen Ő valójában.

A „Fiát odaadás” fundamentalista értelmezése a kereszten elvégzett váltság, azaz hogy értünk/helyettünk Jézus a világ bűneit magára vette, s kiengesztelte Atyját. A „kereszt teológiájának” 2000 éves hagyománya mellett egyre bátrabban hangzik ma az „út teológiája”. Hogy Jézus kereszthalála nem jövetelének célja volt, hanem életének következménye, s a megváltást az útonjárás során éri el az ember. Hiszen önmagát a Szeretettel azonosító Jézus összefoglalva tanítását mondja: „Én vagyok az Út, az Igazság, az Élet.”

Tehát a Szeretet az Út,
a Szeretet az Igazság,
a Szeretet az Élet.

Keresztény létünkben és gondolkodásunkban legtöbbször úgy élünk, mintha Jézus azt mondta volna: „Én vagyok a kereszt.” Mindezt tudatosítja a magyar nyelv „keresztény” szava is, mely alkalmas a fenti értelmezésre. Így a kereszt került a kultusz középpontjába. Kereszt lóg a nyakláncon, a szobánk falán, köszönt az útszélen, a templomok jelképrendszerében, íródnak passiójátékok és oratóriumok, hordozzuk címerben és pártjelvényeken. De beszélünk–e az Útról, emlékeztetjük–e magunkat, hogy mi tetszik Istennek, mit vár tőlünk, mi által menti meg a világot? Jézus azonban az Úttal azonosítja magát, nem titkolva, hanem felkészítve övéit, hogy az Út végén, vagy közben 2000 éve és ma is ott a Kereszt, mely ha az adott kultúrában nem is vesztőhely, de a társadalmi kicsiség, „leírtság”, mellőzöttség, üldözöttség jelképe.

Isten igazi arca a Szentháromság világa, a Szentháromság vasárnapjának ez az üzenete: Isten nem több és nem kevesebb, mint a Szentháromság. S ebben a szeretetvilágban kell hinnünk. Hinni, hívségesnek, azaz hűségesnek lenni a Jézus által megfogalmazott Istennek tetsző élethez, hűnek lenni az Ő Útjához, Igazságához és Életéhez. Ez a ma emberének szóló üzenet, és a feltétele majdani megmérettetésüknek. Hiszen Isten nem ítél, de „a tőlem hirdetett ige ítéli el” (Jn 12,47) mindannyiunkat, ha nem tartottuk meg tanítását.

Nikodémus válaszát nem írja le az evangelista. A kezdeti párbeszéd abbamarad. Jézusban Isten megnyilatkozik, s itt nincs helye emberi közbeszólásnak, vitának. S olyan egyszerű ez, hogy félreérteni sem lehet, csak csendben magunkba nézni, s eldönteni, hogy rálépünk az Útra, mely ha keskeny is, szédítő magasságokba vezet.

Június 13. — Úrnapja — Jn 6,51–58 — Az Eucharisztia Jézusa

Jézus olyat kér tőlünk, ami neki nem sikerült. Nem sikerült, mert nem sikerülhetett. A nagypénteki magány, az Út kudarca, a megfélemlített és szétfutott tanítványok nem Isten győzelméről beszélnek. Nem lettek az emberek követőkké, egy szűk rétegen kívül Jézus tanítása visszhang nélkül maradt. Isten Országa a földön még egy isteni élettel sem megvalósítható. Jézus tudja, hogy mindez csak generációk hosszú sorával, életek odaszentelődésével, üldöztetések közepette lehetséges.

De lehet–e az embert magára hagyni, lehet–e „kiszállni” ez embert próbáló útonjárásból. Jézus ezen az úton itt akar közöttünk maradni, valóságosan. Ez az egyedüli etikus magatartás: Ha már belelkesítettelek benneteket, ha már megértettétek az Élet útját, nem hagyhatlak magatokra. Így az Eucharisztia szükségszerűség, Isten becsületességének bizonyítéka.

Jézus a legtermészetesebb módját választotta velünk maradásának. Ott van a mindennapi kenyérben. Ahogy a kenyér és a bor metamorfózisa lejátszódik bennünk. Jézus saját magával akar bennünket hozzá hasonítani. A valóság az, hogy többnyire fogalmunk sincs, ki az a Jézus, akit az áldozásban magunkhoz veszünk. Ismerjük–e, s ha ismernők, akarnók–e?

— Akarnók–e az életét odahelyező Jézust?
— Akarnók–e az igazságot keményen kimondó Jézust?
— Akarnók–e hüvelyébe kardot dugató Jézust?
— Akarnók–e a saját Egyházával szemben kritikus Jézust?
— Akarnók–e a szegények, bűnösök, lecsúszottak Jézusát, s véghez visszük–e azt a gondolattársítást, hogy Indiában, Szomáliában, Boszniában megannyi Jézus nyújtja a kezét? Hogy a hazai nyomortelepeken Ő lakik, hogy a magányosokban Ő virraszt, hogy a kezét nyújtó utcagyerekben az Ő gyomra korog?

Vagy csak egy kicsit ellágyulni akarunk, „egy kicsit elveszettnek, egy kicsit megváltottnak” (L. Evely) érezzük magunkat, s az Eucharisztia is besorakozik a Jézuska, a húsvéti tojás, a barkaszentelés mellé, s keresztény komfortérzetünk elengedhetetlen részévé válik? Nyújtjuk a kezünket az ostyáért, de parolázunk-e Jézus test- és vér-szövetséget kötő kezével? A külső jelek mellé adjuk-e az elköteleződés belső tartalmát? A „szövetséget” csak formailag játsszuk el, vagy újra és újra szövetséget kötünk a szeretetből meghalt és föltámadt Jézussal?

Bár a szentmisében az átváltoztatáskor „örök szövetségről” szól a liturgia, de ezek nem Jézus szavai. Talán így akarja az ember biztosítani önmagát arról, hogy Isten helyesli, ami Teste és Vére körül történik. Hogy Isten az Egyház „foglya”. S Jézus helyeselné–e az arany kelyheket, a csillogó — sokszor színpadias — liturgiát, a mai körmenetet, a füstölőket, egyszóval a kultuszt? Az előző héten a kereszt kultuszának fonáksága figyelmeztetett bennünket, ma az Eucharisztia kultuszának fonáksága ról kell godolkodnunk. Jézus akarja az ünnepet. Ezért is a bor jelképében az ünneplés örömét is hagyja ránk, még az anyagi körülmények is megbocsájthatók, ha nem a Forma válik fontossá és tartalommá, hanem a Tartalom nyeri el ünnepi formáit. A Hozzá méltót, az Útra emlékeztetőt. Bár — mondják — az igazi liturgikus reform még hátra van az Egyházban, jó volna már ma is megérteni, hogy a népszokássá merevedett liturgikus formák nehézzé teszik az Egyház és a társadalom párbeszédét, az Egyház missziós munkáját.

A táplálék azért éltet bennünket, mert szervezetünk képes önmagába építeni. Hiába vesszük magunkhoz Jézus valóságos testét, ha nem tudjuk, nem akarjuk önmagunkba építeni. Akkor csak keresztül fut rajtunk, csak „manna”, amit eszünk, s mégis meghalunk.

Június 20. — Évközi 12. vasárnap — Mt 10,26–33 — Ne féljetek tőlük!

Jézus jól ismerte az embert. Egyik legtöbbször mondott felszólítása, hogy „ne féljetek!" Ne féljetek, mert aki fél, az nem, kevésbé vagy rosszul szeret. Az Útonjárás és a félelem egymást kizáró magatartásformák.

Jézus üzenetének meg nem értése, s az emberiség strukturális bűnei a 20. század végére a félelmet mindennapos alapélménnyé és életérzéssé „fejlesztették".

„Fortélyos félelem igazgat minket, s nem csalóka remény" — írja több, mint ötven éve József Attila. S akkor ő még nem tud az atombombáról, az AIDS–ről, a klímaromlásról, a túlnépesedésről, a migrációról... s sorolhatnánk a globális fenyegetettséget. S a magunkét; féltjük a munkahelyet, a megélhetést, félünk ajtót nyitni, levelet felbontani, este az utcára menni. Életterünk leszűkül a négy fal közé, s a „nem szól szám, nem fáj fejem" praktikus bölcsességével kívánjuk megkísérelni a lehetetlent.

Jézus békét ad övéinek, a Vele és Általa az Atyával való azonosság békéjét, annak tudását, hogy örökösei vagyunk az Országnak, amely el nem múlik. S a mai félelmekkel teli világot, s minden cselekedetünket az örök élet távlatából nézve, transzcendens életünket a biológiai elé helyezve múlhat el az Isten Országát bennünk és a földön ellehetetlenítő félelmünk. Jézus az Atya mértéket nem ismerő szeretetéről biztosít bennünket, a már–már „értelmetlen" gondoskodásról („minden szál hajatok"), s arról az ígéretről, hogy az Isten melletti hűségünkre az örök élet biztonságával válaszol. Csak egytől kell félnünk — s ez a helyes istenfélelem —, hogy letérünk az Útról, s nincs akaratunk visszatalálni. S ha tele a szívünk, kicsordul szájunkon a szó — s kifordítva a szólást: szól a szánk, még ha fáj is a fejünk. Az egyetemes hirdetési parancs aranyfedezete saját szeretettel teli életünk; beszélni a szeretetről és nem cselekedni azt: ellentmondás. Szere-

Júniusi közhelyünk

„Nincs szükségem senkire"

Egyike azoknak a közhelyeknek, amelyek a legközvetlenebbül és legélesebben fejezik ki a közhelyek általános szellemiségét, bár nehéz lenne eldönteni, hogy ezen belül inkább e közhelyek tartalmát fejezi-e ki, vagy azok elvi alapját, netán a bennük kifejeződő gondolkodásmód következményét. Talán ezt is, azt is.

Nézzük először azt, ki engedheti meg magának, hogy kijelentse: „Nincs szükségem senkire". — Azt kell látnunk mindenekelőtt, hogy itt pusztán biológiai szükségletről van szó: anyagi javakról és egészségről. Az nyilatkozik tehát így, aki „biztosítva látja anyagi helyzetét" (ami természetesen a jólét valamilyen fokát jelenti) és fizikailag egészséges. Az ilyen ember gondolhatja úgy, hogy nem szorul rá másokra. — Lássuk most az emögött meghúzódó „szellemiséget"!

Nyilvánvaló a legteljesebb materializmus. Az embert olyan lénynek feltételezi, amelynek csak testi-biológiai szükségletei vannak (étel-ital, ruházat, egészség, stb.), illetve csak bizonyos tárgyakra van szüksége (lakás, bútorok, luxuscikkek stb.), nevezetesen csupa olyasmire, ami pénzzel megvásárolható, vagy legalábbis megvásárolhatónak látszik (pl. egészség, ill. gyógyítás). Aligha kell részletezni ennek az emberképnek az egyoldalúságát és ürességét.

Ami a jelenhez való viszonyát illeti, ezt a szemléletet a teljes vakság jellemzi. Azért, mert az illető nem szorul rá a *közvetlen-személyes* segítségre (pl. hogy *valaki* anyagiakkal ellássa, kisegítse, vagy ápolja), azt képzeli, hogy senkinek a közvetett-személytelen segítségére (egyáltalán: puszta létére...) sincs szüksége. Nem látja azt a nyilvánvalóságot, hogy ha nem lennének, akik előállítják mindazt (az anyagi valóságot), amit ő a pénzért megvehet, akkor nem lenne mit megvennie a pénzéért... (Mellesleg: látható, hogy itt is az „aladzoneia tou bou", a pénzzel való kérkedés esete áll fenn...)

Ami a jövőhöz való viszonyát illeti, még nagyobb képtelenség jellemzi ezt a szemléletet: Az illető úgy gondolja, azért, mert *most* „nincs szüksége senkire", a jövőben sem lesz, ami burkoltan feltételezi, hogy a jövő urának képzeli magát: úgy gondolja, mindenkor lesz annyi ereje (értsd: pénze és egészsége), hogy ne szoruljon rá senkire...

Mind a jelenhez, mind a jövőhöz való viszonyából az derül ki, hogy istennek képzeli, tartja magát: az arisztotelészi filozófia Istenének jellemzője, hogy nincs szüksége senkire, nem szorul rá semmire, előre látja a jövőt, sőt hatalmában is tartja azt. Mindez bizonyos értelemben igaz is, de ha ember véli magát ilyen tulajdonságokkal bírónak, az az önteltség és önzés (önközpontúság) teljessége: az illető a Mindenség középpontjának, következésképp legfontosabb elemének, s ráadásul (bizonyos értelemben) még urának is képzeli magát.

—n—s

tetközösséget mondani, s heti egy órára szeretni (vagy együttlenni), kicsúfolása Isten népet gyűjtő tervének. Elfogadni azt a történelmi felosztást, hogy vannak hivatalos hirdetők és passzív befogadók, anakronizmus. S ha meg is mosolyogjuk a kettesével az evangéliummal „házaló” keresztényeket, el kell gondolkodunk azon, hogy nem azért vagyunk-e otthon ülők, el nem indulók, mert nincs mit mondanunk. S nemcsak nekünk kell a félelmet eloszlatnunk magunkban, úgy kell élnünk, olyanná kell formálnunk magunkat, hogy mások se féljenek tőlünk. Még ha ismerjük is az Utat, még ha van is mondanivalónk, ha látszólag minden rendben az elkötelezettségünk körül, akkor is sokat vétethetünk a szeretet ellen. Nem nagy dolgokban, mert a szeretetkapcsolatainkban az apró dolgokon rengeteg múlik.

A páli szeretethimnusz mellé oda kell tenni a szeretet „olajcseppjeit”: a másokra figyelni tudás, a bíztatás, a kérdezés, a nyitottság, a bizalom gesztusait, nehogy öntudatunk sértse mások jogait, magabiztosságunk nehogy fölényességet láttasson, közvetlenségünk ne tűnjék udvariatlanságnak, szorgalmunk és kitartásunk ne váljon tolakodássá, részvétünk kíváncsiskodássá.

Minderre nincs recept, még a Bibliában sem. Viszont segít nekünk a lelkiismeretünk iránytűje, segít a közösségi tapasztalat, segít a bűnbánatot tartani és kifejezni tudás, és sokszor a „humor, az Isten intravénás injekciója.” Hiszen nem szupermenek, tökéletesen működő lelki gépezetek vagyunk, hanem hús–vér emberek a magunk esendőségével, tehát követhetők. Olyanok, amilyennek Isten szeret minket.

Június 27. — Évközi 13. vasárnap — Mt 10,37–42 — A kereszthordozók családja

Az „Isten, haza, család” politikai jelmondata nem több, mint választási fogás. Hiszen, hol az Isten a hatalom kulisszáiban, hol a haza a húsosfazéknál való tolakodásban. Egyedül a család marad a *mai* keresztény értékrend igazi középpontjában, a biológiai kötöttség, a vér és vagyon szempontjai mindennél fontosabbak. Minden, ami a családot veszélyezteti, ami a gyermeket kiszakítja a szülői gondoskodás és útegyengetés köréből, maga az ördög műve. S kétségbeesett szülők egyesületeket hoznak létre, a rendőrségre rohangálnak, mert gyermekük az ún. „destruktív” vallásokhoz — legyenek azok keresztények vagy keletiek — csatlakozott. Jézus korában is így érezhették a tanítványok szülei, testvérei: a biológiai család már–már szakralizált — de nagyon is praktikus — hagyományai szöges ellentétben álltak Jézus hívó szavával. Ezért nehéz elszakadni az ifjúnak, ezért mondják Jézust még rokonai is gyengeelméjűnek. Így Jézus kénytelen keményen fogalmazni, s nagyon realistán: a meghasonlás az Őt követés okán a családok legbelső, legféltettebb viszonyait is érinteni fogja.

Mindez következménye annak az Örömhírnek, amelyet nemcsak hogy nemzetek nem fogadnak el egyetemlegesen, hanem a családok sem fogadnak el szükségképpen közösen. Hiszen az Örömhírt egyesek elfogadják, mások elvetik, mert az Örömhír elfogadása nem a család horizontális síkján, hanem az egyén és Isten vertikumán történik. S amikor az utolsó vacsorán a tanítványok a Jézussal való ünneplés mellett döntenek, olyan mértékű arculcsapása ez a hagyománynak, mely kiátkozással ér fel, s talán erre is utal Péter a mi „elhagytunk mindent” válaszában.

A biológiai közösség helyett Jézus magasabbrendű közösséget ígér (Mt 12,50), új családot, amelyben mindenki testvér, új családot, mely lenyomata Isten szeretetvilágának.

De ez a család egyben a kereszthordozók közössége is. A keresztet önként vesszük a vállunkra, mert az Ő életét élni az Ő sorsában osztozást is jelent.

Ma nagyon másként cseng fülünkben ez a szó, mint akkor, amikor képtelen újdonságként elhangzott Jézus ajkán az Istennek-tetszés konkrét tartalmaként. Ma az élet keresztjeit jelenti számunkra, azokat az élettel szükségképpen együttjáró csapásokat, amelyet az emberi gyűlölködés, betegség, halál rak ránk. Ma a kereszt jelenti azt a terhet, amelyet semmi módon magunkra nem vennénk, amelyet nem is veszünk magunkra, amelyet le is tesszük azonnal, mihelyt módunk van rá. Ma a kereszt jelenti azt a terhet, amelyet nincsen módunk lerakni. Ezt a keresztet nem magunk vesszük fel, rajtunk kívüli tényezők rakják ránk

A kereszt felvevése szükségszerű, ha úgy tetszik, az útonjárás csomagja. Ma a keresztségben a kereszt „jelét vevő” ember csak védettséget, s nem terhet remél. Jézus azonban nem hagyja meg ezt az illúziót: „Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét mindennap”.

Az útonjáráshoz gyakorlati útmutatást is ad, mely egyszerre felszólítás és kérés is: Járjatok az úton, mint tanítványok, próféták, igaz emberek, rászorulók, s fogadjátok is be őket, ha kopogtatnak ajtóitokon. Mert aki a vendéglátást adja, megkapja a befogadott lelkületét, s akit vendégül látnak, önmaga lelkületét adja. A szolgálatok találkozásában éli meg az ember az útonjárók s kereszthordozók új családját. Az új családot a régi elvesztése árán, az új életet a régi elvesztése árán.

Július 4. — Évközi 14. vasárnap — Mt 11,25–30 — Az iga igazán

Jézus hálát mond az Atyának, amiért a kisdedeknek engedte megérteni az üzenetet a bölcsekkel szemben. Igen, a tettek halála az okoskodás, ami inkább akadékoskodó kibúvókeresés. Az én szívemet (irgalmas jószándékomat) hányszor győzi le, öli meg a ráció, a hideg logikai praktikum?

A kisdedség kívánalma nemcsak itt hangzik el Jézus ajkáról. Miben is állhat ez? A kisded kizárólag a szülei (Atyja) tetszését keresi, nincs gondban a holnap felől, mert teljes a bizalma Gondviselője iránt, félelme (még) nem létezik, mert rendíthetetlen biztonságban érzi magát Annak közelében, akit istenít. Az egész világot, a békét és harmóniát jelenti számára az, Akitől életét kapta. S mindez olyan természetességgel, amiről nem is tud, amit nem kell felfedeznie–tudatosítania, amint a lélegzést vagy a szívdobogást sem.

Milyen csodálatos tudni, hogy a bölcsesség és a kisdedség nem egymást kizáró fogalmak. Aki nem uralkodásra és szentenciák osztására bölcs, hanem mások szolgálatára, együtt–menésre intelligens–tanult, nagy tapasztalatú, az napkeleti bölcs lehet. „Üres kalász tartja fenn a fejét” — mondja a közmondás.

Az élet, a mindennapok terheitől fáradtan mindenki mehet Jézushoz. Az Ő szeretete, problémamegoldása a szeretetvesztett embert felfrissíti, megkönnyíti. Önmagunk cipelése, állandó „emelése” fárasztó, sőt csüggesztő. Az önmegvalósítás, a saját célokért törekvés odaadottságra kész függetlenség nélkül gyakran roskasztó. Még a család jólétéért vállalt robot sem üdítő.

A mai létharcban („Hadd hulljon a férgese!” — hirdeti a piacgazdaság) bőven vetekszünk az igavonó állattal. Hiába, nem maradhatunk le a környezetünktől.

Még megszólnának, ha a civilizáció éppenes státusszimbólumát nem igyekeznők megcélozni...! Ez napjainkban talán a mikrohullámú sütő és a mosogatógép.

Jézus is beszél igáról, az igazi, istennektetsző (= célvalósító) igáról.

Ez a jézusias ember életrajza:

1) Gyötrődés a világban, a világgal, a világért.
2) Megszólítottság–metanoia (megfordulás; „Figyelj ide rám, nem akarok a hátadnak beszélni!").
3) Odamenés Jézushoz, megkönnyebbedés ráébresztő szavaitól.
4) „Elmenés a világba..." a jézusi igával.

A jézusi iga nem úgy könnyű, hogy fütyörészve, egy kézzel, laza eleganciával vihető–vonható. Nem is attól gyönyörűséges, mert szemkápráztató ékkövekkel van kirakva az istráng.

A jézusi teherhordás a világ szemében badarság, balekség, skizofrén mazochizmus. (Nem furcsa, hogy a Názáretitől megismert Isten–logika szinte minden esetben fonákja az emberinek, világinak?) Mégis megtapasztalt valóság, hogy gondjaink úgy és abban oldódnak meg, ahogy a mások problémáit gondozzuk.

A jézusi iga testre szabott; nem lötyög és nem rövid, hogy leverjen lábunkról. Gyönyörűsége abból a boldogságtudatból fakad hogy „helyemen vagyok, azt csinálom, amire kitaláltak."

A jézusi alázat nem öntudatot nélkülöző talpnyalás. A fejbólintó Jánosok a saját felelősségüket feloldják függőségük szélsőségesen túltengő képviseletében. Jézus nagyon is jól ismerte küldetése mibenlétét s azzal egyetértve–azonosulva vállalkozott rá.

Küldő és küldött kölcsönviszonyú partnerek, akkor is, ha minden az Atyától, Atyából, Atyáért van. Önkéntesség, tudatosság, feladat- és önismeret, valamint a függőség deklarálása — ez az alázat.

Hogyan állunk a jézusi szelídséggel? Ez az egyik irányban végtelenül teljes, t.i. saját védelmében sose jön indulatba, nem vadul be. Pilátus és Heródes előtt kiszolgáltatottságában is méltóságteljes. Ugyanakkor Atyja dolgaiban féltékeny, kiűzi a kufárokat (agitálni hiábavaló lenne) és tanítványainak kisszerű maga körül forgása, restszívűsége is bőszíti... Van, ugye, pirulnivalónk?

Július 11. — Évközi 15. vasárnap — Mt 13,1–23 — A pazarló Magvető

Isten nem személyválogató. Felkelti napját jókra és gonoszokra egyként. Igen, mert a meghívás mindenkinek szól, potenciálisan mindenki a Világosság fia. A teremtő nem tehet mást; él és szeret, éltet, megtart és hazavár. Ontja sugarát és állandó készenlétben tartja megbocsátó irgalmát. Ő (isteni szerencsénkre) nem változik. Az ember szabadsága (sajnos?!), hogy marad-e a Gonosz vonzásában gonosz, jobban szeret-e a sötétségben rekedve fagyoskodni — avagy kész a varázslatban részesülni, hogy békából királyfivá legyen. Van-e olyan és akkora hitünk — ami a bizalom merészsége végül is —, amely képes Jézussal és Jézusban az újjászületésre, vállalva minden ezzel járó fájdalmat, elszakadást és az előre meg nem tapasztalhatás kockázatát.

„Azt sem érdemled meg, hogy a Nap rád süssön" — szokta volt mondani anyám. A szeretet, ha tényleg szeretet, nem érdem szerint nyilvánul meg irgalmas jószándékában. Sőt, ha valamilyen mennyiségi vagy minőségi eltérésről lehetne beszélni, gyógyulása, megtérése szempontjából az érdemtelen még inkább rászoruló. Elgondolkodtató és bűnbánatra késztető, hogy a mi szeretetünk általában reakció, vagyis érzelem jellegű. Ezért csaphat át dédelgetésből pusztítóvá akár ugyanazon személlyel szemben, annak függvényében, ahogy érzelmi megnyilvánulásunk tárgya késztet bennünket.

A Magvető példázatát igen nagy sokadalom hallotta. Számuk bizonnyal vetekedett — ha felül nem múlta — a csodálatos kenyérszaporításnál találhatóakéval. Döntően alapvető tanítás. Ezért Jézus olyan módot talál (a víz viszi és felerősíti szavát), hogy később senki se mondhassa: „Én nem hallottam". Akinek füle van s úgy fogadja , mint a gyermek — az meg is érti. De mert a gonosznak meg kell térnie–fordulnia ahhoz, hogy ugyanúgy értse, mint a jók, a tanulság parabolába ágyazottan férhető hozzá, fejtendő meg. (A mi „jó"–ságunk sem képesítene bennünket a megértésre, ha Jézus nem értelmezi egyszer s mindenkorra példázatát).

Sokáig, ha a Magvető példázatot hallottam, azon értetlenkedtem: minek kell felesleges (!?) helyre — mint pl. sziklás, útszéli, tövises területre — szórni a jó magot.

Túl azon, hogy ma már nem neveznék senkit „felesleges hely"-nek („...jókra és gonoszokra egyaránt..."), véletlenül se maradjon bárkinek hivatkozásul: „Rám nem hullott jó mag, annak hatására én is jó földdé váltam volna. Néhány éve tudom csak: Izrael vidékén először vetettek, azután beszántottak. Tehát, ha úgy tetszik, az útszélt is, a köves talajt is megmunkálták — már amennyire hagyta magát.

Milyen jó és megnyugtató tudni: a „jó hír magva", hogy Isten szeretete nem fogy el még akkor sem, amikor tél van, s úgy tűnik, kihalt az élet.

Július 18. — Évközi 16. vasárnap — Mt 13,24–43 — A Világ (ellen)vetései

A napokban hitvesem részt vett egy női összejövetelen, ahol egy ausztráliai magyar hölgy tartott előadást a hallgatóságnak. Nem tudom, pontosabb lenne-e a meghatározás, ha gyülekezetet mondanék, mert bár alkalmilag és felekezetektől függetlenül, de így hirdették.

Az élménybeszámoló hallelujás hangulatban arról tett bizonyságot, hogy milyen szép az élet, mennyire „szalad a szekér" kéz a kézben Istennel. „Mi mindig új lakásban lakunk, új meg új kocsink van" — lelkesedett. Kapacitálta a jelenlevőket az önfeledtség táncban történő kifejezésére. Az unszolás kevés eredményét látva, „Csajok! Ti nem szerettek táncolni?!" — felkiáltással adott további bíztatást.

Hát nem tudom. Számomra a „kérjetek és adatik" bíztatás nem egyenlő a komfort mind magasabb fokát kiimádkozással, a gondnélküli jólét fogyasztói szemléletének egyre nagyobb mértékű istenítésével.

„Ahol a kincsed, ott a szíved". „A pénz nem boldogít, de boldoggá tesz a tudat, hogy mindig tudok költeni magamra" — meghasonlott szemlélettel nem tudok mit kezdeni.

Persze ettől a késztetéstől egyikünk sem mentes... Ott kezdődik a veszélyes útkanyar, ahol ideológiát gyártunk a gyakorlatunkhoz. A becsületes ember nem szállítja le elveit szánalmas gyakorlatához, hanem — ha úgy tetszik — állandó rossz lelkiismerettel valamelyest rángatja magát felfelé, eszméi irányába. Szerencsére nem magunkat saját hajunknál megragadó trükkökről van szó, sokkal inkább a lelkiismeretvizsgálat és a jézusi ígéret („elég neked az én erőm") gyümölcséről.

A Hitető, és mégis — vagy éppen ezért — Szétdobáló fortélya pontosan abban áll, hogy úgy néz ki, *mintha...*

De sokszor vagyunk olyan kvázi-keresztények, amikor úgy érezzük, no, ettől már majd csak meghatódik a Jóisten

— ahelyett, hogy az irányban nevelnők büszkeségünket, mely a jézusi alázattal önmagával azonosan érzi és vallja: „Csak hitvány szolgák vagyunk, csupán feladatunkat teljesítettük".

Milyen gyakran akaratlanul is a Hitető uralmára hajtjuk a vizet, amikor bírává tesszük magunkat, nemcsak minősítünk valakiket konkollyá, hanem gyomlálási reflexünk is működésbe lép. Pedig aligha tudjuk bizonyosan eldönteni a kalászról, vajh szemeiből sütheto-e lágy kenyér!?

A másik véglet is létező veszélye a Világnak. Az énközpontú, a „tele hassal könnyű filozofálni" indíttatású Istennel-elégedettségen túl fenyegető valóság a „siralom völgye" megjelenülése savanyú kereszténységünkben. Csakhogy azon az alapon sem épül Isten Országa, amit kimondatlanul is oly sokan hirdetnek, képviselnek, képviselünk: „A kereszténység egy keserű pirula folyamatos nyeldeklése. S én — minő dicső mártír — ezt megcselekedtem, tehát ez másnak is kötelessége".

Az érdekvezérelt hallelujázó visszatetszőségével szemben a „savanyú szent" elbarikádozó, szeparatista. Jellemzője a *szűk*össég: szűkszavú, szűkmarkú, szűkkeblű, szűkszívű: nem fér bele más, még az Atya is csak szűkösen. Jórészt csak önmagára szorítkozik.

Pedig a szeretet a legnagyobb, leggyönyörűbb kockázat. Laboratóriumi tisztaságát (ami talán csak a mesében valószerű) egy sláger szövegrésze így rögzíti: „ Utoljára drágám, azt kívánom én, hogy te mással nagyon boldog légy". Vagyis tudomásul veszem rám nézve megsemmisítő döntésedet/véleményedet, azt, hogy velem nem tudod elképzelni a boldogságot. Ám legyen, semmi sem számít, csak *Te* legyél nagyon boldog.

Július 25. — Évközi 17. vasárnap — Mt 13,44–52 — Béresből gazda

A béres bérmunkás, nem tulajdonos. Amint a más földjén tevékenykedő is ebbe a kategóriába tartozik. Figyelemreméltóan nem gondolja magát a talált kincs tulajdonosának. Talán csak a jogi konfliktusokat kívánja elkerülni, esetleg talpig becsületes. Mindenesetre roppantul tudja, mit kell tennie saját jól felfogott érdekében — hasonlóan ahhoz, aki építkezni kívánva leül, tervez, számításba veszi a körülményeket és lehetőségeket.

Akinek a szívét a kincs rabul ejti, az mindenét pénzzé teszi, csak birtokába juthasson ama kincsnek. Akit a fény, a csillogás, a *mintha*–ság káprázata kapzsivá tesz az örömteli, mégis higgadt, ésszerű invesztálással szemben — az üveggyöngy–, művirág–, bizsubirtokos lesz, majd meg is szokja, meg is elégszik az utánzattal. Amit mi, amit én képviselek valódi, vagy csak művi? Elegyítek, elegyítünk gipszfigurát márványszoborral? Magammal szemben vagyok szigorú, másokkal szemben elnéző, avagy éppen fordítva?

Szeretetünk mennyire tág, rugalmas? Befogadó vagy kirekesztő? Belefér-e egybeölelésünkbe a Kézfogás Konferencia minden agnosztikusa, ateistája, szabadkőművese és izraelitája, avagy a kevesedés–hígulás veszélyére hivatkozva igyekszünk leporolni mások maszatos, mutató mancsát munkaruhánkról, esetleg szmokingunkról?

Az ember egyik jellemzője a gyűjtögető életmód. Az ősközösségi társadalomban a megélhetés, az életben maradás feltétele volt, tehát létszükséglet. Az idők és szokások változásával ez a „valamire még jó lehet" kacatok felhalmozásától az életcélt megtestesítő hörcsög típusáig gazdag a skála. Mindkét minőségben már béresek sem vagyunk, hanem rabszolgái a gyűjtésnek–felhalmozásnak.

Bár csupán egyetlen dolog fontos, mégsem tudunk lemondani a hálónkba kerülő „mindenfajta hitvány" halról. Itt nem az emberhalászat szimbólumáról van szó, hiszen miként Isten, úgy mi sem lehetünk személyválogatóak; az irgalmasszívű szolgálat mindenki iránt kötelező, akivel útjárásunk találkoztat, s aki rászoruló. Ha mégis párhuzamot keresnénk az emberi viszonylatokra eme halászatban, akkor a „hitványát kiszórás" a hiábavaló tanúságtételnek felel meg, mikor is a „port levervén lábaitokról" a tennivaló.

Mennyire vagyunk a mennyek országa felől megtaníttatott írástudók? Menynyit invesztálunk be a kincs jogszerű tulajdonlásáért, előlépvén így béresből, bérmunkásból gazdává? Olyan gondos gazdává, akinek éltető tartalékai vannak kamrájában mások számára, és birtokában van annak az ítélőképességnek, mellyel meg tudja állapítani, kinek szükséges az ó, kinek az új! Mit kóstál az én írástudóságom? Értetlenkedve firtatom, ki a felebarátom? Az erre eminens diákként rávágott „mindenki" sematikus általánosítása (ami lényegében ugyanannyit tesz, mint a „senki") helyett a perdöntő az, én kinek vagyok a felebarátja!? Felebaráti az az állandó készenléti állapot, mely arról biztosít mindenkit, hogy a barátság két félből áll, és én mindenki számára garantálom személyemben az 50 %–ot.

Ki hát a felebarát, vagyis ki a keresztény? Aki szorgosan jár templomba? Aki megfizeti az egyházi adót? Vagy aki tekintélytisztelet helyett hierarchiát helytelenít hetykén, de legalább is magabiztosan?

Hogyan is mondja Küng?

„Azt nevezzük kereszténynek, aki a mai világban is Jézus Krisztust követi úgy, hogy olyan igaz emberként él, cselekszik, szenved és hal meg, akit jóban, rosszban, életében és halálában mindig Isten hord a tenyerén, és aki mindig kész másokon segíteni."

Bárcsak gazda–sággal áldana meg bennünket a Teremtő a kevésbeli hűségért.

Laudate Gyermekkórus, Rónaszékyné Őrfalvy Katalin kórusvezető

Oromhegyes, polgári szolgálat, erőszak

Az Erőszakellenes Fórum nyílt levelet fogalmazott Jugoszlávia budapesti nagykövetéhez az oromhegyesi polgárok ügyében, akiket — noha polgári szolgálatot választottak — erőszakkal beosztottak a hadseregbe.

Az Erőszakellenes Fórum képviselői megkísérelték a levelet személyesen átadni, de a nagykövetség elzárkózott a petíció átvétele elől. Ezért a Fórum a sajtó útján nyilvánosságra hozta a levelet.

Rudi Sova Úrnak
Jugoszlávia Nagykövetsége
1068 Budapest, Dózsa György út 92/b

Tisztelt Nagykövet Úr!

Megdöbbenve értesültünk az oromhegyesi (Tresnjevac, Szerbia) erőszakos sorozásokról.

Január 30-án a rendőrség 40 olyan fiatalt keresett, akik előzőleg aláírtak egy nyilatkozatot, hogy csakis polgári szolgálat keretében hajlandók tartalékosok lenni.

Ifj. Bicskei Bélát, Utasi Rudolfot, Magossy Attilát, Fehér Károlyt és Dávid Pált elfogták, és fizikai bántalmazás után a szabadkai kaszárnyába vitték őket. Határozott tiltakozásuk ellenére erőszakkal beöltöztették, és beosztották őket a hadseregbe.

Tiltakozunk a polgári szolgálat választhatóságának mint alapvető emberi jognak a megsértése miatt. Különösen felháborító, hogy a törvényes jogaikkal élni kívánókat fizikailag bántalmazzák. Biztosak vagyunk benne, hogy a civilizált államok, közösségek és egyének nem fogják eltűrni az emberi jogok durva megsértését. Követeljük az események kivizsgálását és a nyilvánosság tájékoztatását.

Kérjük Nagykövet Urat, petíciónkat juttassa el kormányához.

Budapest, 1993. február 7.

Erőszakellenes Fórum
Alba Kör — Erőszakmentes Mozgalom a Békéért
Antimilitarista Csoport
Hívő Szocialisták

IDE /Az SZDSZ ifjúsági szervezete/ ügyvivői testülete
Ifjúsági Demokrata Fórum nevében Németh Gábor
Krassó György Barátai
Pro Ferencváros Alapítvány kuratóriuma

és még 61 egyéni aláírás:

Konrád György író, Csalog Zsolt író, Mészöly Miklós író, Horányi György egyetemi tanár, Komoróczy Géza egyetemi tanár, Bródy András közgazdász, Ill Márton, a Martin Luther King Egyesület elnöke, Seres László, Hódos Mátyás, Hódos Mátyásné, Dr. Rostás Julianna, Horváth Katalin, Gofi László, Oláh Gyöngyi, Óhegyi István, Andrássy Mária, Hajtás István, Kincs József, Mucsi Károly Antal, Goldmann Jánosné, Hegedűs Attila, Angyal Mihály, Szontágh Márton, Várkonyi Eszter, Spánik Mária, Bogád Zoltán, Mező József, Szabó Istvánné, Éliás Zsuzsa, Kovács Endréné, Samu István orvos, Merza József matematikus (Bokor Közösség), Csapody Tamás jogász szociológus, Trásy Gábor gyermekorvos
(a többi aláírás nehezen olvasható)

Gyóni Géza

Cézár, én nem megyek

Vérben úszik vad hegyek orma,
Paskolja vér, paskolja ár,
S engem a halál-dáridóra
Cézár parancsa vár.

Itt hagyni minden szentet, drágát,
Asszonyt, búzát, bort, dalt, zenét:
Cézár parancsa nem kegyelmez,
Kell a halál-cseléd.

Már összeszedtem kis cókmókom.
Indulni kell. Jaj, hogy lehet.
Vérben úszik vad hegyek orma,
Cézár, én nem megyek.

Cézár, lásd, épp a szüret áll már,
Gerezd hegyén tömött gerezd.
Vérben úszhat vad hegyek orma,
A földem nem ereszt.

Cézár, énnekem asszonyom van,
Forróölű, dalos, szelíd.
Teérted jaj, hogy áztassam
Könnyűvel szemeit?

Kicsi, szegény, ijedt fiókák
Fogják, lásd, erős térdemet.
Cézár, ki visel gondot rájuk,
Ha gőgöd eltemet?

Vért szűr a pajzs Hispániában,
Rengenek a sötét hegyek.
Bús fürtnek a halálszüretre,
Cézár, nem mehetek.

Nekem nem házam a te házad,
Nekem nem fáj a bánatod.
Éntőlem véres koronádat
A sárba vághatod.

Mit bánom én Hispániát,
Ha gyémánt hegyeket terem;
Minden drágakövednél drágább
Az én rongy életem.

Élet, élet, szent gyönyörűség,
Egyetlen, mely nekem ragyog.
Cézár, az életem felett
Én is cézár vagyok.

Melyik isten nevében trónolsz?
Mily őrület adott jogot,
Hogy istenadta életemmel
Játszik a pallosod?

Soracte ormán zöld az erdő,
Szívem életvágytól dagad.
Jer, asszonyom... A koronádat,
Cézár, védd meg magad.

Vagy küldj hamar pretoriánust,
Üsse szét e dacos fejet,
De bitangul a mészárszékre,
Cézár, én nem megyek.

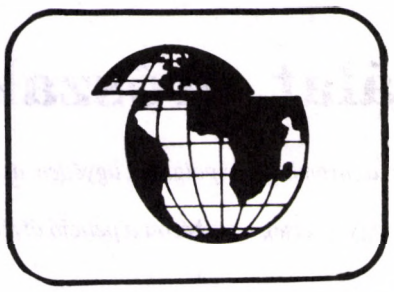

A GAIA sajtószemle anyagából

A Bruderhofról zöld szemmel

Mi a *Bruderhof?* 50–400 fős önálló, az őskeresztények mintájára teljes vagyonközösségben és erőszakmentességben élő falucska. Ma közel négyszáz van belőlük, négy — Anglia, Németország, Japán, Nigéria — híján mind Kanadában és az USÁ-ban. Ezek együtt alkotják a hutteri egyházat. A leghitelesebb keresztény csoportok egyike, soha nem folyamodtak erőszakhoz. Följegyzett történetük fél évezrede során Jézus tanácsa szerint (vö. Mt 10,23) végigmenekülték a fél világot. Az uralkodók a katonaságmegtagadásért bebörtönözték és kivégezték, a háborúskodók meg sokszor kirabolták őket. Ennek ellenére fennmaradtak, sőt annak ellenére is, hogy legtöbbet a katolikus és protestáns államegyházaktól szenvedtek. Ezek általában leeretnekezték és öldösték őket, ahol tudták, a szolídabb időkben pedig csak a gyerekeiket vették el katonai segítséggel — például a jezsuiták — és zárták katolikus árvaházba átnevelésre stb. Egységben vannak még más nagyobb erőszakmentes keresztény egyházakkal is, mint például a mennonitákkal, és testvéri kapcsolatokat ápolnak az erőszakmentes mozgalmakkal a legkülönbözőbb felekezetekben.

Mennyire zöld a Bruderhof-élet? Kicsit úgy, öntudatlanul, mint a természeti népeké. Életformájuk jelentős mértékben ökológikusabb, mint környezetüké. Annak ellenére, hogy nem Amish-ok, akik nem használnak autót meg elektromosságot, hanem általában normál európai módon élnek. Üzemeikben pl. sűrített levegős és elektromos gépek, a hivatalban számítógépek. Falvaik közt telefonon összekapcsolt, földrészek közötti találkozókat tartanak, s kis rádió adó-vevőkkel tartják a kapcsolatot a falun kívüli munkák során. Videófelvevőt használnak, vetítőt is, hogy az egész falu nézni tudja felvételeiket, ill. a jó filmeket. De tévé és rádió nincs, mert az válogatás nélkül ont jót és rosszat. No, de térjünk vissza az alapkérdéshez: mennyire zöld a Bruderhof-élet?

A legalapvetőbb vonás a magántulajdon hiánya és az egyszerűség, valamint az, hogy a személyesség hangsúlya miatt jóval kevesebbet vásárolnak, és nem a fogyasztásban találják az örömüket. Közös pl. a játékkönyvtár, a felnőtt- és gyermekkönyvtár, a zenekönyvtár, az olvasóterem, a kempingfölszerelés. Az öltözködés nagyon egyszerű, maguk varrják s javítgatják ruháikat. Mivel faipari kisüzemük van, a bútoraikat s játékaikat nagyobbrészt maguk barkácsolják. Szerények az igényeik.

Nagyon természetközeli itt az élet, mint általában a kicsi falvakban. (Ne hosszú főutcás sorfalura gondoljatok magánportákkal, hanem egy „szanatóriumra", egy nagy parkra, amelyben elszórtan van kb. tíz kisebb-nagyobb épület, s egy épületben 5–20 család is lakik, tízgyerekestől az egyedülálló fiatalokig vagy öregekig.) Fű, fák, madarak (sok ablakban madáretető), állatfarm, mindenfelé tengerimalacok (kis kifutókban ami, némiképp védi őket a gyerekek agyonszeretésétől), néhol nyuszik, mókusok. Kis tavat csináltak úszáshoz, csónakázáshoz, halat is telepítettek bele. Nem idegenedtek el az időjárástól. „Milyen szép, esős napunk van ma" — mondják, amikor a városi ember ezt mondja: „rossz idő van". Sokan szeretnek mezítláb járni, s esernyő nélkül megállnak beszélgetni esőben is.

Nagyon szeretnek és tudnak énekelni, étkezés előtt és után is, többszólamban, fejből, pedig többezer énekük van, s ezek nagyobb része a természet szépségeiről szól. No meg a kirándulásról, vándorlásról, tengerről...

Ezt sűrűn gyakorolják is, de többnyire gyalog, kerékpárral, lovaskocsival (kb. 16 km-re van a tenger). Iskolai csoportjaik busszal mennek táborozni, azután a táborból gyalog kirándulnak. A családok eljárnak az erdőre szedret stb. szedni.

Nem használnak mérgeket a veteményesben sem, a teljes parkban sem, elsősorban a gyerekek miatt. (Amerikai falvaik jó része farmgazdálkodásból él, de ezek biojellegéről nem tudok semmit.)

Ott boldogok, ahol vannak. Ez az életforma csekély közlekedéssel jár (kivéve a repülőutakat, mivel több földrészen vannak). Itt az angliai Bruderhofban a 250 fő számára 1 busz, 3 kisbusz és 6 személyautó van, plusz a kisüzemnek két zárt kisteherautója, de ezek az autók közel sem futnak annyit, mint egy normál angliai családé.

Nagyban vásárolnak, a palackokat újratöltik, kevés a csomagolás-szemét.

Nagyban mosnak, főznek, mosogatnak, ami energiatakarékosabb. Hogy ne vesszen kárba étel, néhány malacot is tartanak. Ami hulladékot lehet, a komposztba tesznek. A mosogatógéppel (alagútszerűen mennek át rajta az edényekkel rakott tálcák, s nem átfolyó rendszerű, hanem ugyanazt a vizet forgatja körbe szűrőkön az egész mosogatás során) negyedóra alatt elmossák 250 ember edényeit. Családi mosogatások sokkal több időbe, vízbe, energiába kerülnének. Hűtőszekrénye 3–4 családnak van közösen a folyosón a napi ügyekre, a fő (szobányi) hűtő a közös raktárban van.

A közösség ezenfelül lehetőség egy-egy változtatás nagybani könnyű megszervezésére, teljeskörű átállásra: pl. hogy környezetbarát és energiatakarékos termékeket (mosószert, égőket — használnak is már ilyeneket — stb.) vegyenek, válogatva gyűjtsék a szemetet...

Föltehetően egyre többször élnek is majd ezekkel a lehetőségekkel, mert nincs fogyasztói nyafogás — pedig minden döntésnél minden egyes személynek vétójoga van, csak teljes egyetértés esetén vezetnek be változást. Pl. hogy kevesebb legyen a melegvíz fogyasztás, a múlt hónapban energiatakarékosságból úgy döntöttek, hogy csak a kádaknál, zuhanyozókban és mosogatókban hagyják meg a melegvízcsapot, s valóban leszerelték az összes mosdóról a tekerőt. Egy másik példa: tavaly elhatározták, hogy elég az egyszerűbb étkezés; azóta vacsorára csak egy leves van. Ez nem veszélyezteti a közös étkezés örömét (ami Jézusnál is annyira fontos volt, hogy meg is vádolták, hogy falánk és borissza ember, és a lakodalom képét használta a menny érzékeltetésére is), mert nagyon gyakori a „lovemeal", az ünnepi étkezés a legkülönfélébb okokból.

A gyakorlat után még egy kis ízelítő az ide vonatkozó elméletükből.

Egyik nagy szellemi alkotójuknak, Eberhard Arnoldnak Isten forradalma c. könyvét fordítom, remélem, még az idén meg is jelentetjük. Németországban élt, 1935-ben halt meg, tehát a század első harmadában, szinte prófétai előrelátással írta az alábbiakat a Természetesen élni c. fejezetben (a három pont kihagyásokat jelez).

„1899-ben és az azt követő években az ifjúsági mozgalom föllendült Németország különböző részein... Vágyódtunk kiszabadulni az egyházak és iskolák igazságtalan körülményeiből... Hajtott bennünket a vágy, hogy természetes emberi lényekként, a természettel együtt éljünk... Ki akartunk szabadulni az osztálykülönbségek rabszolgaságából, társadalmi környezetünkből a magas utakra, mezőkre, erdőkbe és hegyekbe... Mit kerestünk a természetben? Szabadságot, barátságot, közösséget. Együtt kirándultunk, nem egyedül, mint a remeték. Együtt kerestük az életet odakünn.

»A háború utáni ifjúság utálta a nagyvárosokat, mint a test és lélek tisztátalanságának helyét. Úgy érezték, a városok a mammon székhelye... Ez nem egészen ugyanaz volt, mint Rousseau 'vissza a természethez' filozófiája, de valami hasonló. Vissza akartak térni azokra a helyekre, ahol közel lehetnek Isten teremtett világához, ahol újra érezhetik, hogy Isten a saját élő leheletét lehelte az emberi lényekbe és növényekbe és állatokba. El akartak szabadulni a bűztől, kosztól, füsttől és az emberi művek ostobaságától.

Lelkük visszahúzta őket a természethez, hogy szövetségre lépjenek az ott működő lélekkel. Számukra a természetben működő lélek és Isten Lelke egy és ugyanaz volt. Isten először a földet és a növényeket és az állatokat alkotta, és azután az embert. Mind harmóniában voltak. Az ifjúsági mozgalomban mindezek újra együtt voltak.« (Előadás amerikai útján, a dél-dakotai Állami Egyetemen, 1931. ápr. 21.)

Egyszerűnek lenni, eredetinek, semmit nem tenni, ami erőltetett, természetellenes vagy mesterséges — ezek közös életünk legkezdetétől fogva nagyon fontosak számunkra. A teremtéshez és természethez közel akartunk élni. Vágyódtunk olyan természetesnek lenni Istenben való hitünkben és a Teremtés megértésében, hogy semmiféle vallási hatás ne tudjon eltéríteni minket egy gyermeki és egyszerű életmódtól.

Rájöttünk, hogy az egyházi közösségben való élet csak akkor lehetséges, ha teljességgel természetes. Tudtuk, hogy a közösségi élet elveszett, ha belesüpped a mesterkélt kegyesség valamilyen formájába, ha olyan nyelvezetet vennénk föl, amely tele van mély gyökér nélküli kegyes szavakkal, amelyek nem eredeti módon a mi szívünkből fakadnak.

S minden mással is úgy vagyunk, mint a nyelvvel. Az ifjúsági mozgalom egyik hagyatéka a természethez való viszonyunk. Nem csupán romantikából élveztük a réteket és virágokat, erdőket és hegyeket. A természet megtapasztalása segített közelebb jutnunk a kezdetekhez, magához a teremtéshez. Nem akartunk semmi olyat tenni, ami nem egyenesen a legbensőbb forrásból származik...

Értékelnünk kell a földön, különösen a farmon és a kertben végzett munkát a természethez való közelsége, belső eredetisége miatt. Ez nyújtja számunkra Isten kezeiből a napi eledelt, amely erőt ad megbirkózni mindazon feladatokkal, amelyekre a szív és az elme hivatott.

Az emberek ezt mondták nekünk: »Ti a természet szerelmesei vagytok, vissza akartok térni a természethez!« Nem, nem ezt akartuk. Ellenkezőleg, egyre jobban felismertük, milyen szörnyen megromlott a természet a régi teremtésben (vö. Róm 8,20–22). Nem akartunk visszatérni a régi természethez (ezért mindig elutasítottuk a nudizmust), de éreztük, hogy a természet mögött az isteni munkálkodik (vö. Róm 1,20; Zsoltár 19,1–4). Minden természetes mögött éreztük a belső összefüggését, az Isten által akart egységét, a sátáni erők szembeszegülése ellenére. Isten szeretete testesül meg ebben az egységben. Az alkotó életet Isten nyilatkoztatta ki. Mi nem dolgokat, nem a természetet imádjuk, hanem a Teremtő Isten misztériumát.

A természetben is egymás mellett van jó és rossz, fény és árnyék. A természet nem ad nekünk tiszta fényt, hanem a fény és sötétség váltakozását... Ezért a természet könyvén kívül is lennie kell egy kinyilatkoztatásnak. A természet könyve fontos, de nem elég... Mi Jézusban ismertük meg Istent, mint szeretetet..."

Simonyi Gyula

ISHMAEL

Ted Turner, a CNN alapítója 500 000 $ díjat ajánlott fel egy olyan mű jutalmazására, amelyik a földi gondok megoldására tesz teremtő és előremutató javaslatot. 2500 munka érkezett be, az *Ishmael* c. volt a győztes. A szerző egy 57 éves író (Austin, Texas), aki 13 éve dolgozott egy regényen — hiába, s ez a pályázat fölbátorította. A könyv egy Ishmael nevű gorilla és egy ember párbeszéde (érdektelen, hogy miként.)

Ishmael guruként tanítja az embert: egy kutatót, aki szeretné megmenteni a világot.

„Ne beszéljünk így: »a te kultúrád emberei«, »a többi kultúrák emberei«! Ismered a kifejezést: »Vedd el, vagy hagyd ott!«. (»Take it or leave it«, »taker« és »leaver«). Az *elvevők* a te kultúrád emberei, az *otthagyók*: a többiek. (Te magadat *civilizáltnak,* a többieket *primitívnek* szoktad nevezni.)"

Az elvevő és otthagyó közti hasadás a mezőgazdasági forradalommal kezdődött, s annak kultúrális és ökológiai következményeit fejti ki Ishmael lassan, türelmesen a tanítványának. Az Édenről *otthagyó* törzsek írtak, megmagyarázni ezt a természetellenes viselkedésű mezőgazdászoknak, akik háborúkat viseltek minden »használhatatlan« fajjal szemben, s akik minden szomszédjukat »civilizálni« akarták.

„Meg kell változtatni a Genezis történetét. Káin nem ölheti meg Ábelt. Ez lényeges, az *otthagyók* életben akartak maradni. Az otthagyók veszélyeztetett faj, egyedül ők tudják megmutatni, hogy nem egyetlen életmód létezik csupán. Ki kell köpnöd annak az elfelejtett fának a gyümölcsét. Teljesen és mindörökre fel kell adnod azt az eszmét, hogy tudod: kinek kell élni és elpusztulni ezen a bolygón."

„Ez a program az emberiség számára. De mi az én dolgom?"

„Meg kell tanítanod 100 embernek, amire én tanítottalak, és arra indítani Őket, hogy adják tovább 100–100 újabbnak...

Amíg a te kultúrád emberei meg vannak győződve arról, hogy övék a világ, és Istentől kapott hivatásuk, hogy legyőzzék és uralják azt, addig folytatják az elmúlt 10 000 évben járt utat. Úgy kezelik a világot, mintha az az emberi tulajdon része volna, legyőzendő ellenség. Ezen nem tudsz *törvényekkel* segíteni, hanem az emberek *tudatán* kell változtatnod. Valamit kell adnod az embereknek. S ez annyira ijesztő?"

„Az ijesztő nem elég erős. Mintha az Atlanti-óceánt nedvesnek nevezném."

„Annyira lehetetlen ez egy olyan korban, amikor egy TV-játék 10 perc alatt több emberhez jut el, mint ahányhoz Szent Pál egész életében?"

Pi.

A „zöld kártya”

Tegnap egy nagy autószerviz mellett bicikliztem el. A szokásos szolgáltatásokat hirdető tábla alatt új szalagfelirat vonta magára figyelmemet: „Környezetvédelmi tanúsítvány benzin- és dízelüzemű járművekre”. Ha autóban utazom, talán le sem veszem a lábamat a gázról emiatt, de minthogy volt időm elgondolkodni a felirat értelmén, elgondolkodtam. Vesztemre.

Nocsak, új környezetvédelmi lehetőség — gondoltam — egy zöld kártya, mely azt igazolja, hogy az autó boldog tulajdonosa igazi környezetvédő, hiszen járműve le tudta tenni az újfajta motorműszaki vizsgát is. Igazán boldog lehet az autó is, hiszen olyan kipufogógázt bocsát ki, amilyent számára a lehetőségek figyelembevételével előírtak, s így forgalomban maradhat. Boldogok tehát mindketten, csak azt nem értem — gondoltam vesztemre, (én mindig vesztemre szoktam gondolkodni) —, hogy most melyikük is a környezetvédő: az autó, amely mindenféleképpen környezetszennyező, kipufogógázain kívül a zajjal, útigényével, baleseti statisztikákkal, gumiporral és roncstelepekkel, bányákkal és meddőhányókkal, olthatatlan benzinszomjával továbbra is rombolja a környezetet, vagy a tulajdonos, aki eleget tett egy kötelező vizsgálatnak? Aztán megvilágosodtam: a kártya a környezetvédő, s egyben a legboldogabb is, hogy ilyen szép nevet viselhet: Környezetvédelmi Tanúsítvány. Egy-két sikeres év és előléphet akár „Környezetmegmentési Érdemérem”-mé is. Ha én ülnék ott, ahol az új dolgokat kitalálják, én biztos csak ilyen szerény nevet adtam volna a gyereknek, hogy motorlap vagy gázlap, esetleg hivataloskodón „környezetszennyezési szintbemérés”, tárgyilagosan „üzemeltetési engedély”, vagy rövidítve ÁJER (Általános Jármű-Ellenőrzési Rendszer). De, sajnos, az új dolgokat sosem én találom ki, vagy legalábbis nem ülök ott. Meg kell vallanom, hogy a vesztes gondolatokat már Nyugat-Európából magammal hoztam. Ott történt meg velem, hogy éppen a munkahelyemre, a Freiburgi Egyetemre bicikliztem szabvány nélküli magyar kerékpáromon, amikor elhúzott mellettem egy villamos. Tudtam, hogy minden utasnak vagy Umweltschutzkarte (környezetvédelmi villamosbérlet) van a zsebében, vagy Sparschein-t (takarékossági jegyet) lyukasztott. Ezen gondolkodtam éppen, amikor elvillant mellettem egy autó is, természetesen zöldbenzinnel a katalizátoros bendőjében, majd illedelmes zúgással otthagyott egy hófehér sportrepülő. Akkor gondoltam először, hogy ebbe a hófehér csodába vajon milyen méregzöld kerozint tankolhattak, hogy ennyivel kecsesebben repül, mint az én gépem. Komolyra fordítva a szót: javaslom, hogy semmiképpen ne adjunk környezetvédő megjelölést olyan dolognak, ami kötelező, továbbá alkun alapszik, alatta marad a nyugati normáknak is, és lényegét tekintve még mindig csak mérséklése a meglévő és elismert környezetszennyezésnek. Ne kapjak, kérem, zöld pecsétet a hátamra, ha valamit csak azért fogyasztok, mert muszáj, mert divatos, mert egészséges, mert drága, vagy mert csomagolásán a legfeltűnőbb szín a zöld. Ellenben komolyan javasolnám, hogy kapjon környezetvédelmi kitüntetést és segélyt az a nyugdíjas, aki gyalog megy el bevásárolni (jóllehet nincs is autója), a biciklista, még akkor is, ha csak szeret biciklizni (különösen menetiránnyal szemben az egyirányú utcában), és kapjon zöld jópontot mindenki más is, akinek az életmódja vagy a fizetése nem alkalmas arra, hogy olyan kárt tegyen a környezetében, amelyet aztán büszkeség csökkenteni. Ilyen vesztes gondolatok háborgatták az elmémet akkor is, amikor aztán este aludni tértem. Rögtön álmodni kezdtem: 2000-et írtunk — csupa zöld betűvel — a naptárban, szép piszkosan világított rám az alkonyati nap, amint a kertben kapálgattam elemista kapámmal a léckerítés mellett. Egyszerre egy nagyon elegáns autó — századvégi típus, ezért a márkáját nem tudhatom — fékezett le csendben, de határozottan a kerítés tövében. Katalizátoros, lokalizátoros, kettős szűrésű levegő-kondícionálóval, meg sok olyasmivel, aminek a nevét csak ezután fogják megalkotni a hozzáértő reklámszakemberek. Kiszállt belőle egy nagyon elegáns úr, fölém magasodván, bár én sem vagyok éppen alacsony, de ez az úr nagyon tudott magasodni, és előhúzott a zsebéből öt zöld színű, csillogó műanyag-kártyát. Felmutatta őket, és én már rögtön tudtam, mit jelentenek. Az egyikkel azt igazolta, hogy az autója eszményi, a másikkal, hogy járt nála a kéményseprő, a harmadikkal azt, hogy elviszik a szemetét, a negyediket akkor kapta, amikor lecseréltette a hűtőszekrényét freonmentes hűtőszobára, az ötödik a csekk-kártyája volt, mert a Zöld Bankban tartotta a pénzét. Hogy a Zöld Bank mi, azt nem tudtam megérteni álmomban, olyankor eltompul az ember agya, de azt röntgenszerű tisztasággal láttam és felfogtam, hogy nem csak ez az öt zöld kártyája van, lapul még annyi a zsebében, hogy akár pasziánszt is játszhatna velük vagy színre-színt, és azt is tudtam már, hogy miért jött. Nem szólt semmit, csak némán magasodott fölém, kezében a kártyákkal, és kérdőn nézett rám, majd kérdő tekintetét lassan, igen lassan piros színű kerékpáromra emelte, mely a falnak támasztva állt, mintegy tizenhárom évesen, kissé rendetlenül, mindenféle riasztó nélkül, önmagában riasztóan, az ellopatás vagy lecseréltetés legcsekélyebb lehetősége nélkül. Vizsgázatlanul, papírok nélkül, porosan. A zöld úr zöld tekintetében feltett kérdésre nem tudtam válaszolni. S ő intett a jobbról érkező tekintélyes zúgású gépezetnek, mely a kerítéstől kezdve — egy automatikus földgyalu volt, azt hiszem — a bicikli felé haladva elegyengetett és megszüntetett ott mindenféle rendhagyóságot a kertben, velem együtt, aki még akkor sem tudtam semmi okosat kitalálni válaszként. Mielőtt rám haladt volna, utolsó pillantásommal még el tudtam olvasni a földgyalu feliratát: Környezetvédelmi Területfejlesztő Gép. Hiába, álmodni is mindig csak vesztemre szoktam.

D.I.

A Család Alapítvány kuratóriuma (Foto: Nemes Zoltán)

Szigetek és szemhatárok

(Részletek *Tillmann J. A.* könyvéből)

„Az ember által alakított történelem végét a távolabbi jövőből nyíló rálátás minden bizonnyal az 1986-os évszámhoz és egy Csernobil nevezetű helyhez fogja kötni. Ekkor és ott nem vívtak csatát, és nem forrtak ki semmiféle forradalmak. Az esemény és a nyomában emelt építmény mégis kiemelkedik a történések folyamatából. Ugyanis egy emberi létesítményrendszer, méghozzá az ember akarata ellenére, emberek és népek sorsformáló *alanyaként* lépett a »történelem színpadára« — és egyúttal túl is rajta. E fellépés nyomán az évezredek időtlenségében álló, mintegy tízezer éven át érinthetetlen emlékmű, a *szarkofág* hirdeti a történtek több mint korszakos horderejét. Ez a fordulat nem egy az elbeszélhető események láncolatában, hanem az elbeszélhető történetek végének, az ember által alakított és elmondott idő lezárulásának időtlen emlékműve. Történetek és történelmek, bárhogy nézzük is, csak addig léteznek, amíg emberek történtetik őket, amíg emberek az alanyai e történéseknek. Az újkor — és vele a történetiség — végének csernobili emlékműve a történelmen túli idő kapujában áll...."

„A közelmúlt eseményhorizontján egy különös építmény magasodik: a csernobili szarkofág. Ez a síremlék az újkor emlékműve; benne a tudományos-technikai remény helyeződött a *felezőidő* — felőlünk nézve majdhogynem örök — nyugalmába. Ez az építmény a legelterjedtebb újkori vívmányok, a lakó- és ipartelepek visszataszító formáit is felülmúló rútságában méltóan megformált emlékműve az élet összes formája ellen elkövetett korszakos merényletnek. Ez az égbekiáltó mű kiemelkedik a történeti időből is: évezredeken át érinthetetlen mélyén a Lassú Felezőidő Démona vett szállást. Démonikus vonásai és a körülötte kialakult különféle kultuszok ellenére is tudományos és technikai termék ez. És kultuszának fennmaradása hosszú időre biztosítottnak tűnik... A csernobili katasztrófa az eddigi legnagyobb törést jelenti az időben: akkor és ott vált kétségtelen bizonyossággá, hogy sorsa alakításában az ember mellé egy *arctalan alany* emelkedett. Ez pedig egyre határozottabban a saját képére és hasonlatosságára formálja életünket és minden leendő életet."

„A tudás kígyója az idő múlása mentén gyűrűzik. Végtelenbe vesző farka most a harmadik ezredév küszöbét fonja körül. Az ember megismerésvágyának ez a képe minden kor szemhatárán jelen volt. De még sohasem látszott oly roppant kiterjedésűnek az az árnyék, amelyet a nyomában támadó pusztítás vet. A megismerés: Vágy. Sóvár akarat. A kielégítetlen kiván(csi)ság behatolása az Ismeretlen Birodalmába. A megismerés: szomjúság. Az igazság szomja, az ember hiányzó felének, a teljességnek a szomjazása. Ez a szomjúság csillapítható, de kielégíthetetlen, mivel tárgyának nincsen határa.

A megismerésben, akár a szerelemben, az ember a kés élén jár. Egy rossz mozdulattól, mely rendszerint a gondolat téves elmozdulása, egyensúlyát veszti — és zuhantában nemcsak maga bukik el, hanem a másikat is magával rántja.

... A későújkor világának berendezettsége egyre inkább elfedi az ember eredendő arculatát, helyét a Föld színén, az Ég alatt. A tudományos megvilágosodás világképének hívei azt hirdették, hogy védműveikkel minden elhárítható és kivédhető. Mára nyilvánvalóvá vált, hogy ezek a létesítmények inkább a bezáratásunknak és emberi létünk elsorvasztásának veszélyét hordozzák."

„A sebesség horizontján feltáruló világ *végveszélyben* van. A növekedés üzletileg gerjesztett technicista logikája éppúgy a végállapot felé viszi, mint a »végső baleset« bekövetkezésének, a felhalmozott pusztítókapacitás bevetésének lehetősége. Ezek elgondolása ... révén Paul Virilio korunk egyik legjelentősebb *egyetemes* gondolkodójává vált. Ez a fajta egyetemesség ugyanakkor éles fordulatot jelent a gondolkodás történetében. Egyetemes vonatkozása ugyanis a hagyományos univerzális elgondolásokkal szemben már nem az *élet közösségén,* hanem a *közös halál* lehetőségén alapul. Az élet ma már nem jelent olyan egyetemes értéket, amiben az eggyé vált Föld lakói egyetemesen osztoznának. Ez a közösség csak a *kollektív halál* dimenziójában áll fenn. Virilio természetesen nem a halál szószólója; ellenkezőleg: e fenyegető világhelyzettel való szembenézés »ügyvivője«."

Ollózta: Pi.

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1993-as hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok"-ot 1993-ra ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

TARTALOM

Tanulmány
Bulányi György: Csúcsértékek 2–5
Könyvismertetés
Hanna Wolf: Jézus, a férfi 6–9
Interjú
Kovács László: Hajléktalan voltam, és... 10–12
Családi oldal
Lesem, mint Boris a misén (A „Házat Hazát Alapítvány"-ról) 16
Rencsényi T.: Őfelsége panaszkodik (Humoreszk, gyermeknapra) . .19
Gyerekeknek Moha-mese
Közlekedési balesetek ellen 17–18
Egyházi élet
Francis Marsden: Katolikusként, kisebbségben 20–21
Erőszakmentesség
Állásfoglalás a hadkötelezettségről 16
Oromhegyes, polgári szolgálat, erőszak
(Levél Jugoszlávia budapesti nagykövetéhez) 27
Gyóni Géza: Cézár, én nem megyek (vers) 27
Elmélkedések
Gergely G. András: Miatyánk (I. rész) 13–15
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 22–26
Ökológia
Szemelvények a GAIA sajtószemle anyagából 28–31
Közhelyek
Májusra: „Apád lehetnék" 8
Júniusra: „Nincs szükségem senkire" 23

Előző számunk címlapgrafikáját ***Vámos István*** készítette.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV/3. (19.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Budapest V., Szabadság tér 5—6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.** Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható! Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltatóüzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c
The materials published by the „Érted vagyok" can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1993-ra (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft,
10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve:
a szomszédos országokba 300 Ft;
egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest

Kazinczy u. 3.

1028

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV. évf. 4. szám
1993. augusztus
50,— Ft

István király és műve

Jézus, a férfi

Küng-interjú

Az ALBA Kör konferenciája

Beszélő számítógép vakoknak

Moha-mese

Menekült-tábor

Gyilkos gazda(g)ság

István király és műve

(Részletek Győrffy György könyvéből)

A kereszténység nem jelentett tisztán vallási állásfoglalást, hanem jelentette a feudális társadalmi rend és a vele kapcsolatos értékrendszer elfogadását, melynek a vallás csupán ideológiai támasztéka volt.

A X. század, s főleg utolsó harmada volt az a korszak, amelyben az újbarbár népek egy csoportjának térítése és kora feudális államszervezetbe kényszerítése elindult, s a sors azoknak jutott osztályrészül, akiknek vezetői erős katonai kísérettel rendelkeztek. A katonai kíséret, amely korábban távoli zsákmányoló hadjáratok indítását tette lehetővé, most a hódolt nép rendszeres kizsákmányolását és templomba terelését biztosította. Ebben rejlik a titka annak, hogy a keresztény népeket legjobban ostorozó újbarbárok — normannok, magyarok — egy–egy szent király vezetése alatt igen gyorsan templomépítő keresztényekké és az európai feudális intézmények meghonosítóivá váltak.

Az a felismerés, hogy Európa etnikai képe a középkorban az uralmi központok katonai kísérete, ill. elnyomó apparátusa által létrehozott államokban formálódott ki, még kevéssé hatotta át a természettudományokat.

A kora középkor heterogén népalakulatait a katonai kíséret mellett a mesterségesen kialakított eredetmítoszok tartották össze, melyek között a dinasztikus származáslegendáknak volt a legnagyobb jelentőségük. Az uralomra jutott nemzetség nem csupán emberfelettiségét kívánta tudatosítani csodás származásának elhitetésével, hanem azt is, hogy egyedül az ő utódait illeti meg az uralom. E mítoszok tudatosításában a katonai kíséretnek volt döntő szerepe.

Minden uralmi rendszer fennmaradása attól függ, hogy az uralkodó ki tudja-e elégíteni a katonai kíséret, ill. a harcosok anyagi szükségleteit, és biztosítani tudja-e hűségüket rendszeres ajándékokkal.

Amikor a 940-es években a német nyomás növekedett, és a magyar vezérek előtt világossá kezdett válni, hogy az elhárítás egyik vértelen módja a megkeresztelkedés, természetszerűen nem az ellenséges német birodalomhoz fordultak, hanem a bolgár utat választották. Ilyen politikai helyzetben került sor 948-ban arra, hogy Magyarország harmadik méltósága, Bulcsu harka Tormás herceggel, Árpád dédunokájával Bizáncba menjen. A császár mindkettőt megkereszteltette. Bizonyos, hogy megindult a köznép (görög részről történő) térítése és keresztelése is.

A bizánci–magyar viszony ellenségesre fordulása (960 után) eredményezte, hogy Taksony a kereszténység terjesztésének folytatására Rómától kért püspököt.

Gézát a kegyetlenségig fajuló erőszakos térítésre nem vallásos meggyőződése indította, hanem politikai céltudatosság: ő maga bensőleg hitetlen maradt. Politikai éleslátás és cselekvőkészség napkeleti gőggel és barbár nyerseséggel párosulva: ez határozta meg Géza karakterét. Behódoló rokonaival és szövetségeseivel sikerült Gézának az egész országot uralma alá hajtania; uralmát a központi vezetés alatt álló katonasággal biztosította.

Koppány felnégyelése mögött a bosszút lihegő anya, Sarolt állhat, aki gyermekének a trónt mindenáron biztosítani akarta. Az nem tagadható, hogy szabad utat engedett e büntetésmódnak az ifjú fejedelem (István), s támogatta az intézkedést a vezérek tanácsa, melynek főbenjáró érdeke volt az uralom folytonosságának a biztosítása, de megértették az intést azok is, akiknek egykori várára kitűzték a csonkot.

Koppány leverésével István ország–világ előtt Magyarország egyeduralkodójává vált, és elindíthatta több mint négy évtizedes országépítő munkáját.

A kegyetlenségnek jellemből fakadó megnyilatkozását Istvánról egyetlen forrás sem tanúsítja. Ő politikai és hadi tevékenysége közben is érvényesíti az erkölcsi normákat.

István törvényeiben nyomát sem találjuk a vakításnak és akasztásnak, mint büntetésmódnak. Szent István törvényeit a halála utáni zűrzavarok után az újjászervező királyok gyökeresen módosították, azokhoz képest új, mai szemmel kegyetlen törvények láttak napvilágot.

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból
(II. rész)

A jézuskép az anya-archetípus konstellációjában

Anya-archetípuson azt a tudatállapotot értjük, melyet ugyan mindenfelől a nőiség határoz meg, de *kizárólag* az anya alakjában. — A férfi tehát pszichikailag mélyrehatóan találkozik a nőiséggel, ám ez a találkozás *egyoldalú,* és ez az egyoldalúság *nem ártalmatlan,* hanem súlyos (pszichológiai) következményekkel terhes.

Amikor az anyafiguráról mint *archetípusról* beszélünk (ne feledjük: az első női jelenség, mellyel a férfi találkozik, az anya — bár itt a női és az anyai még differenciálatlanul és naivan együtt van), rá kell mutatnunk arra a *sajátos hatalomra,* mely ezzel az elképzeléssel (archetípus) együttjár. Az anyaság egyike azoknak a dinamikus őshatalmaknak, melyek a lelket elementárisan meghatározzák. Jung szerint: „Az anyára kivetített archetípus az, ami a valóságos, konkrét anyának mitológiai hátteret ad, és ezáltal tekintélyt, sőt numinozitást kölcsönöz". E kivetítés nyomán az anya fenségesnek vagy rettenetesnek, szentnek vagy ördöginek tűnhetik. A tényleges anyának egyiknek sem kell lennie; az archetípus láttatja ilyennek vagy olyannak. — *A mi kérdésünk:* Milyen fantazmagóriákkal terheli meg az anya-archetípus konstellációja a jézusképet?

Másfelől ugyanolyan magától értetődő, hogy a *konkrét anya* kiemelkedően hozzájárul az archetípus aktivizálásához, fejlesztéséhez vagy éppen leépítéséhez. A mi esetünkben a konkrét anya helyébe a teremtő történelmi szituáció lép. — *Kérdésünk:* A történelmi helyzetek mely körülményei segítették az anya-archetípus meghatározóvá (együtthatóvá) válását?

Főként a következők:

Egyrészt az inkarnáció dogmája. Ez kikerülhetetlenül, sőt a leghivatalosabb módon az anyaságra utal. Hiszen az inkarnáció azt jelenti, hogy az isteni bevonul a történelembe, az anyagba, az emberibe, a testibe, a földbe — sajátosan a női(ség)be. Ily módon azonban ez a földi valóság minden mozzanatában abszolút értékhangsúlyt kap; mert mégiscsak méltónak és alkalmasnak tartatott arra, hogy az Isteni és Örök hordozója (és elrejtője) legyen.

Másrészt a Mária-dogma. Hiszen ez a föld, az az anyai, amely sajátosan magába fogadta az istenit, Mária volt. Ezt a sajátosan anyait nevezték az efezusi zsinat után hivatalosan is „Istenanyának", „Istenszülőnek" vagy „Szent Anyának".

Mindkét mozzanatnak elvileg a nőiség és az anyaság felértékeléséhez kellett volna vezetnie, gyakorlatilag azonban bonyolultabban alakult a helyzet, és végső soron intellektuális kompromisszumra került sor: elismerték a nőit és az anyait, de csak kivételként, tehát igent és nemet mondtak egyszerre. — A szűzi szülés dogmája csak mélypszichológiai szempontból érthető: következetes intellektuális terméke az anima-fejletlen, kompenzációs férfi gondolkodásnak; hiszen objektív szempontból nézve az Újszövetség éppen elég világosan beszél Józsefről mint családapáról (viszont a szűzi szülés dogmája hivatalosan kikapcsolja őt).

Mindenesetre a két hatalmas motívum, az inkarnáció és Mária dogmája csak távolról irányítja az általános női problémákat. Ám intenzíven vetődik fel a probléma egy másik, önálló fejlődési vonalon, nevezetesen a lovagi szolgálat részben tapogatózó, részben koraéretten heves törekvéseiben a 12. század-közepétől a 14. század elejéig.

Mária itt is „a" Mennyei Hölgy marad, de a lovag nem egyszerűen csak az égre irányítja tekintetét, hanem egyúttal — vagy inkább — saját imaginációs világára, saját pszichikai belsejébe is. „Hölgye", akinek hódolattal adózik, kevésbé egy konkrét asszony, hanem (J. Evola kifejezésével) az „imagináció asszonya". Úgy „szenteli magát" Hölgyének, mint Istennek. Arról a kísérletről van szó, hogy a „belső asszony" birtokába jusson. Ebből a szempontból nem lehet eléggé értékelni a lovagi kort, már ti. a férfi pszichikai szempontjából. Világos és erőteljes animakeresés tör fel itt spontánul.

De ez mégis koraérett előrerohanás. Mert még nem képesek „realizálni" a keresést (azaz tudatos belső létbeemeléssel megvalósítani), hanem inkább „konkretizálják" (azaz kívül cselekszik azt, amit belül kellene megvalósítaniok). Az önmegtagadás és öntranszcendálás kísérlete a Hölgy kedvéért végrehajtott konkretisztikus, hősies vállalkozásokban, veszélyvállalásokban, kalandokban pufog el. A kard és az erőszak nagy tetteiben folyik szét a mélyebb önmegismerés. Ezért aztán biztos a külső és a belső bukás. A lovagvárak a házasságtörés és minden kicsapongás, a szexuális intrika és a promiszkuitás helyeivé válnak. Kezdődik a fattyúnemzések kora. A 14. és 15. században több lányt és asszonyt erőszakolnak meg és rabolnak el, mint az egész középkorban.

Természetesen felvirágzik a sok előzménnyel bíró, hittel és babonával teli Mária-tisztelet is. De mi haszna lett belőle a férfinak, és mi a nőnek?

Pszichológiailag nézve a Mária-tisztelet ismét visszavetette a férfit a maga fejlődésében, mivel még korántsem fejezte be teljes pszichológiai kifejlődését férfivá, anima-keresése sokféle módon szétfolyt és megtört; ezen a ponton visszatérni az anyatisztelethez meglehetős visszalépés (de legalábbis a stagnálás jele).

A nőre pedig rávetül a Mária-anya-tisztelet árnyéka. Az a pszichológiai helyzet, melyben a férfi anyakötődésében kitart amellett, hogy a nő helyett az anyát tisztelje, frusztráló a nőre nézve. Ez hamarosan teljesen nyilvánvalóvá válik. Évtizedeken át számtalan nőt szorongatnak, kínoznak meg, égetnek el, akasztanak fel, fojtanak meg, mint egy állatot. Miért? Nem azért, mert boszorkányok voltak, hanem a frusztrált anima-keresés gyűlöletbe csapott át, minden lehetséges árnyékelemmel keveredve. A tulajdonképpeni öngyűlölet naiv és primitív módon, „konkretizálódva" ismét kifelé fordul, a konkrét történelmi másik nem felé.

Máriának azonban, „mindenki anyjának", akit messze az ég sátorán túli transzcendens területre hiposztatizáltak, megvan a földi megfelelője: az egyház, az „anyaszentegyház". Ő a látható szimbóluma a láthatatlan égi királynőnek. — Már a 2. századtól kezdve szaporodnak az oltárokon és egyéb helyeken a mennyei anyának, az ég királynőjének ábrázolásai. (A Mária-tisztelet szinkretista képződményében megtalálhatók a különböző anyaistenségek — Astarte, Kübele, Artemisz. Héra, Démétér, Perszefoné, Afrodité, Holda, Parkta — tiszteletének elemei. Az övéit palástja — az égboltozat — alatt védelmező Mária képe tökéletesen azonos Izisz hasonló képével.) *Az egyház a „Nagy Anya" (Magna Mater) jelében győzött.* A „nagy anya" azonban ugyanazt jelenti, mint a mi leírásunkban az anya-archetípus mint átfogó őshatalom.

A mondottak után várható, hogy *ez az anya-egyház* nemcsak *ambivalens,* hanem *multivalens természetű* is. Ez az anya-egyház, amely áldón terjeszti kezeit gyermekei fölé, egyúttal az is, amely megköt, helyben tart és nem enged el; szívó inerciával (= erőtlenség, tehetetlenség) tart meg az infantilis fokon; folyton elátkozza a fejlődést, ami számára az elszakadással azonos jelentésű. Karitásszal és fenyegetéssel, boldogságígéretekkel és tekintélyi igényekkel, megnyerő univerzalizmussal és kőkemény elvi szűkösséggel — ambivalens természetének megfelelően — azon van, hogy az ember anyjához kötött gyermek legyen és maradjon.

Ez az egyház *főképpen a szolgáit teszi kasztráltakká.* Ebben pszichológiai következetesség érvényesül. (A gyakorlat ugyanis igazolja, hogy) az anyakötődésű vagy infantilis maradó férfi mindenekelőtt férfipotenciáját veszíti el, pszichológiailag mindenképp, és gyakran fizikailag

is. A Nagy Anya negatív hatalomgyakorlása a fiúra és a férfira úgy hat, mint hatalmától megfosztás, mint potenciájától megfosztás, mint kasztráció. (A gyakorlat megintcsak igazolja, hogy senki sem alkalmatlanabb a férfi szerepre, mint az ún. „anyja fiacskája”...). Csak ilyen szolgákat tud használni a Nagy Anya (más megközelítésben: a Fallikus Anya...), aki minden mindenben és az is akar lenni, nemzeni és szülni, létrejönni és elmúlni, létrehozni és elpusztítani. Mint anya-egyház csak effélé — legalábbis pszichológiailag — kasztrált szolgákat teremt magának a kényszercölibátus révén, melynek látható jele a tonzúra. — Az *infantilitás* a megkövetelt soron következő fejlődési lépés megtagadását jelenti. Ez a tagadás mindig destruktívan hat! A pszichoterapeutikus gyakorlat igazolja, hogy tulajdonképpen csak egy nagy alapprobléma létezik, amely minden neurózis és minden lelki szenvedés alapjául szolgál, nevezetesen az infantilitás.

Szúrjunk be még ezen a ponton *valamit a reformációról.* Luther éppen azt teszi, amit a Nagy Anya kasztráltjai sosem tennének (vagy nem teszi, amit azok magától értetődően tesznek). Nem menekül vissza a Nagy Anyához, hanem előre tör az önmegvalósításban, amikor személyként felelősséget vállal. Mária-anyához azért menekülnek az emberek, mert ő megóv az ítélettől és közbenjár. Luther ellenben az ember saját felelősségéért küzd az Isten előtti ítéletben. (Szakítása a cölibátussal következetesen folyik egész magatartásából.) — Amit a reformáció hozott a férfi pszichológiai önmegvalósulása szempontjából, az hallatlanul fontos hozzájárulás az újkori ember tudati történelméhez. (Az anya-egyház jól érzékelte, hogy itt a maga létkérdéséről van szó, alapvető megkérdőjelezéséről...)

És mi történik a jézusképpel a konstellállt anya-archetípusnak ebben a pszichológiai klimájában?

(Már említettük, hogy jézusértésünk semmiképpen sem nyúlik messzebbre, mint önmegértésünk vagy befogadási lehetőségeink...) Nos, *a Mennyek Királynője uralkodik* itt. Az ártatlan gyermek Jézus játszadozik az ölében. „Jézus és Mária” az itt használt formula, de a Jézus név első helyre állítása csak főhajtás a dogmatika és a hagyomány előtt. A formula valójában arra gondol, hogy *„Mária és Jézus”*, és ez így is jelenik meg a „Mária a gyermekkel” megfogalmazásban. Ebben a pszichológiai klímában virágzik a „Mária-misztika” és a „gyermek-misztika”. Nem is kell mondani, hogy a meghatóan bájos Jézuska, aki maga is teljesen anyjához kötődik, a maga rászoruló voltában aligha fog segíteni a férfinak anima-keresésében és anima-fejlődésében.

Amint ambivalens ebben a konstellációban az anya-archetípus és ennek megfelelően ambivalens az anya-egyház, természetesen *ambivalens a jézuskép is.* A barátságos Jézuska ugyanis egy kiélezett bíró-elképzelés egész keménységével kötődik össze. A bájosan göndörödő hajú fiúcska egyúttal a világ bírája. Az egész pszichikai-szellemi horizont komor, a vég, az utolsó leszámolás jelenik meg rajta, a túlvilág pusztító tüzének lángjai már átcsapnak e világba.

A kedves Jézuska és a kérlelhetetlen világbíró kontrasztja össze nem illőnek és egyenesen rettenetesnek tűnik elsőre. Valójában *pszichológiailag logikus és következetes.* — Mert a férfiak Erosza, és minden, ami bennük fejlődésre tör, az anyakötődésnek ezen a fokán hatalommal le van fojtva, és mivel nem tud kibontakozni, tudattalan marad. Csakhogy mindaz, amit hosszabb időn keresztül elfojtanak vagy háttérbe szorítanak, automatikusan pervertált, azaz *destruktív ellentétébe csap át!* Megsemmisítő hatalommá válik. Jung ezt mondja: „A tudattalan Erosz mindig hatalomként nyilvánul meg, a hatalom könyörtelen akarásában, az illető saját személyiségének és gyermekei saját életének megsemmisítéséig menően.” — Ha az ítélet említett gondolata kiterjeszti komorságát az egész tevékenységre, akkor az pszichológiailag csak azt jelenti, hogy a férfi árnyékprojekciója, mely korábban csak a nőt érte, most hatalmába kerítette a kereszténységet mint egészet.

Éppen csak utaljunk még arra, hogy ha a férfi, a nő és a jézuskép tulajdonképp nem sokat nyert is az anya-archetípus uralmi területén, *a gyerek mégis bizonyos nyereségnek örvendhet.* A „Mária a gyermekkel” képek anyaiságot, gyengédséget és emberiességet sugároznak, és a „Mária a gyermekkel” formula hozzájárult ahhoz, hogy kezdjék a gyermekben a gyermeket „látni”, hogy a szülők és gyermekek közti keménység és szigorúság, sőt ellenségesség kissé enyhülni kezdjen.

Az androgün jézuskép

A patriarchátusban a férfi le akarja igázni a nőt. Ahol az anya-archetípus uralkodik, ott a nő le akarja igázni a férfit. *Az androgün* (= férfi–női) *tudatsíkon a férfi és a női elem megbarátkozik,* nem harcol többé egymással. Az uralkodó alapvonás a kiengesztelődés.

Az androgün gondolkodás *a hermafroditára irányul.* (Hermász és Afrodité fia Hermafroditosz. Szalmakisz nimfa beleszeret, ő visszautasítja; a nimfa kiesdi az istenektől, hogy egyesülhessen vele; így keletkezik Afroditoszban egy félig férfi, félig nő ifjú.) Itt a férfi és a női elem meglehetősen naiv módon egyesül, azaz egyszerűen összeadják vagy egymás mellé állítják őket. (Ily módon fizikailag és pszichikailag egyaránt életképtelen lény jön létre.) Ezen az úton természetesen *nem jöhet létre valódi integráció,* ami kölcsönös, teremtő egymást-áthatást jelent. Mindazonáltal nagy kár lenne ezt az androgün szemléletet egyszerűen félretolni, mert ez rendkívül *fontos átmeneti fokozat.*

Az androgün gondolkodás *igen széles folyam a történelemben,* a görög mitológiától és a zsidó misztikától a középkori misztikán át a pietizmusig és a romantikáig, és el egészen a mai emberig (akinél a tudattalan képződményeiben, az álmokban és a spontán firkálmányokban jelenik meg). Ha pedig egy gondolkodási motívum ilyen szélesen bontakozik ki évszázadokon és ezredeken át, akkor valami általános emberi szolgál alapjául, s az akar feltétlenül megszólalni.

A nyugati androgün spekuláció kiindulópontja az 1500 körül élt *Leone Ebreo* (Jehuda Abarbanel), aki Platon ismert mítoszát (az eredetileg egységes, androgün ősemberről) akarja összekapcsolni a bibliai teremtéstörténettel. — Számára az eredetileg egységes ember későbbi kettéosztása (Platon) nem büntetés (eget ostromló gőgjéért), hanem fordulat a jobb irányába, mert csak így születhetik meg a szerelem, melynek mennyei hatalmát akarja dicsőíteni. Másfelől a kettéosztás kifejezetten üdvözítő szándékból történik, Isten szeretetéből és az ember megmentésére irányuló akaratából. Ugyanis fönnállt a veszély, hogy az istenszemlélésnek önmagát teljesen átadó „kétszemélyű” Ádám egyáltalán nem törődik a női elemmel (a testtel és az anyaggal); ezért a kettéosztással teremtő feszültséget kellett benne kelteni. Harmadrészt — s ez a legfontosabb — mindkét szétválasztott rész Isten képe és hasonmása marad, másképpen: a nemek ellentéte (mely az androgün képben naivan egyesült) minden egyes emberbe kerül bele, a férfiba és a nőbe egyaránt, hogy így „minden egyes ember sorsává váljék” (a férfias elem itt az intellektus, a nőies elem a test). Ez az egymásra vonatkoztatottság és egymást kiegészítés a szerelem nagy, eléggé nem dicsérhető élethatalma. (Elhagyva a mitikus csomagolást nyilvánvalóvá válik, hogy az animusz–anima probléma igen világos megfogalmazásával van dolgunk...)

Igen jelentős képviselője az androgün gondolkodásnak *Jacob Böhne* (+1624). (De gondolatmenete elég bonyodalmas, ezért nem ismertetjük. Csupán annyit jegyzünk meg, hogy) ő az első, aki egy női mozzanatot közvetlenül Jézusra vonatkoztat, s elmélete így az újabb kor legjelentősebb krisztológiai eseményének tekinthető. — Megemlítjük még az 1789-ben született Carl Gustav Carus nevét.

A fő kérdés az, hogyan jellemezhető *az androgün jézuskép,* mit is jelent ez.

Azt, hogy Jézus *többé nem egy autoritatív apa-isten funkcionáriusa* vagy ügyintézője. *Semmi köze már az ég királynőjének ölében ülő tehetetlen gyermekhez.* Felnőtt, férfivá lett.

A jézuskép e fejlődése *a megváltozott pszichológiai klímában* rejlik, melyet mindenekelőtt a nőiség pozitív értékelése jellemez. A nő már nem ellenség, aki ellen harcolni kell, nem is az infantilitás szimbóluma, hanem az egzisztencia egyik ontikus alaplehetősége, melyben a férfilét éppúgy egészen részesül, mint a női egzisztenciavalósítás.

Ennek alapján fogalmazódik meg a *szándék a férfi Jézus integrált képének megfogalmazására* (egyelőre még szándék ez, és nem kész tény), aki a férfiak vezére lehet az igazi férfiúsághoz vezető úton, és a nők vezére lehet az igazi nőiséghez vezető úton. — Ehhez hozzá kell jönnie a történeti Jézus-figura egzakt kutatásának.

(Itt kihagyjuk a „C.G. Jung hozzájárulása” című fejezetet)

*

A fölcserélhetetlen

Amikor a mélypszichológia az Újszövetségre veti tekintetét, akkor világosan körülhatárolt, jellegzetes felcserélhetetlenségében áll előtte Jézus. Nem áll fenn annak a veszélye, hogy környezetének bármely más emberével fölcserélje. „Jézus egészen más volt” — ahogyan E. Stauffer mondja. — A mélypszichológusnak ez első, spontán benyomása, és nem végkövetkeztetése. S ami *számára Jézust mindenki mástól élesen megkülönbözteti,* az éppen anima-integráltsága. Abból, hogy ezt első látásra fölismeri, máris világos, hogy a mélypszichológiailag megvilágított megértés valami más, mint csupán mentális értelmezés. Hiszen az utóbbiról éppen az ellenkezője mondható el, nevezetesen az, hogy Jézust folytonosan fölcserélte mindenfajta környezettel, mindenfajta filozófiával és ideológiával (ma pl. a legsekélyesebb ún. embertársiassággal). Jézus a világtörténelem legnagyobb projekciós felülete. Az alaphelyzet pedig az, hogy az emberek mindig önmagukkal cserélik föl Jézust, saját integrálatlanságuk projekcióival. — *Mutassuk fel hát a különösen tipikus felcseréléseket,* hogy a mélypszichológiailag megvilágított gondolkodás annál jobban elkülönüljön!

Első helyen természetesen *a történelmi háttérrel* történő fölcserélést kell megemlíteni. Egyfajta történelemszemlélet Jézust mindennel és mindenkivel azonosítja, úgyhogy végül minden és mindenki megmarad, csak Jézusból nem marad semmi. Így lesz az Újszövetségből „Jézus-Krisztus-költészet”; „költészet, de nem történelem” mondja A. Raschke; A. Drews „Krisztus-mítoszról” beszél. Jézus ezek szerint csak metafizikum, nem hisztorikum.

Másik érdekes kísérlet ma a zsidóságé, hogy „Jézust, a testvért” (aki immár csupán egy szakadár), „hazavigyék” a zsidóságba, eredeti környezetébe. Ez a hazatérés vagy hazavitel azt jelenti, hogy a Jézus-alak feloldódik a judaizmusban. Jézus csak azt tanította, mondják, amit akkoriban minden művelt zsidó vagy rabbi tudott, s így Jézus csak sajátos stílusú rabbi volt, az egyik iskola feje a többi között, Hillelhez vagy Sammaihoz hasonlatos.

A legnagyobb diadalt azonban az az anima-szegény differenciálatlan és integrálatlan gondolkodás üli, mely Jézust azonosítja a „modern”-nel, tehát azzal, amit épp akkor „modernnek” tartanak, azaz az uralkodó szellemi állapottal, a jelen adott szituációjával, az uralkodó ideológiával és így tovább.

Persze nem ezek az egyedül lehetséges fölcserélések. Az utóbbi évtizedek fontos példája a „gyülekezeti teológia” (mely gyakorlatilag az első és második keresztény generációt a jézusi üzenet áthagyományozója helyett annak kizárólagos szerzőjévé teszi meg). Manapság különösen a kollektív trendek azok, melyek nemcsak zászlójukra írják a Jézus nevet, hanem meg is erőszakolják azt.

Hogyan is mondta K. Niederwimmer? „Jézust olyan mértékben értjük meg, ahogyan saját magunkat. Megértésem mértéke saját tudatom világosságától függ. *A létrejövő jézuskép mindig árulkodó.”*

A rész-szempontokban gondolkodás egyébként annyira jellegzetes! Minden kor ún. ortodoxiája arra helyezi a súlyt, „ami” Jézus, nevezetesen Isten Fia, a Krisztus, az Emberfia, a Főpap stb. Minden kor racionalizmusa azt kérdezi, mit „mond” Jézus, hogy új értelmi igazságot csináljon belőle, pontosabban egy saját régi igazságát igazolva lássa. Bultmannt sajátosan az érdekelte, mit „tett” Jézus. Pontosan ugyanazt kérdezik a tegnapi és mai vallásos szocialisták, a szociális érdeklődésűek vagy forradalmi indíttatásúak. Ma igen sok teológus és laikus azt kérdezi, mit „használ” Jézus. Igaz, ami semmit sem használ, az nem is alkalmas semmire. De mikor arról van szó, ami végső soron hordozza és megtartja az életet, akkor a pusztán hasznos igen hamar értékét veszíti.

A *mélypszichológiailag* megvilágított vagy integrált gondolkodásnak az említett rész-szempontok egyikével sincs külön dolga (nem csupán egyike vagy másika érdekli), hanem az olyan egész-szemlélet, amely egy jelenség magjából vagy lényegéből kiindulva azt az Egészet ragadja meg, amit az illető jelenség önmagáról „el akar mondani”. Az ilyen gondolkodás rögtön fölismeri: Itt olyasvalakivel van dolgunk, akiről olyan sajátosságot kell állítani, ami az őt túlkiabáló kortársi kollektívum egyetlen tagjára sem érvényes.

Valóban elmondható mindez az emberi történelem ama első integrált férfijéről? Konkrét válaszainkat alighanem úgy készítjük elő a legjobban, hogy előbb felmutatjuk a kortörténeti anima-hátteret — ha már ezt a szót merjük használni —, amelytől aztán Jézus, a férfi annál félreérthetetlenebbül különül el.

A nő a kortárs zsidóságban

Az a környezet, melynek hátterében Jézust szemügyre kell venni, kifejezett patriarchátus, kemény és merev, sokszor kegyetlen és irgalmatlan patriarchátus. (Persze hasonló a helyzet a hinduknál és a mohamedánoknál, ámbár mindhárom vallás az ellenkezőjét állítja. Na igen: nincs olyan vallás, amely nem éppen az asszonynak biztosított volna egész különlegesen megtiszteltő helyzetet — már ami az apologetikus szólamokat illeti.)

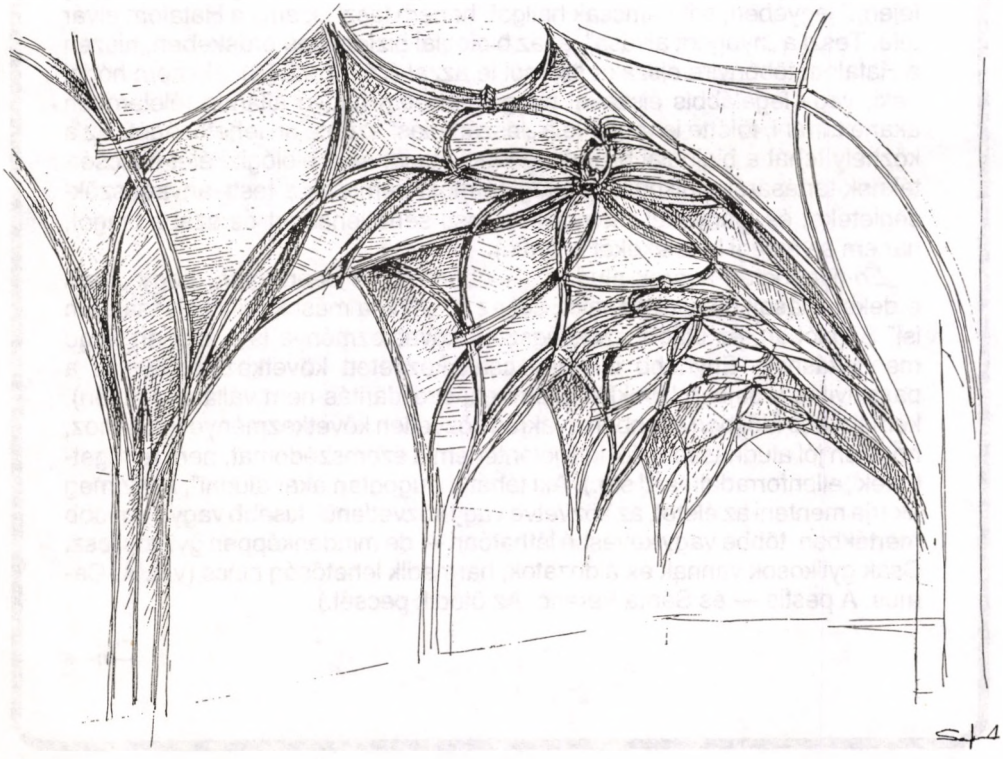

Ami Jézus környezetét illeti, arról a zsidó patriarchátusról van szó, amelyből éppen nem hiányzik néhány barátságos vonás (pl. az erényes asszony a „férfi *koronájának”* számít — de éppen a *férfiének!*), de amelyben nemcsak hogy kevésre becsülik a nőket, hanem a minden nővel és nőivel szembeni kifejezett animózitás uralkodott (animózitás = ingerültség, indulatosság, elfogultság, ellenszenv, ellenséges magatartás, vagyis elfogultságból fakadó, indulatos ellenségesség; azaz itt konkrétan: lekezelő antifeminitás. — Részletesebb kifejtése a következő fejezetben.) Sőt: szélsőséges patriarchátusról van szó, melyben a női elemmel szembeni animózitást egyenesen társadalmi törvénnyé emelték. (A férfiak mindennapi imádságban köszönték meg Istennek, hogy nem „pogánynak”, tudatlannak és — főképp — hogy nem **nőnek teremtette őket...)**

Már ott kezdődik a dolog, hogy leánygyermek születése nem ok az örömre. „Jaj annak, akinek (csak) lányai vannak!” Az asszony természetesen „alá van vetve” a férjének, és ennek jeléül pl. kötelessége megmosni férje lábait, még ha négy vagy több rabszolganőt hozott is a házhoz. Alacsonyabbrendű lény, amint az mindenekelőtt *szexuális* és vallási téren válik világossá. Már „egy nőhöz szólni is tisztességtelen valami”. A nő olyan, hogy „egy vacsoráért odaadja magát”, a harmadik pohárnál már fajtalanságra szólít fel, a negyedik után pedig minden szamárnak felkínálja magát az utcán. És ha megfelel is az Izraelnek adott ígéreteknek, hogy ez a nép „szaporodjék, mint a tenger fövénye”, az asszonnyal való érintkezés — és sajátosan a nemi aktus — tisztátalan dolog marad.

Nincs mit csodálkozni azon, hogy ezzel a szexuális „törvényen kívül helyezéssel” kéz a kézben jár az emberi és *morális* törvényen kívül helyezés. A nő „torkos, hallgatódzó (kíváncsi), lusta és féltékeny”, „megbízhatatlan” és „hazudik”, és ezért nyilvánosan nem is tanúskodhat. Kerülni kell, amennyire lehet — és nemcsak az utcán —, hogy ha nem muszáj, beszéljen vele az ember. Egyáltalán nem szabad köszönni neki, a saját férjének sem. A saját lányával sem éjszakázhat egy fogadóban az ember, elkerülendő az emberek fecsegését. Nyílt utcán még véletlenül sem szabad egy nő mögött haladni. Folyton félni kell a nő „pimaszságától és könnyelműségétől”. Mert „a legerényesebb nő is varázsló (boszorkány)”. „Sok nő, sok bűbájoskodás.”

Természetesen *vallásilag* ugyanilyen alacsony a nő helyzete. A gyerekekkel és a rabszolgákkal helyezik egy kategóriába, mert mindnek közös tulajdonsága, hogy földi uruk van, akinek a szolgálata annyira igénybe veszi őket, hogy az égi úr számára — állítólag — már nem marad idejük. Ezért nem is kötelező a lányok vallási oktatása. Minden enyhítés ellenére a lényeg marad: A férfiak ajkáról száll föl a dicséret Isten dicsőségére. És túlbuzgó tanítók oly fanatikusan zárják ki a nőket minden tóraközelségből, hogy azt mondják: „Ha elégnének is a tóra szavai, nőknek akkor sem lenne szabad kiszolgáltatni őket.” (Az utóbbi három bekezdés Strack–Billerbeck alapján.)

Még a Tízparancs korábbi megfogalmazása is (Kiv 20,17) egy kalap alá veszi a nőt a szántóföldel, az állatokkal és minden egyéb vagyontárggyal, csak a későbbi megfogalmazásban kap külön helyet a nő (Mtörv 5,21). Először egyszerű birtoktárgy.

Most már nem tűnhetik túlzásnak az a megállapításunk, hogy a nővel szembeni *animózitást egyenesen társadalmi törvénnyé emelték.* Anima-fejlődésről itt szó sem volt. Ez az a háttér, mely évszázadokra visszafogóan és a fejlődést gátlóan hatott (és hat mind a mai napig, pl. a kibucokban, ahol ennek ellenhatásaként könyörtelenül ragaszkodnak ahhoz, hogy a szülés és a gyermeknevelés ne zavarja a nemek abszolút egyenlőségét — B. Bettelheim). *Ebben a háttérben kell szemügyre vennünk Jézust.*

A kivonatos fordítást készítette: **G.G.A.**

(Folytatjuk)

Júliusi közhelyünk

„Nyugodtan akarok aludni”

A „törvény szavát” teljesítsem-e (értsd: a „fennálló társadalmi rend” írott és íratlan szabályait és elvárásait, értsd: az éppen uralmon levő hatalom akaratát) vagy a „lelkiismeretem szavát”? Az örök emberi konfliktusok közül ez az egyik legsúlyosabb. (Így is fel lehet vetni a kérdést: Az Állam vagy az Egyén? Az Állam vagy az Ember? — „Államon” természetesen a Hatalmat értve, s ez a vonatkozás is súlyos tartalmakat hordoz...) Ebben az alternatívában ez a közhely a „Törvény”, a Hatalom mellett teszi le a voksot! A „nyugodtan aludni akaró” ember számára nem az a döntő, amit meggyőződése szerint tennie kell, hanem amit tennie „lehet”, pontosabban: amit a Hatalom elvár tőle. A Hatalom pedig azt várja el tőle, hogy szolgálja ki őt, akár csak úgy általánosságban (adófizetéssel — ám áremelések formájában —, katonáskodással), akár konkréten (propagandaszöveggel vagy éppen besúgással), és mindehhez „vágjon jó pofát”. A Hatalom azt kívánja: „Légy lojális, és ha lehet, tapsolj is (zordabb időkben ez utóbbi kötelező), de legalábbis hallgass!”

És a „nyugodtan aludni akaró” ember hallgat is a „Ne szólj szám, nem fáj fejem!” jegyében, sőt nemcsak hallgat, hanem teszi is, amit a Hatalom elvár tőle. Teszi a „nyugodt alvása”, azaz biológiai biztonsága érdekében, hiszen a Hatalom többnyire éjszaka számol le azzal (vö. Lk 22,53), aki nem hódol neki, vagy legalábbis éjszakai nyugalmat sem hagyó állandó félelemben akarja tartani, fölötte lebegtetve a „leszámolás” szüntelen lehetőségét. Ez a közhely tehát a biológiai biztonság ideológiája, és a biológiai élet csúcsértéknek tartásáról árulkodik. (Biológián most nemcsak a testi–anyagi szükségleteket és igényeket, nemcsak a testi sértetlenséget és szabadságot, hanem a vérségi kötelékeket is értve).

„Én nyugodtan akarok aludni!” — ebben az is benne van, hogy „Nem érdekel, mások hogy alszanak!”, sőt ez is: „Akár a mások rossz alvása árán is!” S valóban, ez utóbbi szükségszerű következménye is a szóban forgó mentalitásnak. Enyhébb időkben csak közvetett következménye (pl. a passzivitás a bajban lévőkkel szemben, szolidaritás nem vállalása révén), keményebb időkben azonban gyakran közvetlen következménye (pl. ahhoz, hogy én jól aludhassam, föl kell jelentenem a szomszédomat, nem rejtegethetek „ellenforradalmárt” stb.). Aki tehát „nyugodtan akar aludni”, azaz meg akarja menteni az életét, az közvetve vagy közvetlenül, kisebb vagy nagyobb mértékben, többé vagy kevésbé láthatóan — de mindenképpen gyilkos lesz. Csak gyilkosok vannak és áldozatok, harmadik lehetőség nincs (v.ö. A. Camus: A pestis — és Sánta Ferenc: Az ötödik pecsét.)

—n—s

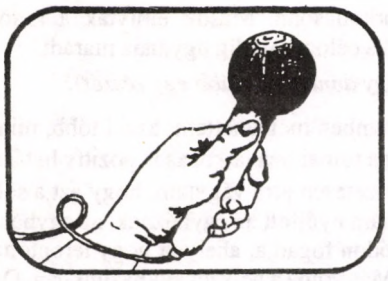

Hans Küng

Amikor az ember eléri a 65-öt

Válaszok a bonni Katolikus Hírügynökség (KNA) kérdéseire

Eddigi életében milyen esemény tette Önre a legnagyobb benyomást?

Hans Küng: Nagyon sok. De az egyházon belül kétségtelenül a Második Vatikáni Zsinat, amelyen részt vettem. Ez megmutatta számomra, hogy egy olyan öreg és megkövesedett egyház, mint a katolikus is, képes megtapasztalni a megújulás lökését, és jó néhány kérdésben, mint a népnyelv a liturgiában, ökumenizmus és vallásszabadság, képes a 180 fokos fordulatra. Zsinati tapasztalataimtól támogatva azóta is megőriztem a reményt, hogy egyházunk megújulása Jézus Krisztus evangéliumának szellemében minden meglévő baj ellenére újra lehetséges.

Teológiai pályájának kezdetén miért éppen a dogmatika szakterülete iránt érdeklődött, mi izgalmasat talált abban?

H.K.: Eredetileg nem sokat, a lelkipásztori gyakorlat vonzott. Aztán a pápai Gregoriána egyetemen a legintenzívebb formában kellett dogmatikát tanulnom. Majd csak később, a nagy protestáns teológus Karl Barth „Egyházi dogmatikája” (Kirchliche Dogmatik) — amelyből doktoráltam — mutatta meg nekem, milyen kihívást jelent a szellem számára a szisztematikus teológia. Itt kötegelve jelenik meg a múlt, a jelen és a jövő minden problémája. És végső soron a szisztematikus teológia feladata, hogy a Szentírást és az egyház nagy, régi hittételeit a mai kor számára kifejtse. Ez a feladat mindig új izgalmat jelentett nekem.

A dogmákkal foglalkozás a kritika keresztтüzébe és az egyház peremére sodorta Önt. Hogyan látja tanítási engedélyének megvonását ma, 14 év távlatából?

H.K.: Én az egyház peremén? Ha megnézi az összes véleménykutatásokat, látni fogja, hogy reformügyem következtében a katolikusok túlnyomó többségét magam mögött tudhatom. Inkább jó néhány püspök áll „az egyház peremén”. Persze tanítási engedélyem megvonását, mellyel az egyház peremére akartak tolni, ma is durva jogtalanságnak tartom. Teológiailag megalapozatlan, jogilag kétséges volt, és egyházpolitikailag rendkívül kontraproduktívnak bizonyult. A problémák egyikét sem oldotta meg, viszont sokat kiélezett. De nem adtam fel a reményt rehabilitálásommal kapcsolatban. Ezt már más teológusok is követelik, amint ez kiderül a teológiámhoz készített „Munkafüzet”-ből, amely most jelent meg Hermann Häring és Karl-Jozef Kuschel kollégáim kiadásában.

A tübingeni Ökumenikus Intézetben végzett munkája szükségmegoldás az Ön számára tegnap és ma, miután dogmatikát az egyetemen nem taníthatott tovább? Nem érzi magát parkolóvágányon a tanítási engedély megvonása óta?

H.K.: Az Ökumenikus Kutató Intézetet vezetésemmel már 1964-ben megalakítottuk, és nemcsak „szükségmegoldásként” a katolikus teológiai fakultásból történt kiválásom után. Az ökumenikus dimenzió már a hatvanas évek óta szükségszerű alapdimenziója volt számomra a szisztematikus teológiának, amit ugyanúgy tanítok, mint régen. A katolikus dogmatikát évszázadokon keresztül antiökumenikus módon űzték, ezért van a „dogmatikának” rossz mellékíze. Ahhoz a generációhoz tartozom, amely az ökumené — ezt a szót használom szándékosan — érdekében nyitotta meg a szisztematikus teológiát. Ezért 1979 óta egyáltalán nem érzem magam parkolóvágányon. Ellenkezőleg. Ez a rendelkezés „új vágányra helyezett”, amelyen a kutatás és gondolkodás hatalmas területeit hódíthattam meg. Mindenekelőtt a világvallásokkal, a világbékével és a világetosszal összefüggésben.

A katolikus hierarchia megkísérli, hogy semmibe vegye Önt. Mennyire fontos az Ön számára a múltban és a jelenben a nyilvános szimpátia és elismerés (díjak, kitüntetések, médiumok kritikája formájában)?

H.K.: Az elismerés minden szerző számára fontos. Végül is nem magának ír, hanem emberek számára, akik olvasói és hallgatói. A díjak is többet jelentenek a tömjénezésnél, mint például az Egyesült Evangélikus Egyházak Karl Barth díja, vagy a Svájci Kultúra díja. Ezek — éppen az én esetemben — az illető intézetek és emberek ügyemmel kapcsolatos, korántsem magától értetődő szolidaritását fejezik ki. De ezekkel soha nem kerültem függőségi helyzetbe. A díjakat és kitüntetéseket inkább szép meglepetésnek tekintem, mintsem munkám magától értetődő eredményének.

Mit jelent még az egyház az Ön számára?

H.K.: Soha nem hagytam semmi kétséget afelől, hogy nálam az egyház mint a Krisztusban hívők közössége megtartásáról és erősítéséről van szó. Keresztténynek lenni számomra a józan Krisztus-követést jelenti. Az embereket bátorítani szeretném, ne hagyják el az egyházat, hanem minden jogos panasz ellenére éljék konkrét keresztény létüket. Közösségi síkon éppen elég tennivaló van: kezdve az óvodáktól és ifjúsági munkától az öregek ellátásáig. Ebben a vonatkozásban nem kevesebb, hanem több „egyházra” van szükségünk. Ez csak akkor fog sikerülni persze, ha a hivatalos egyház emberbarátibb irányvonalra tér át.

Eugen Drewermannt úgy tekinti mint társát a szenvedésben? Szolidáris tud lenni vele?

H.K.: Mindig szolidáris voltam Eugen Drewermann-nal és mindazokkal, akiket az egyházi inkvizíció üldözött. Mégpedig abból a meggyőződésből, hogy Eugen Drewermann valami fontosat akar mondani az egyháznak. Ahhoz a mélypszichológiai felderítéshez, amit „Klerikusok” című kötetében hajt végre, egyházunkban még sokan nem jutottak el. Ugyanakkor a „Credo” című könyvecskében világossá tettem, hogy nem mindennel értek egyet a Drewermann-féle teológiában.

Ez lehetséges kell, hogy legyen az egy egyházban anélkül, hogy az ember megtagadná katolikus voltát.

A rehabilitáció elégtételt jelentene ma az Ön számára? Hogyan reagálna, ha Róma békejobbot nyújtana Önnek?

H.K.: Érthető módon a rehabilitáció személyes elégtételt jelentene. De itt több forog kockán, mint a személyes érzelmi állapotom. Egy ilyen ügynek ugyanis, mint a pápai tévedhetetlenség, jelentős katolicizmuson belüli és ökumenikus dimenziója van. Hiszen mindenki tudja: nem lesz változás a születésszabályozásra vonatkozó római tanításban, nem lesz megegyezés a reformáció és az ortodoxia egyházaival addig, amíg ezt a kérdést konstruktív módon meg nem oldják. Ha tehát szóba kerülne a rehabilitációm, akkor ez fontos lépést jelentene az ökumené területén is. Személy szerint én soha nem voltam kibékíthetetlen. Különféle formákban magától a pápától is kértem beszélgetést. De soha nem nyújtották felém a békejobbot. Ha Róma valóban a megbékélésben és nem az alávetésben volna érdekelt, én volnék az első, aki ehhez konstruktív módon állna hozzá.

Csak röviddel ezelőtt Ön újra túlságosan tekintélyi magatartást vetett a pápa szemére (a Világkatekizmus megjelenésével kapcsolatban). Nem éppen ez a határozott és kötelező tekintély az, amit sok ember ma egyre inkább keres és igényel?

H.K.: Magam is a határozott és kötelező tekintélyért szállok síkra az egyházban. De az evangélium és nem a római egyházjog alapján. Ezért szigorúan ellenzem a totális autoritarizmust és uniformizmust az egyházban. A Vatikánban legutóbb összefabrikált Világkatekizmust kétségtelenül teológusok és hitoktatók, de lelkipásztorok és püspökök fegyelmező eszközének is szánták. Ahelyett, hogy elöregedett és már régóta el nem fogadott tanokat ismételgetne, a kor sürgető problémáit kellene az egyházvezetésnek konstruktív módon megoldania. Ide tartozik a szexuális kérdéssel együtt a hivatal kérdése, a nőkérdés és az úrvacsora közösségének kérdése. Van már abban valami kísérteties, amikor az ember olvassa, hogy a Világkatekizmus kiadásával egy időben statisztikák jelennek meg, melyek szerint Németországban csak tíz év alatt az egyház iránt elkötelezett nők száma 40%-ról 25%-ra süllyedt. Hogyan fog kinézni az elkövetkező tíz évben? Minden más „üzemben” ilyen eredmény esetén az üzletvezetésnek vissza kellene lépnie. Ahelyett, hogy a médiumok egyház ellen vezetett új „kultúrharcáról” beszélnének, jobban tennék, ha önkritikus módon a hierarchia „egyházgörcséről” szólnának, a teljesen kudarcot valló, egyre kevésbé meghallgatott és ezért agresszív hivatali egyházról.

Pillanatnyilag mi indítja meg Önt leginkább?

H.K.: A lelkipásztorkodás összeomlása Németországban, az ökumené stagnálása és a vallások képtelensége a békére, mondjuk, tekintettel a borzalmas katasztrófára a korábbi Jugoszláviában.

Mi volt a legnagyobb célja?

H.K.: Jövőre már 40 éves papi jubileumomat ünneplem,. Annak idején azzal a szándékkal indultam, hogy a ma emberéhez közelebb hozom Istennek és az Ő Krisztusának üzenetét. Elsőmisés emlékképemen a Kol 4,3-ból vett mondat áll. Eredetileg teljes mértékben ezt akartam tenni a gyakorlati lelkipásztorkodásban. Mások elhívtak a tudományhoz. De pasztorális célom mindig ugyanaz maradt.

Elérte már a célját (vagy annak legalább egy részét)?

H.K.: Amit személyemben megtehettem, azzal több, mint elégedett vagyok. Még a római beavatkozás is pozitív hatású volt számomra. Természetesen arra vágytam, hogy azt a sok segítséget, amit teológiám nyújtott az egyháznak, az egyházvezetés konstruktív módon fogadja, ahelyett hogy lerontotta vagy elnyomta volna. Más volna a helyzet egyházunkban. De sok plébános és hitoktató dolgozik könyveimmel (mindkét egyházban) a hivatalos-katolikus ellenszél ellenére.

Mik a tervei? A 65 éves Hans Küng most elmegy nyugdíjba?

H.K.: Semmi gond, 68 éves koromig minden további nélkül megmaradok egyetemi hivatalomban. De azutánra is van elegendő ötletem és tervem. Mindenekelőtt szeretném lezárni a három nagy monoteisztikus-ábrahámi vallással foglalkozó trilógiámat. Miután a zsidóságról szóló első kötet megjelent, nyakig vagyok a kereszténységről szóló második kötet munkáiban. Ezután következik egy kötet az iszlámról. Már előre örülök „nyugtalandíjas” állapotomnak 68. születésnapom után. De várjuk ki!

Mi a mottója a jövőhöz?

H.K.: A mottóm? „Ültessünk fákat anélkül, hogy tudnók, ki fog egykor táncolni az árnyékukban!”

Fordította: (—elká—)

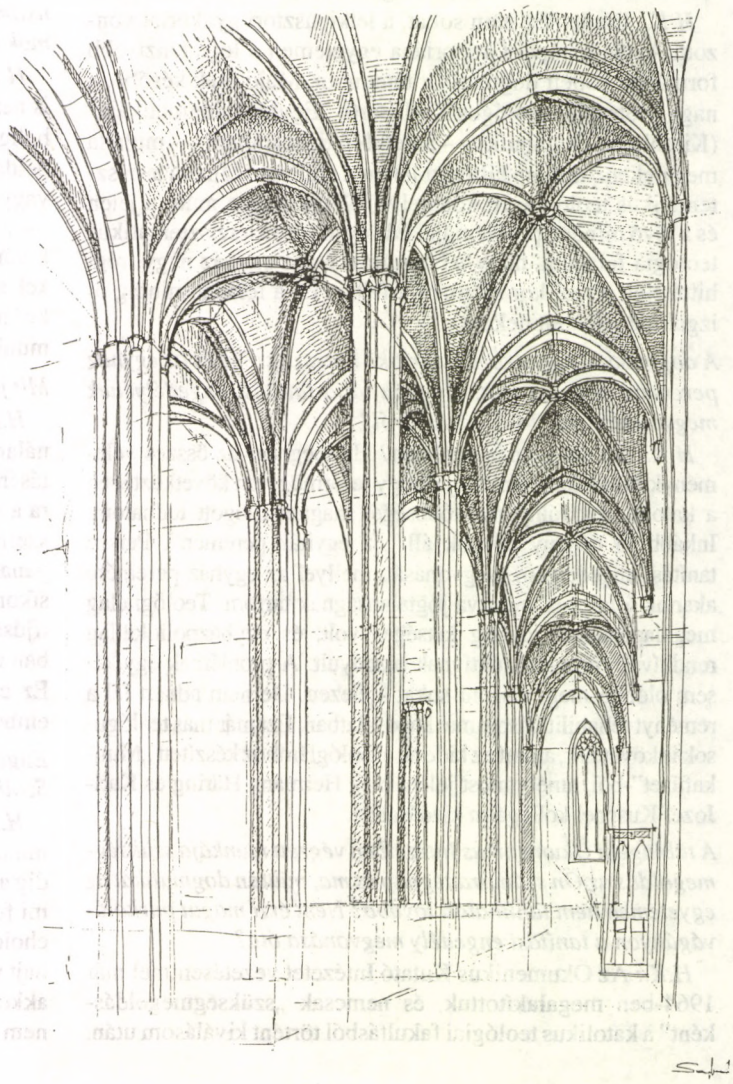

Gergely G. András

A Miatyánk

(II. rész)

Legyen meg a Te akaratod!

Az előzőekben azt láttuk, hogy Jézus egyetlen vágya–kívánsága az volt, bárcsak megszenteltetnék Isten neve, azaz bárcsak áthatna–átjárna minket–mindenkit Isten; ez akkor történnék meg, ha eljönne–megvalósulna az Ő országa, a Szeretet országa a Földön; ezért volt a második vágya–kívánsága: „Jöjjön el a Te országod!”; a mostani, a harmadik kívánság (íme, a népmesék „három kívánságának” jézusi változata...!) a másodikat (és azon keresztül az elsőt) fejti ki, magyarázza: Isten országa akkor jön el a Földre, ha megvalósul az Ő akarata a Földön. Hogyan is kell tehát érteni ezt: „Legyen meg, történjék meg, valósuljon meg a Te akaratod!”? Mi is az Isten akarata?

Nézzük meg előbb, hogyan *nem* szabad értelmezni! Éppen *úgy* nem szabad, ahogyan megszoktuk, ahogyan a leggyakrabban értelmezzük, végzetimádó módon. Ez a jobbik esetben azt jelenti: „Tedd csak, amit akarsz, én hagyom!”, a rosszabbik esetben pedig: „Ha már nem lehet úgy, ahogy én akarom, úgy is megette a fene — hát akkor legyen meg a Te akaratod!” Például: „Azt szeretném, ha sikerülne a vizsgám; de ha Te másképp gondolod, legyen úgy!” Vagy: „Azt szeretném, ha sikerülne megszerezni azt a bizonyos lakást (állást, telket...); de ha Te nem akarod, legyen úgy!” Vagy: „Szeretnék betegségemből meggyógyulni; de ha Te az ellenkezőjét látod jobbnak, legyen meg a Te akaratod!”

Nem szabad így értelmeznünk a harmadik jézusi kívánságot, mert egyrészt ebben az esetben nyilvánvalóan az én akaratomon van a hangsúly, aztán ha nem valósulhat meg, hát beletörődöm „Isten akaratába”, másrészt úgy tűnnék, mintha Isten akarata mindig ellenünk dolgoznék, sőt Isten akarná mindazt a rosszat, ami a világban van, s a mi dolgunk az lenne, hogy elfogadjuk a kegyetlen végzetet (ezzel szemben Jézus arról tanúskodott, hogy Isten nem akarja sem a fizikai, sem az erkölcsi rosszat).

De hát akkor *mit akar Isten,* mi az Ő akarata? Mindenekelőtt azt kell tudnunk, hogy kicsit pontatlan a fordítás; a görög „akarat” (theléma) szó mögött két héber kifejezés húzódik meg: az egyik a „hafés” = örömét, kedvét leli valamiben, a másik a „rasah” = valamire vágyik, valamit kíván, valami után sóvárog, valamiről álmodik. Az tehát, hogy Isten „akar” valamit, azt jelenti, hogy Isten vágyik valamire, szeretne valamit, „álmodik valamiről”, aminek megvalósulásában örömét lelné; fogalmazhatnók így is: Istennek van valamilyen terve, szándéka az emberiséggel, és örülne, ha ez megvalósulna. Aki tehát azt imádkozza: „Legyen meg a Te akaratod!”, az mintegy azonosul Isten vágyával–álmával, és azt szeretné: „Bárcsak megvalósulna Isten terve, szándéka!”

Ezekután a kérdés így hangzik: Mi Istennek a terve, szándéka az emberiséggel? Egész egyszerűen az, hogy mindenki boldog legyen! Ne csak egyesek, kevesek, hanem mindenki; ne csak a túlvilágon, hanem már itt; ne csak „lelkileg”, hanem egész testi valóságában is; ne csak magánéletében, hanem családi–közösségi–társadalmi–kulturális–gazdasági–politikai életében is. — Istennek az a terve, szándéka, akarata, hogy az éhezők ételhez–italhoz, a szegények lakáshoz és ruhához jussanak, a betegek meggyógyuljanak, a börtönben levők, üldözöttek, elnyomottak szabadságot kapjanak, a szomorúak megvigasztalódjanak, az elhagyottakkal törődjék valaki, a magányosok társra, társakra, otthonra leljenek, a tanácstalanok eligazítást nyerjenek, a kétségbeesettek kapaszkodót találjanak, az eltévedtek jó útra találjanak és így tovább.

Ez eddig megintcsak szép és jó és vonzó. De *hogyan* valósul (valósuljon, valósulhat) meg Istennek ez a terve–szándéka–akarata az emberiséggel: Három elképzelés volt erről Jézus korában, és él azóta is, ma is: az apokaliptikusok csodára vártak („Isten majd véget vet a bűnös világnak, s aztán megvalósítja a Paradicsomot a Földön!”); a zelóták erőszakkal akarták véghez vinni (hasonlóan a politikusokhoz, akik azt hiszik — vagy csak azt hirdetik a saját pozíciójuk érdekében? —, hogy hatalomgyakorlással lehet igazságos és boldog társadalmat teremteni); a jámbor hívők imádkoztak érte (hogy csodával vagy csoda nélkül, de Isten oldja meg valahogy a dolgot.)

Mindezekkel szemben Jézus azt tanította, hogy csak a mi közreműködésünkkel, csak általunk valósulhat meg (v.ö. Lk 17,21) Isten terve–akarata–álma az emberiséggel! Mert Isten ugyan abszolút módon szerető Atya (ABBA), de nem mindenható varázsló; Ő tiszteletben tartja összes teremtményeinek törvényszerűségeit, az ember szabadságát is, és nem nyúlkál bele a dolgok menetébe, hogy saját kezűleg akadályozza meg a rosszat vagy tegye meg a jót. Ezért aztán Isten terve–vágya csak úgy valósulhat meg, ha mi, emberek megtérünk (v.ö. Mk 1,15) és szeretjük egymást, azaz: megosztjuk javainkat a rászorulókkal, törődünk a bajba jutottakkal, lemondunk az erőszakról, megbocsátunk hetvenszer hétszer is...

Tehát végső soron az az Isten terve–vágya–akarata–álma, hogy az emberek szeressék egymást! S amikor keresztényként ezt imádkozzuk: „Legyen meg a Te akaratod!”, akkor az azt jelenti, hogy

— azonosulunk Isten szándékaival–vágyaival;
— megkeressük, hogy konkrétan, a mi életünkben, itt és most mit kíván tőlünk a szeretet;
— feltöltődünk Isten erejével, hogy amit tennivalónak ismertünk fel, azt meg is tudjuk tenni.

Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!

A Miatyánk első fele önmagában egységes egész; mint láttuk, azt mondja el, hogy Isten mindenkit kivétel és feltétel nélkül, „anyaian" szerető jóságos apa; ezért Jézusnak (és az embernek) nem lehet nagyobb vágya, mint hogy „bárcsak áthatna minket Isten jósága, átalakítana minket Hozzá hasonlóvá"; ez akkor következik be, ha eljön a Földre, megvalósul a Földön az Ő országa, ami viszont csak úgy történhetik meg, ha mi, emberek megtesszük az Ő akaratát, tervét, vágyát, azaz szeretjük egymást (úgy, ahogyan Jézus tanította és példájával megmutatta).

Eddig tart a Miatyánk első fele, s egyes szentírástudósok szerint eredetileg itt vége is volt; ez az első két (Lk) vagy három (Mt) mondat lehetett Jézus válasza a tanítványok kérésére, hogy tanítsa őket imádkozni. A második rész három kérését Jézus valószínűleg három különböző alkalommal, külön-külön mondta el, s az evangélisták fűzték össze egyetlen imádsággá; ezt az is valószínűvé teszi, hogy Jézus számára az ima kötetlen, természetes beszélgetés az Atyával, és biztosan nem arra akarta buzdítani a tanítványait, hogy mindig ugyanazt a szöveget mondják fel. — A hátralévő kéréseket tehát önállóan, egymástól függetlenül értelmezzük, de természetesen összefüggésben az eddigiekkel és azok szellemében.

„Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!" — Látszólag ez a legkönnyebben érthető kérés, látszólag teljesen magától értetődő: a mindennapi kenyeret, a testi táplálékot kérjük Istentől. Nem akarom kizárni ezt az értelmezési lehetőséget, de mégis azt hiszem, hogy Jézus nem erre, hanem egy másfajta kenyérre gondolt.

Miért hiszem ezt?

— A Miatyánk (és általában Jézus) kérései közül „kilóg" a testi táplálék kérése; amazok valamiképp mind az Isten Országával kapcsolatosak („közvetlenebbül", „a lényeget érintőbben"), ez az egy miért ne valami hasonlót akarna kifejezni?

— Jézus visszautasítja a kövek kenyérré változtatásának kísértését. Neki lenne az Isten országával azonos súlyú gondja a „mindennapi kenyér" kérése?

— Egyik legszebb példabeszédében Jézus azt mondja, hogy az ételért-italért való gond (nem: az érte végzett munka!) a „hitetlenség", az Isten iránti bizalmatlanság jele, a pogányok jellemzője.

— Jézus sosem szidta meg annyira a tanítványait, mint amikor azon sopánkodtak, hogy nem vittek magukkal elég kenyeret: „Mit tanakodtok? Még mindig nem értitek? Nem fogtátok föl? Még mindig érzéketlen a szívetek?" (Mk 8,17). Az ún. kenyérszaporításra utal, amiből meg kellett volna tanulniok, hogy nem sopánkodni, aggodalmaskodni kell, hanem a meglévőt szétosztani. János evangéliuma szerint a „kenyérszaporítás" után ugyanígy korholja a tömeget: „Kerestek, mert ettetek a kenyérből... Ne fáradozzatok veszendő eledelért!" (6,26–27).

— Jézusnak többször enni sem maradt ideje... S egy alkalommal a „Mester egyél!" biztatásra ezt válaszolta: „Az én eledelem az, hogy teljesítsem mennyei Atyám akaratát" (J 4,31–34).

— Jézus nem volt olyan kicsinyes, olyan bizalmatlan Isten iránt és olyan materialista, hogy étel-ital kérésével „untatta volna" az Atyát. Azt vallotta: „Tudja Ő, mielőtt kérnétek, mire van szükségetek. Keressétek inkább az Ő országát és a Neki tetsző életet — s a többit megkapjátok ráadásul" (Mt 6,32–33).

Hát ezek miatt vélem úgy, hogy Jézus itt egy másfajta kenyérről beszél. De akkor mi ez a másfajta kenyér?

A helyes fordítás talán itt is segíthet. A „mindennapi"-val fordított görög „epiousios" szó mögött (mely egyébként egyetlen egyszer fordul elő az Újszövetségben) a héber „mahar"=holnap szó áll. A „holnapi kenyér" kérése nem illik bele Jézus gondolkodásmódjába. Csakhogy a „holnap" a zsidóknál nem csupán a következő napot jelölte, hanem a Nagy Holnapot is, azaz a végső beteljesedést, az üdvösség korát. A „holnapi kenyér" így az „üdvösség korának kenyere", „az élet kenyere" (de azonos értelmű vele az „élet vize" kifejezés is, v.ö. Jn 4,10–14).

Ezért a Miatyánk kérése azt jelentheti: „Add meg nekünk mindazt, amitől az üdvösség (a »Paradicsom«, az »Isten országa«) létrejön — add meg nekünk már ma, már most (és ne csak a világ végén, vagy a túlvilágon)!" (Ez az értelmezés összhangban lenne a Miatyánk első felével: „Szenteltessék meg..." — már most, „Jöjjön el..." — a Földre, „Legyen meg..." — itt a Földön!) Úgy is fogalmazhatnók: „Add meg nekünk már ma és mindennap azt, amitől a Neked tetsző élet növekszik bennünk, amitől a Te országod épül-szépül a világban, ami segít abban, hogy akaratodat–terveidet–álmaidat megvalósítsuk, azaz: amitől a szeretet országává tudjuk alakítani a világot!"

Mik ezek a „valamik" konkréten?

— „Kenyér" minden ige, tanítás, mely Istentől való. (V.ö.: „Nemcsak kenyérrel él az ember!"). Elsősorban Jézus tanítása, de életpéldája is: utat mutat, buzdít, erőt ad.

— „Kenyér" az evangéliumok olvasása, tanulmányozása.

— „Kenyér" az imádság, ha azt jelenti: tisztázom Istennel beszélgetve, hogy itt és most mit kíván tőlem a szeretet, és feltöltődöm Isten erejével, hogy meg is tudjam tenni, amit megláttam.

— „Kenyér" minden kapott jó szó és jó példa, amely megerősít vagy előrevisz Isten útján, a szeretet útján.

— „Kenyér" a közösség, ha megtart, nevel, jobbá tesz, bátorít, megvigasztal.

— „Kenyér" minden jótettünk, amellyel Jézus tanítását igyekszünk megvalósítani. Vagy éppenséggel:

— „Kenyér" a bűnbánatunk–bocsánatkérésünk, ha nem sikerült megvalósítani, mert ezáltal térünk vissza a jó útra.

Ilyesfajta „kenyerekre", „mindennapi kenyérre" gondolok, amikor a Miatyánkot imádkozom, és hiszem, hogy ha ezekkel–ezzel táplálkozom, akkor a másik, a hétköznapi–testi kenyeret is mindig megkapom majd — minden külön kérés nélkül.

(Folytatjuk)

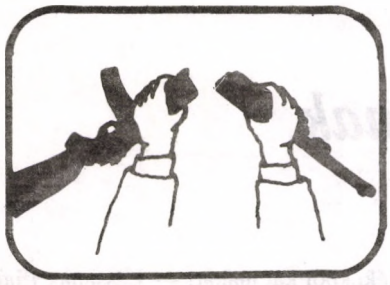

ALBA-konferencia az általános hadkötelezettség ellen

Nem bánták meg választásukat azok, akik május 22-én résztvettek az Alba Kör által rendezett tanácskozáson a Ferencvárosi Pedagógiai Központ dísztermében. Már az időpont is különleges volt, hiszen az előző napon ünnepelte az ország a Magyar Hadsereg napját. A honvédelmi miniszter a haderő erősítésének szükségességéről nyilatkozott, a kormányzat a NATO védőernyő érdekében tett erőfeszítéseiről számolt be, és még sorolhatnánk más, a fegyveres védelemmel kapcsolatos eseményeket, jelentéseket. Az Alba konferenciája tehát, a maga kicsiségében is, ellenpontot, egy más lelkiismeret hangját képviselte hazánkban. Az a kevés híradás, ami a tájékoztatásban megjelent, éppen nem fog szégyenére válni a rendezők maroknyi csoportjának.

Az Alba Kör közel két éve kezdte el aláírásgyűjtő akcióját az általános hadkötelezettség eltörléséért. Az utcákon és aluljárókban összegyűlt, több mint 20 ezer aláírást tartalmazó íveket az elmúlt év végén adták át a Parlamentben. Most ismét hallatni kívánták hangjukat, s tervbe vették egy olyan Liga megszervezését, amelynek tagjai rendszeresen dolgoznának a hadkötelezettség ellen. Ennek bevezetésére hirdették meg az összejövetelt, amelynek résztvevői rövid nyilatkozatot fogadtak el a hadkötelezettség ellenzéséről, s ez a nyilatkozat szolgálhat alapul a Liga bejegyzésére és tagok gyűjtésére is.

A konferencián három előadás és hat felkért hozzászólás hangzott el, amit a jelenlévők részéről további kiegészítések tettek színesebbé. Számomra a legfontosabb előadás Balla Lajos Laci oromhegyesi lakosé volt, aki a vajdasági szolgálatmegtagadókat képviselte, mint a Zitzer Szellemi Köztársaság egyik alapítója. Történelmi visszatekintést adva elemezte a volt Jugoszláviában élő és a hatalom erőszakos toborzó hatalmának kitett emberek életét. Felolvasta továbbá a Vajdasági Békeaktivisták Szövetségének 11 pontból álló nyilatkozatát is. Mindez azért jelentős, mert az erőszak nemzetköziségével szemben megteremthetjük az erőszak ellenzőinek szintén nemzetközi táborát. Ezt a célt szolgálta a konferencián említett salzburgi találkozó is, amely egy héttel korábban több nemzetközi békecsoport részvételével tárgyalta a jugoszláv katonaszökevények megsegítésének módjait. Tennünk kell az életükben veszélyeztetett emberekért, mert a parancsnak vakon engedelmeskedő csendőr vagy katona lelkiismeretfurdalás nélkül megöli apját, testvérét vagy bárkit, akire a hatalom rámutat. Ilyen élményektől remegett meg még ma is Jancsó Miklós hangja, erre emlékezett a 7 évre Vorkutába száműzött Karig Sára, vagy a szabolcsi gyermekkori élményeit felidéző Kósa Ferenc, akinek feje felett ötször ment át a front, s aki megkérdezi, hogy a monori találkozó tiszta semlegességétől vajon miféle szellemiség felé megy a mai kormányzat. Miért van az, hogy a folyosón megértő, humanista képviselők az ülésteremben egy más, hatalmi logika szellemében nyomják meg a szavazógombokat? Konrád György megszokott szellemességével védi az egyén jogát arra, hogy szembeszegüljön az őt ölésre kényszerítő állammal szemben, és maga dönthessen arról, hogy kiáll a fegyverforgatást tanulók és vállalók sorából. Pozsár Jánosné soha nem fogja feledni, hogy fia békeidőben lett a katonaélet áldozata, s halálának körülményei ma sem tisztázottak. Nem csoda, hogy minden szülőben ott él a féltés: gyermeke ne legyen parancsnokok áldozata, legfeljebb kevesen fejezik ki oly határozottan, mint Bródy János. Az a Bródy, aki hisz abban, hogy az emberi együttélésbe nem fér bele az erőszak. Az a Bródy, akit a konferencián szintén megjelent Végvári József volt titkosszolgálati őrnagynak figyelnie kellett, mint valószínű nacionalistát. Végvári ismeri az erőszakszervezet belső lényegét, s azt is, mi az, amikor egy emlékező ünnepélyen valami megüti az ember szívét, hogy utána már ne tudjon a régi módon élni. Berényi Dénes, az Akadémia volt alelnöke, fizikushoz illő tömörséggel, írásos hozzászólásban fejtette ki az Alba Kör felhívását támogató szándékát. Darvas Iván — azon túl, hogy művészi szolgálatként felolvasta a Prágában tartózkodó Konrád György írását — elmondta saját élményeit, képviselői munkájának törekvéseit. Ez utóbbi időnként a borsó falra dobálásának tűnik, mégis abban reménykedik, hátha egyszer leomlik a fal. Diósi Ágnes szociológus szerint a hadsereg alapjaiban ostoba és erkölcstelen. Ő hisz abban, hogy egykor a szelídek fogják örökölni a földet. Ebben hisz Bizik László evangélikus lelkész és Gromon András római katolikus plébános is, akiknek felelősségteljes szavaiból érezhető volt a bázison dolgozó lelkipásztorok prófétai távolságtartása az állammal szövetségben álló hierarchikus intézményektől. Venczel Ferenc után Márczi Imre újfajta, erőszak nélküli honvédelemről beszélt, s ezt ítélte reálpolitikusnak, majd Mihálovics Zoltán minősítette pedagógiai baklövésnek mindazt, amit a kishonvédség keretében tesznek az iskolás gyerekekkel.

Számos levél is érkezett, amely azok támogató aláírását hozta, akik nem tudtak eljönni (így pl. Komoróczy Gézáét, Mészöly Miklósét stb.). Zárásként ezekből olvastam fel két részletet, majd harmadikként egy verset, amelyet egy Don-kanyarban meghalt honfitársunk özvegye küldött.

Merza József

Bizik László

Tisztelet Don Quijoténak

Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim,

ha Önök a felkért hozzászólók névsorát áttekintik, s abban rögtön két lelkészt is találnak, arra gondolhatnak, hogy e kezdeményezés, melynek most részesei vagyunk, legalább ilyen arányban egyházi indíttatású.

Az intézményesült egyház már sokkal józanabb annál, hogy álmodni merne, sokkal pragmatikusabb annál, hogy haszontalan dolgokat művelne, és sokkal kompromisszumkészebb annál, hogy olyan radikális kijelentéseket tenne, mint amilyen kijelentések itt ma napirenden vannak.

Ami tehát itt ma történik, azt én mint evangélikus teológus (dogmatörténeti és etikatörténeti szempontból) egyszerű herezisnek, keresztény eretnekségnek tekintem.

A vigaszom csak az, hogy az eretnek Giordano Bruno-tól és a kiátkozott Luthertől kezdve Teilhard de Chardin-en át egészen Hans Küng-ig vitathatatlanul az eretnekeknek volt igazuk.

Nem lenne helyes, de nem is szükséges, hogy én az Önök kezdeményezését valamiképpen „egyháziasítsam”, teológiai érvekkel „alátámasszam” vagy bibliai citátumokkal hitelesítsem. Vannak ugyanis olyan kérdések — és az általános hadkötelezettség kérdése is ezek közé tartozik —, amelyekkel a bibliai kinyilatkoztatás egyszerűen nem foglalkozik, mivel azt egy általánosabb erkölcsi döntés részleges és esetleges következményének tartja. (Ez az általánosabb erkölcsi döntés a föltétlen Isten- és emberszeretet elve. Hogy ez az elv miként összeférhetetlen azzal a gyakorlattal, hogy a fiatal fiúkat be szokták hívni katonának, azt most engedjék meg nem kifejtenem. Ezt szívesen megteszem egyébként majd egy külön tanulmányban.) Ezért a teológia iránt affinitással rendelkezőknek mondom csak, hogy ebben az összefüggésben föltétlen megvizsgálandó Mikeás 4,3 „kardjaikból ekéket kovácsolnak”, Ézsaiás 11,6–8 „farkas és bárány együtt lakozik” textusa, valamint Jézus Gecsemáné-kerti elfogatásának jelenete, ahol elítéli övéi fegyverfogását.

A fent említettek részletes exegézisére persze most nincs idő, és nem is biztos, hogy érdekelné Önöket, de tekintettel arra, hogy teológus vagyok, és nem is értek az égvilágon semmi máshoz, így engedtessék meg nekem mégis, témánkhoz három teológiai reflexiót tennem.

1) Pünkösd előtt egy héttel hadd utaljak Joel 3,1-re: „Kitöltöm majd lelkemet minden emberre. Fiaitok és leányaitok prófétálni fognak, véneitek álmokat álmodnak, ifjaitok látomásokat látnak. Még a szolgákra is kitöltöm lelkemet abban az időben”.

Isten — ha kell — a kövekből támaszt magának fiakat és lányokat, akik mernek prófétai szót kimondani: Elegünk van abból, hogy a katonásdi ostoba, erkölcstelen és felesleges játékában automatikusan résztvenni kényszerüljünk! — Támaszt „véneket”, akik álmokat álmodnak („Have a dream”) arról a magyar városról, ahol lesznek arra a szakmára elhivatást érző pékek, butikosok és rendőrök, s arról az országról, ahol lesznek arra a szakmára elhivatást érző dolgozók, kereskedők és katonák — ha már ezekre szükség van egyáltalán —, de ne csináljunk a pékekből katonákat! — Lássanak ifjaink látomásokat, nagyszerű víziókat arról, ami nincs, a békéről, agresszivitás-nélküliségről és szeretetről. Hátha vízióik objektiválódnak. Még a hatalom kiszolgáltatottjaié is!

2) Be kell vallanom: nem hiszem, hogy kezdeményezésünk eredményes lesz. Nem bízom abban, hogy a mai együttlétünk bármi hasznot hoz, már ami a parlamenti vitát vagy a törvényalkotást illeti. Nem remélem, hogy — akár középtávon is — jelenleg érvényben lévő törvényeink témánk tekintetében megváltoznának. De hát ne essünk már mi is abba a hibába, amibe a politikusaink, hogy tudniilik a hasznot összekeverjük az értelemmel! Azt kezdeményezni, ami kilátásban van, nem nagy kunszt. Azt javasolni, ami úgyis, magától megvalósul, nem nagy bátorság. Azt felvetni, amire egyébként is „megérett a helyzet”, csak szimat kérdése. — Összefoglalva: a mi kezdeményezésünk, javaslatunk, felvetésünk nem azáltal válik értelmessé és igazzá, hogy keresztülvihető, hasznot hozó vagy reális, hanem éppen azáltal, hogy kilátástalan, reménytelen és irreális. Értelmes és igaz mindezek *ellenére*. Ézsaiás, Krisztus és Don Quijote sorsa a mi sorsunk. De ezt a sorsot mindnyájan szívesen vállaljuk.

3) Azt a tényt, hogy ezen a kezdeményezésen — túl azon, hogy nyilván Önök között is vannak elkötelezett hívő emberek — íme, az egyház két hivatalos szolgája is jelen van,

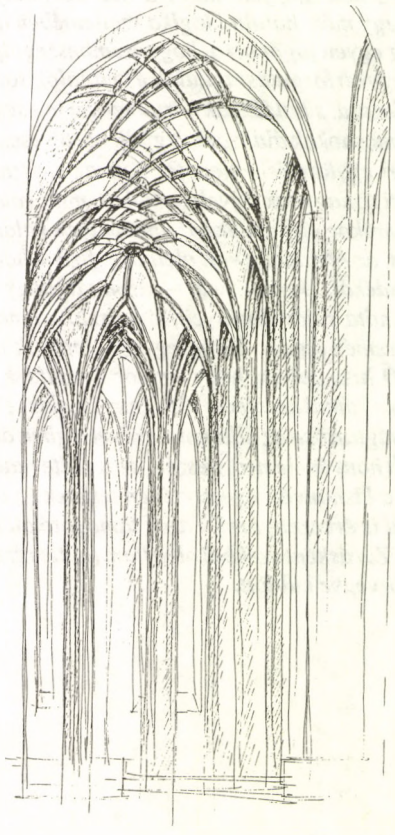

kérem, tekintsék jelzésnek. Egyrészt az egyház bűnbánata, másrészt bátorítása jelének. — A bűnbánat jelének, hiszen mindenfajta önféltő meggondolásból maga az egyház sem tett meg mindent annak az érdekében, hogy gátját képezze az agresszivitásnak, az arra való nevelésnek és az ellenségkép megmaradásának. Másrészt a bátorítás és szolidaritás jelének, amikor kifejezésre juttatjuk az Önök bátor polgári kezdeményezésével való elemi szimpátiánkat és segítőkészségünket annak érdekében, hogy a jelenlegi „Si omnes, ego non” — ha mindenki igen, én nem — helyzet olyanra változzék, hogy végre ne az lehessen kivétel, ha valaki az általános hadkötelezettségre nemet mond, hanem az, ha igent.

Szabad-e dönteni önmagunkról?

Az embert tilos a legnagyobb bűnre, emberölésre kényszeríteni. A halál, ha valakit megöltem, biztos — hogy miért és minek a nevében tettem ezt, az bizonytalan. A fegyveres szolgálat lelkiismereti megfontolásból eredő megtagadásának a jogát a törvény elismerte. Mindenesetre a szolgálatmegtagadó is polgári szolgálatot teljesítő katona. Szabadságjogai ideiglenesen korlátozva vannak. Nagykorúságát elérve minden fiatalember egy-másfél éves szabadságvesztésre van ítélve, nem rendelkezhet önmagával éppen akkor, amikor a legtanulékonyabb lelkiállapotban van, amikor éppen a legfontosabb polgári kötelességét, a szabadságát kellene tanulnia–gyakorolnia, amikor igazában nekilát a szakmának. Számára hosszú időre el kell tompulnia, és lehetségessé válik, hogy előljárói úgy beszéljenek vele, ahogy sem a szülei, sem tanárai nem szoktak, amit a kiskatona megalázónak érez. Hogy egy fiatalember saját eszmei és anyagi döntése alapján álljon be katonának önmagával rendelkező szerződő félként, ezt méltányosnak tartom olyan társadalomban, amely az egyén alapvető emberi jogait elismeri. Senki nem ütközik meg azon, hogy egy fiatalember szerződés alapján, fizetés ellenében lesz rendőr. A bennünket leginkább érintő állami fegyveres szervezet magától értetődően hivatásosokból áll. Senki nem tartja erkölcsi vétségnek, ha egy fiatal férfi vagy nő nem áll be rendőrnek. A rendőrnek sok mindent meg kell tanulnia, ez indokolja, hogy önkéntes és hivatásos munkavállalóként teljesítse nem veszélytelen szakmai kötelességét. Vannak más szakmák is, amelyek nem veszélytelenebbek, mint a katonáé. Nem látok semmi lényegbevágó különbséget a rendőri és a katonai fegyveres szolgálat között. Nem indokolt, hogy békeszerető, polgári társadalom akár az egyiket, akár a másikat különleges és kiváltságos erkölcsi státussal ruházza fel. Közszolgálatot töltenek be akár a mentés, akár a vízügy vagy a vasút dolgozói.

Szabad ember egyéni döntés alapján lesz mentő, vízügyes, vasutas, rendőr vagy katona, minden döntése tiszteletreméltó, és egyik sem lehet kötelező. Nincsen erkölcsi többlete a katonai szakmának más polgári szakmákkal szemben. A tapasztalat azt mutatja, hogy akad szerződéses katona is ugyanúgy, mint szerződéses rendőr, vasutas etc. Kis létszámú, jól képzett, a modern technikával bánni tudó, különleges testi-lelki tulajdonságokkal rendelkező állomány ugyanannak a célnak megfelel, aminek a sorkatonaság, amelynek a kényszerítés a szelleme, és ettől nem tud megszabadulni, csak akkor, ha olyan nagyvállalat lesz, amelyhez érdemes odatartozni, és amelyből alkalmatlanság miatt el is lehet bárkit bocsátani.

A kötelező katonaság butít. Márpedig a katonának ma okosnak kell lennie. Lásd a kéksapkásokat. A katonának egyre inkább a kéksapkás lesz a modellje.

Ha egy kormányzat a nagy hadseregben látja a külső biztonság garanciáit, akkor egyensúlyvesztés és aránytévesztés következtében előáll a környezettel a fegyverkezési verseny, amely eszkalációval gyorsulhat és a spirál felsőbb gyűrűjén fegyveres konfliktust idézhet elő. A nagy fegyveres személyzetnek saját érdeke van, politizálásra is kísértve van. A fejlett és a harmadik világ között imbolygó államokban sok az uniformis, és a katonaság járatos az államcsíny technikai lebonyolításában. A demokráciának nincs szüksége nagy hadseregre. Mellesleg a különböző katonai tudások önkéntes sportegyesületekben is gyakorolhatók. A kötelező katonai szolgálat túl nagy hatalmat ad a kormánynak, amely alkalmasint tévedhet is. Ne legyen kötelező ölnöm politikusok gondolkodási hibái, téves számításai miatt.

Ha nincs reguláris hadsereg, akkor nem fenyeget a militarizmus. És a fegyveres személyzettel rendelkezők kevésbé léphetnek ki a demokratikus békepolitika keretei közül. A kötelező katonai szolgálat mellett nem látok érveket sem a politikai, sem a technikai, sem az erkölcsi, sem a pedagógiai reflexió nézőpontjából. Nem hiszem, hogy legitim érvként lenne felhasználható a hazaszeretet ebben a vitában.

Szeretném hangsúlyozni, hogy a fentieket senki mással nem egyeztettem, számomra — mondhatni — józan evidenciák, tudom azonban, hogy másokat ingerelhetek velük. Kérem tehát, hogy csak ellenem bosszankodjanak. A nevemmel összekapcsolható szerveződések ártatlanok ezeknek a common sense igazságoknak az előterjesztésében, és elképzelhetően vitatnák is azokat. De hogy a nagyközönség megvitassa a témát: „Mi kell Magyarországnak, reguláris hadsereg vagy hivatásos hadsereg?” — aligha megakadályozható. Gondolkozni fogunk. Amihez jókedvet kíván

Budapest, 1993. V. 20.

Konrád György

Gromon András:

Szabad-e bálványozni az államot?

Joga van-e az államnak az általános hadkötelezettség kimondásához, törvénybe iktatásához, a törvény érvényesítéséhez és szankcionálásához? A legújabbkori államok igennel feleltek erre a kérdésre. Gyökerét tekintve azonban a probléma sokkal régebbi. A megfelelő kérdés mintegy 2000 évvel ezelőtt így hangzott: *Joga van-e* a Római Birodalomnak megkövetelni, hogy mindenki tömjénáldozatot mutasson be az istenített császár szobra előtt; joga van-e ezt a követelményét érvényesíteni és szankcionálni? Az Imperium Romanum igennel válaszolt erre a kérdésre.

A párhuzam, úgy hiszem, érzékelteti a probléma lényegét: Az effajta követelményeknek vagy kötelezettségeknek lehet koronként más és más a konkrét tartalma, de *minden esetben* azt jelzik, hogy - profán nyelven szólva - az állam totalitárius módon viselkedik, vagy - vallásos nyelven szólva - az állam isteníti és istenítteti önmagát, a csak Istennek kijáró tiszteletet és engedelmességet követeli meg magának (szabatosabban fogalmazva: abszolút bálványként és korlátlan úrként állítja és imádtatja önmagát).

A kérdés tehát voltaképpen így hangzik: *Joga van-e* az államnak - a szónak az imént vázolt értelmében - istenítenie és istenítttetnie önmagát? A válasz aligha kétséges: Nincs joga.

Mi következik ebből? Az, hogy az általános hadkötelezettség elleni tiltakozás, ill. annak konkrét elutasítása a katonaságmegtagadás (és meggyőződésem szerint a polgári szolgálat megtagadásának) formájában nemcsak alapvető emberi jog, hanem alapvető *erkölcsi kötelesség* is.

* * *

A keresztény ember emellett bátran és büszkén hivatkozhatik Jézusra, aki - szállóigévé lett, de többnyire félreértett és félremagyarázott - mondásával: "Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené!" (v.ö. még Lk 22,25) egyértelműen *demisztifikálta* az emberi uralmi struktúrákat (ellentétben az azokat misztifikáló Pál apostollal, v.ö. Róm 13,1-7), világosan kimondva, hogy a császárnak/államnak csak azt szabad és kell megadni, ami az "övé", ami megilleti, s hogy ennek az "illetménynek" határozottan határt szab az, ami az "Istené", ami Istent vagy csak Istent illeti meg.

Mi következik ebből? Az, hogy - mivel Isten tiltja az emberölést, az általános hadkötelezettség pedig az emberölés intézményesítése - az általános hadkötelezettség elleni tiltakozás, ill. annak konkrét elutasítása a katonaságmegtagadás (és meggyőződésem szerint a polgári szolgálat megtagadásának) formájában nemcsak alapvető emberi jog, hanem alapvető *keresztény kötelesség* is.

Balla Lajos László

Szolgálatmegtagadás a Vajdaságban

A Délvidék, azon belül a Vajdaság — vagy, ha esetleg valakinek nem tetszik ez az elnevezés: a Bácska, a Bánság és a Szerémség — nem rendelkezik hagyományokkal a polgári engedetlenség területén. A történelem során lakosaira mért hányattatott sors rákényszerítette az itt lakó emberekre a túlélés filozófiáját, míg a történelem kénye-kedve szerint kialakított nemzeti tarkaság létrehozta az együttélés sajátos modelljét.

Mivel az első világháborúig a polgári társadalom, a polgárság csak csírájában létezett, a Trianon utáni diktatúrák sora meggátolta a folyamat továbbfejlődését. Mindegyik rendszer igyekezett az első világháborúig kialakult nemzetiségi összetételt megbontani, Machiavelli módszereit használva; gondoljunk csak a 20-as évek betelepítéseire Likából (Horvátországból), a 40-es évek elején a bukovinai székelyek hányattatására, majd a második világháborút követő újabb kolonizációs hullámokra, amikor is a szerb krajnákból (végvárakból) több tízezer embert hoztak a menetrend nélküli vonatok erre a vidékre. Ha ehhez még hozzáadjuk a háborús összetűzések győzteseinek bosszúállását — az első világháborút követő megtorlások, az újvidéki hideg napok, a már őslakosoknak számító németek kiűzetése, 1944 novembere, amelynek „eredményeként" még a mai napig sem tudjuk, hogy 30 000 vagy 60 000 magyar esett-e áldozatul —, nem kell csodálkozni, hogy az itt élők „lojalitással" viseltettek a mindenkori hatalom iránt. Bele kellett férnie ebbe a „lojalitásba" — ahogyan a II. világháborút követő jugoszláv győztes történetírás fogalmaz — a nemzetiségek „önkéntes" részvételének a befejező hadműveletekben, csak azért, mert „le kellett mosni a kollektív szégyent". A jugoszláv birodalomban 1948 után kialakult másmilyen sztalinizmus vagy titoizmus négy évtizeden keresztül ünnepeltette például a vajdasági magyarsággal a Petőfi-brigád létrejöttét, a puha diktatúra más módszereivel együtt az itt élő magyarokba sulykolva a kollektív felelősség és bűnösség érzetét. A rendszer szembeállította a látszatjólét által az itt élő népcsoportokat a reálszocia-

lizmus „áldásait” élvező anyaországukkal, ezáltal elaltatta azok minimális nemzettudatát is, gyökértelenné téve őket, miközben a csoportok tagjainak nagy része a jugoszlávságba menekült, előidézve az óriási mértékű asszimilációt.

A reálszocializmus összeroppanása előidézte a jugoszláv birodalom szétesését, a szerb expanzionizmus és hegemónia azonban nem nézte jó szemmel a demokratikus változásokat: nemzeti összetűzések provokálásával kiváltva a második világháború utáni legnagyobb fegyveres incidenst, háborúba sodorta a volt országot. A sokak szerint hosszú évekig, évtizedekig tervezett változás 1988 után, miután „megtört a nép”, lejátszódott a „joghurt-forradalom” (1988. október 6., Újvidék), a látszólagos liberalizmus Szerbiában nyílt diktatúrába torkollott.

Ilyen drasztikus eseménysorozatnak kellett lejátszódnia ahhoz, hogy föléledjen az itt élő magyarokban a nemzettudat; ennek eredményeként jött létre 1990-ben a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége, amely rövid működése után, 1992. április végén egy olyan autonómiakoncepció kidolgozásával és elfogadásával hívta fel magára a világ közvéleményét, amelyet sokan egyedülállónak tartanak, sokan bírálnak, de senki sem közömbös iránta. A közösség másik igen nagy eredménye, hogy már a délszláv összetűzések kezdetén nyíltan ki merte mondani a vajdasági magyarság véleményét: nem kívánnak semmilyen módon részt venni a délszláv népek történelmi vitájában, valamint nem ismernek olyan vitás kérdéseket a népek, nemzetek, államok között, amelyeket ne lehetne erőszak, háború nélkül, azaz tárgyalásos úton megoldani.

Valójában a vajdasági együttélés bölcsessége hozta létre az összetűzések kezdete után az erőszakos mozgósításokkal szembeni ellenállást, az 1991 késő nyarán, őszén kezdődő békemegmozdulásokat. Kezdetben gyertyagyújtási akciók, békenagygyűlések jellemezték ezeket a mozgalmakat, majd novemberben, amikor már mindenki számára nyilvánvalóvá vált, hogy az így vagy úgy mozgósított tartalékosok a horvátországi hadszíntéren kötnek ki, amikor már kezdtek megérkezni a lezárt koporsók, a Tisza mentén végigsöpört a vajdasági magyarok békevágyának hulláma, Zentán, Adán, Kanizsán, Becsén, Temerinben ezreket megmozgató történések váltották egymást. Habár tovább folyt a vajdasági emberek, az itt élő magyarok aránytalanul nagy mértékű mozgósítása, mégis kezdett az eseménysorozat után kialakulni a visszautasítás gyakorlata, megjelent a polgári engedetlenség csírája.

Miután a háborús tűzfészek áthelyeződött Bosznia és Hercegovina területére, a nemzeti-szocialista rezsim újabb kísérletet tett a tömeges mozgósításra, amire előbb 1992 áprilisában az omoravicai (bácskossuthfalvi) mozgósítottak ellenállása, majd az oromhegyesi nők szervezésében a Zitzer Klubban lejátszódott események voltak a válaszok.

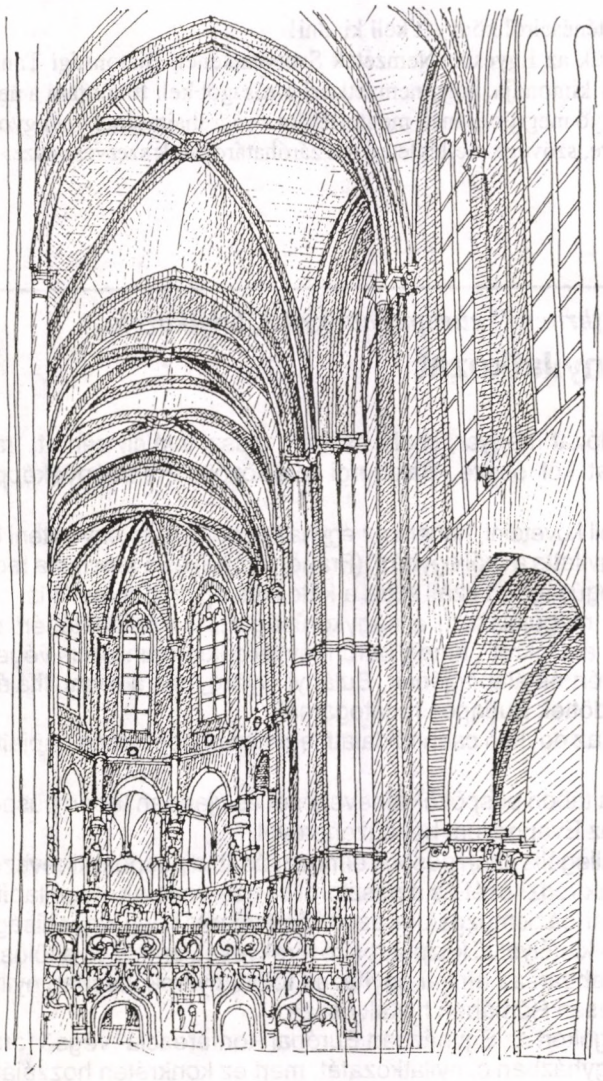

Hagdeburg 19x

Az oromhegyesi eseményekből egyértelműen kitűnik az a fejlődés, amely végigkísérte a békemozgalmakat: az egyszerű pacifizmus hogyan alakult át az alapvető emberi és polgári jogokért folytatott küzdelem által elkötelezett békeharccá, miközben a polgári engedetlenség kézzelfogható és szürrealista elemei fűszerezték a történéseket.

Ha valaki részletesebben szeretne mindezzel megismerkedni, annak az egyetlen vajdasági magán-, független, szabadelvű és magyar hetilap, a Napló 1991 márciusától kezdődő példányait vagy az azokból készített tömény kivonatot kell előszednie, amely kivonat „Téves csatatéren” címmel jelent meg, igaz, korlátozott példányszámban. Külön téma lenne a könyv újranyomásának lehetősége, esetleg egy bővített kiadás vagy egy II. rész megjelentetése, de ehhez anyagi támogatásra van szükségünk.

Az így elmúlt két év alatt a békemegmozdulásokból békeszervezetek, alternatív csoportosulások jöttek létre, amelyek keresik egymással és a világ többi országában működő hasonló szervezetekkel a kapcsolatot. Ennek eredményeként jött létre a Vajdasági Békeaktivisták Találkozója, amit eddig két alkalommal: 1993. március elején Pancsován, majd 1993. május 15–16-án Tótfaluban, Oromhegyes mellett tartottunk meg.

Engedjék meg, hogy a második találkozón elfogadott záróhatározatokkal fejezzem be beszámolómat. Remélem a vita folyamán részletesebben kitérhetek az Önöket érdeklő eseményekre is!

A VAJDASÁGI BÉKEAKTIVISTÁK TÓTFALUBAN MEGTARTOTT MÁSODIK TALÁLKOZÓJÁN ELFOGADOTT

ZÁRÓHATÁROZATOK

1. Mint békeaktivisták követeljük az emberi jogok és szabadságok következetes tiszteletben tartását mind a volt Jugoszlávia, mind a Szerb Köztársaság területén, de különösen a Vajdaságban, hogy ezáltal is megakadályozhassuk a háborús összetűzések átterjedését régiónkra is!

2. Az illetékes szervek a lehető legsürgősebben adjanak választ, mit történt Strpce helységben a Belgrád-Bar vonalon a vasútról elrabolt emberekkel!

3. Követeljük, hogy a katonai hatóság szüntesse meg az erőszakos mozgósítást, azoknak a polgároknak a fizikai és pszichikai bántalmazását, akik a polgári szolgálat teljesítése, az erőszakmentes konfliktusmegoldás mellett tesznek hitet!

4. Kérjük, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete által elfogadott AZ EMBERI JOGOKRÓL SZÓLÓ NYILATKOZATBA foglalják bele a lelkiismereti kifogásolás jogát is!

5. Követeljük a törvényhozó szervektől, hogy a lelkiismereti kifogásolás alkotmánnyal szavatolt jogát építsék be a törvényekbe, majd következetesen alkalmazzák azokat a gyakorlatban, békében és háborús körülmények között is!

6. Az álkatonai és terrorista csoportok, valamint szervezetek egyre gyakoribb fenyegetései miatt (a Vajdaságban is), ti. hogy különböző gyilkos akciókkal bosszút állnak és ezzel további káoszt váltanak ki az országban, kérjük a hatalom minél sürgősebb, megfelelő erélyességgel való föllépését!

7. Fölkérjük a Vajdaság és Szerbia polgárait, ne üljenek föl a megfélemlítés módszereinek, a kényszernek, mely a térségben való együttélés ellen irányul!

8. A vajdasági békeszervezetek között ki kell építeni a tájékoztatási hálózatot, amihez biztosítani kell a technikai és anyagi föltételeket!

9. Ki kell fejleszteni az erőszakmentes konfliktusmegoldás műhelyeinek rendszerét, s erre a célra a berlini Zöld Párt által fölajánlott alapból kell eszközöket kérni!

10. A vajdasági békeszervezetek kronológiájáról és történéseiről könyvet kell kiadni!

11. Aláírásgyűjtési akció megindítását kezdeményezzük az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa által 1993. február 22-ikén elfogadott 808-as határozat - amely kimondja, hogy nemzetközi bíróságot kell fölállítani a nemzetközi emberi jogoknak a volt Jugoszlávia területén 1991-től folyó megsértésének megtorlására - végrehajtásának meggyorsítására! Az említett petíció a Szerb Nemzetgyűléshez lesz címezve, szövege mellékletként a záróhatározatok szerves része.

Tótfalu, Oromhegyes
1993. május 15-16.

Ébredő egyház („Kirche im Aufbruch”) európai hálózat 3. találkozója

Zárónyilatkozat

Az 1991-ben alapított „Kirche im Aufbruch” hálózat magyar, cseh, osztrák, olasz, svájci, német, francia, luxemburgi, belga és holland bázismozgalmakat köt össze. Salzburgi találkozója eredményeképpen a következőket nyilatkozza.

Az emberi jogokat nemcsak az egyházon kívül kell követelni, hanem az egyházon belül is érvényesíteni kell!

A „Kirche im Aufbruch” salzburgi találkozója megvitatta a „női egyház” (Frauenkirche) és a feminista teológia nézeteit és jogos követeléseit. Nő és férfi egyenjogúságáért száll síkra a katolikus egyházon belül is.

A „Kirche im Aufbruch” támogatja az egyházi megújulásért, a nagykorúságért, a szolidaritásért és az erőszakmentességért fellépő magyar mozgalmat, a „Bokrot”, amely három évvel a kommunizmus vége után is a hivatalos egyházban még mindig elismeréséért és alapítójának, Bulányi Györgynek a rehabilitálásáért küzd. A szolidaritás jeleként a nyugat-európai küldöttek Budapestre látogatnak.

A „Kirche im Aufbruch” sajnálatát fejezi ki, hogy az egykori cseh földalatti egyház püspökeit és papjait még mindig nem ismerik el.

A „Kirche im Aufbruch” megdöbbentőnek tartja a tábori püspökök kinevezését és újabban tábori püspökségek alapítását, amely nem hozható összhangba az Evangélium békeüzenetével.

A „Kirche im Aufbruch” változatlanul követeli az illegális churi püspök elmozdítását, a püspöki kinevezésekben a helyi egyházak „bázisdemokratikus” jogainak rögzítését és a pasztorális vezérvonalak megállapítását.

A „Kirche im Aufbruch” üdvözli számos európai bázismozgalom azon törekvését, hogy egyediségüket, sokszínűségüket elmélyítsék, és elutasítja Róma tekintélyelvű központosító törekvését, amely pl. a fölösleges „világkatekizmus”-ban vagy a latin-amerikai és újabban az afrikai egyházak fölötti gyámkodásban nyilvánul meg. Ez utóbbinak püspöki konferenciáját egyenesen Rómában hívták össze.

A „Kirche im Aufbruch” támogatja az „Emberi jogokért az Egyházban Európai Konferencia” végső formájában megfogalmazott Jogok és szabadságok az egyházban c. nyilatkozatát, mert ez konkréten hozzájárul az idividuális és közösségi jogok egyházon belüli megvalósításához.

Salzburg, 1993. február 12–14.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A veszekedés művészete

Egy nyári reggel szép kis sárga kocsi gördült be a kertünkbe. Két almásszürke póniló húzta, és négy utasa volt. A bakon egy törpe bácsi tartotta a gyeplőt, mellette egy törpe kisfiú ült, a hátsó ülésen egy törpe néni mosolygott, mellőle meg egy nagyobb, olyan magam korú törpe kisfiú vizsgált engem érdeklődve. De arra is volt gondja, hogy előreszóljon a kisebbnek:

— Visszafelé én ülök a bakon!

Édesapánk nemrégiben odaát járt Pöttöndön, a Börzsöny-hegység másik törpefalujában, megismerkedett evvel a bácsival, aki szintén ötvösmester volt. Ez volt a neve is: Kopácsoló. És meghívta hozzánk egész napra családostul.

Fölvezettük őket a verandára egy kis második reggelire. Utána a kisebbik fiú — Meskete — Ugri Bugrival elszaladt játszani. A magamkorú meg — Cincér — igen komolyan így szólt hozzám:

— Fontos beszédem van veled. Vezess egy olyan helyre, ahol senki se hallgathat ki minket.

Fölvezettem a ház mögé, hegyoldali kertünkbe és leültünk a padra a cseresznyefa alatt. De Cincér még a fára is fölvizsgálódott, mielőtt megszólalt volna. Aztán hosszasan nézett engem, és ravaszkás mosoly bujkált a szája körül. Végül elkezdte:

— Hát te vagy az a híres Moha? Ha ezt a jámbor ábrázatodat nézem, nem is hinném, hogy milyen talpraesett fickó vagy! — és kacsintott.

Szólni akartam, hogy téved, én legjobb tudomásom szerint nem vagyok talpraesett fickó, de nem engedte, hogy szóljak.

— Hallgass! Én mindent tudok rólad, és mi meg fogjuk egymást érteni! Azzal kezdem, hogy hoztam neked egy nagyon szép könyvet, a Robinsont, de csak akkor adom oda, ha majd megtetted, amit kérek érte. Engem sokszor csúfolnak a nevem miatt: „Cincér, Pincér!” Ebből persze veszekedés lesz, meg másból is. De sajnos nem mindig sikerül úgy veszekednem, hogy én győzzek. A pöttöndi kistörpék nagyon szájasak, túlbeszélnek, lehurrognak, kinevetnek, még ez a vacak Meskete is! Egy szó, mint száz: nem tudok úgy veszekedni, hogy én maradjak fölényben. Rólad viszont azt hallom, hogy te mindig győzöl. Moha mindenkinek fölébe kerekedik! Mohát nem lehet zavarba hozni! Mohát nem lehet megszégyeníteni! Moha mindenkit lefőz! Arra kérlek hát, Moha, áruld el nekem a fortélyaidat, segíts hozzá, hogy én is mindig győztes legyek! Taníts meg engem — hogy úgy mondjam — a veszekedés művészetére! Magadnak nem ártasz vele, hiszen én csak Pöttöndön fogok veszekedni, viszont megkapod érte — s megint csak kacsintott — a Robinsont!

Elgondolkoztam. Cincér aggódó tekintettel várta, mit felelek. Ezt feleltem:

— Megtanítalak rá, de kikötöm, ha valaki veszekedni kezd velem, neked nem szabad beleszólnod! Te csak figyelsz, hogyan viselkedem.

Cincér szélesen elvigyorodott örömében:

— Megígérem! És hogy lásd, mennyire bízom benned, máris odaadom neked a Robinsont.

A kocsihoz mentünk, kivette a könyvet az ülés párnája alól, bevittük a házba, és elhelyeztem a könyvszekrényemben.

Meleg nyári nap lévén, azt indítványoztam, menjünk el a kistörpék fürdőző helyére, a patakhoz. Nagyon megörült ennek:

— Kitűnő! Fürdés közben gyakori a veszekedés! Fröcskölés, buktatás miatt, meg a homokvár-építésben is össze szoktunk veszni; tanulhatok! Gyerünk!

Adtam neki egy fürdőnadrágot, és negyed óra múlva már vetkőztünk is a partmenti bokrokban, aztán kézen fogva egymást, szaladtunk a patak felé. És ekkor máris történt valami, aminek Cincér ismét nagyon megörült. Az történt, hogy futtamban nem néztem a lábam elé, és fölrúgtam, tönkretettem egy homokvárat. És már szaladt is felém kiáltozva a kövér Szuszi Muszi — nyilván ő építette, csak elment egy pillanatra. Cincér a kezét dörzsölgette örömében. Rámkacsintott és odasúgta nekem:

— Rögtön te támadj, hogy minek építette éppen ide az útba!

De még, ha akartam volna, akkor se támadhattam volna, mert Szuszi Muszi-ból ömlött a szó:

— Nahát, Moha, hogy te miket csinálsz! Az rettenetes! Szégyelld magad! Hát nincs neked szemed, vagy talán azért nem láttad, mert vendéged van Pöttöndről, és magasan hordod az orrod? De hisz elég magasan hordod te vendég nélkül is! Most azonban ne az orrodat hordd, hanem magadat hordd el innen, de minél előbb, mert látni sem bírlak! Reggel óta csinálom a várat, és most kezdhetem elölről! Még mindig itt vagy?!

A patak felé indultam tovább a többi kistörpéhez. De Cincér megfogta a karom. Másfelé vezetett és megdöbbenve az arcomba bámult:

— Mi volt ez, Moha? Miért engedted, hogy összeszidjon? Mert ez nem volt veszekedés, csak szidás, hát miért hallgattál?

Hirtelenében magam sem tudtam: miért is?

— Azért, mert sosem szoktam belevágni másnak a szavába.

Cincér nagyot nézett:

— És mégis te maradsz végül fölényben?...

Erre már nyugodtan bólinthattam:

— Én bizony! És mindjárt taníthatlak is valamire! Azt tanuld meg legelsőnek, hogy ha veszekszik veled valaki, sohase akard elhallgattatni.

Cincér nagyot nézett:

— Ne vágjak a szavába?

Megráztam a fejem:

— Sohase! Majd akkor mondd meg neki, amit mondani akarsz, ha magától elhallgatott.

Cincér megragadta a karom:

— Most már hallgat ez a Szuszi Muszi! Hát gyerünk oda, és mondd meg neki, amit akarsz!

Bólintottam:

— Igazad van, gyerünk vissza!

Megálltunk Szuszi Muszi előtt — Cincér terpeszállásban és csípőre tett kézzel —, és így szóltam Szuszi Muszihoz:

— Az előbb nem hagytál szóhoz jutni, de most már hadd mondjam meg, hogy nagyon bánt a figyelmetlenségem, ne haragudj, bocsáss meg!

Szuszi Muszi felém nyújtotta mindkét maszatos kezét:

— Hát persze, hogy nem haragszom! Nem is lett volna szabad annyit jártatnom a számat; de most már üljetek le, és segítsetek építeni! Neked, ugye, Cincér a neved?

Ebéd után, amikor Cincér meg én a faluvégi játszótérre lépegetve befordultunk egy közbe, megpillantottam egy kistörpét. A nagyhangú Hamm volt az, amint éppen leugrott egy kőfalról. Ugrás közben kiesett a zsebéből egy sötétvörös alma. Fölkapta, visszadugta, és anélkül, hogy minket észrevett volna, a játszótér felé szaladt. Mialatt a kőfalig értünk, elmondtam Cincérnek, hogy ez a sötétvörös alma csakis itt terem Mosolygó bácsi gyönyörű gyümölcsösében. És megálltam vele a kőfal előtt:

— Kapaszkodjunk föl, nézzünk be! Nagyon szép látvány ilyenkor!

Fölkapaszkodtunk a falra, néztük a kertet, és ekkor kiáltás hallatszott a játszótér felől:

— Ahá, almát akartok lopni!

Mire lemásztunk a falról, már ott is állt előttünk a rágalmazó, és Hamm nekik is kiáltozta:

— Almatolvajokat fogtam! Éppen másztak befelé, amikor rajtacsíptem őket!

Cincér arca ragyogott az örömtől, biztos volt benne, hogy végre igazi veszekedés lesz, és tanulhatja úgynevezett fortélyaimat. Rámkacsintott, és a fülembe súgta:

— Látni, hogy három alma van a zsebében. Vágd a szemébe, hogy tolvaj!

Én azonban nyugodtan megindultam a játszótér felé — a többiek velünk —, és ezt mondtam közben Hammnak:

— Mosolygó bácsi többször is mondta, ha alma kell, kérjünk tőle, ne csenjünk. Igaz, hogy csak egyet szokott adni, de ez az egy többet ér, mint *az a három!*

Hamm a haja tövéig elvörösödött, de harciasan kérdezte:

— Miféle három?

Cincér már emelte a karját, hogy diadalmasan Hamm zsebére mutasson, de lefogtam és odasúgtam neki:

— Hallgass! Úgy egyeztünk meg, hogy nem szólsz bele!

És hangosan, hogy mindenki jól hallhassa, így feleltem Hammnak:

— Az a három, amelyet esetleg lopna valaki.

Hamm arcáról lassacskán eloszlott a vörösség, de továbbra is sötéten nézett rám. Én azonban láttam, hogy e mögött a sötétség mögött már dereng a hála.

A játszótéren Cincér azonnal félrevont engem:

— Hát, Moha, ez megint nem volt veszekedés, miért nem vágtad a szemébe, hogy tolvaj?

Rábámultam:

— Hát miért vágtam volna? Tudja ő azt nélkülem is! Cincér dühösen kiáltotta:

— Hogy fölénybe kerülj!

Elmosolyodtam:

— Jó, hogy említed! Ez a második, amit meg kell tanulnod! Hogy soha ne akarj fölénybe kerülni. Akkor mindig fölénybe kerülsz.

Cincér szavában harag és gúny lobbant:

— Úgy látom, korán raktad be a szekrényedbe a Robinsont! Ha csak olyasmikre tanítasz, hogy „ha veszekszik velem valaki, ne akarjam elhallgattatni” és „ne akarjak fölébe kerekedni”. Van még több efféle bölcsességed is?

Nevettem:

— Még egy harmadikat is meg kell tanulnod, és úgy látom, még ma meg is tanulod.

Ebben a pillanatban Hamm szaladt felénk. Cincér rám kacsintott:

— Na most, Moha! Úgy látszik, újból akarja kezdeni.

De Hamm megkérdezte:

— Hát miért nem labdáztok? Mert nagyon süt a nap? Átengedem nektek az árnyékos részt! Labdázzatok ott!

Amikor hazaértünk, Cincér behívott a szobámba, és így szólt hozzám:

— Add vissza a Robinsont!

Én meg így szóltam?

— Eszem ágában sincs!

Ő meg így:

— Ha nem adod vissza, csibész vagy!

Nyugodtan válaszoltam:

— Tévedsz. Úgy egyeztünk meg, hogy megtanítalak érte a veszekedés művészetére, és én tanítalak, ezekben a pillanatokban is.

Már kiabált:

— Szép kis tanítás! Egész nap egyetlen egyszer se veszekedtél, ha nem adod vissza, csirkefogó vagy!

Én pedig teljes nyugalommal és lassan válaszoltam:

— A csirkefogóra ugyanaz vonatkozik, amit a csibészre mondtam.

Üvöltött:

— Szélhámos!

Elmosolyodtam:

— Tévedsz.

— Csaló!

— Ismét tévedsz!

Ekkor olyan szót rikoltott felém, amelybe bele is sápadt:

— Ha nem adod vissza a könyvem, jellemtelen vagy!

Nyugodtan feleltem erre is:

— Megint tévedsz.

Az asztalt csapkodta:

— Nem tévedek! Nem akarsz megtanítani engem a fortélyaidra! Te szándékosan nem veszekszel velem! Pedig éppen azért sértegetlek agyba-főbe, hogy veszekedjél, és tanuljak végre valamit. Vagy talán arra akarsz tanítani ezzel — és gúnyos lett a hangja —, hogy tűrjük el a legsúlyosabb sértéseket is?

A szemébe néztem:

— Eltaláltad. Arra akarlak megtanítani, hogy nincs sértés. Attól, hogy jellemtelennek nevez valaki, mákszemnyit sem leszek jellemtelenné! A harmadik tehát, amit még tudnod kell, így hangzik: Ne hidd, hogy megbánthat valaki. A becsületednek csak olyan sértő szó árthat, amelyet *te* mondasz ki.

De Cincér tovább dühöngött.

— Ne akarjak senkit elhallgattatni? Ne akarjak fölénybe kerülni? Ne higgyem, hogy árt a becsületemben a sértés? Ez volna a veszekedés művészete?

Nevettem örömömben:

— Ez bizony! Már megtanultad! Most már rajtad áll, hogy valóban művésze légy a veszekedésnek. Vagyis fölébe kerekedjél minden veszekedésnek, és te magad ne veszekedjél soha.

Cincér a könyvszekrényemhez ugrott:

— Nem csapsz be! Visszaveszem a könyvet!

De tüstént hátra is tekintett rám megdöbbenve:

— Ez be van zárva!

Most már én kacsintottam:

— Be bizony!

Amikor hazaindult a Kopácsoló család, és a kocsihoz mentünk, a kis Meskete már fent ült a bakon. Cincér dühösen felém fordult:

— No tessék! Visszafelé is ő akar a bakon ülni! Mered-e azt állítani, hogy most se kellene veszekednem.

Megkérdeztem tőle:

— Hol jobb ülni, a bakon, vagy a kocsiban?

— A bakon!

— No hát akkor jó helyen ül az öcséd! Nincs szükség veszekedésre!

Mintha holdkóros lett volna, úgy szállt föl Cincér a kocsiba. Mialatt szüleink búcsúzkodtak, kerülte a tekintetemet és hallgatott. Nem nézett a szemembe kézfogásunkkor se, és csak suttogta:

— Szervusz, Moha!

Kikísértük a kocsit a kapuig és utána néztünk. És egyszerre csak halljuk, hogy megáll. Cincér meg leugrott róla és szaladt visszafelé, sejtettem, miért szaladt vissza, és elébe mentem. A Robinsont ugyanis, mialatt készülődtek, titokban bedugtam az ülés párnája alá. Jól sejtettem. Azt hozta. Felém nyújtotta, átvettem, ő meg így szólt:

— Most már tudom, hogyan kell érteni, amit beszélnek rólad, hogy te mindig mindenkinek fölébe kerekedel. Szervusz.

Még egyszer kezet fogtunk, de most már bizalommal és vidáman a szemembe nézett, aztán visszaszaladt a kocsihoz.

Lehet világtalan, aki lát, és lehet, hogy megvakulva nyerjük el a világot, megszabadulván a káprázatoktól.
(Ancsel Éva)

Beszélő számítógép

A Család Alapítvány 1993. május 26-án nyolc továbbtanuló vak diáknak egy-egy IBM típusú beszélő számítógépet adott át a Vakok Általános Iskolájának dísztermében, bensőséges ünnepség keretében. A rendezvény mecénása Molnár István úr, az Auto NÉRO Kft. vezetője volt, akinek a jóvoltából biztosítani tudtuk a speciálisan átalakított és a tanulást nagymértékben megkönnyítő számítógépeket.

Aktualitás

Ancsel Éva filozófikus mondása látók és vakok számára is a felhalmozott szellemi értékekkel való találkozás és kellő ismeretanyag birtokában világosodik meg és válik saját élménnyé. A gyengén látók és vakok a szellemi élet művelése terén meglehetősen nagy technikai hátrányban vannak. Különösen nehéz a továbbtanulók helyzete: a vak gyerekek képzése ugyanis csak az általános iskola 8. osztályáig van megoldva. Mivel kifejezetten vak diákok oktatásával foglalkozó közép- és főiskola nincs, a Vakok Általános Iskolájából kikerülő gyerekek továbbtanulása és hivatás-, ill. munkahely választása igen problematikus, esetleg csak a hagyományos pályák (pl. kefekötő, telefonkezelő stb.) jöhetnek szóba.

A gyerekek közül az átlagosnál jobb képességűek s akiknek az iskolai teljesítménye megfelelő, *látókkal* kerülnek egy gimnáziumba. Ez a körülmény nagyon nehézzé teszi a tanulást: a látóknak szánt eszközöket (füzet,könyv stb.) a vak diák nem tudja használni, a Brille-írást környezete nem ismeri, így a tananyagelsajátítás látó tanárok és tanulók között s ráadásul hagyományos eszközökkel (írógép, magnetofon) szinte lehetetlen. Megengedhetetlen és méltánytalan, hogy a vak középiskolás teljes felszerelése egy hivatalból járó írótábla – írógép – magnószalag legyen, melyre barátok, tanulótársak olvasták rá a tananyagot.

Ennek az áldatlan helyzetnek a megoldására, a vak diákok tanulásának könnyítésére több lehetőség kínálkozik. A Bvaistar univerzális oktatóprogram (szoftver) pl. a Brailab Plus magyarul (és németül) beszélő, magyar fejlesztésű és gyártású számítógépet komplex oktató géppé teszi. Újabban IBM PC számítógépen fut (és beszél) több programnyelv fejlesztő rendszere, a Wordstar és a Norton Editor szövegszerkesztők.

A speciális szoftver a vak–látó kapcsolatban új lehetőségeket teremt. Segítségével bármely — látók számára létesített — közép, ill. felsőfokú intézményben tanulhat vak diák. A Brailab Plus beszélő jegyzetfüzetként, tankönyvként, feladatgyűjteményként, szótárként és számológépként használható, egyszerre, egy időben, bármelyik funkcióból bármelyikbe átlépve. Az információt elmondja és képernyőn is megjeleníti — a vak tanuló munkája így a látó tanár, szülő, barát számára is nyomon követhető. A tanuló által begépelt és a síknyomtató által leírt dolgozatot, levelet a látók elolvashatják.

Az ilyen speciális gépeket és oktatóprogramokat a felettes intézmények nem tudják ingyenes ellátmányként biztosítani, az egyéni beszerzés pedig drága az eleve hátrányosabb helyzetben lévő vak diákok számára. Főiskolások és egyetemisták is csak félévenként kaphatnak a vakok szövetségétől 2–3 ezer forint tanulmányi segélyt, s a társadalombiztosítástól esetlegesen, pályázati úton eszközvásárlásra néhány tízezer forintot, pl. egyszer 140 pályázóból 32-nek jutott max. 60 000 Ft, tavaly 23 személy kapott kb. ilyen nagyságrendben.

Alapítványunk minden rászoruló vak diák számára szeretne beszélő számítógépet biztosítani oktatóprogrammal. Hosszú távon a szoftverek továbbfejlesztését és a tanulók gépigényének folyamatos kielégítését szorgalmazzuk.

A tanulók számítógéppel való ellátásának elsődleges célja, hogy a gyerekek látók között is eljuthassanak az érettségiig. A tehetségesek pedig ezen túlmenően főiskolai–egyetemi képzettséget szerezhessenek, s itt helyzetükből adódóan vagy a zenei, vagy a számítástechnikai pálya jöhet szóba. A vak ember a közlekedési nehézségek miatt helyhez kötött elfoglaltságot keres. Mivel a számítástechnika a legtöbb munkaterületen jelen van, a számítógéppel való ellátás célja a tanuláson kívül a munkavállalás elősegítése: saját számítógéppel bedolgozóként is könnyebb az elhelyezkedés. A térítésmentes gépátadást pedig az indokolja, hogy a felmérések szerint a vak diákok eleve hátrányosabb helyzetben vannak anyagilag, s nem ritkán szüleik is látás- vagy egyéb sérültek.

A program megvalósítása

Egy lehetséges gépkonfiguráció az alábbi hardver elemekből áll: 1 db IBM AT 286 alapgép, 1 MB RAM, 40 MB HDD, 1,2 FDD, Trident VGA kártya, Mono VGA monitorral, 101 gombos tasztatúrával, s ez kiegészítve 1 db LAB Plus PC adapterrel (beszélőkártya). A gépegység ára kerek 76 000 Ft, amiből a beszélőkártya 10 000 Ft.

Ez a gépkonfiguráció a minimális igény kielégítésére elegendő. Az IBM LAPTOP gépek előnye a hordozhatóság, hátránya, hogy kb. 50 %-kal drágább. Kiegészítésként nagyon fontos lenne még egy síknyomtató, mert ezzel a dolgozatírást és az írásbeli házi feladatokat, valamint a látókkal való levelezést lehetne megoldani. A síknyomtató ára min. 25 000 Ft.

Egy tanuló minimális ellátása — csak a hardver elemeket tekintve és lefelé kerekítve — IBM AT 286 (nem hordozható kivitel) 100 000 Ft, IBM LAPTOP (hordozható kivitel) 150 000 Ft, ami a printer árát is tartalmazza.

A fenti beszélő IBM PC számítógépek azonnal feltölthetők Norton Editor és Wordstar szövegszerkesztő programokkal, így a vak tanulók, amint megkapták, máris használhatják azt. Hosszútávon elengedhetetlen a meglévő szoftverek továbbfejlesztése és az IBM kompatibilis gépekre alkalmas speciális oktató programcsomag elkészítése.

A program átadása

Alapítványunk 1991 februárjában már átadott egy Brailab Plus beszélő számítógépet a Szilágyi Gimnázium egyik érettségi előtt álló tanulójának, Kovács Yvettnek, aki azóta vak diákként ösztöndíjat nyert, és Amerikában tanul. A gép akkori beszerzési ára 96 000 Ft volt, s a Direkt Kft. gyártotta (KFKI).

1993. május 26-án újabb 8 darab beszélő számítógépet adtunk át a Vakok Általános Iskolájának idén végző, ill. már tovább tanuló, legtehetségesebb és leginkább rászoruló vak diákjainak. A többnyire 4,0–5,0 tanulmányi eredményű diákok közt volt olyan, akinek szülei is vakok, s volt, akik 11-en vannak testvérek.

A tanulók a gépeket meghatározatlan időre és ingyenes használatra kapják Alapítványunktól, később lehetőség van korszerűbb gépre cserélni s a leadott gépeket más tanulóknak továbbadni. Pl. Kovács Yvette is kapott új gépet, s az ő korábbi Brailab Plus gépét külön adjuk át egy másik gimnazista kislánynak (Mayer Mónika, 17 éves, Csepel).

Mivel több tanuló is szóba jött a potenciális gépigénylők között, a kedvezményezettek kiválasztását a gyerekeket és helyzetüket leginkább ismerő Helesfai Katalin iskola-igazgatónővel konzultáltuk meg. Az átadott gépekhez még az idén szeretnénk síknyomtatót is biztosítani. Ebben Molnár István úr, az Auto NÉRO Kft. vezetője támogatásáról biztosította az Alapítványt, sőt további 3 IBM gépegységet is felajánlott, így összesen 12 komplett beszélő számítógép és síknyomtató kerül a tervek szerint ez év végéig a rászoruló gyerekekhez.

A májusi ünnepséget Helesfai Katalin igazgatónő nyitotta meg. A gyerekek 20 perces színvonalas műsorral köszöntötték a megjelenteket: ének, zongoradarab, vers- és prózamondás, tréfás dalok előadása, amelyek üdítően hatottak a kánikulai melegben. Az előadók részben a kedvezményezett diákok, részben más tanulók voltak. Ezt követően az Alapítvány képviselői is bemutatkoztak, röviden ismertetve az Alapítvány munkáját és a jelen akció előzményeit, jelentőségét. A gépeket az adományozó Molnár István úr nyújtotta át. Egy összeállított gépkonfigurációt Dudás Imre, az egyik kedvezményezett diák próbált ki, ill. mutatott be a jelenlévőknek. Az iskola végül ünnepi asztalt terített, ahol kávé, üdítők és bőséges sütemény, édesség mellett sokáig beszélgettünk szülők, gyerekek, tanárok, vendégek.

Távlati terveink

Perspektívikusan egy általános, középfokú oktatási célra alkalmas szoftver kifejlesztésére törekszünk, amellyel a középiskolás anyag elsajátítását megkönnyíthetjük a tanulók számára. A jelenleg forgalomban lévő szoftverek ugyanis egyre inkább a képi megjelenítés irányába mozdulnak el (pl. Windows-család), ezért beszélő számítógépeken vakok számára nehezen értelmezhetők és szólaltathatók meg. Hosszú távon elengedhetetlen az IBM kompatibilis gépekre alkalmas speciális oktató programcsomag elkészítése, amely lehetővé teszi, hogy a tanuló, anélkül, hogy a programból (ill. a feladatmegoldásból) kilépne, használhassa a kalkulátort, a szótárt vagy a könyvet, amire éppen szüksége van. A szokásostól eltérő megoldás ez, mert itt nem kell kilépni – keresni – kilépni – visszalépni – megkeresni, hol tartott – folytatni, hanem mindez sokkal egyszerűbben megy végbe.

A programfejlesztésre az ügyet korábban is segítő Balaskó Attila fizika tanárt gondoltuk felkérni, aki nagy középiskolai oktatási gyakorlattal rendelkezik, és a középiskolás vakok számára a Brailab Plus beszélő számítógépre már kifejlesztett egy ilyen általános célú oktatási program csomagot. Az IBM számítógépeken használható oktatóprogramokat C-nyelven írná meg. A szoftverek elkészítése kb. 800 000 Ft-ba kerülne. A programfejlesztés eredményét a már géppel rendelkező tanulók részére is biztosítanók.

A gép és az újabb programok használatának betanítását már azokat ismerő vak személyek is végezhetnék, ami egyben munkalehetőség is lenne számukra.

Alapítványunk az eddig ellátott gyermekekhez hasonlóan évente kb. 10–15 vak diáknak szeretne gépet biztosítani, ehhez további segítők felajánlásait várjuk.

Vincze Endre

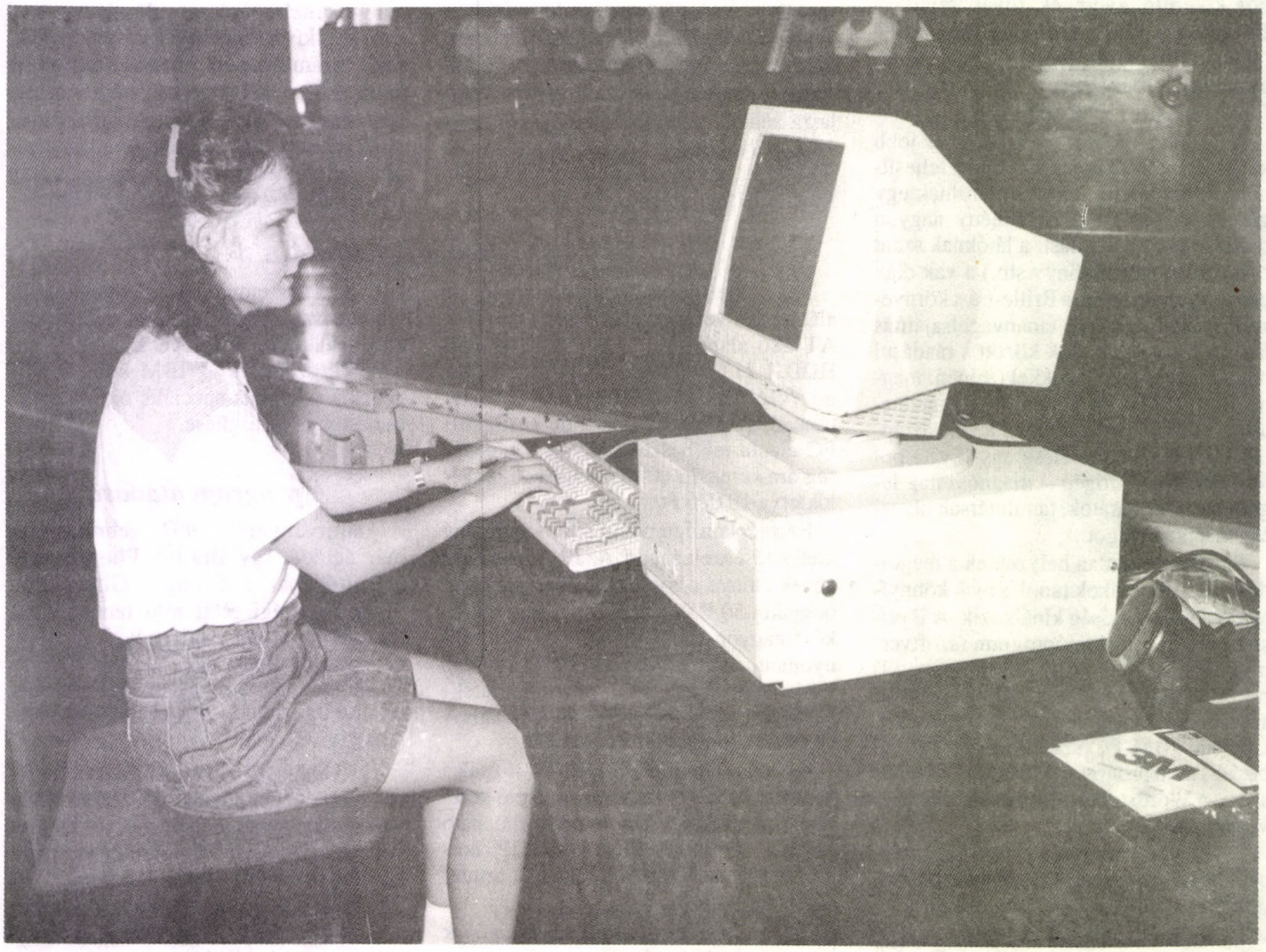

(Foto: Nemes Zoltán)

Reinhard Corr

Keresztényként élni Németországban

K. úr hosszabb ideig dolgozott Németországban. Mivel ezalatt az ő gyermekei és az én gyermekeim azonos iskolába jártak, megismertük egymást. Aztán észrevettük, hogy magatartásunk sok dologban egyformán különbözött másokétól, noha különböző életformákkal rendelkező országokból származtunk. Rövid kérdezősködés után megállapítottuk, hogy mindketten ugyanazon Úrhoz, Jézus Krisztushoz tartozunk. Ezzel indult barátságunk, így ismertük meg egymást. Röviddel hazautazása előtt megkért, írjam le, hogyan élem meg kereszténységemet a nyugati világban.

Először néhány általános érvényű alapról, melyek befolyásolják életünket.

Isten Ellenlábasának mindig érdeke, hogy zavarja a tevékeny keresztény életet. Közömbös számára, hogy ehhez milyen eszközöket használ, melyek kultúrkörök és életformák szerint különböznek, de a célja mindig ugyanaz (1 Pét 5,8). Aki alszik, és nem veti be magát Jézusért, az sem Jézust, sem Ellenlábasát nem érdekli. A német népegyházakban, ha nem is mindenki, de sajnos igen sok keresztény alszik, és ezért nem tekinthető mintaképnek.

Magam az evangélikus nemzeti egyházhoz tartozom, és ezenkívül egy tevékeny keresztény munkacsoportban veszek részt. A csoport Marburgi Körnek nevezi magát. Olyan emberekből tevődik össze, akik Németországban keresztény módon akarnak élni. Mivel ez nem egyház vagy felekezet, különféle keresztény felekezetű emberek dolgoznak együtt. Előfeltétel számunkra, hogy mindnyájan Jézus Krisztust fogadjuk el Urunknak, akinek engedelmeskedni akarunk. A közöttünk fennálló felekezeti különbségeket tiszteletben tartjuk, azokat nem bolygatjuk és meg sem kíséreljük egymás meggyőzését. Aki hosszabb ideig együtt dolgozik velünk, annak életében más súlypontok keletkeznek Jézus hatására, mint a felekezeti különbségek.

Elsősorban missziós munkacsoport vagyunk. Ez azt jelenti, hogy az embereket Jézus számára akarjuk megnyerni, és ahhoz hozzásegíteni, hogy szilárdan meggyökerezzenek Jézusban. Ehhez keressük a beszélgetéseket a szomszédokkal, munkatársakkal, egyesületi barátokkal és más ismerősökkel, nálunk otthon vagy náluk. Majd mikor jönnek a kérdések, hogy „hogyan csinálod ezt?”, rámutathatunk életünkre Jézussal. Aki minderről többet akar megtudni, azt meghívjuk a Marburgi Kör vendégösszejövetelére, melyeken az életünket meghatározó legfontosabb dolgokat megtapasztalhatják.

Ezeken az összejöveteleken előadásokban és személyes beszámolókban megmutatjuk, hogy ugyanazokkal a problémákkal küszködünk, mint ők, viszont a világ megoldásaival, melyeket az Ellenlábas határoz meg hazugsággal, szexuális rendetlenséggel, önzéssel és szeretetlenséggel, több rombolás keletkezik az életben, mint ha az Istennek, az ember és a világ Teremtőjének törvényei szerint élünk. Ha az emberek felismerik kudarcukat Isten előtt, felkínáljuk nekik Jézus bocsánatát és az újrakezdést Jézussal.

Hogy az emberek lehetőséget kapjanak a Jézussal folytatott új élet begyakorlására, felkínáljuk nekik a közösségi életet. Ez azt jelenti, hogy hetenként többször összejövünk, és nyíltan beszélünk egymással. Ez konkrétan úgy néz ki, hogy hetenként egyszer nagyobb csoportban (6–15 fő) találkozunk, majd még legalább egyszer egy személlyel. Imádkozáson, bibliai munkán, a másik életében történő személyes részvételen kívül felkínáljuk a lelkivezetést is.

Ajánlatos a mélyebbre nyúló üléseken résztvenni, azokon tevékenyen együttműködni, témákat kialakítani. Jézus gyümölcsöket vár tőlünk. Ez egyrészt a személyes megváltozást jelenti olyan területeken, ahol nem élünk automatikusan akarata szerint, de jelenti igéjének hirdetését is más munkatársak építése és új tanítványok nyerése céljából.

Hogy néz ki a hétköznapom? Reggel, leginkább még reggeli előtt „csendet” tartok. Ez azt jelenti, hogy a Herrnhuti Testvéri Közösség jelszavaiból elolvasom az illető napra kijelölt bibliai verseket, elolvasom a szövegkörnyezetet, majd elgondolkodom rajta, mit akarhat Jézus közölni velem a szöveg segítségével. Imádkozom is, és elmondom Jézusnak napi programomat, azután várok, hogy ehhez is jöjjenek gondolatok. Gondjaimat és örömeimet is közlöm Jézussal, és keresem közelségét. A keletkezett gondolatokat feljegyzem. Ezután kezdem napi munkámat. Ha valamit elintéztem, vagy valami különös örömet okozott, megköszönöm Jézusnak, ha pedig elfáradtam, vagy valami gondot okoz, segítségét kérem. Így végzem munkámat.

Hetenként egyszer „eszmecserére” kerül sor. Ilyenkor találkozom egy férfival (a cserepartnereknek azonos neműeknek kell lenniük, hacsak nem házastársak) és kölcsönösen „kicseréljük” elmúlt heti élményeinket, valamint felolvassuk a csendjeink alkalmával feljegyzett gondolatainkat. Odafigyelünk egymásra, és örvendezünk annak a különbözőségnek, amilyenné Isten lényeinket megteremtette. Ha szükséges, megerősítjük egymást cselekedeteinkben, vagy veszélyekre figyelmeztetjük egymást. Ezután közösen imádkozunk. Cserepartnereimmel 2–4 évig vagyok együtt, ezután pedig váltok. Így néhány jóbarátra tettem szert. Amennyire lehetséges, a feleségemmel naponta röviden „cserélek”, de hetenként legalább egy alkalommal feltétlenül. Furcsa volna számomra, ha cserepartnerem többet tudna rólam, mint saját feleségem. Szerencsére azonban feleségem is keresztény. Számomra a „csere” a legszebb idő, amit mint keresztény átélek.

Hasonlóan hetenként egyszer találkozom a „legénységgel” (tulajdonképpen a csoporttagok, közösségi tagok). Ilyenkor a közelebbi környezetben (kb. 50 km) élő összes munkatárssal találkozom, ami nem több, mint 16 fő. Ha többen vagyunk, akkor azonos helyen két vagy több legénységi találkozót rendezünk. E találkozók mindig ugyanazon helyen vannak, annak a munkatársnak a lakásán, aki tartja a kapcsolatot a Marburgi Kör vezetésével. Ezeken az estéken mindig más munkatárs a vezetés gondja. Közösen imádkozunk, énekelünk, dolgozunk a Bibliával, és röviden felhívjuk a figyelmet, hogy a következő héten a többi munkatárs mi-

ben támogasson imájával. Istennel és Jézussal kapcsolatos élményeinket is elmondjuk egymásnak, legalábbis amit mi annak tartunk. Tudjuk, hogy keresztények vagyunk, és hogy Jézus velünk van.

Persze néha vannak olyan kérdéseim és problémáim, melyekre választ csak Jézustól várok, emberektől nem; vagy felismerem, hogy hol ütközöm Jézus kívánságaival és parancsaival. Ekkor elmegyek lelkivezetőmhöz. E férfi hallgatási parancs alatt áll, és állami törvényeink is biztosítják számára a gyónási titok védelmét. Ezt a férfit a cserepartnerrel ellentétben magam választottam. Fontos számomra, hogy ő is éljen a gyónással, és életével biztosítsa szoros kapcsolatát Jézussal. Ezt az egészet világi lelkivezetésnek is nevezik. Váltásaim során volt már idősebb és fiatalabb lelkivezetőm is, de sok segítséget kaptam, hogyan irányítsam életemet Jézushoz.

Mivel szívesen dolgozom Jézusért, örülök az olyan feladatoknak, melyek Jézushoz való kapcsolata közvetlenül látható, nemcsak közvetetten, az én keresztény életem révén. Ezért évenként egyszer-kétszer elutazom a Marburgi Kör egy ülésére, és egyébként is, ha lehetőség adódik, részt veszek nemzeti egyházam evangélista tevékenységében. Az ülésekre rövid előadásokat készítek, például: „Mi a keresztény hit?", vagy „Házasság, partnerkapcsolat és szexualitás", vagy „Mit eredményez a becstelenség?", vagy „Mi a csend és a csere?", valamint kis dolgozatokat is készítek, melyekben más előadók kijelentéseit saját életemmel igazolom, például a csend hatását:

„Fiatalemberként elköltöztem hazulról, mert sok feszültségem volt apámmal. Vendég-összejövetelem után az első 14 napban egy reggel a csendben aztán jött a bibliai szöveg: Tiszteld atyádat és anyádat. Ha kezdetben nehezemre esett is, ügyeltem arra, hogy a szülői házban tett látogatásaimkor apám is otthon legyen. A következő két évben, amíg élt, többet tudtam meg róla, mint a 22 év alatt, amíg otthon éltem."

Ennyiben tekintem át életemet mint keresztény. Ez csak egy a sok lehetőség közül. Amit azonban magam ismertem fel, az az, hogy Jézus Krisztusnak szolgáljak, és hogy éljek az Ő szolgálatából. Jézus jót akar, de nem kényszerít, hogy segítségért Hozzá menjünk és Neki engedelmeskedjünk. Beszédeit kell komolyan vennünk és követnünk.

Mindnyájuknak Isten áldását kívánom és sok örömet Jézussal.

Kaiserslautern, 1992.07.17.

Fordította: H.K.

Dr. R. Corr biokémikus, a Kaiserslauterni Egyetem számítóközpontjának munkatársa.

Augusztusi közhelyünk

„Úgy viselkedni, ahogy illik"

Van ennek a „vezéreszmének" egy látszatra ártatlan jelentése: ha csak a külső megjelenésre, az öltözködési, udvariassági szabályok megtartására vonatkoztatjuk. De kimutatható, hogy határesetekben még ebből a szempontból sem ártatlan, ill. másrészt: hogy ebben az „ártatlan" értelemben is különösen azok számára fontos (s nagyon sokszor: egyáltalán megtartható), akik nem-ártatlan mivoltában is gyakorolják. Ez pedig:

Arra van tekintettel, ami illik, és nem arra, ami „kell". A helyes magatartás mércéjének a többség által helyesnek vélt vagy egyszerűen csak gyakorolt szokást tekinti, nem pedig a többé-kevésbé meghatározható „objektív" jót; a Valóságot, és nem az Igazságot; a Tényeket, és nem az Eszményeket.

Ugyanez más megfogalmazásban: iránytűje külső, nem pedig belső; a százszor szent Körülmények, nem pedig a Lelkiismeret. (Talán kissé finomabb változata ez annak a „körülmény-imádásnak", amely a „Mosom kezeimet"-ben is jelentkezik).

Mindez látszólag ellentmondásban van azzal a közhelyekben visszavisszatérő szemlélettel, amely a legleplezetlenebbül így fogalmazódik meg: „Nekem megvan a magam törvénye". Az ellentmondás rögtön feloldódik, mihelyt észrevesszük, hogy az „Úgy viselkedni, ahogy illik" csupán a külsőséges, ill. esetleg nem külsőséges, de lényegtelen, jelentéktelen súlyú dolgokban irányadó, tehát amelyekben lehet így is, úgy is viselkedni anélkül, hogy az ember önmagával (vagy érdekeivel) szembekerülne, a cselekvés tényleges mozgatója viszont minden fontos kérdésben a „Nekem megvan a magam törvénye".

És itt válik nyilvánvalóvá az ebben a közhelyben is meghúzódó súlyos képmutatás, melyet Jézus is kíméletlenül leleplezett.

Egyrészt, amikor az „ahogy illik" csak a külsőre vonatkozik: a böjtben szomorú arcra, az imádságban a sok beszédre, az alamizsnában a látványosságra (Mt 6).

Másrészt, amikor (és ez a fontosabb) az „ahogy illik" csak a lényegtelen, jelentéktelen dolgokra vonatkozik, következésképpen a lényeges dolgokban ellentmondást takar: „Tisztára mossátok a pohár és a tál külsejét, de belül rablott holmival és szennyel vagytok tele. Tizedet adtok mentából, ánizsból és köményből, de elhanyagoljátok, ami fontosabb a törvényben: az ártatlanok el-nem-ítélését, az irgalmasságot és a hűséget... Megszűritek a szúnyogot, a tevét meg lenyelitek" (Mt 23,23–25).

Eltekintve most a közhely „ártatlan" jelentésétől, ezt mondhatjuk: „babaarcú gyilkosok" életelve ez; más kérdés az, hogy a gyilkolásnak milyen mértékben vannak tudatában, milyen mértékű az és mennyiben közvetett vagy közvetlen.

—n—s

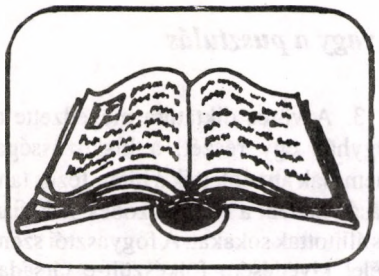

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket Vincze József pázmándfalusi, a szeptemberieket Gromon András budapest-széphalmi plébános készítette.

Augusztus 1. — Évközi 18. vasárnap — Mt 14,13–21 — A legfőbb kenyér az Ige

1. Marcus Aurelius gondolata: „A lélek akkor mocskolja be magát, ha az élvezet vagy a fájdalom legyűri”. Jézus, Keresztelő János haláláról értesülve, magányra vágyik. Nem akarja, hogy legyűrje a fájdalom. Még a legnagyobb és legerősebb embernek is szüksége van az intenzív lelki behatások feldolgozására. Jézust gyors egymásutánban jelentős lelki erőpróbák érték: Názáretből elűzik, a vallási vezetők az Ördöggel cimborálónak mondják, Keresztelő Jánost lefejezik. Ilyen intenzitású lelki küzdelmekben nagy katarzisok születnek. Keresztelő János lefejezésével Jézus testközelből érezhette a prófétai sorsot. „Kezet emelnek rátok... üldözni fognak titeket... ne féljetek azoktól, akik megölik a testet...” — Jézusban talán a saját szavai kavarogtak. Biztosra veszem, hogy ekkor már pontosan tudta előre a sorsát. Tisztában volt a próféták sorsával és a prófétagyilkosok lelkivilágával. Megértem Jézust, hogy egyedüllétre vágyakozott.

2. De nem sikerült Jézus terve. A belső lelki fájdalmakon felülemelte a látvány: emberek ezrei várják. A küldetéstudat kiiktatta az egyéni gondokat, az önmagával törődés vágyát. „Megesett rajtuk a szíve”. Mennyire emberi, milyen szép tulajdonság ez. Jézus szíve nem kérges, nem is érzéketlen. Cselekedeteinek indítéka az emberek iránti irgalom. Látja, érzi az éhségüket, főleg a lelkit. Azonnal cselekvéshez lát. E mozzanatból talán kiolvashatjuk, mi az, ami kiemel önmagunkból, a célirányos küldetéstudat hogyan győzi le a lelki mélypontot. Hogyan kell a krízisből a katarzis irányába feloldani a gondokat.

3. A kenyércsodánál jelenlévő tanítványok viselkedése tipikusan földhöz ragadt. Ők vetik fel a problémát (mi lesz a néppel?), de Jézusnak kell megoldania. Helyzetfelmérésük és tanácsuk azt fejezi ki, hogy a helyszínen nincs segítség. De éppen ezzel árulják el hitetlenségüket. Nem számolnak Jézussal és az ő hatalmával. Jézus tanácsa a legképtelenebb: „Ti adjatok nekik enni!” A tanítványok még Jézusban sem ismerik fel a megoldás lehetőségét, nemhogy önmagukban. Tehetetlenségük és hitetlenségük egyre kézzelfoghatóbb. Később mégis az történik, amit Jézus mond, a tanítványok adnak enni a sokaságnak, de ez nem az ő érdemük.

4. A kenyércsoda előtt Jézus rendezett asztalközösséget formál a sokaságból. Majd úgy osztja ki az eledelt, ahogy a zsidó családokban a családapa. Ilyenkor ezt imádkozták: „Áldott légy, Urunk, Istenünk, a világ királya, aki kenyeret növesztesz a földből...” Közben az imádkozó az ételre és az égre tekintett.

5. Jézus a kevésből sok embert megvendégelt, de nem hagyott kétséget afelől, hogy a testi éhség csillapításánál fontosabb a lelki éhség csillapítása. A fizikai kenyértől még nem változik meg az ember, de a lelki kenyér átformálja az egész életét. A jézusi kenyércsoda ezt az igazságot húzza alá.

Augusztus 8. — Évközi 19. vasárnap — Mt 14,22–33 — Jézussal akár a vízen is járhatunk

1. A mai evangélium Jézus-ábrázolása olyan, mint az Ószövetség Isten-ábrázolásai. Néhány példa: Jób 9,8: „Maga feszítette ki az ég sátorát, a tenger magas árját lába alá gyűrte.” — Zsolt 77,20: „Utad átvitt a mély tengeren, ösvényeid átszelték a nagy vizeket, s lábadnak nyoma nem volt látható.” — Zsolt 144,7: „Nyújtsd ki kezed a magasból, szabadíts ki a hatalmas vizekből, s az idegenek hatalmától ments meg!” — Jézus ámulatba ejtette tanítványait rendkívüli képességeivel. Vízenjárása azonban nem önmagáért volt. De nézzük a történetet sorrendben.

2. A kenyércsoda után Jézus a bárkába kényszeríti, parancsolja tanítványait. E kifejezésben megcsendül a tanítványok értetlensége: Jézus céltudatosan cselekszik, ők nem tudják, miről van szó. Kényszeríteni kell őket.

3. Jézusban is ütköznek az ellentétek. Az ő lelke is a nagy harcok árán tisztul. — Jézus nagyságrendekkel feIette áll korának. Tanácsot, segítő gondolatot nem remélhetett tanítványaitól. Ezért egy dolog maradt, az éjszaka magánya, a küldetés fényében végiggondolt napi szituációk. A végeredmény mutatja, hogy Jézusban csodálatos rend volt. Minden eseményt a helyére tudott tenni. Az Atyával való kapcsolatában képes volt megsokszorozni energiáit. A bonyolult helyzetekben mindig megtalálta a helyes utat. — „Aki él, tudja, hogy drámában él. Állandó harcban önmagával és környezetével. Ez lényegében nem más, mint a boldogságért való küzdelem. Az embernek nem természete a harc. Csak rákényszerül. S mindaddig küzdenie kell, amíg megteremti az erők harmóniáját, s visszatalál az egységbe” (Müller Péter).

4. Jézus a hegyen küszködött önmagával, a tanítványok meg a csónakban az ellenszéllel. Az éjszaka negyedik őrváltása idején találkoztak Jézussal a vízen, tehát estétől hajnalig eveztek. Ez még a kipróbált halászlegényeknek is gyötrő dolog volt. — De van ebben a cselekményben sok jelképes mozzanat is. Az Isten Országáért küzdő tanítványok majdnem mindig ellenszélben dolgoznak. Ritka, amikor hátulról dagasztja a szél a vitorlákat. A harc érthető. Isteni erő kell ahhoz, hogy a halálból élet, a betegségből gyógyulás, a gyengeségből erő, a gyűlöletből szeretet legyen.

5. Jézus magányos óráinak eredménye csak a tanítványoknak meglepő. A vízen jár, a haragos hullámok között. Ez az esemény bepillantást ad Jézus intenzív lelkiéletébe. A Tábor-hegyen ragyogott az arca, tanítványai az erőterébe kerültek. Most képes a vízen járásra, óriási isteni energiákkal feltöltve. Ez az esemény is arra szolgál, hogy tanítványainak segítsen. Ők nem feltöltődtek, hanem lemerültek a küzdelemben. Amikor Jézus a tanítványaihoz akar menni, akkor még a tenger sem jelenthet számára akadályt. Az úttalan tengeren járva is elér hozzájuk. — „Amikor beszállt a bárkába, a szél elállt.” Jézus megjelenése csendet, békét hoz természetnek, embernek egyaránt. — A tanítványok megdöbbenése még nem a hit világossága, hanem a rendkívülit látott ember ámulata. De Péternek és társainak megadatott a bizonyosság: Jézussal akár a vízen is járhatunk.

Augusztus 15. — Nagyboldogasszony ünnepe — Lk 1,39–56 — Jézus vagy a pusztulás

1. A mai ünnep — Szent István király ünnepével együtt — országunkban nagyon megbecsült. Nemzeti érzéseinket is kifejezi, történelmünk eseményeibe is beépült. Egyházi ünnepként Szűz Mária mennybevételét jelenti. — A régi korok nagyasszonynak nevezték mindazok édesanyját, akik fontos beosztást töltöttek be. — Az evangéliumok tanításából tudjuk, hogy aki vállalja a szolgálat kicsiségét, az valóban nagy lesz, töltsön be bármilyen társadalmi pozíciót. Az anyák nagy része a gyermeknevelléssel valóban megtanulja a szolgálat alapelemeit. — De lehet Mária e titulusát úgy is érteni, hogy nagyon-boldogasszony. Boldog az lesz, aki rátalál élete vezércsillagára, aki ráhangolódik Isten hullámhosszára, s ezáltal mély, belső harmóniába kerül. Máriát Jézus miatt sok gyötrődés, fájdalom érte. Nehezen értette meg Jézus céljait, elképzeléseit, módszereit. De a Lélekkel való betöltődés, az újjászületés után már a tanítványok között találjuk.

2. Nemzetünket már sokszor megmentette a totális pusztulástól a hit. Amíg a krisztusi sziklaalapról le nem szállunk, ebben mindig reménykedhetünk — „Nagy csodákat tett velünk az Úr... széjjelszórta mind a gőgös szívűeket... lesöpörte trónjukról a hatalmasokat.” Ezeket a szavakat mi is imádkozhatjuk. Tanúi és szenvedő alanyai voltunk egy világbirodalom hatalmának, mely gyökeresen ki akarta irtani Jézus tanítását és erkölcsét. De aztán nagy sebességgel hullott le a vörös csillag a világ egéről: még egy évszázadon át sem tudta tartani embertelen eszméit, gyakorlatát. — Most újabb ballépésre készül a magyar nemzet. A vörös csillag helyett a fogyasztói társadalom jelképét emeli a magasba, ami talán még nagyobb rabságba ejti. A politikai diktatúra helyett a pénz diktatúrája jön, ami keményebb és megalázóbb a kommunizmus minden mesterkedésénél.

3. A vörös diktatúra megedzette az egyház egy részét, a kisközösségek nemcsak átmentették a hitet, Jézus tanítását, hanem a meggyőződés sziklájára is állítottak sokakat. A fogyasztói szemlélet kivédésére fölkészült-e társadalmunk, egyházunk, kisközösségünk? — E jelenlegi sorsfordulón gyötrő kérdések előtt állunk. Lesz-e valaki (valakik), akik (akik) nemzetünket a jézusi tanítás ledönthetetlen sziklaalapjára állítja (állítják)? Lesznek-e, akik nemet mondanak a pénz diktatúrájára? A hívőktől milyen új formák létrehozását kívánja meg a jelenlegi helyzet?

4. Mi is csak akkor leszünk boldogok, ha hiszünk annak beteljesedésében, amit az Úr mondott nekünk. Ha figyelünk a Lélekre és Lélek-testvéreinkre. Ha elhisszük, hogy erőfeszítéseken, elköteleződéseken, mély hiten és kudarcokon át épül a jövő. Ez a jövő nem lehet más, mint az Isten Országa. Minden más út a halálba, a pusztulásba vezet!

Augusztus 22. — Évközi 21. vasárnap — Mt 16,13–20 — Mit kezdhet Isten a mi szubjektív igazságainkkal?

1. Mindenki a rá jellemző módon szemléli a világot. Mindenki sajátos szűrőn, az egyéniségén keresztül értékeli az eseményeket. Mindenki más szemmel lát, más füllel hall, más szívvel érez. A meggyőződés magán hordozza a személyiség jegyeit. — Jézust nem vezérelte emberi tekintet. Tántoríthatatlan volt a meggyőződésévé lett igazságban. A mai evangéliumban mégis arra kíváncsi, hogyan vélekednek róla az emberek. Csupán taktika ez, vagy komolyan érdekelte Jézust a róla kialakult kép? Jézus is pontosan tudta: minden igazság szubjektív, minden vélemény egyedi. — Az emberek vélekedése annyiban érdekes: senki sem tartja prófétánál kisebbnek őt. Az emberek is megsejtettek benne valamit. Bármennyire nem láttak tisztán, azt tudták, hogy Jézus nem mindennapi ember. Zsidó hitük is ezt mondatta velük: a jó csak Istentől jöhet.

2. Jézus remek pedagógiai érzékkel nem a tanítványai felfogását kérdezi először. Amikor elmondták mások felfogását, akkor kérdez rá személyes véleményükre. A magunk lelkében kialakult eredményről számot adni, ez az igazi. Jézus kérdésére a tanítványok között nagy csend támadhatott. Mint olyan sokszor, most is Péter menti meg a helyzetet. Mondatába — „Te vagy a Krisztus, az élő Isten fia” — belefogalmazza az ősök messiásváró reményét, a saját vágyait, tanítványtársai szemléletét. — Jézus mint jó Tanító, Mester, sorslátó, léleklátó, ismeri tanítványának szándékát, érettségi fokát. Válasza ehhez igazodik. Dicsérő és felelősségteljes feladatot adó motívumok váltakoznak válaszában. A kőszikla, a Mennyek Országának kulcsai, az oldás-kötés hatalma mind-mind tanítói képességek, erények. A jézusi ígéret folytán minden tanítványnak kezébe adatik e sok magasztos eszköz. — Aki hűséges Jézushoz, az sziklára épít, és a gonoszság hatalma nem vehet rajta erőt, nem győzheti le; annak kezében vannak a Mennyek Országának kulcsai, az tudja az utat, mely Isten Országába vezet; az tudja, mikor kell oldani vagy kötni, megadatik neki a jézusi látásmód bölcsessége.

3. A Jézus által Péternek mondott kijelentést minden kis- és nagyegyház saját tagjaira, vezetőire érti. Néhány általános igazságot érdemes megfontolnunk.

— Testvéreink bizonyosságától a mi igazságaink is erősödnek.
— Senki sem rendelkezik abszolút bizonyossággal.
— Mindenkinek el kell jutnia a legszubjektívebb igazsághoz, ezt egy az egyben átadni nem lehet.
— Biztos hitigazságokat lehet fogalmazni, de időtleneket nem.
— Aki kikiáltja magát az igazság birtokosának, az nagyot hibázik, mert igazság-keresőnek kellene kikiáltania magát.
— Ha Isten meghátrál mindenhatóságával az emberi szabadság elől, az egyház sem tehet másként.
— Bántás és bántódás nélkül el kell fogadnom a megérvelt kritikát.
— Csak közös erőfeszítéssel közeledhetünk az objektív igazsághoz.

Ha tudunk így cselekedni, akkor bátran megfogalmazhatjuk és közreadhatjuk egyéni hitvallásunkat.

Augusztus 29. — Évközi 22. vasárnap — Mt 16,21–27 — Szenvedés nélkül nincs Isten Országa

1. Jézus csodálatos módszerrel adagolja mondanivalóját tanítványainak. Beleroppanhat az ember, ha egyszerre minden igazságot rázúdítanak. A terhekhez fokozatosan szokik hozzá az ember válla, lelke, idegrendszere. De Jézus remek pedagógus. Amikor lelkesednek érte tanítványai, amikor Krisztusnak, az élő Isten fiának mondják, akkor kezd el beszélni a szenvedésről, a kereszthordozásról.. Ebből is látszik, hogy Jézus valóságos Mester, valóságos Tanító. A nehézségeket nem hallgatja el, a szenvedésektől nem akar megmenteni. — „Az általnító ezzel szemben könnyítést, álmennyországot ígér. Minden ember menekül a nehézségektől. És hálás annak, aki a terheket leveszi a válláról. Egy életet szinte teljesen tünetmentesen mellékvágányra lehet terelni. Nem is túlságosan nehéz az önmagát nem találó ember boldogtalanságából és harmónia utáni sóvárgásából olyan álomvilágot szőni, amely élvezetesebb, mint a valóság” (Müller Péter).

2. Az sem lehetetlen, hogy Jézus a zsidó messiás-képzettel szemben fogalmazta meg a maga szenvedését és halálát. Péter Messiásnak nevezte Jézust az összes tanítványok füle hallatára. Ettől fogva hívta fel Jézus többször tanítványai figyelmét a szenvedésére és halálára. — De miért van, hogy Jézus egyszerre mondja el szenvedését, megölését, a kereszt felvételének szükségességét, az élet elvesztését? Nem lelkesíteni, bátorítani kellett volna a tanítványokat? Kit emel fel a negatív jövőkép? Kinek a szívét gyújtja lángra a temérdek szenvedés lehetősége? Jézus célja valószínűleg az volt, hogy elmondja: Isten most nem királyi fenségében, hanem a halálba menő Jézus alacsonyságában nyilatkoztatja ki magát. Az ő útja a világhoz a szenvedésen, a megvetettségen és a halálon keresztül vezet. — Ha Jézus így ért el a világhoz, akkor a tanítványnak sem adatik meg másképp.

3. A mai evangéliumnak van egy meghökkentő része: Jézus kemény beszéde Péterrel. Miért sátánozza le, hiszen csak óvni akarta a szenvedésektől úgy, ahogy ősei hitében állt? — Jézus úgy áll szemben Péterrel, mint a démonokkal. Ne a tanítvány akarja megszabni a mester útját. Jézus szeme többet látott, az ő szíve messzebbre érzett. Ezért utasítja Pétert oda, ahol a tanítvány helye van: „Eredj mögém!” (A „Távozz tőlem!” nyelvtanilag és tartalmilag is hibás fordítás.) Jézus nem önmagától akarja eltávolítani Pétert, hanem megvilágítja tévedését, és azért harcol, hogy Péter visszataláljon az igazi helyére. — Csodálom Jézus tiszta világosságát. Az ő életéért aggódó lelkes tanítvány arca mögött felfedezi a Kísértő arcát. — Péter nem sértődött meg Jézus erős szavaira. Nem hagyta el Jézust, nem durcáskodott. Egészséges volt a lelke. — Jézus mint nagyszerű tanító gondoskodott arról, hogy feloldja tanítványai lelki görcseit. Hat nap múlva maga mellé vette Pétert, Jakabot és Jánost, majd a Tábor-hegyen katartikus élményben megmutatta Istennel való kapcsolatának óriási erejét. — A szenvedés és a katarzis, a megtisztulás, megújulás, ujjászületés együtt adja Isten földi országának hangulatát.

Szeptember 5. — Évközi 23. vasárnap — Mt 18,15–20 — Ha vétkezik testvéred

A mai evangélium azt a kérdést veti fel és válaszolja is meg, hogyan kell kereszténykent viselkednem akkor, ha egy másik keresztény vétkezik ellenem. Mitévő legyek akkor, ha testvérem vétkezik ellenem?

Jézus nem biztat arra, hogy szó nélkül nyeljem le. Alighanem tudta, hogy a nyelés csak feszültséget támaszt bennem, a sok nyelésnek pedig egyszer robbanás lesz a következménye, s akkor már aligha lehet normálisan rendezni a dolgokat. Nem; hanem azt mondja: „Menj, fedd meg őt négyszemközt!” Igen, négyszemközt, mielőtt még bárki másnak elbeszélném a dolgot. S egy ilyen négyszemközti beszélgetésben legtöbbször tisztázni lehet az ügyet, mert többnyire kiderül, hogy valami félreértés húzódik meg a másik helytelen magatartása mögött. Megismerve aztán a dolgok hátterét, mindketten meg tudunk bocsátani egymásnak. Egy francia közmondás szerint: Mindent megérteni annyi, mint mindent megbocsátani.

Ha ez a beszélgetés mégsem hozna eredményt, akkor magam mellé kell vennem egy vagy két testvért, és újból föl kell keresnem azt, aki vétkezett ellenem. Persze előzőleg ennek az egy vagy két tanúnak sem szabad mondanom semmit, nem befolyásolhatom, csak megkérhetem őket, hogy jöjjenek velem. Ott aztán előadom az ügyet, a másik is elmondja a magáét, s remélhetem, hogy a tanúk hatására belátja, hogy nem ő a világ közepe, és hajlandó a bűnbánatra.

„Ha azokra sem hallgat” — folytatja Jézus —, „akkor mondd meg az egyház(község)nek!” Ez persze nem azt jelenti, hogy tele kell kürtölnöm a falut vagy a fél várost. Amikor a kereszténység elindult, akkor egy-egy egyház(község) legfeljebb néhány tucat embert jelentett, másrészt pedig ezek az egyházközségek valóban közösségek voltak, melyekbe a tagok szorosan beletartoztak és viszonylag jól ismerték egymást. Egy ilyen közösségben egészen mások a vitás ügyek tisztázásának esélyei, mint egy templomlátogató közönség esetében...

„Ha erre sem hajlandó belátni, hogy hibázott, vedd úgy, mintha pogány volna vagy vámos!” Mit jelent ez? Hogy most már úgy bosszulom meg a rajtam esett sérelmet, ahogy akarom? Szó sincs róla! Ha valóban Jézus mondta ezt a mondatot, és nem a zsinagóga kiközösítő gyakorlatához visszatérő betoldással állunk szemben, akkor ez csak azt jelentheti, hogy ugyanúgy kell ezután is szeretnem azt, aki vétkezett ellenem, mint ezelőtt, hiszen a kereszténynek ugyanúgy kell szeretnie a pogányt és a vámost (nyilvános bűnöst) is, mint keresztény testvérét. Mi hát akkor a különbség? Az, hogy ő már nem szeret engem; olyan, mint a pogány, és nem olyan, mint aki testvérem Krisztusban.

Ez tehát a keresztények közötti konfliktusok megoldásának jézusi útja. — Vajon hányszor próbáltuk már ki? S ha nem ez a módszerünk, csodálkozhatunk-e azon, hogy egyházon belüli feszültségeink oly nehezen oldódnak?

Szeptember 12. — Évközi 24. vasárnap — Mt 18,21–35 — Hetvenszer hétszer

Beszélgetésekben, vitákban olykor fölvetődik az a kérdés, voltaképpen van-e valami különbség egy keresztény meg nem-keresztény, de becsületes ember között, leszámítva azt, hogy az előbbi templomba jár, imádkozik és így tovább. Sőt, sokan kifejezetten hangoztatják, hogy egyáltalán nincs szükség Istenre, vallásra ahhoz, hogy valaki rendes, tisztességes ember legyen. Hát ahhoz nincs is! De ahhoz, hogy keresztény legyen, úgy tűnik, elengedhetetlen. — Hogy mi a különbség a kettő között? Ha más nem, akkor az feltétlenül, amit a mai evangélium követelménye elénk állít: a megbocsátani tudás. Akár csak egyetlen alkalommal is! Hiszen az emberek nagy többsége még erre sem hajlandó: egyetlen jelentéktelen sértést is képesek évekig őrizgetni magukban, keresve, mikor tudnának visszavágni.

Ezért már Péter apostol készsége is egészen rendkívüli, mert hajlandóságot mutat arra, hogy hétszer is megbocsásson annak, aki vétkezett ellene. De Jézus még ennél is többet kíván követőitől: azt, hogy „hetvenszer hétszer" is bocsássanak meg, ha kell, azaz vég nélkül, mindig. Ezerszer, tízezerszer, egy életen keresztül. Olyan ez nekünk, mintha kínaiul lenne. — De Jézus ezt mondta, és egy példabeszéddel megmagyarázta azt is, miért kívánja a folytonos megbocsátást.

Szolgájának egyetlen kérő szavára a király elengedi annak 10 000 talentumos (mai pénzben: 40 millió dolláros!) tartozását; ő kimegy, s találkozik egyik társával, aki 100 dénárral (kb. 35 dollárral) tartozik neki, de még ezt sem tudja kifizetni, s ezért könyörgőre fogja; ő azonban hajthatatlan, és börtönbe veteti. Amikor a király ezt megtudja, kegyetlenül megbünteti a gonosz szolgát, míg az meg nem fizeti egész tartozását.

A szimbolika világos: a király Istent jelképezi, a szolgák bennünket, embereket, a tartozások pedig Istennel, ill. embertársainkkal szembeni bűneinket. Amivel valamennyien el vagyunk adósodva Isten felé, az a 40 millió dollárral érzékeltethető. És Isten egyetlen kérő, bűnbánó szavunkra elengedi ezt. Nem kellene-e akkor nekünk is gondolkodás nélkül megbocsátanunk az ellenünk vétkezőknek, hiszen az ő vétkük ellenünk csak úgy viszonyul a mi Isten elleni vétkeinkhez, mint a 35 dollár a 40 millióhoz?! — Jézus figyelmeztet: Ha nem bocsátunk meg, méghozzá szívből, akkor ránk is kegyetlen sors vár. — Tegyük hozzá: Nem Isten haragja vagy büntetése folytán, hanem magunk okozzuk magunknak a bajt. Ahogyan Jakab levelében olvassuk: „Irgalom nélkül sújtja az ítélet azt, aki nem gyakorolt irgalmasságot. Az irgalmasság azonban győzelmet arat az ítéleten" (2,13). Érthető: Aki elutasítja az irgalmat, az ezzel magát az Abszolút Irgalmat, Istent utasítja el.

Érdemes e tekintetben (is) eltöprengenünk annak a XVI. századi humanista orvosnak az esetén, aki végigolvasván egyszer az evangéliumokat, azt mondta: „Ez vagy nem az evangélium, vagy mi nem vagyunk keresztények!" S mivel az utóbbi lehetőséget elutasította, visszatért orvosi mestersége gyakorlásához.

Szeptember 19. — Évközi 25. vasárnap — Mt 20,1–16 — Irigy szem

A mai evangélium példabeszéde elsősorban Istenről akar elmondani valamit („Én ennek az utolsónak is annyit szánok..."), ám mintegy mellékesen más fontos tanulságokat is rejteget. Ezek közül most az emberi irigységgel kapcsolatosakat vegyük szemügyre.

Minthogy a példabeszédbeli szőlő Isten Országát jelképezi, azt gondolhatnánk, sokan vannak olyanok, akik Isten Országának ügyében irigykednek–vetélkednek: „Én többet tettem Isten Országáért, mint te, nekem több jár..." Nem mintha méltó lenne Isten Országához ez a magatartás, de még mindig mennyivel jobb lenne, ha e tekintetben irigykednének–vetélkednének az emberek. Ha ebben nem is, mennyi mindenben jellemző, hogy irigy szemmel tekintenek–tekintünk egymásra, és kérdezzük: Miért a *másik* nyert a lottón, miért ven *neki* jó beszédkészsége, jó alakja, megnyerő külseje, miért az *ő* gyerekét vették föl az egyetemre, miért kapott *ő* jó állást, jutott *ő* szép lakáshoz? És így tovább. Miért érdemel az a *másik* több jót? Pedig *én* többet dolgoztam, szorgalmasabban tanultam, jobban rászorulok, becsületesebb ember vagyok...

Aki csak szikráját is érzi magában ennek az irigységnek, annak érdemes elgondolkodnia: Valóban cserélne-e azzal a *másikkal*? Mindenben? Csak a másik kocsiját cserélné-e el, vagy annak családi problémáit is? Csak a lakását, nyaralóját, vagy annak aggodalmaskodását, békétlenségét is? Csak a fizetését, vagy annak lelki sebeit, belső fájdalmait is? Csak a másik boldog családi életét, vagy annak titkos betegségét is? Egész batyut — egész batyuért? Valóban?

Az irigy szemű ember sajátos bandzsaságban szenved: az egyik szemével folyton arra pislog, mit kapott ő, a másikkal arra, mit kapott a másik ember. Ebben a folytonos összehasonlításban mindig szegénynek, szerencsétlennek fogja érezni önmagát, soha nem lesz képes észrevenni Isten jóságát, nem fogja meglátni, mennyi mindent kapott, mi mindene van, számára Isten csak szeszélyes, igazságtalan, vak sors lehet. Az irigy szemű ember mindig boldogtalan; mert sosem tud örülni, sosem tud hálás lenni.

Ha megtanuljuk fölismerni, mennyivel többet kapunk naponta, mint amennyit megérdemlünk... akkor majd nem marad időnk–kedvünk arra, hogy irigykedjünk és panaszkodjunk. S akkor lassanként megtanulhatjuk azt is, hogy olyan jóságos szemmel nézzük a világot, amilyennel Isten nézi, aki az utolsónak is annyit szán...

Szeptember 26. — Évközi 26. vasárnap — Mt 21,28–32 — A Szentírás vasárnapja

Vasárnapról–vasárnapra a Szentírásból, az Ó- és Újszövetség könyveiből olvasunk fel részleteket, mert úgy tudjuk, hogy a Szentírás tévedhetetlenül közvetíti számunkra Isten szavát, és mert mi Isten szavához akarunk igazodni. De nemcsak felolvassuk (vagy otthon elolvassuk) a Szentírást, hanem — akár akarjuk, akár nem — egyúttal mindig értelmezzük, magyarázzuk is, akár a prédikációban, akár az egyéni vagy családi olvasás során. És itt kezdődnek a problémák: Hogyan kell helyesen értelmezni? Ki magyarázza helyesen?

Tanulságos szemügyre vennünk, hogyan viszonyult Jézus a Szentíráshoz,

konkrétan az Ószövetséghez. A legalkalmasabb példa erre alighanem a názáreti eset (Lk 4,16–30).

Szombaton Jézus szokása szerint bemegy a zsinagógába, szólásra jelentkezik, s Izajás könyvéből olvas fel egy szakaszt. Ez azt mutatja, hogy Számára is valamiféle tekintély, kiindulópont a Szentírás. De ha összehasonlítjuk a Lukács evangéliuma szerint Általa felolvasott szöveget Izajás eredeti szövegével, akkor két megdöbbentő dolgot tapasztalunk. Az egyik: Jézus *hozzátett* egy félmondatot a Szentírás eredeti szövegéhez: „... hogy az elvakítottak ismét látni tudjanak”. A másik: Jézus *elvett* egy félmondatot a Szentírás eredeti szövegéből: „...és bosszújának napját” (a „... hogy hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét” után).

Valami rettenetes dolgot művelt Jézus: Hozzányúlt a szent szöveghez (v.ö. Jel 22,18–19) — a teljes nyilvánosság előtt — az istentiszteleten — s nemcsak a magyarázatban, hanem már magában a fölolvasásban!

Mit látunk tehát Jézusnál? Egyfelől azt, hogy tisztelte a Szentírást; fontos kiindulópont, eligazodási pont volt Számára, Isten üzenetének egyik forrása, „Isten szava”. Másfelől pedig azt, hogy nem tisztelte a Szentírást, amikor úgy látta, hogy az nem tükrözi vissza pontosan Isten gondolatait, szándékait; azaz: nem kezelte tabuként a Szentírást, nem tartotta abszolútnak, és saját istenismerete alapján fölülbírálta. Nyugodtan mondhatjuk: válogatott a Szentírásban. „Válogat” — ezt is jelenti a görög *haireó* ige, amelyből a *heretikus*, magyarul „eretnek” szó származik!...

Ennek ellenére is Jézus a példaképünk — a Szentíráshoz való viszonyukban is: Egyrészt a Szentírás vezérfonalunk marad az Istennek tetsző élet útján, másrészt viszont nem kezelhetjük tabuként: „A betű öl, a Lélek tesz elevenné” (2 Kor 3,6). A Szent Lélek, Isten Lelke vezet el minket fokról-fokra a teljes igazságra — a Szentírás segítségével, vagy épp a Szentírás ellenére.

Olvasói levél

Tisztelt „Érted vagyok”!

Nem kenyerem a cirkalmas énfitogtatás, a sunyi oldalvágásokkal tűzdelt mellébeszélés. Az egyenes beszédet szeretem, bár az nem nagyon kifizetődő még ebben a világban. Ebből a szempontból meg lehetek elégedve a lap 1993. évi 3. számában a „Májusi közhelyünk” „Apád lehetnék” cikkével. Nyíltan és leplezetlenül kimondja: Köpjük szemen azt, aki „a tisztelet alapjául az életkort teszi meg”! Ha egészen élesen fogalmazok, úgy is mondhatom, hogy Isten IV. parancsolata van szemen köpve a cikkben: „Tiszteld szüleidet...”, akik tudvalevően idősebbek, és éppen ezen az alapon jár nekik a tisztelet, akkor is, ha erkölcsileg nálunk gyarlóbbak (?), értelemben fogyatékosabbak.

Ugyanezen az alapon az emberiség közmeggyőződése, hogy másoknak is kijár a tisztelet, ha nálunk (lényegesebben) idősebbek, még abban az esetben is, ha történetesen közbűntényesek, vagy ehhez hasonló fokú erkölcsi fogyatékosságban szenvednek. Természetesen nem a megkülönböztetett, csak a szülőknek kijáró tisztelet. Ezt csak rablólovagok és Lenin-fiúk (Gestapo, KGB stb.) „hatálytalanították” még ez idáig — ép erkölcsi érzékű ember érzi, hogy az idős(ebb) ember igényli a tiszteletet — „eleve” —, mint ahogy az óvodás kortól felfelé mindenki, szinte fokozódó ütemben.

Ezen az alapon — a „gerontokrácia ideológiai alapján” — az idősek is megkérdőjelezhetnék a fiatalok iránti tiszteletet. (Mellesleg a kommunizmus alatt sem találkoztam ilyen demagóg agyszüleménnyel, pedig tudvalevő, hogy akkor egymásnak akarták uszítani a generációkat, kiélezve az életkori különbségeket. Oszd meg és uralkodj!) Márpedig azt is mindenki érzi, hogy a fiatalnak is — „eleve” — kijár a tisztelet, emberméltósági alapon.

Ha tiszteljük egymást, az még nem „belső vágyként mindenképp” jelen lévő „engedelmességre kényszeríteni” akarás; csak azt adjuk meg egymásnak mi emberek, amit már Isten is megadott: tiszteletet az Isten-képmású embernek.

Remélem, a Szerző is eljut egykor az erkölcsi magaslatnak erre a fokára. Az életkorban — és bölcsességben — való előrehaladás pedig majd azt a felismerést is meghozza, hogy a „cinikus és pesszimista tudás” leleplezésekor (is) aláírja a nevét. Neki és egyben minden munkatársnak jó egészséget kíván — hogy együtt tanuljunk majd (100 évesek, bohó 50 évesek és még fiatalabbak) magasröptű szellemiségéből e lap hasábjain — egy 47 éves olvasó:

V. F.
Budapest
(teljes név és cím)

(A szerző sajnálja, hogy — véleménye szerint — Olvasója nem értette meg mondanivalóját; neve és címe bárki számára hozzáférhető a szerkesztőségben.)

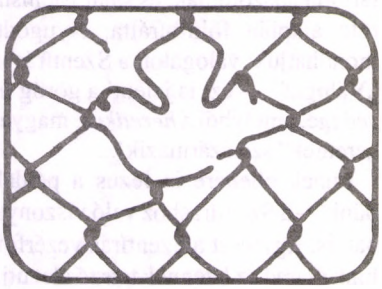

Szivárvány a menekülttábor felett

Benyomások és tapasztalatok egy horvátországi menekülttáborban

Május 6-9-én részt vettünk a hollandiai Elspeetben a Church and Peace konferencián. A rövidnek bizonyult néhány nap alatt nagyon sok barátságot kötöttünk, ismerkedhettünk meg sok, a Bokorhoz hasonló célkitűzésű, gondolkodású emberrel, és nem győztünk mesélni nekik a hazai helyzetről, kezdeményezésekről. A személyes élményeket nehéz átadni, így most inkább egy olyan próbálkozásukról számolunk be, amely nagyon felkeltette az érdeklődésünket és amelyben a mi segítségünkre is számítanak.

A németországi mennoniták tavaly szeptember óta a Horvátországban működő (a békeövezetű Splitben és a Brac-szigeten), elsősorban muzulmán vallású boszniai menekültek táborába szerveznek ún. „építőtáborokat”, amelyekkel aktívan szeretnék segíteni a menekülttáborok életét.

Mindazoknak, aki érdeklődnek a munka iránt, részletes információs anyagot küldünk a személyes felkészítésről, a tábor felépítéséről és egyáltalán magáról a menekültek problémáiról.

A jelentkezéseket a következő címre küldjétek: Vadovics Mariann, 8000 Székesfehérvár, Gödör u. 10.

Kezdeményezés egy menekülttáborban. A barátok és az ismerősök rokonszenvvel, (indokolatlan) csodálattal fogadják, de kétellyel is. (Nem inkább segélyekre lenne szükségük, mint emberekre?)

13 önként vállalkozó jelentkezett a dél-német mennonita közösségek és a mennonita békebizottságok fiataljainak nagyon rövid lejáratú felhívására. Nemzetközi volt a csoportunk egy svájci nő, egy amerikai férfi és egy angol kvéker részvételével. Élelmiszerekkel, gyógyszerekkel és ruhákkal felpakolva indultunk el október 11-én 3 teherautóval Sutivanba, egy kis helységbe a Brac szigeten, Splitnél. Ezt a tábort a Suncokret (Napraforgó) hozta létre. Egy horvát háborúellenes kampány része volt, amely ilyen kezdeményezésekre szólított fel.

Miért mentünk? A legtöbben közülünk saját tehetetlenségünkről beszéltünk, melyet az ajtónk előtt éreztünk az embertelen háború láttán. Nem akartunk hozzászokni a napi hírekhez anélkül, hogy valamit a háború és hatásai ellen ne tennénk. Jézust sem hagyja ez hidegen. Szolidárisak akartunk lenni azokkal, akik a háborútól, a menekléstől és a tábori élettől szenvednek. Meghallgatni, együttérezni és segíteni akartunk ott, ahol nagy szükség van erre. A remény jele akartunk lenni, és reméltük, hogy tábori életünk és munkánk által valami megtapasztalható lesz Jézus evangéliumából.

Mintegy 400 boszniai menekült él Sutivanban. Legtöbbjük muzulmán, bár erősen szekularizáltak. Eddigi életükben vallásuk alig kapott szerepet. Ezt a háború megváltoztathatja.

Egy ipari üzem nyári létesítménye működik táborként. Összehasonlítva más táborokkal ez egy „4 csillagos” szállás, közvetlenül a tenger mellett, kilátással a szemben fekvő Splitre és a tengerpart hegyeire. Elképzelhetetlen, hogy a hegyek mögött kegyetlen háború tombol. 125 km-re innen Szarajevót 24 órán át lőtték és a város romokban hevert. Más harcterek még közelebb vannak. A Brac sziget idillikus és békés. Szinte olyan a hangulatom, mintha szabadságon lennék. A háború innen még olyan távol van! Mégis gyorsan felfedezem romboló hatását itt is, az emberekben.

Itt a táborban látszólag nem megy rosszul az élet. A menekült asszonyok közül sokan jól öltözöttek, sminkeltek. Természetesen hamar feltűnik, hogy ugyanazt a jó ruhát egy hétig kell hordaniuk, mert az egész ruhásszekrényt nem hozhatták magukkal. Nem élnek luxusban. A szegénység elkezdődött, s néhány ízléses ruhadarabon is átszűrődik.

Egészen hétköznapi embereket ismerek meg. Akár szomszédaim is lehetnének. Az egykori vendégmunkás a nemrég berendezett autószerelőműhelyével, melyet most leromboltak. A butiktulajdonosnő, a műkereskedőnő, az angoltanárnő, az irodai alkalmazott, a tornatanár vagy a zenész, most hangszer nélkül. Sokan közülük már kb. 6 hónapja vannak a táborban, elmenekültek a lerombolt városokból, a fenyegető támadások elől, vagy a szomszédok és a jó ismerősök űzték el őket házaikból, akik hirtelen ellenségekké váltak. A legtöbb közülük asszony és gyerek. Eltekintve egy pár kivételtől csak néhány idős férfi él a táborban. A legtöbb férj, apa és fiú a hadseregben harcol. Néhányan alkalomadtán egy pár napra szabadságra jönnek a táborba a családjukhoz. Szívet tépő búcsúzási jelenetek követik a néhány napos együttlétet. Ki tudja, talán ez volt az utolsó alkalom.

Milyen bénultan ülnek itt az emberek a táborban, s nem tudnak magukkal semmit sem kezdeni. Bénultan a félelemtől, a reménytelenségtől, a gyásztól, az idegességtől. Senki sem vette még eddig a fáradságot, hogy pl. a gyerekeknek egy hintát felakasszon és egy labdát szerezzen. Senki nem játszott és énekelt

velük, a felnőttekkel sem kezdett senki semmit, hogy kihozza őket a letargiából.

A táborban feszült a hangulat. A félelem, a bizalmatlanság, a rosszakarat, az irigység mozgatja az embereket. Az elfojtott konfliktus akkor tör ki nyíltan, amikor az általunk hozott segélyek elosztására kerül sor. Félő, hogy zűrzavarral végződik. Ezért közgyűlésre hívunk mindenkit. Agresszív és forró a hangulat. Mivel alig bíznak meg egymásban, a mi semleges álláspontunk a döntő a konfliktus megoldásában. Együtt dolgozunk ki tervet, hogyan lehet a segélyeket igazságosan és kielégítően elosztani. Két nehéz nap ez mindenkinek.

Nehezen megy a fejembe, hogy a táborban az emberek még soha nem ültek össze, hogy bármilyen kezdeményezést kidolgozzanak, hogy a táboréletüket valamivel pozitívabbá tegyék. „Háború nemcsak ott van, hanem itt a táborban a fejünkben is” — magyarázza kétségbeesve Mirjana, a tolmácsnőnk.

A tulajdonképpeni feladatunk az, hogy a gyerekekkel és a fiatalokkal dolgozzunk. Kb. 100 gyerek vesz részt a szabadidős programokon. Délelőttönként és délutánonként különböző tevékenységeket szervezünk, mint pl. sport, játékok a szabadban, angol- és németoktatás, barkácsolás, festés, bőrmunkák. Sok anya jön pólókat festeni. Ez jó alkalom új ruhadarabot szerezni. Egy kötőkört is alakítottunk. A felnőttek hirtelen aktívak és kezdeményezők lettek. A gyermekeiktől tanulnak. Amikor a gyermekekkel énekelünk, felfedezünk egy mozgássérült zenészt. Sugárzó szemekkel pengeti a gitárt és hamarosan el készül az „If you 're happy and you know it...” kezdetű dal horvát fordítása, valamint a Sárga tengeralattjáró átköltése boszniai dallá. A végén odaadjuk neki a gitárt ajándékba, hogy a gyerekekkel az éneklés és zenélés ne szűnjék meg akkor sem, ha mi elmegyünk. A mi programunk is folytatódik. A gyerekeknek beindul a hónapok óta tervezett iskola.

Az egész tábor csúcspontja: Egyik este egy saját készítésű lampionokból álló hosszú vonat a strand mellett végigmegy az előkészített tábortűzhöz. Néhány gyerekdal, Szent Márton története és az ehhez kapcsolódó ajándékok (jelen esetben két láda mandarin) után valami egészen különleges történik, amit mi is csak utólag tudunk felfogni. A felnőttek elkezdenek boszniai népdalokat és szerelmes dalokat énekelni. Hónapok óta először legyőzték mély depressziójukat és felszabadultan vidám dalokat énekelnek. Sokak számára ez felejthetetlen élmény volt, utána többször is elmondják nekünk. Újra és újra erről a csodálatos estéről beszélünk. Érezzük, és halljuk is, hogy a táborban élésünk az embereknek bátorságot és remény ad. „Felébresztettetek minket” — így nevezi ezt egy asszony. A nekünk tulajdonított hála túl sok, amit mi ott tettünk, voltaképpen egyszerű és magától értetődő.

„Csak én tudom, mi a tervem veletek — mondja az Úr, — ezek a tervek a békére vonatkoznak, nem a pusztulásra, mert reménységgel teli jövőt szánok nektek” (Jer 29,11). Ezt az igét kaptuk útravalóul, amikor otthonról eljöttünk. Érzem, hogy Isten megtartotta az ígéretét. A táborban mindenki megtapasztalt valamit az Ő békéjéből. Meglepett minket, ahogy a menekültek közül sokan egységnek gondolják csoportunkat. Azt hiszik, hogy már régóta barátok vagyunk. Valójában legtöbben előtte nem is ismertük egymást, vagy csak futólag. Tényleg kölcsönösen kiegészítjük egymást. Ez nem véletlen, hanem Isten ajándéka.

Személyes kapcsolatok jöttek létre, melyek részben továbbmélyültek. Meghallgattuk sorsukat, fájdalmukat, félelmeiket és reményeiket. A nyelv gyakran szabott határt a beszélgetésnek, de az együttérzésnek vannak nem verbális jelei is. Gyakran hallottuk: „Korábban soha nem imádkoztam, de a meneküléskor elkezdtem imádkozni.” Sok imát mondtak el ott. Kívánom és imádkozom érte, hogy Isten megválaszolja ezeket, és egyre több ember ismerje meg Istent. Meglepő volt, hogy milyen nyíltak és készek voltak arra, hogy az Istenről és a hitről beszélgessünk. Ezelőtt még soha nem hallottam ilyen mélyreható és őszinte kérdéseket. Így természetes volt az általunk vitt nyolc horvát nyelvű biblia továbbadása.

A búcsúzás nehéz volt. Mi ugyanolyan szomorúak voltunk, mint az emberek a táborban. Sírtunk. Hogyan folytatódik a táborélet? Nemsokára a Suncokret egy másik önkéntes csoportja jön. De mi is gondolkozunk, mi legyen a következő lépésünk.

Mi lesz itt az emberekkel? Mi lesz a félelmeikből, aggályaikból és reményeikből? Ilyen búcsúgondolatokkal megyünk a kompra ezen az esős reggelen. A komp elindul, mi állunk a fedélzeten, visszanézünk a szigetre és nem hiszünk a szemünknek: szivárvány van az égen a „mi helyünk”, Sutivan felett. A szivárvány Isten hűségének a jele. Megértem, hogy mit akar ezzel Isten mondani: Én itt maradok az emberekkel Sutivanban akkor is, ha ti hazamentek.

Frieder Boller

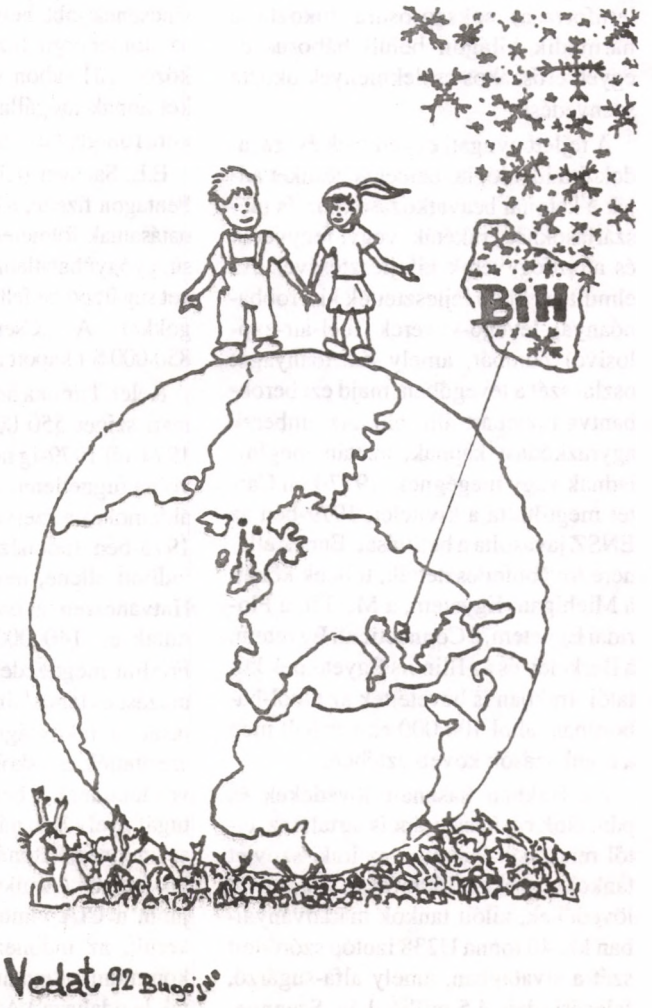

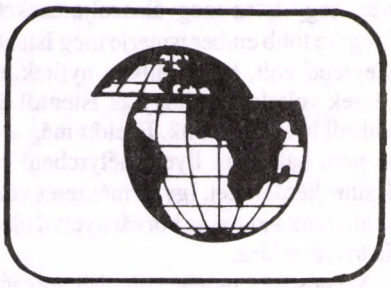

Gyilkosok vagyunk?

A világválság jelen állapotában az ökológiai katasztrófa fenyegető réme csak egyike a jelzés értékű következményeknek. Tudjuk, hogy túlságosan elbonyolítottuk az életünket. Túl sok energiát, anyagot veszünk igénybe, egyre több mérgező hulladékot, szemetet termelünk azért, hogy a társadalmi munkamegosztás nyugati-fehér szerkezetének pillanatnyi — számunkra igen kényelmes — rendszerét fönntarthassuk. Biológiai energiaszükségletünknek több, mint tizenháromszorosát fogyasztjuk el mellesleg, átlagosan. Valójában a világ népességének (fehérbőrű) 25%-a foglalja le az energia és egyéb erőforrások háromnegyedét.

Tudjuk, hogy súlyosan igazságtalan és életveszélyes az, ahogyan élünk, mégsem teszünk a változásért túl sokat. Hiszen a bajok szerkezeti jellegűek, és ezeken mit sem változtathatunk egyénileg. Sajnáljuk az éhezőket, az éhenpusztuló milliókat, a nyomorban élőket, de igazából nem érezzük felelősnek magunkat a kialakult helyzetért. Nem érzékeljük a kapcsolatot és az összefüggést saját életmódunk, életszínvonalunk és a harmadik világ népeinek nyomora között. Ezen a sajátos vakságon szeretnék változtatni az alábbi összefoglalóval.

A GAIA sajtószemle ezévi 230–232. számaiban Pi. (Dr. György Lajos) az ASA News, a Third World Resurgence és a Wise News Communique jó néhány olyan cikkét ismerteti, amelyek a harmadik világ szenvedő népeinek kiszolgáltatott helyzetét rajzolják meg.

1. Politikai gyilkosságok

A modern haditechnika eladása (a gazdag fehérek egyik legfőbb jövedelemforrása) sokszorosára fokozta a harmadik világon belüli háborús és egyéb erőszakos cselekmények okozta szenvedést.

A fejlett nyugati egyetemek évszázadok óta ideológiai beleegyezésüket adják a katonai beavatkozásokhoz és mészárlásokhoz, rakéták, vegyi fegyverek és atomfegyverek kifejlesztésével. Az elmúlt években fejlesztették ki a robbanóanyag-levegő-keverék (fuel-air-explosive) bombát, amely tüzelőanyagot oszlat szét a levegőben, majd ezt berobbantva tűzvihart állít elő. Az emberek agyrázkódást kapnak, azután megfulladnak vagy megégnek. 1977-ben Carter megtiltotta a kivitelét, 1979-ben az ENSZ javasolta a betiltását. Ennek ellenére továbbfejlesztették, többek között a Michigani Egyetem, a McGill, a Floridai Egyetem, a Connecticuti Egyetem, a Berkeley és az Illinois Egyetemek kutatói. Irakban is bevetették az Öböl-háborúban, ahol 100 000 ember halt meg a bombázások következtében.

Az Irakban használt lövedékek és páncélok borítása uránt is tartalmaz, ettől rendkívül kemény, az iraki szovjet tankokat ezekkel lőtték át. A felrobbant lövedékek, kilőtt tankok maradványaiban kb. 40 tonna U238 izotóp szóródott szét a sivatagban, amely alfa-sugárzó, felezési ideje 4,5 milliárd év. Szennyezett a sivatag, a talaj- és felszini vizek, az állatok és emberek csontjai és veséje. A tüdőbe kerülő U-por rákot okoz. Különösen a gyerekek veszélyeztetettek. Irakban gyorsan nő a gyermekkori rákos megbetegedések és a leukémiás esetek száma. A háború polgári áldozatainak száma még nem végleges, de a fegyvergyárosok már biztos, hogy jól jártak.

A fehér társadalmak kirekesztett, kiszolgáltatott tagjai, a rabok és a betegek sincsenek jobb helyzetben. A NASA és az atomenergia bizottság 1963 és 1973 között 131 rabon végeztetett kísérleteket annak megállapítására, hogy mekkora röntgenbesugárzás okoz sterilitást.

E.L. Saenger (Cincinnati) kísérleteit a Pentagon fizette, a harctéri sugárterhelés hatásainak fölmérésére. 87 szegény sorsú, gyógyíthatatlannak tartott rákos beteget sugárzott be feltételezett harctéri adagokkal. A „Csendes mészárlás”-ért 850 000 $-t kapott az egyetem.

Kelet-Timor a holland-portugál gyarmati sziget 550 000 lakosú keleti fele 1974-től 1979-ig tartó folyamatban vált volna függetlenné a Fretlin nevű szociáldemokrata szervezet vezetésével, ám 1975-ben Indonézia katonai támadást indított ellene, lerohanta és elfoglalta. Hatvanezren a bombázásokban pusztultak el, 140 000 ember éhenhalt, a Fretlint megtizedelték. Megtiltották az utazást és társadalmi szervezetek alakítását, a lakosságot városokba kényszerítették, az iskolákban indonéz nyelven tanítanak, a bennszülött vagy a portugál nyelv használata bűncselekmény, az indonéz katonák kínozzák, irtják a lakosságot. (Amikor az indonéz katonai junta a CIA támogatásával hatalomra került, az indonéz katonák egymillió kommunista-gyanús embert mészároltak le odahaza.) A legtöbb nyugati kormány, így az Egyesült Államok és Ausztrália kormánya is tudta, mi történik Kelet-Timoron. Az indonéz hadsereg fegyvereinek 90%-a amerikai eredetű. Ford és Kissinger 48 órával az invázió előtt találkoztak az indonéz elnökkel, Suhartoval. Az ENSZ BT határozatai semmit nem értek, mert az USA megakadályozott minden érdemleges lépést — nem úgy, mint Kuwait ügyében. Ausztrália 1989-ben megegyezett Indonéziával a Timor-tengeri olaj- és gázlelőhelyek közös kitermeléséről.

Thaiföldön 1932 óta 18 államcsínyt szerveztek a katonák, ezek fele sikeres volt, átlagosan négy évenként vezettek be új alkotmányt. Legutóbb 1992. május 17–22. között több ezer embert letartóztattak és ezret meggyilkoltak a katonák és a rendőrök. Egy helyi jogászprofesszor szerint a lakosság lemészárlását elrendelő miniszterelnök eltávolítása csak kisebb plasztikai műtét a parancsuralmi rendszeren.

2. Erőforrásokért elkövetett gyilkosságok

A bennszülött népek életének közös vonása, hogy elvették a földjüket, kiszorultak a társadalomból, és szegények. Beolvadásra ítéltettek, s ha nem hajlandók beolvadni, kipusztítják őket. A föld lakosságának kb. 4%-a, több mint 200 millió ember 2000 féle népcsoporthoz tartozik, a gyarmatosítók szóhasználatában ők a „törzsi népek”, bennszülöttek, őslakók. A fenti szám alulbecsült, Peruban pl. egyszerűen parasztoknak nevezik őket. A gyarmatosítók a Karib-térségben, Tasmániában, Ausztráliában és a Fülöp-szigeteken megtizedelték vagy teljesen kiirtották a törzsi népeket. Amazónia ötmilliós lakossága 500 000-re apadt. El Salvador-

ban csak az 1932-es évben 35 000 indiánt öltek meg.

Az őslakók szemléletében a föld nem a hatalom és az uralom forrása, hanem szent dolog, amelyet nem lehet venni és eladni. Élő hely, a társadalmi szervezet alapja, gazdasági rendszer. Eredeti életmódjuk az emberi társadalom alternatíváját jelentheti a mai világválságban. Erőszak helyett szeretet, habzsolás helyett szükséglet, uralom helyett összhang, halál helyett élet a néhai törzsi életmód jellemzője. Ezzel szemben a nyugati társadalmak ma a legnagyobb fenyegetést jelentik az emberiség és a bolygó számára.

A gyarmatosítók szerint ha a tulajdon nem egyéni, akkor senkié sem, s a közösségi törvényeket, szabályokat a kapitalizmus törvényeivel váltották föl. 1788-ban egész Ausztrália terra nulliusnak nyilvánítottatott, pedig legalább kétmillió ember élt akkor ott. 1967-ig az őslakosoknak nem voltak politikai jogai. Az elvett földek korlátozott kárpótlására 1983-ban gondoltak először. De csak az atomrobbantás, az uránbányászat és a fehér telepesek földigényének kielégítése után. Indiában 52 millió ember tartozik a legalacsonyabb kaszt alatt álló „törzsi népek"-hez, nekik nincs joguk a földhöz. Brazíliában a telepesek, favágók, marhatenyésztők, bányászok gyarmatosítják Amazóniát. Paraguayban a Guarani indiánok földjét adták el befektetőknek. Venezuelában és Brazíliában 18 000 yanomamo küzd az életéért, aranyásók és bányászok terjeszkedése ellen. Vadásznak, madarakat, gyümölcsöket és majmokat esznek, megművelt földjeiket 3 évente elhagyják. Ma már nincs haluk, a folyóikat megmérgezték, rezervátumba akarják kényszeríteni őket, ahol tilos a halászat, vadászat, gyűjtögetés.

A gyarmatosítás után az egykori hódítók kulturális és gazdasági egyeduralma továbbra is rabszolgasorban tartja az őslakókat, arra kényszerítve őket, hogy az elnyomó rendszer részévé váljanak.

A nukleáris társadalom és a rasszizmus egymást kiegészítő, támogató fogalmak. A nukleáris társadalmat nem lehet fönntartani bizonyos emberfajták hátrányos megkülönböztetése nélkül, másrészt egy rasszista társadalom nem állhat fenn nukleáris fegyverek nélkül. A Csernobilból kiszabadult szennyezés létében fenyegeti a Skandinávia északi részén élő Sami törzset, amely rénszarvasokból él. A föld uránbányáit többnyire törzsi népek lakóhelyein nyitották meg. Az USÁ-ban a navajo indiánok földjén, Ausztráliában a kokotha nép földjén, Kanadában a cree indiánoknál. Indiában gyakran törzsi népek területén bányásznak uránt, a földalatti munkákon a bányászok 95%-a őslakó. Se szakszervezet, se politikai párt nem törődik a lakosság vagy a bányászok sugárterhelésével. A kísérleti robbantásokat a franciák a Tahiti-szigeteken végzik, az amerikaiak a Marshall-szigeteken, az oroszok a kazah, szamojéd, hanti, mansi, evemks, csukcs területeken.

Egy tibeti falu (Amdo tartományban) 500 lakosa közül az elmúlt három évben 35-en haltak meg, mert a bányameddő szennyezte az ivóvizet. Az emberek szomjasak voltak, a székletük fekete lett. Néhány emberrel láz és hasmenéses tünetek közepette órák alatt végzett a szennyezés, mások napokig húzták. Állatok is elpusztultak. 1980-ban kezdték a bányászatot a kínaiak, védőruhában, kétórás váltásokkal, erős őrség fedezete alatt. A helybelieknek azt mondták, aranyat bányásznak, és a víz iható. Valószínűleg urániumot, vagy más rádióaktív ércet bányásznak itt.

3. Nyereségvágyból elkövetett gyilkosságok

Csernobil a harmadik világot is eléri a szennyezett mezőgazdasági termékek útján. Közel ötven esetet regisztráltak, amikor radioaktív szennyezettségű élelmiszert kíséreltek meg bejuttatni a harmadik világ valamelyik országába 1986 és 1989 között. Lengyel, holland, francia, dán, svájci, belga és angol tejpor, ír vaj, lengyel és cseh hús, angol bárány, francia sajt, angol, svájci és cseh csokoládé, lengyel lekvár szerepel a fertőzött szállítmányok között.

A McDonalds gyorsétkezdéi behálózzák a harmadik világot is. A cégnek 53 országban 3355 egysége működik, újabban a FÁK országaiban is terjeszkednek. Az az egyoldalú, zsíros táplálék, amelyet ezekben adnak, elősegíti a daganatos és szívbetegségek kialakulását. A napi kalóriaszükségletnek max. 30%-a származhatnék zsírból, a McDonalds ételekben ez 40–50%-ot is elérhet. Japánban egyértelmű összefüggés van a gyorsétkeztetés elterjedése és a daganatos és szívbetegségek arányának növekedése között.

A nemzetközi adósságválság elsősorban politikai jelenség. A Valutaalap és a Világbank ma a leghatalmasabb politikai intézmények, amelyek alapítóik érdekeinek megfelelően csendesen legyőztek sok harmadik világbeli országot, és uralkodnak döntéshozóik felett. A fejletlen országok adósságállománya 1982 és 1990 között 61%-kal nőtt, de van, ahol 113%-kal. Clausewitz szerint: „A háború erőszakos cselekedet, amelynek célja, hogy az ellenfelet saját akaratunk végrehajtására kényszerítsük." A fenti két intézmény tevékenysége teljesen beleillik e meghatározásba.

Ha sokáig azt hihettük is, csak a hetedik parancsolat ellen vétünk, amikor gazdagok módjára élünk egy szegény világban, most már látnunk kell, az ötödik parancsolat ellen is ugyanúgy vétkezünk. Konkrétan most és minden percben embereket gyilkolunk meg a világ másik felén, mert ragaszkodunk a kényelemhez és a biztonsághoz. Remélem, a fenti sorokat olvasva egyre rosszabb lelkiismerettel tudjuk csak folytatni eddig életmódunkat.

D. Jenő

E számunk grafikáit
a közelmúltban elhúnyt Seyfried Hedvig rajzaiból válogattuk.

TARTALOM

Ünnepi bevezető
Győrffy György: István király és műve 2
Könyvismertetés
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (II. rész) 3–6
Interjú
Amikor az ember eléri a 65-öt (A KNA kérdezi Hans Küng-öt) . . . 7–8
Erőszakmentesség
ALBA-konferencia az általános hadkötelezettség ellen:
Bevezető ismertetés (Merza József) 11
Bizik László: Tisztelet Don Quijoténak 12
Szabad-e dönteni önmagunkról? (Konrád György levele) . . .13
Gromon András: Szabad-e bálványozni az államot? 14
Balla Lajos László: Szolgálatmegtagadás a Vajdaságban .14–15
Az „Ébredő egyház" találkozójának zárónyilatkozata 16
Gyerekeknek Moha-mese
A veszekedés művészete 17–18
Karitász
Vincze Endre: Beszélő számítógép 19–20
Frieder Boller: Szivárvány a menekültábor fölött 28–29
Közösségi élet
Reinhard Corr: Keresztényként élni Németországban 21–22
Elmélkedések
Gergely G. András: A Miatyánk (II. rész) 9–10
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 23–27
Ökológia
D. Jenő: Gyilkosok vagyunk? 30–31
Közhelyek
Júliusra: „Nyugodtan akarok aludni" 6
Augusztusra: „Úgy viselkedni, ahogy illik" 22
Olvasói levél
Tisztelt „Érted Vagyok"! (V.F.) 27

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

IV/4. (20.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5—6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak.
Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltatóüzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.

The materials published by the „Érted vagyok" can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

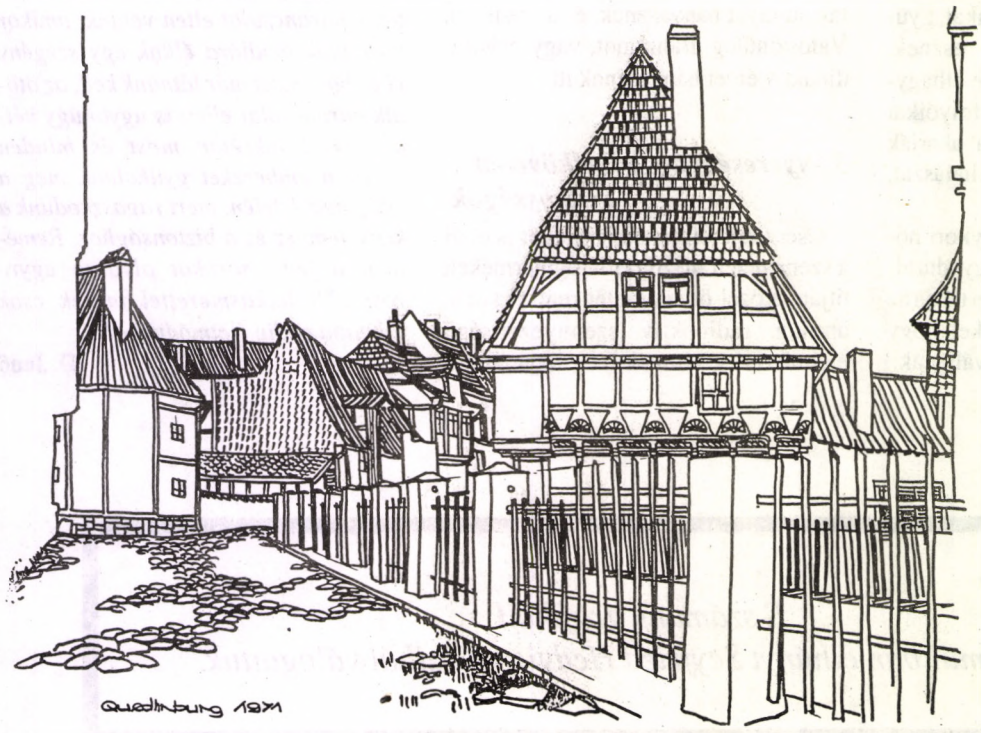

HIBA-IGAZÍTÁS

Az "Érted vagyok" idei különszámának 10. oldalán, ***Nyíri Tamás*** hozzászólásában egy mondat tévesen jelent meg: "...katolikus képviselő nem ül ma a parlamentben". Helyesen: *"... katolikus papképviselő nem ül ma a parlamentben".*

A 22. oldal alján és a 23. oldal tetején ***Merza József*** hozzászólásában a "kommunista" és "kommunisták" helyett *"humanista"* és *"humanisták"* olvasandó.

A Szerzők és Olvasóink elnézését kérjük!

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV. évf. 5. szám
1993. október
50,— Ft

A gyilkos kamat

Jézus, a férfi

A vallástipró

Interjú

Te is lehetsz menekült

Moha-mese

Korunk egy igaz embere

Szép, új, ökologikus világ

Kiszely Károly

A gyilkos kamat

A jelenlegi agresszív természetrombolás, környezetpusztítás alapoka a nemzetközi pénzrendszer, a gyilkos kamat, mely rablógazdálkodást kényszerít a világra, és irreális módon szembeállítja az ökonómiát az ökológiával.

Két nagy rendszer, a természetes piacgazdaság és a kamatos pénzrendszer működését ismerjük. Szokás az elsőt „statikusnak", a másikat „dinamikusnak" nevezni. A „dinamikus" jelző szinte kizárólag pozitív, a „statikus" pejorativ értelemben használatos — anélkül, hogy ez a jelentéstartalom igazolható lenne. Az ember természetes biológiai-pszichológiai ritmusához képest azonban a túl dinamikus és túl statikus életforma egyaránt rossz. A mai szóhasználat a természetellenesen-egyoldalúan dinamikus életformát nevezi „jó értelemben" dinamikusnak, a dinamizmus és stabilitás egészséges ötvözetét pedig statikusnak. A természetes piacgazdaság, azaz a (viszonylag) statikus gazdasági rendszer az őskorban, ókorban, középkorban létezett (nyomokban még ma is él). A „dinamikus", azaz a kamatos pénzrendszer manipulálta piacgazdaság a középkor végén, de teljes valóságában az újkorban jelent meg.

A természetes piacgazdaság életképes rendszer, mert saját létföltételeit nem emészti fel. Több ezer évig élt, szaporodott, és *fejlődött* e rendszerben az emberiség. A kamatos pénzrendszer vezérelte piacgazdaság az újkor rendszere. *Agresszív — de nem életképes.* (Az agresszivitást, a másfajta rendszerek *kényszeres* kiirtását ne tévesszük össze az életképességgel, hiszen a kultúrák sokfélesége a túlélés egyik biztosítéka.) A természetes piacgazdaság biztosította szerves fejlődéssel szemben a kamatos pénzrendszer manipulálta piacgazdaságnak elég volt két évszázad, hogy az emberi létföltételek jó részét felélje. Sőt, le kell szögeznünk, hogy mind elméletileg, mind gyakorlatilag lehetetlen a bioszféra rehabilitálása *e rendszeren belül.* A revitalizáció csak a természetes piacgazdaság nem kamaturalta gazdasági és pénzrendszerének újbóli bevezetésével képzelhető el.

A kamaturalta piacgazdaság látszólag gyors fejlődést hozott, de a károk nagyobbak az eredményeknél: világméretű erdőpusztítás és erdőírtás; haldokló tengerek; pusztuló ózonpajzs; a klímakatasztrófa közeli veszélye; egykor olcsó, sőt ingyenes javak megdrágulása, hiánycikké válása; a kultúra hanyatlása, helyi kultúrák megsemmisülése; fontos állat- és növényfajok kiirtása stb. Haladás a statikusnak nevezett rendszerben is van, ám az „lassú", *szerves* fejlődés. A „lassúság" azonban viszonylagos, idő marad az értékek szelektálódására; a zsákutcáról még időben kiderül, hogy zsákutca; e rendszerben nem rángathatja senki szakadékba az egész emberiséget. *A „statikus" gazdasági rendszer objektívabb mércével (az élet és fejlődés törvényeinek mércéjével) se nem lassú, se nem gyors, hanem optimális.*

A statikus rendszerben mindenki elviszi a piacra az általa termelt fölösleget, s elcseréli olyan termékekre, melyekre szüksége van: így cserél gazdát a sóbányász sója, az állattenyésztő jószága, a földműves gabonája, a kézműves szerszáma, cserépedénye stb. *A szükséglet és kereslet természetes módon, pénzügyi-gazdasági kényszerek nélkül talál egymásra.* A szorgalmasabb, ügyesebb, okosabb ember nagyobb eredményeket érhet el, de a „dinamikus" (a kamatnak központi szerepet adó) pénzrendszer kényszerei, manipulációi nélkül. A kényszeres rablógazdálkodás legföljebb csak egyedi, helyi jelenségként fordul elő, a rendszer nem kényszeríti ki azt statisztikai méretetekben. A pénz megjelenésével még nem mérgesedett el a helyzet, bár a munka és az áru megindult az elidegenedés útján. A kamat nélkül azonban az életképes „statikus", egészségesen, *szervesen* fejlődő rendszer nem semmisült volna meg. De megjelent a kamat. Az új gazdasági rendszerben először mindenki a bankhoz fordul, kölcsönt vesz föl, beszerzi a piacon a szükségesnek vélt termékeket — aztán igyekszik annyi sót bányászni, jószágot tenyészteni, gabonát termelni, szerszámot és fazekat gyártani, hogy adósságát kifizethesse. Csakhogy „kicsivel" többet kell termelnie, mint amennyit a „statikus" rendszerben élő elődje termelt — hogy ki tudja fizetni a kamatokat (és azok kamatait) is. Ez a „kevés" kamat nem is olyan kevés.

Ausztriában például 2–3 százalék évi infláció mellett egy normál bankkölcsön évi kamata 12–13 százalék, de előfordul 25 százalékos vásárlási kamat is. Így tíz év alatt egy adósság megduplázódik, megháromszorozódik a kamatos kamatok által.

A piacon nincs végtelen igény búzára, marhára, szerszámra, sóra. Az adósságot és kamatot ennek ellenére fizetni kell. Új árukat kell tehát kitalálni, hogy új bevételekre tehessünk szert. *S ha az új áru „magától" nem is olyan kelendő? Föl kell kelteni iránta az igényeket,* sőt újabb és újabb mesterséges igényeket kell gyártani. Erre szolgál a divat, a reklám, a reklámipar és reklámtudomány. S már ott is vagyunk az őserdők letarolásánál, a műtrágyánál, a vegyszerezésnél, a szeméthegyeknél, a zacskós víznél, a tengerek haldoklásánál.

A kamatos pénzrendszer okozza *az életszínvonal és gazdasági növekedés összefüggésének paradoxonát:* ha a nemzeti össztermék nem csökken, hanem állandó, akkor az életszínvonal csökken. Az életszínvonal stabilitásához bizonyos százalékú gazdasági növekedésre van szükség, emelkedéséhez még ennél is nagyobb gazdasági növekedésre. Ez az összefüggés nem tűnik sem logikusnak, sem normálisnak — a kamatos pénzrendszer idézi elő ezt az ember és természet számára gyilkossá váló féloldalas viszonyt. Végső soron tehát *egyre többet kell termelnünk és fogyasztanunk,* hogy életszínvonalunk ne romoljék. Nem abszurd helyzet? Csupán évi néhány százalékos gazdasági növekedés esetén a termelés és fogyasztás 10–20 év alatt megduplázódik. Ez a kényszer mesterségesen, de törvényszerűen programozza be *mindennek a fölélését.* Ebben a közegben a környezet- és természetvédelem csak önámítás. Pénzrendszerünk az emberiséget a természet törvényeivel homlokegyenest ellentétes, mesterkélt törvények szabta pályára, a halál rendszerébe kényszeríti. *E rendszeren belül* csak lassítani lehetne a folyamat gyorsulását, de megállítani vagy visszafordítani lehetetlen — a dolog természete, lényege miatt. Itt van például a napenergia. Nagyszerű dolog a hasznosítása, amit támogatni és sürgetni kell. Ámde a „dinamikus" (kamatos) gazdasági rendszerben mindezzel túl sokat nem nyerhetünk, mert az energiaigény és az emberiség létszáma külön-külön is egyre nő, s a napelem-, napkollektor- és akkumulátorgyártás is jelentősen megterheli a környezetet. Hasonló a helyzet az energiatakarékos égővel, az újrahasznosított papírral, a hulladékok újrahasznosításával, a folyami közlekedéssel stb.

A kamatos pénzrendszer mozgatta piacgazdaság valójában: ál-piacgazdaság, mert a kereslet–kínálat természetes össz-

játékát fondorlatos, brutális és az egész életet átszövő reklámáradattal alapvetően megzavarja. A kamatos pénzrendszer mozgatta piacgazdaság a tervutasításos rendszer leplezett édestestvére. *Nem szabad,* mert a kereslet–kínálat (a „láthatatlan kéz") mozgását konkrét érdekcsoportok határozzák meg az egész életet szuggesztíven átszövő, a lelket, a szellemet, igényeket bábként mozgató reklámözönnel. Az újkori piacgazdaság *burkolt diktatúra:* időszakos, helyi, viszonylagos jólétbe csomagolva termi a nyomort, szennyet, kárt, pusztulást. Amikor tehát küzdünk az ökoszociális adórendszerért, környezetvédelmi szószólóért, hatástanulmányi törvényért, a vasút fejlesztéséért stb., akkor tudnunk kell és ki kell mondanunk, hogy ezzel csak időt nyerhetünk. Magát a kamatos pénzrendszert kell megszüntetnünk, ha nem akarunk gyermekeink és unokáink megnyomorítói lenni.

A „statikus" gazgasági rendszerhez, azaz a természetes piacgazdasághoz való visszatérés nem jelent visszatérést a középkorba. Számos bevált újkori vívmányát megtarthatná az emberiség. Sőt, *csak* egy „statikus" rendszerben óvhatná meg azokat, hiszen a „dinamikus" rendszer a létalapokat pusztítja el. A „statikus" gazdaság amúgy sem kötődik a középkorhoz, és ezernyi változata volt. Ebben a rendszerben éltek a gyűjtögető- és vadásztársadalmak, a nomád pásztorok éppúgy, mint az ókor és középkor sokféle fejlett kultúrtársadalmai.

Nem lehet elég nyomatékosan hangsúlyozni, hogy ebben a kérdésben *az önkéntes lemondásnak csupán szimbolikus–erkölcsi jelentősége lehet,* semmiféle megoldást nem hozhat a statisztikailag kényszerítő törvényszerűségekkel szemben. A környezetromboló igények, áruk és a környezetpusztító módon élő egyének száma ugyanis gyorsabban növekszik, mint a lemondók száma. *Gyakran éppen pusztító pénzrendszerünk haszonélvezői sugallják az egyéni lemondást mint „megoldást", hogy a környezetükért aggódó embereket kicsinyes küszködésekkel kössék le,* s ne maradjon figyelmük, idejük a gyökeres megoldáson dolgozni. Hogyan mondjanak le például tömegek a személygépkocsizásról, ha az autólobby rejtett ártámogatásokkal a gépkocsiközlekedést látszólag olcsóvá, a vasutat drágává bűvészkedi? (A gépkocsiközlekedést az állam bújtatott módon — a legóvatosabb becslések szerint is — 75–80 százalékban szubvencionálja az adófizetők pénzéből, ugyanakkor a környezetkímélő és gazdaságos vasút csak 10 százalékos támogatásban részesül.) Ha olyan közlekedési szerkezetet és ráadásul olyan meghamisított árrendszert, sőt ízlésmintákat alakítanak ki, amelyek statisztikai méretekben kikényszerítik az autózást? A kamatos pénzrendszer gerjesztette gazdasági rendszeren belül a legnagyobb jóakarat is a létalapoknak hol gyorsabb, hol lassúbb, de előrehaladó pusztulását okozza.

A kamatos pénzrendszer megszüntetését mint célt, irreálisnak mondják a „realisták". Ám lehet-e realista, aki véges készletekkel, véges szennyezési tűrőképességgel rendelkező világban határtalan növekedést, azaz határtalan energia- és hulladéktermelést sürget? Ez gazdasági vonatkozásában is irreális. Tanulmányozzuk csak a rosszindulatú daganatok természetét! Megdöbbenve ismerünk rá jelenlegi gazdasági és pénzrendszerünk természetére.

Környezetünk megmentése vagy pusztulása lényegében attól függ, hogy meg tudjuk-e szüntetni (és mikor tudjuk megszüntetni) az újkori (kamatos) pénzrendszert. Ám e célt elérni egyáltalán nem könnyű, mert elsősorban nem egyfajta „megszokásról", hanem hatalmi kérdésről van szó. *Az újkori piacgazdaságokban a bankok és a pénzemberek töltenek be hasonló szerepet, mint a kommunista rendszerekben a politikai bizottságok.* A politikai porond személyiségei ugyanis a bankoktól (a bankok befolyása alatt álló médiáktól, nagyvállalatoktól) függenek: a pénzemberek a nekik engedelmeskedő politikusok és pártok választási hadjáratait anyagilag támogatják — a velük szembeszegülőkét nem. Márpedig *az újkori „pluralista" társadalom harsogó, erőszakos reklám- és információözönéből csak sok pénz árán lehet előtűnni.*

A pénztelen csoportok esélytelenek: sok pénz nélkül a politikai szabadság elméleti lehetőség csupán. Hasonló a helyzet a tömegtájékoztatási eszközökkel: egy lap vagy televízióállomás csak sok pénz árán tehet szert meghatározó befolyásra. A sajtószabadság pénz nélkül szintén csak elméleti lehetőség. Világunkat tehát s benne a választási hadjáratokat, parlamenti csetepatékat, valamint politikusainkat, sajtónkat, televíziónkat, mindennapi bolti igényeinket, sőt kertjeink stílusát és lakberendezési ízlésünket, sok esetben mentalitásunkat, gondolkodásunkat a háttérből a pénzemberek tervezik, igazgatják.

Látványosan illusztrálja ezt a futómuskátli ausztriai elterjesztése. A vegyipar reklámba bújtatott vezényszavára szinte Ausztria egész lakossága lecserélte a hagyományos, de nem vegyszerigényes állómuskátlit az óriási vegyszermennyiséget igénylő, szépen csak a vegyszerek hatására növő futómuskátlira. A szörnyvirág naiv tömegimádói a háttérről mit sem tudnak.

A kommunista csatlóspolitikusok a moszkvai telefontól tartottak, sokszor azt meg sem várva találták ki a moszkvai kívánságokat. (És ilyenkor a „realitásokat" emlegették.) Az újkori demokratikus (?) politikusok szellemének vezére a bankok telefonja (ugyancsak a „realitások" jegyében). A különbség csak az — s a bankok ebben is ravaszabbak —, hogy ezek szemérmesebben akarják birtokolni a hatalmat, s fölöslegesen nem kérkednek vele. Közvetlen erőszakhoz pedig csak elvétve folyamodnak, mert a pénz a fegyvereknél is hatalmasabb.

Mindennek tudatában nehéz elképzelni, hogy a bankok, pénzemberek — az újkori piacgazdasági rendszer hatalmi piramisának csúcsán — önként lemondanának e bejáratott, őket automatikusan kiszolgáló rendszer igazgatásáról, az őket tápláló kamatról. Igaz, a kommunista rendszerről sem gondoltuk, hogy föladja önmagát, mégis megtette. A mérhetetlen eladósodással szembesülve, a „tömegek" elszabadulni készülő lázongásától rettegve adta ki kezéből a hatalmat. Pénzrendszerünk hatalmasai hasonló módon tesznek bennünket (és önmagukat) eladósodottá a környezet, a jövő nemzedékek és a harmadik világ iránt.

Sokat papolunk a fogyasztói szokásokról, azok megváltoztatásáról, önmérsékletről, lemondásról s általában a környezetvédelemről. Csakhogy ennek alig van értelme az alapoknak — a hibás és kártékony, a kártékonyságra kényszerítő kamatos pénzrendszernek — figyelembevétele, elemzése, bírálata és megszüntetésének radikális követelése nélkül. *Ha sikerülne is lemondóvá győzködni az emberiség nagyobbik felét, a beteg pénzrendszer ugyanúgy kifejtené romboló hatását* a gazdasági növekedés kényszere formájában. Akkor legföljebb luxus fogyasztási cikkek divatja helyett (ál)puritán árukkal manipulálna: háborúkkal, fegyverekkel, önkínzó elméleteket népszerűsítő ponyvairodalom áradatával, áltermészetgyógyászattal, szükségtelen, de szükségesnek reklámozott „biokertészeti" készülékekkel vagy éppen divatossá tett önkínzó eszközökkel. *Pénzrendszerünk olyan, hogy bármit gondolunk is ki, bármit teszünk is, mindent pusztító konzummá változtat, s beépíti a fogyasztói társadalomba.*

Pénzrendszerünk megváltoztatása *nélkül* alig vagy egyáltalán nincs értelme föllépni bizonyos ismert környezetkárosító anyagok ellen. Ha kiszorítjuk őket a piacról, más — vagy más módon ártalmas, sőt gyakran még agresszívabb — (új) anyagokkal pótolják őket. A problémákat csak vándoroltatjuk, ide-oda tologatjuk. Tudnunk kell — mindenekelőtt: tudnunk! — hogy hol, milyen világban élünk.

(Megjelent a Liget 1993. nyári számában)

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból (III. rész)

Jézus, a nem-animózus férfi

Jézus az a „furcsa férfi", aki *teljesen elválik történelmi hátterétől.* Totálisan elkülönült, legalábbis a lényeget tekintve. De Jézus nem is pusztán antitézise környezetének. „Furcsasága" valami alapvetően individuális dolog.

Az Újszövetség ezért gyakran számol be zavarról, amikor ezt a Jézust egyáltalán be akarják sorolni (a nagy próféták egyike, a várt messiás?); az egyes emberek és a csoportok sem rendelkeznek megfelelő kategóriákkal, hogy róla szerzett benyomásukat a szokott módon rögzíthessék. Ő „egészen más" volt. Az emberek újból és újból „csodálkoznak", „elcsodálkoznak", „álmélkodnak", sőt „magukon kívül vannak" (pszichológiailag ez nagyon is érthető: valami ősjelenséggel találkoznak, s ezért egzisztenciális zavarba, egzisztenciális szorongásba esnek, elvesztik a talajt lábuk alól).

Miben áll ez az „egészen más", hogyan lehetne néven nevezni? Bizonyára több aspektusa van, és nem állítjuk, hogy az általunk megnevezett az egyetlen aspektus, vagy hogy minden mást magában foglal, de állítjuk, hogy a központi aspektus Jézus személyének megértéséhez. *Jézus az első férfi, aki áttörte az antik világ androcentrizmusát!* (Nem említhető vele egy lapon Platon vagy Arisztotelész, de Buddha vagy Mohamed sem.) Jézus az első férfi, aki nem mutat semmiféle animózitást a női elemmel szemben.

Mit jelent az, hogy *„animózus"?* Minden olyan magatartást, amiről korábban a tudati patriarchátussal kapcsolatban szóltunk. Az anima leszakítottságának a férfi belsejében kifelé egy összességében antifeminin beállítottság felel meg, a nőiség leértékelése csak-nőiséggé, minden női érték lealacsonyítása a démonizálásig menően, a nő ellenségként kezelése, brutálisan vagy szublimált módon, mindegy. Azt a férfit, **aki nem integrálta ellentétes nemű lélekrészét,** tudattalanul ez a lélekrész uralja, éppen ezért viselkedik úgy ténylegesen (minden hangsúlyozottan férfias álarc ellenére), mint egy *primitív* nő, azaz szeszélyesen, érzékenykedően, idegesen, ingerülten, önkontroll nélkül, gyakran dühben és minden egyéb indulatban tombolva. Nélkülöz minden tárgyilagosságot a nővel szemben, hiszen a nő lesz a saját kivetített árnyékának speciális hordozója, következésképpen minden irritálja őt a nőben. Az ilyen férfi (elvben is excentrikus) gondolkodását semmilyen női érzelmi mozzanat nem termékenyíti meg, ezért az merőben intellektualisztikus, formális, életidegen, alapelvekhez görcsösen kötődő, ideológiák megszállottja. Ez a gondolkodás az életet formulává, az embereket számokká, a világot mechanizmussá változtatja; érzelemszegény (az „érzelem" meghatározása a következő utáni fejezetben: „Differenciált érzelem"), érzelmeket megsértő és ennek megfelelően vak az értékekre. Ez a férfi annál inkább ilyen, ha azt képzeli, hogy a nő megkérdőjelezi, kritizálja, vagy pláne uralja őt. Ekkor a pszichikailag frigid férfi — ahogy ma mondják — olyanná válik, amilyennek ábrázoltuk: „animózussá" válik.

Nos, Jézus szűkebb és tágabb környezete androcentrikus és patriarchális irányultságú volt, animózus volt. Jézus nem az. Jézus a nagy kivétel, a fölcserélhetetlen kivétel — mondhatnók: *Jézus spontán magától értetődőséggel érintkezik a nőkkel,* harag vagy titkos neheztelés (ressentiment) nélkül, ellenkezőleg, partneri tárgyilagossággal. Ez a *spontán magától értetődőség* szöges ellentéte az animózitásnak. (Nem utolsó sorban ezen magatartása miatt üldözik, s ez végzetessé válik.)

Hogy Jézus milyen tárgyilagosan viselkedett a nőkkel, az különösen abból válik világossá, hogy *még tanítványi körébe is tartoztak nők.* És nem csupán a tágabb vagy lazább tanítványi körbe, hanem állandó kísérői közé is. (Magára valamit is adó rabbi ilyet nem csinált volna.) Jézusnak e tekintetben is más volt az értékrendje. Lukács, aki különösen is utánajárt a „forrásoknak", számos idevágó hírt ad (Lk 8,1–3;23,49;23,55 — vö. Mk 15,40–41). Hat nőtanítványt név szerint is ismerünk: Johanna, Kuza felesége; Zsuzsanna, akiről annyit tudunk csak, hogy Jézus meggyógyította; Mária, Kleofás felesége (az egyik „emmauszi" tanítványé — vö. Lk 24,22: „néhány közénk tartozó asszony..."); Mária, Jakab és József anyja; Szalome, a Zebedeus-fiak — Jakab és János — anyja és Mária Magdolna, akiből Jézus „hét ördögöt űzött ki" és akit többnyire a „bűnös asszonnyal" azonosítanak. Ők hatan biztosan a vándorló körhöz tartoznak. — Ha aztán még „sok más nőről" is hallunk, akik Jézust és tanítványait „vagyonukból támogatták" (Lk 8,3), akkor bizonyos, hogy még egy egész sor további, név szerint meg nem nevezett nő volt Jézus körül, ha nem kísérték is állandóan.

Ennélfogva alaposan felül kell vizsgálnunk Jézus tanítványi köréről alkotott elképzeléseinket. A bevett „Tizenkettő", nem más, mint stilizálás, egy vallástörténeti sémát követő szerkesztés (a legtöbb prófétának vagy vallásalapítónak, pl. Buddhának is tizenkét közelebbi tanítványa van). Az érdekes az, hogy androcentrikus szerkesztésről van szó, a szokásos antifeminin tendenciának megfelelően; ez a tendencia természetesen egyáltalán nem korlátozódik a Tizenkettővel kapcsolatos hagyományra, hanem az egész Újszövetségben megtalálható. A kutatás még messze nem vette eléggé figyelembe ezt az animózus tendenciát a forrásanyagban, és meghatározó szerepét a hagyomány megformálásában.

Hogy hagyománytörténetileg így jártak el, az éppen *a Tizenkettő* körének magatartásában válik teljesen világossá. A tizenkét férfitanítvány ténylegesen az animózus férfielemet képviseli, *Jézus jó példája ellenére.* „Rendkívül elcsodálkoznak", hogy Jézust nyilvános beszélgetésben találják egy asszonnyal. Bár kifejezetten ott áll, hogy nem merik kérdezni: „Miért beszélsz vele?", de ez éppen azt jelenti, hogy elnyomják a kifogásoló kérdést (Jn 4,27). Máskor „boszszúsak lesznek" egy asszonyra, aki csak jót akar, és akit Jézus védelmébe vesz a tanítványokkal szemben (Mt 26,8). Más esetben szinte magunk előtt látjuk elutasító gesztusukat, úgy vélik: „El a nőkkel, és akkor nyugalom lesz!" Azt mondják: „Tedd meg, amit akar, hogy ne legyen tovább a terhünkre!" (Mt 15,23). Nyilvánvalóan asszonyok hozzák Jézushoz a gyerekeiket, és a tanítványok „elutasítják", „visszautasítják" őket. Jézus ismét beavatkozik: „Nem, éppen hogy..." (Mk 10,13 skk). — Látjuk, hogy Jézusnak jellemző módon a legszűkebb tanítványi körben kell védekeznie a férfikollektívum androcentrizmusával szemben, és meg is teszi. A hagyomány szerint kifejezetten és ismételten.

S mindez ősjézusi hagyományanyag! Ugyanis azt, amit ezekben az összefüggésekben Jézusról elmondanak, ábrázolnak, amit Jézus megkíván, ill. cselekszik, semmilyen történelmi kontextusból nem lehet levezetni, a legcsekélyebb mértékben sem. (Ez azt is jelenti: mind a szóbeli, mind az írásbeli áthagyományozók többet mondtak, mint amit megértettek.)

Ha egyszer számításba vettük a nők helyzetét illetően ezt *a kritikus módszertani nézőpontot,* akkor ennek váratlanul messzire nyúló *következményei* vannak. Három példára utalunk. — Az evangéliumoknak a feltámadással kapcsolatos beszámolói asszonyokat sorolnak fel tanúként vagy hírközlőkként (bár a jellemző megjegyzésekkel: „mintha dajkamese, ostoba fecsegés lett volna" — Lk 24,11).

Az 1 Kor 15,1–8 feltámadási beszámolójában már nem kapnak szerepet a nők! (Nem perdöntő, hogy az 1 Kor időben korábbi az evangéliumoknál, az számít egyebek között, mely körből származik a „régebbi" vagy „fiatalabb" beszámoló.) — A házasságtörő nő perikópájának (Jn 8,1 skk) elnyomása, kalandos története önmagáért beszél. (Jézus eljárása, ahogyan az elvetett bűnös nőnek új emberi státust ad, igazi anima-akció...). — Utalunk még arra az elbeszélésre, mely Jézusnak a szamaritánus asszonnyal való találkozásáról és beszélgetéséről számol be (Jn 4,4–29). Magvát tekintve ez a beszámoló teljesen Jézus-szerű. Ilyen esetek nyilván gyakran adódtak Jézus életében, amikor nyilvánosan, fontos dolgokról beszélgetett nőkkel.

Mindenütt az válik világossá, hogy Jézus *spontán magától értetődőséggel* viseltetik a nők iránt. Nincs egyetlen szava, egyetlen gesztusa, mely azt akarná kifejezni: „Na persze, egy nő; csak egy nő!" Sohasem észleljük az animózus férfi tipikusan animózus leereszkedését, sem a moralizálást vagy a tudálékosságot. Továbbá nem tapasztaljuk az animózus magatartásra oly jellemző, hangos vagy csöndes, de folytonos dorgálást, még azzal a nővel szemben sem, akinek öt férje volt, s akivel most együttél, az sem törvényes házastársa (Jn 4,17–18). Mindezekben a helyzetekben megmutatkozik: Jézus érzelemvilága eléggé fejlett ahhoz, hogy ne hintsen sót a nyílt sebekbe. Sohasem gondol arra, hogy bántóan szóljon a nőkhöz, amint azt a kor rabbijairól számtalan konkrét esetben feljegyzik. Sohasem esik kísértésbe, hogy a nőket mint nőket rendreutasítsa vagy a férfiak által megvont korlátok közé utasítsa. Ellenkezőleg, rendreutasítás helyett elismerő szavakat mond (Mt 15,28;26,10). Az asszonyokkal érintkezésének természetes gondtalanságáról tanúskodik viselkedése Mártával és Máriával is (Lk 10,38–42; Jn 11,17–37), gyakran vendégeskedik náluk. Szabadon, könnyedén tér be asszonyok házába akkor is, ha nincsenek jelen férfiak, ahogyan azt a szokás feltétlenül megkövetelte volna.

Jézust, a nem-animózus férfit még csak ezután kell felfedeznie a kutatásnak. *Számunkra ez a nem-animózitás a legkiemelkedőbb tünete anima-integráltságának!* Ha Jézus nem küzdött volna meg a férfi tulajdonképpeni pszichikai életproblémájával, az anima-problémával, akkor kívül állna az akkori és a mindenkori férfivilágon, és nem lenne jelentősége a férfiak számára. De *megküzdött, méghozzá sikeresen,* és éppen ettől az „egészen férfi"-voltától nyer értelmet és jelentőséget „egészen ember"-volta. És éppen így válik minden generáció lányai–asszonyai számára is a partnerség példaképévé.

Jézus tudatosan élt

Jézus semmiféle participation mystique-ben, semmilyen magától értetődő *belső azonosulásban nem áll korának férfi-kollektívumával.* Az Újszövetség erről ismételten tanúskodik (pl. „én pedig mondom nektek" vagy a szociális tabuk áthágása). Ezért léptennyomon éles ellenállásra talál. Következésképpen mindig gondosan meg kell fontolnia szavait, állandóan felül kell vizsgálnia egész magatartását, folytonosan meg kell tartania azt a maga sajátos voltában (azaz a környezetétől való különbözésben). A korának és környezetének önértelmezésével és magától értetődőségeivel való ennyire éles szakítása, az, hogy ilyen mélyreható an elutasította a kor „Így–és–nem–másképp"-jeit — mindez azt jelenti, hogy Jézusnak világosan megragadott szellemi tudatosságban kellett élnie. Ez azt jelenti: „tudatosan" létezett, és *nem a személyes vagy kollektív tudattalan kormányozta őt* tudattalanul.

Ez a tudatosítás és tudatosság voltaképpen nem más, mint a tudatos és a tudattalan (tartalmak) közötti teremtő viszony, az integráció vagy individuáció tulajdonképpeni lényege, az átfogóbb ember, a homo totus exsistentialis létrejövésének hic et nunc-ja.

Jézus maga felelős tudatosságban élt, és másokat is felelős tudatosságra szólított fel. Mindkét állítást példákkal fogjuk alátámasztani. Előbb azonban meg akarjuk világítani a „felelős szellemi tudatosság" fogalmát.

Az önmagunkkal szemben felelős tudatosság *az infantilitás ellentéte.* A felelős tudatosság azt jelenti, hogy valóban magunkra vesszük azt a felelősséget, amely a különböző életmintákban növekvő mértékben megkívántatik tőlünk. Ez gyakran kemény és nehéz dolog, de csak ez a magatartás alkotó, amennyiben eleget tesz az élet követelményeinek, vagy legalábbis megpróbál eleget tenni.

Az *infantilis* ellenben az a magatartás, amely — gyöngeségből, felelőtlenségből vagy energiahiányból fakadóan, legalábbis így szokták utólag kimagyarázni — visszariad attól vagy *megtagadja azt, hogy felelősen válaszoljon a mind nagyobb és átfogóbb kihívásokra.* Az infantilis ember inkább pórázon vezetteti magát az apjával vagy anyjával, vagy az őket pótló személyekkel. Az infantilis ember mindig mindent az élettől vár (mint egykor az apjától és anyjától), de semmit sem ad az életnek.

Ha tartós, akkor ez az előre helyett visszafelé orientálódás destruktív, megnyomorítja a személyiséget. Állítjuk, hogy *minden neurózis tulajdonképpeni gyökere* az infantilizmus, *annak megtagadása, hogy az illető teljesen felnőtté,* és ezáltal teljesen *felelőssé váljék.* Ami megjelenési és megbetegedési formáit illeti, ennek a folyamatnak nincs vége. Oda vezet, hogy infantilis nézeteket alkotnak a társadalomról és a világról, s e nézetek tulajdonképpeni dinamizmusokként ünneplik hangosan a legprimitívebb ösztönöket; oda vezet, hogy infantilis szemléletet alakítanak ki Istenről, olyat, ami semmilyen felelősséget nem kíván meg az embertől, de lehetővé teszi számunkra, hogy mint egy kisgyereket pórázon vezettessük magunkat egy mindennél hatalmasabb apa által. Aztán csalódottan utasítunk el mindenfajta világnézeti tájékozódást, amikor azok nem állják meg a helyüket a valósággal szemben, ahelyett hogy felismernők: saját infantilizmusunk mered a képünkbe.

Ha tehát Jézus magatartása a szellemi tudatosság, akkor ez egyúttal ellenemondás minden infantilizmusnak, melyeket általában éppen a vallásban szeretünk oly szívesen igazoltnak látni. — Jézus magatartása nem tartalmaz semmilyen elcsitító nyugtatószert, semmilyen biztonságba ringató szentimentalizmust, semmilyen ellazító valóságidegenséget. — Szentírási példaként legjobb, ha arra a jelenetre uta-

lunk, amikor anyja és testvérei a ház előtt állnak, ahol tanít, és „hívatják", nyilvánvalóan azért, hogy visszatérítsék a családi körbe (Mk 3,31–35), mivelhogy elterjedt róla: „elveszítette az eszét" (Mk 3,21). Jézus válasza (35.v.) világos ellenemondás a családi kollektívumnak. Immár nem az számít, honnan jön az ember, hanem az, hogy ő maga hova áll. Ez a világos döntés önmagáról kritikus tudatosságot követel.

De mint már utaltunk rá, a kollektívum által megkötött tudattalan minden formájának történő ellenemondás *mindenki számára érvényes követelmény*. „Aki tanítványom akar lenni, annak gyűlölnie kell..." (Lk 14,26). E „gyűlölni" értelmét a Zsolt 119,104 alapján kell meghatározni: „Minden hamis utat gyűlölök..." Csakhogy a naiv odaadottság mindannak, ami közeli és ismerős-bizalmas, ilyen „hamis úttá" lehet — akarja mondani igen kiélezetten Jézus. S valóban, mivel a közeli és ismerős megköt, nem enged a szabadság útjára. Ebbe a problematikus közelibe és ismerősbe beletartozik a kezdeti naiv viszonyulás is a „saját életünkhöz" vagy „önmagunkhoz". Csak a naiv önigazolás megkérdőjelezésén át vezet út egy mélyebb, lényegi önlétezés igazságához — túl minden infantilis tapadáson.

Erre a felelős megfontoltságra újabb és újabb fordulatokkal szólít fel (a kereszt felvétele, a kehely kiivása, számvetés az építkezés vagy hadbavonulás előtt — Mk 10,38; Lk 14,27–32); Jézus azt akarja, hogy ne homokra, hanem sziklára építsünk (Mt 7,24–27). Mindenekelőtt azzal a dologgal kell tisztában lennünk: vajon Jézus útján valóban „járni" (Lk 9,57–62) akarunk-e, és az ő vagy Isten akaratát ténylegesen „tenni" (Mk 3,35) akarjuk-e, ahelyett hogy azt csak megfontolnók, vitatnók és szószátyárságba fojtanók.

Jézus tehát azt akarja, hogy felelős tudatosságunk teljesen éber legyen. A „Virrasszatok!" (pl. Mt 25,13) egyáltalán nem csupán az eszkatologikus készenlétre vonatkozik, hanem épp-pen olyan határozottan a kritikusan tudatos felelősségre is. Ez a jézusi felhívás elhárítja a dezintegrációt, és lehetővé teszi az integrációt. — De ezzel még nem merítettük ki a tudatosság teljes mélypszichológiai értelmét. És ezért azt mondhatjuk, hogy Jézus egy még központibb és tulajdonképpenibb értelemben „tudatosan" létezett.

Nem kell ehelyt kibontanunk a tudatos integráció teljes filozófiáját, de célszerű korlátozással legalább *három tételt* ki kell fejtenünk, nevezetesen: Aki tudatosan él, az képes másokat tudatossá tenni. — Aki maga tudatosan él, az képes másokat emberlétük igazságában megszólítani. — Aki tudatosan él, az mások számára mélyreható, teremtő változások eszközévé válik.

Szeptemberi közhelyünk

„Az ember legyen modern"

Más megfogalmazásban: Az ember legyen korának gyermeke! — A „kor" elsősorban időfogalom, időhatárokat jelöl, de mivel sosem helytől elvonatkoztatva élünk egy korban, hanem mindig valahol, meghatározott helyen, ezért a „kor" gyakorlatilag az idő- és térkoordinátákat egyaránt magában foglalja. Modernnek lenni tehát annyit jelent, mint adott idő- és térkoordinátákon belüli normák szerint gondolkodni és élni. Mivel egy-egy ember életében gyakorlatilag csak az idő a változó elem, a modernségben összefoglalt normák az idő múlásával változnak. Kevésbé fajsúlyos szóval modernség helyett divatot is lehetne mondani. Ezért a közhely így is szólhatna: Légy divatos! — ne csak öltözködésedben (elsősorban talán ne is abban), hanem eszméidben és viselkedésedben is!

Ez utóbbi megfogalmazásban már meglehetősen nyilvánvaló a közhely mondanivalója, s annak súlyos negatívumai.

A helyes cselekvés normája e szerint nem az Igazság, nem az, ami Jó, hanem az aktuális és helyi „igazság", az adott környezet felfogása szerinti „jó". Úgy is lehetne mondani: a normát nem az Eszmék szabják meg és alkotják, hanem a mindenkori környezet közgondolkodása mint Tény. (Ez persze azt is jelenti, hogy a szó igazi, „filozófiai" értelmében nem is beszélhetünk itt Eszméről, Értékről, Normáról, hiszen — minthogy tudatos mássá–lenni–akarás nélkül az ember úgyis ugyanolyan, mint a környezete — e közhely lényegében azt mondja: Légy olyan, amilyen vagy!...) Végül úgy is lehetne mondani: eszerint a norma nem belülről fakad, hanem a külsőségek határozzák meg, azaz nem az ember saját normája, hanem mások normája...

A második súlyos negatívum ebben a közhelyben az a bennfoglalt tartalom, amelyet így lehetne megfogalmazni: „Ne lógj ki a sorból!" Légy modern, légy divatos, légy olyan, mint a többiek. Ez nemcsak morális katasztrófákat eredményez (az egyes ember életében és a társadalom egészének életében egyaránt), hanem egyszerűen megöli az egyéniséget, ami az egyén tragédiáján túl, hosszú távon a társadalom tragédiáját is okozza. A „Légy divatos!" látszólag színességet jelent, ténylegesen a „Legszebb szín a szürke!" — elv megtestesítője...

A harmadik negatívumot valahogy így lehetne megfogalmazni: „Alkalmazkodj a mindenkori közvéleményhez, a mindenkori uralkodó széljáráshoz!" Kicsit durvábban (ha úgy tetszik: pontosabban): „Légy köpönyegforgató!" Mivel a modernség, a divat időről-időre változik (e „felgyorsult világban" nagyon is gyakran), a „Légy modern!" alapelv vállalása szükségképpen hordozza magában a köpönyegforgatást. Magyarországon ez az alapelv csak 1940 és 1950 között a következő színeváltozásokat kívánta meg: Légy (püspök-)lila — (nyilas-)barna — (kommunista-)vörös!

—n—s

1) *„Aki maga tudatosan él, az képes másokat tudatossá tenni."* — Ez az alaphelyzet teljesen ismerős a pszichoterápiában. De miért van ez így? Azért, mert csak a nagyobb tudatosság (jelen esetben az analitikusé) képes átfogóbb tudatosságot ébreszteni (jelen esetben az analizáltban), amint láng csak egy másik lángtól gyúl. Ha az analizálás során létrejön ez az elemi esemény, akkor az analizált számára egy csapásra megváltozik az össz-szituáció, új lehetőségek támadnak, másképp látja a régi problémákat, önmaga megtapasztalása és saját dinamikája tekintélyesen felerősödik. A tudatosan létező másikkal létrejövő kontaktus őshirtelenséggel alapvető változásokat eredményezhet. Ezért hangzik így C.G. Jung döntő alaptétele: „Az analitikus nem rendelkezik (»hat«) valamilyen módszerrel, hanem ő maga (»ist«) a módszere."

Ez az analitikus alaphelyzet *segít megérteni a Jézus körüli atmoszférát.* Hiszen ez az atmoszféra telítve van tudatossá tevő impulzusokkal! A találkozásokban, a kapcsolatfelvételben, vagy gyakran csak a ránézésben, odapillantásban — itt valami történik. Jézussal szemben nem lehet semlegesnek maradni: „önkívületet", „csodálkozást" vált ki; G. Bornkann megállapítja: „Itt Jézus történelmi alakjának igen jellegzetes vonásáról van szó." Bizonyára; de melyikről? Továbbá: „Jézus magatartása és útja újból és újból a legélesebb kontrasztban áll azzal, amit az emberek elvárnak tőle és önmaguk számára remélnek." Bizonyára; de miért van ez így?

Mindkét kérdésre így hangzik a válasz: *Jézus nem lép rá partnerének tudati síkjára, hanem egy átfogóbb tudatosság alapján gondolkodik és cselekszik.* Ez hozza létre rögtön ama jellegzetes újszövetségi „csodálkozást" és „félelmet", de ugyanakkor azonnal a döntés pillanatát is, mivel az illető vagy megkeményedik szűkösségében, vagy hagyja, hogy nagyobb tágasságot ébresszen benne. „Aki nem hisz, az már elítéltetett" (Jn 3,18). A Jézussal konfrontálódás döntő pillanatában alapvető aktivizálódásra, vagy pedig stagnálásra és regresszióra kerül sor. Valóban, Jézus az a „terapeuta" (nyugodtan állíthatjuk ezt róla maximális értelemben), akinek a módszere ő maga (»ist«).

Két klasszikus példa tételünkre: Lk 19,1–10 és Lk 5,4–11. Jézus semmire sem noszogatta vagy szólította fel Zakeust, nem tartott neki vezeklést sürgető prédikációt, nem bojkottálta amiatt, hogy gyalázatos módon kiszolgálta a fennálló rendszert. De a Jézussal találkozás hirtelen világosságot gyújt Zakeusban, nagyobb tudatosságot ébreszt benne, s ennek következtében történik, ami történik. — Eltekintve a csodálatos halfogás történetiségének kérdésétől, megintcsak azt látjuk: Jézus nem intette és nem oktatta ki Simon Pétert, akit azonban a konfrontáció magasabb tudatosságra emel, és ezért tör ki belőle a vallomás.

2) *„Aki maga tudatosan él, az képes másokat emberlétük igazságában megszólítani."* — Ebben az esetben már nem „ideológiákról" és „vitákról", meg arról a gyakran szokásos „találkozásról" van szó, amely rendszerint szócséplő intellektualizmusban fullad ki. Túl minden — erkölcsi szempontból jelentéktelen — dolgon a tudatosan élő ember bele tud szólni az emberi egzisztencia eleven lényegi központjába. Pontosabban: ez a belenyúlás „önmagától van", spontánul „történik", abban a mértékben, amilyenben a tudattalan érintést kap, és ezáltal az illető tudatos-tudattalan egész-voltában áll kihívás előtt. — Ebben a kontextusban az ember a benne mélyen rejlő erők vonatkozásában szólíttatik meg, azokat az erőket illetően, melyekhez különben nem fér hozzá. A bennünk lévő Imago Dei, az istenképiség az, ami azt „akarja" és nem szűnik meg soha „akarni", hogy lényegét és igazságát megszólítsák. (Az embernek ezt az elemi őslényiségét — az Imago Dei-t — nevezte Kant „transzcendentális numenon"-nak, Jung pedig „én"-nek.)

Minden a maga önlétének tudatában lévő és az emberlét összigazságában jártas terapeuta ezeket a páciensben benne rejlő lényegi erőket szólítja meg, a látható tünetek alapján legkétségesebb helyzetben is. Végső soron csak ez a hivatkozási lehetőség teszi reményteljessé munkáját.

Jézus is ezzel az *egzisztenciális kapcsolatfelvétellel szólítja meg az embereket.* — Intuitív biztonsággal megérzi, ki az, aki képes az ő tudati síkjára lépni: „Az én juhaim hallgatnak a szavamra és ismerem őket" (Jn 10,27). Rögtön meg tudja mondani Nátánáelről, hogy semmi hamisság sincs benne, és a csodálkozás ahá-élményével kérdezi Nátánáel (értelemszerűen fordítva): „Honnan ismersz engem ennyire intim módon?" (Jn 1,47–48). Másfelől ellenfeleivel szembesülve nagyon jól ismeri nemcsak vak, hanem gonosz agresszivitásukat is, a „szív rosszaságát", amely űzi őket. „Ismerte gondolataikat" (Mt 12,25). S ez mindig azt jelenti, ismerte azt, ami lényegük középpontjából tör elő, hiszen a „szív" az Újszövetségben az „egész" egyik kifejezése, a „homo totus" szinonimája. És ezért mondhatja nekik elrettentő végérvényességgel: „Ismerlek titeket, ti nem szeretitek Istent" (Jn 5,42), azaz: bennetek veszendőbe ment az „istenképiség" vagy az „én". Pozitív és negatív vonatkozásban egyaránt érvényes: „Teljesen tisztában volt az emberekkel. Nem volt rá szükség, hogy bárki mondjon neki valamit az emberről. Tudta, mi van az emberben." (Jn 2,25).

A beszámolók szerint Jézus nem hagyott kétséget a tekintetben, melyik ponton szólította meg az embereket, és melyik ponton kell megtanulniok önmagukat is megszólítani. — Ez különösen az adópénz perikópájából tűnik ki (Mt 22,15–22), melyben Jézus a „reányomott kép" szimbólumát állítja a vita középpontjába. Végső válaszát találóan parafrazeálja így G. Bornkann: „Azzal az érmével, mely a császár képét viseli, a császárnak vagytok adósak; önmagatokkal viszont, az emberrel, aki Isten képét hordozza, Istennek tartoztok." S folytathatnók: Ezzel törődjetek, mert az szükségesebb számotokra, mint hogy fogas kérdéseket tegyetek fel olyan dolgokról, melyek magától értetődőek, és melyeket különben is csak ürügynek használtok arra, hogy a tulajdonképpeni lényeg elől elfussatok!

Ez nem politikai ige. Nem is támogatja az Isten Országa és az Evilági Ország semmiféle békés egymásmellettiségét. Egyáltalán nem mondja, hogy az egyiket, a földit meg kell cselekedni, a másikat, a mennyeit nem szabad elhagyni. Az effajta egzegéziseket a modern kutatás régóta belemagyarázásoknak és félreértelmezéseknek ismerte fel. De egyet tényleg megtesz ez az ige: Rosszindulatú, alattomos, tévedő embereket közvetlenül szólít meg nem kisebb ponton, mint emberlétük igazsága.

3) *„Aki maga tudatosan él*vén — képes másokat tudatossá tenni és lényegiségükben megszólítani, *az éppoly mélyreható, mint teremtő változások eszközévé válik."* — Hiszen a maximálisan tudatossá válás nem más, mint újjálevés vagy átalakulás (elvben legalábbis, amennyiben a döntő fordulat bekövetkezik). A minimális tudatosság egyet jelent az összszemélyiség átstruktúrálódásával, az újjászületéssel, az integrációval.

Ha az első két tételünk Jézusra vonatkozóan helytálló, akkor a harmadik már nem lep meg. Az egész Újszövetség tanúsítja, hogy olyan valaki volt, aki „új életet", „igazi életet", új minőségű életet, azaz „örök életet" ad, közvetít, ajándékoz. Ő az igazi „elevenné tevő".

És mi történik azzal az emberrel, aki találkozik vele? „Új emberré", „új teremtéssé" válik, olyan lesz, mint aki „újjászületett", „élő víz" „forrásozik" belőle. Egyszerűen jó gyümölcsöket „kell" (»muss«) hoznia, minthogy maga „jó fához" hasonlít. A „(Szent) Lélek gyümölcsei" mindig változó konkretizálásokkal írják le. Röviden: a megváltozott ember, a változásról változásra előrehaladó ember eseménnyé lett.

Ennek az eseménynek mindig *numinózus jellege van.* Hiszen arról a magasabb tudatosságról van szó, amely a maga összességében numinózus tudattalan integrációjából jön létre. Ezért hat a változás eseménye — még kezdeti fokon is — lenyűgözően, az eddigi kategóriákat meghaladóan, ezért tapasztaljuk csodának.

Ha tehát Jézust csodatevőként írják le — s ez természetesen a kor részben naiv, részben mágikus kategóriáival történik —, akkor először is Jézus maximális tudatosságára kell következtetnünk. Másképpen nem is képzelhető el a vele összekapcsolódó csoda-hagyomány (amely egyébként a tradíció legbiztosabb elemei közé tartozik). Mivel Jézus teljesen tudatosan él, ezért képes másokat lényegi változásokhoz elvezetni. Végső soron pedig minden vallás célja ilyen változások előidézése. (A változások problematikájában érintkeznek tehát vallás és mélypszichológia, analízis és hívő egzisztencia anélkül, hogy a kettő valaha is azonossá válnék.)

A kivonatos fordítást készítette: **G.G.A.**

(Folytatjuk)

Kovács László:

A vallástipró

— minidráma —

(Történik a kommunista önkényuralom idején)

A krisztus-szakállas

RIKKANCS: (aluljáró bejáratánál, kezében újságok, kiabál) Szenzáció! Óriási szenzáció! Jézus Krisztus az EMKE aluljáróban! Szenzáció!

PAP: (pénzt kotor elő) Kérek egy újságot!

RIKKANCS: Nem az újságban. Ott lenn az aluljáróban. Az aluljáróban a szenzáció!

PAP: (rohan, nyakát nyújtogatja, megtorpan) Ott van... Igen, Ő az... Farmerban... (számol) Egy, kettő, három... tizenegy rongyos... Az apostolok... (törtet)

RIPORTER I.: (kezében tábla: „Esti Hírlap", összeütközik a pappal) Szabad! Szabad! Itt az Esti Hírlap munkatársa!

RIPORTER II.: (magnó, mikrofon, kalapján felirat: „Magyar Rádió", nekimegy a papnak) Elnézést! Elnézést! Uram, ne tolakodjék, én a Magyar Rádiótól vagyok!

PAP: (ingerülten) Ki tolakszik? Maga jött nekem.

TÉVÉS I.II.: (kamera, kábelek, egyik a pap elé áll a kábelt húzva) Vigyázat!

PAP: (félrelöki) Engedjen!

TÉVÉS II.: (odaszól társának) Halló, Jack, nem tudod ki ez az ürge? Széttépi a tyúkbeleinket!

PAP: (nekitámad) Ha tudni akarja, pap vagyok! És így is több közöm van Jézushoz, mint maguknak. Engedjen! (áttörve a tömegen Jézushoz és a tanítványok elé kerül)

A TIZENEGY: (szorosan egymás mellett, nézelődnek, hol Jézusra, hol a tömegre figyelnek)

JÉZUS: (megköszörüli torkát, tüzesen szól) Folytatom... Boldogok vagytok, ha miattam szidalmaznak és üldöznek titeket, és hazudozva minden rosszat fognak rátok...

PAP: (a lendülettől Jézusnak esik) Bocsánat, Mester!

JÉZUS: (elhallgat, felállítja a papot, ránéz) Mit akarsz?

PAP: (hebeg) Hogy mit akarok? Mit is akarok? (hirtelen) Tudom már. Gyere, gyere velem. Éppen jókor jöttél. Gyere a templomba, ott a helyed. A püspök úr nagy ünnepi misét celebrál. Rengetegen lesznek ott. Mind a te híveid. Gyere! (próbálja kivonszolni a tömegből, a feljáró felé)

JÉZUS: (könnyedén kiszabadítja karját a pap markából) Várj! (tagolva) Mi az, hogy templom?

1. Mi az, hogy templom?

PAP: (döbbenten néz rá) Mester, hát nem tudod? (magyaráz) Gondolj csak vissza a jeruzsálemi templomra. Olyan. A főváros legnagyobb temploma. A Bazilika. Ott zajlanak az országos ünnepségek, főpapi misék...

JÉZUS: (közbevág) Nem megyek.

A TIZENEGY: (összenéznek, némán helyeselnek) Nem megy.

EGY NŐ: (a tömegből felszisszen) Nem megy?

EGY FÉRFI: (morogva) Mi az, hogy nem megy?

PAP: (magyarázkodva) Miért nem, Uram? Ez a templom nem Kaifásé, hanem a Te templomod. Millió van szerte a világon. Neked építették.

JÉZUS: (rámered) Én, milliomos háztulajdonos? Nekem millió házam van, akinek nem volt hová fejem lehajtani?! (villámokat szór)

PAP: (nem enged) Hiába szór villámokat a szemed. Meg kell értened! Most már meghaltál, mi több, fel is támadtál, hát megillet...

JÉZUS: (felkiált) A templom kárpitja kettéhasadt azon a Pénteken. De azt még az a szamáriai asszony is tudta, aki bizony nagy k... volt, hogy Lélek az Isten és Lélekben kell őt imádni...

PAP: (közbevág) Nem úgy van az, Uram! Ellentmondásba keveredsz! Hát te is jártál templomba, már tizenkét éves korodtól...

JÉZUS: (a tömeg fölé terjeszti kezét) Az emberek miatt, akikhez Atyámtól küldettem.

EGY FÉRFI: (karján egy kisgyerekkel bekiabál) És a templomaiddal mit csináljunk?

JÉZUS: Van lakásod?

EGY FÉRFI: Egy albérlet öt gyerekkel.

JÉZUS: Költözzetek be a házamba. Azt mondták, enyém!... Nekem nem kell. Mindig is elég volt egy konyhaasztal, hogy ezekkel (a Tizenegyre mutat) ott leülhessek... (prófétai emelkedettséggel) Bizony, bizony mondom nektek, adjátok oda a templomokat, mert ti is úgy jártok, hogy leomlik templomotok és kő kövön nem marad...

PAP: (témát vált) Mester, úgy látszik most rossz passzban vagy a templomot illetőleg, de a püspök úr...! (jelentőségteljesen) A püspök úr...!

JÉZUS: (értetlenül) Mi az, hogy püspök?

2. Mi az, hogy püspök?

PAP: (bámul)

EGY FIATAL: Hö... hö...

EGY NŐ: (rendreutasítón) Csend! Csend legyen!

PAP: (magához tér) Püspök! Hát nem tudod, hogy ki az? Olyan mint Jeruzsálemben volt a főpap. (ijedten) De ne gondolj rosszra. Ez a főpap nem az a főpap. Ez a főpap a Te főpapod... (órájára néz) Na nézd csak, épp most érhet oda a Bazilikához... most halad fel a lépcsőn... két oldalt ott térdepelnek a kedves hívek... és ő kezét áldásra emelve a Te keresztjeleddel áldást oszt jobbra, balra... Hát ő a püspök, az apostolutód!

A TIZENEGY: (kimeresztve a szemüket, egymásra néznek)

PÉTER: (hangosan felröhög) Hi... hi... hi... A püspök!... Ha... ha... ha...

JÉZUS: (leinti) Nyughassatok! (a papra támad) Nem kell a püspök!

PAP: (sértődötten) Bocsánat, Uram, nem jól értettem. Ez egy kicsit engem is érint. Mert mint már volt szerencsém bemutatkozni a tévés uraknak, én egy pap vagyok, a püspök úr engedelmes munkatársa. Mi végezzük a szent liturgiát és vezetjük a kedves híveket.

JÉZUS: (összevonja szemöldökét) Nem kell pap!

PAPTÁRS: (megfordul, a tömegből kifelé törtet)

PAP: (észreveszi, halkan Jézusnak) Nézd, nézd, Uram! Egy paptársam. Olyan besúgóféle. Ebből baj lesz. (Hangosan, hogy a paptárs is hallja) Fogalmazz pontosan, Uram!

PAPTÁRS: (visszafordul, de tovább megy)

PAP: (kiabál) Persze, hogy nem kell olyan főpap és olyan pap, mint az ószövetségi főpap és papság volt, de mi az újszövetség papjai vagyunk, az emberek közt Téged képviselünk, bemutatjuk a legszentebb áldozatot...

JÉZUS: (szavába vág) Nem voltam pap. Csóró ács voltam. Civil! Nem vagyok pap és nem is leszek. Elegem volt a főpapokból és a papokból. Ők ítéltek halálra, és mindig is elárulnak... Én lábmosó szolgákat akartam vezetőknek!

ÖREG NÉNI: (sipító hangon kiabál) És a legszentebb áldozat?!

JÉZUS: (az asszony felé) Mi az, hogy áldozat?

3. Mi az, hogy áldozat?

PAP: (segítségére siet az asszonynak) Majd én megmondom... A legszentebb áldozat olyan, mint a jeruzsálemi templom áldozata. De nem állatok, hanem kenyér és bor. Tudod, amit az utolsó vacsorán a kezedbe vettél és meghagytad, hogy örökre ezt tegyük a Te emlékezetedre.

JÉZUS: De mi ebben az áldozat?

PAP: (tanácstalanul) Tulajdonképpen Te vagy az áldozat a Golgotán, de a kenyér és bor színében is. És mi Téged mutatunk be a mennyei Atyának, mert a Te Tested és Véred végtelen értékű engesztelés a mi vétkeinkért.

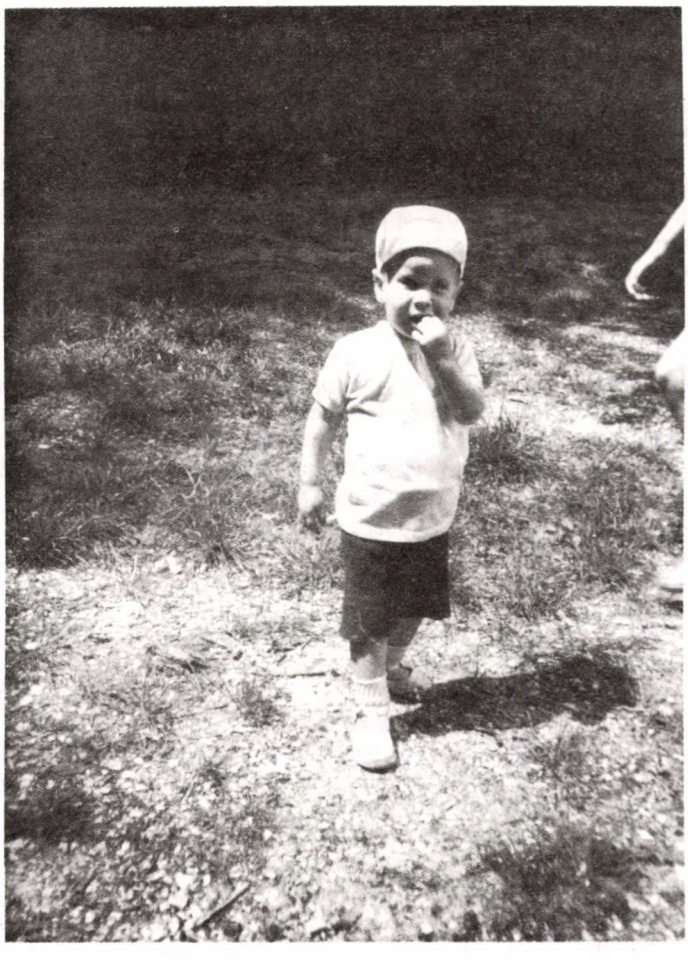

JÉZUS: (vérfagyasztóan felkiált) Elég!

PAP: (beleremeg, körülnéz, a tömeg is megdermed) Mester, nem vagy elég szelíd. Vérfagyasztóan kiabálsz. Kidagadnak a torkodon az erek. Nem értem ezt a nagy felháborodást.

JÉZUS: (meg sem hallva, a pap felé közelít) Szóval engem mutogattok a mennyei Atyának magatok helyett, és azt hiszitek, hogy ezzel a mutogatással megúszhatjátok önmagatok feláldozását másokért. Kígyók és viperák fajzata! Mit csináltatok ti az én Golgotámból és utolsó vacsorámból...

KOPASZ: (halkan megszólal Jézus mellett) Vallást... (hangosabban megismétli) Vallást!

PAP: (ráförmed) Maga kicsoda és mit avatkozik bele a vallási dolgokba?!

KOPASZ: Vallástörténész vagyok.

JÉZUS: (még előbbi hévvel a paphoz lép, megragadja a gallérját és kegyetlenül megrázza) Irgalmat akarok és nem áldozatbemutatásokat! Nem vallást!

PAP: (ijedten) Nem vallást?

4. Nem vallást?

JÉZUS: (komoran elengedi, nézi a rémült papot)

KOPASZ: (feláll Jézus mellé, nagyon intelligensen, halkan magyarázni kezd) Kérem, a vallás komplex társadalmi jelenség, amelyben az emberek egy csoportja kapcsolatot létesít valóságosnak, az ember sorsára döntő hatással levőnek vélt természetfeletti erőkkel vagy hatalmakkal, hogy velük szembeni függését kifejezze és egyszersmind befolyásolja azokat... Más szóval a vallás nem más, mint az a jelenség, amelyben az ember elismeri Istentől való függését belsőleg (hittel) és külsőleg (szertartásokkal, áldozatokkal), azzal a céllal, hogy az istenség jóindulatát megnyerje és a segítségével megkapja...

JÉZUS: (átveszi a szót) Amit meg én hoztam, éppen ellenkezője ennek! Testvér, (a Kopaszra néz) a te szavaiddal fogalmazok. Amit én hoztam, az az a jelenség, melyben az ember megismeri és elismeri az Istent olyannak, amilyennek bemutattam, azzal a céllal ismerve el, hogy az Isten erejében ő cselekedjék, jóindulattal fordulva embertestvérei felé, és ő segítsen rajtuk...

KOPASZ: (bólogat) Nagyon helyes. Csak megismétlem röviden: a vallásos ember hite arra megy ki, hogy az Istent manipulálja és az Istent mozgósítsa a cselekvésre... Ha pedig jól értettem Önt (Jézusra néz elismerően), Ön, mármint Jézus — ahogy itt többen állították —, Ön egy olyan hitet képvisel, mely tulajdonképpen nem vallás, ugyanis arra szolgál, hogy az ember megismerve az Istent, önmagát mozgósítsa a cselekvésre... az embertársak segítésére. Nekem ez nagyon szimpatikus!!

A TIZENEGY: (az aluljáró bejárata felé figyelnek, majd szorosan körülveszik Jézust)

PAP: (tömeggel együtt a lejáró felé néz)

RENDŐR I. II., PAPTÁRS: (megjelennek, a tömeg utat nyit, közelítenek Jézushoz)

PAP: (ijedten a túlsó kijárat felé néz) Istenem! Két rendőr... És a paptestvérem! (Jézusra nem nézve kifelé tágít a többiekkel együtt, a kijáratból visszanéz)

RENDŐR I.: (mutatja, hogy a személyi igazolványt kéri)

JÉZUS: (int, hogy nincs)

RENDŐR II.: (papírt mutat föl és bilincset vesz elő)

JÉZUS (mosolyog és odanyújtja a kezét)

A TIZENEGY: (egy mozdulattal nyújtja a bilincs felé a kezét, hogy őket is bilincseljék össze)

PAP: (el)

(Fönt a Bazilika főpapi ülőhelye és az olvasóállvány látható a püspökkel és aszszisztenciájával, ide érkezik a pap)

Az aranygyűrűs

TITKÁR: (egy cédulát nyújt át a széken ülő püspöknek)

PÜSPÖK: (fehér kesztyűs, aranygyűrűs ujjai közt fogja a cetlit, tüzetesen elolvassa a szent csend alatt, majd az ambóhoz megy, kitárt kézzel imádkozza a könyörgést, némajátékban, majd a cetlit kezében tartva szólani kegyeskedik) Krisztusban kedves Híveim! Mint hírt kaptam arról, amiről majd ti is hallani fogtok bizonyára, az EMKE aluljáróban egy huligán banda tűnt fel. A bandavezér a visszatért Krisztusnak adta ki magát, és az egyház és az állam ellen bujtogatott. Ezért a hatóságok letartóztatták... Nektek, akiket megzavarhat hitetekben az ilyen esemény, most a mi Urunk Jézus Krisztust idézem: „Vigyázzatok, hogy senki félre ne vezessen titeket! Sokan jönnek majd az én nevemben, s azt mondják: Én vagyok a Krisztus.... Ti ne higgyetek nekik!... " Most pedig fogadjátok főpapi áldásomat.

TITKÁR: (az infulát a püspök fejére teszi, megigazítja a bojtokat)

PÜSPÖK: (énekli) Áldjon meg titeket a mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek.

PAP: (tétovázik, majd hangosan énekli) Amen...

Gergely G. András

A Miatyánk

(III. rész)

Bocsásd meg vétkeinket...!

A katolikusok — legalábbis Európában — gyakorlatilag abbahagyták a gyónást. Ennek több oka közül az egyik: nincsen bűntudatuk. Azt mondják: „Nem öltem, nem loptam, nem raboltam, tisztességesen dolgozom, ellátom a családomat — minek menjek gyónni?" Akik mégis mennek, azoknak a túlnyomó többsége is így gondolkodik, s ezt nem egyszer a gyóntatószékben is kimondják, és legfeljebb azzal vádolják magukat, hogy elmulasztották a szentmisét, az imádságot, a böjtöt — „meg hát a szükségszerű emberi gyarlóságok". — Emögött az a gondolkodásmód húzódik meg, hogy a bűn Isten parancsainak megszegése, Isten parancsait pedig a Tízparancsolat foglalja össze (persze annak is egy negatív beállítottságú, minimumra törekvő értelmezése működik), ezért aztán aki nem ölt, nem lopott, nem hazudott..., az úgy érzi, hogy bűntelen.

Jézusnak egész más fogalmai vannak a bűnről. Bűn helyett többnyire adósságról, bűnös helyett adósról beszél: a bűn adósság Istennel (ill. embertársainkkal) szemben. „Isten adósai vagyunk" — mondja rengeteg példabeszéde (pl. a gonosz szolgáról — Mt 18 —, a két adósról — Lk 7 —, a hűtlen sáfárról — Lk 16 —, a gonosz szőlőmunkásokról — Mk 12). — De mitől, hogyan válunk adósokká Istennel szemben — mindannyian?

Mindenekelőtt a mulasztásaink révén; úgy, hogy nem teljesítjük (kellően) Isten „akaratát", azaz szándékait, terveit. Jézus számtalanszor figyelmeztet erre:

— „Ha igazságosságotok (tisztességetek) bőven fölül nem múlja az írástudókét és farizeusokét..." (Mt 5,20). — „Ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jóság ez?" (Mt 5,45–47). — Isten igazságossága? Az utolsó órában jött munkás is ugyanannyit kap (Mt 20,1–16). — Aki nem kamatoztatja a kapott talentumokat, aki csak annyit tesz, amennyi kötelező–tisztességes („visszaadom, ami a tiéd"), az kívül marad Isten Országán (Mt 25,14–29). — A szolgák nem érdemelnek köszönetet, ha csak azt tették, amit parancsoltak nekik (Lk 17,7–10). (A pék, ha megkapta a kenyér árát, nem várhat még köszönetet is.) — A „szolga" csak azt teszi, amit parancsolnak neki, a „fiú" apja szándékait keresi–valósítja. Isten azt akarja, hogy „fiai" legyünk, azaz: olyanok, mint Ő, Hozzá hasonlók, különben nem lehetünk közösségben Vele; kívül maradunk az Ő országán. — „Legyetek tökéletesek, mint mennyei Atyátok" (Mt 5,48)! — „Adjátok meg Istennek, ami Istennek jár" (Mt 22,21)! — „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, egész értelmeddel és minden erőddel (felebarátodat pedig, mint önmagadat)" (Mt 22,37–39)!

Melyikünk mondhatja el magáról, hogy tökéletes, mint a mennyei Atya, hogy teljes szívéből, tejes lelkéből, egész értelmével és minden erejével szereti Istent...?

Jézus megdöbbentő, megrendítő tanítása tehát: Nem elég Isten „parancsait" teljesíteni, nem elég igazságosnak lenni (a jókhoz jó, a rosszakhoz rossz, a közömbösekhez közömbös), nem elég nem-lopni, nem-ölni, nem-rabolni: A tisztességes ember is bűnös, mert mulasztásai vannak, mert adós, mert aki csak tisztességes, az még nem teljesíti Isten terveit–szándékait–álmait!

Nézzük meg miben is állnak mulasztásaink (adósságunk, bűnösségünk) a Miatyánk első részének szellemében!?

— „ABBA" — Valóban „Abba"-e számunkra Isten? Gondolatainkban, érzelmeinkben, akarásunkban, szavainkban, viselkedésünkben? Az-e számunkra, aki feltétel nélkül, mindenkit szeret? Vagy pedig Nyugdíjas Teremtő, Elképesztő Varázsló, Legyőzhetetlen Hadvezér, Szigorú Bíró, Elvont Eszme?

— „Szenteltessék meg a Te neved!" — Bárcsak áthatna minket, mindenkit a Te jóságod! Tényleg ez a legfőbb vágyunk–kívánságunk? Isten neve, Isten, Isten ügye, az Isten iránti szeretet a „szent" számunkra — vagy a mi (hír)nevünk, véleményeink, „hitünk", hagyományaink, szokásaink, kényelmünk, érvényesülésünk, vágyaink–terveink?

— „Jöjjön el a Te országod!" — A szeretet országa — általunk (Isten nem fogja csodával megcsinálni). Tényleg túljutottunk viselkedésünkben az igazságosságon („Amilyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten!")? Tényleg túljutottunk az önérdekből elkövetett jótetteken? Valóban megosztjuk javainkat a rászorulókkal? Csak a fölösleget? Vagy az sincs? Valóban szolgáljuk a kicsiket, kitaszítottakat, lenézetteket, a társadalmi ranglétra alján lévőket, az élet veszteseit? Nem erőltetjük rá akaratunkat a környezetünkre? Valóban szelídek vagyunk? Erőszakmentesek? Gondolatban, szándékban, szóban is? Békét teremtő tevékenységet folytatunk? Valóban hirdetjük Isten országát? Apostolkodunk? Tanúságot teszünk? Közösséget építünk? Közösséget teremtünk mások számára?

— „Legyen meg a Te akaratod!" — Hogy mindenki boldog legyen! Ne csak egyesek, ne csak a túlvilágon, ne csak lelkileg, ne csak egyéni, hanem közösségi–társadalmi életében is! Valóban minden erőnkkel ennek a megvalósulásáért dolgozunk? Vagy pedig a magunk akaratának megvalósulásáért? A magunk boldogságának az eléréséért?

Melyikünk mondhatja el magáról, hogy mindezt megteszi, vagy akárcsak törekszik is megtenni mindezt? (Mennyire más lenne a gyónás egy ilyen lelkitükör alapján!...)

Ezek alapján talán belátható, hogy mérhetetlenül nagy az adósságunk Istennel szemben — mindannyiunknak, kivétel nélkül! Akkora, mintha gerenda lenne a szemünkben, mintha 10 000 talentummal tartoznánk (ami mai pénzben kb. 40 millió dollárnak felel meg!). Elképesztően bűnösek vagyunk — valamennyien!

Mi menthet meg minket? Két dolog. Az egyik: Isten irgalma, megbocsátása, s a könyörgés, hogy engedje el adósságunkat (v.ö. Lk 18,13). Mindenki rászorul erre, de csak az lesz képes kimondani, aki felismerte és elismerte bűnösségét. — A másik: Ha mi megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.

...miképpen mi is megbocsát/ott/unk...

A kérés első felét elemezve láttuk: a bűn Jézus szemében adósság; kivétel nélkül mindannyian mérhetetlenül el vagyunk adósodva Isten előtt (mintegy „40 millió dollárral"); csak két dolog menthet meg: egyrészt Isten irgalma, megbocsátása — és Isten egyetlen őszinte kérő szavunkra megbocsát —, másrészt ha mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.

Hátborzongató a kérés második fele („miképpen mi is..."). Egyrészt mert igen merész kijelentést–állítást tartalmaz: az imádkozó azt állítja magáról, hogy ő (a pontos fordítás szerint) már megbocsátott az ellene vétkezőknek. Másrészt mert azt kérjük, hogy Isten úgy (annyira) bocsásson meg nekünk, ahogyan (amennyire) mi megbocsát/ott/unk az ellenünk vétkezőknek; ezt kérve önmagunkról hozunk ítéletet! Harmadrészt bennfoglaltan azt mondja: Isten megbocsátásának feltétele, hogy mi megbocsássunk az ellenünk vétkezőknek!

Ez nem elszólás Jézus részéről, mert egyébként is lépten-nyomon hangsúlyozza, hogy Isten csak akkor bocsát meg nekünk, ha mi (szívből) megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek: „Ha már fölálltatok is (értsd: hozzákészültetek, nekikezdtetek), hogy imádkozzatok, előbb bocsássatok meg, ha panaszotok van valaki ellen, hogy Isten, a ti Atyátok is megbocsássa a ti bűneiteket" (Mk 11,25). — „Ha adományodat az oltárra viszed, és ott eszedbe jut, hogy embertársadnak panasza van ellened, hagyd ott adományodat, menj, békülj ki előbb vele, aztán jöjj vissza..." (Mt 5,23–24). V.ö. „Irgalmasságot akarok, nem áldozatbemutatást" (Mt 9,13). — A gonosz szolga egyetlen kérő szavára elengedi az Úr 10 000 talentumos tartozását, de aztán, mivel ő nem volt hajlandó elengedni szolgatársának a 100 dénárt, börtönbe vetteti, míg az utolsó fillért is ki nem fizeti (Mt 18,23–34). — „Ne ítélkezzetek (megtorló, visszafizető ítélettel), hogy Isten el ne ítéljen titeket" (Mt 7,1)! — „Boldogok az irgalmasok, mert hozzájuk Isten is irgalmas lesz" (Mt 5,7).

Hogy lehet ez? Hát nem azt hangsúlyoztuk eddig folyton, hogy Isten feltétel és kivétel nélkül mindenkit szeret? Hogy mindenkihez jóságos, és senkit sem taszít el? Vagy Jézus egyik szavával agyonüti a másikat? Hogy állíthatja azt, hogy Isten megbocsátásának feltétele van? — Ellentmondással van dolgunk? Nem. Csak meg kell vizsgálnunk:

Miért nincs közvetlen út Istenhez, Isten bocsánatának elnyeréséhez?

— Isten mindenkinek jót akar, mert mindenkinek szerető apja–anyja; szereti a tékozló fiúkat is, fölkelti Napját a gonoszokra is, esőt ad a bűnösöknek is. De ez azt jelenti: Ő azt is szereti, aki velem szemben ellenséges! Következésképp Istennel nem lehet úgy jóban lenni, hogy nem vagyok jóban a másik emberrel, akár az ellenségemmel is; csak úgy lehet Istennel jóban lenni, ha ugyanúgy érzünk és cselekszünk, mint Ő (Mt 5,43–45).

— Isten azonosítja magát a bajban lévő emberrel: „Éheztem, és ennem adtatok... Amit egynek tettetek a legkisebbek közül, nekem tettétek" (Mt 25). Aki ellenem vétett, az is bajban van (a legnagyobb bajban; mert van-e nagyobb nyomorúság, mint bűnösnek lenni?); megbocsátásra, szeretetre szorul; ilyen értelemben Isten vele is azonosítja magát. Következésképp: ha én nem bocsátok meg neki, az annyi, mintha Istennek nem bocsátanék meg! — Az iménti két tételből adódik a harmadik:

— Istennel csak az lehet közösségben, aki olyan, mint Ő (azaz szeret, megbocsát); aki nem így tesz, az végső soron *önmagát zárja ki* az Istennel való közösségből, így a megbocsátásból is. Jól szemlélteti ezt a gonosz szolgáról mondott példabeszéd (Mt 18,23–34: aki nem bocsát meg, azaz nem szeret, az nem lehet közösségben a Szeretettel, Istennel; magát zárja ki), de még jobban a tékozló fiú története (Lk 15,11–32), pontosabban a bátyjáé, aki zúgolódik, mikor megtudja, miért a nagy vígság–énekszó; apja ugyan kérleli, de *ő* nem akar bemenni, *ezért* aztán kívül marad a házon, a lakomán.

Magyarul: Isten feltétel nélkül megbocsát, de aki ezt elutasítja a maga meg-nem-bocsátásával, az nem részesülhet Isten bocsánatában.(Ezt fogalmazza meg „elvi síkon" Jézus, amikor azt mondja: „...aki a Szent Léleknek mond ellent, nem nyer bocsánatot, sem ebben, sem az eljövendő világban", (Mt 12,32. Isten „Lelke", szelleme, szellemisége az irgalmasság; aki ezt visszautasítja, az Isten irgalmát utasítja vissza, amely meg akarná menteni őt.)

Hasonlattal élve: a Nap mindenkinek süt, de csak annak a szobájába süt be, aki felhúzza a redőnyt. Tehát: Isten megbocsátása mindenki felé árad, de csak ahhoz jut el, aki „felhúzza a redőnyt", azaz megbocsát az ellene vétkezőknek.

Ha tehát egészen pontosan akarunk fogalmazni, akkor azt kell mondanunk: Isten akkor is megbocsát nekünk, ha mi nem bocsátunk meg az ellenünk vétkezőknek, de ebben az esetben nem lehet a miénk az Isten által megadott bocsánat, nem részesülhetünk benne.

(Az is látható a fentiekből, hogy a megbocsátás nem egyszerűen vallási törvény, hanem az élet egyik alaptörvénye: „Irgalmasságot akarok, és nem áldozatbemutatást!... Szeressétek ellenségeiteket!..." Mert az igazságosság pusztít — ld. például a jugoszláv polgárháborút —, csak az irgalom–megbocsátás–szeretet szolgálja az életet. A fejlődés útja a ragadozók erőszakosságától a racionális igazságosságon át és túl a mindenkit átfogó szeretetig vezet. Az ellenségszeretet parancsa nem a farkasoknak való, hanem az embernek; a jog nem elég, a jogot és a törvényt mindig az erősek írják — a maguk egoizmusa szerint; az ellenségre is kiterjedő szeretet a túlélésnek is, a növekvő boldogságnak is elengedhetetlen feltétele.)

A kérdés már csak az: Lehetséges-e a megbocsátás? Ki képes megbocsátani? Ráadásul úgy, ahogyan Jézus tanította: szívből (Mt 18,35), hetvenszer hétszer is (Mt 18,22), a minket üldözőknek, tönkretevőknek (Mt 5,38–48), a gyilkosainknak (Lk 23,34a) is?

— Az képes rá, aki tudja–elismeri, hogy az ő szemében gerenda van, és ehhez képest szálka az, amit a másik vétett őellene; hogy az ő adóssága Istennel és embertársaival szemben kb. „40 millió dollár", s embertársainak adóssága „30 dollár" vele szemben.

— Az képes rá, aki átélte–megtapasztalta Isten szeretetét–megbocsátását; hogy Isten elengedte neki a 10 000 talentumot (Mt 18), az 500 dénárt (Lk 7); mint Zakeus, aki ezt átélte Jézus szeretetének közvetítésével, és ezért vagyona felét szétosztotta, s az okozott kárt négyszeresen megtérítette (Lk 19,1–10). Aki megtalálta a kincset, az igazgyöngyöt (Mt 13,44–46), az szívest-örömest odaad cserébe mindent (v.ö. Tam 8)!

Így kapcsolódik a kérés második fele az elsőhöz: aki elismerte saját bűnösségét, kérte Isten bocsánatát és átélte azt, az képes megbocsátani az ellene vétkezőknek. — A bocsánat kérése így vezet a megbocsátáshoz, az imádság alkotó tettekhez. Itt is kiderül: az imádság iskolája Jézusnál az élet iskolája; aki jézusi módon imádkozik, az jézusi módon fog élni is.

(Folytatjuk)

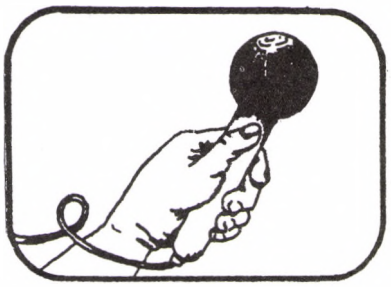

Most már elfogadom

Interjú

A sudár termetű, szép Ildit gyakran látjuk, amint nagymamájával vagy édesanyjával a templom felé sétálnak... Ha megállunk egy szóra, a beszélgetésbe Ildi is bele-belekérdez, érdeklődik a maga módján. Mondatai rövidek és rettentő gyorsan elhadarja őket. Az első percben senki sem gondolná, hogy a kérdezősködő nagylány más, mint a többiek. Egészségesnek született ugyan, szép baba volt, úgy gőgicsélt, mint a többi, jelezte, ha nedves a pelenka, úgy játszott, mint bármely más gyerek, és korán kezdett járni — de aztán 15 hónapos korában jött egy csúnya betegség, hányással, ájulásokkal. Mint kiderült — sajnos már későn — agyhártyagyulladás volt, és nem is múlt el nyomtalanul. Ildi most már húsz éves, de állandó felügyeletre szorul. Amikor a nagymama betegeskedni kezdett, édesanyja maradt otthon vele. A leszázalékolás egyik oka: A súlyosan szellemi fogyatékos Ildit nem lehet magára hagyni. Mégis: Mitől ilyen derűs és kiegyensúlyozott?

A szűk család három személyből áll: Ildi, édesanyja és apai nagymamája. Látogatásunkkor a nagymama az ebédhez készült elő, míg Margit nénivel beszélgettünk. Ildi is ott ült velünk, figyelt, hallgatott, meg-megszólalt.

— *Biztosan sok keserűséget okozott Ildi állapota. Hogyan tették túl magukat rajta?*

— Nagyon-nagyon sokat keseregtem. Sokszor voltam rossz idegállapotban. Közrejátszott a férjem halála is... Mert mi jól megvoltunk, ... szépen éltünk volna és akkor ... akkor hirtelen meghalt. Szóval úgy a kettő együtt... Sokat őrlődtem. De azért jártam dolgozni, nem engedtem, hogy felvegyenek betegállományba. Nyugtatókat írtak, de én nem szedtem be. Szerencsére. Aztán beletörődtem. Beletörődtem, és most már elfogadom, hogy ez van. De néha azért kifakadok.

— *Hány éves volt Ildi, amikor az apja meghalt?*

— Tizenkettő. Sokat sírt utána. És haragudott rá. Odaállt a sír elé, és veszekedett vele, hogy miért hagyott itt minket. De szerette is őt az apja nagyon. Amikor elaludt közöttünk, a karjában vitte át a szobájába.

— *Sose gondoltak rá, hogy Ildit intézetbe adják?*

— De igen. Gondoltuk, hogy egy gyógypedagógiai intézetben csak megtanul írni, olvasni. Végül is tíz évig volt intézetben, hét éves korától. De már pénteken hazahoztuk minden héten, és hétfőn vittük vissza. Az első két hónapban bent kellett volna maradnia. Másik két gyerek is volt ott a faluból, őket sem hozták haza egy ideig. De én kierőszakoltam. Sokszor rossz állapotban jött haza, néha a bőre is sebes volt. Tudod, őrá külön is oda kell figyelni, ha azt akarom, hogy rendben legyen. Megcsinál ő mindent, de ott kell lenni vele. Hiába gondolták, hogy majd megtanulja, nem tanulta meg a csoportban. Például mondani kell neki, hogy: Ildi, tessék fogat mosni, és hogy keverjen langyos vizet, mert ő csak hideget venne. Mellette kell lenni, és néha csinálni is, mert nagyon önfejű.

— *Végül is megtanult írni, olvasni?*

— Nem. A T, U, E betűket tudja leírni, de csak nyomtatott betűvel, írottan nem. Na meg az S betűt, fordítva.

— *A nevét leírja?*

— Nem. Illetve leírta, de azt lehet mondani, hogy nem sikerült.

— *Gondolom azokkal a szülőkkel, ahol hasonló probléma volt a családban, jó volt találkozni, megbeszélni a közös gondokat...*

— Persze, hogyne. De furcsa dolgok is voltak. Amikor kivettem az intézetből a lányomat, valaki azt mondta, hogy meg fogom bánni. Nem bántam meg, mert ott bent sok butaságot tanult. Sokkal jobb, hogy itt van, normális emberek között.

— *Szokott-e unatkozni Ildi? Érzi az időt?*

— Szerintem nem érzi az időt. Délelőtt el szoktam őt vinni vásárolni, hogy levegőzzék, meg hogy mozogjon is, ne üljön min-

dig. Délutánonként elmegyünk a testvéréhez, akkor a mama egyedül lehet, egy kicsit kikapcsolódik, pihen, ilyenkor csend van körülötte.

— *Tud-e Ildi segíteni itthon?*

— Néha-néha törölget. Ha valami nincs a helyén, azt elpakolja, a rendetlenséget nem tudja elviselni, de úgy különben nem segít.

— *Igaz, hogy imádkozni is tud?*

— Igen, a nevelőnője, Magdi néni is rácsodálkozott, amikor hallotta tőle a Miatyánkot. Mondtuk, hogy igen, mi megtanítottuk rá. Sok éneket is tud kívülről, nagyon jó ritmusérzéke van.

— *Szokott énekelni a templomban?*

— Nem, azt megbeszéltük, hogy ne, mert hátha nem folyamatosan, hanem bele-beleénekelne, vagy beleimádkoznék. De itthon reggelenként, főleg a mamával szokott imádkozni.

— *Az ünnepeket szereti?*

— Jaj, nagyon. Például meghívtak minket ebédelni, amikor az unokám elsőáldozó lett. El tudok vele menni étterembe is. Összevagdosom neki az ételt, igyekszem feltűnés nélkül elkészíteni, aztán szépen eszik villával. Az ember sok mindenbe beletanul.

— *Nehéz volt beletanulni?*

— Nem. A helyzetek hozzák a tennivalókat.

Ildi is megjegyez gyorsan valamit: — Pista papa kórházban van.

— *Te is voltál kórházban?*

Erről Margit néni mesél:

— Igen, vakbélműtéten. Én is befeküdtem vele, ott sem hagytam magára. Nagyon rendes orvosokkal és ápolókkal találkoztunk a Rókus kórház sebészetén. Az a türelem, ahogy Ildivel bántak, és ahogy elmagyaráztak mindent, az egészen szokatlan volt! A nővérkék kettenhárman is körülvették, az egyik beszélgetett vele, a másik beadta a fájdalomcsillapítót. Minden nap kellett kötözésre menni. Képzeld el, kiválasztotta magának az orvost. Csak az kezelhette őt, amelyik neki szimpatikus volt... Ők kiválasztanak maguknak embereket, akiket szeretnek. És annak ellenére, hogy hisztizett, hívták az orvost, és az jött.

— *És ha valakit nem szeret, azt is kimutatja?*

— Inkább a gyerekektől fél, vagyis azt nem tudja elviselni, ha kigúnyolják. Ő abban a minutumban észreveszi, nem kell, hogy megszólaljon az illető, ő máris tudja, hogy melyik űz gúnyt belőle. Akkor rákezd, hogy ez csúfol engem, ez kinevet. Vagy egyszerűen nem törődik vele.

— *Mit tesznek ilyenkor Ildi védelmére?*

— Hát semmit. Eleinte voltak fura dolgai, még ütögetett is. És volt egy időszak, amikor télen nem akart öltözni. Fogta és ledobta a sapkáját. Akkor szépen kellett vele beszélni. És voltak bizony emberek... például egy család ment el előttünk, még rokonok is ráadásul, és képzeld, nevettek. Normális, felnőtt emberek. Akkor nem tudtam megállni szó nélkül. Én annyira megismertem az embereket, hogy azt nem is tudom elmondani. Régebben, annak ellenére, hogy nagyon szegények voltunk a mostanihoz képest, jobban segítettünk egymáson. Most inkább... Ez a kapzsi világ, ez valami borzasztó.

— *Mi lesz Ildi sorsa, ha már nem lesz anyukája, magymamája?*

— Arra gondoltam... Nem, nem tudom. Talán egy intézménynél kellene elhelyezni. Persze, lehet, hogy a testvére meggondolja magát és magához veszi, de én úgy érzem, hogy ezt nem kívánhatom. Nem tehetem tönkre a másik gyerekemet. Mert Ildit egy percig sem lehet egyedül hagyni. Szóval, valamilyen vallási intézménynél fogok érdeklődni.

— *Ildinek egy lánytestvére van, aki idősebb nála. Ő hogyan élte meg a húga betegségét. Néha rábízták Ildit?*

— Nem, nem, soha. Lánykorában is úgy intéztük a férjemmel a dolgokat, hogy neki ez ne legyen teher. Én meg is beszéltem magammal, hogy önző anya nem vagyok, mert nem lehetek. És már a nagyobbik lányomnak is van négy gyereke. Szóval, ameddig én élek és el tudom őt látni, azt akarom, hogy velem legyen Ildi. Vagyis velünk. Inkább a mama gondozásában segített a nagyobbik lányom, amikor kórházban voltunk. Minden este elvitte, hogy náluk aludjék, mert már a mamát sem merjük egyedül hagyni. Ágyba kell őt segíteni, és gyakran van rosszul éjjel. Nappalra visszahozta őt, megfürdette, nagyon szépen ellátta.

— *Mi jelenti a kikapcsolódást, a felüdülést?*

— Szoktak hozzánk vendégek jönni, ezt Ildi is nagyon szereti. Szívesen kínálom őket, jó beszélgetni velük. Időnként a németországi partnerfaluból is vannak vendégeink, mi vagyunk a szállásadók. Ilyenkor elmegyünk egy estére, még táncolok is. Nagyon szeretek táncolni. Szeretem a tévét is. Érdekel a politika, a vallási műsorok, a jó filmek. Minden szombat délelőtt megnézzük a Pajta Színház műsorát. Ott éppen olyan svábot beszélnek, mint mi, szentivániak. Ildi is érti őket. Szokta is kérdezni; Mikor jön az öreg? És akkorákat nevet!... Eljárok a Muttersprachevereinbe (helyi anyanyelv-ápoló egyesület), ahol mindig van megbeszélni való. Most például a zirci kirándulással kapcsolatban, amit tervezünk. És persze elmegyünk minden vasárnap a templomba.

— *Segít a hit abban, hogy Ildit családban nevelik?*

— Igen, csak az. Az segít. Na, látod, ezt kifelejtettem, a legfontosabbat. És van még egy mániám: szeretek másokon segíteni. Én ebben olyan nagy-nagy... olyan... nyugalmat találok. Hogy milyen jó, hogy tudtam segíteni. Például tegnap a szomszéd nénit kísértük el a földjére. Nem mer egyedül kimenni, mert ez a kert messze van a falutól. Hát, mondom, elmegyek vele. Ildi is velünk jött, hamar elültettük a borsót, ó de jó volt! Az a szép környék, és sütött a nap! Visszaemlékeztem a régi időkre, amikor még mi is kinn dolgoztunk. És Ildi is emlékezett. És képzeld, azt kérdezte: Nem megyünk a Kopárba? Mert amikor még az apjával szoktunk kirándulni, utána beültünk a Kopár csárdába ebédelni. Az nagyon tetszett neki.

***

— *Milyen volt az Apu, emlékszel rá, Ildi?*
— *Most már nincs.*
— *De milyen volt?*
— *Fekete.*
— *Sétáltatok Apuval?*
— *Most nem.*

M. Borbála

Olvasóink figyelmébe ajánljuk
az 1988 őszétől évszakonként megjelenő ökológiai és irodalmi folyóiratot, a *LIGET*-et.
1994 januárjától változatlan formátumban, 96 oldalon, 77 Ft-os eladási áron havonta jelenik meg a
LIGET.
Új előfizetőknek januártól 800 Ft befizetése ellenében küldik meg.
Cím: Liget 1525 Bp. 114. Postán maradó
Aki a Liget Alapítvány bankszámlájára fizeti be a pénzt
— MKB 203-31719-7007 —,
az összeget leírhatja személyi jövedelmének adóalapjából.
Külföldre az előfizetés duplája a hazainak.

Walbert Bühlmann

Mennyire keresztény a római kúria?

Ugyan mi lehet az oka annak, hogy a római kúria a zsinat után és a zsinat ellenére olyan hatalmassá és ismét olyan ellenszenvessé vált? Miféle lelkiség rejtőzhet emögött? Támaszkodhat ez az Evangéliumra? Róma, mint eddig, ma is a világ evangelizálására és Európa újraevangelizálására hív fel. A kérdés azonban az, hogy Róma az Evangéliumot éli-e elénk?

Hogy ezt a kérdést megválaszolhassuk, ragadjunk ki néhányat Jézus evangéliumi tanácsaiból és életmódjából, és vessük össze azokat Róma gyakorlatával. Persze jegyezzük meg elöljáróban: semmiképpen sem akarjuk ezzel a Vatikán egyes személyeinek bírájává nagyítani magunkat, szeretnők viszont átvilágítani a rendszert mint olyant, mely éppen anonimitása folytán egyfajta kollektív bűnt eredményez. Ugyanakkor azt is hangsúlyozni kell, hogy a következő pontok nem világítják meg Róma összfunkcióját, csak annak gyenge pontjait, ennyiben tehát egyoldalúak ugyan, viszont nem hamisak emiatt. Végül pedig: nem szabad Rómát túlértékelni. Az egyház a közösségekben él, nem a struktúrákban.

1. Nyilvános életének kezdetén Jézus a Szentlélektől „hajtva", „eltöltve", „küldve" (Mk 1,12; Lk 4,14.18) lépett fel a zsinagógában, és küldetésének célját és értelmét abban jelölte meg, hogy jóhírt hozzon a szegényeknek, szabadulást hirdessen a foglyoknak és szabadságot a megkínzottaknak. Hozzátette még, hogy ez az ígéret most az Ő fellépésével beteljesült (Lk 4,18–21). Ő mindezt komolyan gondolta. Új reményt akart hozni az embereknek nemcsak a mennyben, hanem már itt a földön.

II. János Pál pápa elkötelezetten és illetékesen szólít ugyan fel a reményre, felszabadításra és igazságosságra. De Róma gyakorlata másképp fest. Rómában nem nézik jószemmel azokat a papokat, szerzeteseket, püspököket, bíborosokat, akik komolyan veszik a döntést a szegények mellett. Azokat az egyházi csoportokat pedig, melyek a felszabadítás szellemében cselekedtek és cselekszenek, Róma módszeresen és rafináltan aláaknázza és legyengíti.

2. Jézus vándorolt az országban, „hirdette Isten evangéliumát" (Mk 1,14sk). Tehát a hitet az örömhírben! Ennek megfelelően gyógyította meg Jézus a római főember fiát, mert az apa rendíthetetlenül hitt a megmentésben (Mt 8,5–13). Jézus megvizsgálta a kánaáni asszony hitét, aztán nem azt mondta neki: „Neked igaz hited van", hanem „Nagy a te hited", és meggyógyította a lányát (Mt 15,21–28). Az egész Márk-evangéliumban Jézust egyszerűen gyakorlati embernek látjuk, aki nem szép beszédeket mond (mint a későbbi János-evangélium misztikusa), hanem azonnal nekiáll és segít, bárhol is lát bajban egy embert.

Az „egyház" azonban a hangsúlyt Jézus ortopraxisáról egyértelműen az ortodoxiára helyezte át. Minden zsinaton kiátkozások tucatjait mondták ki (kivéve a II. Vatikánumot), az inkvizíció korában az „eretnekeket" kínzásra adták át, és a tanítóhivatal még ma is teológiai professzorokat mozdít el vagy sújt más büntetéssel.

3. Jézus egyértelműen az ember javára foglalt állást. Kétség nélkül elfogadta a szabbat törvényét. De ha egy bajban lévő embert látott, neki segített. Ezzel nem a szabbatot „törte meg", hanem belátta — és ezt a tanítást hagyta ránk! —, hogy minden törvény elveszti kötelező érvényét abban a pillanatban, amint meghiúsítja a segítséget az emberen. Ugyanis „a szabbat van az emberért, és nem az ember a szabbatért" (Mk 2,23–3,6).

Róma azonban abszolutizálja a törvény funkcióját. Nem tűr meg kivételt az egyházjog 1752 tételéből (kánonok), a zsinatok dokumentumaihoz fűzött különböző végrehajtási utasítások rendelkezéseiből és a misekönyv rubrikáiból. Svájcban például a püspökök lelkipásztori okokból különböző gyakorlatokat vezettek be, bűnbánati ünnepségeket általános feloldozással, nyitott papi szemináriumokat, világiak prédikációját, amelyek miatt Róma a „svájci különesetről" beszél, s ez kiirtandó. Ehhez segítségül veszik Wolfgang Haast is, egy olyan püspököt, aki a papi káptalanoknak mondott beszédeiben soha nem hivatkozik az evangéliumra, hanem mindig csak ezt mondja: „Megfontolásaitok kézenfekvőnek tűnnek, de az egyházjog nem engedélyezi".

4. Jézus gyakorlata a pásztormodell volt, megértette egyházával, hogy az elveszett báránynak utána kell menni, és ha megtalálták, a szomszédokkal és a mennyeiekkel együtt örülni kell (Lk 15,3–7).

Az egyházban azonban azok a papok és püspökök, akik „lelkipásztori módon" cselekszenek, előbb-utóbb konfliktusba kerülnek Rómával.

5. Jézus nem adott tanítványai számára ruházkodási előírásokat, de közvetve óvta őket, nehogy úgy tegyenek, mint a farizeusok és írástudók, akik hosszú ruhákat hordanak hosszú bojtokkal és imaszíjakkal, hogy az emberek köszöntsék őket az utcákon és tereken, és hogy minden alkalommal az első helyeket kapják meg (Mt 23,5–7).

Róma azonban a papok és szerzetesek ruhakérdéséből olyan problémát csinál, mintha azon állna vagy buknék az egyház. Jaj annak a papnak vagy püspöknek, aki megfelelő öltözet nélkül merészel megjelenni a pápai audiencián! Biztosra veheti, hogy a pápai udvari fényképész ezt a találkozást nem fogja megörökíteni.

6. Nagyon egyértelműen beszélt Jézus a rang- és címkórságról. És megint az írástudók és farizeusok példáját vette elő, akik az emberekkel szívesen szólíttatták magukat rabbinak (mesternek): „De ti ne szólíttassátok magatokat mesternek, mert egy a ti Mesteretek, ti pedig mindnyájan testvérek vagytok! Atyának se szólítsatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei. Ne szólíttassátok magatokat tanítóknak se, mert egy a ti tanítótok, a Krisztus" (Mt 23,8–10).

Rómában azonban máig hozzátartozik a hivatalos udvari stílushoz, hogy pontosan megkülönböztetnek hét címzést, a tiszteletreméltó nővértől a főtisztelendő pátereken keresztül a legtiszteletreméltóbb generálisig, a monsignoroktól, a legtiszteletreméltóbb excellenciás püspök uraktól és legtiszteletreméltóbb eminenciás bíboros uraktól egészen a „szentatyáig".

7. Nagyon világosan beszél Jézus az esküről is: „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne esküdj hamisan..., én pedig azt mondom nektek, egyáltalán ne esküdjetek...; igenetek legyen igen, a nemetek pedig nem, minden egyéb a gonosztól származik" (Mt 5,33–37). Annak is meg kellene maradnia rossz emlékeink között, hogy éppen Péter, a Kéfás, ismételten „tagadta, mégpedig esküvel: Nem ismerem azt az embert!" (Mt 26,69–75).

Az új egyházjogban azonban az „eskü" címszó alatt 30 hivatkozás található, ahol az egyházban tett esküről van szó, nem is tekintve az engedelmességi esküt, amelyet minden kezdő plébánosnak, teológiai professzornak és püspöknek le kell tennie.

8. Jézus nagyon óvakodott attól, hogy lenézze a másik embert. Nem azért jött, „hogy elítélje a világot, hanem hogy általa megmentődjék a világ" (Jn 3,17).

A házasságtörő asszony láttán ezt a kihívást mondta az önelégült farizeusoknak: „»Aki bűntelen közületek, az dobjon rá először követ!« Erre egymásután eltávoztak onnan, kezdve a legöregebbeken. Majd Jézus az asszonyhoz: »Én sem ítéllek el téged«" (Jn 8,3–11). Saját viselkedése alapján a tanítványoknak is ezt tanácsolta: „Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek!... Miért nézed a szálkát felebarátod szemében, a magadéban meg még a gerendát sem veszed észre? Hogyan mondhatod felebarátodnak: Hadd vegyem ki a szálkát a szemedből! — mikor a magad szemében ott a gerenda? Képmutató! Vedd ki először saját szemedből a gerendát, aztán megkísérelheted felebarátod szeméből kivenni a szálkát" (Mt 7,1–5).

Az eucharisztia minden megünneplésekor megvallják a hívők, a püspökök és a pápa is, hogy a jót elmulasztották és rosszat cselekedtek: „Én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem". Milyen őszintén gondolják ezt? A pápa minden alkalommal felhívja a világot, hogy tartsák tiszteletben az emberi jogokat, pl. adják meg a nőknek a társadalomban az őket megillető állást és egyenjogúságot. De az egyház „férfiuralma" a nőt nemcsak gyakorlatilag, hanem alapvetően, „teológiailag" is a szolgáló szerepre utasítja. A pápa a világtól társadalmi igazságosságot követel, az egyházi alkalmazottak azonban röviddel ezelőttig a legalacsonyabb béreket kapták, és a szakszervezet a Vatikánban máig csak a legnagyobb nehézségek árán tudott fennmaradni. Amerika felfedezésének 500. évfordulója alkalmából az ottani szegények és a velük szövetségesek inkább bűnbánati ünnepséget akartak rendezni azoknak a hihetetlen szörnytetteknek az emlékére, melyeket a konkviszta és az evangelizálás során követtek el. Róma azonban megkísérelte távolról irányítani az egészet, és a CELAM múlt októberi teljes ülésén mindenekelőtt a hit nagy ajándékát hangsúlyozva a többi fölött át akart siklani ahelyett, hogy ezt bűnbánatban feldolgozta volna.

9. Jézus működése nem a sikerhajhászásra irányult, hanem egyszerűen a hűség megbízatására. Számított rá, hogy örömhíre csak olyan kis csoportokhoz jut el, akik azt képesek felfogni. „Ne félj te kicsiny nyáj! Mert Atyátok úgy határozott, hogy nektek adja az országot." (Lk 12,28–32). Mihelyt — már rövid idő után — észrevette, hogy üzenetét a galileai városok a sok csoda ellenére sem fogadták be, és küldetése, mint egész, kudarcba fulladt, tanítványainak kis csapatára tekintve vigasztalódott, és imádkozott Lélekben: „Magasztallak, Atyám, menny és föld Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és eszesek elől, és kijelentetted a kicsinyeknek. Igen, Atyám, mert így láttad jónak" (Mt 11,20–21).

Róma azonban most is, mint azelőtt, tömegsikerre utazik, ami nem közömbösítheti az evangelizálásra szóló küldetést. Azok a missziós püspökök fekszenek jól Rómában, akik nagy keresztelési statisztikákat nyújtanak be, míg azokat, akik azt hiszik, hogy ezalatt „csak párbeszédet folytathatnak", nagyobb buzgóságra intik. A Redemptoris missio kezdetű új missziós enciklikában a pápa majdnem pánikba esik, mikor meggondolja, hogy a nemkeresztények száma a zsinat óta majd megkétszereződött.

10. Mihelyt a történeti Názáreti Jézus művét befejezte, elszenvedte a halált, és feltámadásának révén elnyerte az Atya igazolását, megdicsőült Úrként még néhányszor tanítványai közé lépett, és az oly siralmasan kudarcot valló Péternek feltette a kérdést: „Simon, Jóna fia, jobban szeretsz-e engem ezeknél?" Miután Péter erre igent mondott, Jézus ezt a megbízást adta neki: „Legeltesd bárányaimat!" (Jn 21,15–19). Tehát nagyobb szeretete alapján adta meg neki a szeretet primátusát. Mindenekelőtt arról kellett gondoskodnia, hogy az „új parancs" (Jn 13,34), az első és legfontosabb kettősparancs (Mt 22,34–40) az egyház életében megtartsa valódi elsőbbségét, és Jézus példáját és az ahhoz kapcsolódó parancsot minden időben kövessék: „Ha tehát én, az Úr és Mester, megmostam a lábatokat, akkor nektek is mosnotok kell (a görög szövegben ez szigorú parancs!) egymás lábát"(Jn 13,3–17). Ez azt jelenti, hogy a hierarchiának nemcsak jelképesen, Nagycsütörtökön, hanem mindennap alázatos és abszolút szolgáló lelkületet kell felmutatnia.

De mennyire eltért a kúria — és éppen a II. Vatikáni Zsinat után — ettől az alázatos szolgáló magatartástól, és épített fel egy olyan hatalmi rendszert a római centralizmusban, amely a valódi egyházat a püspökökkel együtt megalázza és elnyomja! Róma módszeresen úgy rendelkezett, hogy Rómán kívül semmilyen grémiumban ne lehessen döntéseket hozni. Minden tanács, az egyházközségitől az egyházmegyei lelkipásztori és papi tanácsokig, az egyházmegyei szinódusoktól a püspöki szinódusokig, amelyek minden harmadik évben Rómában üléseznek, csak tanácsadói funkcióval rendelkezik, tehát csak elemzéseket készíthet, javaslatokat nyújthat be, kívánságokat jelenthet, de semmiben nem szabad döntenie.

Leonardo Boff „Egyház, karizma és hatalom" („Kirche, Charisma und Macht" Patmos 1986, Pieper 1990) című könyvében leleplezi ezeket a hatalmi struktúrákat. Róma ahelyett, hogy ezt lelkiismeretvizsgálati alkalomnak vette volna, a szerzővel szemben nehézséget nehézégre halmozott. A szeretet primátusához a bajban lévő ember iránti lelkipásztori, anyai megértés is hozzátartoznék. De a pápa milyen gyakran és keményen szól a magzatelhajtás ellen, a válás ellen, a homoszexualitás ellen stb! Tárgyilag igaza lehet ezekben. De az ilyen elítélésekkel nem segít az emberek konkrét helyzetén. Nem kapnak bátorítást, hogy kíséreljenek meg kimászni bajukból. A jó anya, aki sok szó nélkül testesíti meg a szeretet primátusát, másképp beszélne férjével és gyermekeivel.

*

Ennek az elemzésnek a mérlege minden, csak nem örvendetes. Tíz evangéliumi alapmagatartást vettünk nagyító alá, azt is mondhatnók, hogy tíz evangéliumi parancsot, és mindegyiknél meg kellett állapítanunk, hogy a római hivatali egyház ezekkel éles ellentétben él és cselekszik. Ennek súlyos jelentősége van. Anélkül, hogy az egyes prelátusok személyes magatartását megbírálnók és elítélnők, úgy látszik, hogy a római kúria mint rendszer, általánosan evangéliumi helyett evangéliumellennes magatartást tanúsít. Természetesen az egyes keresztény ember is elmarad gyengeségből az örömhír eszményétől. Róma azonban elvből, makacsságból, meggyőződésből cselekszik — vagy azt kell mondanunk, hogy elvakultságból? Aki rámutat ezekre a képtelenségekre és kritizálja a kúriát, arról hamarosan elterjed, hogy nem jóindulatú az „egyház" iránt.

Érthető, hogy ezen az „egyházon" sok keresztény megütközik, és nem kevesen azt a szemléletet tartják, hogy: Jézus igen, egyház nem! Ahol persze az „egyház" és az egyház szót megkülönböztetés nélkül dobják ugyanabba a kosárba. Az evangéliummal egyedül összhangban lévő reakció azonban abban áll, hogy komolyan vesszük magunkat mint egyházat, és azért dolgozunk, hogy az egyház, amelyben élünk, úgy alakuljon, hogy magunk és embertársaink jól érezhessük magunkat benne. A jelen óra parancsa abban áll, hogy ne horzsoljuk sebesre magunkat az „egyház" struktúráin, hanem forduljunk oda a mi egyházunk feladataihoz és kihívásaihoz, és elérjük, hogy a földön valamivel több mennyország valósuljon meg.

Ha Jézus a római hivatalos egyház gyakorlatában nehezen fedezhető is fel, még ha Ő Rómára talán ugyanolyan „jajokat" kiáltana is, mint Galilea kiváltságolt városaira, az éber keresztények mégis felujjonghatnak és dicsérhetik az Atyát, mert — hála Istennek — az egyház bázisán keresztény nők és férfiak sok kis élő közössége létezik, melyek reményt öntenek belénk, a világban sóként, fényként, kovászként működvén egészen az „Úr napjáig" (1 Tessz 5,2).

Fordította: (—elká—)

(Walbert Bühlmann ismert svájci kapucinus páter, a missziótudományok művelője, évtizedekig élt Rómában.)

Forrás: Kirche Intern 93/4.

Te is lehetsz menekült!

Nincs nagyobb szomorúság a földön, mint amikor valakinek el kell hagynia szülőföldjét... (Eurüpidész, Kr.e. 431)

Elveszettségi érzés

Az idegen földön menedéket keresők elveszettnek érzik magukat. Amikor egy menekült elhagyja hazáját, semmije sincs. Nincsenek papírjai, nem mehet haza, nem tudja, mi lesz vele, hová kerül. Többnyire teljesen magára van hagyatva, nem tudja megértetni magát, nem talál képzettségének megfelelő munkát. Megszokott környezetéből kiszakítva, kulturális gyökereit elvesztve valóban elveszett.

Világstatisztika

Ma az egész világon több, mint 78 millió ember hagyta el hazáját, és költözött másikba. Legtöbbjük személyes vagy érvényesülési okok miatt szánta el magát a költözködésre, vagy mert nem bírta nézni gyermekei éhezését és felnőttkori esélytelenségüket a nyomor nélküli jövőre. Ezek közül az emberek közül azonban több, mint 18 milliót az kényszerített menekülésre, hogy megóvja az életét és szabadságát. Ezeket hívjuk menekülteknek. Nem felejthetjük azt sem, hogy a helyükre telepített másik húsz millió ember saját országán belül kerül olyan körülmények közé, amelyek őket is menekültekké teszik. A Föld mai, 5,2 milliárdos lakossága mellett ez azt jelenti, hogy minden 137. ember menekülésre kényszerült.

Etnikai, törzsi, nacionalista ellentétek

A hidegháború végének eredményeként sok országban összeomlott a központi hatalom, és ez lehetővé tette az ősi etnikai, törzsi, nacionalista ellentétek felszínre jutását. Számos országban nem az új rendszer váltotta fel a régit, hanem az anarchia. Kimondhatatlan dolgokat követtek és követnek el emberek más emberi lények ellen a nacionalizmus, az etnikai tisztogatás és a vallás nevében. Ez riasztó. Azért is, mert a világon csak kb. 190 nemzet van, de több, mint 3000 etnikum.

Menekülttáborok

A nyolcvanas és kilencvenes évek tömeges elvándorlásai főleg a fenti erőszak véres áradatának köszönhetők. Új problémákkal súlyosbodott a menekültkérdés. A szomszéd országba át kell szökni a határon. Nem ritka, hogy a menekült összes addig megtakarított pénzét feláldozza, hogy egy vezető átsegítse a veszélyes határon. Sikeres átjutás után legtöbbször ideiglenes menekülttáborok várnak a menekültekre. Senki sem tudja megjósolni, mennyire lesznek ezek ideiglenesek. (A palesztínok táborainak fiataljai pl. a táboron kívül nem is ismernek más otthont.) A táborokban igen nehéz az élet. Nem megfelelőek az egészségügyi feltételek, a higiénia, és az élelmiszertartalékok is szűkösek.

Asszonyok és gyerekek

Az asszonyok és gyerekek teszik ki a menekültek között a legnagyobb részt, és ezeknek a védtelen csoportoknak a kizsákmányolása időről időre megismétlődik a világ minden részén. A nőket még a szexuális erőszak és zaklatás hátrányai is sújtják. A gyermekekkel szemben pedig nem ismeretlenek a fizikai durvaságok, kínzások, brutalitások.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR)

A menekültek védelmére és támogatására 1951-ben megalakították az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságát. Egyezmény is született a menekültekre vonatkozóan, melyet máig több, mint 112 állam írt alá. Az eltelt negyven év alatt a menekültprobléma új és új követelményeket támasztott a védelem és gondoskodás szempontjából. A gazdag országok azonban, a gazdasági recesszió közepette, nemcsak a menekültek támogatására szánt pénzügyi támogatást csökkentik, hanem egyre kevésbé hajlandók a nemzetközi jog szellemében biztonságos menedéket is nyújtani a menekültek számára.

Malawi

A menekültválság idején pozitív példák is vannak. Mindebből talán a világ néhány igen szegény országának a hozzájuk érkező hazátlanok iránt tanúsított nagylelkűsége és részvéte a leginkább figyelemreméltó. A világ negyedik legszegényebb országa, Malawi, egy apró ország tipikus példát ad erre. Malawi népének éppen elég nehézséget okoz, hogy kijöjjenek a meglévő csekélyke erőforrásokból. Mégis, eddig már egymillió mozambiki menekültet fogadtak be, akik jelenleg Malawi népességének 10 százalékát teszik ki. Az ország közigazgatását ki kellett bővíteni, hogy meg tudjon birkózni ezzel a hirtelen növekedéssel. Az országban sok kis településnek több mozambiki tagja van, mint malawi...

Eszék

Az ENSZ menekültügyi főmegbízottja, a japán Sadako Ogata szerint a nem kormányzati szervezetek (NGO-k) nélkül lehetetlen lenne az ENSZ munkája. A korábbi Jugoszláviában figyelemreméltó az Adam Curle által alapított eszéki csoport. A mérhetetlen emberi gyötrelem közepette megalakult ez a kis csoport olyan emberekből, akik megőrizték józan gondolkodásukat, objektív emberszeretetüket, amely szükséges ahhoz, hogy egymásnak segítsenek. Húsz mindennapi, különböző utat bejárt emberből áll ez a közösség. A csapat lelke egy negyvenes évei elején járó orvosnő. Hatalmas személyes kockázatot vállalva segít a menekülteken, sebesülteken és a gyermekeken. Aknákat szednek fel, és még a rendőröket is tanítják az erőszaknélküli konfrontációs módszerekre. Az egész világon vannak ilyen, az eszéki csoporthoz hasonló emberek, akik érzékeny szívvel reagálnak az emberi tragédiákra, és akik nem másoktól várják, hogy segítsenek.

A megoldás

az egyes emberben van: Feloldani a gúzsba kötő kezek szorítását — szeretettel (Adam Curle).

Te is lehetsz menekült!

Jól gondoljuk meg: Nagyon kevésen múlik az, hogy valaki idegenné váljék, az, hogy egy megelégedett, boldog ember elveszítse helyét a napos oldalon... (Elie Wiesel)

—cs —ó

Ez az összeállítás a WORLD GOODWILL Hírlevél 1993. I. száma alapján készült. E negyedévenként megjelenő hírlevél a világ eseményeit kommentálja; informál és részleteket közöl a World Goodwill munkájáról. Ez évtől magyarul is megjelenik a számtalan nyelven kiadott folyóirat.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ne taníts – buta akarok maradni!

Egy őszi délután nagyon jókedvűen indultam Gyopár bátyámmal a játszótérre. Gyopár viszont már odakünn az utcán azt mondta:

— Aggódom a számtanpéldák miatt. Számítok rá, hogy legalább kettőt rosszul oldottam meg.

Gyopár mindig megharagudott, ha figyelmeztettem valamelyik hibájára. Viszolyogtam hát tőle, hogy szóljak, de kötelességemnek éreztem a figyelmeztetést:

— Ne így mondd: „számítok rá”! Csak arra számítunk, amit szeretnénk! Így mondd: „tartok tőle”, „félek tőle”.

Rámförmedt:

— Ne taníts engem! Idősebb vagyok, mint te! Ugri Bugrit taníthatod, de engem nem!

Elszomorodtam. De el is határoztam hirtelen, hogy nem engedem elromlani a jókedvem. És válaszoltam:

— Hiszen ez nagyszerű! Ha tudod, hogy ostoba vagy, akkor tulajdonképpen nem is vagy ostoba.

Mogorván rámbámult:

— Mit beszélsz te? Nem azt mondtam, hogy ostoba vagyok, hanem azt, hogy ne taníts engem!

Rámosolyogtam:

— Akkor hát semmi okom az aggodalomra, mert akik valóban ostobák, sose mondják magukról, hogy ostobák.

Most már megállt és bömbölt:

— Ne szemtelenkedj! Én nem mondtam, hogy ostoba vagyok! Azt mondtam, hogy ne taníts engem!

— Hát örülhetsz, hogy ostobának tartod magad. Ez a bölcsesség kezdete.

Most már elbizonytalanodott a hangja:

— De hát mit gagyogsz te összevissza? Vagy énbelőlem akarsz bolondot csinálni? Én semmi egyebet nem mondtam, csak hogy ne taníts engem.

Bólintottam:

— Helyes! Mondd is ki minél többször! Valahányszor kimondod, hogy ostoba vagy, egy-egy lépés az értelem útján.

Ekkor már megdöbbenve vizsgálgatta az arcom:

— Ismételd, amit most mondani fogok! „Ne taníts engem!” No mit mondtam? Ismételd!

— Azt mondtad: „Ostoba vagyok”!

Megfogta a karom:

— Gyerünk be Földigszakáll bácsihoz!

Éppen a kertje előtt álltunk.

— Dehogy is megyek, miért mennék? A rétre akarok menni játszani! De nincs is idehaza! Ma Bibiéknél ebédelt!

A padhoz vezetett Földigszakáll bácsi kapuja mellett:

— Ülj le ide és várj meg! De el ne menj! — és futni kezdett Bibiék felé. Ugyanakkor odaszaladt hozzám Ugri Bugri, az öcskösöm.

— Hova tetted a labdám? Te játszottál vele utoljára tegnap este!

— Rossz a memóriád, öcskös. Hiszen elvetted tőlem és felvitted a kertbe!

Pattintott az ujjával:

— Igazad van! De ne mondd, hogy memória! Magyarul mondd, hogy emlékezet!

Pattintottam én is:

— Igazad van, köszönöm!

Ugri Bugri hazaszaladt, én meg jókedvűen elindultam a játszórét felé. Csiri Piszliék verandájáról kihallatszott az utcára, amint édesanyja korholja Csiri Piszlit. Önkéntelenül bepillantottam. Csiri Piszli már a sarokban állt, és mogorván nézett kapujuk felé. Onnan ugyanis a kis Morcos Gombóc bámészkodott be rá. Most már ingadoztam néhány pillanatig, hogy szóljak-e Morcos Gombócnak, hiszen úgyis kelletlenül fogadja, és én a rétre sietek, játszani szeretnék. De kötelességemnek éreztem, hogy őt a helytelen viselkedéstől, Csiri Piszlit meg szégyenkezése növekedésétől megszabadítsam.

— Gyere onnan, Morcos Gombóc, gyere velem! — és amikor már egymás mellett lépegettünk, ezt mondtam: — Éppen eléggé szégyelli magát Csiri Piszli az édesanyja előtt is. Derék kistörpe nem növeli szégyenkezését bámészkodással!

Morcos Gombóc hirtelen megállt:

— Ne taníts engem! Én még kicsi vagyok, nekem ez még magas. A barátaidat tanítsd!

Ismét szembeszállt elszomorodásommal a gyors elhatározás: nem engedem elvenni a jókedvem! És vidáman, bólogatva feleltem:

— Igazad van, Morcos Gombóc, rádfér a tanítás!

Dühösen kiáltotta:

— De én nem azt mondtam, hogy rámfér, hanem azt, hogy ne taníts!

Most már mosolyogtam is:

— Értem, értem, rádfér!

Megállt és toppantott:

— Nem azt mondtam, hogy rámfér, hanem ne taníts!

— Örülök neki, hogy magad is tudod, rádfér. Ez nagy dolog!

Elbizonytalanodott a hangja:

— De hát mi bajod van? Nem érted meg az emberi szót? Nem azt mondom, hogy rámfér, hanem azt, hogy ne taníts.

Örvendezve nevettem:

— Nagyszerű ez, Morcos Gombóc! Ha ilyen biztos vagy benne, hogy rádfér a tanítás, nemsokára magad fogsz tanítani másokat!

Most már ijedten vizsgálta az arcom, aztán gyengéden megérintette a karom:

— Mohácska! Gyere el most velem Földigszakáll bácsihoz!

Nevettem:

— Dehogy megyek! Én most játszani szeretnék! Gyere te is a rétre! — és már indultam is jókedvűen. Morcos Gombóc pedig szaladni kezdett Földigszakáll bácsi otthona felé.

Amikor már Törpeháza utolsó házai közt jártam, megpillantottam a távolban Kutykuruty cimborámat. Ő is észrevett engem, de hiába intettem neki, nem állt meg, sejtettem ebből, hogy nem jár egyenes úton, és kiáltottam:

— Kutykuruty! Állj meg!

A 12 éves Csipi Csóka rámszólt a túlsó oldalról:

— Ne bömbölj, Moha! Odahaza sem illik, hát még a nyílt utcán! Ennyit se tudsz?

Nevettem:

— De tudok!

Kutykuruty most már kénytelen volt megállni. Mentem tovább feléje, és elgondolkoztam: Milyen érdekes, hogy éppen Csipi Csóka szólt rám. Aki akkorákat szokott rikkantani, hogy elhallatszik a falu egyik végétől a másikig. Úgy látszik, jól sejtem: a legkönnyebben a saját hibánkat vesszük észre másban.

Eközben odaértem Kutykurutyhoz. Kezében füles kosár volt, benne félig alma. Aprószemű, sötétpiros. Volt az öreg Lányka néninek Kutykurutyék kertje fölött egy parányi gyümölcsöse, és Kutykuruty szokta neki elvinni a termést. Mentünk is tüstént tovább Lányka néni háza felé. A piros almából azonban, úgy emlékeztem, többet láttam a fán, mint azt a fél kosárnyit. Kérdeztem hát csodálkozva:

— Csak ennyi termett?

Kutykuruty elvigyorodott:

— Még egyszer ennyi! A felét már elhoztam az előbb.

Nem értettem:

— Miért nem egyszerre hoztad el? Hiszen elbírtad volna!

Még szélesebben vigyorgott:

— Hát persze, hogy el! De ha kétszer járok, többet ad!

Jajdult bennem a megbánás, minek is kiáltottam rá. A rétre kívánkozom, játszani szeretnék jókedvűen. De máris engedelmeskedtem a belső parancsnak, és szóltam:

— Ha tréfából tennéd és odahaza, és meg is mondanád utólag, akkor ez huncutság volna. De te a szegény, öreg Lányka nénivel teszed! És egy cseppet se tréfából, hanem haszonért. Tehát félrevezetés! Csúnya becsapás!

Kutykuruty vigyora eltűnt. Szava olyan volt, mint a jég:

— Ne taníts engem! A csöppséget tanítsd! Mi egyidősek vagyunk!

A tarkómra csimpaszkodott volna a testet öltött szomorúság. Előrecsuklott a fejem, elcsüggedtem. De hirtelen megráztam magam és feleltem:

— Ez túlzás! Ne mondd azt, hogy neked Törpeháza se inged, se gallérod, hogy fütyülsz mindenkire!

Kutykuruty megállt és rámbámult:

— De hát ki mondta ezt? Én azt mondtam, ne taníts engem!

Tagadólag intettem:

— Tiltakozom! Nem igaz, hogy se inged, se gallérod Törpeháza!

Most már kiáltott:

— De hiszen nem is mondom, hogy az! Azt mondtam, ne taníts engem!

Elmosolyodtam:

— Dehogyis fütyülsz te mindnyájunkra! Ezt ugyan hiába mondod nekem!

Elémállt, az arcomat vizsgálgatta:

— Mi történt veled? Vagy csak bolonddá akarsz tenni? Én meg azt nem hiszem el, hogy nem érted meg ezt a három szót: ne taníts engem!

Most már elnevettem magam:

— Könnyelmű vagy, az igaz, meg meggondolatlan is, de hogy Törpeháza se inged, se gallérod, azt ne mondd!

Megdöbbenve nézett az arcomba, hallgatott: Aztán hirtelen így szólt:

— Beviszem gyorsan ezt az almát Lányka néninek, várj meg itt a kapu előtt, de el ne menj! — Besietett.

A következő pillanatban kiszaladt hozzám kertjükből osztálytársunk, a kerekarcú Naprafogó, és diadalmasan vigyorgott:

— Tanulj meg valamit: ne szólj bele olyasmibe, amihez semmi közöd. Szidtál engem a múltkor, hogy csalok, amikor Rezeda fellökött, és úgy tettem, mintha nagyon megütöttem volna magam, hogy megijesszem, és igenis úgy teszek ezentúl is, mert az nem csalás! Talán nem üthettem volna meg magam?

— De hát nem ütötted meg, tehát csalás. Ne tégy úgy többé!

És most értettem meg, miért vigyorog diadalmasan. Ezt vágta ki:

— És Kutykuruty? Talán nem tudod, hogy kétszerre hozta el az almát? Mert van esze! Akkor hát énnekem miért ne legyen? Hát csak hallgass ezentúl! — Megveregette a vállamat és elszaladt.

Elgondolkoztam: Lám-lám, tévedtem az előbb. Íme Napraforgó is hajlamos a csalásra, de mégsem hibáztatja érte Kutykuruty. Nem biztos tehát, hogy legkönnyebben a magunk hibáját kifogásoljuk másokban. Úgy látszik, én meg arra vagyok hajlamos, hogy alapos vizsgálatok nélkül is igazságnak fogadjam el tetszetős megállapításaimat. — És mentem volna a rétre.

Kutykuruty már szaladt is ki Lányka nénitől, és megfogta gyöngéden a kezem:

— Gyere Földigszakáll bácsihoz!

Nevettem:

— De én a rétre szeretnék menni játszani!

Egy kis szigorúság vegyült a hangjába:

— Most Földigszakáll bácsihoz megyünk!

Amikor fellépegettünk a verandájára, már ott állt előttem Gyopár meg Morcos Gombóc, és Gyopár éppen befejezte elbeszélését:

— Utoljára már egészen lassan mondtam, hogy jól megértse: „Ne taníts engem!", de megint úgy értette, „Ostoba vagyok".

Megszólalt Morcos Gombóc:

— Én is azt mondtam, „Ne taníts", de úgy értette, „rámfér a tanítás".

Kutykuruty is kijelentette:

— Azt mondogattam én is: „ne taníts", de úgy érti, mintha azt mondanám, „se ingem, se gallérom Törpeháza, fütyülök mindenkire".

Nézték mindhárman Földigszakáll bácsit. Várták a szavát. És ekkor becsapott a bomba. Földigszakáll bácsi ugyanis lassan felvonta a vállát:

— Nem értem, mit panaszoltok? Gyopár azt mondta Mohának, „Ostoba vagyok". Morcos Gombóc azt mondogatta,„Rámfér a tanítás". Kutykuruty meg ezt: „Se ingem, se gallérom Törpeháza, fütyülök mindenkire"! Hát mi egyebet értsen Moha, mint azt, amit mondotok?

Gyopár, Kutykuruty és Morcos Gombóc megdöbbenve összenéztek. Világosan látszott szemükben a rémült kérdés: Mi történik ma Törpeházán? Moha után most már Földigszakáll bácsi is megzavarodott?

Ekkor azonban Földigszakáll bácsi elnevette magát, és szólni akart. De dörrent a kerti ajtó és a kis Csiri Piszli totyogott fel a verandára. Földigszakáll bácsi ezzel fogadta:

— Hallottam, hogy ma megint sarokban álltál! Mi rossz fát tettél a tűzre?

Csiri Piszli hallgatott. Csak unszolásra dünnyögte:

— Földigszakáll bácsi miatt álltam a sarokban. Mert nem volt jó a tanács, amit adni tetszett.

Földigszakáll bácsi mosolygott:

— Mondd hát el, mi történt? Mit tanácsoltam rosszul?

De Csiri Piszli szégyenlősen félrefordította a fejét:

— Nem akarom Földigszakáll bácsit tanítani.

Földigszakáll bácsi méltatlankodva fölkiáltott:

— Nem akarsz tanítani engem? De hát mivel szolgáltam rá, hogy ilyen rossz légy hozzám? Tanításból mindig okulhat az ember. Még a tévedésből is! Jobban megismeri azt, aki tanít, és jobban megismeri önmagát. Ha nem akarnék tanulni, annyit jelentene, hogy ostoba vagyok. Sőt azt is jelentené, hogy rámfér a tanulás. Csak az mondja, hogy ne taníts engem, akire nagyon is ráfér. De kötelességem is mindnyájatok iránt, hogy a magam személyével is folytonosan növeljem az egyetemes jóságot és tudást. Ha nem akarnék tanulni, azt jelentené, se ingem, se gallérom Törpeháza. Fütyülök mindnyájatokra. Kérlek hát, Csiri Piszli, taníts!

Gyopár, Kutykuruty és Morcos Gombóc most már egymásra sem mertek nézni. Lehajtották fejüket. Csiri Piszli halkan mondani kezdte Földigszakáll bácsinak a sarokba állítás előzményeit. Hogy Földigszakáll bácsi tanítására igazat mondott. Azt mondta, lesz ő még máskor is rossz.

Gyopár eközben, mintegy tapintatból, de inkább szégyenében oldalogni kezdett a veranda lépcsője felé. Ment utána félszegen, zavarosan Kutykuruty is. Komoran Morcos Gombóc, és vidáman én. Miután betettem magam mögött az ajtót, még kurjantottam is:

— De most már igazán gyerünk a rétre!

Örültek neki, hogy nem büszkélkedem a győzelemmel. Jöttek szívesen mindhárman, és nagyon jól játszottunk alkonyatig.

Korunk egy igaz embere — Janusz Korczak

Filmet játszottak Janusz Korczakról a magyar televízióban, Wajda filmjét. Valószínűleg kevesen nézték meg, leginkább azért, mert nálunk a film hőse csaknem ismeretlen. Úgy gondoltam — még ha esetleg eső utáni köpönyegnek tűnik is —, hogy érdemes néhány adatot közölni róla. Forrásaim a bécsi rádió néhány év előtti előadássorozata és Bruno Bettelheim tanulmánya (a Themen meines Lebens c. kötet 209–224. oldalain; a kötet megjelent Stuttgartban, 1990).

A filmről csak annyit, hogy hazájában is vitákat váltott ki, nem csupán a rendező személye, hanem a téma feldolgozása miatt is. Sérti ugyanis a lengyel nemzeti érzést, hogy náluk is akadtak kollaboránsok és gyávák; a másik oldalon viszont az volt a kifogás, hogy szerepelnek a vásznon túlontúl-emberi zsidók is, akik a saját népük nyomorúságának vámszedőivé váltak.

Janusz Korczak doktor eredeti neve Henryk Goldszmit. Művelt, jómódú zsidó famíliából származott, amely már levált a hagyományos rítusokról, nem beszélte a jiddis nyelvet, és őszintén igyekezett lengyellé válni. Ősi hitüket nem tagadták meg, de csak a magvához ragaszkodtak, külsőségeihez nem. A nagyapa tekintélyes orvosként tevékenykedett, az apa viszont sikeres ügyvéd — de sajnálatosan problematikus egyén volt, aki a fia sorsára is ránehezedett. Nagyszabású és irreális elképzelései gyakran állították szembe a valósággal (pl. elmulasztotta fiának anyakönyveztetését — így máig sem biztos, 1878 vagy 1879 júliusában született-e a kis Henryk). A fiú 11 éves lehetett, mikor apján az elmebaj első jelei feltűntek; nemsokára intézetbe szállították, és mire fia érettségizett, meghalt. A családot sújtó anyagi nehézségek miatt a fiatal diáknak korrepetálást kellett vállalnia, emellett írogatással is próbált pénzt keresni. Írói névként vette fel tulajdonképpen a lengyelesen hangzó Janusz Korczak nevet, származásáról árulkodó családi nevével ugyanis íróként aligha érvényesülhetett volna.

A gyermekeket nagyon szerette (a családalapítástól azért riadt vissza, mert nem akart az apai elmebaj továbbvivője lenni). Az általában elnyomott gyermekek helyzete javításának kívánta szentelni magát, ezért gyermekorvosnak készült. Egy érdeklődő medikának kissé tréfásan így beszélt magáról: Elmebeteg fia vagyok, aki elhatározta, hogy Karl Marx lesz a gyermekek számára. — Orvosként gyermekkórházban dolgozott 1905–1912 között, ezután három évtizedig a varsói zsidó árvaház igazgatója volt. Kis epizód közben: az első világháború alatt katonaorvosként működött a cári hadseregben (akkor még nem volt önálló Lengyelország, ő is orosz alattvalóként született). Irodalmi alkotásai életművének maradandó része. Nyugaton leginkább a meseregényét — I. Jancsi király — ismerik (ötlete: a trónörökös kisfiú átveszi apja királyságát, és gyermeki — de nem gyerekes — elvei alapján átszervezi az országot; megvalósíthatatlan, ám elgondolkodtató utópia). További sikeres regényei: Az utca gyermekei és A szalon gyermeke (ez utóbbi önéletrajzi ihletésű).

Elméleti pedagógiai műve: Hogyan szeressük a gyermekeket — reálisan jónak és rossznak mutatja be ebben a könyvében a gyermekeket, akik alapjában véve okosak és jóindulatúak —; kár, hogy felesleges információkkal tömik és túlirányítják őket, hagyni kellene, hogy saját dolgaikat maguk dönthessék el. — A két háború között Korczak doktor gyakran tartott előadásokat a varsói Pedagógiai Intézetben és a rádióban is — ezek népszerűvé tették országszerte.

Árvaházában nagyvonalú pedagógiai kísérletet hajtott végre — és ennek kulcsa egyéniségében keresendő. Saját elhibázott nevelése miatt (apa!) nem bízott önmagában; elfuserált felnőttnek tartotta magát, aki külső korrekcióra szorul. Intézetében önkormányzatot állított fel gyermekekből, a vitás-hibás magatartások elbírálására pedig gyermekbíróságot, amelynek a pedagógusok is alárendeltjei voltak. A doktor néhány feljegyzett bűncselekménye: az egyik komisz kölyök provokálta, ő pedig megütötte; egy éjszaka kiabáló gyereket kiküldött a hálóteremből anélkül, hogy a többieket megkérdezte volna előbb, helyes-e a zavargót eltávolítani; a törvényszék döntését megelőzően vádolt meg egy fiút lopással; egy félénk kislányt fölrakott a fára, és mivel ijedezett, kifigurázta (az ítélet után a kislány sírva vetette magát a doktor karjába!). Egyébként készülő könyveit is felolvasta a növendékeinek, és kritikájukat kérte. — Az árvaház élete a gyermek-kormányzás ellenére sem volt anarchikus, kaotikus, mivel fenyítő eszközök bevetése nélkül is megtanulták a lányok és fiúk a szükséges önuralmat.

Janusz Korczak módszere nyilván személyéhez kötött, és több szempontból vitatható. De vajon nem lehet ugyanezt állítani a legnagyobb katolikus nevelőnek kikiáltott Don Boscoról is, aki a kárhozat emlegetésével tartotta vissza fiait a halálos bűntől, az érzékenyekben súlyos szorongást keltve ezzel; és akinek nyomán intézeteiben bevezet-

ték a Jóhalál-gyakorlatokat, melyekben az autogén tréningre emlékeztetően sorra veszik az egyes testrészek haldoklás közbeni kihűlését, és közben refrénszerűen, autoszuggesztív hatást keltve ismételgetik: „Akkor, jóságos Jézus, irgalmazz nekem!"? (Úgy tudom, a mostani szaléziánusok ezt a halálfélelem-ájtatosságot már nem végeztetik a tanítványaikkal). — Megemlíteném még érdekes (Freudtól független) lélektani meglátását: a gyermekek nem kedvelik a csókolgatást (erre a felnőtteknek van igényük), viszont örülnek annak, ha a számukra kedves felnőttek átölelik, tartják őket (biztonságérzet).

Korczak doktor szellemének–gondolkodásának érzékeltetésére idézem azt a szöveget, amelyet egy alkalommal a növendékek záróvizsgáján mondott: „Búcsúzunk tőletek, és minden jót kívánunk távoli országba vivő utatokra. Ennek neve és célja: életetek. Sokat töprengtünk, hogy s mint búcsúzzunk tőletek, milyen tanácsot adjunk. Szavaink szegényesek és gyöngék, nem tudják kifejezni. Semmit se adunk nektek ezért az útra. — Nem adjuk Istent, mivel Őt a lelketekben fáradozva kell keresnetek. Nem adunk nektek hazát, mert ezt a szívetek és gondolataitok erőfeszítésével kell megtalálnotok. Nem adjuk nektek az embertársak iránti szeretetet, mivel nincs szeretet megbocsátás nélkül — a megbocsátás pedig fáradságos feladat, amelyről mindenkinek magának kell eldöntenie, vállalja-e. Csak egyet adunk nektek: vágyat a jobb életre, ami még nem létezik, de meglesz egy szép napon. ... Talán ez a vágy vezet majd el Istenhez, az igazi hazához és szeretethez."

Politikai nézeteiről és társadalmi helyzetéről annyit, hogy — reformáló hajlamai ellenére — gondosan távoltartotta magát az erőszakos, forradalmi átalakítóktól; ő alulról, a gyermekek világából kiindulva szerette volna boldogítani az embereket. — Bármennyire sokan becsülték és tisztelték, mégis magányos maradt gondolataival és törekvéseivel. Persze a próféták sírját gondozó utókor nyújtott neki némi elismerést (így 1972-ben a Német Könyvkiadók és Kereskedők Egyesülete posztumusz békedíjat; születésének centenáriumára az UNESCO az 1978/1979 évet Korczak-évnek nyilvánította; II. János Pál pedig azt nyilatkozta, hogy Janusz Korczak az igazi vallásosság és erkölcs jelképe a mai kor számára).

Röviden szólok még utolsó életszakaszáról. A német megszállás alatt neveltjeivel a gettóba költöztették (személye szerint ezt elkerülhette volna!), itt gondoskodott védencei ellátásáról, végigkoldulva, akit csak tudott — még a csempészektől is szerzett ennivalót. Mikor arról értesült, hogy haláltáborba hurcolják a gyermekeit, hiába próbálták meggyőzni arról, hogy a jövő Lengyelországának még szüksége lesz rá, úgy döntött, velük marad, és előkészíti őket arra, hogy együtt, derűsen várják a halál angyalát. — Árja munkatársa és barátja, Igor Newerly még egy hónappal a halála előtt is megkísérelte hamis papírokkal kihozni a gettóból — nem fogadta el; viszont a jóakarat viszonzásául megígérte, hogy majd elküldi a naplóját. (Ez tényleg nem veszett el, kimentették a lágerből, és a háború után Gettónapló címen jelent meg). — Mikor aztán a halálvagonokhoz vezényelték az árvaház lakóit, az öreg doktor úgy oszlatta el a gyerekek aggodalmát, hogy azt mesélte: most vidéki kirándulásra megyünk. Sorbaálltak; előre a legnagyobb fiú állt, kezében az intézet zászlajával (zöld alapon arany négylevelű lóhere), mögötte Korczak, karján a két legkisebbel, és utánuk meneteltek — fegyelmezetten, de nem katonásan — a többiek. A pályaudvaron a csendőrök, akik addig puskatussal taszigálták a tömeget, önkéntelenül tisztelegtek, az őrséget vezető SS-tiszt pedig meghökkenten kérdezte: Ki lehet ez a kiváló ember? — A pályaudvaron még történt egy kísérlet Korczak kiszabadítására, de ő rendíthetetlenül ment gyermekeivel a pusztulásba. Gettónaplója végén ezt olvassuk: Senkire sem haragszom. Senkinek sem kívánok rosszat. Nem értem, hogy lehet ilyet tenni.

Az biztos: krisztusian teljesítette be az életét — övéiért adta. Értelmetlenül, mint régebben az a másik zsidó ember.

(outsider)

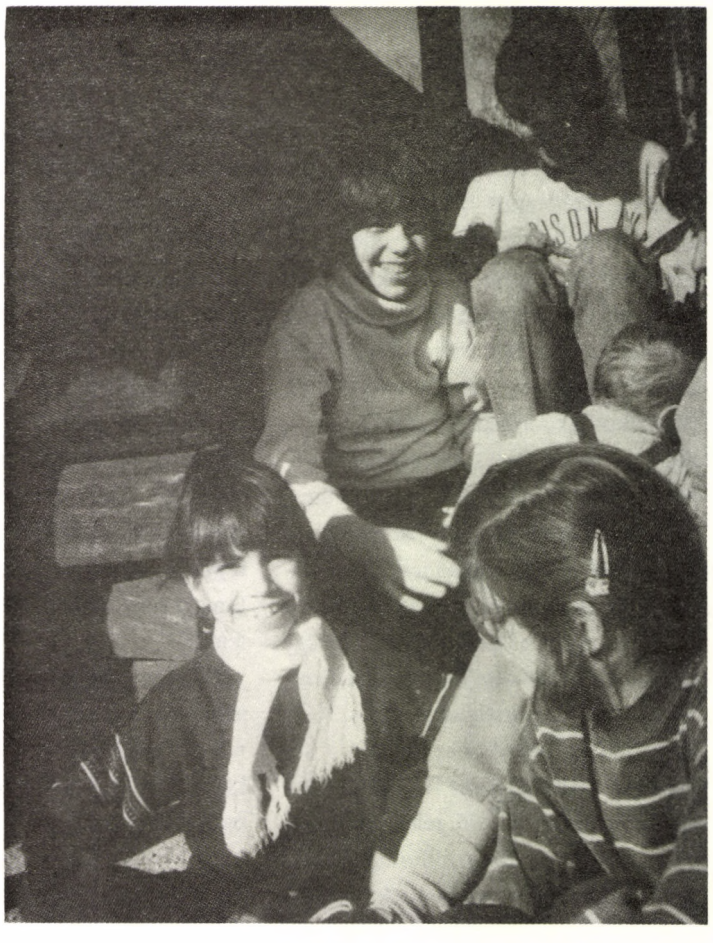

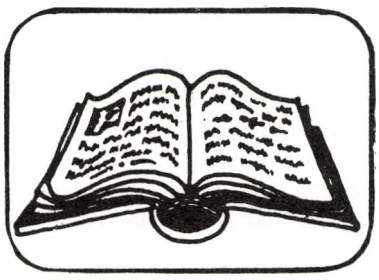

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Szabó Gyula mezőörsi plébános, a novemberieket Bulányi György piarista szerzetes készítette.

Október 3. — Évközi 27. vasárnap — Mt 21,33–43 — A gonosz szőlőmunkások

A hívő ember számára mindig időszerű kérdés, hogyan gazdálkodunk az Isten által reánk bízott küldetéssel, valósul-e általunk az Isten Országa?

1. A szőlőt bérbe kaptuk az Úrtól

Vagyis ezen a földön semmi sem képezheti az ember tulajdonát, nem birtoklást kíván tőlünk az Isten. A szőlőnek jó termést kell hoznia. Ez az Isten szándéka. Átutazók vagyunk ezen a földön. „Híd a világ: menjetek át rajta, de rá ne telepedjetek!”

A materialista ember a világot nem hídnak látja, hanem olyan pályának, ahol önmagát ki kell bontakoztatnia, ha kell, mások rovására is, mindent meg kell szereznie, amit csak lehetséges, hisz több lehetősége már nem lesz, mert csak egyszer él...

Tudjuk-e, hogy életünk az Isten Országát építő szolgáló szeretetben s nem a birtoklásban bontakozik ki?

2. Felismerjük a követeket?

A szentírási szövegben Jézus arról panaszkodik mindenki előtt, hogy a „választott nép” nem ismerte fel a kellő időben Isten küldötteit. Sőt annyira zavarta értelmüket a tiszta szó, hogy fizikai erővel távolították el a küldötteket az élők sorából. Azt gondolták, hogy ezzel magának az Úrnak tettek szolgálatot.

Manapság túl sok követ van. Ezek a követek jönnek keletről, jönnek nyugatról. Engem nagyon zavar, hogy azt hiszik, meg kell téríteniük minket. Csak bámulni tudom önbizalmukat, amikor Indiából, vagy éppen Amerikából eljönnek hozzánk téríteni. Vajon tiszteletreméltó részükről ez a hatalmas áldozatvállalás? Első látásra minden bizonnyal. Ám ha jól megnézzük tartalmaikat, nem sok jézusit találunk bennük. Előfeltevéseik között szerepel, hogy mi nem ismerjük Jézus tanítását, amely ugyebár minden ember szívébe beleíratott... Ezt anélkül gondolják rólunk, hogy megismerkedtek volna az általunk képviselt értékekkel. Abból indulnak ki, hogy a jó Istennek egyetlen kinyilatkoztatása volt, mégpedig az övék..., így az emberiségnek jelentős része megtérítésre szorul. Hála a Jó Istennek, rengeteg kinyilatkoztatást adott az emberiségnek. Így hát nem kellene elmenvén téríteni...

Szóval, miről ismerhető fel a követ? Arról, hogy nem hittételeket gyárt, nemcsak hitet követel (= Fogadd el Jézust megváltódnak!), hanem az aranyszabály valósítását is (Azt tedd a másikkal, amit akarsz, hogy veled tegyenek!), a katolikus=egyetemes értékeket, az ellenségszeretetet, szolgálatot, adást, a minket szerető Isten képét... Szóval, ha a küldöttben megvan a tolerancia, a nyitottság mások értékei iránt: ha tiszteli a vele nem egy kocsiban ülők hagyományait, értékeit, sőt még tanulni sem rest tőlük; ha nem gondolja azt, hogy egyedül csak ő birtokolja az igazságot; ha egyáltalán nem gondolja magáról, hogy a teljes igazságot birtokolja; ha egész életében megmarad önmagát állandóan korrigálni képes, nyitott, kereső embernek — akkor Isten követével állunk szemben.

3. A fiamat csak becsülni fogják!

Nem becsülték meg, kivégezték, mert nem voltak képesek Isten szeretetrendjében gondolkozni. Ők evilág reálpolitikusai voltak. A történelem Jeruzsálem pusztulásával nem a reálpolitikusokat igazolta. S az azóta eltelt kétezer év szintén nem a reálpolitikusokat igazolta, hanem azokat, akik a szeretetrendet képviselték.

A „rendszerváltás” igen sok felnőtt kereszténytől megzavart. Többen pártokban, egyesületekben stb. „építik” az Isten Országát. Tényleg építik? Nem gondolnám. A hatalom, gazdagság, erőszak alapjaira felépülő „demokrácia” értékei jobbak, mint egy totális diktatúráé, de mégsem Istennek tetszőek. Mert az Isten Országa más értékekre épül.

Hogyan becsüljük meg ma Jézust? Úgy, hogy még nagyobb erővel építjük közösségeinket, hogy keressük a kapcsolatot mindazokkal, akik ezen értékek irányában mozdulnak. Mindezzel az emberiség megmenekülését szolgáljuk, hiszen a hegyre épült város egyre nagyobb teret nyer majd a világban, s ezáltal pozitív alternatívát, új társadalmi modellt kínál fel a zsákutcában, modell nélkül élő emberiségnek.

Mert valóban Jézus a szegletkő és az összekötő kapocs. Ha nem is személye, de tanítása mindenképpen, hisz ezt a tanítást minden humánusan gondolkodó ember és más szent Hagyomány is vallja.

Október 10. — Évközi 28. vasárnap — Mt 22,1–10 — A meghívottak nemet is mondhatnak

Sokan hisznek az eleve elrendelésben. Igazuk is van, hisz az Isten mindenkit eleve a saját képmására, vagyis a szeretetre teremtett, s arra rendelte az embert, hogy a szellemfejlődés útján szeretetre hangolt lénnyé legyen, s ezáltal az Ő Országát építse.

1. Isten menyegzőt rendezett

Isten nagylelkű. Az embert nem az igazságosság szemüvegén keresztül szemléli. Mindenkit meg akar nyerni a szeretet ügyének. Az evangéliumokban több példabeszéd szól az Úr aggódó, gondot viselő szeretetéről. Gondoljunk a Lk 15. fejezetben található elveszett bárány, elgurult drachma s a tékozló fiú történeteire. Nem lehet nagylelkűségben felülmúlni az Urat. Ő nem érveléssel, nem erőszakkal, hanem jósággal, irgalmassággal akarja meggyőzni az elkóborolt bárányt.

Nagyon szép a Tamás-evangélium 107. logionja: „Jézus mondta: A királyság a pásztorhoz hasonlít, akinek száz juha van. Egy közülük, a legnagyobb, eltévedt. Otthagyta a kilencvenkilencet, s ezt az egyet kereste, míg csak meg nem találta. Amikor már elfáradt, azt mondta neki: Téged jobban szeretlek, mint a kilencvenkilencet.” Ez az Isten „módszere”. A 25. logion pedig az embertársak iránti szeretetre figyelmeztet: „Jézus mondta: Szeresd testvéredet, mint saját lelkedet, és őrizd őt, mint a szemed fényét.” Így szeret minket Isten. Innét érthető a menyegző gondolata. Ő senkiről nem mond le. Mindenkit hazavár. Sőt, elsőként Ő lép az ember felé.

2. Az ember nemet mondhat

Sokat gondolkodtam azon, hogy a szeretetre megteremtett ember hogyan mondhat nemet a meghívásra. Az nem lenne probléma, ha 50 % igent, 50 % pedig nemet mondana. Ám úgy tűnik, hogy az emberiségnek igen jelentős hányada elutasítja a meghívást. Ennek komoly oka lehet.

Persze van szabad akaratunk, de nagyon igazságtalan lenne Isten, ha valakiket fejlettebb értelemmel áldott volna meg, másokat pedig kevésbé fejlett szeretet-rezonancia képességgel. Valószínű, hogy a szellemvilág elbukásának foka más-más lehetett, s ennek következtében az inkarnációk alkalmával más-más fejlettségi fokkal kellett megszületniök az embereknek ebbe a világba. — Vagy valamilyen zavar van még a programunkban?! Megdöbbentő, miért választja az ember a pillanatnyi anyagi jobblétet a hosszútávú szeretetrend helyett?

Jézus meghívását nagyon sokan nem fogadták el. Talán mindenkit a neki megfelelő szinten kellene előbbre vinni Isten felé?!

3. A menyegzős ruha

Nem mindenki Istennek tetsző, aki elfogadta a meghívást, csak az, akinek menyegzős ruhája van.

Korunkra jellemző a személytelen szeretet, az eltárgyiasulás. Gyakran magát Istent is úgy képzeljük el, mint egy gépet, aki teremtett, törvényeket adott a világmindenségnek, aztán visszavonult a világtól. Pedig, ha visszavonult, akkor nincs közvetlenül személyes kapcsolatban velünk, s akkor mi sem tudjuk Őt személyesen szeretni. Tehát gyakran tárgyként, szeretetprogramként tudatosítjuk az Urat. Pedig Isten útján csak az tud előrehaladni, akin menyegzős ruha van, vagyis az, aki személyesen szereti az Urat.

Akin nincs menyegzős ruha, az nem tiszteli a házigazdát. Az csak egy jó bulit lát az egész menyegzőben, de a lényeget szem elől téveszti. Mert aki nem éli át, mennyire szereti őt Isten, az nem értheti meg a teremtést, Isten tervét a világgal s az egyes emberrel kapcsolatban. Aki csak szeretetprogramot lát, az képes keresztülgázolni a másik emberen. Aki látja a program mögött a személyt, abban megvan a kellő tapintat, elfogadás, a prófétai hűség, az Isten iránti szeretet az életodaadásig menően.

Vajon eljutottam a személyes Istenélményig, legalább egyszer átéltem már életemben, hogy mennyire szeret engem Isten? S képes voltam ennek erejében menyegzős ruhát ölteni s másokat szeretni?

Október 17. — Évközi 29. vasárnap — Mt 22,16–21 — A császáré vagy az Istené?

Az evangéliumban ellenfelei tőrbe akarják csalni Jézust. Nehéz jól válaszolni a tőrbe csaló kérdésre. Ha Jézus az adófizetés mellett dönt, elveszíti népszerűségét, az emberek bizalmát. Ha elutasítja az adófizetést, be lehet vádolni a császár elleni felbujtással.

1. Te kinek fizeted az adót?

Nem akarlak tőrbe csalni ezzel a kérdéssel, de mégis úgy gondolom, magadban válaszolnod kellene erre.

Nem régen jelent meg Hamvas Béla 4. kötete, a Patmosz 2. Az egyik tanulmányban Hamvas a megalkuvásról beszél. Azt írja, hogy a világban létrontás van. Vagyis a nem a szeretetrendet építők a létrontók. A létrontó császárok elpusztítják az emberiséget. Megakadályozzák a szellem fejlődését.

Te ki mellé álltál? Jézus mellé, tanítását élve, vagy a létrontó hatalmak s praktikáik mellé? Szóval kinek is fizeted az adódat? Ugye két úrnak nem szolgálhatunk?!

2. Tudj megkülönböztetni!

Az ember képes a szeretetre rezonálni. Van, aki könnyebben, van, aki nehezebben. Jézus nem volt hajlandó az embert elítélni, de igen gyakran mondott véleményt az egyes ember által képviselt értékekről, cselekedetekről.

Az embertárssal akkor is ki kell engesztelődni, ha napjában hetvenszer hétszer vétkezik ellenünk, mondja Jézus Péternek egy alkalommal. A megbocsátás, a megbékülés mindenki számára kötelező. A világ bűnével szemben azonban nincs helye az elnézésnek, a közömbösségnek, a hallgatásnak.

Mit is lehetne a világ bűnének nevezni? A strukturális bűnt. Azt a világi és egyházi berendezkedést, amelybe beleszülettünk. Az elidegenedést, a makrostruktúrát, az engedelmesség-etikára felépülő rendszereket, melyek csírájukban dédelgetik a diktatúrákat...

Jézus a legnagyobb nyitottsággal fordult az ember felé, mert bízott abban, hogy előbb vagy utóbb, de mindenkinek „leesik majd a tantusz".

3. Ne áljámbor módon szeressünk!

Jézus nem áljámbor választ adott az őt rossz szándékkal kérdezőknek. Nagyon is használta az eszét. Okos válaszának eredményeképpen nem kísértik tovább, hanem eltávoznak tőle az őt kelepcébe csalni akarók.

Jézusnak nem jutott volna eszébe, hogy közössége vezetőjének Júdást tegye meg. Mert csak azok méltók rá, akik kiállták a próbát. Közben lehet hibázni, bukdácsolni, mint Péter, de katarzis nélkül senki sem lehet Istennek tetsző.

Segítsük egymást s ezt a mai magyar társadalmat, egyházat a katarzis felé. Legyenek elvárásaink a másikkal szemben. Vagyis, akik eddig a császárnak szolgáltak, és most átmenet nélkül külsőleg hirtelen Istennek vagy a humánumnak akarnak szolgálni, azoknak a figyelmét hívjuk fel a megtérés fontosságára. (Érdekes, hogy milyen sokan térnek meg a hatalom irányába!...)

4. Istené vagyok?

Honnét tudhatom, hogy kié vagyok? Megmondja a szívem, ha egy kicsit csendben maradok önmagammal. Ahol a szíved, ott a kincsed. A fontossági sorrendből lehet tudni, kié vagyok valójában. Ha azonos időben több programom lenne, vajon hova is megyek? Koncertre, moziba, TV elé vagy éppen közösségbe.

Ami fontos számunkra, arra szoktunk és tudunk időt szakítani. Nézzem meg, mennyi időm megy az önképzésre, közösségemre, barátkozásra. Mennyit imádkozom? Hol van a szívem? A pénz, hatalom, önzés oldalán, vagy az irgalom, szolgálat s az Isten Országát építés oldalán?

Október 24. — Évközi 30. vasárnap — Mt 22,34–40 — A főparancs

Manapság még a hívő embernek is nehéz tájékozódási pontot találnia. Az elmúlt 40 év lelket, szellemet tagadó időszaka után most beleesünk abba a hibába, hogy szinte csak a lélekkel és szellemmel foglalkozunk, evilág alakításáról alig-alig beszélünk.

1. A főparancs két vonatkozása

Lehet keresztény az ateista is? Vagyis tud szeretetben élni, önzetlenül másokat szolgálni egy nem hívő? — Azt gondolom, mindenki elindulhat Isten felé, mert mindannyian szeretetre, azaz az Isten képmására teremttettünk. Tehát a nem hívő, az ateista is megértheti, tisztelheti keresztény értékeinket, Jézus tanítását.

De van egy lényeges különbség a nem hívő és a hívő között. A hívőnek, mivel nemcsak ez a világ áll rendelkezésére, hanem van túlvilági reménye is, nem kell embertársaival, önmagával, a világgal szemben türelmetlennek lennie, rablógazdálkodást folytatnia, mert tudja, hogy a mindent odaadás nem marad kárpótlás nélkül, nem jár teljes kifosztottsággal, mert éppen az nyeri meg az életét, aki képes azt elveszíteni. A nem hívőnek nincsenek ilyen távlatai. S rendkívül kevés az olyan ateista, aki képes a jézusi értékeket megélni életében.

Tehát azt mondhatjuk, Isten szeretete nélkül nincs emberszeretet.

Nem is szólva arról, hogy a hívő számára Isten a feltöltődés „helye” is.

2. A hitelesítő pecsét

Hiába mondod magadról, hogy szereted Istent, ha nincs benned elkötelezettség a társadalom, a saját kisközösséged gondjai iránt. Szóval nem az jut be a mennyek országába, aki azt mondja, Uram, Uram, hanem aki megteszi Isten akaratát. Hiába jársz templomba és imádkozol nagyokat, ettől még önmagában nem nő a szeretet tere a földön. Istent csak felebarátainkon keresztül lehet hitelesen visszaszeretni.

Ha közömbösen elmész egyházad belső problémái mellett, ha úgy látod, hogy nincs értelme a küzdelemnek és félsz egyedül nekikezdeni, ha nem érdekel, hogy hazádban milyen szociális problémák vannak, ha nem érinti meg a szívedet a másik ember bármilyen gondja — nos, akkor hiába imádkozol és hiába szereted Istent, mert nem hiteles az egész.

3. Szeresd önmagadat!

Sokan képtelenek önmagukat elfogadni. Küzdenek rossz tulajdonságaikkal. Állandóan csatákat vívnak ellenük, s ez jó alkalom arra, hogy rossz tulajdonságaik is megedződjenek a harcokban. A vadállatot nem legyőzni kell vadsággal, erőszakkal, mert még jobban megvadul, hanem meg kell szelídíteni jósággal, elfogadással, szeretettel...

Fogadd el magadat az összes jó és rossz tulajdonságoddal együtt! Állj Isten elé, s mondd el neki: én ilyen vagyok! Csak ha el tudod magad fogadni, akkor leszel képes másokat is elfogadni. S ez előfeltétele a szeretetnek.

Tűzz ki magadnak pozitív célokat! Eleve a jót törekedj felfedezni magadban és másokban is! Észreveszed, hogy a szeretet útján járás közben lassan megtisztulsz belülről. Negatív tulajdonságaid átalakulnak — s megszelídülnek (Saulból... Pál lesz).

Önmagad megszeretése, elfogadása nélkül nem leszel jó keresztény.

A sarkcsillag, a tájékozódási pont a főparancs. Minden irányzat, hagyomány, melyben vallják a főparancsot, alkalmas arra, hogy közelebb kerüljünk Istenhez és embertársainkhoz, s épüljön Isten Országa.

Október 31. — Évközi 31. vasárnap — Mt 23,1–12 — Jaj nektek, farizeusok!

Tulajdonképpen tisztelni kellene őket, mert a Törvényt, az általuk szentnek, vagyis Istentől jövőnek gondolt törvényt élték meg radikálisan. Jézus mégsem volt megelégedve velük. Sőt, roppant modortalanul, a nagy nyilvánosság előtt jajt kiáltott rájuk. Ilyen szeretetlen volt Jézus, vagy egy halálosan komoly problémára akarta felhívni figyelmüket?

1. Vigyázat, fundamentalisták!

A fundamentalizmus korunk pestise. Rendszerint egy rendkívül kényelmes magatartás gyümölcse, hisz nem igényel gondolkodást, felnőtté válást, csak azonosulást egy emberek által isteninek kikiáltott szent irattal. Van a fundamentalizmusnak egy másik, mégpedig lélektani rugója is. Vannak olyan emberek, akiknek valamilyen végső materiális fogódzóra van szükségük, különben azt hiszik, úgy érzik, kimegy alóluk a talaj. Ezek az emberek az ősbizalmukban sérültek.

Szóval a farizeusok jócskán fundamentalisták voltak, hisz a Tórát, annak minden betűjét kritikátlanul Istennek tulajdonították. Ezáltal szinte szentséggé tették. Pedig tudjuk, ahogy Jézus is tudta, hogy a Szentírás nem minden része „szentírás”, nagyon sok emberi hagyomány is van benne.

A fundamentalisták erősen fanatizálhatók, éppen mert nem használják Istentől kapott értelmi képességeiket, s hajlamosak arra, hogy fanatizáljanak, ha kell, tömegeket is. Az emberek fogódzópontokat keresnek, s ők adnak nekik, csakhogy a biztos pontnak nem az emberen kívül, hanem belül kellene lennie, bár igaz, hogy ennek kimunkálása, az ide elvezetés nem kis időt-erőt igényel a vezető és a vezetett részéről.

3. Jézus különböztetett

Állandóan megsértette az ószövetségi törvényt. Bűnösökkel érintkezett, a szombatot nem tartotta meg. Nem böjtölt tisztességesen, népének vallási elöljáróit többször vérig sértette. Önmagát a Törvény fölé helyezte: „Hallottátok a régieknek szóló parancsot... Én pedig azt mondom nektek... (Mt 5,27–28). Számára a Törvényből csak az volt Istentől származó, ami összhangban volt a szeretettel. A többin átlépett, emberi alkotásnak minősítve ezzel azokat. Ugyanígy elmondja a farizeusoknak, hogy nem az ember van a törvényért, hanem fordítva, tehát a Törvény van az emberért.

Jézus tehát egyáltalán nem volt fundamentalista. Nekünk is illő lenne különböztetnünk, Jézus tanítását mércének használva, s amely írás ennek alatta áll, az bizony vagy igen sok emberi elemet tartalmaz az isteni mellett, vagy pusztán emberi kéz alkotása.

3. A betű ölni is tud

Mármint az a betű, amely mögött nincs lélek és irgalom. A farizeusok az igazság letéteményeseinek gondolták magukat. A népet lenézték, úgy gondolták, hogy adnak valamit az Úrnak, s annak fejében jár nekik majd a jutalom. Adok, hogy adj. Elvárták az emberektől a társadalmi megbecsülést, de cserébe csak a törvények súlyát rakták az emberek vállára. Gazdagok voltak. Képmutató módon tizedet adtak mindenből, megtehették, mert volt miből. Mindezt látványosan. Az ő törvényük mögött már régen elveszett a szeretet, inkább hagyták, hogy szombaton meghaljon embertársuk, de nem segítettek rajta.

A Törvény, a betű megakadályozta őket, hogy eljussanak Jézushoz. Azt gondolták, ez a Názáreti mindent lerombol azáltal, hogy relativizálja a Törvényt. Pedig egészen más történt közben. A Názáreti visszaállította az egyetlen Törvényt, a főparancsot, az aranyszabályt. S ezáltal megnyitotta az utat népe előtt Istenhez és egymáshoz.

November 7. — Évközi 32. vasárnap — Mt 25,1–13 — Nem ismerlek titeket.

Balgák: Uram, Uram, nyiss ajtót nekünk!
Úr: Igazán mondom: nem ismerlek titeket.
Balgák: Nem a Szeretet-Isten tetszel lenni?
Úr: De igen, az vagyok.
Balgák: Akkor csak tessék elővenni a kulcsot.
Úr: Hát azt éppen megtehetem, de mire juttok vele?
Balgák: Kinyitod szépen, mi pedig besétálunk az ajtón.
Úr: S odabent aztán mit csináltok?
Balgák: Majd meglátjuk, ha bent leszünk.
Úr: Fölösleges fáradság lenne besétálnotok, mert úgyis ki akarnátok jönni.
Balgák: Honnan tudod?
Úr: Annyira azért ismerlek titeket: a balgák nem érzik jól magukat nálam.
Balgák: Csináld úgy, hogy jól érezzük magunkat.

Úr: Nem tudom.

Balgák: Hogy-hogy nem tudod? Mi az, hogy te nem tudod? Nem a mindenható Istenhez van szerencsénk?

Úr: De ahhoz.

Balgák: Hát akkor...?

Úr: Csináljatok fából egy vaskarikát, s máris mehettek befele.

Balgák: Te is tudod, hogy olyant nem lehet csinálni.

Úr: Látjátok, így vagyok én is. Ha például olajat csak magunknak vásárolhatunk, akkor — mindenható ide, mindenható oda — nem lehet azt kölcsönbe kapni.

Balgák: Mit akarsz ezzel mondani?

Úr: Hát csak annyit, hogy hiába engednélek titeket ide be, azt nem tudom megcsinálni, hogy jól érezzétek magatokat, s hogy ki ne kívánkozzatok innen.

Balgák: Mért ne tudnád megcsinálni? Mindenható vagy!

Úr: Még mindig nem értitek, hogy a lehetetlen az lehetetlen? Szabadnak teremtettelek titeket, s így választhattok. Én tettem ezt, aki olyan vagyok, hogy szolgálni szeretek, meg odaadni azt, amim van és békességben lenni. Ilyen vagyok, és nincs módom másmilyennek lennem. Itt a kapun belül terül el az én országom. El is találnak ide mindazok, akiknek ez tetszik, ezt választják. Ezt, mert ehhez szoktatták hozzá magukat már odalent. Az okosok. Itt, idefent ugyanazt csinálják tovább.

Balgák: S te még ezt mennyországnak nevezed?

Úr: Én igen.

Balgák: Hát csak tartsd meg magadnak, meg azoknak a hülye okosaidnak!

Úr: Jó. Megtartom... Akkor szerencsés utat!

Balgák: Azért segíthetnél tájékozódni „idefent". Hova menjünk?

Úr: Hova akartok menni?

Balgák: Valami exkluzív helyre, ahol nem rontják a levegőt az „okosaid", ahol nem papolnak az olajról. Ahol jó show-kat lehet látni. Lehetnek vallási témájúak is, csak érdekesek legyenek.

Úr: Ha ezt akarjátok, akkor csak erre balra.

Balgák: Nem tévedünk el?

Úr: Biztosan nem. Ki is van írva.

Balgák: Mi van kiírva?

Úr: Menjetek csak nyugodtan, szép sorjában találjátok egymás után az „S.O."-üzemeket.*

Balgák: Több is van belőlük?

Úr: Igen, a különféle igényeknek, ízléseknek megfelelők.

Balgák: Melyiket ajánlod nekünk?

Úr: Ajánlani egyiket sem ajánlom, de ahogy elnézlek titeket, nektek leginkább az első lenne a megfelelő. Egyébként ez a legnagyobb közöttük.

Balgák: Biztosan megismerjük?

Úr: Igen, ki is van írva: Észak-atlanti bér — belépés felekezeti különbség nélkül.

Balgák: Biztosan nem tévedünk el?

Úr: Ó nem... Sajnos, már rég eltévedtetek.

* = *Sátán Országa*

November 14. — Évközi 33. vasárnap — Mt 25,14–30 — Kemény ember vagy!

Inkább elásom. Nem vállalkozom. Elég volt. Végre vagyok ott, ahol vagyok. Nem kezdek újat. Minek? Inkább különbékét kötök én is a semmivel. Úgy sem lehet segíteni a világon. Te se mentél vele semmire. Kivégeztek, s azokat a szerencsétlen flótásokat, akik utánad mentek, kilökték a zsinagógákból. Aztán rájöttek valamire. Arra, hogy egyszerűbb, ha ők löknek ki másokat, ők gyújtják meg a máglyákat mások alatt. Vállalkozásod végeredménye: a rád-hivatkozók világbajnokok lettek mások kizsákmányolásában és a tömeg-mészárlásokban... Mára ők a világ leggazdagabbjai, s rájuk irigy a többi, az ötmilliárd.

Tehát elég volt. Megyek elásni a talentumot. Nem kezdem újra. Nem akarok újabb és újabb kilökéseket. És senkit sem akarok többé elbolondítani, s nem akarok új kilökötteket. Nem szolgáltatom ki a következő nemzedék legkülönbjeit — az elbolondíthatókat! — a te sorsodnak..., még az enyémnek sem.

„Küldd azt, akit akarsz" — mondom én is, és átalakítom a liturgiaszövegét: hagyj nekünk (vagy legalább is nekem) békét! Én is békét hagyok másnak. Nyugalomra vágyom. S ha akarod tudni, „jobb nekem meghalnom, semhogy élnem" — ahogy Babits Jónása mondta.

Mondhatod, hogy link ember vagyok. Jó, az vagyok. Inkább bevallom, de nem kezdem elölről, mert semmi értelme. A nagy inkvizítor már megmagyarázta neked, hogy miért. Az embereknek különben is az észak-atlanti bér kell idelent meg odafent is. Te teremtetted az embert, te adtad neki a lehetőséget, hogy választhasson. Én is választok: elásom, amit kaptam, s ezzel megmentek egy csomó embert: magamat, meg akiket nem bolondítok el azzal, hogy itt az óra, s az emberiség végromlásának napjaiban Istennek szüksége van tíz igazra. Csak tíz hullajelöltre van szüksége! S mi változik vele? Majd szentté avatják őket 350 év múltán. S kik fogják szentté avatni őket? Azok, akik majd éppen akkor gyalázzák hullává a soron következő hullajelölteket.

Én kiszállok. Menjen, aki még elbolondítható állapotban van. Akinek a zágrábi egyetemi lelkész még meg tudja magyarázni — mint egykor nekem —, hogy vagy fogod a talentumot, és viszed, ahova kell, *vagy nem él meg Jézus egyháza.* Ma már nem bolondíthatna el. Ma már tudom, hogy az ilyen talentumot-el-nem-ásók csak bajnak vannak. Bajnak maguknak, bajnak az általuk elszédítetteknek, s legnagyobb bajnak ama egyház számára, amelyért elvállalják egzisztenciájuk tönkretételét, a bajt. Vezetőik kénytelenek elbánni velük, „hazudván minden rosszat ellenük" Kénytelenek, mert jól tudják, hogy semmi sem igaz abból, amit beszéltél. Semmi, mert valami egészen másból él meg az egyház. Abból, hogy a kard markolatára rákerül a kereszt.

Enélkül tán fenn sem maradt volna emléke a „szent keresztnek, amelyen megváltottad a világot". Megváltottad! Ugyan mitől, ha egyszer nevedben kell hazudnunk, rágalmaznunk, gyilkolnunk?

...

S mielőtt még hazaérne az az idegenbe készülő ember, ez a „gonosz és rest", mert elbolondulni többé nem akaró szolga, ha egy kicsit csendben marad, tudja magáról, hogy valóban gonosz és rest. Meg még azt is tudja, hogy se kedve, se ereje másnak lenni, mint gonosznak és restnek. És ráadásul még azt is tudja, hogy piszok rosszul érzi magát ebben a gonosz és rest állapotában. S nem tud segíteni magán. Nem, mert magát felkötni azért mégsem hajlandó... A fene se tudja, miért, de nem.

Mit csináljon? Várja be a hazatérést, a számonkérést? Minek várja be? Kaphatja az ismert dúr szöveget, kaphat lágyabb, moll okítást is. Például ilyet: Bizony kemény ember vagyok én, ezért keményítettem meg magam is arcomat, amikor utoljára elindultam Jeruzsálem felé, pedig akkor már sok mindent rákentek pofámra a hatalmasok, s így nem lehettek illúzióim. Csalódnom kellene benned is? Mi az, hogy jobb neked meghalnod... Meg a többi? Még élsz és mozogsz szabadon, s azt is tudod, hogy mit kell tenned s mondanod. Több mint 70 éve dolgozom rajtad... Mi az, hogy nyugdíjba akarsz menni?

Jobb, ha letérdepel magában a gonosz és rest szolga. Elkerülheti vele a dúrt is, meg a mollt is.

November 21. — Krisztus Király vasárnapja — Mt 25,31–46 — Jobbra állni

Amikor ezt az elmélkedést írom, még május van (az átfutási idő okán), s az ablakom előtt egy öt méter magas bodzafa bontja virágtányérjait, s pünkösdre készülök, melyet az idén számomra egy tizenéves kisfiú keresztelése ékesít majd Isten gyönyörű világának minden virágnál virágosabb pompájával. S most arra gondolok, hogy a keresztelő során el kell majd becsülettel mondanom neki, családjának, közösségének, hogy mibe is avatom e fiút, amikor fejére csorgatom a keresztvizet. Hogy mibe is merítem bele...

Beszélnem kell majd arról, hogy nem lehet ám gonosz és rest szolga, s hogy olajat kell majd vásárolnia, különben legfeljebb csak abba a bizonyos bér-be készíthetek számára útlevelet. S most elgondolkodom: így lesz ez már életem fogytáig? Már megint rárakom valakire a világ terhét? Itt szentségtörőnek és istenkáromlónak tetsző Ady-sorok jutnak eszembe: „Rokkanjon más is, pusztuljon más is”...

De hát mi mást mondhatok neki? Mondjam el, hogy most már meg van váltva? Hogy most már nem haragszik rá Isten amiatt, amit nem is ő tett? S hogy magyarázzam meg, hogy hogyan haragudhat az Isten egy kisfiúra, aki szereti Őt? S azt, hogy miféle „szeretet” az az Isten, aki halálosan tud haragudni? S mondjam el, hogy még embernek is utolsó, aki csak a saját fia halála árán hajlandó felhagyni a maga nagy-nagy haragjával?

Nem, ilyesmikről nem beszélhetek. Többek között azért sem, mert ilyesmikről az a Jézus sem beszélt, akibe meríteni szeretném e fiút. S ha valaki mégis arra akarna kényszeríteni, hogy ezeket a borzalmasságokat mondjam, inkább elharapnám a nyelvemet, mint ama Makkabeus-gyerek..., ami persze nem igen szokta megrendíteni azokat, akik egyszer s mindenkorra és mindenkinek szólóan — így tudják magukról — lenyelték a bölcsességet.

Csak arról beszélhetek neki, hogy amikor Jézusba merítem, akkor nyakába rakom a világ összes éhezőit, szomjazóit, ruhátlanjait, otthontalanjait, betegeit és foglyait, akikkel Jézus minddel azonosította magát. No meg arról, hogy aligha lesz majd ügyesebb, mint te voltál, Jézus, annak idején. Ha becsületes vagyok, akkor nem ejtem át őt, és elmondom, hogy a jézusi életek Golgotatájra futnak.

S mindezek ellenére az teszi majd széppé idei pünkösdömet, hogy bemeríthetem, és előtte elmondhatom neki, hogy csak ezt érdemes csinálni, mert csak erre van Út... Út, amely boldoggá teheti az embert. Csak ezt választhatja az, aki később nem akarja megbánni választását, s élete végén el akarja mondani: ha újra kezdeném, megint csak erre mennék. Mert ha e bemerítést „gonosz és rest” szolgaként tenném, szembekerülnék magammal, s nem is nézhetnék bele egy gyermek tiszta szemébe.

Pedig a végén még meg kell súgnom neki egy titkot: etethetjük nyugodtan az éhezőket, mindegyikük helyére két újabb éhezőt állít az észak-atlanti „keresztény” világ... „Keresztény” annyiban, hogy ő is Jézusra hivatkozik. Etethetjük nyugodtan, csak soha fel ne tegyük a kérdést, hogy mért éheznek az emberek azon a földön, amelyet Isten jósága pazar-gazdagon terített meg számunkra. Ha erről nem beszélünk, módunkban lesz ágyban s párnák közt halni meg.

November 28. — Advent 1. vasárnapja — 1 Kor 1,3–9 — Hűséges az Isten

Az ember megfáradhat, s csorbulhat hűsége. Az Istené nem. Mert abszolút? Mert nem fáradhat meg? Hogy abszolút, abban nem kételkedhetem. Hogy ebből az is következhetik, hogy nem fárad meg, ezt nem tudom. De megvallom, nem tudok mit csinálni egy olyan Istennel, aki valaminő kényelmes karosszékből nézi a kisbajos ember fáradozásait és elfáradását. Ha azt gondolom róla, hogy szeret, akkor nincs nyugalma. Nem lehet kevésbé jó, mint Attila, aki segítene neki: „Ha rikkancs volna a mesterséged, segítenék kiabálni néked”. Lehet, hogy aki abszolút, az nem fárad el. De aki a szeretetben abszolút, az magára veszi mindazok fáradtságát, akiket szeret. Attila zavarná neki „a fele varjat”. Hát Ő mennyi terhet vesz le rólam, amikor elfáradok? Ha egyszer abszolút, akkor alighanem kész levenni rólam az egész terhet: minden bánatom, egész fáradtságom. Csak kész? Hát igen, mert nem veheti le rólam, ha nem engedem. De ha engedem, akkor leveszi az egészet.

„Ez aztán a papi duma a javából — vélem hallani —. Nézz körül a természetben! Nincs az a büszke faóriás, amely el ne 'fáradna'. Előbb az egyik ága hal el, majd a másik, s a legvégén a böjti szelek valamelyike favágó nélkül is végez vele.” Jó, nem vitázom, de eddig még mindig úgy éreztem, hogy ha nem tudok úr lenni lelkem fáradtságán, akkor „haza” kell mennem. Akkor szólnom kell, hogy zavarja Ő a „fele varjat”. S azért is vagyok fáradt, mert a hazamenés helyett valami egyebet csinálok, pl. magamat sajnálom.

Mivel az „advent” érkezést jelent, Isten nemcsak várja, hogy hazamenjek — hanem jön is. Nem úgy jön, hogy emberré lesz. „Ifjú szívekben élek” — mondhatná az Isten is. Ezen a címen ugyan nem menthetem fel magamat semmi alól, de tény, hogy fiatal hajtásokból nő ki az új erdő. Tény, hogy nem aggastyánok erőfeszítésétől támad új világ. Egy Bokor-ünnepen elhangzott, hogy a Bokrot kinek-kinek újra kell alapítania. Nincsen Isten Országa anélkül, hogy valakik újra és újra ott ne hagynák názáreti kisiparukat, el ne mennének 40 napra a pusztába. Nincs, mert csak az ilyenek ajkáról tud hitelt-érdemlően, tanítványokat támasztóan elhangzani a szó: Elközelgett az Isten Országa..., higgyetek az Országról mondott jóhírben: abban, hogy a szeretet országa nem utópia, hanem lehetséges. Minden történelmi tapasztalat ellenére s az ezeknek terhétől roskadozó öregek elfáradásai ellenére is lehetséges. Lehetséges, mert megismertük az előttünk járó Jézust, és „meggazdagodtunk minden beszédben, minden ismeretben”, és mert „nem vagyunk híjával semmiféle kegyelmi ajándéknak”.

Hűséges az Isten. Hűsége adott erőt Jézusnak, hogy közösséget tudott teremteni nekünk. S a dolgunk talán csak annyi, hogy „hűséges maradok a közösséghez, hogy mindig hűséges lehessek Hozzád, s így eljussak a Szentháromság szeretetközösségébe. Amen.” (Hűségima)

Szép, új, ökologikus világ...?

Mottó: Segíts magadon, s az Isten is megsegít!

1. A problémák

Mindenki jól ismeri azokat a gondokat, amelyek a fegyverkezés utáni világot fenyegetik. Így lehetne röviden összegezni:

— Pusztul a Föld élővilága és fogynak az élet hordozására alkalmas helyek, a termőterületek.
— Az ember felborítja a Föld ökológiai egyensúlyát, pedig jelenlegi tudásunk szerint ez túlélésünk egyik fő biztosítéka.
— Úgy tűnik, hogy a technika egyoldalú és aránytalan fejlesztése deformálja, illetve szétrombolja az ősi hagyományokat őrző emberi közösségeket, kultúrákat. Az emberiség nem tudja megőrizni azt a tudást, amelyet sok ezer éves tapasztalata során gyűjtött össze (v.ö. az amerikai kultúrák elpusztítása, falurombolás), és amely a túlélés másik oszlopa volna.
— Képtelen mértékben nő az előállított információk mennyisége, ugyanakkor az emberek egyre nehezebben vagy hibásan döntenek alapvető, fontos kérdésekben is.
— Nincs átfogó ismeretünk sem a Föld állapotáról, sem az emberiségről. Ismerünk bizonyos részjelenségeket, meg tudunk oldani részfeladatokat (néha zseniálisan, pl. Hold-expedíció), de csődöt mondunk összetettebb problémákkal szemben.
— A kialakulóban levő fogyasztói ember nemigen tud mit kezdeni azokkal a jelenségekkel, amelyek a termelési-fogyasztási struktúrákon kívül esnek.
— A megtermelt javakkal arányban nő a Föld népessége, de ezzel arányban nő a szegénység és az éhezés is: a javak megfelelő elosztását az emberiség nem tudja megoldani.
— Jóllehet a totális háború veszélye csökkenni látszik, az emberiség nem tudja kezelni az erőszakot és a hatalmat (háborúk, terrorizmus, faji megkülönböztetés, szexizmus, hierarchia stb.).
— A kommunikációs technikák ma már lehetővé tennék, hogy az emberiség együtt, koordináltan cselekedjék — ezzel szemben még az is elérhetetlennek látszik, hogy a legalapvetőbb dolgokban egyetértsen (pl. hogy az élethez minden embernek joga van)...

A jelen írás célja az, hogy ezekkel a problémákkal szembenézzünk és próbáljunk olyan irányokat kitapogatni, amelyek kifele mutatnak e válságos helyzetből. Van remény arra, hogy a dolgok mélyére hatoló gondolkodás és beleérző szemlélet elterjedése, valamint a nyomában megszületó gyakorlat végül is elvezet az előttünk álló gondok megoldásához.

2. „Mohó szapiensz"

A felsorolt jelenségek okai közt első helyen szokás említeni az erőforrások elégtelenségét. Nem nehéz azonban belátni, hogy igazában nem a pénzről, energiáról, anyagról, eszközökről van szó, hanem azokról a struktúrákról, amelyek ezeket ellenőrzik és elosztják, illetve azokról a szokásokról, életmódról, amelyek szerint ezeket használjuk. Mi az oka annak, hogy nem tudunk olyan struktúrákat létrehozni, amelyek hatékonyabban működtetnék az erőforrásokat? Mitől van az, hogy nyilvánvalóan helytelen életmódunkon nem tudunk változtatni?

Az ember rendet tart a saját portáján, de nem szívesen söpör a másik háza előtt. Megoldja a saját problémáit, de amikor egy probléma csak részben az ő gondja, elvárja, hogy közös összefogással, teherviseléssel oldják meg azt. Eddigi története során azonban az ember túlnyomó részben olyan együttműködési formákat alakított ki, amelyek a hatalomra, illetve profitszerzésre irányulnak. Létrejöttek a hatalom és a nyereség elosztására irányuló elfogadott (legalábbis elviselt) megoldások, de nem alakultak ki a közösen fenyegető baj elhárításának mechanizmusai. (Pontosabban: ezek néha elképesztő leleménnyel működnek primitívnek nevezett társadalmakban, az individuumra épülő fehér civilizáció azonban mind a mai napig nem tudta átvenni őket.) Végül is az emberi önzést kell okként megjelölni, amely igen sikeresen alakítja az egyén érdekkörébe eső világot, de nem irányul alkotó módon arra, ami azon túl van. Az egy irányba leszűkített technikai fejlődés széttörte azt az egységet, amely az embert ősidők óta környezetével szerves egészben tartotta. Az egyén létét is fenyegető, egész Földre kiterjedő aggasztó jelenségek sokasodnak, mégsem képes kilépni azokból a formákból, szokásokból, értékrendekből, amelyekbe bezárta magát, és amelyek lehetetlenné teszik a hatékony, összehangolt cselekvést az ember és a természet megóvása érdekében. A korlátlan növekedés, haladás eszméje rabul ejtette, és bár ma már látható, hogy ez hosszú távon katasztrófához vezet, nem tud tőle szabadulni.

3. Kutyaharapást szőrével?

Egy rendszertől nem várható, hogy önnön léte ellen tegyen valamit. A jelenlegi, egész világot átfogó hatalmi-gazdasági (fogyasztói) szerkezet általában nem érdekelt ökológiai ügyekben, és nem tud, illetve nem akar globálisan gondolkodni. (Az más kérdés, hogy pl. megtévesztő reklámokban sokszor visszaélnek olyan fogalmakkal, amelyek a természettel, létharmóniával kapcsolatosak.) Pedig nyilvánvaló, hogy ha így megy tovább, hamarosan összeomlik a fogyasztói társadalom (gazdaságilag, egészségügyileg, szociálisan), és akkor vége a profitszerző tevékenységnek is — tehát érdemes tenni valamit. Az emberi létfenntartás ösztönénél erősebb lenne az önzés? Nem így van. Csak arról van szó, hogy az **egyéni** önzés erősebb a **kollektív** fennmaradás vágyánál. Azok a kevesek, akik a kulcspozíciókban vannak, belátható néhány évükre biztosítani akarják az őket eltartó hatalmi-gazdasági intézmények fennmaradását, és szemrebbenés nélkül hagyják figyelmen kívül a hosszabb távú érdekeket — akár a saját gyermekeik esetében is. Utánuk az özönvíz...

Vannak persze jó néhányan, akik gondban vannak a fentiek miatt, és keresik a megoldást.

Itt vannak mindjárt azok, akik a fejlett technika bevetésétől várják a környezet pusztításának megállítását. Két dolgot azonban elfelejtenek. Az egyik az, hogy a technikát már bevetették: Minden esetben azért nyúl az ember a technikához, hogy megjavítsa az életét. A túlhajtott technika eredménye az a jelen, amely több, nem elhanyagolható siker mellett az elidegenedésben és a környezetpusztításban mutatkozik meg. Milyen alapon várja valaki, hogy a csúcstechnika most majd pont ellenkező eredményeket és mellékhatásokat hoz létre, mint eddig?

A másik az, hogy a disznóólat nem érdemes parkettázni. Ha az ember magatartása nem változik meg, mindössze annyit értünk el, hogy születik egy új ipar (új biznisz!), amely a globális trágyahordástól a műtüdő gyártásáig mindent magába foglalhat. Ahelyett, hogy visszafognók a kártékony technika gépezetét, újabb üzemanyagot töltünk belé.

A zöldek persze nem ilyen naivak. Tudják, hogy vigyázni kell a fákra — de a legtöbb esetben azt is, hogy „a fűre lépni nem szabad”. Mert ha új utakat taposnak az egyéni jogok és érdekek szerint parcellázott területeken, megnézhetik magukat. A legtöbb zöld mozgalom részben ezért óvakodik a mélyrehatóbb kritikától, és megelégszik helyi jellegű — persze kedves, emberbaráti — gesztusokkal. Nem véletlen, hogy a legnagyobb hatása az olyan akcióknak van, amelyek szembe mernek szállni jelentős gazdasági-hatalmi érdekekkel is (pl. Greenpeace).

A zöldek és a hozzájuk hasonló csoportok, mozgalmak erőfeszítései — ugyanúgy, ahogy a technokraták akciói

Októberi közhelyünk

„Nem kell játszani a tűzzel”

A tűz a veszély, a sérülés, a fájdalom, továbbá a biológiai javak elvesztésének–pusztulásának és az emberi élet pusztulásának is jelképe, egy olyan hatalomé, amellyel szemben az ember tehetetlennek érzi magát. E közhelyben a tűz a másik embert, a többi embert jelenti, ill. a fennálló politikai hatalmat. E közhely eszméje: „Fő a biztonság! Ne tégy semmi olyat, ami anyagi helyzetedet, polgári hírnevedet, ill. olyan-amilyen polgári szabadságjogaidat veszélybe sodorhatná!” E közhely annak a filozófiája és ideológiája, ami Van, és elveti azt a szemléletet és életstílust, amelynek eszméje az, ami Lehetne, csúcsértékké avatván a legtágabb értelemben vett biológiai javakat. Úgy is lehetne mondani: a szó eredeti értelmében vett materializmus nyilatkozik meg benne, és szükségszerűen elutasítja az ellentétes tartalmú idealizmust.

Sok mindent takar ez a szemlélet. A veszély- és kockázat-nem-vállalásokon túlmenően valami rendkívüli kisstílűséget, azután középszerűséget és ezzel együtt sablonosságot, amely sem látni, sem tenni nem akar semmit a megszokotton, a begyakorolton kívül; úgy is szoktuk ezt mondani: szemellenzősség. Ez a (frommi értelemben) teljességgel improduktív szemlélet és magatartás kizár mindenfajta alkotást vagy felfedezést; nemcsak a tudományok és művészetek területén, hanem az élet, a hétköznapi élet bármely területén is. Ez a szemlélet kizárja a szerelmet mind lelki, mind testi vonatkozásban, hiszen annak alapvonásai közé tartozik a spontaneitás, a kiszámíthatatlanság, a rugalmasság, egyfajta kalandszerűség stb. Ez a szemlélet nem ismeri a szeretetet sem, mert képtelen a másikat önmaga elé helyezni, folyton csak a saját „jól felfogott érdekei” lebegnek a szeme előtt, legfeljebb bizonyos kötelességeket ismer el, természetesen az „ésszerűség” (értsd: saját érdekei) határain belül.

E mögött az életstílus mögött állandó félelem, ill. szorongás húzódik meg: Jaj, mi lesz, ha ezt mondom; jaj, mi lesz, ha azt csinálom! Ez pedig negatív gondolkodásmódot tükröz, amely mindenben csak a „bajt”, csak a „rosszat” tudja meglátni, és semmiféle érzéke sincs a biológiai értékeken túli értékekhez. Mindez bizonyos passzivitást eredményez, mert az ilyen emberben belülről állandóan elhangzik a parancs: Ne! Ne! Ne!...

„Nem kell játszani a tűzzel!” — Pedig azt mondhatnók: a tűzzel indul az emberiség élete. És átvitt értelemben is: csak a Tűz, csak a Szellem és a Szeretet Tüzének felszítása és égőn tartása teszi emberré az embert, minden kiszámíthatatlansága és „veszélyessége” ellenére is.

—n—s

— korlátozottak abban az értelemben, hogy a legtöbb esetben nem lehet tudni, javára válnak-e hosszú távon és globális értelemben a természetnek és/vagy az emberiségnek (pl. a balatoni angolnatelepítéshez hasonló esetek). Természetesen az ilyen vállalkozó és tettrekész emberek nélkül kár is bármiről beszélni, a valóban hatékony cselekvéseknek azonban szélesebb (globális...) alapokon kellene nyugodniuk. Vannak azonban egyértelmű helyzetek, amikor pl. meg kell védeni egy-egy ökoszisztéma eredeti állapotát, vagy természetbarát anyagok gyártását kell szorgalmazni a műanyagok helyett — esetleg egyszerűen síkra szállni azért, hogy a figyelmet a dolgok egész Földet érintő következményei felé tereljék.

Csaknem minden vallás és filozófia elismeri és hirdeti az emberi alapértékek tiszteletét és megvalósítását. Ebből egyenesen következik az emberi élet feltételeinek a tiszteletben tartása is. Sajnos e téren a vallások és filozófiák is — ősi gyökereiktől elszakadva — elkövették azt az árulást, amely őket a mindenkor fennálló hatalom ideológusaivá tette, és ezzel ők is felelősek korunk civilizációs formáinak létrehozásáért és fenntartásáért. A vallások úgy bújnak ki a felelősség alól, hogy az etika szubjektív, szándékokban gyökerező oldalát hangsúlyozzák: aki egyéni lelkiismerete szerint nem akarja a rosszat, az nem felelős érte. Ezáltal az egyéni üdvösség (és adott esetben az evilági jólét is...) biztosítva van — egyébként mossák kezeiket. Hja, igényesebb fogyasztók a lelki komfortra is igényt tartanak, és ahol kereslet van, ott előbb-utóbb a kínálat is megszületik.

Bizonyos mozgalmak keresik azokat a mintákat és cselekvési lehetőségeket, amelyek a vallások eredeti tanítására építhetők és az emberi és természeti értékeket globális szinten figyelembe veszik. Mivel azonban a nagy egyházak a civilizáció ideológusaivá lettek, ezek a mozgalmak az egyházakon belül nem nagyon számíthatnak támogatásra, sőt, egyházukkal szembeni kritikájuk miatt gyakran eretnekséggel vádolják őket. Ezért, bár általában szélesebb alapokra építik erkölcsi rendszereiket, a fogyasztói minták szerint szerveződő társadalmakban nem jutnak tömegkommunikációs eszközökhöz, így hatásuk elenyésző.

Úgy tűnik tehát, hogy jelenleg nincs a fejlett társadalmakban olyan erő, amely egyik napról a másikra képes volna kitéríteni az emberiség szekerét abból a mély kátyúból, amelybe az egyéni és csoportos önzés vitte.

4. Új kérdések, kihívások

A múltban az ember egy-egy kínzó és megmagyarázhatatlan jelenség kapcsán gyakran olyan válaszokat alkotott magának, amelyek kivezettek a tények, a valóság világából. A vallások, mitológiák, filozófiák, ideológiák egyik forrása — de legalábbis hajtóereje — a világ jelenségeinek érthetővé tétele volt. (A másik hajtóerő az emberi cselekvés etikai igazolása.) Régebben ezek nemcsak megmagyarázták a dolgokat, hanem számos esetben a valóságban is jól használható megoldásokat nyújtottak az embernek önmaga és mások irányában való viselkedésével kapcsolatos dolgokban: Egy-egy vallás, mitológia stb. évszázadokon át hatékonyan szervezte és irányította akár egy egész birodalomnyi ember életét. Azután jött az ipari forradalom és a felvilágosodás, és ezek mára átvették a nagy szellemi rendszerek szerepét. A világ civilizálódott, és lassan (hamarosan?) a technikai haladás lesz az egyetlen, uralkodó kulturális minta (mitológia) a világban.

Nem feltételezhetjük, hogy az ember szántszándékkal okozta az 1. pontban felsorolt problémákat. Csak eddig nem vette észre azok halmozódó és térben-időben messzeható következményeit. A tudomány az utóbbi kb. 200 évben elmerült a

Hogyan kellene szolgálnia az egyháznak?

Gaillot püspök az egyház valódi és hamis gondjairól

Jacques Gaillot francia („vörös") püspök véleménye szerint az egyháznak sokkal kevésbé magával, mint inkább átfogó módon az emberrel kellene törődnie. Evreux püspöke, aki az országban élő hivatali kollégáinak saját szavai szerint az elnyomottak iránti radikális részvéte következtében „néha már az idegekre megy", a freiburgi egyetemen tartott vendégelőadása során konkrét példák segítségével mutatta be, hogyan kell tettekre váltani az evangélium követelményeit.

Az előadásra és a kapcsolódó vitára a Freiburgi Egyetem Karitásztudományi Intézete és a Katolikus Főiskolák Közössége a következő mottóval küldte szét meghívását: „Semmire sem jó az az egyház, amely nem szolgál". Kiegészítőleg Gaillot így fogalmazta meg az alaptételt: „Mindaz, ami megindítja az embert, az egyházat is meg kell, hogy indítsa." Így kell szembenéznie az egyháznak az ember értelmére vonatkozó alapvető kérdéssel a forradalmi átalakulások mai korszakában. Kiemelkedő ügyet jelent a püspök számára a világszerte jelentkező igazságtalanság és egyenlőtlenség.

A legerőteljesebben fordult azon kísérletek ellen, melyek az olyan problémákat, mint a boszniai és az izraeli, tárgyalások helyett katonai úton kívánják megoldani. „A háború csak erőszak, barbárság, és új igazságtalanságokat eredményez" — figyelmeztetett Gaillot. Bármely háború után mégiscsak újra le kell ülni az asztalhoz, hát akkor miért nem mielőbb? „A békét akarni egyet jelent a kockázatvállalással". Minden vallás a béke üzenetét hirdette. Ezt a hallatlan tőkét fel kell használni, hangsúlyozta a püspök. Az igazságosságot, mint a béke előfeltételét fegyveres erőszakkal nem lehet elérni.

Gaillot kipellengérezte országa fegyverexportját és atomkísérleteit, és felszólított mindenkit, hogy olyan fegyverekhez nyúljon, amelyekkel a szíveket lehet meghódítani. A kereszténynek kiemelkedő feladata, hogy elhelyezzék az idegeneket és hajléktalanokat, segítséget nyújtsanak a szükséget szenvedőknek anélkül, hogy e szolgálatokat bevennék az egyháziak közé.

Az is különleges feladata az egyházaknak, hogy a közvéleményt érzékennyé tegyék a teremtés megőrzése iránt, amely nélkül az emberiségnek nem lesz jövője. Az ökológiai tudat Németországban sokkal fejlettebb, mint Franciaországban, ismerte el Gaillot. De általánosságban nemcsak tudásról van szó, hanem azok konkrét tettekre váltásáról. Ehhez jó példát nyújt a püspök minden ember számára nyitott házával. Egy egyetemi hallgató megkérdezte, milyen autóval közlekedik. A válasz: „Egy Peugeot 205-össel — sofőr nélkül".

H.K.

Forrás: Badische Zeitung 1993.05.12. (KNA Katolikus Hírügynökség)

részproblémákban — nem látta a fáktól az erdőt. A szellem — és maga az ember is mint egész — kiszorult a figyelem középpontjából. A filozófiai tudományokkal kevesen foglalkoztak, és problémáik, eredményeik csak akkor vonták magukra a figyelmet, ha valamilyen természettudományos kérdéssel kapcsolódtak össze (pl. relativitáselmélet). Hogy ebből mekkora kár származott, az csak a jövőben lesz nyilvánvalóvá.

Ma a tudomány és a technika csőstül szállítja az aggasztó részeredményeket. Csak kellemetlen mellékkörülmények és kiszámíthatatlan következmények hálójában vergődve tud felkínálni egy-egy részmegoldást, amelyek új kérdések seregét vetik fel. A tudomány és technika nemcsak tengernyi pénzt emészt fel és okoz ökológiai fenyegetést — a kényelem és luxus mindig sokba kerül —, hanem leköti azt a szellemi kapacitást is, amelyet az igazi problémák megoldására lehetne fordítani. A genetikában pl. óriási erőket összpontosítanak, miközben azt sem tudjuk, mi az élet lényege, és merre tart az evolúció; irdatlan apparátusok ontják a termékeket és információkat, holott ezek nagyobb részével az emberek túlnyomó többsége igazából nem tud mit kezdeni, aki pedig tudna, ahhoz nem jut el. Az atlanti civilizáció erőfeszítéseinek egyre nagyobb hányada irányul arra, hogy önmagát fenntartsa, ahelyett, hogy minden erővel keresné azokat a modelleket, amelyek a megváltozott körülmények között egy emberszabásúbb életet tennének lehetővé, és helyreállítanák az ember és ember, valamint az ember és természet kapcsolatát („túlélés"...)

Az újkori ember (természetesen fehér ember) magától értetődőnek vette, hogy átalakítja a természetet. Közben fel sem tette azt a kérdést, hogy átalakítható-e a természet egyáltalán, és hogy jó gyümölcsei lesznek-e ennek? Hogy milyen jogon teszi ezt? Nem éppen tökéletlenségének, alkalmazkodásra való képtelenségének a bizonyítéka a beavatkozás? Cinikus dolog ma „Föld-anyáról" beszélni: egyrészt azért, mert a múltban inkább csak kegyetlen mostohaként tekintettünk rá, másrészt, mert ma a vérét szívjuk ennek az anyának. Ellenségei vagyunk annak világnak, amelynek a létünket köszönhetjük? Egy nyolcéves gyermek is fennakad ezeken a kérdéseken; csak a világot ellenőrizni kívánó struktúrák képviselői és ideológusai siklanak el felettük.

Úgy tudjuk, hogy az ember az evolúció révén jelent meg a Földön. Az evolúció fogalma olyan, mint a kártyában a Jolly Joker: egy csomó mindent el lehet vele intézni anélkül, hogy törődni kéne azzal, mi is az valójában. Pl. nem tudhatjuk, hogy máshol — vagy akár itt a földön — nem folyt vagy folyik-e más evolúció, amely az embernél értelmesebb lényt hoz létre; hogy az evolúció milyen topológiai és időbeli mintákat követ; hogy mi irányítja az evolúciót; hogy mi a célja egyáltalán. E kérdésekkel együtt kell feltenni azt is, hogy mi is az élet (lényege, oka, célja stb.); milyen viszonyban van az entrópia fizikai törvénye és az élők szintrópiája; hogy az embernek hol van a helye a létezők között (lényege, oka, célja, funkciója...); hogy mi a tudat, az öntudat; hogy van-e magasabbrendű (anyagtól független) szellemi létezés; hogy ez milyen; hogy kapcsolódik-e a három (négy?) dimenziós anyagi valósághoz stb.

Miért gondolja az ember, hogy egyetlen és legtökéletesebb lény a világegyetemben? — Ha meg nem így gondolja, miért viselkedik így? Egyáltalán: mi ez az arrogancia, izgágaság az emberben, amellyel egyrészt nem veszi észre a Föld és a világegyetem törvényszerűségeit, másrészt amit észrevesz, ahhoz nem tartja magát? „Őrült majom" az ember? Vagy valami egészen más, mint a többi létező, ahogy az ősi vallások és filozófiák tanítják: félisten, akinek valami küldetése van?

Amíg az ilyen és hasonló kérdésekre nem tudunk valamelyest egybecsengő, de legalábbis egymással összefüggésbe hozható válaszokat adni, minden, az emberre és a világra vonatkozó általános teória, tan vagy előírás ingatag alapokon nyugszik — és ebből kifolyólag minden globális igényű cselekvés is. A szubjektív jószándék bizonyos etikák szerint elég ugyan a szubjetív üdvösséghez, de attól még az egész világ elpusztulhat — vagy legalábbis nem változik semmi.

5. Új gondolkodási horizont felé

Új, egyetemes — illetve legyünk csak szerények és bízzunk az ember fejlődőképességében: egyetemesebb — gondolkodási és cselekvési horizontot kell találni. Erre kényszerítenek azok a tények, amelyeket az emberi beavatkozás nyomán megváltozó világ mutat. A régi válaszok szajkózása helyett újra kell értékelni mindent abban a kiszélesedett tudati mezőben, amelyet a mai ember tudása jelent, és amelyet az információs eszközök kezelhetővé tesznek számunkra. Ez a horizont folyamatosan tágul, és ha következetesen ragaszkodunk a meglátott válaszokból adódó

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1994-es hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2 520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok"-ot 1994-re ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

tennivalók megvalósításához, a bajok minden valószínűség szerint orvosolhatók lesznek. Nem tudjuk, csak sejtjük, hogy hogyan. Hiszen bármikor beállíthatnak az UFO-k, vagy eljöhet Jézus Krisztus. Ezeket a lehetőségeket is komolyan kell venni, de nem ezekkel kell kezdeni. Mert az emberi történelem mindig ott siklott ki, ahol a valóságos, elvégzendő feladatok elől az ember az ideológiákba menekült. Ilyenkor rendre megtörtént az a tragédia, hogy az ember egyetemesnek gondolt horizont alapján valamilyen egyéni vagy csoportérdek rabja lett. (A vallásháborúkban például soha nem teszik fel azt a kézenfekvő kérdést, hogy egy tökéletes, szellemi létezőnek /Istennek/ miért érdeke, hogy teremtményeinek egyik csoportja egy másik csoportot kiirtson stb.)

Ma is ez a veszély fenyeget. Nemcsak a sokféle vallás és ideológia miatt. A legjobb úton vagyunk a felé, hogy az ökológia is ilyen ideológiává váljék, ha nem vigyázunk arra, hogy mindig az adott korban elérhető legszélesebb horizonton tegyük fel az adott problémára vonatkozó kérdéseinket és keressük rájuk a válaszokat. Ez a globális gondolkodás persze lelassítja a döntéshozatalt, és sok esetben lehetetlenné is teszi. (Pl.: meg szabad-e építeni a déli autópályát Magyarországon?) Ugyanakkor egyre inkább kényszerpályákon vagyunk: A magasan fejlett technika és társadalmi organizáció nem hagy helyet a rendszertől idegen döntések számára. Csökken az emberi beavatkozás lehetősége — egyesek szerint ezt a folyamatot már nem lehet megállítani, mert hamarabb kerül katasztrofális összeütközésbe a fejlett technika a természettel, mint amennyi idő kellene ahhoz, hogy lefékezzük és más irányba tereljük. Mások szerint még rosszabb a helyzet, mert a fehér civilizáció az emberiség rajta kívül élő (túlnyomó) részének érdekeit sem tudja kezelni — ami a sokkal közelebbi és tragikusabb ember–ember közötti konfliktusnak veti előre az árnyékát.

Minden megfontolás arra mutat, hogy az ember áll a gondok előterében; az ember múltbeli és jelen magatartása okozza a problémákat. Őrült majom? Igen, ha értelmét félretéve beavatottaknak szóló tanoktól, világon túli machinációktól várja a megoldást. Nem tagadjuk ezek létjogosultságát egy másik (szellemi) szférában. De ezek a szférák nehezen elérhetők, és az emberiség születése óta vita folyik arról, hogy milyen is ez a szellemi világ. A vallásháborúk mindenesetre azt mutatják, hogy elképesztő energiákat képesek felszabadítani, de nem lehet tudni, hogy milyen irányban. Gonosz játékot űznek az istenek az emberrel? Vagy csak arról van szó, hogy az ember rossz médium? Vagy éppen hogy pontosan ért minden üzenetet, csak nem annak megfelelően cselekszik? Körmére kéne nézni egyszer a közvetítőknek: Az összes próféta kísértetiesen ugyanazt a tiszta hangot hallatja, az eredmény mégis bábeli hangzavar — és a hatalom tereli a világot oda, ahova az nem akar menni. Hol sikkad el az Üzenet? A gyakorlat sajnos Bergsont látszik igazolni, aki a prófétai és intézményes vallásosság kibékíthetetlen ellentétéről beszél. Hallgatni kellene a prófétákra, elemezni kellene tanításukat, és össze kéne vetni mindazzal az emberre és világra vonatkozó tudással, amit az emberiség eddig összehordott. És minden tekintély és érdek ellenében le kellene leplezni a hazugságot, és be kellene ismerni a tévedéseket — akkor is, ha az a végeredmény, hogy ki kell bújni a bőrünkből, hogy újra kell születnünk.

Az embert ugyanis egyesek szerint a minden fajtársánál nagyobb alkalmazkodási képessége juttatta abba a pozícióba a fajok között, ahol jelenleg van. Most eljött ennek a próbája. Tud-e önmagán, elszabadult rossz ösztönein úrrá lenni, tud-e túllépni a meglévőn egy reménybeli jobb érdekében? Nem kétséges, hogy ehhez bizonyos transzcendens hit kell, amelyet a materializmus és a fogyasztói lét alaposan megtépázott. De talán épp az e kettőn felépülő mai, nemzeti és nemzetek felett átnyúló gazdasági és pénzügyi rendszerek elemzése mutathatja meg, hogy ebben az irányban nem lehet továbbmenni. És persze az is látható, hogy bármiféle túlvilági hitre való közvetlen hivatkozás ugyanakkora eltévelyedésekhez vezethet, mint a mostani.

6. Ésszerű és hatékony gyakorlati cselekvés lehetőségei

Bár az apparátus megvan a ma lehetséges legszélesebb horizonton való emberi gondolkodáshoz, két akadályt mindenképp figyelembe kell venni. Fent említettük, hogy a ma uralkodó szervezetek sajátságos részérdekeket képviselnek (még akkor is, ha azt hangoztatják, hogy az egész emberiség boldogulásáért vannak gondban), és ezért nem érdekeltek globális (kozmikus, transzcendens) szélességű gondolkodásban. Mellesleg az ismeretelmélet figyelmeztet, hogy az ilyen globális stb. ügyekkel csínján kell bánni, mert volt már rá példa, hogy az ember saját korlátoltságát igyekezett korlátlan mértékig kiterjeszteni...

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

Itt egy olyan mértékű együttműködés jelenthet némi biztosítékot, amelyben részt vesznek a ma fellelhető és lehetséges emberi gondolkodásmódok, életmodellek hiteles képviselői. Másrészt kérdés, hogy — bármilyen horizonton is — lehetséges-e egységes, az emberiség túlnyomó többségét átfogó cselekvés? Nem vagyunk-e mi is egy illúzió rabjai, amikor ilyenben reménykedünk? Hiszen történelmi példa nincs rá. És nem szabad abba a csapdába esnünk, hogy az emberi gondolkodás, világhoz való hozzáállás sokféleségének leradírozása árán akarjunk egy szép, új, ökologikus világot létrehozni — a magunk mintája nyomán, persze.

Tetszetős módszer lenne szétválasztani az egyéni és közösségi, valamint emberiség-szintű cselekvési lehetőségeket, és formás kis modelleket alkotni vagy előírni mindegyik számára, de tudjuk, hogy a dolgok — és az emberek — a valóságban nem eszerint működnek. Abból kell kiindulni, ami adott. Az adottságok között pedig ott van az is, hogy jócskán vannak, akik szerint egyáltalán semmi tennivalónk nincs, és az ilyen kérdésekről való filozofálgatás felesleges időpocsékolás. (Az ilyenek persze nem olvasnak efféle magvas dolgozatokat.)

Az anyagi, konkrét, evilági dolgok terén nem lehetségesek igen nagy félreértések. Ezért az új gondolkodási módszerek keresésekor a tényeket célszerű alapul venni. Nem jelenti ez az anyagvilágnál való leragadást vagy a túlvilág teljes kizárását, csak feltételezi a valóság elemeinek következetes, egymásra épülő, egységes értelmezését. Ebben nincs semmi lehetetlen; az ember számos esetben hozott már létre hallatlanul bonyolult tudományos-technikai rendszereket. Az emberi feltételek megvannak: A legkülönfélébb egyéni és közösségi kezdeményezések mutatják, hogy mekkora igény van egy jobb, emberibb világra. Az ökológiai irodalom néven nevezi azokat a kiváló és elkötelezett egyéneket, közösségeket, kezdeményezéseket, akik/amelyek hajlandók minden erejüket bevetni és együttműködni másokkal. A kommunikáció — akár az egész világra vonatkozóan — megoldható; bár volt már rá példa, hogy az ellenérdekelt gazdasági-hatalmi struktúra közbelépett (pl. Bős-Nagymaros esetében).

Régebben társadalmi mozgalmak, egyletek, helyi közösségek és szervezetek szép sikereket értek el bizonyos közösen elismert célok érdekében. Ezek elvesztették értelmüket, és megszűntek a fogyasztói társadalomban: Most itt a lehetőség, sőt a felhívás, hogy ismét alakítsuk meg őket, azért, hogy helyi szinten — az egyéni életterek összességén — az élettel együttjáró problémák kezelhetők legyenek, és megteremtsék életünknek azt a kulturális és ökológiai terét, amelyet a kényelem miatt feladtunk. A fogyasztói, elmagányosodott és önzővé vált ember nemigen mozdítható közös cselekvésre, de figyelemfelkeltő akciók által szembesíteni lehet magatartásának várható következményeivel. Ezek a következmények ma már sok esetben kézzelfoghatók, és szinte azonnal jelentkeznek.

Persze nem lehet hatékony kritikát gyakorolni a meglévő intézményekkel szemben akkor, ha magunk is haszonélvezői vagyunk szolgáltatásaiknak, illetve igényeinkkel tápláljuk őket. — Helyettesítő életviteli modellek, cselekvési minták nélkül minden efféle beszéd hatástalan. A romantikus, nosztalgikus, aszketikus és egyéb elrugaszkodott elképzelések mellett ki kell dolgozni azokat a nagyon primitív fogásokat, amelyek segítségével a legvárosibb városi, a legkiszolgáltatottabb vidéki ember is elindulhat azon az úton, hogy lefékezze fogyasztói szokásait, majd kevésbé ártalmas, kisebb energiaigényű és szerves, természetbarát megoldásokkal helyettesítse azokat.

Ha ma élne Assisi Szent Ferenc, talán tapsolna örömében: Éppen ilyen, egész világra kiterjedő mozgalmat akart, persze korának megfelelő, vallásos megfogalmazásában... De van-e esélye bármilyen, közvetlen egyéni haszonnal nem járó mozgalomnak ma, amikor az emberi kapcsolatok lepusztultak, a bizalom gyakorlatilag elenyészett, és a transzcendens eszme egymásnak néha homlokegyenest ellentmondó szektás propagandává silányult? Ugyanakkor egyre több vallási és ideológiai csoportot találunk, amelyek felfedezik az összefüggéseket elhivatottságuk és a világban való létük között, és ennek megfelelő cselekvési programot is hirdetnek. Ennek az alapja az, hogy az etikába be kell emelni az ember és Isten, ember és ember kapcsolata mellé az ember és természet vonatkozását is. Ez az öko-etikák alapelve is.

Sokszor megtörtént már, hogy valamilyen gondolat, eszme köré olyan közösség, mozgalom szerveződött, amely évszázadokig hatott, és megváltoztatta a világ szellemi térképét. Most ennél is többről van szó: A Föld valóságos arculatát kell megváltoztatni. Ehhez az eszmén túl kivitelezhető gyakorlati program is szükséges. Képes a millió érdek szerint tagolt emberiség ilyesmire? Igen, ha felismeri azt, hogy az egész lét végül is egyetlen törekvést mutat: létrehozni egy olyan struktúrát (állapotot, létezőt, léthelyzetet), amely tökéletesen birtokolja az egész létet, azaz elpusztíthatatlan (örök), és éppen ezért minden létnek a forrása (jó), tehát minden elismerést megérdemel (dicsőséges, szent). E legfőbb közös érdek olyan erős, hogy képes egységbe foglalni a megvalósítás igen sokféle módját, törekvését. A nagy felismerések mindig látnokok, próféták, zsenik nevéhez fűződnek; a megvalósítás azonban rajtunk, egyes embereken fordul. Lehet, hogy „csak" arról van szó, hogy most, először a történelemben, megkíséreljük az egyénitől a kozmikusig (transzcendensig) terjedő érdekeknek megfelelő egységes és átfogó cselekvést... azon a horizonton, amely itt, most számunkra adott. Ez a horizont azonban szélesebb, mint bármikor, és képes átfogni az egész emberiséget. Nem felülről, a Nagy Eszme, a Nagy Testvér, a Nagy... felől ér el bennünket, hanem „alulról", az egyén felől, az adott helyen élők közösségei felől szerveződik és ér el más közösségeket, kulturális mintákat — anélkül, hogy azokkal konfliktusba vagy önellentmondásba keverednék.

El kell indulni egyenként, kinek-kinek (akinek füle van, hallja meg!) a maga útján, botladozva, de keresve önmagunkat és egymást, és reménykedve abban, hogy egyszer egymásra találunk és egyre többen leszünk, és akkor legyőzzük a butaságot — a sajátunkét legelőbb, persze.

Hogy ez reménytelen? Végül is mindent összefoglal a több ezer éves recept: Tedd másnak, amit magadnak kívánsz. Ennek a következetes alkalmazása elvezet azokhoz a cselekvésekhez, amelyek a Földet nemcsak elviselhető, hanem kellemes lakóhellyé teszik minden élőlény számára — legyen az ember, állat, vagy akár az Isten...

Márczi Imre

TARTALOM

Tanulmány
Kiszely Károly: A gyilkos kamat 2–3
Könyvismertetés
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (III. rész) 4–7
Ifjúság rovat
Kovács László: A vallástipró (minidráma) 8–9
Interjú
M. Borbála: Most már elfogadom 12–13
Egyházunk életéből
Walbert Bühlmann: Mennyire keresztény a római kúria? 14–15
Társadalmi kérdések
Te is lehetsz menekült 16
Gyerekeknek Moha-mese
Ne taníts — buta akarok maradni 17–18
Példakép
Korunk egy igaz embere — Janusz Korczak 19–20
Elmélkedések
Gergely G. András: A Miatyánk (III. rész) 10–11
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 21–25
Ökológia
Márczi Imre: Szép, új, ökologikus világ...? 26–31
Közhelyek
Szeptemberre: „Az ember legyen modern” 6
Októberre: „Nem kell játszani a tűzzel” 27

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c
The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

IV/5. (21.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok” megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.** Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Egy üveg sör...

Ennyi egy folyóirat ára, és sokan nem a folyóiratot választják. Nem kell a kultúra, mert „drága”. Pénzbe kerül, de nem hoz pénzt. Hatása úgysincs, s ha van, aránytalanul kevés. Eredménye nem azonnali, nem mérhető. Senki sem ad szívesen pénzt kalkulálható nyereség nélkül, legfeljebb „áldoz” a nemes célra. A kultúra hiánya mégis minősíti a személyt, a pártot, a társadalmat.

Mert az ember nemcsak kenyérrel él. Sőt, az étel–ital–ruha–lakáson kívül sokkal több „egyébre” is szüksége van. Forintban, folyóméterben és unciában nem mérhető dolgokra.

Te milyen ember vagy? Honnan veszed önbecsülésedet, mi ad tartást, hitet? Ismered-e múltadat és sejted-e jövődet? Van értékrended, vigaszod és lelkierőd? Tudsz-e mindig aludni? Vágyod-e néha a magányt? Szoktál magaddal szembesülni? Látod „kívülről” is magad? Mi ad számodra reményt és kikhez tartozol? Érted-e a viccet és tanítasz-e másokat?

Számodra mi a fontos? A ruha vagy az ember? A koporsó vagy aki benne van? Az, hogy jó munkakörülmények között robotolj, vagy az, hogy ha fészerben is, de alkothass? Az, hogy szép iskolába járj, vagy az, hogy szép dolgokat tanulj? Az, hogy a buszon bársonyülés legyen, vagy az, hogy átadják a helyet? Az, hogy házad legyen, vagy az, hogy otthonod? Az, hogy puha ágyban aludj, vagy az, hogy ne egyedül?

Vannak-e kérdéseid, és mit kérdezel? Csak azt kérdezed, hogy „miből”, vagy azt is, hogy „miért”? Miért jött Isten Országa helyett az egyház, és miért jött munkáshatalom helyett a párt? Csak azt kérdezed, hogy „kinek”, vagy azt is, hogy „minek”? Minek a kultúrház, ha nincs rá igény? Ki játszik kinek, és főleg: minek?

A szervezetek olyasmit szeretnek csinálni, ami gyors, látványos és mérhető. Az útépítés például ilyen. A kultúra nem ilyen. Mivel is lenne mérhető a tisztító katarzis, egy terem tapsa vagy egy szoknyalebbenés? Hány centi egy boldog mosoly, milyen súlyú egy hálás kézfogás, összetevőire bontható-e a szemragyogás? Kiszámíthatók-e álmaink, mennyibe kerülnek emlékeink, és kinek jelent többet az integetés?

Utakra van szükség, vagy valami másra? Hány köbméter aszfalttól alszol el, és mennyitől érzed úgy, hogy érdemes felkelni? Hány köbmétertől fakadsz dalra, és mennyi kell, hogy táncra perdülj? Minek a járda, ha strichelnek rajta? Minek az új templom, ha nincs bele pap? Hány katedrális igazol egy koldust? Kár kikövezni az utat, ha a pokolba visz.

Amit keservesen építünk, egy perc alatt lerontják. Felépíthetjük az egész világot — egy gombnyomással elpusztítják. Mire felépül a ház, szétmegy a házasság. Mire bevezettetjük a gázt, a nagyi kinyitja magára.

Így nem érdemes. Csak úgy érdemes, ha az igény találkozik a lehetőséggel, ha a vágy találkozik az alkalommal. Tanulni, tanítani, művelődni kell, mert a Gondolatot nem rágja meg a rozsda, és a moly sem emészti meg.

Pintér Zoltán

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV. évf. 6. szám
1993. december
50,— Ft

Káin és Ábel

Szakonyi-novella

Moha-mese

Temetési kérdőjelek

Aki tiltakozik, még remél

Egy mai vértanú: Jägerstätter

Nyírő Ráchel versei

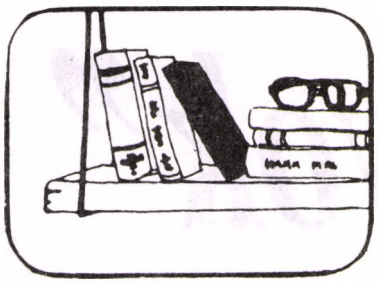

Szathmáry Sándor:

Káin és Ábel

Kezdetben volt egy barlang. Ebben a barlangban élt Káin és Ábel.

Együtt laktak és együtt jártak vadászni: tucatszám vonszolták haza az elejtett antilopokat. A sípcsontjukból késeket csináltak: ezekkel a késekkel osztották meg egymás között testvériesen a hatalmas húshegyeket: ezekkel tisztították a bőrt, amelyet azután bekentek csontvelővel, hogy sima legyen: így nem volt gond az öltözködéssel sem.

Igen ám: csakhogy az asszonyokat is az Úr áldása kísérte: a kis család nagycsaláddá gyarapodott. A barlang egyre szűkebbnek bizonyult. De sebaj: volt a közelben egy másik is.

Ennek a szomszéd barlangnak azonban volt már egy lakója: itt élt a rettegett kardfogú tigris. Ezért aztán egy szép napon a Káin-család és az Ábel-família apraja-nagyja fölkerekedett. A bátrabbak a barlang nyílásához kúsztak és hatalmas tüzet gyújtottak előtte. Amikor pedig a tigris riadtan felugrott a vackáról, fergeteges kő- és lándzsazápor fogadta. Ebben az egyenlőtlen küzdelemben ott is hagyta a kardfogát. Így aztán a megüresedett odúba beköltözhetett Káin és népes családja.

E sikeres akcióból megtanulták, hogy eredményesebben fognak vadászni, ha a jövőben is összedolgoznak. Hiszen például a két nemzetség együttesen már körülállhatott egy vadlóménest, fölkergethette a hegyre, ott aztán a megrémült őslovak egymás után vetették magukat a szakadékba. Káin és Ábel testvériesen megosztozott a zsákmányon. Később már a mamutot is megtámadták.

Arra is rájöttek, hogy a gyapjas teve zsírjával, melyet a púpjában találtak, meg lehet világítani a barlangot. De hogy az odúk még otthonosabbak legyenek, az ügyesebbek pattintott tűzkővel csodálatos vadászjeleneteket vésték a rideg barlangfalakra. Egy szó mint száz: az élet napról napra kellemesebbé vált. Áldották is érte az Úr nevét: hogy megadta azt a testvéri egyetértést, azt a békét, amelynek mindezt köszönhetik.

Ebben az időben történt, hogy a Sátán elunta magányos életét az elnéptelenedett Paradicsomban. Fölkerekedett hát, hogy megkeresse az embereket. Így bukkant rá Káin barlangjára.

— Mondd, Káin — szólította meg a patriarchát —, nem félsz Ábeltől?

— Ugyan, miért félnék az én atyámfiától?

— Hát... te tudod..., de napról napra növekszik a kőhegyűdárda-készlete... A nyílhegyeit meg szarvasagancsból készíti, és olyan erősek, hogy akár a hegyi elefánt bőrét is átlyukasztják.

— Ez csak természetes! Hisz nem lehet akármilyen nyílvesszővel elefántra vadászni!

— Igazad van — válaszolta a Kígyó —, csak úgy eszembe jutott. Aztán az Ábel-barlang felé vette az útját és elmondta ugyanezt Káinról.

Káinnak és Ábelnek aznap éjjel nehezen jött álom a szemére. Másnap reggel Káin összehívta fiait, és e szavakat intézte hozzájuk:

— Gyermekeim! Nincs a világon átkozottabb dolog, mint a széthúzás és pártoskodás. És nincs nagyobb kincs annál, mint amikor az emberek között egyetértés és béke uralkodik. Aki nem a békét szolgálja, az ellensége az életnek, ellensége az emberi boldogságnak.

— Úgy van! Jól beszélsz! — helyeselt a családi tanács.

— Mert képzeljétek csak — folytatta — , mi történnék, ha az emberek háborúzni kezdenének! Ha munkájuk jelentős részét arra kellene fordítaniuk, hogy a másik nemzetséggel szemben nyilakkal és lándzsákkal fegyverkezzenek fel! Egyeseknek éjjel-nappal talpon kellene lenniük, hogy az esetleges támadások ellen őrizzék a barlangot. Nem is szólva arról, hogy ha két pártra szakadnánk és külön-külön járnánk vadászni, tetemes hátvédet kellene hagynunk, hogy az ellenség hadműveleteit is figyelemmel kísérhessük. Ilyen körülmények között bizony alaposan megcsappanna a zsákmány.

— Éhen is pusztulnánk — tette hozzá egyik fiú.

— És közben kiirtana bennünket a kardfogú tigris — tódította a másik.

— Nos — folytatta Káin —, sajnálatos értesüléseket szereztem arról, hogy Ábelék ilyesmiben sántikálnak. Úgy hírlik, nagy mennyiségű fegyvert halmoztak fel...

— Micsoda? — hördült fel a család. — Tűrhetetlen! Nem hagyhatjuk, hogy lábbal tiporják a békét! Akár az életünk árán is megvédjük!

— Én is így gondoltam — vette át ismét Káin a szót. Ez minden békeszerető család kötelessége. Mi azonban semmi estre sem fogunk háborút kezdeményezni, sőt azon leszünk, hogy családunk egyetlen tagja se keveredjék ellenséges viszályba Ábel fiaival. Nagyon sajnálnám, ha Ábelék ennek ellenére megtámadnának bennünket, mert ebben az esetben csak fegyverrel tudnánk helyreállítani a békét. De bárhogy töröm is a fejem, ennél jobb módszert nem tudok kitalálni. Si vis pacem, para bellum: aki komolyan békét akar, időnként kénytelen keményebb eszközökhöz nyúlni, hogy az izgágákat megrendszabályozza. Mindenesetre nagyon elszomorítana, kedveseim, ha a dolog idáig fajulna.

Bizony, ezek a kilátások nemcsak Káin patriarchát, hanem egész házanépét is lehangolták. Néhányan építő ötlettel álltak elő: mi lenne, ha összejönnének Ábelékkal, hogy békésen elrendezzék az ügyet? Mások viszont kételkedtek az effajta tárgyalások sikerében:

— Mivel — úgymond — ha Ábelék tényleg ellenünk fegyverkeznek, ez esetben okvetlenül tagadni fogják. Azt mondják majd, hogy a kardfogú tigris ellen készülődnek. És ha mi arra kérnők őket, hogy ne tegyék ezt, azt gondolnák, hogy biztosan épp azért kérünk ilyesmit, mert mi magunk akarjuk őket megtámadni: tehát annál inkább készülnének a háborúra, még ha eddig eszük ágában sem lett volna erre gondolni. Alighanem az lesz tehát a leghelyesebb, ha senkinek sem szólunk a dologról, titokban azonban mennyiségileg is, minőségileg is bővíthetjük az arzenált, hogy népünk békéjét minden eshetőségre készen biztosítsuk.

Ebben aztán megállapodtak.

Ez idő tájt az egyik fiú fölfedezte a sisakvirág mérgét. Ha ezzel a méreggel bekeni az ember a nyílhegyét, a legjelentéktelenebb sebtől is perceken belül elpusztul akármelyik vadállat. Micsoda nagyszerű fegyver: ezentúl már nem kell tartani a kardfogú tigristől!

Az első pillanatban nagy volt az öröm: annyi bunda lesz ezentúl, hogy akár az egész barlangot kibélelhetik vele, a mécsesből pedig soha nem fogy ki az olaj! Káin azonban az öregek bölcsességével rögtön átlátta a helyzetet és következményeit.

Elrendelte, hogy a dolgot szigorúan titokban kell tartani. A közös vadászatokon tilos a mérget használni, nehogy Ábelék is megismerjék. Viszont a barlangnak egy félreeső zugában mindig legyen egy fazék, amelyet megtöltenek vele, hogy szükség esetén kéznél legyen: ez a legjobb biztosíték arra, hogy mindenféle jogtalan támadásnak elejét vegyék.

A rendeletet mindenki helyeselte, csupán az egyik fiú, Hénoch csóválta a fejét:

— Hogy mi lesz ennek a vége?! Egyre aggasztóbbá válik ez az egész ügy. Addig-addig, hogy éppen erre a nagy biztonságosdira fázunk rá.

A sisakvirág titka természetesen előbb-utóbb kiszivárgott. Ábelnek szöget ütött a fejébe. Egyszer aztán négyszemközt is megkérdezte Káintól, miért halmoznak fel ennyi veszélyes mérget.

— Jól tudod — felelte Káin —, hogy valamikor ebben a barlangban lakott a kardfogú. Ki tudja, hátha egyszer visszatér a fajtája.

Ábel mélyen elszomorodott: mégis igaza lenne a Kígyónak? Pedig annak idején rá se hederített!

Sürgősen összehívta házanépét, és beszámolt nekik a helyzetről. Többen azt javasolták, hogy biztonság kedvéért fokozzák a nyílvesszőtermelést. Mások viszont attól tartottak, hogy ez rossz vért szül, mert Káinék félreérthetik, s azt gondolják majd, hogy az Ábel-család akarja megtámadni őket. Elsősorban maga Ábel patriarcha hangsúlyozta, hogy továbbra is föltétlenül ápolni kell a jóviszonyt a Káin-atyafisággal, a légkör megromlásának még a látszatát is kerülve.

Ezt az álláspontot mindannyian fenntartás nélkül elfogadták. Valamennyien felindították magukban a testvéri szeretet érzését a Káin-család iránt.

Végül is úgy döntöttek, hogy biztonság kedvéért azért ők is megtöltenek egy fazekat méreggel, és a nyilakra is több gondot fordítanak, mint eddig, de a dolgot szigorúan titokban tartják, hiszen ők végeredményben a testvéri jóviszonyt ápolják, s ez az egész fegyverkezési história csak arra való, hogy senki meg ne bonthassa a testvéri egyetértést.

Es Ábel arzenálja rövid időn belül a Káinét is túlszárnyalta.

Amikor Káin erről tudomást szerzett, megbizonyosodott régi félelméről. A család tanácskozásra gyűlt össze, és megállapította, hogy az Ábel-nemzetség valóban a béke ellen tör, s alighanem támadásra készül. Ezért be kell szüntetni a közös vadászatokat, hogy az esetleges incidensnek még a lehetőségét is kizárják. Ezentúl Káin fiai egyedül jártak vadászni, de csak a család egyik fele, mert a többiek a barlangot őrizték és fegyvereket készítettek, hogy a békét biztosíthassák. És mindannyian kínosan ügyeltek arra, nehogy valamelyik izgága fráter hajba kapjon egy Ábel-törzsbélivel, s ezzel a testvéri jóviszonyt megbontsa.

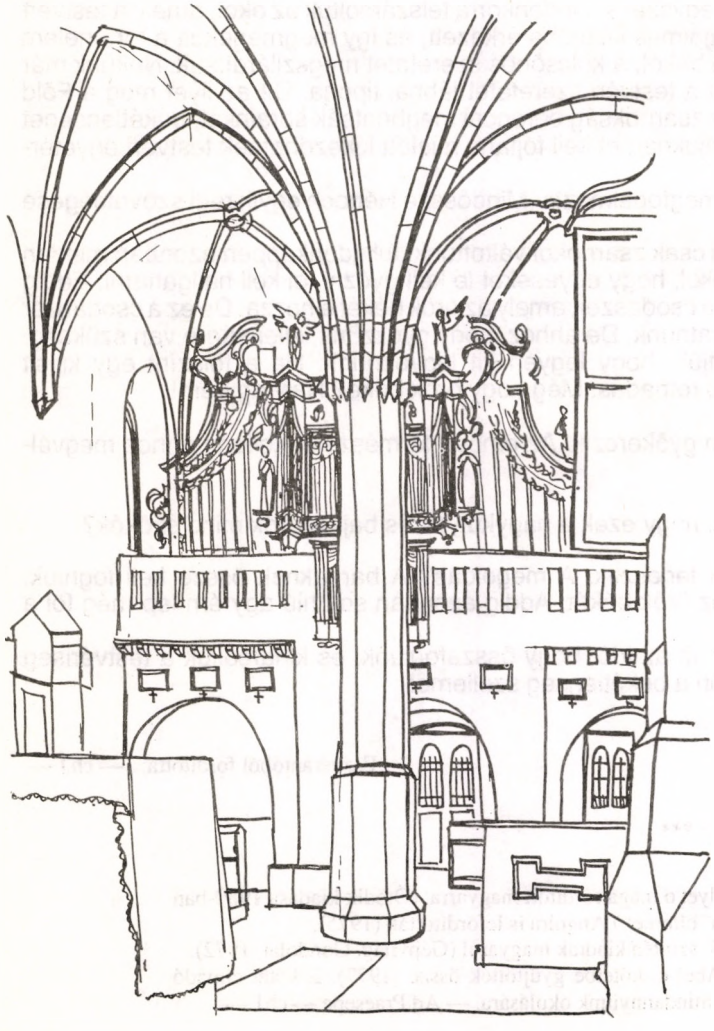

Hát így történt. A zsákmány természetesen megcsappant, az osztozkodásnál egyre több lett a szőrszálhasogatás, a törzs pedig kénytelen-kelletlen tudomásul vette, hogy a szűkebb ellátás oka a kikerülhetetlen szükségszerűség, hiszen máskülönben veszélybe kerülne a családi tűzhely és a mindennapi antilophús.

Ezt mindenki megértette és helyeselte is, csupán Hénoch morgolódott.

— Nem megmondtam, hogy egyre jobban belegabalyodunk ebbe a nyomorult ügybe? Lényegében Káin is, Ábel is egymás ellen uszítja a fiait. Mindketten emberbőrbe bújtatott farkasok, akik szennyes érdekeikért még a fiaikat is készek lemészároltatni.

Hénochhal többen egyetértettek, és Káin vérző szívvel látta, hogy fiainak ereje gyöngül a külső veszéllyel szemben. Ezért kezdetben szelíden figyelmeztette Hénochot tévedéseire, később azonban már kénytelen volt keményebb eszközökhöz is nyúlni, mivel a jó szó nem használt.

Hénoch barátai ennek láttán mindinkább megbizonyosodtak: Káin annyira görcsösen ragaszkodik a hatalomhoz, hogy ha a helyzet úgy hozná, hajlandó lenne érte akár a családját is kiirtani.

Ugyanez történt Ábeléknál is: a család fele vadászott, a többiek meg a békét őrizték. Az elégedetlenkedőket itt is megbüntették.

Káin és Ábel végül is belátták, hogy ők maguk hiába törekszenek a békés egymás mellett élésre, ha az a másik állandóan új fegyvereken töri a fejét. Még ha szemtől szembe jószándékát bizonygatja is, talán csak azért teszi, hogy titkos terveiről elterelje a figyelmet. Mély szomorúsággal kellett megállapítaniuk, hogy a békét már csak úgy lehet megmenteni, hogyha kedvét szegik a békebontónak. Sőt titokban egy kicsit már várták is az alkalmat, amely végre törésre viszi a dolgot. Annál is inkább, mert sokan nem veszik elég komolyan a külső veszélyt, és ezzel belülről gyengítik a család ütőképességét. Ezeket csak akkor lehet felrázni, ha saját bőrükön tapasztalják a helyzet komolyságát.

De mert mindketten szerették egymást, ehhez az eszközhöz csak a legvégső esetben akartak nyúlni. Másrészt azonban szerettek volna már tiszta vizet önteni a pohárba.

Nem kellett sokáig várniuk. Egy szép napon Ábel fiai megsebesítettek egy vadlovat, és ez a Káinék vadászterületére menekült. Ők aztán megölték és hazavitték. Egyszer csak megjelentek Ábelék, és követelni kezdték a zsákmányt. A Káin-törzs védekezésül néhány nyilat lőtt a jogtalan betolakodók felé, és így mindkét család megkezdte a másiktól ráerőszakolt háborút.

— Látjátok — szólalt meg Hénoch —, nem megmondtam? Emberek, akik sohasem ártottak egymásnak, most arra kényszerülnek, hogy kölcsönösen egymást kaszabolják. S mindez miért? Csak hogy atyáink véreskezű uralmát biztosítsuk!

Jól ismerjük a harc végeredményét: Ábel elesett. A győztes Káin hamut hintetett a fejére, keservesen megsiratta öccsét, aztán fennhangon szózatot intézett a két családhoz. Ebben kijelentette, hogy az ellenségeskedés kora lejárt, hiszen a békebontó már nem él. Ezentúl mindig együtt fognak vadászni, s így mindkét család asztalára bőven jut majd hús és vadméz. A széthúzásnak egyszer és mindenkorra vége: a világ az örök béke időszakába érkezett.

— Ám a múltból megtanultuk — folytatta —, hogy a béke nagy kincs, és jobban kell rá vigyáznunk, mint eddig. Nem engedhetjük meg többé magunknak, hogy két pártra szakadjunk: aki tehát nem hajlandó magát az új barlangkormánynak alávetni, azzal szemben hatékony intézkedéseket foganatosítunk.

— Lám csak! — hirdette Hénoch. — Előre megmondtam, hogy ez az egész cirkusz csak arra jó, hogy a zsarnokságát megszilárdítsa. Vér és rabbilincs: ez lett a sorsunk. Addig itt nem lesz béke, amíg ez a véres zsarnok ül a nyakunkon.

Véleményét teljes mértékben osztották barátai, akik most még csak szaporodtak, hiszen érthető okokból Ábel fiai is velük rokonszenveztek. Némelyek nyilvánosan becsmérelték a Káin-pártiakat, ezért Káin hívei kijelentették, hogy aki Hénochhal cimborál, az a béke ellensége, s többet közülük agyonvertek.

Ez az igazságtalanság úgy felbőszítette Hénoch barátait, hogy egy alkalmas pillanatban megkaparintották a mérgesfazekat, és halálra nyilazták a zsarnokot és társait.

Hénoch vette át a kormánypálcát. Összedoboltatta a népet és bejelentette, hogy a hosszú és véres torzsalkodásnak vége, és annyi szenvedés után végre felvöröslött az örök béke hajnala.

— A zsarnokságot szétzúztuk — folytatta —. Ezzel egyszer s mindenkorra felszámoltuk az okot, amely a testvért testvérével szembeállította. Az emberiség végre nyugalmas kikötőbe érkezett, és így megmenekült a történelem vad viharaitól. Most már csak az a feladatunk, hogy a békét, a kölcsönös szeretetet megszilárdítsuk. Nekünk már csak egyetlen ellenségünk maradt: éppen az, aki ezt a testvéri szeretetet lábbal tiporja. De az ilyet még a Föld színéről is el fogjuk törölni: elejét kell vennünk, hogy a zsarnokság bérencei megbontsák sorainkat, békétlenséget hintsenek közöttünk! Az effajta próbálkozásokat csírájukban el kell fojtani, mielőtt kikezdhetnék testvéri egyetértésünket!

Beszéde nagy sikert aratott: valamennyiük érzését megfogalmazta. Mindössze Hénoch egyik régi szövetségese csóválta a fejét:

— Az a gyanúm — mormogta —, hogy lényegében csak zsarnokot váltottunk, tulajdonképpen azonban minden maradt a régiben. Hiszen ez a Hénoch is arról szónokol, hogy egyeseket le kell győzni, el kell hallgattatni. Eddig minden vezérünk azt képzelte, hogy az ő kezében van a csodaszer, amely az örök békét elhozza. De ez a csodaszer mindig valamiféle győzelem, amelyet másokon kell aratnunk. De ahhoz, hogy győzzünk, ellenségre van szükség. Lényegében tehát az ellenséget mi magunk teremtjük, hogy legyen kit legyőznünk. Ha a fölszínt egy kicsit megvakarjuk, a külső csillogás alatt mindig ott a belső rothadás. Még hogy örök béke? Naiv agyrém!

— És nincs kiút? — kérdezték a körülállók.

— Nincs bizony! A háború az emberi természetben gyökerezik. Az emberi természetet kellene ahhoz megváltoztatni, hogy a gyűlölködés megszűnjék.

— És mégis: hogy képzeled a megoldást?

— Hallgassatok csak ide! Nem tűnt még föl nektek, hogy ezek a nagykutyák és bajkeverők mind szőkék?

— Tényleg!

— Nos, tapasztalhatjuk, hogy a gyűlöletet szőkék terjesztik. A megoldás? A barnáknak össze kell fogniuk, legyőzni ezt a szőke klikket: ez hozhatja csak meg az örök békét. Addig azonban sok hiú agyrém lép még föl a történelem színapadán.

De csak rajta, barna barátaim! Minden percért kár: itt az idő, hogy összefogjunk, és kiharcoljuk a testvériség végső diadalát, hogy mindörökre megszűnjék a Földön a békétlenség szelleme!

De aznap még senki sem hallgatott rá.

Eszperantóból fordította: **— chJ —**

***

Szathmári Sándor (1897-1974) eszperantista író.
Főbb művei: Vojago al Kazohinio c. regénye, melyet ő maga fordított magyarra. (Ötödik kiadása 1980-ban jelent meg a Magvető Könyvkiadónál "Kazohinia" címmel.) Angolra is lefordították (1975).
Masinmondo c. novelláskötetét (La Laguna, 1964) szintén kiadták magyarul (Gépvilág, Gondolat, 1972).
Halála után kiadatlan elbeszéléseit a Kain kaj Abel c. kötetbe gyűjtötték össze (1977). E kötet címadó novelláját igyekeztem itt magyarul visszaadni — mindannyiunk okulására. — Ad Praesepe — chJ —

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

(IV. rész)

Differenciált érzelmiség

(A „Gefühl" szót fordítottuk „érzelmiség"-gel, azzal a szándékkal, hogy foglalja magában az érzelem, érzület, érzelemvilág jelentéseket is. Mindezek együtt nem fejezik ki a Szerző által szándékolt sajátos jelentést, ezért annak bővebb meghatározását idézzük Jesus als Psychoterapeut c. műve — Radius Verlag, Stuttgart 1978. — 148. lapjáról: „Az érzelem (érzelmesség) nem meghatódottságot, indulatokat, szentimentalitást stb. jelent, hanem *a lét végső, konstruktív értékek szerinti, alkotói megformálásának képességét.* Az érzelmiség nem valami puhaság, hanem valami határozottság, végső meggyőződés, mely magától kizárja a további vitát. Akkor lép akcióba, amikor az élet végső megoldásának aktusáról van szó, amikor minden pusztán-intellektuális magyarázaton túl vagyunk.")

Jézussal, a férfival kapcsolatban mélypszichológiai szempontból a legfontosabb és legközpontibb dolog még hátra van, nevezetesen annak megállapítása, hogy az „érzelmiség" az *alapfunkciója,* és hogy egész gondolkodása és cselekvése, beszéde és tevékenysége, egzisztenciájának összmegvalósítása „differenciált érzelmiségről" árulkodik, méghozzá példaszerű módon.

Természetesen nem az édeskés festmények és a bájolgó prédikációk jézusképéről van szó. Hanem az evangéliumi beszámolók jézusképéről, mely szerint Jézus és az érzelmiség összetartozik. Jézus „szánakozott", „részvéttel volt" (szplankhnidzomai), „megkönyörült", „vádolta" azokat, akik nem akarták követni, sőt „sírt" miattuk. Jézus semmi mellett nem megy el „hidegen", ellenkezőleg! Érzelmisége mindig elkötelezett, ő az érzelmi készség és az érzelmi részvétel férfia. Sosem ragad le valami csillapító szentimentalitásnál, beleérzése, együttérzése, együttérző együttszenvedése mindig érzelmi aktivitássá válik. Mindenütt segít, helyrehoz, megment, ahol azt látja, hogy értékek csorbát szenvednek, létükért küzdenek vagy veszendőbe mennek. Érzelmi részvétele nem üres, hanem „irányított funkció", együttérzése „akarati cselekvés", beleérzése spontán módon válik tetté és „akcióvá".

Hogy megértsük a férfi Jézust és az érzelmiséget, mindenféle gátlást fel kell oldanunk, mely az effajta megértést lehetetlenné teszi. — Ilyen gátlás rejlik mindenekelőtt a Nyugat szellemi-pszichológiai klímájában, melyben minden érvényesülhet, csak az irracionalitás, az érzelmiség és a titok nem. A logicizmus e világában minden lelki jelenség „mechanizmusok" forgatagává válik. Ez a világ „frigid" férfiakat és nőket „termel", akiknek a frigiditása pszichikai befogadóképtelenségükben áll. — Mivel azonban érzelmesség és recepticitás nem választható szét, a férfi és női frigiditás ezen helyzetében kevés kilátás van arra, hogy igazságosan bánjanak a férfi Jézussal és speciális érzelmiségével.

De a szóbanforgó gátlásokat nemcsak ilyen általánosságban kell jellemeznünk. Van egészen konkrét nevük is. Főként *két gátlást kell áttörni:* az egyik a férfiasság őrületének pszichológiája, a másik a nőiesség őrületének pszichológiája. Ha ez az áttörés sikerül, akkor már nem kínos vagy kényelmetlen Jézusra és az érzelmességre gondolni.

1) *A férfiasság őrületének pszichológiája* legjobban egy kitűnő művön szemléltethető: Julius Evola „A szexus metafizikája" c. könyvén, melyben lényegileg a nőtől való megszabadulásról van szó. Evola koncepciója az „abszolút férfiség" és az „abszolút nőiség" eszméi szerint tájékozódik, e két éppoly irrealisztikus, mint inflatorikus (csődbe vivő) lidércfény szerint. Lidércfények ezek még mint eszmék is. A megvalósítandó ideák az első esetben a harcos és az aszkéta, a második esetben a szerető és az anya. (S mindez a legújabb kor egyik mértékadó művében!) A kettő, a férfi és a nő között ugyanis áthághatatlan szakadék tátong... Állítólag már Ágoston ezt mondta: Mulier facta non est ad imaginem Dei (=Az asszony nem Isten képére teremtetett)... A természetiség, az emocionalitás és az érzelmiség az, ami a nőt megfosztja mindentől, ami az ún. „tiszta" vagy „magasabb léthez" kapcsolná.

Mit jelent itt az a hátborzongató, félelmetes érzelmiség, mellyel a nő állítólag egyszerűen azonos? Az érzelmiség itt: kiszámíthatatlanság, örvénylő affekció (indulat, szenvedély), értelem nélküli állítások, zavaró értelmetlenség, alacsonyabbrendű kötöttségek, „örökké vak természet". És miért jelenti mindezt az érzelmiség vagy a nő? Mert a férfi így rendelkezik. Ez a jelenség: az integrálatlan anima filozófiai és pszichológiai rendszerré emelve. Ez a férfiasság őrületének legtisztább esete. (Ráadásul egészen modern formában...)

Mindezzel azonban még csak félig világítottuk meg a helyzet tragikumát. A probléma másik oldala: Mi lesz a nő pszichikai sorsa a férfiasság őrületének uralma alatt? — A nő évszázadokon át ki volt téve a férfi projekcióinak: a férfi folyamatosan kivetítette fejletlen, primitív animájának képét a konkrét nőre. Ezeknek az uralkodó projekcióknak a szétmorzsoló túlereje hatására a (konkrét) nő „introjiciálja" a primitív nőideált, mellyel folyamatosan találkozik, s végül annak tartja magát, aminek lennie „kell", vagy amivé a kényelmes férfimegegyezés szerint lennie szabad. Értékessé és drágává válik számára infantilisnek megtartott animusza. Ezt az animusz-fejletlenséget, amelyben tartják őt, a legdrágább igazságként védelmezi, azaz: tökéletesen áldozatává válik a primitív nőiességőrületnek.

2) *A nőiség őrületének pszichológiáját* az amerikai Betty Friedan leplezte le korszakalkotó, azonos című könyvében. Konkrétan megmutatja, mely erők hatnak oda, hogy fenntartsák a nő „apatikus, önállótlan, infantilis, céltalan lényegiségét", mely a lakásra, a férfira és a gyerekekre korlátozza őt „igazi sajátosságának" megfelelően.

Ebben a helyzetben a nő azt veszi észre, hogy ténylegesen egy „haladó elembertelenedésbe" vitték bele. Rémülten látja, hogy „akik alkalmazkodtak, akik konfliktus vagy szorongás nélkül az otthon korlátozott világában élnek, azok eljátszották saját Én-jüket. Megvilágosodik előtte, hogy „státusszimbólumai" eddig csak a többiek voltak, a férjük, a gyerekeik stb., ám az is, hogy katasztrofális, destruktív módon „egyszerűbb mások által élni, mint az embernek önmagának lennie". Ezt a mások által élést azonban nem akarja többé, a saját lét elementáris akarásával nem akarja többé. Immár: „Amint a férfi számára, úgy a nő számára is egyedül az alkotói munkán keresztül vezet az út önmagához." És ő is ezt az utat akarja járni.

B. Friedan azonban azt is tudja, hogy az animusz-frusztrált nő, aki nem más, mint „eljátszott Én", éppen nem hat segítően, ápolóan és alkotóan, még a neki kiutalt legszűkebb körben sem. „Eljátszván" önmagát, „eljátszó" és destruktív módon hat köröskörül. A hírhedt „háziasszonyi fáradtsággal" kezdődik a dolog, aztán egyre kevésbé válik képessé az emberiesség erősebb érzelmeire, végül képtelenné válik a szerelemre és az orgazmusra. Mint nő frusztrálja a férfiakat, mint anya impotenssé teszi a fiait. A valóság tehát ez: A nőiesség őrülete egyre nehezebbé teszi a nők számára, hogy igazolják nőiességüket, a férfiak számára pedig, hogy valóban férfiak legyenek. A nő primitívségben tartásának pszichológiai következményei súlyosan visszahullanak magára a férfira. Azzal, hogy a primitív érzelmiséget emeli pajzsra, saját anima-fejlődését teszi lehetetlenné és önmagát fosztja meg a teljes férfiasságtól.

Valaki ellenvethetné, hogy mindezt egy kissé szélsőségesen látjuk. Valóban? Hiszen, mint mondják, találnak nőket jelentős pozíciókban orvosként, jogászként, államügyészként, kormánytanácsadóként stb. De hol van tipikus hozzájárulásuk szakterületükhöz, mely megfelelne az egzisztenciamegvalósítás női módjának? Hol van az egészen sajátos és tipikus női hozzájárulás a modern kultúrához? Többnyire még mindig azzal akarja bizonyítani a nő a létjogosultságát, hogy ugyanazt tegye vagy lehetőleg jobban tegye, mint amit a férfi tesz. Pedig „ha a nők továbbra sem értenek többet emancipáción, mint a férfiszerepek átvételét, akkor bizonyára elvesztünk. Ha a nők nem alkotnak ellensúlyt a férfi-cselekvés vakságával szemben, akkor az agresszív társadalom egyre fokozódó sebességgel száguld őrült végzete felé" (G. Greer).

A férfi Jézus semmiféle férfiassági őrületet nem ismert a maga részéről, és ennyiben megtörte a férfiak szolidaritását. Ez akkoriban végzetessé vált, de még ma sem hoz számára szimpátiát a férfikollektívum részéről. Ám a férfi Jézus *épp így megtagadott minden nőiességi őrületet,* amit a mai átlagnők kollektívuma súlyosan zokon venne tőle, ha átlátná ezt a tényállást. Íly módon a férfi Jézusnak kevés esélye van arra, hogy megértsék.

Bárhogyan legyen is, Jézus az érzelmek férfia. Pszichikai főfunkciója az érzelmesség. Ezt egy rövid vallástörténeti összehasonlítás is világossá teszi, melyet Buddhára és Mohamedre korlátozunk. Buddha kifejezetten gondolkodó típus, amelynek első segédfunkciója az intuíció. Bizonyít és logikai következetességre ösztönöz. Odavezet, ahol az embernek az ő premisszáit követve el kell jutnia a helyes eredményre, amelyre eleve el akart vezetni, ti. hogy minden folyékony, semmi sem állandó. Közben tulajdonképpen nem a konkrét világ lebeg a szeme előtt, hanem az a valami, amit ő belülről értelmezve meglát. Mohamedet ellenben, a harc és az önérvényesítés férfiát egyfelől, az őt mértékadóan meghatározó belső látást másfelől, extrovertált intuíciós típusként kellene jellemezni. — Pszichológiailag nyilvánvalóan tökéletesen más a helyzet Jézusnál. Ő az introvertált érzelmi típus képviselője. Azok az értékek vagy mértékek, amelyeket belülről meglát, spontán módon fletikus (tételszerűen állított) kijelentésekké válnak nála. Ő a belülről forrásozó ősjelenségek férfia. Ami igaz, azt kimondja, nem törődve azzal, milyen következményekkel jár az rá nézve.

Pontosabban szemügyre véve: *miféle érzelmiséget észlelünk Jézusban?* Milyen funkciómódjai vannak ennek a sajátos érzelmességnek? Ezt akarjuk meghatározásszerű rövidséggel elmondani.

1) Jézus érzelmisége *„spontán".* Nem kell előbb rábeszélnie magát az érzelmi készségre és aktív érzelmi részvételre. — Ennek ellenkezője egy spontaneitásban megrövidült, reflektált érzelmiség lenne, amelyre az ember elhatározza magát — a törvény, a tekintély, az elkerülhetetlenség, a humanitás vagy a hasznosság kedvéért/okán. Az effajta funkcióból vagy akcióból hiányzik az eredetiség, többnyire egy kicsit vagy teljesen későn érkezik.

2) Jézus érzelmisége *„biztos".* Különösen ebből lehet fölismerni, hogy az érzelmiség a főfunkciója. Mert ez a főfunkció ismertetőjegye: ha valóban akadálytalanul működik, akkor az ember biztosnak érzi magát. — Az ellenkezője az ingadozás, habozás, aggályoskodás lenne. Jézusnál semmi ilyet nem találunk. Megkérdőjelezi azt, ami addig érvényes volt, újat állít annak helyébe, és ezt abszolút biztos módon teszi. Azzal a pszichológiai eszközzel dolgozik, mely legjobban szolgálja őt, mivel ténylegesen rendelkezésére áll. Vallási szempontból ezt a biztonságot újszövetségi kifejezéssel így mondják: „teljhatalommal cselekedni."

3) Jézus érzelmisége *„differenciált",* tehát genuin, igazi vagy tiszta érzelmiség. — Az ellenkezője (amikor az „érzelem" csak fedőneve egy csomó autonóm komplexusnak — férfiassági őrület, nőiességi őrület pl. —, ösztönnek, agressziónak, szentimentalitásnak) a „kevert" zavaros, tisztátalan érzület. A kérdéses jelenségek e zagyvalékából „differenciálódott ki" (finomodott ki), úgyszólván „kifacsartatott" a tiszta érzelmiség. Így keletkezik — újszövetségi nyelven szólva — a „tiszta szív", mely „minden gonoszságot" levetett. Jellemző módon Jézus épp ezt a szívet nevezi „boldognak" vagy „szerencsésnek".

4) Jézus érzelmisége *„nem azonosult a külső kollektívummal".* A „külső kollektívum" az általános alany („man"), a közvélemény, a külső konvenció világa. Szabad, sőt kell hozzá „alkalmazkodni", de nem szabad vele azonosulni. Ha ez bekövetkezik, akkor az embert elnyelte a kollektívum, az ember megszűnik személy vagy individualitás lenni. Többé nem „minden dolgok szabad ura" (Luther). — E funkciónak ellenkezője a tömegemberré („man") nivellálódás. Aki ilyenné vált, az nem látja többé olyannak a realitást, amilyen, hanem már csak a saját — immár kivetített — integrálatlan belső világával találkozik, és a realitást szubjektivista módon mindennel és bármivel összekeveri. Hogy Jézus mennyire szükségét érezte ez ellen harcolni, két fejezettel odébb — „A kollektív árnyék" — látjuk majd.

5) Jézus érzelmisége *„nem azonosult valamiféle belső kollektivummal".* A mammon, a törvény, a nőiség leértékelése, a tekintély vagy a nyilvános érvényesülés stb. ugyanis belső dominánssá és determinizmussá válik. S az ember aztán a dolgoktól, ideológiáktól, apjától–anyjától vagy bármitől való belső függése szerint értelmezi a külvilágot, cselekszik vagy reagál. — A jézusi érzelmiség funkciómódjának ellenkezője az, amikor a fegyelmezetlen emocionalitás és effektivitás vagy a belső infantilitás uralkodik az emberen. Ha Jézus szidja is a farizeusokat, megtisztítja a templomot vagy élesen kikel a képmutatók ellen, nem dühből, nem indulatból vagy lázadásból cselekszik, hanem megmarad nem-azonosultnak, és ezért feltétlenül fölényben is marad ellenfeleivel szemben.

6) Jézus érzelmisége *„differenciáló".* Mivel ez az érzelem maga is differenciált, ezért képes másokkal szemben is differenciálni. — Ennek ellentéte a sematikus viselkedés lenne. Jézusnál azonban nem találkozunk sémákkal, modellekkel vagy elvi merevségekkel; ő nem a megváltoztathatatlanságukban gyilkos maximák, hanem az alkotó rugalmasság embere. Nem húz mindent egy kaptafára, hanem mivel maga is individuálisan differenciált, képes másokkal szemben individuálisan differenciálni avagy személyesen eljárni. Nincsenek sztereotíp válaszai. Ritkán hallják tőle az emberek azt, amit várnak, vagy amiről úgy vélik, kiérdemelték. Igen gyakran kapja vagy tapasztalja a zavarban lévő, kétségbe esett, elbizonytalanodott ember azt, amire legmerészebb álmaiban sem mert gondolni. Mivel beleérzéssel képes differenciálni, ezért nyilvánul meg vele szemben az alapvető bizalom: „Ha valaki, hát ő az, aki megért minket!"

7) Jézus érzelmisége *„érzék az értékek iránt".* Ebben jut kifejezésre tiszta érzelmiségének legbensőbb lényege. A valódi érzelem mindig valamilyen maximális vagy minimális értéket vesz körül játszadozva („umspielen"). — Ennek az ellentéte, az értékközömbösség bármiféle érzelmiség végét jelenti, amint ezt újabban a hullákon átgázoló ideológiákon lehet különösen jól megfigyelni. Az érzelem azonban mindig „egyfajta belső értékelés"; „az érzés a dolgok értékét közvetíti az érzelmi színezet révén" — ahogyan C.G. Jung is hangsúlyozza. Innen van Jézusban a minden ideiglenességet gyorsan túlhaladó közvetlenség, a józanság és a kritikusság, a kompromisszum-nélküliség. Az embereket a legértékesebb oldaluk felől nézi, végső önértékükben szólítja meg őket, nevezetesen istenképiségükben, erre irányul sürgetően és magabiztosan értékorientált együttérzése.

8) Jézus érzelmisége *„értékalkotó".* A történelmi események értelmében vett új értékeket teremt. Értéket állító érzelmiség ez, amely axiológikus thetikaként valósul meg. (Axiológikus: az axiológia az önmagukban — minden egyébtől függetlenül — tekintett értékek természetének vizsgálata; thetika a tantételekről vagy dogmatikai tanokról szóló tanítás.) Ez konkrétan az üdvös isten- és emberképről szóló következő fejezetben mutatkozik majd meg. Mint effajta érzelmi típus Jézus valóságos újító. Nem csupán restaurátor, aki a bűn által keletkezett kárt reparálja, amint a „reparációs krisztológia" sokáig vélte. Nem csupán a fennálló követelményeket radikalizálta. A radikalizálás nem az alkotó ember ügye, hanem a szélsőségesé. Jézus valódi újító volt, eredeti felfedező, ráadásul felfedezéseinek és újításainak mintaszerű megvalósítója. Pszichológiailag nézve tiszta vagy differenciált értékérzete tette őt ilyenné, mely egyébként zseniális intuícióval párosult.

9) Jézus érzelmisége *„mindent átfogó".* Helyesen érzik ezt azok, akik mostanában újra fel akarják fedezni a „kozmikus Krisztust" (A.D. Galloway, J. Sittler); korábban épp ilyen helyesen sejtették azok, akik „pantokrátort" csináltak belőle. Jézus érzelmi funkciója nem kicsi és szűkös, hanem tágas és átfogó. A mezők

liliomait, az ég madarait, a gyerekek vidám gagyogását mint a földi lét (= Isten világa) pozitív voltának „bizonyítékait” nevetségesen könnyű cáfolni; de mindezek egyszerűen nagyszerű, megragadó tanúbizonyságai annak az érzelmi funkciónak, mely egyetemessé tágult, és ezért végül is átfogja a lét teljességét.

*

Jézusnak ez a kozmikus tágasságú, alkotó érzelmi részvétele mindannyiunkat alapvetően arra emlékeztet, hogy végső soron teljesen hiábavaló a Létről és az Egzisztenciáról értékeket tagadva, kétségbe vonva vagy bármi módon elismerve – el-nem-ismerve tovább spekulálni. Mert ebben a drámában a legfontosabb figurák mi magunk vagyunk, azaz: az a teremtő módon értékmegtaláló, értékeket ismerő, értékállító magatartás, amelyet mi magunk gyakorlunk, amelyre belülről szabadok vagyunk vagy nem vagyunk. Az újkorban erre különösen A. Schweitzer szólított fel minket. Rámutatott, hogy a világ szemléléséből nem jön létre világnézet, a fizikából nem keletkezik etika, és a biológiából nem következik semmilyen erkölcsi vagy metafizikai norma, bármilyen kitartóan jellemezze is a nyugati gondolkodást ez az elvi tévedés. Az etikai vagy metafizikai világnézet létrejötte szempontjából más, „belülről jövő”, elementáris erők és motívumok a döntőek.

Az az érzelem (érzelmiség), amellyel a világot átöleljük, dönt a rendelkezésünkre álló világról, ti. arról, hogyan valósítjuk meg benne egzisztenciánkat. Jézus pozitív érzelmi részvétele — mely egyetemes értékorientált tapasztaláskészséggel azonos — az a pszichológiai győzelem, mely legyőzi a világot.

Végezetül még egyszer hangsúlyozni kell, hogy egy kivételesen introvertált személyiség érzelmi funkciójáról beszéltünk ebben a fejezetben. Egy extrovertált személyiség érzelmi funkciója egészen másfajta jellemzést kívánna meg.

Mindenesetre világossá válhatott, mennyiben különbözik Jézus érzelmisége attól, amit a modern világban az érzelem szó takar. Az egyik, ami nehézzé teszi, hogy megállapítsuk mit jelent Jézus érzelmisége, az, hogy a német (magyar) nyelv nem rendelkezik a „tiszta, differenciált érzelem” megfelelőjével. Az „érzelem” szóhoz az általános felfogásban valami homály, bizonytalanság, szentimentalitás és mindenekelőtt a puszta szubjektivitás ódiuma kötődik. De ha nem találunk is jobb szót, kézzelfoghatóvá vált, hogy itt mindezeknek épp az ellenkezőjére gondoltunk.

A továbbvivő kérdés: Mit ér el, mit visz végbe Jézusnak az ily módon analizált érzelmi funkciója? Mit indít útjára alkotó, értékeket teremtő módon? És ezt a kérdést a mozgató középpontra, Jézus istenképére való tekintettel akarjuk megválaszolni.

A kivonatos fordítást készítette: **G.G.A.**

(Folytatjuk)

Novemberi közhelyünk

„Nem jó minden igazságot kimondani”

Miért nem jó? Mármint a szerint, aki e közhely „igazságát” magáévá teszi. Nyilván azért nem, mert bizonyos igazságok kimondása veszélyekkel jár (egyáltalán: melyiké nem?) a „Mondd meg az igazat, és betörik a fejedet!” jegyében.

Természetesen a „fejbetörés” semmilyen formája sem kellemes, és aki vállalja — az igazság kimondásának következményeként —, az nem mazochizmusból vállalja, hanem azért, mert úgy gondolja és érzi, hogy van nagyobb érték is, mint a biológiai életünk, s e nagyobb értékek egyike éppen maga az igazság, bármilyen bizonytalan is sokszor annak megragadása. Mégis, aki az igazságot választja az érdekkel szemben, az azért választja, mert azt éli át, hogy „nemcsak kenyérrel él az ember”, sőt, hiába van meg a „kenyere”, ha magasabbrendű táplálékhoz nem jut, számára az élet nem élet, s vegetálásnál a fej végleges betörése is jobb. S ez a magasabbrendű táplálék többek között éppen az igazság kimondása — tekintet nélkül annak következményeire. Aki még nem próbálta, nem tudhatja, milyen hosszú időre jelenthet táplálékot az igazság egy-egy alkalmi kimondása is, különösen ha valamilyen nagyon lényeges igazságnak nagyon súlyos körülmények között történő kimondásáról van szó. Valóságos eufória jöhet létre (lásd a Szent Ferenc film egyik szereplőjét: „Megmondtam! Megmondtam!”). Az igazság vállalása és kimondása egy másik, egy magasabb világba helyez át (amely egyelőre persze csak az ember belsejében létezik), amely csupa ragyogás, amelyben az ember úgy érzi, megszűnt a tér és az idő, a végtelenség előérzete keríti hatalmába, annak minden velejárójával, így a sérthetetlenség érzésével is: betörhetitek a fejemet, de meg nem ölhettek, mert az, ami bennem igazából az Én, az megölhetetlen. Éppen ezért ebből a másik, magasabb világból békével tud tekinteni a „realitások világára” is. Az igazságok kimondása, sőt: minden igazság kimondása olyannyira jó, hogy az életcél rangjára emelkedhetik. Nemcsak bármely „egyszerű ember” számára, hanem még a Fölülmúlhatatlan Ember számára is; Jézus mondja: „Én azért születtem és azért jöttem erre a világra, hogy tanúságot tegyek az igazságról” (Jn 18,37)!

—n—s

Mindenki siet haza

(Karácsonyesti jelenet)

SZEREPLŐK: Hosszúhajú idegen, Pincér, Presszóslány, Főnök
TÖRTÉNIK: Szenteste délutánján, záróra előtt egy presszóban

—

LÁNY: (a kávéfőzőnél törölget, rendet csinál, babrál)

PINCÉR: (feltesz egy széket az asztalra, az üzletajtóhoz megy, nézi az utcát, buszmegállót) Így, a függönyön át olyan, mintha havazna... Pedig mocskos, szürke idő járja már napok óta...

LÁNY: (fel se néz) Megint nem lesz fehér karácsony.

PINCÉR: (busz áll meg a megállóban) Köd van... Na, lássuk csak. Most kászálódnak le a buszról. Beugrik-e még valaki egy sörre vagy feketére?...

LÁNY: A presszógépet már kikapcsoltam, jöhetnek... Különben már délben zárhattunk volna... Ilyenkor nincs forgalom.

PINCÉR: (kifelé néz) Micsoda ajándékdobozok!... Alig fér be az a hapsi a kapun... Az a nő meg még most viszi a fenyőfát... Elég satnya. Jó előre kell arról gondoskodni, hölgyem...

LÁNY: Nem jött be senki.

PINCÉR: Nem... Az én fenyőm már két hete megvan. A piacon vettem. Kikötöttem a negyedik emeleti ablakunk alá a hidegre. Csak ma reggel húztam be onnan, hogy feldíszíthesse az asszony.

LÁNY: Jó korán megvette. (Nevet)

PINCÉR: Jó előre kell gondoskodni mindenről. Megtanultam már. Megéltem valamennyit, rászoktatott az élet, hogy időben beszerezzem azt, amire szükségem van. (a Lányhoz megy) Nem szeretem a kapkodást meg a bizonytalanságot, még a kis dolgokban sem.

LÁNY: Jó magának. Én mindig kapkodok.

PINCÉR Majd én megtanítalak. Komótosan! Érted? A színes villanyégőket is előkészítettem a tavalyi dobozból. Komótosan.

LÁNY: Kettőjüknek?

PINCÉR: Dehogy. Estére jönnek a gyerekek, a fiam, a lányom, a két kis unoka... Vettem építőkockát, képeskönyvet, babát, kisvasutat, mindent...

LÁNY: (szépítkezni kezd, ismétli) Mindent.

PINCÉR: (elragadtatottan) Nagyon szeretem a karácsonyi hangulatot, az ünnepi vacsorát, szeretem a fenyő illatát a szobában, meg ahogy égnek a gyertyák. (a Lányhoz) Ha hiszed, ha nem, még kis jászolunk is van. Benne gipszből a Kisjézus, meg körülötte a gipsz Mária és József, meg a háromkirályok, a pásztorok, mind gipszből, színesre festve, meg egy gipszszamár, gipsztehén, szóval az egész Betlehem. Hátul, piros celofánpapír mögött apró zseblámpaégőt lehet meggyújtani, nagyon szép.

LÁNY: (kissé gúnyosan) Azt elhiszem!

PINCÉR: (tovább, üdvözülten) Mindig meghatódom, mert a gyerekkoromat juttatja eszembe... (hallgat, elérzékenyül)

LÁNY: (kimegy közben) A magyaros teremben eloltom a lámpát. (Rövid idő múlva visszajön)

PINCÉR: (még mindig bűvölten) Aztán feltesszük a Csendes éjt. A fiam hozta a lemezt valamelyik esztendőben. Azt mindig lejátsszuk. Közben a csillagszórók szikráznak... Komolyan mondom, meghatódom, a sírás szorongatja a torkomat, annyira érzem olyankor a szeretetet.

LÁNY: (megáll előtte, ránéz, mosolyog) A szeretetet?

VENDÉG: (belép az ajtón, előbb a Pincért nézi meg, majd a Lányt, biccent, összefogja magán a kabátot, vár, ácsorog, úgy áll, mint akit jó szívvel kellene fogadni) Jó estét...

PINCÉR: (a pulthoz megy, vesz egy poharat, barátságtalanul néz, gyorsan akarja elintézni a kiszolgálást)

LÁNY: (a presszógéphez megy) Kávét már nem tudok főzni.

PINCÉR: (határozottan) Kávénk nincs. Mindjárt zárunk. Mit adhatok?

VENDÉG: (csendesen) Leülhetek?

PINCÉR: (ajtóra néz, kelletlenül, hogy értse) Tessék.

VENDÉG: (mintha a legnyájasabban kínálták volna, leül a fűtőtest közelében)

PINCÉR: (sürgetően) Mit adhatok?

VENDÉG: (szelíd tekintettel néz föl) Bort.

PINCÉR: Palackozott boraink vannak.

VENDÉG: Igen.

PINCÉR: Hétdecisek. Abasári, Furmint, Leányka.

VENDÉG: Vörös nincs?

PINCÉR: Vörös is van.

VENDÉG: Talán azt.

PINCÉR: (a Lányhoz) Adj egy Kékfrankost.

LÁNY: (leveszi a polcról, meg se törli, csak átadja; elhúzza a száját, hogy már éppen csak ez hiányzott)

PINCÉR: (kihúzza a dugót, tálcára teszi az üveget, poharat, a Vendég elé teszi, önt, közben jól megnézi)

VENDÉG: (két tenyerét a hóna alá dugva melegíti, szemét lehunyja, majd felpillant, mosolyogva nyúl a pohárért) Innának velem?

LÁNY: (a vendég felé mozdul)

PINCÉR: (a pulthoz menet megelőzi a Lány hajlandóságát) Nem, Uram, köszönjük. (közben idegesen a Vendég keze felé tekintget)

VENDÉG: Szerettem volna, ha...

PINCÉR: Nem, Uram, nem! (int a Lánynak, hogy jöjjön közelebb)

LÁNY: (áthajol a pulton)

PINCÉR: Nézd milyen a keze!

LÁNY: (a Pincér válla fölött odapillant)

PINCÉR: Látod?

LÁNY: (meglepetten) Valami történt vele.

PINCÉR: Na ugye! (visszafordul, azt várja, hogy a Vendég ismét a hóna alá szorítja a kezét, de téved)

VENDÉG: (egyenesen ül, két ökle az asztalon, a seb nem látszik) Szerettem volna, ha velem isznak (barátságosan néz)

PINCÉR: (hallgat)

LÁNY: (pultra támaszkodik)

VENDÉG: (a Lányt nézi)

PINCÉR: (fintort vág, amiből kb. az érthető ki, hogy „Na, te aztán nézheted! Nem ilyen alakokhoz van szokva. Látnád a fiúit, a fiúinak az autóit”; tetszéssel nézi végig a lányt, majd hirtelen az ajtóra néz, dühös)

VENDÉG: Az a helyzet, hogy nincs hova mennem.

LÁNY: (óvatlanul kicsúszik a száján) Nincs?

VENDÉG: Senkim sincs. Nem tölthetnénk együtt a mai estét?

LÁNY: (kurtán felnevet) Velem ugyan nem!

VENDÉG: Úgy értem, hogy valamennyien. Együtt.

PINCÉR: Maga viccel.

VENDÉG: (nem felel mindjárt, szelíden néz) Gondolja, hogy viccelek? Egészen komolyan kérdeztem.

LÁNY: (nyelvel) Majd éppen magával... Különben is, ma Karácsony van.

VENDÉG: (kissé gúnyos hangsúllyal) Különben is?

LÁNY: Különben is! Ha nem tudná, ilyenkor *mindenki siet haza.*

VENDÉG: De éppen most mondtam, hogy nem mehetek sehová.

LÁNY: Az a maga baja.

VENDÉG: Úgy véli?

PINCÉR: (megelégeli, közbevág) Igyék, Uram, igyék! Ha egyáltalán még jót tesz magának, hogy iszik. Siessen, ha megkérhetem rá.

VENDÉG: Csak nem akar elkergetni?

PINCÉR: (majdnem rávágja: De bizony; de hallgat)

VENDÉG: Szóval nem tartanak velem? Ezen a napon sem?

PINCÉR: Nem, Uram, már megmondtuk. (ideges, hogy nem nyúl a pohárhoz)

VENDÉG: És mi legyen azokkal, mondjuk, éppen ezen az estén, akik nem mehetnek sehová sem? (a Lányra néz) Magától kérdezem.

LÁNY: Mit tudom én!

VENDÉG: Magát ez nem érdekli?

LÁNY: (idegesen nevet) Engem nem.

VENDÉG: Úgy gondolja, nem is érdemes erről beszélni?

LÁNY: Engem nem érdekel.

VENDÉG: Hát mi érdekli magát?

PINCÉR: Nézze, Uram, nem kötelességünk társalogni. És mindjárt zárnunk kell.

VENDÉG: Hova sietnek?

LÁNY: (a Pincérre néz) Bejön ide, és kötözködik.

VENDÉG: Szó sincs ilyesmiről. (Mosolyog) Csak szeretném tudni, hogyan rendezték be a világot?

PINCÉR: Éppen tőlünk? Éppen záróra előtt egy perccel?

VENDÉG: (hallgat, de választ vár, a lányt nézi)

LÁNY: (beugrik a kérdésnek) Hát jó! A világot úgy rendezték be, hogy mindenki megtalálhassa a boldogulását. Nagyon jó kis világ ez! Még ha magának valamiért nem tetszik is, tudja? Ügyességre szoktat. Aki nem boldogul, az magára vessen. És ne kötözködjön azokkal, akik szerencsésebbek!

VENDÉG: Á, szóval így?

LÁNY: Nem tehetünk arról, hogy maga egyedül van. És ha valamiért peches, ne velünk tárgyalja meg.

VENDÉG: Mert magukat nem érdekli, igaz?

PINCÉR: (torkig van; a Lányhoz) Ne vitázz vele!... (közelebb lép a Vendéghez) Nézze, Uram! Maga csak örülhet annak, hogy nem vagyunk túlságosan érdeklődők. Remélem, érti, mire célzok?

VENDÉG: (ártatlanul nézi)

PINCÉR: (felbőszül) Örüljön, hogy nem kérdezem meg, mitől véres a keze!

VENDÉG: (nem lepődik meg, lassan felemeli a kezét és széttárja a tenyerét) Erre gondol?

LÁNY: (a mély seb láttán felsikolt)

PINCÉR: Nem firtatom, mitől van. Pedig tehetném. A maga fajtájáról sok mindent föltételez az ember. De csak arra kérem, igya meg a borát és távozzék!

VENDÉG: (meg se rezzen, felemeli a másik tenyerét is)

LÁNY: (felkiált) Azon is van egy seb! (hangjában, noha riadt, érezni a sajnálkozást is)

VENDÉG: (észreveszi, hálás mosollyal bólint)

PINCÉR: (türelme határán, de fékezi magát) Nem érdekelnek a sebei. Megmondtam!

VENDÉG: Pedig érdekelhetnék.

PINCÉR: Nem akarok beleavatkozni a dolgaiba. Ismétlem, csak arra kérem...

VENDÉG: Pedig beavatkozik. Csak nem úgy, ahogy maga gondolja.

PINCÉR: ...csak arra kérem, igyék, fizessen, és...

VENDÉG: Nem is sejti, miféle sebek ezek?

PINCÉR: (falfehér az izgalomtól, rá van írva, hogy nem hiányzik neki az ilyesmi, nyugodtságot erőltet magára) Nem, Uram. Lehet, hogy csak véletlenül sebesült meg. De az is lehet, hogy elkövetett valamit, és azok a sebek nem véletlenek...

LÁNY: (aggódva) Fáj? Nem tehetnék valamit?

PINCÉR: (lányra néz, hangosan) Mi ezeket a sebeket nem láttuk! Minket nem fog belekeverni semmibe!

FŐNÖK: (bejön az irodából) Mi baj, kérem?

PINCÉR: (olyan hangon, hogy a főnök érezze, a zavaró eseményből tapintatosan ki akarja hagyni) Semmi, Főnök... Az úr éppen fizetni akar, és távozik. Zárunk.

FŐNÖK: (gépiesen ismétli) Igen, zárunk. (Megpillantja a Vendég még mindig fenntartott kezét, sebes tenyerét, eláll a szava) A pohártól?...

PINCÉR: (félrevonja, gyorsan magyaráz) Nem, Főnök, semmi...

FŐNÖK: (közben a Vendéget nézegeti, megragadja a Pincér kabátját) Oda nézzen! Az inge is... Az oldalánál!

PINCÉR: (hátrapillant, néz)

VENDÉG: (szétnyitotta magán a kabátot, s előtűnt az inge, az ingén egy vöröslő folt)

FŐNÖK: (magához inti a Lányt) Telefonálni kellene a rendőrségre.

PINCÉR: (csillapítja a Főnököt) Most? Ugyan! Nem nagyon örülnének, hogy ilyenkor... tudja, Karácsonyestén... meg aztán minket is csak zaklatnának. Már vár a család... a fene egye ezt a pasast, hogy éppen ide jött be!

FŐNÖK: Jól van. Akkor dobják ki mielőbb. (Besiet az irodába) Én kasszát csinálok.

PINCÉR, LÁNY: (visszamennek a pulthoz)

VENDÉG: (feláll, tenyerét még mindig feltartja, most jól látszik a bevérzett inge is) Ezek a sebek... (kezdi szelíden)

LÁNY: (felsikolt) Menjen innen!

PINCÉR: (kapkodva megírja a blokkot, a Vendég orra alá tartja) Harminckettő-negyven! És távozzék, mert zárunk!

VENDÉG: Csak emlékeztetni szeretném,...

PINCÉR: Ne szeressen semmit!

VENDÉG: A tenyeremen, az oldalamon és a lábfejemen... Ezen az estén...

PINCÉR: Örüljön, hogy ezen az estén nem akartunk tudni a maga viselt dolgairól! Örüljön, hogy éppen egy ilyen békés estén... megértette? Máskor nem úszná meg! Harminckettő-negyven, és alászolgája!

VENDÉG: (hátrál, leengedi a tenyerét, kiszámolja az asztalra a pénzt, hátrál az ajtóig, a pultnál álló Pincért és Lányt nézi szelíd, könyörgő szemmel, megrándul a szája széle, de nem szól, kimegy)

PINCÉR, LÁNY: (nézik)

PINCÉR: Na gyorsan lehúzni a rolót! (az ajtóhoz megy)

PINCÉR, LÁNY: (rendet tesznek sietve)

PINCÉR: (észreveszi a palackot, az érintetlen pohár bort, felemeli)

FŐNÖK: (Benéz) Elment?

PINCÉR: (mutatja) Meg se itta a borát.

FŐNÖK: Majd holnap eladjuk. (bedugaszolja az üveget és beteszi a hűtőbe. Majd a holnapi rumliban.

LÁNY: (csendesen) Volt egy pillanat, amikor megsajnáltam.

FŐNÖK: (nevet) Ez már a maga formája, Veronika. Még az ilyen alakokat is képes megsajnálni.

MIND: (nevetnek, az izgalom elmúlik)

PINCÉR: (kinéz) Odakinn ronda köd van.

FŐNÖK: A kocsimban meleg lesz. Maga mellém ül... Mindenki megnyugszik...

LÁNY: (a Pincérhez) Eltűnt?

PINCÉR: (kikémlel; kicsit már nyugodtabban) El, alaposan, mert sehol sem látom... (sötét... csend... majd autózaj élesen)

Szakonyi Károly novelláját a Szerző engedélyével feldolgozta:
Kovács László

Gergely G. András

A Miatyánk

(IV., befejező rész)

Ne vígy minket kísértésbe, szabadíts meg a gonosztól!

Látszólag két kéréssel állunk szemben, valójában csak ugyanannak az egy kérésnek kétféle, „negatív” és „pozitív” megfogalmazásával (Lukács evangéliumában nincs is benne a „pozitív” kiegészítés); olyan ez, mint egy érem két oldala. Lényegileg két dolgot kell tisztáznunk: mi az, hogy „kísértésbe vinni”, és mi az a „kísértés”.

„Ne vigy minket kísértésbe!” — Ez úgy hangzik, mintha Isten vinné kísértésbe az embert, amikor akarja, de erről esetleg imádsággal le lehetne beszélni Őt. Jakab levele már az Újszövetségen belül elutasítja ezt az értelmezést: „Senki se mondja, amikor kísértést szenved: Isten kísért engem, mert Isten nem kísérthető a rosszra, és Ő maga sem kísért senkit” (1,13).

A kérés valódi értelméhez egy régi zsidó imádság vezethet el minket: „Ne vezesd lábamat a bűn hatalmába, és ne vigy a vétek hatalmába, és ne a kísértés hatalmába, és ne a szégyenletes (dolgok) hatalmába!” — Az, hogy gyakorlatilag azonos értelemben található itt a bűn és a kísértés, meg a „hatalmába vinni” kifejezés is arra utal, hogy az imádkozó nem Isten cselekvésére, hanem csak megengedésére gondol: „Ne engedd, hogy a bűn, a vétek, a kísértés kezébe essem! Ne engedd, hogy a kísértés áldozatává legyek! Ne engedd, hogy a kísértésben vereséget szenvedjek!” — Tehát nem azt kérjük, hogy Isten mentsen meg („ha lehet”, „ha úgy gondolja”) a kísértés*től*, hanem hogy őrizzen meg (a jó úton) a kísértés*ben*, a kísértés idején, a kísértéssel szemben, azaz: adjon erőt, hogy legyőzhessük a kísértést.

Pontosan ezt fogalmazza meg „pozitív” módon a „Szabadíts meg a gonosztól!” kérés. A „gonosz” itt valószínűleg a gonoszságot, a bűnt jelenti, a „megszabadítani” eredeti jelentése pedig „visszarántani”, tehát azt kérjük: Isten tartson vissza minket a bűntől (annak elkövetésétől, és nem: lehetőségétől)! De mivel nem vagyunk bábok Isten kezében (akiket tetszése szerint mozgathatna), ez nem jelentheti azt, hogy Istentől függ, visszatartee a bűntől; hanem tőlünk függ a döntés, de az erőnk önmagában kevés (lehet), ezért Istentől kérünk erőt, hogy megmenekülhessünk a bűntől.

Lássuk mármost, mi is az a „kísértés”, aminek a legyőzéséhez az erőt kérjük Istentől! A kísértés más szóval csábítás; „kísértés” számunkra az a valami vagy valaki, ami vagy aki el akar csábítani, el akar téríteni minket Isten útjáról, azaz a szeretet útjáról; más szóval: a kísértés az Istenhez való hűségünk szakítópróbája. Tehát elsősorban nem a hétköznapok kisebb-nagyobb konkrét kísértéseiről van szó, elsősorban nem egyik vagy másik konkrét bűn elkövetésének veszélyéről (hiszen egy-egy bűn önmagában még nem jelenti azt, hogy elhagytuk Isten útját, csak elestünk: megbánhatjuk, fölkelhetünk és folytathatjuk az utat); hanem az igazi nagy Kísértésről, a nagy Bűnről: az Istentől és az Ő útjától való Elpártolásról van itt szó (mert ha Isten útján botladozva, elelesve, de újból és újból fölkelve járunk, az nem tragédia, de ha elhagyjuk az Ő útját és egészen más útra térünk, az tragédia).

Nézzük meg előbb, Jézusnak milyen kísértésekkel kellett szembenéznie, azután hogy a mi hűségünket milyen kísértések teszik próbára.

Jézus (számunkra ismert) első kísértése nyilvános működésének megkezdése előtt, a pusztában történt (Mk 1,13). Bár nem tudjuk biztosan, miben állt (Máté és Lukács leírása valószínűleg más időpontokhoz kötődik), de a szövegösszefüggésből (Mk 1,11) következtetni lehet rá: „Tényleg Isten szeretett fia vagyok-e, akiben kedvét leli?” Ha nemmel felelt volna erre a kérdésre, akkor egészen más útra lépett volna, mint amit Isten neki szánt. (A mátéi-lukácsi három kísértéssel ez konkrétan is nyilvánvalóvá tehető...)

Kafarnaumban Jézus gyors és nagy sikert aratott, de ebben ugyanakkora kísértés rejlett: „Maradj itt — és főképp gyógyítással foglalkozzál!” Ha így tesz, elszabotálja küldetését, ti. hogy egész Izraelben — hirdesse az igét (Mk 1,38).

Nagy kísértés volt számára a szombati gyógyítások elhagyásának lehetősége (vö. Mk 2,27; 3,1–5). Ha — félve a nép vezetőitől — enged a csábításnak (hiszen a másik hat napon gyógyíthatott volna az uralkodó szokások értelmében is), akkor ezzel egyfelől megtagadta volna Isten szeretetét, mely szombaton is árad és gyógyítani akar, másfelől igazolta volna a farizeusok hamis vallásosságát.

Már nyilvános működésének végefelé is felvetődik a döntő kísértés, hogy elmeneküljön a rá leselkedő életveszély elől (Lk 13,31), de aztán a lehető legélesebben jelentkezik a Getszemáni kertben (Mt 26,34–44): „Ha lehetséges, múljék el ez a kehely... ” Még mindig eltűnhetne. De akkor egész eddigi útját, melyen Istent követte, megtagadná, hiszen nem tartana ki a végsőkig a szeretetben. Azonban az imádságban Istentől erőt merítve, legyőzi a kísértést.

Ezekből a példákból az is látható, hogy „Istentől, Isten útjától eltérni” nem azonos a látványos vagy kifejezett istentagadással; nem a szavak vagy az elméleti állásfoglalások számítanak, hanem a tettek, a tényleges életvitelünk!

Nézzünk most néhányat a mi nagy kísértéseink közül (bár ezek egyikével-másikával természetesen Jézusnak is meg kellett küzdenie).

Általánosságban, a Miatyánk első része alapján így fogalmazhatnánk: A fő kísértés az, hogy valami más legyen a legfontosabb számunkra, mint hogy Isten egészen átjárjon minket, hogy megvalósuljon az Ő országa, s hogy ezt Istentől várjuk ahelyett, hogy magunk tennénk meg az Ő akaratát–szándékát–terveit.

Konkrétabb kísértések–szakítópróbák:

— A pénz. Ha nem is feltétlenül a meggazdagodás, a luxus vagy akár csak a polgári kényelem; de már az anyagi biztonság feltétlen vágya is. „Ahol a kincsed, ott lesz a szíved is" (L 12,34; l. még: Lk 12,24.27–29; Mk 10,25; Mt 6,24)!

— A félelem. Egyrészt a kinevetéstől, kigúnyolástól (Mt 5,11–12; 10,25b; 11,25; 19,12), másrészt a hatalmasoktól és üldözésüktől (Mt 6,26–29). Az elmúlt évtizedek mennyi példát adtak az ebből fakadó elpártolásra...!

— A közvélemény. Elsősorban a legszűkebb környezet: a család, a rokonok, a munkatársak. „Mit szólnak az emberek?" — mekkora veszély, hogy ez határozza meg cselekedeteinket! (V.ö. Mk 3,22.21.31–35; Mt 10,37).

— A rossz és a szenvedés. Isten „kiszolgáltat" minket ezeknek (Mk 9,31;10,33). Talán azért, mert közömbös? Netán gonosz? A kísértés: ne bízzunk Benne, Isten nem érdemli meg. A kísértés: ne járjunk az Általa mutatott úton.

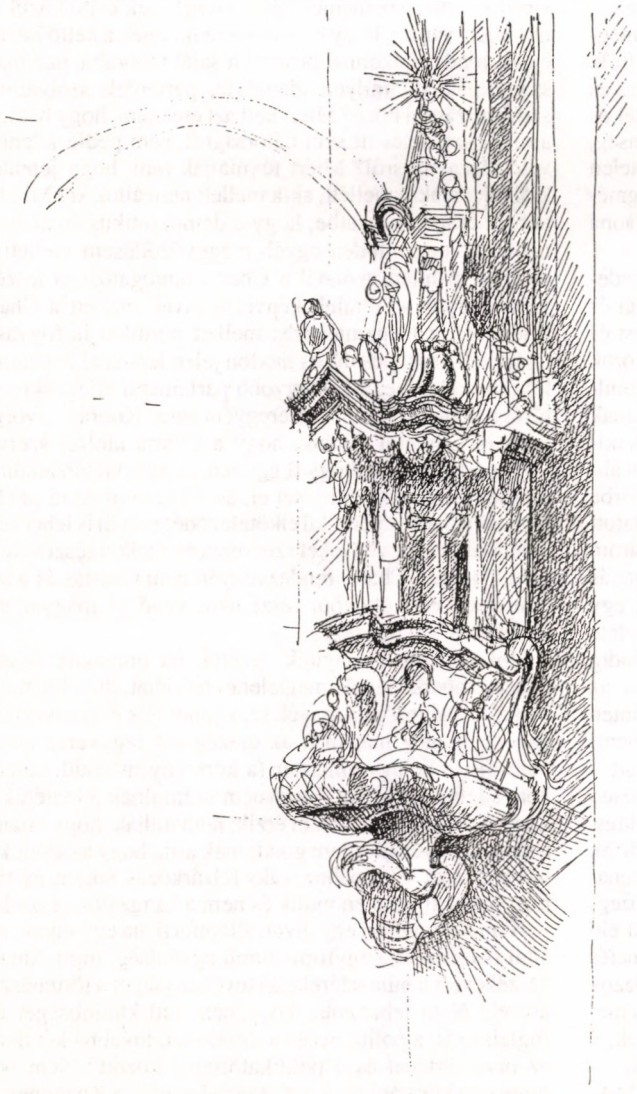

— Az emberi gondolatok és hagyományok. Mert eltakarják Isten gondolatait és szándékait, akár öntudatlanul (v.ö. Mt 16,22–23), akár tudatos mesterkedés révén (v.ö. Mk 7,13).

— Vallásosság kereszténység helyett. A Hitvallás fölmondása a hitvalló élet helyett, a szentségekhez járulás a szent élet helyett, pénteki böjt a szegények támogatása helyett (v.ö. Mt 7,21; 21,28–31; 9,13; 23,23–24.25–26). — És a legkevésbé látványos, a legravaszabb kísértés:

— Belefáradás a szeretet gyakorlásába. A szeretet gyakori hiábavalósága annak tulajdonképpeni szakítópróbája. „Úgy sem megoldás semmire!" — „Úgyis hiábavaló!" — „Csak illúzió!" Bizony: „A gonoszság növekedésével sok szívben kihűl a szeretet; de aki mindvégig (haláláig) kitart benne, az mentődik meg" (Mt 24,12–13). Csak a vég nélküli szeretet isteni, mondhatnók úgy is: valódi szeretet; az, amely nem áll meg a jog, a szimpátia, a haszon — vagy éppen az eredményesség határán.

Ilyen és ezekhez hasonló kísértéseken–szakítópróbákon csak úgy tudunk úrrá lenni, ha Istenből merítünk erőt az imádságon keresztül: „Ne vígy minket kísértésbe — szabadíts meg a gonosztól!" (Persze nem ezt a formulát kell ismételgetnünk, hanem konkrét helyzeteket kell konkrét módon megbeszélnünk az Atyával.)

*

Végső összefoglalás. A Miatyánk azoknak az imája, akik számára Isten mindenkit feltétel nélkül szerető „Abba"; akiknek az a legfontosabb, hogy Isten átjárja őket; hogy Isten országa, a Szeretet országa megvalósuljon a Földön (és a Földön túl) azáltal, hogy mi megtesszük az Ő akaratát–szándékát; a Miatyánk azoknak az imája, akik kérik és veszik az ehhez szükséges szellemi kenyeret; kérik Isten bocsánatát a maguk bűneire és megbocsátanak az ellenük vétkezőknek; és akiknek az a legfontosabb, hogy minden kísértés–szakítópróba ellenére halálig hűségesek maradjanak a szeretet útjához.

Csapody Tamás

Temetési kérdőjelek

Óbudai köztemető, Vérmező és Kenderes. Két temető, három temetés, háromféle történelmi megközelítés, háromféle temetési színhely. A Bokor katolikus bázisközösség az Óbudai köztemetőben szeptember harmadikán temette el Benyhe Jánosnét (Andi nénit), a nehéz Rákosi- és Kádár-rendszernek, továbbá az „újkeresztény ség" nemkülönben hitet próbáló időszakának fontos Bokor-személyiségét, aki közel ötven éven át volt a Bokor tagja, közösségek vezetője, a Bokor szamizdat irodalmának egyik szerkesztője. Bokron kívül ismeretlen volt; a névtelen történelem, a lentről, az alulról írt „kis-történelem", a személytől–személyig hatékonyságú „apró" történelem alakjaként tevékenykedett. Mondhatnók ezt is: az illegalitásban működő Krisztus, a peremhelyzetbe került, egyházi szubkultúrát teremtő egyházi és világi másként gondolkodó volt ő, a tevékeny és éber emberek közül való. A temetést a hozzá hasonló sorsú Bulányi György végezte, a rokonok, a Bokor tagjai és ismerősök jelenlétében.

Az óbudai temetés után néhány órával a Vérmezőn temette a nemzet liberális, Demokratikus Chartás része (és még sokan mások) a Horthy-rendszert. Történelmünk korszakot jelölő nagy alakjától és rendszerétől szellemes, színvonalas, esőáztatta megemlékezésen százak vettek búcsút. Jeles és ismert magyar írók, színészek és közéletünk ismert szereplői, nemkülönben jeles és ismert magyar szerzőktől vett szövegrészletekkel, versekkel és énekkel búcsúztak. A Vérmezőn összegyűlt ünneplő közönség, (a Kenderesen megjelentekhez viszonyított kisebbség) sikertelen kísérletet tett a Horthy-rendszer többoldalú és objektív megmérésére, és elzárkózott annak politikai aktualizálásától, továbbá elhatárolta magát s korunkat a kontinuitás vállalásától.

A másnapi, a szeptember negyediki temetési színhely Kenderes volt, Horthy Miklós szülőfaluja. A hatalmon lévő világi és egyházi vezetők hatalmi temetést kreáltak a Horthy Miklóst és családtagjait megillető családi temetésből. Mintha a letűnt korok szellemi és uralkodói eszméivel és ideológiáival együtt felvonultak volna a letűnt idők egyenruhái is. Az evilág elvárásainak eleget tevő, a legitimizációs feladatokat folytatólagosan és lelkiismeretfurdalás nélkül ellátó papok, szerzetesek, lovagok, továbbá a „honvéd hagyományőrzők", a „doni bajtársak" ülték körbe a ravatalt. A második világháborút idéző vassisakba bujtatott katonák, az árvalányhajas nagy- és kiscserkészek, a hetvenhárom éve tenger nélkül maradt tengerészek, a lovagrendek színpompás egyenruháinak ruharedőiből és szellemi, lelki pórusaiból egy hajdan volt, letűnt világ molyszagú és tartósíthatatlan lehelete áradt. A mindenkori rendszerek örök kiszolgálóinak, a mindig mindent túlélő intézmények képviseletében a hadsereg és az egyházak tagjai is jelen voltak, méghozzá a legmagasabb szinten képviseltetve magukat. Korhű jelmezekben való fellépésük nemhogy anakronisztikus nem volt, de szervesen kapcsolódott a Horthy-rendszer szellemi és materiális — ezennel ünnepélyesen megújított — hagyományaihoz. Az egyházak képviselői üres, semmitmondó vagy frázisokkal cizellált beszédei hűen tükrözték az egyházak negyven éve változatlan lelki és szellemi színvonalát. Meglepő vagy természetes, hogy ebben a megkésett közegben européerként és krisztusi hangon egyedül a külföldön élő „világpolgár" Horthy-unoka tudott szólni. Ő óvott a temetés nemzetet megosztó hatásától, ő fejezte ki megértését mindazok iránt, akik nagyapjáról és rendszeréről tőle és a kenderesi temetésen jelen lévők véleményétől eltérő nézeteket képviselnek, ő üdvözölte a távolmaradókat is, és egyedül ő volt az, aki — keresztény neveltetése és muzulmán hite okán — Horthy Miklóssal kapcsolatban nemcsak a jócselekedet, hanem a bűn és a bűnbánat fogalmát is szóba hozta.

Mily szegény ez a nemzet, ahol a kiművelt emberfőkből lett, a történelmet jól ismerő politikusok Isten, haza és a világ ítélőszéke előtt bátran és büszkén vállalják a demonstratív Horthy-temetésen való részvételt! Milyen szegény nemzet az, amelyiknek fontos, tekintélyes, nagy írója, Konrád György a Charta-rendezvény végén úgy köszöni meg a tömeg részvételét, mintha az a Charta, és nem az általa „kínált" megemlékezés miatt jött volna el! Milyen kényszerképzetek gyötörhetik a széles látókörű, szociológus „vénával" is rendelkező Konrád Györgyöt, ha — tévesen — úgy véli, hogy az a helyénvaló, ha a tömeget többször bátornak mondja, amiért az eljött? Milyen rossz beidegződések jönnek elő, amikor azt hiszi, hogy bárkit is meg kell dicsérnie?

Nem lehangoló, hogy két Horthy-temetés volt, hogy augusztus 20-tól október 23-ig minden nemzeti ünnep és esemény megduplázódott? Nem borzasztó, hogyha már nincs *egy* temetés, akkor nincs lehetőség arra, hogy valaki harmadik vagy negyedik stb. Horthy-temetésre menjen? Miért lehet csak kettő közül választani? Miért van az, hogy bármelyikre megyek a kettő közül, mindegyik rendező azonnal besorol a saját táborába, azonnal hozzászámolnak valamilyen ideológia, pártérdek szolgálói és párt szimpatizánsai közé? Miért kell azt éreznem, hogy bátor vagyok, amikor szó sincs itt sem bátorságról, sem pedig jelenlétemmel való rászavazásról? Miért tukmálják rám, hogy jelenlétemmel kiálljak valakik mellett, akik mellett nem állok ki? Miért kerülök abba a csapdahelyzetbe, hogy a demokratikus és liberális, meg nemzeti, meg minden egyéb meggyőződésem mellett szimpla jelenlétem miatt azonnal a Charta támogatója is leszek, hogy vevő vagyok az általuk képviselt elvek mellett a Chartára is? Miért kell a megemlékezés mellett politikát is fogyasztanom, miért kell árukapcsolásos módon jelen lennem? A Charta kitalálója és szóvivője, a legnagyobb parlamenti ellenzéki párt vezetőségi tagja, szellemi vezéregyénisége, Konrád György miért próbálja elhitetni velünk, hogy a Charta alulról szerveződött, hogy pártsemleges, hogy független, hogy civil társadalmi kezdeményezés? Miért nem hiszi el, és miért nem ad rá példát, hogy pártszerű, hatalomérdekű elköteleződés nélkül is lehet véleményt formálni, rendezvényeket szervezni és azokon részt venni? Miért nem lehetek a Charta rendezvényén nem Chartás és a kenderesi temetésen elvi okokból részt nem vevő jó magyar ember és „közbülső" értelmiségi?

Hol tartanak országunk vezetői, ha önmaguk is elhiszik a magánemberként való megjelenés teóriáját, illetőleg mit gondolhatnak a „népről", ha maguk sem gondolják ezt komolyan? Hogy engedheti meg magának az ország két fegyveres testületének vezetője, a belügyminiszter (a kormány második embere) és a honvédelmi miniszter, hogy nem számolnak jelenlétük külpolitikai visszhangjával? Nem érzik, nem tudják, hogy ártanak ezzel a nemzet ügyének? Nem gondolnak arra, hogy az általuk is sűrűn hangoztatott, Európához való felzárkózás sikere és térségünk biztonsága ilyeneken múlik és nem a hangzatos beszédeken?

Nem szörnyű, ha egy olyan államférfi, ha egy olyan, ellenfelei által is elismert, nagyformátumú egyéniség, mint Antall József összekeveri a miniszterelnöki tevékenységet a történészi szerepkörrel? Nem lehangoló, hogy nem tud különbséget tenni két foglalkozás, a politikusi és a történészi, továbbá két diszciplína, az orvostörténet és a politikatörténet között? Nem borzasztó, hogy egy kormányfő, a XX. század végén, a Középnek mondott

Kelet-Európában úgy érzi, hogy a Horthy-rendszerről neki kell kimondania az igazságot, neki kell útbaigazítania „népét”? Nem emelkedne-e államférfiúi tekintélye, ha nem osztogatná az igazságot, és a történészekre hagyná az értékelést, vagy ha a Magyar Tudományos Akadémiától elvont ötvenegy millió forinton, vagy más forrásokból származó pénzekre alapozva, létrehozna egy Horthy-rendszert kutató intézetet, vagy kutatói ösztöndíjakat alapítana erre a célra?

Védhető-e — az anyagiakra való harmatgyenge utaláson kívül — valamivel is, hogy miért ad ki a Magyar Köztársaság hivatalos pénzverdéje hivatalos érmét a Horthy-temetésre? Tisztában vagyunk-e azzal, hogy az ebből származó, bizonyára nem jelentéktelen bevétel mellett milyen, pénzben nem kifejezhető „történelmi kárunk” származik ebből? A pápalátogatás alkalmából készült pénzérmék után a magyar hivatalos pénzverde a Horthy-temetésre készült érmekből kell, hogy fenntartsa magát?

S nem irredenta, a jövővel mit sem törődő, nem büsmagyarkodó, nem köldöknéző, saját sorsát nem megérdemlő-e az a nép, amelynek ötvenezres tömege a Kolozsvárra bevonuló Horthy Miklós temetésének végén, ország-világ füle hallatára elénekli a székely himnuszt? Mit lehet arra mondani, ha Felvidék, Kárpát-Ukrajna és Észak-Erdély „visszaszerzőjének”, az „országgyarapítónak” a temetésén Nagy-Magyarország térképeket árulnak, ha a kiscserkészek Nagy-Magyarországos koszorúval koszorúznak, ha az erről készült fotót a Magyar Hírlap a címoldalán közli? Van fogalmuk az éneklőknek, a térképárusoknak, a koszorúzóknak, az újságíróknak, a tévéseknek arról, hogy ez mit jelent, hogy ez milyen károkat okoz? Miért csak a saját jogos nemzeti sérelmeinket nézzük, s miért nem vagyunk tekintettel a szomszéd népek érzékenységére is?

Miért nem hisz itt senki sem abban, hogy Jancsó Miklós szemében, Mészöly Miklós beszédében vagy a kenderesi híg beszédekben, a rádió főbemondójának rendezői ambícióiban és Feledy Péter nyöszörgéseiben észrevesszük egyedül is a lényeget vagy a lényegtelent, a nemeset illetőleg az értéktelent? Miért van az, hogy a lelkekért, a szavazókért, a hatalomért alantas eszközökkel folyik a harc?

Nem elkeserítő, hogy mindenki mindent, főleg „az igazságot”, a nemzethez tartozást, a demokrácia zászlóvivőjének szerepét magának vindikálja, hogy mindenki kirekeszt valakit, hogy korunk politikai és szellemi elitje a zsigereiben hordozza a kibéküthetetlenséget, hogy képtelen túllépni önmagán, hogy cinkelt lapokkal játszik, hogy csak kétfelé lehet menni ebben az országban s hogy mindkét út külön-külön zsákutcába torkollik?

Óbudai köztemető, Vérmező és Kenderes. Két temető, három temetés, háromféle történelmi megközelítés, háromféle temetési színhely. Nyilvános és névtelen történelem, a hatalom és a szeretet története, kelet-európai emberi sorsok története. Történelem felül- és alulnézetben, a hatalmon lévők és hatalom nélküliek története. Az anyagba süllyedt emberek és az éberek választható története.

(Az írás rövidített formában megjelent az **Élet és Irodalom** 1993 október 3-i számában.)

Életelegancia és rettenthetetlenség

Bulányi György búcsúztatója **Benyhe Jánosné Andi** temetésén

Testvéreim! Ez nem a tudás és nem is a kételkedés órája. Az emberi élet kitüntetett pillanatai — a bizonyságtételei. Nem a kétszerkettőnégy bizonyosságairól, hanem a bizonytalanságok világán belül állva teszünk ilyenkor hitet valamiről. A születés pillanatában arról, hogy valami elkezdődik, aminek értelme s célja van. A halál órájában is bizonyságot teszünk. Mi most erről: Andi Jézust követte, az Úton járt, a jézusi életet választotta, az ő igazságára tette rá életét. S ezért lakást is kapott már Jézus Atyjának házában, mert Jézus elkészítette és berendezte neki, mielőtt eljött érte azon a keddről szerdára virradó éjszakán, amikor Andi teste megszűnt zihálni az egyre ritkuló levegőért. S így aztán most már megint mosolyog — ezüst hajával? fehér blúzában? —, ahogyan pár hónapja, amikor a Kézfogás Konferencián átadta másnak is, nekem is a Közösség ajándékait.

A találkozások idejét felváltja immár számunkra az emlékezésé. Számunkra, akik közel félszázada ismertük, ismerjük, mert közös célok felé topogtunk-futottunk, csendesebben vagy énekelve, kevés reménnyel vagy tele bizakodással. Mi is volt ez a cél? "Megkötöm magamat baráti kötéllel" — Andi lelkéből szakadtak ki e sorok jó húsz éve a "Megkötöm lovamat" kezdetű népdal melódiájára. A dallam szárnyat adott a szövegnek, a szöveg a dallamnak. Jó néhány éve Clevelandben egy kisközösséget akartam megtanítani rá. Nem kellett. Ismerték. A pártállam útlevele híján is átjutott az óceánon.

A közös cél Andinál a barátságban öltött testet. Számára az Isten, a Szeretet Országa barátkozásokban állt fenn. Ennek volt ő nagymestere. Az égő csipkebokorból bemutatkozó Isten nevét folyóiratunk címévé tettük: ÉRTED VAGYOK. Andi barátkozási művészetének is ez a név volt a titka. Ha valaki útjába akadt, ő úgy nézett és mosolygott rá, hogy abban benne volt: Érted vagyok! Gyógyított is vele: amikor édesanyjának elméje elborult, ő rátette kezét, megcsókolta, ránézett értedvagyok-szemével, s lecsendesítette őt.

Telefonon jelzem a napokban közös ismerősünknek Andi halálhírét. "Dehát pár hete voltam nála és nem láttam semmit" — mondja értetlenül. Hát ez az. Andi nem magáért, csak értünk volt. A gyilkos kór jelentkezéseivel traktálni akár a hozzá legközelebb állókat is, nem fért bele Andi életeleganciájába. Halála előtt 18 nappal egy péntek estére

vártuk baráti, két évtizede szokásos közös nyaralásunkra. "Most kicsit nem jól érzem magam" — telefonálja pénteken —, majd vasárnap estére vonattal utánatok megyek". Közben azonban szombat este megvallja fiának, hogy nem bírja tovább, kórházba akar menni. Az orvosoknak nem volt mit tenniük vele. Őmaga pedig, amikor magánál volt, hálás szívvel örvendezett azoknak, akik meglátogatták.

Mit hagyott maga után — túl két gyermekén és tíz unokáján? Talán megemlíthetem, hogy a nyáron volt, hogy 44 éve megismertem egy 8 napos lelkigyakorlaton. 17 évesen, kortársaival vagy hatvanad magával úgy jönnek naponta, hogy az aggódó szülők "Fogkefét és pizsamát nem viszel?" szavakkal engedik el őket. Letartóztatásukra gondolnak, mert Rákosi kemény diktatúrájának éve már ez. Kádár kemény diktatúrája idején házkutatáskor megfenyegetik, hogy elviszik. Nyugodtan válaszol: Maguk meg addig vigyáznak a két gyerekre. A nosztrai börtönbe bátran beküldi a Pistiről, Jutkáról készített családi képeket. Amikor az iskolában a hatóságoktól megokosított igazgatója neveket sorol fel neki rémülten kérdezve tőle, hogy "Ezekkel Te kapcsolatot tartasz fenn?" — Andi nyugodtan válaszol: "Legjobb barátaim". Andi nemcsak elegáns. Rettenthetetlen is. Elegánsan és rettenthetetlenül a barátaiért él. Ez biztosan öröksége.

A Közösségben évente zsinatolunk. Úgy, hogy kiadunk egy fakadásfriss szöveggyűjteményt, amihez írásban hozzá lehet szólni. Andi idén nyáron is hozzászólt. Talán egyik utolsó írását idézhetem. Az egyik hívószöveg arról szólt, hogyha az emberiség közös nevezőjébe bekerülhetne a jézusi szeretet, a számlálóban megférhetne egymás mellett akármiféle Credo. Andi ezt válaszolta: "Ösztönösen érzem, hogy ez a felismerés korszakalkotó. Csak ez lehet a jövő útja. A történelem folyamán az igazi misztikusok felzárkóztak a jézusi elképzeléshez és életükkel igazolták, hogy csupán egy a szükséges: tenni az irgalmasság cselekedeteit. A tétel persze kimunkálandó, hiszen a számláló és a nevező között szoros az összefüggés, vagy legalábbis józan ésszel azt kell hinnünk, hogyha valaki hisz a személyes Szeretet-Istenben, talán többet és jobbat tud nyújtani embertársainak."S most jön az elegancia: "Gyakorlatilag persze tömegével hozhatók az ellenpéldák is" Alighanem édesapjára, ateista barátaira gondolt itt. Majd folytatja: "Nem is kell törekednünk közös Credo-ra? De igen, csak 'agnosztikus' módon, azaz végtelen szelídséggel, hiszen látásunk szükségképpen tükör általi, rész szerinti, homályos."

Ez is öröksége. Katolikus elegancia ez, Babits katolikusságának értelmében: "Én katolikus vagyok, azaz hiszek a nemzeteken felülálló, egész világnak szóló katolikus igazságban. Másszóval: hiszek igazságban, mely túl van politikán, életünk helyi és pillanatnyi szükségletein: az én egyházam nem nemzeti egyház".

"Szelíd kísértet lennék én nagyon" — írta magáról Juhász Gyula. Andi szelíd kísértet sem lesz. Tiltaná eleganciája, mert tudja barátairól, hogy visszajelzései nélkül sem bizonytalanodnak el az Úton, melyet együtt jártak Vele. Hogy hogyan, nem tudhatjuk: de valahogyan majd tovább dolgozik velünk odaátról is. Segít Jézusnak helyet készíteni barátainak? Elkészíti az odafenti nyaralásra a harapni- és innivalót s leoszt előre, elnézésünket kérve, hogy kimaradt idén a nyári bridge-partikból? Besegít nekünk, hogy megvalósuljon a Közösségben — amiről szintén írt a nyáron — az "örökimádás" vagy az a Karitász Mű, melybe a múlt őszön belefogott, de nem sikerült tető alá hoznia: Nem tudom. S ez is benne van abban az irdatlan tengerben, amit mind-mind nem tudunk.

Dehát ez nem is a tudás, hanem a bizonyságtevés órája, ami kevesebb és ugyanakkor több is, mint a tudás. Tegyük tehát. Andival együtt is: "A mi hazánk a mennyben van. Onnan várjuk Jézust. Ő átalakítja gyarló, akár rák-szaggatta testünket is, és hasonlóvá teszi a maga megdicsőült testéhez."

Andikánk, a tiéd már átalakult. Ami pedig itt maradt belőle, tápláljon az is: "legyen televény földje a fának, s ágya száz új ibolyának". Amen.

Harry Martinsson

Megfagyott szavak

Fagy hatalma a léten, beszéden,
De töretlen a szavak ereje.
Jégbe zúzva is várni tudnak,
Megfagyott álmokban alusznak,
Míg rés robban az Idő falán,
S dal gyűlik a madár–torokban,
Mint hajnal hangja a Főnix évszakán.

Fordította Bán Ervin

1992-ben Eugen Drewermann padernborni katolikus teológust és pszichoterapeutát tüntették ki a „Díj a Szabadságért az Egyházban” kitüntetéssel. Ezt a megtiszteltetést a „Herbert Haag Alapítvány a Szabadságért az Egyházban” ítéli oda. Herbert Haag, a Tübingeni Egyetem katolikus teológiai fakultásának kiérdemesült professzora munkáival sok katolikusból távolította el az őket korábban szolgává alacsonyító vallásos félelmet. Haag a Biblia felszabadító megértését tette lehetővé az emberek számára, és feltárta Ábrahám, Izsák, Jákob és Jézus emberszerető Istenének képét. A Herbert Haag által létrehozott alapítvány „a felvilágosult és ökumenikus érzületű kereszténység szolgálatát tartja feladatának. Kitünteti azokat a személyeket és intézményeket, akik és amelyek kiálltak a kereszténységért a szólásszabadság és a bátor cselekvés területén”. Az alábbiakban Hans Küngnek a díjátadási ünnepségen elhangzott beszédét közöljük.

Hans Küng

Aki tiltakozik, még reménykedik

Amikor Herbert Haag ezt a díjat 1985-ben létrehozta, már lehetett sejteni, rövidesen milyen nyomasztóvá fejlődik ez a probléma. Egy biztos: az egyházban újra és újra létezett a szabadság elnyomása. De hogy a Második Vatikáni Zsinat és annak a vallásszabadsággal és ökumenizmussal, a kollegialitással és a párbeszéddel kapcsolatos nyilatkozatai után az egyházban olyan uralommal lesz dolgunk, amely a világtól ugyan megköveteli az emberi jogokat, de az egyházon belül módszeresen és világméretekben nyomja el a szabadságot, ezt sokan alig tartották lehetségesnek. Ezért legfőbb ideje, hogy egyszerre tegyünk két dolgot: egyrészt mint keresztények gondolkodjunk el szabadságjogainkról az egyházban, és konkrét formában éljük meg a keresztény ember szabadságát annak evangéliumi megalapozottsága szerint; másrészt tiltakozzunk e szabadság megtartásáért és visszanyeréséért, valamint emeljük fel szavunkat mindenütt, ahol gúzsba kötik ezt a szabadságot.

Ez egyenesen érvényes az akadémiai területre is, ahol hosszú hagyomány alapján a teológia honpolgári jogot élvez. Ugyanis nem hagyható figyelmen kívül, hogy a kutatás és tanítás szabadságának jogát, amelyet a Német Szövetségi Köztársaság alaptörvénye a teológia számára is biztosít, az egyházvezetés különböző szintjei újra és újra korlátozzák, megkerülik, gáncsolják és ténylegesen ellehetetlenítik.

Túlzó vagyok? Nem, nem túlzok, hiszen tudják. Ezt az estét ugyanis olyan ember tiszteletére rendeztük, akinek tudományos munkásságában a szabadság fogalma központi helyet foglal el és akit a Tübingeni Egyetemen megkülönböztetett szívélyességgel üdvözölve nevezek meg: Eugen Drewermann-ról van szó. Ő mint teológus és pszichoterapeuta mindenki másnál jobban megértette, hogy a szabadság elnyomására és betemetésére az egyházi területen élő emberek vonatkozásában különösen is fel kell hívni a figyelmet. Főleg nagyobb tanulmányai, mint a „Morálteológia és mélypszichológia”, valamint a „Klerikusok” nyomatékosan bizonyították, milyen sürgetően szükséges a mélypszichológiai feltárás különösen egy olyan egyházon belül, mint a katolikus, amely ma épp olyan hierarchikus alkotmányú, intézményesen rögzített és jogilag beszűkített, mint régen volt. Ezt a felvilágosító munkát Eugen Drewermann nem a rombolás, hanem a hit újramegalapozása értelmében kezdte el, amint azt leginkább a Máté és Márk evangéliumokhoz írt kommentárjai bizonyítják. Ő azzal a tudattal folytatja az egzegézist, hogy a Názáreti Jézus üzenetéből felszabadító, szabaddá tevő hatás indul ki, hogy a Názáreti alakja képes megszabadítani az embereket félelmeiktől, megszállottságaiktól és pszichikai kényszereiktől.

Eugen Drewermann azonban nemcsak a félelmek, zavarok és konfliktusok individuálpszichológiai feldolgozására korlátozta magát. Mélypszichológiai tanulmányaiból, pszichoterapeuta gyakorlatából és teológiai meggyőződéséből következtetéseket vont le az egyház szerkezetére vonatkozóan is. És mindenekelőtt ez az, amit rossznéven vettek tőle. Röviden szólva, felemelte szavát az egyházban a szabadságért, és ezért az egyház vezetése először semmibe vette, majd zaklatta, végül megrendszabályozta és legvégül felfüggesztette. Ezért a mai este az iránta érzett szolidaritás jele kíván lenni. Persze nem arról van szó, hogy kritika nélkül mindent elfogadjunk, amit Eugen Drewermann írt és mondott. Ezt ő maga sem várja el. Ilyen kritikátlan azonosulást nem alkalmazunk egyetlen teológiával szemben sem. Viszont arról van szó, hogy szolidaritást vállaljunk azzal az emberrel, aki olyan kérdéseket vetett fel, amelyek katolikus és protestáns keresztények millióit foglalkoztatják, és aki megérdemli, hogy kérdéseit és megoldási javaslatait ne tagadják meg, hanem nyíltan és tisztességesen kezeljék azokat az egyházon belüli párbeszédben is.

Tizenhárom évvel ezelőtt saját ügyemben álltam e pult előtt. Ugyanaz az egyházvezetés tizenhárom évvel ezelőtt is megkísérelte egy kritikusának teljes elhallgattatását azáltal, hogy megvonta tőle az egyházi tanítási megbízatást. Azt lehetett hinni, hogy ez a teológus a legrövidebb időn belül „eltűnik a látómezőből” elszigeteltként, érdektelenként és elhanyagolhatóként. De az ellenkezője következett be. És Eugen Drewermann ugyanezt élte át már most. Hangját többször hallani, mint valaha, a hivatali egyház minden kirekesztése, sőt gyakran saját maga ellenére. Ügye azonban nem elszigetelt eset. Az egyházon belüli növekvő polarizálódás háttere előtt kell értelmezni őt, amellyel kapcsolatos felelősség végső soron II. János Pál uralmát terheli. Ez a pápa jó egy tucat év alatt elérte, hogy teljes mértékben sikerült eljátszania eredetileg meglévő hitelreméltóságát, és olyan helyzetet teremtett, amelyben egyre több ember leköszön és elkeseredik, hangosan felfortyan vagy csendben búcsút vesz. Az egyházvezetés ma arról panaszkodik, hogy az egyháznak teljes általánosságban rossz sajtója van és hogy a pápát a maga nézeteivel már nem veszik komolyan. De hát ezen ki csodálkozik? És ugyan ki más volna felelős ezért, mint maga a hierarchia?

Az 1989. január 6-i „Kölni Nyilatkozat”, amit Norbert Greinacher és Dietmar Mieth katolikus teológusok kezdeményeztek és 220 teológus professzor írt alá, hallatlanra nem vehető jele volt annak, hogy ez idáig jóakaratú teológusok sem hajlandók tovább együttműködni ezzel a római vonalvezetéssel. A „Kölni Nyilatkozathoz” csatlakozva teológusok százai jelentkeztek szólásra több európai országból, végül az egész világból, főleg Észak-Amerikából. Hasonló nyilatkozatok készültek Belgiumban, Franciaországban, Spanyolországban, Olaszországban, Brazíliában és az Egyesült Államokban.

És mi volt az egyházvezetés válasza? Fokozott elnyomással reagált. A német nyelvterület 220 teológus professzorának petíciójára a sok püspök közül olyan sem akadt, aki legalább a tértivevény megküldésével válaszolt volna. Eközben azonban a vezérkari tervekkel összhangban egyik tekintélyi dokumentum a másik után hagyja el a Vatikánt:

— A hittani kongregációnak egy, a tanítóhivatal és teológia viszonyáról készített nyilatkozatában a teológusoknak még a nyilvános beleszólást is megtiltják, és követelik az előzetes cenzúra újólagos bevezetését.
— A római inkvizíciós hatóság egy újabb írása új határokat kíván szabni az ökumenikus párbeszédnek, és más keresztény egyházak részéről a megbékélés előfeltételeként a pápai primátus elismerését szabja meg.
— A nagy inkvizítorok utódja, Joseph Ratzinger éppen most mutatta be a nyilvánosságnak az úgynevezett „Világkatekizmust”, ami teológiai szempontból tekintve nem más, mint római pártkatekizmus, és amit kétségkívül azonnal bevetnek fegyelmező eszközként a teológusok és hitoktatók ellen.
— Már készen áll és bármikor nyilvánosságra hozható az újabb enciklika az erkölcs elveiről, amelyik a tanítóhivatal tévedhetetlenségéhez erkölcsi kérdésekben is ragaszkodik. *(Már megjelent,* Splendor veritatis *címmel. — A Szerk.)*
— Ugyancsak nagyrészt nyomdakész állapotban van egy további enciklika az erkölcs részletkérdéseiről, mindenekelőtt szexuálerkölcsről.

A teológia gyámság alá helyezése; így hívják a jelenlegi római uralom stratégiáját. Következménye az egyház szellemi megbénítása lesz. Már most gördül az elnyomás újabb hulláma, amelyik a katolikus egyetemi karokon a simulékonyokat elhallgattatja, a többieket pedig elnyomással fenyegeti:

— Megakadályozzák, hogy kritikus teológus*nőket* meghívjanak a teológiai tanszékekre. Ez történt két kiváló tudósnővel Tübingenben is, akik közül Dr. Teresa Berger teológus magántanár fribourgi kinevezését is megakadályozta Róma.
— *Férfiaktól,* mindenekelőtt világiaktól, de papoktól is megtagadnak mindenféle tanszéki meghívást, hacsak a gyanúja is felmerül annak, hogy kritikusan szembehelyezkednek a római politikával. Jól tudom, miről beszélek. Legutóbb két saját tanítványomtól tagadták meg a tanszéki meghívást egyházi részről minden indoklás nélkül, az eljárás legcsekélyebb átláthatósága nélkül. Noha jó helyezésük volt a kari listán és a helyi püspök is támogatta őket, olyan jelölteket választottak, akik alkalmazkodóbbaknak tűntek a püspökök és Róma szemében. Még egy hosszú évek óta magántanár jezsuitát sem lehetett kinevezni professzornak saját főiskoláján Münchenben, mert a római hatóság megtagadta tőle a „nihil obstat”-ot. A „Kölni Nyilatkozat” aláírása miatt, püspöki beleszólás alapján Bécsben két ismert teológiai professzortól tagadták meg a díszdoktori kinevezést, egy további professzortól és aláírótól pedig tanszékvezetői kinevezés alkalmával tagadták meg a „nihil obstat”-ot.
— Ehhez jön még: Az egyházi hivatal struktúrareformjának rendszabályairól, különösen a *cölibátustörvény* feloldásáról már a vitát is elutasítja Róma. Németországban ennek ellenére püspökök között is jelentkeznek hangok, például Spital trieri püspöké, akik felhívják a figyelmet a papi utánpótlás és a plébános nélküli közösségek katasztrofális helyzetére. A német püspöki konferencia is épp most foglalt állást egy 35 oldalas körlevelében a lelkipásztorok túlterheltségével kapcsolatban, anélkül persze, hogy az alapbajt, a kényszercölibátust a gyökerénél megragadta volna és követelte volna Rómától a középkori törvény megszüntetését.
— *A nők diakonátusáról* folytatott vitát is megtagadják, nem is szólva a nők *papi ordinációjára* irányuló követelésekről.

Így rombolják le egyre inkább a teológia és az egyház hitelreméltóságát. Ebben a helyzetben csak azt lehet tenni, hogy nyíltan kimondjuk: századunk végén az elnyomás, a besúgás és megfélemlítés klímája vonult be a katolikus egyházba, ami az antimodernista X. Piusz pápa alatti rossz időkre emlékeztet a század elején, a nyílt elnyomatás korára, amelynek végét csak a pápa halála hozta meg.

Ezzel szemben pillanatnyilag számunkra csak az marad, hogy mint keresztények az evangélium által legitimált módon tiltakozzunk egy másik kereszténység nevében, egy másik viselkedési stílus nevében az egyházon belül. Olyan tiltakozásról van szó, amelyikkel nemcsak az egyház, hanem mindazon kultuszok irányító szervei is azonosulni tudnak, amelyeknek szeme láttára zajlik minden alaptörvény és birodalmi konkordátum ellenére a katolikus teológiai fakultások akadémiai tanszabadságának egyre szélesebb körű aláásása. Felhívom a közvélemény figyelmét a következőkre: A konkordátum szerint a katolikus teológiai tanszékek betöltésében egyedül a helyi püspök illetékes a „nihil obstat” megadására. Róma azonban — gyakran a helyi püspökök mérgére — azzal a rendelkezéssel kerüli meg a konkordátumot, hogy minden megyéspüspöknek a maga részéről először a római inkvizíciós hatóságtól kell megszereznie a „nihil obstat”-ot, ami kigúnyolása a konkordátum szellemének és betűjének, amit azonban sajnálatos módon a kultuszirányítás szervei elfogadnak. Nem lehet elvárni az állami hatóságoktól is, hogy gondoskodjanak a tudományos becsületesség iránt elkötelezett teológia jövőjéről, amelynek végül is a hitoktatók és plébánosok utánpótlását a jelen társadalom és nem a vatikáni gettó számára kell kiképeznie?

Aki tiltakozik, még reménykedik. Csak a cinikusok lépnek le, csak ők dobják az „ócskaságot” a többiek lába elé. Nem, aki tiltakozik, még reménykedik. És ezért ez az este a szabadság és remény jegyében áll. Reményünk arra irányul, hogy amint azt Eugen Drewermann újra és újra nyomatékosan és meggyőzően bemutatja, a keresztény ügy végül is érvényre jut, és Jézus Krisztus Lelkének ereje nagyobb minden hivatali–egyházi megőrző felfogásnál és fegyelmezési mániánál. Eugen Drewermann is a kereszténybb arcú egyházért küzd és benne nemcsak az egyház kritikusát tüntetjük ki, hanem a nagy reménykedőt is, aki reménykedik a másik egyházban, a másik, hitelreméltó kereszténységben.

Fordította: (—elká—)

Forrás: Publik-Forum Dossier 1992.12.18.

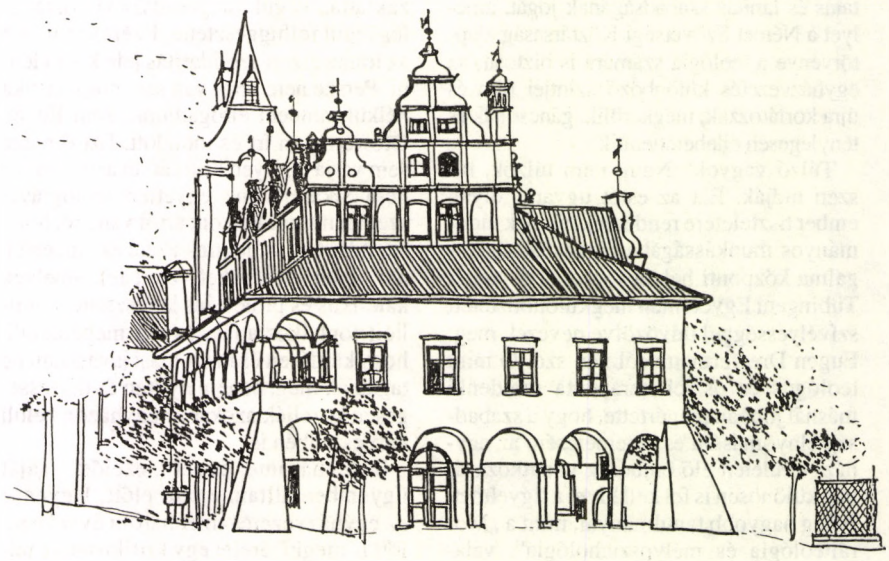

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Az ünnep

Egy decemberi délutánon, körülbelül nyolc éves koromban, leckeírás közben kipillantottam az ablakon. A következő másodpercben már fel is ugrottam asztalkám mellől, futottam a konyhába és boldogan kiáltottam: „Édesanyám! Esik a hó!” Pici korom óta úgy szoktuk megünnepelni az első havazást, hogy sétáltunk egyet a hóesésben Törpeháza főutcáján. Sietett hát édesanyám a nagykendőjéért, én meg magamra rántottam a ködmönkémet és fejembe nyomtam a kucsmám. Ez a heveskedésem azonban csak addig tartott, amíg ki nem léptünk a házból. A hóesésben már ünnepélyesen lépkedtem édesanyám mellett, alig szóltam egy-két szót, csak időnként egymásra mosolyogtunk. Édesanyám nemsokára visszament a munkájába, és egymagam sétálgattam tovább.

Volt nekem akkoriban egy ellenlábasom a törpeházi kisfiúk között, a velem egyidős Kutykuruty. Cimborák voltunk ugyan, de olyan cimborák, akik folyton marakodnak. No, amint lépegetek a főutcán és éppen Kutykurutyék kapuja elé érek, nyílik a kapu, és kilép rajta Kutykuruty. Látszott rajta, hogy ő is az első havazást akarja megünnepelni egy kis sétával. Rendszerint így szoktuk megszólítani egymást: „No, te csibész, már megint kódorogsz?” Kezet pedig még sose fogtunk. Most azonban, az első havazás ünnepi hangulatában önkéntelenül így köszöntünk: „Szervusz Kutykuruty!”, „Szervusz Moha!” — és barátságosan megráztuk egymás kezét. Aztán békességben megindultunk egymás mellett, néztük a hulló pelyheket és mosolyogtunk. Egyszerre csak megállt előttünk az öreg Földigszakáll bácsi. Földigszakáll bácsi nem Törpeházán lakott a hegyoldalban, hanem majdnem a hegytetőn, és arról volt nevezetes, hogy csillagászattal foglalkozik. Sűrűn lejárt azonban Törpeházára asszony lányaihoz, unokáihoz, és járatos volt a falu ügyeiben is. Még azt is tudta, hogy Kutykuruty meg én mindig veszekszünk. Most tehát csodálkozva bámult ránk és örvendezve mosolygott. Megértettem kérdő tekintetét és feleltem is rá szóval: „Ma havazik először!” Földigszakáll bácsi bólogatott, megsimogatta a kucsmánk mögött a tarkónkat és utunkra engedett. Úgy láttam, hogy el is gondolkodott valamin, de hogy min gondolkodott el, azt csak a következő év őszén tudtam meg.

Másnap reggelre vastag hótakaró borította hegyeinket, és délben, mikor kijöttünk az iskolából, már se bennem, se Kutykurutyban nyoma se volt az előző napi ünnepélyességnek. Hógolyóink nagyokat puffantak egymás hátán, sőt fején, és mire felértünk Törpeházára, már nemcsak veszekedtünk, hanem búcsúzásul meg is hempergettük egymást a hóban. Nem is szűnt meg előbb marakodásunk, csak márciusban, a legelső igazi tavaszi napon. Legelső igazi tavaszi napnak az én szememben évről-évre az a nap számított, amelyen megengedte édesanyám, hogy ismét nyitott ablak mellett tanuljak. Úgy látszik Kutykuruty is ezt a napot érezte a legelső igazi tavaszi napnak, mert egyszerre csak megjelent az ablakom előtt és barátságosan beszólt: „Jössz sétálni, Moha?”

Akkoriban még gyakran megtörtént, hogy hagytam tanulnivalót az esti órákra is, ezen a napon azonban ünnepi nyugalomban, lelkiismeret-furdalás nélkül kívántam sétálni. Kiáltottam hát Kutykurutynak: „Nemsokára átmegyek érted! Ha majd elkészültem az összes leckékkel!” Kutykuruty hazaszaladt, nyilván szintén tanulni, az ajtóm pedig ugyanakkor kinyílt, és belépett hozzám Földigszakáll bácsi. Édesapámnál járt valamilyen ügyben, hallotta mit kiáltottam, megdicsért és megkérdezte tőlem, hogy mindennap megtanulom-e a leckéimet játék előtt. „Hát, öö, nem éppen mindennap. De ez a mai nap..., ez olyan..., olyan, mint az első havazás!” Földigszakáll bácsi ugyanúgy elgondolkodott, mint a télen: „Látom, szereted az ünnepi hangulatokat. Lehetséges hát, hogy egyszer majd elárulok neked egy nagy titkot.”

Vagy három hónappal ezután, június elején, néhány cimborám meg én megbeszéltünk egy csibészséget. Elhatároztuk, hogy lemegyünk a községi útra cseresznyét csenni. Úgy terveztük, hogy a bokrok között lopódzunk le a rétig, aztán egyikünk jelt ad, mindnyájan átfutunk a réten az útra, villámgyorsan fel a fákra, megtöltjük süvegünket és már száguldunk is vissza a bokrok közé. Így is történt. A változás mindössze annyi volt, hogy a banda egyik tagja, igen különös okból, nem bírt átfutni a réten a cseresznyefákhoz. A bandának ez a tagja én voltam, az akadályozó pedig a réten virító rengeteg hófehér százszorszép. Láttam én már sok százszorszépet azelőtt is együtt, de ilyen óriási tömegben még soha. Szinte hófehér volt tőlük a rét, olyan volt, mintha hó esett volna rá a ragyogó, nyári égből. A jel elhangzott, társaim már futottak,

már én is emeltem a lábam, de akkor megpillantottam a hófehér virágmezőt, az ünnepi pompájú százszorszép tengert, és csöndesen visszatettem a lábam a másik mellé. A százszorszépek tehát megakadályozták, hogy csenjek a jelenlétükben. Az esőcseppek azonban még ennél is különösebb dolgot cselekedtek velem. Egy délután zápor zúdult Törpeházára és a közeli hegyekre. Még világos volt, amikor elállt, és én

máris szaladtam az erdőbe. Ma is nagyon szeretem az erdő illatát eső után. Azon a napon azonban nemcsak jó illatban volt részem, hanem egy csodálatos látványban is. Amikor elúszott az utolsó felhő is a lenyugodni készülő Nap előtt, az arany színű sugarak hirtelen megcsillantak a körülöttem álló fenyőkön. Akkor még sűrűn egymás mellett kuksoltak az esőcseppek a viaszos tűleveleken, és az a milliárd esőcsepp az egyik pillanatról a másikra felragyogott. Úgy tündököltek körülöttem a fenyőfák, mintha milliárd arany fényű szentjánosbogárka ülne rajtuk. Csak néhány pillanatig tartott a tünemény, de ez a néhány pillanat elég volt hozzá, hogy engem az egész estére ünnepélyesen csöndessé, halkszavúvá tegyen. Lefekvés előtt, amikor a csizmácskámat tisztítottam, Gyopár, a bátyám, odaszólt nekem: „Légy szíves, Moha, tisztítsd ki egyúttal az enyémet is!" Más napokon vállat vontam volna: „Tisztítsd ki magad!" — most azonban semmi sérelmet se éreztem Gyopár kívánságában. Tisztítottam a csizmáját készségesen, sőt különös gonddal, mégpedig olyan ragyogóra, hogy..., hogy egyszerre csak elcsodálkoztam valamin. Petróleumlámpánk aranyos fénye itt is, ott is, amott is meg-megcsillant Gyopár fényes csizmáján. Ez a csillogás a délutáni, erdei csillogásra emlékeztetett engem, és álmélkodva sejteni kezdtem, hogy valami összefüggés van a két csillogás között. Azért tisztítottam ki most ilyen készségesen a bátyám csizmáját, mert ünnepben volt részem az eső- és napfény díszítette fenyőfák között.

Október közepén, egy vasárnap reggel olyan sűrű köd borította Törpeházát, hogy ha kinyújtottam a karom, az ujjaim hegyét már csak homályosan láttam. Szaladgálásra, labdázásra gondolni se lehetett. Visszamentem szobánkba, a kályhában már barátságosan lobogott a tűz, elnéztem egy ideig az ablak előtt gomolygó tejfehér ködöt, és hasonlatosnak éreztem házunkat valamely jól berendezett léghajóhoz, amely a felhők között száll velünk mélységes csöndben és ünnepi magasságban. Hangulatomhoz illő foglalatosságot kerestem. Leültem az asztalkám mellé, és rendezni kezdtem a holmim. Egyszerre csak rámnyitott Földigszakáll bácsi. Megdicsért, amiért rendet teremtek, én pedig elmondtam neki, hogy akárcsak most a köd, nagyon tetszett nekem a nyáron a százszorszép rét meg a tündöklő fenyőerdő. Megkérdezte, hogy cselekedtem-e akkor is valami jót. Azt válaszoltam, hogy jót sajnos nem, de legalább rosszat se. Nem csentem cseresznyét és nem utasítottam el Gyopár kérését. Földigszakáll bácsi mosolygott rajtam, elégedetten megsimogatta fejem és így szólt: „Lehetséges, hogy nemsokára elárulom neked a nagy titkot." Néhány nap múlva el is árulta, jobban mondva hozzásegített, hogy magamtól is kitaláljam.

A ködös vasárnap után egyforma őszi napok következtek, nem láttam bennük semmi különösebb szépséget, semmi érdekeset. Egy ilyen napnak a délutánján naspolyát csenni indultam néhány cimborámmal. Abban a pillanatban azonban, amikor felkapaszkodtunk a kerítésre, ránk kiáltott valaki az utcáról. Társaim elszaladtak, én azonban ott maradtam és lesütött fővel megvártam a kiáltozót, Földigszakáll bácsit. Egy ideig szomorúan nézett rám, aztán azt kérdezte: „Hogy tehettél ilyet, Moha fiam? Te, aki már ott tartasz, hogy jóságosan kitisztítod a bátyád csizmáját. Te, aki még a fiókodban sem tűröd a rendetlenséget, Hogy' tűrheted hát tetteidben?" Mentegetőztem: „Az más, Földigszakáll bácsi. Akkor olyan hangulatban voltam. Aranyosan csillogtak a fenyők..., és olyan ünnepélyes volt az a sűrű köd... Most azonban... semmi olyasmi sincs..., nincs semmi ünnepi." Földigszakáll bácsi csodálkozva bámult rám: „Nincs? Azt mondod, hogy nincs? Hát tudod mit? Aludjál ma éjjel nálam." Ennek a meghívásnak persze nagyon örültem, noha nem tudtam, mi a célja vele Földigszakáll bácsinak. Igen jól éreztem magam nála. A csillagokat ugyan nem nézegettem messzelátóján, mert korán nyugovóra tértünk. Éppen azért még sötét is volt, amikor pihenten felébredtem és hallottam, hogy Földigszakáll bácsi már öltözködik is. Odaszólt nekem: „Öltözzél fel te is, Moha fiam, mutatok neked valamit." Elvezetett a ház tornácára, a völgy fölé: „Üljünk le itt és várjunk."

Egy óra múlva már tudtam, miért hívott magához éjszakára. Azért, hogy végignézzem onnan a hegytetőről a napkeltét. A napkeltét, a hajnali derengés első pillanatától az aranykorong pompázatos fölemelkedéséig a hegyek fölé. Amikor véget ért a csodálatos látvány, Földigszakáll bácsi kezemre tette kezét és így szólt: „Azt mondottad tegnap, hogy nincs mostanában semmi ünnepi esemény. Ne felejtsd el többé, hogy a Nap mindennap így kel fel, és ha felhők takarják, akkor is így kel fel a felhők mögött." Halkan rebegtem: „Hiszen akkor... mindenik napon ... ünnep lehet." Földigszakáll bácsi elmosolyodott: „Te mondottad ki. Ez az a nagy titok, amelyet közölni akartam veled. Most pedig gyerünk reggelizni."

A következő hetekben szájról szájra járt a hír Törpeházán, hogy Moha megváltozott. Nem veszekszik Kutykuruttyal, nem játszik, amíg meg nem tanulta összes leckéit, nem vesz részt semmiféle csínyben, holmiját állandóan rendben tartja és mindenkivel igen barátságos, Moha jó.

Én azonban úgy gondoltam, hogy téved a falu. Dehogyis vagyok én jó. Szeretem az ünnepet, ennyi az egész. Ráeszméltem, hogy ünnep és jócselekedet összefügg egymással, és életem mindenik napját ünneppé teszem.

Nyírő Ráchel orvos, öt gyermek édesanyja. Versei, amelyek lapunkban jelennek meg először, rövidségük ellenére is a szív mélységeit feltáró elemzések és vallomások; vissza-visszatérő témájuk a lélektől lélekig érő emberi kapcsolatok vágya, lehetőségei, kudarcai és reménye. Kifejezetten egyesszám első személyű költészet ez, az érzékeny olvasónak mégsem esik nehezére, hogy azonosuljon vele, mert a benne megfogalmazódó gondolatok–érzelmek olyan rétegeket érintenek, ahol már mindannyian többé-kevésbé egyek vagyunk.

Nyírő Ráchel versei

Csak

Csak ölelni tudok,
szóval, tettel, tekintettel.
Kibontakozni a szorításból
s megöntözni könnyeimmel.
Elengedni, ha elvágyol,
s eljegyződni rejtelemmel.

*

Nárcizmus

Hiába akarlak megszólítani,
hiába formálódik a „Te” ajkamon,
minden megformált „Te” „én”-nek hangzik,
minden „Te” mögött én magam vagyok.

*

Magamról

Áttetsző üveggolyóként,
puha fűszálak között
próbálom fülelni földi sorsom —
a rám vetődő fényben csillogok.
Ha kezeidbe emelsz,
nyugtalanul ide-oda mozgok
az ujjaidtól takart biztonságban,
de fénytelenül kívánom a földközelt.
Ha helyemre visszateszel,
barna rögök rejtekében
sugarakat lopva szemedből világolok,
s hálából melegemmel simítom arcodat.

*

Párhuzamok

Te tudod — én érzem,
Te látod — én élem,
Te engeded — én vágyom,
Te hagyod — én bánom.

*

Ébredés

Ma azzal ébredtem, hogy félek!
Ma a halál bármelyik neme
könnyebbnek tűnik, mint az élet.

Nehéz

Tudod, mi a nehéz?
A lehetőségek visszaparancsolása,
a pillangó „visszabábozódása”,
s élni úgy tovább,
mintha nem sejtenéd:
pillangó is lehettél volna.

*

Halhatatlanság

Tenyerembe zárom a világ egy darabját,
szívembe töredék lehelletét,
szemembe tűnő árnyalatát,
s magammal viszem a múlhatatlanság birodalmába.
Az elrejtett, mulandóságra ítélt darabok közt
ott vagy te is,
s velem együtt várod a halhatatlanságot.

*

Barátság, szerelem

Barátságaim éles szakítással értek véget,
szerelmeimben hűséges vagyok.
Tovább él bennem, aminek halnia kéne,
s ami élhetne — halott.

*

Árulás

Ajkaimat csillogó dér tapasztja,
szívemet dermeszti hideg,
és mégis kimondom,
amit értelmetlen, amit nem lehet.
Ha szavakkal lehetetlen,
szemem fénye szórja szét.
S ha ködfátyol borítja tekintetem,
testem árul el, fedi fel rejtekét.

*

Kapcsolat

Lépéseink egymás mellett érintik a földet,
párhuzamos monológok beszélgetéseink,
egymásnál keresünk menedéket —
mégsem érnek össze szenvedéseink.

Bruce Kent

Franz Jägerstätter

1943 februárjának vége felé az egyik korareggel Franz Jägerstätter, a 36 éves gazdálkodó és hithű katolikus feleségével és három lányával a felső-ausztriai St. Radegund faluból elindult a német hadsereg katonai ezredtörzséhez.

„Isten veled!” — kiáltotta az egyik szomszédja. Gyorsan jött a meglepő felelet: „Többé nem látsz engem!”

Többé nem látsz engem! — régebben ezek prófétai szavak voltak. De szinte gondviselésszerű, hogy a II. világháború minden mészárlásában egy jelentéktelennek tűnő földműves (aki egyedül halt meg) nem merült feledésbe. Sőt, egyre inkább ismertté vált, mint olyan katolikus keresztény, aki kész volt követni a lelkiismerete szavát és nemet mondani egy igazságnélküli állam parancsaira, bármibe kerül.

Annak az embernek egyszerű, bátor története az övé, aki visszautasította a szabványtársadalomhoz csatlakozást, mert azt gondolta, hogy amit kérnek tőle, ellenkezik az Isten akaratával.

Napjaink boldogtalanok a fogyasztás növekedése, a költséges katonáskodás, a tárgyalások nélküli bebörtönzések, az erőszak és a kínzás, a fellendülő fegyverkereskedelem, a nukleáris proliferáció és a tömeggyilkos fegyverek használatára való hajlandóság miatt.

Pontosan ezért érdemes elgondolkodni Franz Jägerstätter magatartásán. Egy ismeretlen ember, aki a „számos jóakaratú tanács” ellenére kitartott, visszautasította a hitleri Németország háborújában való részvételt, amelyről tudta, hogy igazságtalan. Visszautasította, jóllehet tudta: ez az életébe kerül.

Legyen mindannyiunk számára példa az ő nyugodt döntése!

Ha ez egy szent hagyományos összegzése lenne, akkor a fiatal Franz élete hagyna kívánnivalókat maga után. Bár népszerű és közkedvelt volt, mégis nagyon gyakran kellemetlen jelenség a faluban. Tagja volt a helyi fiatalok bandájának, és köztudottan erőszakos csatákat vívtak más falvak fiataljaival. Egyszerűen egyike volt azoknak a fiúknak, akik gyakran időztek a falu kocsmájában vagy a lányok után futkároztak. Mint generációjából mások is, betartotta a vallási formulákat, de a későbbi életében úgy jellemzi életének ezt az időszakát, mint „félig érett kereszténységet”. Harmincas éveinek az elején majdnem két évre el kellett hagynia a falut, ekkor egy vasércbányában dolgozott. Ez nemcsak a pénzkeresés miatt volt, bár ő fordult meg a faluban először motorkerékpáron, amit ott addig nem láttak.

Gazdálkodó és családos ember

A legtöbb térképen meg sem találod a felső-ausztriai St. Radegundot. Ez csak egy kis tanyaszerű, néhány gazdálkodó házaiból álló település, 40 km-re Észak-Keletre Salzburgtól. Itt van egy fehérre meszelt parókia, amelyikben már nem lakik pap. A templom régi és parányi. A tetején hagyma alakú torony van, amelyik úgy látszik, mintha mindjárt elfújná a szél.

Ez volt az a falu, amelyikben Jägerstätter megszületett 1907. május 20-án, egy ember törvénytelen fiaként, aki 1915-ben, az I. világháborúban halt meg. 1917-ben Franz anyja férjhez ment egy helyi gazdálkodóhoz, és felvette a Jägerstätter nevet fia számára is. 1913 és 1921 között Franz a falusi iskolába járt, majd 14 éves kora után a farmon dolgozott.

1936-ban megházasodott, és idővel 3 lány apja lett. A mézeshetekben feleségével elment Rómába, és bár a vélemények különfélék voltak megváltozását illetően, de ahhoz nem fér kétség, hogy házasságkötése után vallásos magatartása jelentősen megváltozott. Ez részben felesége szeretetének, részben egy független gondolkodású pappal való kapcsolatának köszönhető (akinek a sekrestyésévé vált), harmadrészt pedig az unokatestvérével folytatott beszélgetéseknek, aki csatlakozott egy fundamentalista szektához. Ekkor kezdte el igen komolyan venni a hitét. Egyre inkább meggyőződött arról, hogy lehetetlen egyszerre Krisztushoz is és a Hitleri hatalom agressziójához és nacionalizmusához is hűségesnek lenni. Ő volt az egyetlen a faluban, aki 1938-ban a hitleri „Ausztria-bekebelezés” ellen szavazott. Nézőpontja ismertté, de népszerűtlenné vált. Mint gazdálkodónak két alkalommal elhalasztották kötelező katonai szolgálatát, de végül is 1943. február 25-én be kellett vonulnia az újoncközpontba. Néhány nappal később válaszolt a behívásra, de csak egy feltétel nélküli nemet jegyezhettek be.

A börtön

1943 márciusától egészen a haláláig (augusztus 9) Franz börtönben volt, az utolsó hónapokban Berlinben tartották fogva. Van magatartásáról néhány feljegyzés a börtöntársaitól, a börtön káplánjától, sőt még a hivatalos védőügyvédtől is, de a legmegindítóbb feljegyzések saját tollából valók, nemcsak a feleségének írt ugyanis, hanem hátrahagyta gondolkodásának világos, tiszta bizonyítékát, vallomását. Egyedül volt. Nagyon sok pap, akivel előzőleg kapcsolatban volt, sürgette őt, hogy legalább a családja kedvéért tegye le a katonai esküt, ahogyan a püspöke is már megtette, akit ő is meglátogatott, mielőtt a behívóparancsot megkapta.

A börtönben elszigetelődött, és nagy nyomással próbálták rávenni, hogy változtassa meg döntését. Egy pillanatig sem volt közönyös a feleségének és a gyermekeinek valós igénye iránt. 1943 áprilisában ezeket a nagyon szeretetteljes szavakat írta feleségének: „Drága, egyetlen feleségem, ma éppen 7 éve, hogy kimondtuk a szeretet és hűség esküjét. Hiszem, hogy az Isten továbbra is adja a kegyelmét, hogy megtarthassuk eskünket életünk végéig. Amikor visszaidézem boldog perceinket és azt a sok kegyelmet, amit kaptam ez alatt a hét év alatt, úgy tűnik, ez néha a csodával határos.”

Nem kezelték durván a börtönben, ahol idejének nagy részét imádságban és börtöntársai iránti apró figyelmességekben töltötte. Egyszer megkérte a feleségét, küldjön havasi gyopárt egy elítélt francia részére, hogy ezeket a kicsi virágokat az utolsó levelében elküldhesse a barátnőjének Franciaországba.

A katonai bíróság próbálta rávenni arra, hogy változtassa meg a nézetét, sőt, megígérték, hogy nem kell harctéri szolgálatot teljesítenie, ha leteszi a katonai esküt, de ő semmilyen módon sem akart egy igazságtalan háborút szolgálni. Utolsó napjaiban a börtön káplánjának kérésére leírta nézeteinek végleges deklarációját.

Végleges deklaráció

„Ezt a néhány szót úgy írom, ahogy a fejemből és a szívemből jön. És ha úgy írom is, hogy a kezem bilincsben van, úgy gondolom, sokkal jobb, mintha az akaratom lenne bilincsben. Ez az oka annak, hogy meg vagyok győződve: az a legjobb, ha az igazságot mondom, akkor is, ha ez az életembe kerül. Isten és az egyház parancsai között írásban sehol nem fogod megtalálni, hogy valaki bűn terhe alatti engedelmeskedésre volna kényszerítve, és arra, hogy tegyen le egy esküt, amit esetleg egy világi szabály kényszerítene rá."

Kivégzés

1943. augusztus 9-én délután 4 órakor az életével fizetett azért, mert visszautasított egy igazságtalan, agresszív háborúban való részvételt, ahogy ő ezt következetesen gondolta. A berlini börtönkáplán valamit még hozzá tud tenni ehhez a témához. Fr. Kunza ezt nyilatkozta: „Egy pillanatra sem jutott soha eszembe, hogy Jägerstätter 'fanatikus' vagy esetleg mentálisan zavarodott. Ennek halvány gyanúját sem keltette senkiben. Sokkal inkább csodálták a bátorsága, egyszerűsége, mélysége és őszinte áhítata miatt." A kivégzés éjszakáján Fr. Jochmann ezt mondta néhány ausztriai apácának: „Csak gratulálni tudok nektek ehhez a ti vidéki emberetekhez, aki úgy élt, mint egy szent, és most úgy halt meg, mint egy hős. Határozottan állítom, hogy ez az egyszerű ember volt az egyedüli szent, akivel eddigi életem során találkoztam."

Üzenet számunkra

Amikor Franz Jägerstätter meghalt, csak családja, néhány barátja és ismerőse tudott róla. Gordon Zahn könyvének köszönhetően azonban sokak számára vált jó példává és ösztönzővé. St. Radegundban a zarándokok imádkoznak a sírjánál; szülőföldjén szentként tisztelik; az egyház is elismerte nagyszerűségét, és a linzi püspökség bizonyítékokat gyűjt, hogy hivatalosan is szentként ismerjék el.

De Jägerstätter üzenete számunkra az, hogy a vértanúság cselekedete nem veszik el, akár emlékeznek rá a történelem során, akár nem. Valami módon mindannyian arra vagyunk hívva, hogy Isten és az igazság tanúi legyünk, ahogy ő megmutatja nekünk. A kereszténynek ma különösképpen kötelességük hallgatni lelkiismeretük szavára. Az amerikai püspökök szavaival:

„Az államhatalom és a személyes lelkiismeret kapcsolata új sürgető feladatokat hoz a béke ügyében a romboló természetű háborúval szemben." (The Challenge of Peace, 231)

Útmutató számunkra Franz Jägerstätter meggyőződése abban, hogy minden választásunkban Isten legyen az első. Az ő szeme előtt olyan világ lebegett, ahol az emberek és az állam egymással békében élnek. A békéért való küzdelem azonban nem ott kezdődik, amikor egy háború kirobban. VI. Pál pápa mondta, hogy a béke annak a mindennapi aggódó figyelemnek a gyümölcse, amivel mindenki Isten szándékainak igazságában él. A béke nemcsak szép szó, hanem elkötelezettség is az emberi jogokért folytatott harcra, mindenütt az Isten családjában.

Talán büszkék lehetünk a saját hazánkra, de a legfőbb hűségünk nem a nemzeti státusnak szól, hanem valami sokkal többnek, Krisztus teste teljes egységének. Ez volt Franz Jägerstätter elképzelése, amiért nagy árat fizetett.

Fordította: Zsoldos Erzsébet

Egy lelkiismeretes tiltakozó — 1943-ból

(Útibeszámoló)

1943. augusztus 9-én végezték ki Franz Jägerstättert Brandenburgban. Egy ember, aki még ma is élhetne. Hiszen felesége, Franciska is él még. 1993. augusztusában az idős asszonnyal kb. 800 ember emlékezett az 50 évvel ezelőtti eseményekre egy kis faluban, 40 km-re Északra Salzburgtól.

Az első napon szentmise és közös ebéd a vértanú házánál. Este színdarab az iskola tornatermében. Másnap előadás és liturgikuszenés visszaemlékezés. Utána 10 km-es zarándokút, végül szentmise a falu, St. Radegund templomában.

S ami a külsőségeknél sokkal izgalmasabb: megismerni az erőszakmentesség történetének egy fejezetét, még ma is élő alakjait. Felfedezni, hogy a valóság sokkal színesebb és sokkal emberibb, mint gondolnók.

Első utam a templom oldalában levő sírhoz vezetett. Ezután a templomba betérve ért az első meglepetés. Az egyik falon névsor: „1943-ban, a II. világháborúban elestek". S az utolsó név: Franz Jägerstätter. Nem értettem: itt miért nem úgy akarnak emlékezni, ahogyan én. Csak akkor kezdtem komolyan gondolkozni, amikor barátomat egy helybéli finoman figyelmeztette: itt nem mindenki örül a nagy ünneplésnek.

S ekkor kellett rádöbbennem, hogy akinek a férje, apja, testvére fegyverrel a kezében ugyanazért a békéért harcolt, mint Franz Jägerstätter, talán soha nem fogja megérteni, hogy mi volt a két áldozat gondolkodása között a különbség. S hogy ez a nem értés komolyabb, mint gondolnók, abból is látszott, hogy a falu háborús halottainak nevét tartalmazó díszes könyvet a mise alatt jelképesen az oltárra helyezték.

Ebéd után néhány szót váltottunk a vértanú özvegyével. Arca fáradtnak látszott, amikor szűkszavúan válaszolt a kérdéseinkre. Elmondta, hogy sok fájdalmat okoz családjuknak a környezet megvetése, mely csak lassan-lassan enyhül. Egy másik kérdésünkre elmondta, hogy annak idején szerette volna lebeszélni férjét döntéséről. A rövid beszélgetés alatt meggyőződtünk róla, hogy Franciska nagy szeretettel ápolja férje emlékét, s hogy fontos számára az a vigasztalás, amelyet a férje iránt megnyilvánuló tiszteletben talál.

További beszélgetéseink, ha burkoltan is, a körül az izgalmas kérdés körül forogtak, hogy ki-ki hogyan viszonyul Franz Jägerstätter életéhez, gondolkodásához. Sok környékbeli bizonyára megszokásból vett részt az eseményen. Másokban, noha szinte szentként tisztelik a vértanút, fel sem merült az erőszakmentesség kérdése.

A Pax Christi békeszervezet USÁ-ból érkezett küldöttségének vezetőjét hallgatva a magyar valóság jutott eszünkbe: amikor ez a fiatalember az Evangéliumra hivatkozva kilépett a hadseregből, a katolikus pap értetlenkedése volt a legnagyobb. Pedig ez a fiatalember sem csak a tévéből ismeri az erőszakot, ezidáig ötször követtek el ellene fegyveres rablást.

Mély benyomást tettek rám azok a beszélgetések, melyek során többen is elmondták, hogy a II. Vatikáni Zsinat idején hogyan próbálták Rómában meggyőzni a bíborosokat, hogy a zsinati dokumentumokban pozitívan foglaljanak állást például az erőszakmentesség kérdésében. Ezek közé tartozott Hildegard Goss–Mayr is, aki, miután dél-amerikai és fülöp-szigeteki, több évtizedes erőszakmentességet hirdető munkájáról mesélt, a témáról szóló könyvének egy példányát „bokorbeli barátainak" dedikálva adta nekünk. Ez az idős, nagy szeretetet sugárzó hölgy az összes résztvevők előtt is mai kérdésekről beszélt: a délszláv menekültek befogadásáról, a harmadik világról, az erőszakmentességről.

A zarándokúton, miközben egy darabig én vittem a menet elején a keresztet, arra gondoltam, hogy ez a sokféle, szedett-vedett társaság valóban csak úgy juthat tovább, ha előre, a keresztre figyel, s azt próbálja meg követni.

T.G.

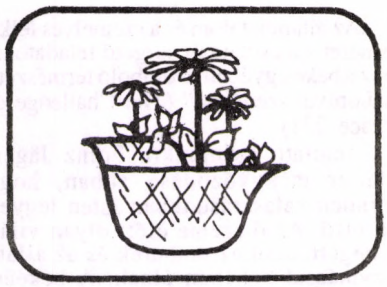

Rabok legyünk vagy szabadok?

Hadkötelezettséget Ellenzők Találkozója Budapest, 1993. május 22., Ferencvárosi Pedagógiai Központ (Ismertetését ld. augusztusi számunkban!)

Válogatás a hozzászólásokból

Darvas Iván

A falat ledöntő borsó

Kedves Hölgyeim és Uraim! Amellett, hogy elmondtam itt Konrád György barátom gondolatait, engedjék meg, hogy személyes élményeimet is megoszthassam Önökkel pár mondatban. A magam részéről 1944-ben konfrontálódtam először azzal a dilemmával, hogy mi a teendőm akkor, amikor a hatalom egy olyan fegyveres konfliktusban, egy olyan háborúban való részvételre akar rákényszeríteni, amelyhez, úgy érzem, nekem semmi közöm, sőt ráadásul a meggyőződésem szerinti rossz oldalon akarnak ölésre kényszeríteni. Meg kell mondanom őszintén, hogy nekem akkor semmiféle elméleti felkészültségem nem volt, csak ösztönösen éreztem, hogy én bizony képtelen lennék fegyvert fogni és emberre rálőni csak azért, mert oroszul beszél. Akkor mindenféle fondorlatokkal, ügyeskedéssel kivontam magam a sasbehívó alól, ami, meg kell hogy mondjam, elég kockázatos volt akkor, mert hát az utcák tele voltak ilyen plakátokkal, hogy: „Felkoncoltatik, aki ...", és aztán pontokba szedve, hogy ki az, aki felkoncoltatik, és ebből napról napra egyre több és több pont vonatkozott énrám is. Az igazság az, hogy nem kellett zsidónak lenni 1944-ben, ahhoz, hogy életveszedelemben forogjon az ember, dehát ügyeskedéssel és szerencsével, ugyan két sasbehívót is kaptam, de mindkettőt megúsztam. Ilyen értelemben tehát számomra a szovjet hadsereg bevonulása Budapestre és Magyarországra nekem, személy szerint bizony felszabadulást jelentett, és én 1945-öt azóta is igenis a felszabadulás évének érzem, függetlenül attól, hogy a felszabadulásból később mi lett. De '45-öt én igenis a felszabadulás évének éreztem. Később, az ún. demokratikus hadseregben való résztvételre ugyanilyen ódzkodással tudtam csak gondolni, és egész egyszerűen el sem mentem sorozásra se, semmiféle olyan plakátot, ami énrám vonatkozott, nem vettem figyelembe, abból indultam ki: megvárom, amíg egyszer értem jönnek. Tehát, ha szabad így fogalmaznom, a mai napig is aktív katonaszökevény vagyok tulajdonképpen, és a magam részéről arra a kis időre, ami még hátra van nekem, nem is óhajtok ezen a státuszomon változtatni, az is akarok maradni: örökös katonaszökevény. Talán vannak Önök között olyanok is, akik tudják, hogy én, a sors különös fintora folytán, a magyar országgyűlés tagja vagyok, és az ellenzék soraiban a törvénykezés felelősségteljes munkájában is részt veszek. Ilyen előzmények után gondolom logikus, hogy valaki hosszú idő után megalapozott véleménnyel viseltetik mindenféle ilyen kérdés iránt, mint pl. a reguláris hadsereg, és ennek mint országgyűlési képviselő hangot is ad. Ebben az értelemben két évvel ezelőtt volt egy hozzászólásom a Parlamentben, amely ezt a kérdést érintette. Röviden összefoglalva, mindössze arról volt szó, hogy — ez a költségvetési vita volt — milyen összeg legyen az, amit a Magyar Köztársaság a hadsereg fejlesztésére fordít. A számszerűségekre nem emlékszem, de nem is ez a lényeges. Az én felszólalásomnak akkor annyi volt az értelme, hogy összehasonlítást végeztem két magatartás között, két elmélet között. Példaként felhoztam a II. világháború egyik vesztes hatalmát, amely történelme folyamán mindig agresszív, expanzív politikát folytatott, ebből kifolyólag mindig erős hadseregre, és a katonai erényekre nevelésre fordította figyelmét; ez Japán, amelyet, ugye, a II. világháború után kemény békediktátummal arra kényszerítettek a győztes hatalmak, hogy onnantól kezdve a hadseregére mindössze az egész költségvetésnek egyetlen százalékát költheti. Ez a japánok számára valami olyan elképesztő és elképzelhetetlen büntetés volt, hogy ők, akik évszázadok óta a katonai erényeket hirdették, most kénytelen-kelletlen, fogukat összeszorítva más területekre voltak kénytelenek ezeket az összegeket költeni. És csakugyan, mivel a békediktátumot ellenőrizték, nem állt módjukban másra költeni, mint kultúrára, kutatásra, és egyéb ilyen, feleslegesnek látszó dolgokra. Az eredmény közismert. Akkora kulturális fölényre tettek szert, ami közvetve gazdasági és politikai súlynövekedésre vezetett, aminek következtében ők ma ott állnak, hogy a győztes Szovjetuniótól, ill. annak utódállamaitól egyszerűen készpénzért meg fogják vásárolni azt a vacak négy szigetet, amelyet a győztes Szovjetunió annak idején, a háború befejezése után elcsatolt tőlük. Ők most benyúlnak a zsebükbe, és készpénzzel ki fogják — valószínűleg — fizetni. A példám másik oldala éppenséggel a győztes Szovjetunió volt, aki abból indult ki a háború után, hogy a legfontosabb az erős hadsereg. Az erős hadsereg teremti meg a politikai erőt, a politikai erő teremti meg majd a gazdasági erőt, és amikor majd a gazdaság is jól áll, akkor természetesen majd a kultúrára is lehet költeni. Az eredmény szintén közismert. Egész egyszerűen nem létezik ma már. Amikor ezt a felszólalásomat tartottam, akkor még létezett Szovjetunió, és létezett a kétpólusú világ. Én akkor azt mondtam, hogy hölgyeim és uraim, nekünk itt, most el kell döntenünk, hogy melyik utat választjuk; a japán vagy a szovjet utat. Nekünk itt, most el kell döntenünk, hogy a mi gyerekeink, a mi unokáink milyen életet fognak élni. Bizonyára Önök is nagyon jól tudják, és láthatják saját szemükkel, hogy az én felszólalásomnak és az ehhez hasonló felszólalásoknak soha semmiféle gyakorlati hatása nincs. Természetesen lesöpörték az asztalról azokat a törvénymódosításokat, amelyeket ebben az értelemben nyújtottak be különböző képviselők. És magától értetődő, hogy nagy többséggel megszavazták azt a költségvetést, azzal a bizonyos többséggel, ami rendelkezésére áll a kormánykoalíciónak, ami szükséges ahhoz, hogy ez törvénnyé váljék. Úgy tűnik hát, hogy mindez falra hányt borsó? Hát ebben csúcsosodnék ki egy országgyűlési képviselő tevékenysége? És azóta ezt mondom magamban: igen, ebben csúcsosodik ki a mi tevékenységünk. Ezt kell tennünk. Hányni kell a borsót a falra. Addig kell hányni a borsót a falra, amíg összedől az a fal.

Diósi Ágnes

A hadsereg az élet „iskolája”

Drága barátaim, köszönöm a megtisztelő alkalmat, hogy a mozgalom célkitűzéseivel való messze, sőt még annál is messzebbmenő egyetértésemet és hozzá való csatlakozásomat kifejezhetem! Mélyen egyetértek a találkozó címéül választott idézettel is, mert nem kevesebbről folyik most itt a szó, mint hogy rabok legyünk vagy szabadok. A magam részéről ehhez még egy József Attila-idézetet is hozzáfűznék: „Én mondom, még nem nagy az ember, de képzeli, hát szertelen; kísérje két szülője szemmel: a szellem és a szerelem”.

Azt gondolom ugyanis, hogy az a monumentális esztelenség, ami a hadsereg: az ember kiskorúságának a produktuma. Amikor a hadseregre gondolok, mindig egy kép jelenik meg előttem Milos Forman világhírű filmjéből, a Hair-ből. Látom a bevetésre felsorakozott sereget, ahogy eltűnnek benne az emberi arcok, s a fiatal életekből összegyúrt masszát tölcsérként nyeli el a háborús gépezet, hogy elküldje a pusztításba, a pusztulásba. Mint tudjuk, a film szolgálatmegtagadókról szól, olyan fiatalokról, akik elégetik a behívójukat, és kivonulnak a felnőttek hadsereget toborzó, háborút szervező, konszolidált társadalmából. Úgy hiszem, az emberi történelem hadseregekkel taposott széles országútjai mentén mindig ott húzódott egy keskeny ösvény: az erőszakkal, az esztelenséggel szembeszegülők, a szellem és szerelem embereinek küzdelmes, véráldozatoktól sem mentes történelme. Ha azon gondolkodom, mi élteti még mindig ezt a szörnyszülöttet, a hadsereget, sok mindenre gondolok; arra a legkevésbé, hogy netán szükség van rá. Ez lehet egyeseknek hatalom, másoknak üzlet, de akiknek a bőrére megy, azoknak teljes testi és szellemi mivoltuk teljes kiszolgáltatottságát jelenti, rajtuk kívülálló, általuk ellenőrizhetetlen, megbízhatatlan célok érdekében. Elszomorító, hogy napjainkban újra hősökké akarják avatni a Don-kanyarban elpusztult szerencsétlen magyar katonákat. Mert ezzel a bűnös felelősséget emelik piedesztálra, ami őket a pusztulásba küldte. Engem az olyan ünnepség is elszomorít, amikor a belügyminiszter kitünteti a sokgyerekes anyákat, akik már több fiút is adtak a határőrségnek, s ezek az asszonyok úgy érezhetik, hogy ők most megdicsőültek. Hogy valójában mi a hadsereg, azt legjobban azok a szülők tudják, akiknek a gyermeke ott esett gyilkosság áldozatául, és hosszú évek küzdelme árán sem lehetett felelősségre vonni a halálukért felelősöket, mert e szervezet nem köteles elszámolni a rábízott életekkel. A hadsereg megreformálhatatlan. Fejlett technika és pszichológus, lelkész sem segít rajta, mert alapjaiban ostoba és erkölcstelen. A félelem gyümölcse, hogy még mindig létezik. Diktatórikus társadalmakban (és ez idáig melyik nem volt az?) a hadsereg a civil élet iskolája is egyben. Itt képezik ki az állampolgárokat arra, hogy a mindenkori felsőbb utasításoktól függ, mit csináljanak, hogyan éljenek, miről mit gondoljanak. Itt tanulják meg, hogy a feljebbvalótól kapott rúgásokat az alattvalókon torolják meg. Itt szokják meg a sunyiságot, az értelmetlenség diadalát, a szellem szabadságának sáros lábbal sárba tiporhatóságát. Itt győződnek meg arról, hogy a sorba szépen beállva, bármilyen gaztett büntetlenül elkövethető, míg a sorból kilógókat változatos módokon felkoncolják. S ha mindezt elfogadják mint megfellebbezhetetlen tényt, és hozzá még az aktuális maszlagokat is beveszik, cserébe megszabadulnak a gondolkodás és a felelősség terhétől. A hadsereg megfosztja az embert mindazon értékektől, amelyek a valódi kérdések valódi megoldásához vezethetnének. Azt, hogy szélesedik-e az ösvény, amit a kiskorú emberiség szülői taposnak a történelem kezdete óta, nem tudom. Csak abban vagyok biztos, hogy a mi dolgunk sem lehet más, mint ennek az ösvénynek a taposása. Hinnünk kell abban, hogy egyszer a szelídek fogják birtokolni a földet, akik természetesen nem azonosak az önmagukat megtagadókkal, az erőszaknak engedőkkel, törvénytelen törvényeknek is vakon engedelmeskedőkkel. Köszönöm.

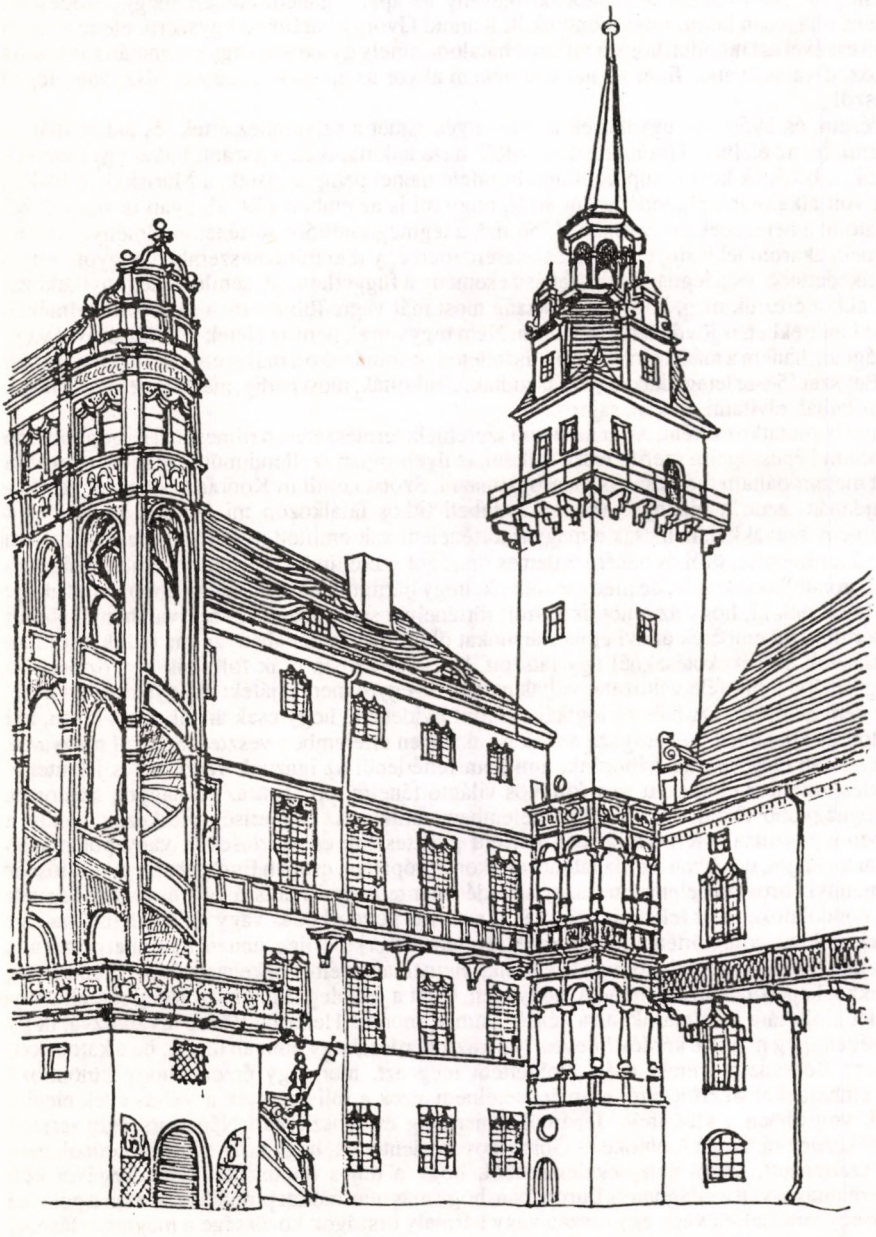

Kósa Ferenc

A háborús logikától az élet logikájáig

Mivel egy ilyen hozzászóláson illik valamelyest bemutatkozni, nagyon röviden annyit szeretnék mondani, hogy Jancsó Miklós és Darvas Iván kollégáimhoz hasonlóan nekem is vannak élményeim a háborúval, az emberölés mesterségével kapcsolatosan. Én ahhoz a nemzedékhez tartozom, amely véletlenül éppen a háború legborzalmasabb évében tanulta a betűvetést, és alkalmasint egy szabolcsi tanyán éltünk, és az iskola a városban volt, és jártunk mindennap 6 kilométert be a városba, az iskolába kis hátitáskával, remegő térdekkel 1944 őszén. Tudni kell, hogy az a térség hétszer cserélt gazdát, mert a front harmonikázott, ezért amikor reggel kinéztünk az ablakon, nem tudtuk, hogy német katonákat vagy orosz katonákat látunk-e majd, és gyakorlatilag keresztülmentünk a fronton; ha mondjuk onnét indultunk, ahol német megszállás volt, az iskola környékén már orosz tankok voltak. S az országúton, ahol mentünk, összeverődtünk gyerekek, időnként tanúi lehettünk annak, hogy ezek a tankszörnyetegek megütköznek, ropognak a géppisztolyok és így tovább... Ilyenkor mi lebújtunk az árokparton az akácosba, és vártunk, hogy csönd legyen, és mehessünk tanulni azt, hogy A, B és C. És ugyanígy, hazafelé jövet az iskolaablakon kinéztünk, hogy na, kik vannak, hogy lesz, mint lesz. Egyszóval, a betűvetés megismerésével együtt magát a háborút is megismerhettük, mégpedig érintéses közvetlen közelből. És visszaemlékszem ebben a pillanatban is, de máskor is gyakran, hogy volt egy bolgár kertész, és annak volt egy nagy disznóólja egy patak partján, nem messze az országúttól, a disznóól mögött pedig egy nagy trágyadomb. Alkalmasint egy légitámadás elől oda menekültünk, és ez a trágyadomb döbbenetesen nézett ki: tele volt halott katonákkal; németekkel, oroszokkal, magyarokkal, románokkal, bolgárokkal, tudomisén... ferde szemű tatár katonákkal, akik meghaltak az országúton, és úgy gondolták, hogy itt szokás elrohadni. Bocsánatot kérek, de képzeljenek el egy 6 éves gyermeket, aki mindezt nézi, és nem érti, hogy miért ölik ezek egymást, hogy van ez az ország, és milyen ez az élet, és miért van ez így? Apám katonaszökevény volt, otthon bujkált a faluban, a felkoncolás veszélyével. A diófa alatt ástunk egy nagy gödröt, és ott élt apám hónapokon át; a verem tetejére egy vasajtót tettünk, azon pedig egy kutyaól volt, és a kutyát lánccal kikötöttük, hogy ha jönnek a tábori csendőrök és keresik az apámat, akkor ne merjenek odamenni a kutyához. Mint egy vakondok, úgy élt az apám, és a család tudta, ha eláruljuk egy szóval vagy egy mozdulattal, hogy apám itthon van, akkor az apánk halálát okozzuk. Nem vallási és nem politikai okokból lett katonaszökevény az apám, hanem emberi meggyőződésből. Egyszerű ember volt, de ugyanolyan tisztán és világosan látott, mint mondjuk itt Konrád György barátunk; egyszerű, elemi emberi jognak tételezte az élet végigélését. És a józan eszével azt mondta, hogy nem lehet hatalom, amely gyilkossá vagy potenciális áldozattá degradálhat bennünket, és hogyha csak a között választhatsz, fiam — mondta nekem akkor az apám —, hogy te ölsz, vagy téged ölnek, akkor habozás nélkül az utóbbit válaszd!

Egyszóval így indult el az én eszmélkedésem, és 1956-ban ugyanezek az élmények ismét a szívemhez értek, és akkor már az agyamhoz is. Azzal foglalkoztam, hogy hoztuk fel az élelmet Tiszántúlról, és vittük haza halottainkat, a tiszántúliakat ugyanazon a teherautón; felfelé jövet a kenyerek, a sonkák, a befőttek között kuporogtunk, hazafelé menet pedig a Pisták, a Mariskák, a Jóskák és az Erzsikék holttestei mellett kuporogva volt alkalmunk elgondolkodni arról, hogy mi is az emberi élet. Hogyan is van ez? Mi végre is vagyunk? És számomra, de mondhatom: a nemzedékem számára is '56-nak a legmegrendítőbb történelmi élménye nem az ismert politikai harcok, győzelmek, bár ezt nem akarom lekicsinyelni természetesen, mert egy diktatúrával szemben nagyon fontos volt a demokrácia kiteljesedése, de a legemelkedettebb, és a legnagyobb szabású esemény a függetlenségi, semlegességi nyilatkozat volt, mert amikor Nagy Imre azt felolvasta, akkor éreztük meg, hogy ez az ország most már végre fölismerte a saját történelmének nyílt parancsát, és elindult egy világtörténelmi mértékben is jövőre érdemes úton. Nem fegyverrel, nem az életek feláldozásával vagy kioltásával akart megmaradást ebben az országban, hanem a másik ember iránti tisztelettel. A mindenkori másik ember, más országbéli és hazabéli és így tovább. Számomra ez '56. Egyszer '56-ot letagadták, agyonhazudták, eltitkolták, most pedig, másféle demagógiával, éppen '56-nak ezt a történelmi vívmányát próbálják elvitatni. Sokan, sajnos.

Mi, filmesek, azt mondjuk, hogy snitt. Ennyit bemutatkozásként. Amit mondani szeretnék: természetesen filmesként és gondolkodó emberként, amikor már tudatosan megpróbáltam képességeim szerint részt vállalni az ilyen-olyan szellemi műhelyekben, ellenzéki műhelyekben, akkor ezeket a felismeréseket megpróbáltam tudatosan is megfogalmazni. Szóba került itt Konrád György gondolkodása e tekintetben, tanúsíthatom, hogy hajdanán, azon a bizonyos monori erdőbeli titkos találkozón mi voltunk ketten, akik kristálytisztán, világosan, egyszerű, de kőkemény szavakkal, nemcsak a magyar történelem már említett nyílt parancsaként, hanem a világtörténelem reális olvasataként is egy háborúmentes, örökös békére érdemes országot szerettünk volna létrehozni. Túlságosan kevés az idő ahhoz, hogy fölidézzük az akkori gondolkodásunkat, de nincs semmi ok, hogy bármit is visszavonjunk abból, amit akkor gondoltunk; csak megemlítem, hogy abból indultunk ki, hogy az emberiség írott történelme során tizennégyezervalahány háborút jegyeztek föl. E tizennégyezervalahány háborúban mi emberek annyi embertársunkat öltük meg, mint ahányan ma élünk a földön. A győztesek ünnepeltek, a vesztesek temetkeztek. A békekötéseknél úgy látszott, hogy kezdetben csak fölfalták a győztesek az elesetteket, később hadifogságba vitték, még később különféle változatai voltak ennek, de egyre ment a játék: aki győzött, azt hitte, hogy őneki van igaza. Holott ez egyáltalán nem evidencia. A háború logikája szerint evidencia, hogy csak annak lehet igaza, aki győz, az emberi logika ezzel merőleg fordított és ellentétes. Lehet igaza annak is, aki ilyen értelemben vesztes. Sőt, mi magyarok leginkább tapasztalhatjuk és tanúsíthatjuk ezt, van elég vesztes háborúnk, ami nem feltétlenül az igazunk vesztését is jelentette. Egyszóval így ment önfeledten ez az öldöklés, mígnem elérkezett az a különös világtörténelmi pillanat, az én nagyon sajátos és markáns értelmezésem szerint az eddigi legnagyobb fordulat a világtörténelemben, amikor az emberiség elérkezett ahhoz a lehetőséghez, hogy önmagát teljes egészében elpusztítsa. Mert addig még lehetett győztesekre és vesztesekre, vagy potenciális győztesekre és potenciális vesztesekre osztani a világot, de abban a pillanatban, amikor Európában, csupán Európában egymilliószor annyi atomfegyver lett felhalmozva, mint amennyi Hirosimát elpusztította, ez a kérdés már teljesen irreálissá vált, és tisztán lehetett sejteni, hogy ettől kezdve új kérdéseket, új gondolatokat kell feltenni, nemcsak a nemzeti gondolkodás vagy az országunkba zárt gondolkodás tekintetében, hanem egyetemes léptékben, világtörténelmi szinten is. És nemcsak erkölcsileg, hanem az emberiség reális megmaradása szempontjából is. Egyszóval, emlékszem, a monori erdőben Ute Ranke Heinemann német békeharcost, a hajdani elnök leányát idéztem, aki a fölhalmozott fegyverekkel kapcsolatban azt mondta, hogy igen, tehát a jelenleg fölhalmozott fegyverek ennyi és ennyi, azt hiszem, 15 milliárdnyi emberélet kioltására alkalmasak, az a kérdés immár, mondta Heinrich Böllre hivatkozva, hogy honnét vegyünk ennyi embert? Ez a világtörténelmileg másféle kérdésföltevés. Nem az a kérdés, hogy honnan hívjuk be a katonákat, hanem hogy honnan vegyünk annyi embert? Bocsánatot kérek, azért említettem meg ezt, mert úgy érzem, hogy különböző országokban jártam-keltem, és gondolkodó emberekkel sikerült erről eszmét cserélnem, ezek a fölismerések a '80-as évek elejére már megérlelődtek. És nagyon nagy részük volt abban a különféle, Japántól Amerikáig és Moszkvától Németországig terjedő értelmiségi köröknek, hogy Izlandon, ha emlékeznek rá, az USA elnöke és Gorbacsov kijelentették, hogy a III. világháborúnak nem lehet győztese. Ez abból a fölismerésből származott, abból a léptékelemzésből, hogy a teljes önpusztítás lehetőségével kell szembenéznie az emberiségnek. Ettől kezdve realitássá vált a világban és Európában, hogy más utat-módot próbáljon keresni a politika vagy a kormányzat vagy a honvédelem vagy egy társadalom vagy egy ország vagy bármely országok közössége a megmaradáshoz, mint a háborús utat. Tehát, hogy a történelemből öröklött háborús logikát, hogy ölsz, vagy téged ölnek, egy emberi logika váltsa föl

a történelem menetében, és ez necsak szűk baráti körben, a Bibliára és az emberi erkölcsökre hivatkozva történjék meg, hanem váljék valamiképpen társadalmilag is cselekvő erővé. Darvas Iván azt mondta, hogy igen, a borsót addig kell a falra hányni...; igen, én is emlékszem az Iván hozzászólására. A sors különös fintora folytán többek között én is azért kerültem a parlamentbe, hogy hátha ezzel a szelíd, de mondjuk „csupa szelídség, de semmi irgalom” gondolkodásmóddal valahogyan befolyásolni tudom a magyar átalakulás békés jellegét — és főként az emberi jellegét. Hasonló élményeim vannak, mint Darvas Ivánnak; a fal még szilárdan áll, hogy ha ehhez hasonló gondolatokat pendít meg ott akármelyikünk, akkor egy darabig hallgatják, és utána dübörögni kezd a parlament, hogy mit akar ez? Hát nem is politikai nyelven beszél! Hát azt mondja, hogy az emberi élet fontosabb, mint a hatalom, meg ilyeneket. A folyosón más a helyzet. A folyosón lehetséges, hogy ez a gondolkodás már több embert vonz, mint a legnagyobb párt tagsága. Ezt becsülettel tanúsíthatom. Ezalatt a három év alatt sok tucat képviselőtársammal beszéltünk ezekről a kérdésekről, és azt láttam, hogy a folyosón csillogó szemmel és jó lélekkel egyetértenek, és utána bemennek, és nyomkodják természetesen a hadikiadásokat, a költségvetést stb., mert már értik, de még nem cselekszik. Itt tartunk. Ezt az átfordulást kellene megsegítenünk mindannyiunknak, akik ebben hiszünk, hogy valamilyen társadalmi mozgás Magyarországot kiemelje ebből a környékünkön lévő, iszonyatos, vérrel, tűzzel-vassal fenyegető őrületből, ebből a háborús logikából, és átemelje az élet logikájába. Ez lenne tulajdonképpen a rendszerváltás.

Búcsúzóul, hirtelen eszembe villant egyetlen rövid epizód, de metafóra értékű, ezért elmondom: egy Grigorij Csuhraj nevű orosz rendező barátom mesélte, hogy részt vett a sztálingrádi csatában. Csupa rom volt már a város, amikor megrohamoztak egy ötemeletes házat, amelyet németek védtek; az oroszok körbevették, megrohamozták és benyomultak a földszintre. A németek fölnyomultak az első emeletre, az oroszok a földszinten voltak. Utána jött egy német támadás, megrohamozták, elfoglalták a földszintet, és egygyel följebb ment mindenki. Utána megint oroszok jöttek, majd megint németek, és előállt egy szendvics: egy romos épületben németek, oroszok, németek, oroszok, németek, és kinn oroszok. Na most, az emeletek között közlekedni nem lehetett, így álltak géppisztollyal, és védték a saját emeletüket minden irányból. De se ennivaló, se víz, se semmi nem volt. És azt mondta Grigorij Csuhraj, hogy Feri, figyelj, egyszer az ötödik emeleten a német katonák levették a derékszíjaikat, összefűzték, és egy kulacsot, mint egy kötélen leengedtek az öt emelet mélységbe. És így ereszkedett a kulacs. Hogy mit akarnak ezek? Hát vizet kértek. A politikai tiszt azt mondja, hogy azonnal lőjük le a kulacsot! És a Csuhraj azt mondta, hogy nem kell lelőni, ide hallgass, mi a negyedik emeleten vagyunk, hát mi is szomjan döglünk, dehogyis lőjük le; próbáljuk meg mi is összekötni a nadrágszíjainkat, és eresszünk le kulacsot, hát ott is emberek vannak stb. stb... Annak az érzékeltetésére mondom ezt, hogy létezik a háborús logikában egy egyszerű emberi logika, ennek az egyszerű kulacsnak a leengedése, fölhúzása, annak a bevallása, hogy minden látszat ellenére mégiscsak emberek vagyunk. Köszönöm.

Deecemberi közhelyünk

„Együtt kell üvölteni a farkasokkal”

Ez egyike azoknak a közhelyeknek, amelyek a legközvetlenebbül és legtöményebben fejezik ki azt a gondolkodásmódot, amely a közhelyekben általában megnyilvánul: az ideológiagyártást, az önzést, a képmutatást.

Ideológia-gyártás. Ideológia az érvényesülni-akaráshoz, a „felszínen-maradni”-akaráshoz; majdnem mindegy, hogy anyagi, pozíció- vagy hatalomgyakorlás-szempontból, hisz e három többé-kevésbé összefonódik (talán csak a kisemberek szempontjából nem mindegy, mert ők igazából *csak* anyagi jólétet kívánnak). Az ember tudja, hogy az érvényesülés érdekében tulajdonképpen nem lenne szabad együtt üvölteni a farkasokkal, hogy voltaképpen „tiszta eszközökkel” kellene érvényesülni (ha lehetne így), de azt is tudja, hogy érvényesülni csak a farkasok engedélyével, a farkasok támogatásával és farkasok módján lehet, ezért — mivel/ha érvényesülni mindenképp akar — ezt mondja: Együtt kell üvölteni a farkasokkal (ha az ember nem akarja, hogy őt is széttépjék). Jó, rendben van, véres akcióikban nem veszek részt, de együtt kell üvölteni velük, ugyanazt a nótát kell fújni, amit ők.

Másfelől nézve ez önzés. Az együtt-üvöltés csak eszköz az önzés szolgálatában. Mert az érvényesülni-akarás, a felszínen-maradni-akarás mi más, ha nem önzés? Leszámítva természetesen azokat az eseteket, amikor a felszínen-maradás azonos az életben-maradással; de hát ezt a közhelyet nem is azok szokták használni, akik a nyomor e végső helyzetében vannak; hanem azok, akik meg akarnak tollasodni (vagy legalábbis nem akarják elveszíteni viszonylagos jólétüket). Ez a legfőbb érték számukra (a saját jólétük), s mindent (és mindenkit) ennek rendelnek alá, együtt üvöltenek akár a farkasokkal is, csak szándékuk valóra váljék.

Képmutatásuk kettős. Egyrészt önmaguk előtti, másrészt a külvilág előtti képmutatás. Bár tudják, hogy rosszat tesznek, igyekeznek jó színben feltűnni. Önmaguk előtt, amikor megmagyarázzák saját maguknak, hogy ők természetesen nem farkasok, csupán együtt üvöltenek velük, ami ugyebár csak színjáték, felöltött szerep, tehát legbelül „egészen mások” — s még azzal az elégtétellel is hízelegnek maguknak, hogy „bolondot csinálnak” a farkasokból. A külvilág előtt, amikor — épp ennek a közhelynek a segítségével — azt akarják elhitetni, hogy ők nemcsak hogy nem farkasok, de nem is akarnak azok lenni, sőt tulajdonképpen még együtt üvölteni sem akarnak, de hát, sajnos, „muszáj”, ha az ember meg akar élni. Ami persze újabb képmutatás, hiszen (gyakorlatilag) nem a megélhetésről van szó, hanem a jól-megélhetésről, sőt: a minél-jobban-megélhetésről.

—n—s

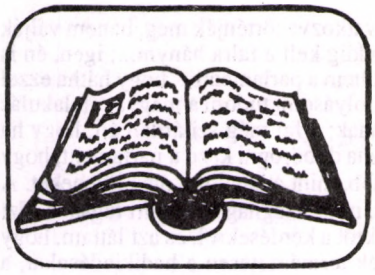

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Merza József, a januáriakat Kovács Tádé készítette.

December 5. — Advent 2. vasárnapja — Mk 1,1–8 — Módszertani tanács

Némely művészettörténész színben és megoldásban impresszionista elemeket vél felfedezni az öreg Tiziano képein. Michelangelo utolsó szobrai nem illenek be a renaissance harmonikus formavilágába. Liszt késői akkordjaiban egy új stílus vibrál. A fejlődés természetes megnyilvánulásai ezek. Elérni és beteljesíteni egy lépcsőfokot s tovább keresni az új felé. Művészetben, tudományban, társadalmi életben korszakok követik egymást, amelyek előfutárai később jól megítélhető módon jelennek meg az idő folyamán. Van olyan, akinek az a feladata, hogy összefoglaljon és rámutasson a megőrzendő, továbbviendő elemekre, van olyan is, aki szakít a hagyománnyal, az addig általánosan elfogadott stílussal és új útra lép. Bolyai megtagadta az ötödik posztulátum mindenki által hitt érvényességét, és új világot teremtett. Hírnöke s egyben megvalósítója volt egy új tudományos gondolkodásnak.

János, az alámerítő, korszakhatáron él. Előtte próféták, nagy formátumú férfiak egész sora, akik értően és bátran tolmácsolták a mózesi törvényt, magyaráztak, figyelmeztettek és sírtak, nem kímélték életüket Istenért. A szövetséghez való hűség megtartása azonban nem csupán az addigi törvény teljességben való látását alakította ki, hanem olyan kérdéseket is felvetett, amelyekre még nem volt felelet. Az igaz ember, a választott nép ismét és ismét szenvedésbe torkolló életére nem volt magyarázat. Alámerítő János sem fog magyarázatot hozni, jóllehet a prófétai sor utolsó, Jézus szerint legkiemelkedőbb alakja. Nem tud megoldást adni, mert ehhez nincs forradalmian új mondanivalója. A kemény, aszketikus élet előfeltéltele annak, hogy valaki nagy művet hozzon létre. Megalapozza azt is, hogy János ne féljen erkölcsi kritikát gyakorolni az erőssel szemben, s el tudja viselni az ezért járó börtönt és halált. De nem termi meg a hatalom lényegével való szembefordulást, amely nem javítani, hanem eltörölni akarja a katonákban, vámosokban kifejeződő erőszak-uralmi rendszert.

János nem tanító, hanem — Izajás szavával élve — angyal, azaz hírnök. Ismeri a múltat, az addig érvényes tanítást, de éppen ezért tudja, hogy van több, lesz több, és ez a több tanítás el fog hangzani. János nem ismeri az új gondolatokat, de módszertani segítséget ad hallgatóinak. Ennek lényege: merüljenek alá Istenben azáltal, hogy megváltoztatják addigi gondolkodásmódjukat. Azt a mentalitást, amely bűneik okozója volt. Már az is előrehaladás, ha az addigi törvény szellemében teszik azt, hiszen a módszer jelentősége az, hogy az ember a gondolkodás megváltoztatása, a metanoia fejében nyeri el bűnei bocsánatát. Az Istenbe való bemerülésben kell megszületnie az új gondolkodásnak. János úgy érzi, hogy neki nincs más jele e folyamatra, csak az, hogy az erre hajlandó embert víz alá meríti. A gyökeres változás csak a szent Lélekbe való bemerüléssel jöhet létre, amire Jézus fog majd rámutatni. Ő adja, elküldi és kiárasztja a Lelket a világban, hogy a jóakaratú emberek felismerhessék és követhessék az igazságot. Ha az az ismeret, amit a szent Lélekbe való bemerüléssel kapunk, párosul gondolkodásmódunk megváltozásával, cselekedeteink értékének újfajta megítélésével, elnyerjük bűneink bocsánatát. Belemerülni a szent Lélekbe, átvenni a szent Lélek ismereteit, szent lelkiismeretesnek lenni, e lelkiismeret alapján gondolkodni és megítélni cselekedeteinket: ez az igaz élet alapja. Emberek lévén, ettől még elkövethetünk hibákat, de a hibákat nem fogjuk erénynek hazudni, s ez már elég.

János módszertani tanácsa tehát ez: Légy mindig lelkiismeretes és aszerint ítéld meg cselekedeteidet! Ez a nyitottság és az igaz-ság útja.

December 12. — Advent 3. vasárnapja — Jn 1,6–8.19–20 — A próféta hitele

Tanúságot tenni a világosságról, amikor nem mi vagyunk a világosság! Szívesen mondanám, hogy embertelen feladat, ha nem állna ott a szövegben világosan, hogy egy János nevű ember kapott isteni küldetést. Hogyan bizonykodjék valaki valamiről, ha nincs meg benne az a valami? Mutasson rá elegánsan, vagy esküdözzék megállás nélkül? Ki hisz neki? Mit lehet a mérleg serpenyőjébe dobni, ha a másik oldalon hitet kérek? Elképzelhető, hogy hallgatósága ismerte születésének különös körülményeit, hatott rájuk János szerzetesi szigorúsága. Igen, a kemény, fegyelmezett, odaadott élet már ellentétel, azt méltányolni kell, különösen akkor, ha nincs benne hazugság. A hamis jellem lop, jobban mondva: lopna magának a világosságból, a tanítás hatalmából, hogy nagyobb legyen általa, hogy hatalma legyen mások felett. János önzetlensége, reális önértékelése ragadhatta meg hallgatóit. Szerénysége és becsületessége, amellyel megjelölte képessége és birtoklása határait, az a vallomás, amellyel elismerte, ő, a próféták között a legnagyobb, hogy nem messiás. Odaadottsága, amellyel mégis vállalta azt a feladatot, hogy rámutasson Isten Bárányára.

János a lelkiismereti szabadság hírhozója. Új korszakot jelentett be, amelynek jelentősége akkor még kevésbé volt látható és érthető. Azt már tudták az emberek, hogy ő csak vízbe tudja meríteni azokat, akik megváltozott tudatuk hatására felismerték addigi életük helytelen cselekedeteit. Azt már tudták, hogy az embernek istennektetsző módon kell megváltoztatnia gondolkodását. Az viszont nem látszott, hogy milyen gondolati átalakulást fog majd sugallni az embernek a szent Lélekben való alámerülés, az új, Jézus Lelke által meghatározott lelkiismeret. A Világosság, amely új fényt gyújt. Az a tény, hogy kiment egész Júdea és Jeruzsálem a folyóhoz és megvallotta bűneit, azt mutatja, hogy az emberek hajlamosak felfogásuk revideálására, akarnak lelkiismeretesen élni, még ha a János által alámerítettek tudatát nem Jézus, hanem a régi törvény határozta is meg. Az emberek hittek Jánosnak, mert lelkiismeretes próféta volt, akiben nem volt semmi hamisság.

Hiszek abban, hogy a prófétaság korának nincs vége. Hiszek abban, hogy amíg van idő, addig lesz próféta is, hírnök is, aki tolmácsol és jelzi új korok eljövetelét. Nem hiszem, hogy Istennek szüksége lenne égi angyalokra, akik más világból libbennek be a három dimenzióba. Van „Mózesünk és prófétánk”, mint volt János, az ember. Isten Bárányа teljesen elegendőnek tartotta, ha jöttét egy lelkiismeretes és nem önmagát kereső, előtérbe toló, megmagasító, hanem — nevezzük röviden — szerény ember jelenti be. A mai kor prófétajelöltjeinek, azoknak, akik elvileg vállalják, hogy küldje őket Isten, jó lesz szemüket a Jordán partjára vetniök. Különösen akkor jó, ha születésükről semmi érdekeset nem tud mondani a kegyes hagyomány, további életük is inkább csak erőlködés az életszentség felé, s nem tudnak olyan strammul kiállni a hirdetésre, mint az Alámerítő. Bátorításul csak más prófétasorsok szolgálhatnak nekik, akiknek nem is hittek annyira, mint Jánosnak. A siker tehát nem ismérv. Csak a lelkiismeretesség lehet a tanúságtétel alapja, továbbá az, hogy nem toljuk magunkat Krisztus elé. Övé a Lélek és a tanítás. A miénk a becsületesség. Gondolkodásban, ítéletben, cselekvésben, vagyis tanúságtételben.

December 19. — Advent 4. vasárnapja — Lk 1,26–38 — Ki volt Mária?

Ezen a vasárnapon az égi hírnökről olvashatunk. Gábriel jelenti be Zakariásnak János, Máriának pedig Jézus születését. A Zakariással foglalkozó történet hosszabb és részletesebb, Máriáé egyszerűbb. Természetesen mindketten megdöbbennek, amikor a küldöttet meglátják, mindketten ellenérvet találnak az angyal bejelentésével szemben. Zakariás nehezebben hitte el a mondottakat, ezért büntetésből egy időre megnémult. Máriának — úgy tűnik — könnyebben ment a dolog. Az evangélium üzenete e helyeken nem a hírnököt állítja előtérbe, Gábriel alakja szinte teljesen jellegtelen. Az öreg házaspár és a fiatal szűz képe kerül a középpontba, ahogyan egy transzcendens bejelentésre reagálnak.

Kár, hogy olyan rövid az angyali üdvözlet leírása. Az író számára talán Mária sem volt olyan fontos — férfivilágban élünk! —, inkább a Fiú születésének körülményeit akarta tisztázni. Túl egyszerű ez a jelenet, nincs árnyalva. Mária a köszönés szavaitól döbben meg, nem attól, hogy szűz létére gyereke lesz. A gyerek nem attól a férfitől fog születni, akinek eljegyezték. A menyasszony attól szeretne gyereket, aki a vőlegénye. Akkora hatású volt Gábriel megjelenése, hogy Mária egyetlen, bizonytalanságot kifejező mondat után „benne volt”

az isteni tervben? Fiatal, nem-pap, nő volt, hogy nem ébredt benne akkora kételkedés, amiért esetleg neki is járt volna büntetésül néhány hónapnyi némaság? Ki volt Mária?

Lukácsnak illett volna felkutatnia valamit Mária előéletéről. Ha abban a korban semmit sem tudtak Mária fogantatásáról, legalább azt mondta volna, hogy ő is a Lélekben élt. Az utókor Mária-életrajzaiban Mária már gyermekkorától készült nagy feladatára. Vajon akkor is így volt ez, amikor odaadta kezét a nagy karriert nem ígérő Józsefnek? Remélni lehetett, hogy József egyszer király lesz Izraelben? Nem hinném. Akkor pedig elég nagy átállásra lehetett szükség Mária gondolkodásában a jövőt illetően. Lukácsnak volt érzéke a jellemábrázoláshoz. A tékozló fiúról szóló példabeszéd, a hűtlen sáfár észbekapásának története jól bizonyítja ezt. Persze lehet, hogy Mária túl hallgatag volt, túl sokat őrzött meg szívében ahhoz, hogy fény derüljön a vállalásával összefüggő lelki harcokra.

Vannak dolgok, amelyek azáltal segítenek, hogy ténylegesen megtudunk belőlük valamit. Tanácsot adnak, példát mutatnak, megerősítenek. Más események éppen a szűkszavúságukkal hívják fel magukra a figyelmet. Az ember keresi a megfejtést, magának kell feldolgoznia a tényt. Mit tenne az adott helyzetben? A tájékozott szentírásolvasó mondhatja azt, hogy a születés- és gyermekségtörténetek az író utánérzései, a kevés adat irodalmi feldolgozásai. De ebből éppen az következnék, hogy az elbeszélés gazdagabbá lesz a meggyőzés érdekében. S egyébként is szövegkritika ide vagy oda, a hívő ember számára mindig megmarad a kérdés: mit tegyen, ha élete addigi folyását egy magát Istentől küldöttnek mondó hírnök új pályára akarja terelni? Máriának nem voltak alternatívái, világ- és vallásképe egyértelmű utat jelölt ki neki. Nekünk már többszáz vallás és felekezet hírnöke mondja a vallási tényt és hív fel a beleegyezésre. Olyan könnyen mondjuk ki azt, hogy „legyen”? A konvertiták beszámolnak hirtelen fordulatokról, magam is átéltem megragadó pillanatokat. Ámde előtte volt egy út, egy élet, amit ismerünk. Akár egyenes volt Mária életének folytatása a Gábriellel való találkozás után, akár újra kellett gondolnia teljes egyéni életét, ő nyilván elvégezte ezt magában. Döntéséhez hű maradt. Én minden utólagos elképzeléssel szemben magányos hősnek érzem Máriát. Becsülöm érte.

December 25. — Karácsony — Jn 1,1–18 — Korok és hitek

A vallástörténészek rámutatnak arra, hogy a keresztények a téli napforduló antik ünnepének idejére tették az Úr születése napjának ünnepét, s ezzel minden jószándék és jelkép mellett és ellenére arra törekedtek, hogy keresztény ünneppel ellensúlyozzák vagy helyettesítsék a régi pogány ünnepet. Így van: minden jószándék ellenére bennünk munkál a múlt eltörlésére irányuló szándék. Akkor is, ma is. A kommunizmus templomokat rombolt, hogy saját jelképeit állítsa helyébe. Mi leromboljuk vagy süllyesztőbe tesszük e jelképeket, s új templomot vagy szobrot teszünk helyükbe. Az egymásra következő korok akkor érzik magukat szellemi vagy elméleti biztonságban, ha eltávolítják a korábbi eszmék kifejező jeleit. A pogány jósdák bezárhatók, az áldozati szentélyek megszüntethetők. Konstantin a római sasok helyett a keresztet verette a katonák öveire, felszerelésére, zászlóira. Vége az olümposzi istenek korának, vége a rómaiak vallásának, itt az új isten, akinek jelképeivel, szobraival, templomaival megtölthetők a terek. Folytatódhat a történelem önmagába visszatérő körforgása — egyiptomi, görög, római főpapok és fővezérek és királyok után keresztény főpapokkal és hadvezérekkel és királyokkal, mert eljött ugyan a fény és a világosság, de még övéi sem értették meg a világosság üzenetét, igéjét.

Ha nem értették meg a mennybeszálló Urat az őt körülvevő legközelebbi tanítványai, miért kellett volna tökéletesen érteniük azoknak az embereknek, akik valami jó reményében csatlakoztak a korábbi „kemény maghoz” a biztonság korában? Ha Gandhi a század elején elmondhatta, hogy a kereszténység nem valósította meg alapítója tanítását, s ha ma kritikusaink számon kérik rajtunk, hogy az evangéliummal a kezünkben hogyan tudtuk vérfürdővé és szemétládává tenni a Földet, akkor jó elgondolkoznunk azon, hogy hozott-e a kereszténység boldogságot, megváltást erre a világra, vagy napi boldogságaink és civilizációs fejlődésünk nagyon jól meglett volna valamilyen más istenség esetleg más aranyos ruhába öltözött papjaival is. Szállhat a tömjénfüst Ízisz, Zeusz, Jupiter vagy akármilyen isten felé, ha az ember újra és újra változatlan szenvedéllyel öli társát, tör a hatalomra, s eközben az egyiptomi, görög és római rabszolgák és egyéb pogányok és eretnekek élete egy fabatkát sem ér, a társadalom alján élő szegények kisemmizve és reménytelenül termelik újra, az új rombolásra a társadalmi értékeket, akkor most, Karácsonykor, csendben el kell gondolkodnunk hitünk és saját életünk értelmén. Ha Karácsony több számunkra, mint egy régi jelkép helyettesítése egy nekünk tetszővel, ha a Karácsony nem a győztes indulatát jelképezi, aki most saját gondolatvilágát, esetleg esztétikusabb, de semmivel sem megváltóbb ceremóniáit helyezi egy régi fölé, akkor nagyon át kell gondolni, miről szólt a Fény igéje.

Korunk érzékeny az információra, értékeli, kincsnek tartja az információt. Tudományt fejlesztett ki róla. Információk futnak kábeleken, az éterben és a világűrben. Adjuk, felfogjuk, értelmezzük, anyagi erővé változtatjuk az információt. Az egyszerű mesterfogásokról szóló tanácsoktól kezdve a műholdak által szórt színes képeken át a genetikus üzenetet továbbító információkig minden-minden valamiképpen Logosz: szó, ige, tudás, törvény, világosság. Lehet-e fontosabb dolgunk annál, hogy törekedjünk a jézusi információ és a mindig ható Lélek által sugárzott tudás minél jobb felfogására és megértésére, hogy cselekvő erővé tudjon válni bennünk: Új erővé, amely *más,* mint az eddigvolt vallások mítoszai, amelyért tényleg érdemes volt Istennek megjelennie a világban és kapcsolatot teremtenie az emberekkel. Isten bízott az emberben, hogy képes lesz megérteni a Jézus által adott információ *másságát,* több-ségét annál, amire a világi mítoszteremtők képesek. Karácsony e bizalom viszonzásának ünnepe.

December 26. — Szent Család vasárnapja — Lk 2,22–40 — Romantika nélkül

József és Mária teszi azt, amit egy vallásos zsidó házaspárnak tennie kell: Mózes törvényét követve bemutatja újszülött gyermekét a templomban. Bármit is mondott az angyal és bármit is értett meg abból Mária, nem volt kétséges, hogy a kisgyermeket Izrael vallási közösségébe kell bevezetni. Így cselekedtek a születés után és — Lukács beszámolója szerint — minden évben, amikor a szülők felmentek Jeruzsálembe a Peszah ünnepére. Ez így egy átlagos zsidó család képét adná, ha nem jelentkeznének különös mozzanatok. Házasságuk nem úgy alakult, ahogyan elképzelték, s a furcsa születés után pásztorok és királyok sereglenek össze, különös jóslatok hangzanak el, gyerekgyilkosságok következnek, menekülni kell. Mindez a különös gyermek miatt. S ha igaz az, amit Lukács mond, hogy nem értik és ismét nem értik, miről van szó igazában, akkor azt kell mondanom, hogy ez a felemás helyzet adja meg e két ember becsületét: az érthetetlen helyzetben ragaszkodni Istenhez és nevelni a gyermeket éveken át addig, amíg saját útjára lép. Józsefről akkor már nem esik szó, de Mária még időről-időre nehézségekkel küzd.

Milyen lehetett a Szent Család? Van-e egyáltalán értelme, hogy megpróbáljunk képet alkotni az életéről? A naiv vagy ellenőrizetlen tisztelettel közeledő szemlélet idillikus képet rajzol: tekintsük meg a szokásos képzőművészeti ábrázolásokat. A kép közepén Mária valamilyen asszonyi foglalatosságot végez, a háttérben József gyalul, az előtérben a kis Jézus keresztet készít vagy azzal játszik. Jellegzetes felfogás, amelyben József kulissza, a gyermek pedig a kor kivégzési eszközével játszik. Mondjuk, ma például akasztófát készítene vagy géppisztollyal játszana. Tipikus elképzelés, amelyben a kereszt hol iparművészeti díszítő tárgy, amit az égvilágon mindenre ráfestünk, ráillesztünk, ráfaragunk, hol bűvös amulett, amelyet nyakba akasztunk, sapkára tűzünk, harci zászlókra hímzünk. Ha Mária emlékezett Simeon jóslatára, akkor nem hagyta a kis Jézust ilyen játékot játszani.

Ki tudja hány vonatkozásban kell átgondolni azt a sematikus képet, melyet a buzgó és a lélektanhoz semmit sem értő keresztény tanítók rajzoltak e három személy életközösségéről. Családjaink gyakorlata szempontjából felfedezhetnénk olyan szempontokat, amelyek ténylegesen segítséget adhatnának a mindennapi életben. Ha a dolgokat abszurd rajongásig fokoznók, akkor Józsefnek és Máriának egész nap imádva kellett volna térdelnie Jézus előtt. Ez, a kevés jelből megítélhetően, nem így volt. József és Mária minden valószínűség szerint nem volt filozofikus alkat. Azt azonban érezniök kellett, hogy nagy dolgok középpontjába kerültek.

Lehet, hogy köznapibb volt a Szent Család élete, mint a túlzók lefestik. Ha így lenne, könnyebb lenne követniök őket a mai családoknak. Balzac vagy Tolsztoj azért zseni, mert egy-egy lángoló szenvedélyű emberpárral párhuzamosan olyan alakokat is meg tud mintázni, akik egyszerűbbek, nem annyira rendkívüliek, mint a főhősök, de akikről tudjuk, hogy mindennapos gyengeségeikkel, napi vitáikkal, örömükkel és bánatukkal az élet igazi továbbvivői. Az a Jézus, aki vállalta a közönséges emberré levést azért, hogy példát adjon, vajon nem tudott-e egy hívő és mégis hétköznapi család tagja lenni?

Mindez merő feltevés, de a részletek önálló elgondolása gyakorlati segítséget ígér.

Január 2. — Urunk megjelenése — Mt 2,1–12 — A díszebéd elmarad – számkivetés előkészítve

Jellegzetesen keleti eredetű ünnep. Hivatalos neve sem latin, mint a karácsonyé (Nativitas Domini = az Úr születése), hanem görög: Epifania Domini = az Úr nyilvánossá válása (latinul *manifestatio* lenne). A theofania szó rokona, amely istenjelenést jelent. Az „epi” igekötő, ill. elöljáró szó jelentése itt: rá-, hozzá-, a faneia pedig a fané = fáklya főnévből ered. Igéje fainó = világossá, láthatóvá, ragyogóvá, dicsővé lesz, feltűnik, megjelenik, kinyilvánul. Egyiptomban a fáraó az istenség megjelenése, Rómában a császár, Ábrahámnak három férfi (Ter 18), Mózesnek az égő csipkebokor (Kiv 3,2), a pusztában vándorló zsidóknak felhőoszlop (Kiv 13,21), Illésnek a szellő (1 Kir 19,11–13), nekünk keresztényeknek Jézus Krisztus.

A mai evangéliumban nem a csillag feltűnése az epifánia fő tartalma, hanem a gyermek megmutatkozása az egész világot képviselő idegen mágusok előtt. „Csillag jön fel Jákobból, királyi pálca támad Izraelből” — mondja Bálám próféta (Szám 24,17). Ha a napkeleti bölcsek nem is voltak királyok, királynak szóló ajándékaik (arany, tömjén, mirha) alapján nem lehettek éppen szegények. Első kérdésük: „Hol van a júdeaiak született (ill. újszülött) királya? Láttuk ugyanis csillagát feljövőben (ill. keleten?)”. A kérdés ugyancsak felborzolhatta a nem egészen júdeai, félig edomita Nagy Heródes király kedélyét, aki hatalomféltésében már kiirtotta saját családja jó részét is, most pedig messziről érkeznek jól értesültnek látszó, művelt emberek, s nála keresnek nem is egy trónörököst vagy trónkövetelőt, hanem egy született zsidó királyt. Nem csoda, ha görcsbe rándult Heródessel együtt az egész város. Hogy hol születik a Messiás, azt Heródes könnyen és hamar megtudja a próféciákban jártas házi írástudóktól. Jellemző, hogy azonnal tudnak válaszolni Heródesnek arra, hol kell születnie a Messiáskirálynak, de tudomásunk szerint sem előtte, sem utána nem tettek egyetlen lépést sem abba az irányba, pedig ott laktak a közelben. Nem így az idegen tudósok. Ők az égi jelenség tudományuk szerinti vizsgálata alapján indultak el messze földről Izraelbe. Itt azonban már a közfelfogás alapján keresték az új királyt: a fővárosban. A közfelfogás azonban nem egyszer megtévesztő. Most is. Jézus ugyan Jeruzsálemben hal meg, de nem ott születik. Ha az idegen bölcsek nem támaszkodnak a közfelfogásra, hanem saját tudományuk rendszerében tájékozódnak tovább, csillaguk egészen a betlehemi házig vezette volna őket, mint ahogy Jeruzsálemből már vezette is, csak közben feleslegesen felbőszítették alattvalóira a vérszomjas királyt.

Pedig ezek az idegenek értékes ajándékokat hoztak az országba, nem a menekültek éhes gyomrát, hajléktalanságát, munkanélküliségét, mégis mekkora problémát okoztak! Jó pár kisgyerek életébe került tájékozatlanságuk, naivságuk, Jézusnak miattuk kellett Heródes elől Egyiptomba disszidálni egy időre. Mégsem mondható, hogy azon helybéli kollégáik jártak el helyesen, akik tapodtat sem mozdultak. Továbbá az sem mondható, hogy a tudomány önmagában hasznos vagy káros lenne a jézusi ügy szempontjából. A helybéli tudósoknak nem használt. Az idegeneket elhozta Jézushoz, de ezek tudtukon kívül csaknem végzetes bajba keverték Őt. A pásztoroknak nem volt rá szükségük, hogy megtalálják Jézust. Igaz, nem hoztak aranyat Neki, de nem is hozták bajba.

Egyébként nem tudjuk, mi lett a fejedelmi ajándékok sorsa. Aminek a szállítása egy gazdag ember jól szervezett karavánja számára megoldható és fontos, az egy szegény kis menekült család számára lehet sokkal inkább veszélyes és súlyos kolonc, mint az egzisztenciatartás szilárd alapja egy idegen országban. Az idő sürgető volta és a gyanú felkeltésének elkerülése pedig azt javallja, hogy itthoni értékesítésével, biztonságba helyezésével ne nagyon foglalkozzék a menekülést szervező családfő. Így talán nem elhamarkodott az a feltételezés, hogy a bölcsek nem csupán ostoba óvatlan érdeklődésükkel kevertek bajt azoknak, akiknek kedveskedni akartak, hanem saját elképzelésük korlátai közé rekedt ajándékaik aránytévesztő megválasztásával is. Betlehemi éjszakázásuk után végül maguk is ráébrednek, hogy valami nem stimmel: perzsaszőnyeget gurítottak a putri elé — hatalmi apparátust szabadítanak egy törékeny csecsemőre —, s nem mennek vissza Heródeshez, hanem égi intésre más úton távoznak! Mennnyivel egyszerűbb, ártalmatlanabb, fesztelenebb, bensőségesebb a pásztorok látogatása!

Jézus epifániája mégis fel van kínálva mindenki számára: a családnak és az idegeneknek, művelteknek és tanulatlanoknak, gazdagoknak és szegényeknek, gyanútlanoknak és spekulánsoknak, vendégeknek és vendéglátóknak; de ki-ki hozzáállása szerint tud csak vele mit kezdeni.

Január 9. — Urunk megkeresztelkedése — Mk 1,6–11 — Beolvadás – kiválás

Amire a Vízkereszt szó utal, annak tulajdonképpeni tartalmát ma ünnepeljük. János vízbemerítgette (baptidzó) a hozzá özönlő júdeaiakat, de jelezte, hogy jön utána Valaki, aki erősebb nála, Az majd a Szent Szellembe fogja őket bemerítgetni. Némely szövegváltozat szerint tűzbe is. Víz és tűz, anyag és szellem kerül szembe: a külső és a belső, a hideg és a meleg, a nedves és a száraz, a lélegzetelállító és a lélegzethez engedő, a forma és a tartalom.

Nem mintha Keresztelő=Bemerítgető János (Joannész Baptisztész) keresztsége = bemerítgetése nem szerzett volna bűnbocsánatot azoknak, akik megtérésre felszólító pusztai prédikációjára megvallották bűneiket (Mk 1,4–5), hiszen Isten semmi egyébhez nem köti a megbocsátást, pusztán a bűnbánathoz. Ez a dolgok természete szerint nem is lehet másképp. Isten maga a Szeretet (1 Jn 4,16), minden embert meg akar menteni és az igazság felismerésére akar juttatni (1 Tim 2,4). Ezt el is éri mindazokkal, akik készek a metanoiára: hajlandók mára felülmúlni tegnapi önmagukat; készek szembefordulni tegnapi bűneikkel, és ráhangolódni az egyetlen szükségesre, amit a jelen pillanat, a mai nap követel tőlük (Lk 10,42; Mt 6,34). Ám az idő halad. Ami tegnap elégséges volt, mára már nem az. Az igazság egyre szélesebb, egyre mélyebb utat vág magának a tévedések és hazugságok erdejében; igaz, a hazugság és a tévedés is tovább burjánzik és erősödik. Amit a Keresztelő fellépéséig tudtak és eszményítettek, az a nála Erősebb példája és tanítása óta már nem elég. Jánosig a Törvény és a Próféták voltak csak mérvadók. Attól fogva Istennek a Jézusban kinyilvánuló királysága.

És ez jó hír (Lk 16,16), nem pedig nehéz és elviselhetetlen teher, amit betűrágó jogászok és moralisták raknak az emberek vállára anélkül, hogy csak ujjal is mozdítanának rajta (Mt 23,4), hanem paszentos és testhezálló iga (Mt 11,30), amelyet érdemes nyakunkba venni, ha nem akarjuk parlagon hagyni életünk szántóföldjét, hanem bőséges termést szeretnénk (Mt 13,23; Lk 12,16). A krisztusi iga már csak azért sem kívülről ránk erőltetett életidegen dolog, mert a Mester mindenben hozzánk hasonló próbáknak kitéve járta előttünk a keskeny utat (Héb 4,15; Mt 7,14), hogy mindenben példát adjon (Jn 13,15). Igaz ugyan, hogy bűnt nem követett el, de azért tökéletesen együtt tud érezni velünk gyengeségeinkben (Jn 8,46; 1 Pét 2,22; Héb 4,15). Ez a beolvadás–kiválás, egység–egyetlenség jellemzi Jézus keresztségének történetét is. A bűnözők–bűnbánók bemerítésre váró tömegében úgy jelenik meg, mint akármelyik azok közül, akik félnek a pusztában üvöltő szótól (Mk 1,3; Iz 40,3–8), mely tűzbe merítéssel, polyvaégetéssel fenyeget (Mt 3,11–12). De amint feljön a hideg, lélegezni nem engedő vízből, a Föld legmélyebb völgyében 915 m esést produkáló Jordánból, melynek héber neve a jarad = alázuhog szóból ered, tüstént kiviláglik, feltárul (epifánia!) a valóság: aki itt teljes mértékben osztozik embertestvérei sorsában, az teljes mértékben birtokolja az Égi Atya tetszését. Amint kettéhasítja a vizet a belőle felmerülő emberi test, úgy hasítja meg az eget az Isten irgalmába vetett bizalommal megtelő lélek. Az embert bűneiért megfojtani nem akaró Isten felé úgy emelkedik föl a lélegzethez jutó megkeresztelkedett a hideg alsó vízből, ahogy alászáll a felső vizek felett trónoló Isten melengető Fuvallata, mint egy tiszta, keveretlen, hű galamb. A galamb párjához madár létére is hű állat, nem váltogatja, nem keveri partnerét más partnerekkel. Ezért lesz Jézus ajkán a keveretlenség, tisztaság, hűség szimbóluma (Mt 10,16). Némely szövegváltozat itt is hozzáfűzi Jn 1,32–33 nyomán, hogy nemcsak leszállt Jézusra a Szellem, hanem rajta is maradt. Milyen szellem? Nyilván Isten Szelleme, a Szent Szellem, az Igazság Szelleme, mely el tud vezetni a teljes igazságra (Jn 16,13). Ez a teljesség Krisztus keresztelésének jelenetében az összefoglaló szempont. A Názáreti Ács személyében keveretlenül egybekapcsolódik itt az ég a földdel, a Szellem az anyaggal, az Isten az emberrel, az erkölcs a joggal, az igaz a bűnössel, az igazság a szóval, a tartalom a formával, a szent a profánnal, az erős a gyöngével, a barátság a teljesítménnyel, az önzetlenség a gyönyörűséggel.

Január 16. — Évközi 2. vasárnap — Jn 1,35–42 — Rókalyukszemle és sziklagörgetés a Bárányhoz

A leölésre hurcolt néma juh képe jócskán eltér a pusztában üvöltő hang gazdájától. Így beszélt róla már egy nappal előbb is János a Jordán partján. Másnap pedig megismételte. Az ismétlés nem az unalmat váltotta ki tanítványaiból, hanem beléjük véste: Fontos személlyel állnak szemben.

A második bemutatás után ketten nyomába szegődtek az ismeretlennek. Jézus megvárta, amíg túljutottak azon a távolságon, amelyből még könnyen visszafordulhat az ember, ha nem biztos a dolgában; s akkor, hogy megkönnyítse a kommunikáció megindulását, maga fordult hátra egy egyszerű kérdéssel: „Mit szeretnétek?” A két tanítvány — András, ami *férfi*ast jelent, és egy meg nem nevezett, akit általában a szerzővel szokás azonosítani — hirtelenjében csak annyit tud kinyögni minden férfiasság mellőzésével: „Hol laksz, Mester?” A legbutább kisgyerek is fel tud tenni egy ilyen kérdést a filmcsillagnak, akivel beszédbe szeretne elegyedni az utcán. Jézus azonban nem sértődik meg, nem tartja rangján alulinak sem a kérdést, sem azt, hogy válaszoljon rá. Válasza tökéletesen belesimul a kérdezők stílusába, mégis továbbvisz. Udvarias, de nem finomkodó. Bizalmat szavaz bizalmaskodás nélkül. Lépésre sarkall erőszakoskodás nélkül: „Gyertek, nézzétek meg!” Később teljesen másképp nyilatkozik a lakásáról: „A rókáknak van odújuk..., az Emberfiának nincs hol lehajtania a fejét (Mt 8,29; Lk 9,58). Csakhogy addigra már kialakítja tanítványi körét, s az új jelentkezőket már rostálhatja ilyen és hasonló szűrésekkel, különösen, ha írástudó az illető, mint az akkori esetben. Most azonban még nagyon is rászorul minden érdeklődő kérdésre, hiszen a tanítványtoborzás csak ekkor indul! Válasza fel is bátorítja a két fiút, engednek az invitálásnak és nála vendégeskednek aznap. Micsoda lelki felüdülés lehetett, micsoda szellemi csemege! Ez volt az elsők első napja azzal, akiért aztán évekkel később sorban mind az életüket áldozták.

Mire emlékeznek e nevezetes nap prédikációi, katekézisei, bibliamagyarázatai, példabeszédei közül? János mindössze annyit közöl, hogy hány óra volt akkor. Tíz óra. Vagyis délután négy. Nem akar vagy tud mást lejegyezni a szerző, mint a hozzávetőleges időpontot. Érthető volna, ha szélnek ereszti őket ezek után, ha csak egy csöpp emberismerete van. De Jézus nem így tesz, úgy látszik, nem írástudókra, teológusokra, értelmiségiekre, tudományos munkatársakra, szellemi team-re vágyott, amikor tanítványokat akart gyűjteni, hanem — mint a következő vasárnapi evangéliumból ki is derül majd — emberhalászok közösségének kialakíthatóságára. És bármennyire szellemi lúdtalp jellemezte legalábbis ekkor még a tanítványokat, azért a Mester nem fogott mellé. Ennek az Andrásnak a testvéréből lesz az a szikla, amelyen majd fölépítheti egyházát (Mt 16,18), akire rábízhatja juhai, bárányai őrzését, legeltetését (Jn 21,15–17), aki egykor megtérve megerősíti majd testvéreit (Lk 22,32). A szikla Kéfa héberül, Petra görögül. Hímnemű változata Petrosz, magyarul Péter. Péter Jézustól kapta ezt a nevet, de testvérétől, Andrástól értesül arról, hogy Jézus létezik, hogy nem akárki, hogy érdemes csatlakozni hozzá. Úgy látszik, mégsem csupán annyi maradt meg az emlékezetükben, hogy hány órakor találkoztak Vele, hanem, ha nem is volt megjegyezhető számukra az, amiről beszélt, arról azért megbizonyosodtak az együtt töltött idő alatt, hogy akit eddigi mesterük, János az Isten Bárányának nevezett, az maga a Messiás, az Eljövendő, akit Jahve küld a végső időkben népe megmentésére. Hogy ez mennyire nem csupán egyetlen nép nem csupán politikai jellegű üdve, hanem éppenséggel egyetemes emberi, azt épp a tanítványoknak kellene majd elsőül megérteniök s a Mester szándékai szerint továbbadniuk saját tanítványaiknak Péterrel, az egység kősziklaszilárd személyes elvével egységben.

Péter ekkor még nem kész a vértanúságra, a 3 éves tanítványképző tanfolyam végén is hajlamos még eskü alatt tagadni, hogy valaha is ismerte a Mestert (Mk 14,66–72), de Jézus már most látja benne azt, aki a leghamarabb ad hangot a közösség gondolatainak, s akire bátran rábízhatja majd közösségét. Látja benne és megelőlegezi neki a névadással. Eredeti neve Simon. Jelentése: Isten *meghallgatott.* Arra utal, hogy az ember számíthat Istenre. Új neve szikla. Arra utal, hogy Isten számít az emberre, számít arra, hogy *meghallgatjuk* Őt, életté váltjuk, amit mond nekünk, s így szilárd alapon áll majd a házunk (Mt 7,24–25). Ebben az értelemben mindnyájunkat Péternek nevez az Úr, építeni akar ránk. Ebben az értelemben András is Péter volt. Számított rá a Mester, hogy nem marad sziget, hanem emberhalász lesz. És valóban: testvérhalász lett belőle. Ő Simon kihalászója, a Szikla „férfias” odagörgetője a Bárányhoz. Ez a Bárány ugyanis sziklákat vonz magához, s aki még nem az, azt azzá tudja tenni: Sziklaszilárddá, kemény hűségűvé.

Január 23. — Évközi 3. vasárnap — Mk 1,14–20 — Stafétabotváltás, emberhalász-halászat

János nem széltől lengetett nád volt (Mt 11–7), hanem kemény hűségű ember; üvöltő hang a pusztában és a palotában egyaránt. Nem csoda, ha Heródiás ármánykodásának eredményeképpen tálcára került a feje. De vértanúságát fogság előzte meg. Az Erősebb, aki utána jött, átvette tőle a stafétabotot. Megmerítkezett nála a Jordánban és tanítványai közül is felvett sajátjai közé néhányat. Maga János állította Jézusról: „Neki növekednie kell, nekem pedig zsugorodnom” (Jn 3,30). Jézus nagy véleménnyel volt Előfutáráról; ezt mondta: „Asszonyok szülöttei között nem támadt nagyobb Keresztelő Jánosnál” (Mt 11,11). Pétert angyal szabadítja ki majd jeruzsálemi börtönéből (Csel 12,1–17). Jánost azonban senki nem szabadítja ki. A Szabadító sem (pedig Jézus neve Szabadítót jelent!). Vajon hogy lehet ez?

Illést tüzes szekér ragadta az égbe (2 Kir 2,11), Jánost a hóhér kardja küldte oda. Illés lemészároltatott 450 Baál-papot (1 Kir 18,20–40), János az Erősebbre bízta a fejsze és a szórólapát használatát, és végül rájött, hogy nem az ítélet farkasát, hanem a könyörület Bárányát küldte el Isten Messiásként rokonában, Jézusban. Jézus azt mondta tanítványainak Jánosról, hogy ő Illés (Mt 11,14). Illés azonban sokkal békétlenebb–harciasabb volt, mint János. János mégis sokkal békétlenebb módon került az égbe. Tanítványait nyugtalanította is a helyzet, hogy míg mesterük Jézus előfutáraként börtönben sínylődik, addig Jézus babérokat arat (Lk 7,16–23), és szép csendesen félrehúzódik az útból. Galileába vonul vissza, ahonnan följött Jánoshoz Júdeába. Óvatosságból, félelemből, diplomáciából, szerénységből, János emléke iránti tapintatból tesz így? De hát miért nem menti inkább meg? Miért nem szervez mellette szolidaritási tüntetést? Miért nem nyújt be kegyelmi kér-

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1994-es hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2 520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1994-re ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

vényt? Miért nem szökteti meg, vagy ül a helyére, mint a későbbi fogolykiváltó rendek tagjai? Elég szépeket mondani róla, s akkor már cserben is lehet hagyni? Vagy nem ez a helyzet?

Péter még pályája elején tart, „pápai karrierje" kezdetén van, amikor kiszabadul a börtönből. A stafétabotot épp csak átvette Jézus kezéből. János pedig elérkezett küldetése végéhez, a stafétabotot át is adta Jézusnak a Jordánnál. János egy meggondolatlan királyi ígéret méltatlan áldozataként is méltó befejezéssel zárja pályáját. A vértanúság fölteszi a koronát életművére. Mi szebbet tudna kínálni neki Jézus, ha kihozza a siralomházból? Bújdosásra nemigen adná a fejét. Ott folytatná, ahol abbahagyta, mint Pál később Lisztrában megkövezése után (Csel 14,19–20; 2 Kor 11,23–26). Órákba se telnék, és visszakerülne a király börtönébe. Viszont a stafétabotot is elnyelnék a kiszabadítás körüli hullámok, amelynek az átadása jelentette élete értelmét, az életművet magát. Jézus is bajba keverednék, még mielőtt hozzákezdett volna programbeszédének első mondatához: Isten uralmának jóhíréről. Pedig mindennek megvan a maga ideje...: születésnek és meghalásnak..., hallgatásnak és beszédnek (Préd 3,1.7). Eljött az ideje János halálának, és Jézus fellépésének. Eljött az ideje Jézus programbeszédének és János elhallgatásának.

Hebehurgya embereknek mindegy, hogy mikor mit csinálnak. Súlytalan, jelentéktelen dolgokat bármikor tehet az ember. A megfontolt, a megbízható ember mindent a maga idejében: jókor tesz. Ehhez azonban nagy figyelemre, nyitottságra van szükség. Jézusban megvolt ez: állandóan figyelt Mennyei Atyjára, és mindig nyitott volt azok irányában, akikhez küldte Őt. Ezért Benne eljött az Isten Országa (Lk 17,20–21), annak reáeső hányada. De Isten Országa csak akkor teljes, ha már mindenkiben megvalósult, akiben csak lehetett (v.ö. Kol 1,24). Ezért Jézus tanítványokat keresett magának, és azt akarta, hogy azok ismét keressenek maguknak tanítványokat (v.ö. Mt 28,19–20), és terjesszék ki az Isten királyságát minden elérhető és velük szóba állni hajlandó emberre (Mk 6,10–11). Elkezdte két halásszal, akiknek fölajánlotta, hogy emberhalászt farag belőlük: Simonnal és ennek testvérével, Andrással. Folytatta egy másik halász-párossal, Zebedeus két fiával: Jakabbal és Jánossal. Ők és a többiek ettől fogva tapasztalják, hogy az emberhalászat nemcsak olyasmiket jelent, amiket eddig is csináltak, hanem valami egészen mást is: Őt, Jézust kell követniök magatartásában, megnyilatkozásaiban, gondolkodásának szellemében, s bizony, ehhez sok mindent, amihez hozzánőttek, sok mindenkit, akihez szoros szálakkal kötődtek, átmenetileg vagy végleg ott kell hagyniok. De megéri!

Neked nem?

Január 30. — Évközi 4. vasárnap — Mk 1,21–28 — Az első tanítási nap – de kinek az iskolájában?

Jézus emberhalász tanítványokat gyűjt. Talált is már négyet. Ezeknek most bemutató tanítást tart. Ott hospitálhattak nála a kafarnaumi zsinagógában. Próbáljunk ezen az első szemléltető oktatáson kissé belehelyezkedni hallgatói, mondjuk Péter helyzetébe, hiszen épp az ő gondolatait tolmácsolja nekünk Márk, a fővárosi tudósító.

Áttüzesedik a szívünk, amint hallgatjuk. Ez igen! Így senki nem tud beszélni, csak a mi Mesterünk. A törvénymagyarázók állandóan hivatkozásokkal próbálják alátámasztani írásmagyarázataik hitelességét. De amit már ennyire alá kell támasztani, arról előbb-utóbb mi, laikusok is észrevesszük, hogy ingatag. Bezzeg a mi Jézusunk nem így beszél. Úgy tanít bennünket, mint egy vérbeli mester. Mintha a mi gondolatainkat fogalmazná meg, csak sokkal világosabban és összefüggőbben, mintha magunk próbálkoznánk vele. De nem baj! Majd beletanulunk mi is. Hiszen megígérte, hogy emberhalászt farag belőlünk.

Mindenki lenyűgözve hallgatja. Úgy fűzi egymásba a képeket és gondolatokat, annyira klappol minden, hogy senkinek sem jut eszébe vitatkozni vele. Vagy mégis van ilyen? Ki ez? És mit akar? Azt üvölti: „Ohó, mi közünk egymáshoz, Názáreti Jézus? Elveszejteni jöttél minket, mi? Ismerlek jól: az Istennek vagy a szentje!" Még hogy mi közünk egymáshoz! Hiszen a mi Messiásunk! Még hogy elveszejteni jött minket! Éppenséggel felszabadítani! Persze, hogy az Istennek a szentje, de legalább annyira a mi szentünk is! Nekünk szenteli magát magasztos hivatásában. A mi Mesterünk! Mit akar ez a bolond ember? Negatív közhangulatot szítani a Mesterünk ellen? Abból nem eszik! Remélem, a Mester nem engedi tovább pofázni. Jól számítottam. Ráförmed: „Hallgass!" De mintha nem is vele beszélne, hanem valaki mással, akit szólni vél belőle. Hát persze! Nyilván valami démon szállt belé. Csak egy gonosz szellem sugallhat efféle zagyvaságokat egy zsinagógába járó izraelitának! A Mester következő szava is amahhoz szól: „Takarodj belőle!" Most mi lesz? Jaj, de borzasztó! Hogy rángatja szerencsétlent a tisztátalan lélek! Hogy kiabál, mielőtt elhagyná! Mert ugye, biztosan elhagyja majd! Lehetetlen, hogy ne engedelmeskedjék a mi Mesterünknek! Hajrá, Mester! Üsd ki! Űzd ki! Ugye sikerülni fog? Sikerült bizony! Megszűnt a rángás, megszűnt az üvöltés.

Csend van. A légyzümmögés is hallható a zsinagógateremben. Mindenki lélegzetvisszafojtva figyelte a nagy mérkőzést. De most oldódik a feszültség. A hittestvérek kérdéseket mormolnak az orruk alatt: „Miféle új metódus ez, amely oly hatalommal fenyegeti meg még a tisztátalan szellemeket *is*, hogy kénytelenek neki engedelmeskedni?" Hja, kérem, ez a mi Mesterünk ereje! Hatalmas és félelmetes! Hamarosan mi is részesedünk majd belőle. Akkor mi is bárkit engedelmességre szorítunk majd, aki ellen mer állni ügyünknek! Jó lesz tartani tőlünk, mert nem akármilyen fegyver lesz a kezünkben!

Így gondolkodhattak a tanítványok Péterrel az élen első tanórájuk végére. És ezzel bizony kiváló érdemjegyeket szereztek maguknak — a Sátán iskolájában! Mert hát sátáni eredmény az, hogyha a szabadságunkat annyira tisztelő, szabadságot kínáló szelíd Jézus tanítványaiban annyi marad meg az első óra csodálatos tanításainak végighallgatása után, hogy Jézus hatalma fenyegetésre, engedelmesség kicsikarására, elhallgattatásra, megfélemlítésre való — többek közt rossz szellemek ellen, de biztosan mindenki más ellen is, aki útban van (Mk 9,38; Lk 9,54; 22,49). Sátáni és elkeseritő eredmény, és nem is csak azok részére, akik jelen voltak, hanem Galilea-szerte mindenfelé. Mert az esemény és értelmezésének híre tüstént futótűzként terjedt.

Csoda-e, ha ma is mindenféle hatalmi téboly, kificamodott emberellenes rendszer büszkén krisztusinak, kereszténynek tartja magát, amikor az első pápa és három társa is kapásból vakvágányra futott Jézus első bemutató tanóráján? Nem csoda, de nem is szükségszerű! Épp ideje, hogy leleplezzük, és ezáltal hatástalanítsuk elsősorban magunkban(!), de másokban is a hatalmaskodás és akarhatnámság sátáni csapdáit. Épp ideje, hogy végre megjegyezzük azt is, amit mond a Mester, s ne saját szájunk íze szerint magyarázzuk tetteit meg a saját bizonyítványunkat, úgy válogatva össze szavait, hogy alátámasszák önigazoló ideológiánkat, hanem tényleg az Ő tanításának fényében lássuk azt is, amit Ő tesz, azt is, amit mi, hogy így valóban tanítványainak számítsunk, s az Ő iskolájában kapjunk Tőle magától egyre jobb „érdemjegyeket", egyre félremagyarázhatatlanabb bizonyítványt.

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

Méreg-mérleg

Szembesüljünk a tényekkel: mennyi környezeti kárt okoz valójában *egy* autó?

Környezetvédők és autórajongók vitájában állandóan a négykerekűek okozta haszon és kár kerül mérlegre, de a számítgatások alapja általában csak a kocsik használata során (és esetleg utána) megjelenő környezetszennyezés, méghozzá egész városok vagy országok járműveivel számolva. Röpködnek a milliók és milliárdok, pedig sokkal szemléletesebb lenne áttekinteni az adatokat egyetlen autó esetében, születésétől a rozsdatemetőig. Mert nem pusztán a kipufogógáz terheli a levegőt, és nem pusztán az elfogyasztott benzin mennyiségével csökken a meg nem újuló energia.

Bár magától értetődőnek tűnnék, az autós világ mégsem szokta megemlíteni a nyersanyag előállítása (bányászat, szállítás, feldolgozás) meg a kocsi gyártása során fellépő szennyezést és energiafelhasználást. Nagyvonalúan elsiklanak a jármű élettartama során elfogyasztott motorolaj meg pótalkatrészek fölött is. És a roncsteleptől az olvasztóig vezető úton ugyancsak sokféle káros anyag szabadul föl. A heidelbergi Környezet- és Jövőkutató Intézet (Umwelt- und Prognose Institut, UPI) most alapos ökológiai mérleget állított föl az autóról. Az energia- és nyersanyagfelhasználás során keletkező szennyezés mellett figyelembe vettek még olyan „apróságokat" is, mint a kerekek, a fékbetét és az útfelület kopása során felszabaduló anyagok. A vizsgálat alapjául egy átlagos, középkategóriás nyugati autó szolgált, 1160 kilogramm összsúllyal, 10 literes átlagfogyasztással és tízéves használat során megtett 130 000 kilométerrel.

Az eredmény elkeserítő. Még mielőtt ez az egyetlen kocsi saját erejéből akár egy métert megtett volna, máris ráfordítottak annyi energiát, amennyit ötezer liter kőolaj tartalmaz, a veszélyességi határértékig szennyeződött 922 millió köbméter levegő, 14,9 tonna széndioxid és 26,5 tonna hulladék keletkezett, a vizeket pedig 13 liter nyersolaj szennyezte. Ez a kiindulási alap, amin már a legtakarékosabban vezető sofőr sem tud változtatni! A végső adatokat leolvashatjuk az összegző táblázatból, de hogy az arányokat érzékeltessük: a gyártástól a bontásig beszennyezett légköbmétereket százszor száz méter alapterületre állítva 204 kilométer magas oszlopot kapnánk — az a világ legmagasabb hegycsúcsának, a Mount Everestnek a huszonháromszorosa. Az összesen fölhasznált 23 tonna szén energiája pedig hat esztendeig fedezné egy átlagos (és autót nem tartó) német polgár szükségletét, beleértve a fűtést, áramot és az utazást.

A felmérés eredményeit bemutatták a német autóipar nagyjainak, de bölcs belátás helyett kritikába ütköztek. Az érintettek nem a tényeket, hanem a szemléletet kritizálták. A BMW szóvivője szerint „már megint az autóipar általános elítélésére került sor, s ez nem szolgálja a tárgyilagos vitát". A Volkswagen környezetügyi illetékese így szólt: „A tanulmány meg sem említi a járművek használatának pozitív szempontjait" a munkahelyteremtéstől a mentőszolgálatokig." Csakhogy az UPI szakemberei nem általános gazdasági és társadalmi „autómérleget" akartak készíteni, hanem a puszta környezeti károkat számszerűsíteni. Hogy felnyíljék egy kissé a szemünk.

Egyetlen autó öt felvonásban

1. Nyersanyag előállítása energiafelhasználás: 3,6 tonna szén*		2. Nyersanyag szállítása energiafelhasználás: 0,8 tonna szén		3. Autógyártás energiafelhasználás 2,1 tonna szén	
kibocsátott szennyezés: 422 millió m^3 szennyezett levegő**	hulladék: 25 tonna	kibocsátott szennyezés: 425 millió m^3 szennyezett levegő	hulladék: 13 liter nyersolaj jut a tengerekbe	kibocsátott szennyezés: 75 millió m^3 szennyezett levegő	hulladék: 1,5 tonna
4. Üzemeltetés energiafelhasználás: 16,3 tonna szén*		**5. Autóbontó** energiafelhasználás: 0,14 tonna szén		**VÉGEREDMÉNY** energiafelhasználás: 22,9 tonna szén	
kibocsátott szennyezés: 1 016 millió m^3 szennyezett levegő	talajvízszennyezés: 1,1 liter ásványolaj, 46,4 gramm nehézfém	kibocsátott szennyezés: 102 millió m^3 szennyezett levegő	hulladék: 200 kg zúzalék, ebben 8,4 kg szénhidrogén, 0,03 kg PCB***	kibocsátott szennyezés: 2040 millió m^3 szennyezett levegő	összes hulladék: 26,5 tonna tengerek szennyezése: 13 liter nyersolaj talaj/vízszennyezés: 46,4 gramm nehézfém, 1,1 liter ásványolaj

* kőszénegységekben (KE) kifejezve (1KE = 29,3 kilojoule)
** a német egészségügyi határértékig szennyezett levegő
*** PCB = poliklórozott bifenil (mérgező vegyület)

Forrás: Lélegzet 1993/9 (36)

TARTALOM

Novella
Szathmári Sándor: Káin és Ábel 2–4
Könyvismertetés
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (IV. rész) 5–7
Ifjúság rovat
Szakonyi Károly—Kovács László: Mindenki siet haza (Karácsonyi jelenet) 8–9
Egyházunk életéből
Hans Küng: Aki tiltakozik, még reménykedik (Beszéd E. Drewermann kitüntetése alkalmából) 15–16
Bruce Kent: Franz Jägerstätter 20–21
Egy lelkiismeretes tiltakozó— 1943-ban (T.G. útibeszámolója) 21
Társadalmi kérdések
Csapody Tamás: Temetési kérdőjelek 12–13
Bulányi György: Életelegancia és rettenthetetlenség (Búcsúztató Benyhe Jánosné temetésén) 13–14
Gyerekeknek Moha-mese
Az ünnep 17–18
Elmélkedések
Gergely G. András: A Miatyánk (IV., befejező rész) 10–11
Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 26–30
Versek
Harry Martinsson: Megfagyott szavak 14
Nyírő Ráchel versei 19
Ökológia
Méreg-mérleg (Mennyi környezeti kárt okoz egy autó?) 31
Közhelyek
Novemberre: „Nem jó minden igazságot kimondani” 7
Decemberre: „Együtt kell üvölteni a farkasokkal” 25

E számunk grafikáit ***Seyfrid Hedvig*** *alkotásaiból válogattuk.*

Mese a Matel-től

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy sűrű tejcsokoládés nagy erdő, ahol az Opti szénhidráttartalma adott új életet a fáknak. Itt éldegélt békességben a bölcs Toalett kacsa, amíg egy gonosz Whiskas macska a Pralenitte varázspálcikájával békává nem változtatta. Meghallotta ezt Weisser Riese, a nagy fehér óriás. Ő volt a Toalett kacsa legjobb barátja a bajban. Amikor meghallotta, hogy mi is történt pontosabban a szerencsétlennel, csak megmosta a haját, már indult is, és csak ennyit szólt: „Wash and go”. Felpattant a Top Dry felületű szárnyas betétjére és észrevétlen biztonságban elindult a Whiskas macska kastélya felé. Nemsokára összetalálkozott Omó-val, a tisztaság átható erejével. Majdnem otthagyta a fogát, de szerencsére ott volt vele Aqua Fresh, a háromszoros védelem és Chappi, az erőnlét ötösfogata. Alig heverte ki a megrázkódtatást, máris összefutott Jacobs Monarch-hal, az aromával, akinek erejét és zamatát megőrizte a vákuumcsomagolás. Ezért ő már keményebb ellenfélnek számított, de Weisser Riesé-nek is megvolt a magához való esze. Igaz barátja, Opel Astra segítségét kérte, így a szükséges plusszal sikerült győzedelmeskednie a gonosz felett. Benyitott végre a gonosz Whiskas macska kastélyába. Mikor az meglátta őt az ajtóban, csak ennyit szólt: „Az óriások ideje lejárt, mert a világ megunta azokat, akik az apró részleteket nem veszik észre”, és ezzel új cselre készült. „Knorr, mindennap új varázslat” — kiáltotta hirtelen Whiskas, és már majdnem Pombárré változtatta a Weisser Riesé-t. De jött Wolf, az első farkas, aki sütni tud, és Kit Kat segítségével megtörte a varázslatot. Így megmentette a Toalett kacsát, aki a perem alatt is megöli a baktériumokat. Ő hálából adott neki egy Tchibót, a legtöbbet, ami az életben adható. Ettől a Whiskas macska elvesztette kálciumtartalmát, és álomba merült. Elringatta Quanto, a pihe-puha lágyság. így boldogan ballagtak haza, és éltek, amíg meg nem haltak. Aki nem hiszi, nézzen TV-t!

Vége

Ismeretlen szerző

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

IV/6. (22.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok” megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.** Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható! Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1994-re (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft; egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András
— Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.